

13/11/67

॥ ॐ श्री ॥

ભવિષ્ય જાણવાની વિદ્યા

ભવિષ્ય ભાવ રૂળ

છંદ પ્રબંધ.

મૌલિક શાવ પદ્ય

સંસ્કૃત ગ્રંથોના આધારે

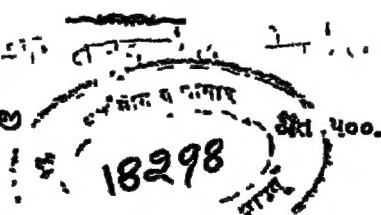
રચિ પ્રસિદ્ધ કરનાર.

શા તલકચંદ શીરચંદ રૂપાલવાલા.

જેન જ્યોતિષી

સુ. રૂપાલ. તાબે મહાકાલા-એ. પી. રસ્ને.

આવૃત્તિ ૨ છ

શાં. શ. ૧૮૫૪

વિ. શ. ૧૯૮૮

સને ૧૯૩૨

કોંસલ ૫-૦-૦

પ્રસિદ્ધ કર્તાઓ સર્વે હેઠળ સ્વાધીન
 રાખ્યા છે તો પ્રસિદ્ધ કર્તાની રજા
 સીવાય કોઈએ છાપવો યા છપાવવો
 નહી. તેમ તેના કોઈ પણ ભાગનો
 જિતારો લેવો નહી.

ધી સર્વપ્રકાર પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં પટેલ મુળચંદ્રભાઈ ત્રીકમજીએ
 જામ્યુ. ડે. પાનકારનાનાકા—અમદાવાદ.

પ્રથમ આવૃત્તિની પ્રસ્તાવના

પ્રસ્તાવના.

મનુષ્ય માત્ર પોતાના ભાગ્યમાં શું છે તે જાણવાને સ્વભાવીક
 ઇચ્છાઓ રાખે છે. અને તે કેમ જાણી શકાય. તેને માટે તેવાં સા-
 મનોને શોધે છે અને તે જાણવા માટે ઘણી વીઘ્નાઓ પૈકી જોતી-
 થયે વિષા મુખ્ય અને સત્ય હકીકત જાણાવવા માટે પ્રધાનપદ ભોગવે
 છે. તેથી હમો હાંમતથી જાણાવીએ છીએ કે સુદીના આરંભથી તે
 આજ દોવસ સુધીના હરકોષ્ટ શમયમાં કાળ જળથી મહાન ફેરફારો
 થયા છતાં આ વિષા જેવી ને તેવી પોતાના સત્યસ્વરૂપમાં ટર્કી
 રહેલી છે. એ વાત સર્વ માન્ય ને નીરવીવાદ છે પરંતુ દ્વિગીરિની
 વાત જોટલી જ છે કે પુર્વેના મહાન આચાર્યોએ જે જે ગ્રંથો બના-
 વેલા છે તે સંસ્કૃત ધણા ગ્રંથ. ભાવાર્થવાળા હોવાથી હાલના વિદ્વાનો
 તેનો પુરતો લાભ લઈ શકતા નથી જેથી એ વિષા જાણવામાં અર્થ
 સ્પષ્ટ રહે છે અને ફળાદેશનુ ભાવફળ ફરી ભય છે તેવી ખામીઓ
 દૂર કરવાના હેતુએ કેટલાક સંસ્કૃત ગ્રંથ ભાવાર્થવાળા ગ્રંથોનું હમોએ
 હાલના સમયને અનુસરી હમોરી ટુંક શ્રદ્ધા અનુસાર અવલોકન કરી આ
 ભવિષ્ય ભાવફળ નામનો ગ્રંથ લખવામાં આવ્યો છે તેના અનુભવથી
 સાધારણ લોકોએ માણસ પશુ સાધારણ ગુરુમત આધારે શ્રુત લવિ-
 થ્ય અને વર્તમાનકાળના સુખ દુઃખને હેવાલ. પોતાનો તેમ પાર-
 કાનો જાણી શકે છે,

જોતિષ્ય શાસ્ત્ર વેદના છઠ્ઠામાં પૈકી એક ભાગ છે અને તેને
 વેદના નેત્રની ઉપમા આપવામાં આવી છે અર્થાત. જોતિષ્ય શાસ્ત્રનું
 જો ચાર્ક મનન કર્યું હોય તો તે વડે એક પ્રકારના દીવ્યચક્ષુ મનુષ્ય
 ને પ્રાપ્ત થાય છે અને તેથી તેને ભવિષ્યનું દર્શન થાય છે અર્થાત
 શુભ અશુભ ફળ જાણી શકે છે.

નેતિથ શાસ્ત્રના મુખ્ય ત્રણ અંગ છે તેમાં પ્રથમ સિદ્ધાન્ત ખીણુ સંહિતા અને ત્રીજું હોરા એ ત્રણ અંગમાં નેતિધ્યનો સમાવેશ ગયેલો છે પણ તે સર્વનો કેઈ પારખામી થયો નથી થશે નહીં અને થવાનો પણ નથી સંભવ કે નેતિધ્ય રૂપી જળનો મહાન સમુદ્ર ભરેલો છે તેમાંથી પોત પોતાની તૃષ્ણા અનુસાર જળરૂપી નેતિધ્યને પૂર્વે થઈ ગયેલા રૂપી મુનીયોએ મહત્ત્વ કરી પોત પોતાના મત પ્રમાણે મૂકી લખેલા છે તેવા પર ઉપકારી પ્રરૂપિને ધન્ય છે કે તેઓએ પ્રસાદીરૂપ આપેલી વાનગીથી જ્યતના મનુષ્યો પોતાનું મુખ દુઃખ ભણી શકે છે તેમ મારા જેવો તુચ્છ શુદ્ધિનો બાળક પણ તેવા પૂર્વે થઈ ગયેલા આચાર્યો તેમ હાલના પંડીતોના બનાવેલા મૂંઝાના આધારે આ ભવિષ્ય ભાવકળ નામનો મંથ લખવાને ભાગ્યશાળી નિવડ્યો છે તેનો ધન્યવાદ તો પૂર્વેના તેમ હાલના વિદ્વાનોને છે જેમકે તો માત્ર શુદ્ધના ભોગ છે.

આ મંથના વિષયોના મુળ સંસ્કૃત શ્લોક ની ભાષા કેટલાક શ્લોકોમાં સંસ્કૃત શુભરાત્રી ટીકા સાથે સર્વે કોઈ શુભરાત્રી વર્તને વાચવામાં કરણ પડે એ હેતુથી રાખવામાં આવી છે સિવાય કેટલાક શ્લોકોના ચાલુ જમાનાને અનુસારી દુહા ચોપાઈ. અને હંદ. હમારી અસ્થ શુદ્ધિથી મુળ સિદ્ધાન્ત કાચમ રાખી બનાવવામાં આવ્યા છે દુકમાં આ પુસ્તક એક હૃદયની ખાસ ઉર્મી ઊભી થતાં જન કલ્યાણના સદ્ભાવના હેતુ ખાતર બહાર પાડવામાં આવ્યું છે એ તેને જનશમાજ ચોખ્ખ સન્માન આપશે તો હમારા એ પ્રયત્નને હમો સફળ થયો સમજશું અને જે ઊર્મીથી તે બહાર પાડવામાં આવેલ છે તે ઊર્મી સંતોષના રૂપમાં પરીભ્રામ. પામતાં તેનાથી વળી કોઈ અન્ય કળ ભવિષ્યમાં જન સમાજને અર્પવા હમે સમર્થ થઈ શું. એવી આશા રાખીએ છીએ.

સર્વે સિવાય કામનામાં નિર્દોષતા હોવાનો, સંભવજ નથી છતાં કોઈ દિવસ રાખે કે મારામાં કંઈ દોષ જ નથી તે કેવળ બહાષના અર્થવા તો મુખતાઈનાજ લક્ષણ ગણાય છે કહ્યું છે કે—

‘જેસીની ખણુ કલકઃ કંઠક પશ ના લે ।
જલધી જલમયેય’ પડિતે મિથમતવ’ ॥

કથિતજન વિચોગં કુર્વાન્ત્યં સ્વરૂપે ।
ધનપત્ની કંપણત્વં રત્ન દોષી કૃતાંત ॥

હાવાર્થ—અંતરે વિષે કશુંક છે કમલની ત્રાસમાં કાઢા છે સમુદ્ર પાણી ખાઈ છે પડીતને વીધે નિર્દોષપણું છે વાલેશરીઓમાં વિચોગ છે રૂપવંતને વિષે નિર્દોષપણું છે અને ધનવાનને વિષે કંપણ પછ હોય છે ત્રાટે એવા રત્ન પદાર્થોમાં પણ કુપણ આપનાર વિદ્યારા છે.

તો આ મારા અસ્થ શુદ્ધિથી બનાવેલા અસ્થ ત્રંચમાં કુપણ ન હોય એ બનવા ભોગ નથી.

આ ત્રંચ લખવામાં તેમ સુધારવામાં મને કોઇપણ વીદ્યાનની પરીપૂર્ણ મદદ મળેલી નથી. એ ખરેખર મારા કંઠાઓની વાત છે છતાં પણ મેં માફ બંતુ કરી મેં આ એક સમાજની સેવા બજાવી છે તો તેની કહર કરવી એ સમાજના હાથ છે.

આ ત્રંચની પ્રથમ આજ્ઞાની માત્ર ૫૦૦ નકલ કઠાવેલ તે પ્રેસમાંથી આભ્યા અગાઉ ગ્રહણે થઇ ગયેલ હોવાથી બીજી આજ્ઞા સંપાદવાની પ્રેસમાં શરૂવાત થઇ ગયેલ છે એ ઉપરથી આ ત્રંચની ઉપયોગતા જણાઇ આવે છે એ ધણુ ખુશી થવા ભેરું છે.

હું એક દુર્લભ શુદ્ધિનો અસ્થ કેળવણીમાં ઉછરેલો વિતત્ત્વિનાનો માત્ર બીજા ધોરણ સુધીનો અભિયાસી વિપ્લવિના પરીચય વગરનો સંસારી જનમાં જઠકાયેલો બચસવાર અને એક સાધારણ રૂપાલ જેવા ગામનો વતની ઉમર પહેંચેલો હોવા છતાં મેં આ લવિષ ભાવદ્રવ્ય નામના ત્રંચને તન મન અને ધનનો ભોગ આપી, જાતે લખી જાતે સુધારી કુદરતની કૃપાએ અન્ય ત્રંચોનો આધાર લઇ બહાર પાડેલ છે તો તેના કોઇ પણ વિષયમાં ભાષાદોષ ટીકા દોષ વાક્ય દોષ અક્ષરદોષ અને પ્રેસદોષ વિગેરે જે દોષો જણાય તેને વિદ્વાન પંડિતો દુર કરી એ મારા થયેલા અપરાધની ક્ષમા કરશે! અને તેના સુધારો કરવા. તેમજ બીજો કંઈ પણ કારકેર કરવા વિદ્વાનોને જણાય તો આ સેવકને લખી જણાવવા ઉપગ્રી થશે એવી આશા રાખું છું.

મેં મારા બનાવેલા આ ત્રંચમાં હાલના તેમ પ્રુવેના થયેલા વિદ્વાનોના બનાવેલા ત્રંચોના આધાર લીધેલા હોવાથી તે સર્વે મહાન

પુરૂષોત્તમો આ પ્રસંગે મારા ખરા અંતઃકરણથી આભાર અને ઉપકાર માનુ છું તેમજ આ અંથ સૂર્યમહાસ પ્રેસમાં અમલવાદ પાત્રતા તેના મેનેજર સાહેબ, મી. મુલચંદલાલ જો કૃપા કરેલા ફરમાઓમાં પણ સુધારો વધારો ધોરણ ઉપરાંતનો કરી આપવામાં તેઓ શીએ મન કચવાયું નથી જેથી તેઓશ્રીનો પરીપુર્ણ આભાર માની આ અસ્તાવના બધ કંઈ છું જોજ લેખકની વાચક વર્ગને પ્રાર્થના છે, મિ. વિ. સં. ૧૯૮૭ હરીશ્ચન એકાદશી મંદવારે શા. ચ. ૧૮૫૩ ઇ. સને. ૧૯૩૧ માંહે જુલાઈ તા. ૨૫

બીજી આવૃત્તિની અસ્તાવના

પ્રથમ આવૃત્તિ પ્રેસમાંથી આવતાંની સાથે ખપી જવાથી અને ગ્રાહકોની બેપરબેપરી માગણીના લીધે આ બીજી આવૃત્તિ તાત્કાલીક કઠાવવાની જરૂર પડવાથી આ બીજી આવૃત્તિમાં કંઈ પણ સુધારો વધારો થઈ શક્યો નથી તો ઇશ્વર કૃપાએ ત્રીજી આવૃત્તિમાં આ આવૃત્તિમાં રહેલી ખામીઓ દૂર કરી બીજો પણ સુધારો વધારો કરી સમાજની સેવામાં રજુ કરીશું એ જ વિનંતિ.

લી. આપનો સદાનો સેવક.

તલકચંદ શીરચંદ જૈન જોતિધી

સુ. રૂપાલ તા. મહીકાંઠા

એ. પી. રેલવે

વાયાતલોદ રોશન હીમતનગર

અર્પણ પત્રિકા.

વીરશાસન રશિક અને દૈવિ સદ્ગુણાલકૃત
ધર્મવીર વિદ્યાદાનાધીસિ શ્રીમાન સંગપતિ નરરત્ન
રૂપાલ નીવાશી નગરશેઠ શા. કેસુરચંદ નાનચંદ
તથા ધ્યાના દિલાવર સદ્ગુણ શીરોમણી ઉદારતાના
અલીલાધી સાહીત્યના શોખીન કુલરત્ન સ્વર્ગસ્થ
લલ્લુભાઈ નાનચંદ.

સુ. મુંબાઈ. ન. ૩.
તાંબાકાંટા.

આપ મોટા શ્રીમાન અને મહાકાંકા એજન્સીમાં
નગરશેઠની પદવીએ પોહોઆ છતાં વ્યવહાર અને પરમાર્થ
બંને સર્વોત્કૃષ્ટ રીતે સાધી બીજા માણસોને દ્રષ્ટાંતરૂપ થઈ
પડ્યા છે. આપે જ્ઞાનખાતામાં ફાનખાતામાં તેમજ પાલી-
તણા રીખવહેવળ સીખરણ તેમ બીજા કેટલાંક જાત્રાનાં
સ્થળોએ નાંના મોહોટા સંગકાડી વિત્તનો વ્યય કરવાથી આપ
સ્થળે સ્થળે રાજા અને પ્રજાના ઉભયપક્ષને પ્રિય થઈ પડેલા
છો તેવીજ રીતે આપના મુપુત્ર સકલ ગુણનિધી પુરાલાલ-
ભાઈ પણ આપના પગલે ચાલતાં આપની કીર્તિને ઊજવળ
કરતા જણાય છે. જેથી હું આપના અને આપના સહકુટું-
બના પરમાર્થ તરફના સહવર્તનના ઘણા સદ્ગુણોના સ્મર-
ણરૂપે આ મારા ભવીષ્ય ભાવકળ નાંમના લઘુ અંથમાં આપનું
નાંમ અમર કરી આપને સ્નેહભાવે સમર્પણ કરું છું તે
સ્વીકારી આભારી કરશેાળ. એજ વિન્તી મીતી વિ. સં. ૧૯૮૭
હરીસચન એકાદસી. શનીવાર.

હીં આપનો મુલેષ્ઠક
તલકચંદ શીરચંદ.

જીન. જ્યોતીષી.

સુ, રૂપાલ તામે મહીકાંકા. એપ્રી રેલવે.

આભાર અને ઉપકાર.

મારી સ્તિતી ઉપર વિચાર કરતાં હું આ અંથને બાહ્ય પાટી સમાજની સેવા બબલી શકું તેવી આશા મને સ્વપ્ને પણ નહોતી, પરંતુ ઉદ્યમે લક્ષિમ એ વાક્ય અનુસાર મારા કરેલા ઉદ્યમનો બદલો વાળવાને કેટલાક શ્રીમાન સદસ્યહસ્તોને કુદરતે ઐરણ્ય કરી જેથી વગર માગ્યે કેટલાક શ્રીમાન સદસ્યહસ્તોએ મારી ઠંઠર કરી મને મારા ધારવા કરતાં પણ વધુ પ્રમાણમાં આ પુસ્તકના અગાઉથી ગ્રાહકો થઈ નાણાંની મદદ કરી મારા કામને આગળ ધપાવવા હીમત આપી છે તેમનો મારા ખરા અંતહકરણથી આભાર માનતા ની સાથે તેવોની નમ્રાવળી આ મારા અંથમાં અમર રહે. એ હેતુએ તે શ્રીમાન સદસ્યહસ્તોનાં નામ દાખલ કરી મારા પર કરેલા ઉપકારના રૂણમાંથી સુકત થાઉશું.

અગાઉથી આશ્રય આપનાર શ્રીમાન સદસ્યહસ્તોની નાંભાવળી.

શુકેનાં નંર	સદસ્યહસ્તોનાં નામ	ગામ
૨૦૧	શ્રીમાન એક સદસ્યહસ્ત તરફથી.	સુ. સુબાઈ
૫૧	શ્રીમાન નગર એક ગ્રા. કસ્તુરચંદ નાનચંદ તથા સાહીત્યના શોખીન શેઠ.	
	લલ્લુભાઈ નાનચંદના સુપુત્રે રહેવાથી રૂપાલ	
		સુ. સુબાઈ.

- ૨૫ નેક નામદાર સદગુણ સંપન્ન, રાં રાં
ઠાકોર સાહેબ શ્રીવખતસીંહજી ફત્તેસીંહજી તાલુકે હાપા
તાબે મહીકાંડા
- ૨૫ રાં રાં શેઠ પ્રભુદાસ કરસનદાસ જુનાગઢવાળા
સુાં મુંબાઈ
- ૧૫ રાં રાં શા. વૃજલાલ મગનલાલ રૂપાલવાળા
સુાં મુંબાઈ
- ૧૧ રાં રાં શા. ચુનીલાલ છરૂપચંદ રૂપાલવાલા
સુાં મુંબાઈ
- ૧૦ રાં રાં હાફુખા શેઠ સુાં મુંબાઈ
- ૫ રાં રાં શા. ગીરધરલાલ હામજી ભાવનગરવાલા
સુાં મુંબાઈ
- ૫ રાં રાં શા. હીરાલાલ વીઠલદાસ સુાં મુંબાઈ
- ૫ રાં રાં શા. જગજીવનદાસ બળદેવદાસ વઠનગરવાળા
સુાં મુંબાઈ
- ૧ શા. માંજીશીભાઈ ખુશાલચંદ મુંબાઈ
- ૧ શા. પ્રેમચંદ કંકુચંદ ટોપીવાલા મુંબાઈ
- ૧ શા. રસીકલાલ પ્રેમચંદ મુંબાઈ
- ૧ શા. મનસુખભાઈ જેચંદ રૂપાલવાલા
- ૧ વખારીયાં હીરાચંદ જવેરચંદ રૂપાલવાલા
- ૧ વઢીલ. મી, કીશોરદાસ લાલચંદ શા. રૂપાલવાલા
- ૧ શા. પુખલાલ લીખાલાલ રૂપાલવાલા
સુા. આગીચોલ
- ૧ શા. કાળીદાસ પાંનાચંદ રૂપાલવાલા
- ૧ શા. સોમાલાલ જેચંદ રૂપાલવાલા
- ૧ શા. છરૂપચંદ મગનલાલ હરસોલવાલા
સુાં મુંબાઈ

૧ ગાંર શંકરલાલ ગણપત	આંબલીઆરાવાલા સુાં સુબાઈ
૧ પારેખ, રણછોડદાસ મોહનલાલ	માંજીસાવાલા સુાં સુબાઈ
૧ વોરા મંગળદાસ ખાતુભાઈ	રણાસજીવાલા
૧ ગાંધી. કૃષ્ણચંદ મોતીચંદ	પુસરીવાળા
૧ શા. શીવલાલ પદમશી	સુાં મોહન સોલાપુર
૧ શા. હીપચંદ મોહમદાસ	સુાં વાડા
૧ ગાંધી. માણેકચંદ તલકચંદ	બાંબુડીવાલા
૧ દોશી. શુભાભયંદ તારાચંદ	બારામતીવાલા સુાં મોટા સોલાપુર
૧ દોશી. રામચંદ કરમચંદ	બારામતીવાલા
૧ શા. રાવજી કેશવજી	તાસગામવાલા
૧ શા. સરૂપચંદ ધરમચંદ	નગરવાલા
૧ શેઠ. અમૃત ગણપત	જુનેરવાલા
૧ મેતા. પદમશી નાથાલાલ	ગઢોડાવાલા
૧ શા. હીપચંદ મગનલાલ	રણાસજીવાલા સુા. ડાલખાંમ
૧ શા. ખુબચંદ ભાઈચંદ	જુનેરવાલા
૧ ગાંધીતુકારામ મીયાચંદ	કણ્ણગલાવાલા
૨ શા. રાવજી કૃતેચંદ	નાના સોલાપુર
૧ શા. હરમચંદ દેવચંદ	અહપોદરાવાલા
૧ શા. ચાંકલચંદ દેવચંદ	અહપોદરાવાલા
૧ કરમચંદ વખતચંદ	ગાંમ હુડોરવાલા

અનુક્રમણિકા.

નંબર.

પૃષ્ઠ

મંગળાચરણ ૧	
જુગોળ તથા ખગોળખ્યાસ ૨	
જ્યોતિષ તરંગ પહેલો	
પ્રકરણ ૧ છું.	
૧ સવત્સર શોધવાની રીત ૩૩	
૨ કવતસરની નામ ૩૩	
૩ શક સવત્સરની વીસી ૩૪	
૪ શકશવત અને કને જાણવાની રીત ૩૫	
પ્રકરણ ૨ છું.	
૫ જીતરગોળ અને કક્ષી-	
જુ ગોળ.... .. ૩૫	
૬ જીતરાયન અને કક્ષિણાયન ૩૫	
૭ ખટશુ અને તેનું કાર્યક્રમ ૩૬	
ખટ શુરુ ચક્ર... .. ૩૭	
૮ એક વર્ષના માસનું	
પ્રમાણ... .. ૩૮	
૯ અધિક માસ જાણવાની	
રીત... .. ૩૮	
૧૦ કય માસ જાણવાની રીત ૩૯	
૧૧ એકશો સાઠ વર્ષના આ-	
તા અધિકમાસ ... ૪૦	
૧૨ ગ્રહ માસ નામ નક્ષત્ર	
વીચાર ૪૧	
૧૩ એક માસના પક્ષ અને	
તિથીનું પ્રમાણ ... ૪૧	
૧૪ નંદા ભદ્રાદિ તીથીઓ... ૪૧	
૧૫ પક્ષ તીથી થકી પ્રમાણ ૪૧	
૧૬ શુભ અશુભ તીથીઓ ૪૨	

પ્રકરણ ૩ છું.	
૧૭ હોડુ મુસલમાનનાસાતવાર ૪૨	
૧૮ શુભ અશુભ વાર ... ૪૨	
૧૯ ચોવીસજેરા ... ૪૨	
૨૦ શુભ અને અશુભ દોરા ૪૩	
૨૧ દોરા ચક્ર ૪૩	
૨૨ દોરા શુકન કળ... .. ૪૪	
૨૩ ચોધડીયાનું ચક્ર ૪૬	
૨૪ સાત વારનાયામાર્ધયોગ મજબૂ	
પ્રકરણ ૪ છું.	
૨૫ નક્ષત્ર જાણવાની રીત ૪૭	
૨૬ સુર્ય નક્ષત્ર શોધવા	
ની રીત ૪૯	
૨૭ નક્ષત્રના નામ ૪૯	
૨૮ નક્ષત્ર સંદાચક્ર... .. ૫૦	
૨૯ નક્ષત્ર ઉપરથી નામ પાઠ	
વાના અક્ષરો... .. ૫૨	
૩૦ અવકાશચક્ર ૫૨	
૩૧ કરણ જાણવાની રીત ૫૩	
૩૨ શુદ્ધ વહનું કરણચક્ર ૫૪	
૩૩ આનંદાદીકે ૨૮ યોગ. ૫૪	
૩૪ " ચક્ર... .. ૫૫	
૩૫ વિષ્ણુભાદી યોગ... .. ૫૮	
૩૬ " યોગ ચક્ર ૫૯	
૩૭ ભદ્રાની જીતસિ... .. ૫૯	
૩૮ ભદ્રાનો વાસ અને તેનું કળકં	
પ્રકરણ ૬ છું	
૩૯ વિશ્વ યોગ ૬૧	
૪૦ તીથી વાર અવયોગ... ૬૧	

૪૧ નક્ષત્ર તિથિની શુભા	
શુભ ઘટીકા...	૬૨
૪૨ નક્ષત્ર હીસાફળ યોગ...	૬૨
૪૩ અશુભ સંવતક યોગ...	૬૨
૪૪ રાશીવાર અવભોગ ...	૬૨
૪૫ જવાળામુખી યોગ ...	૬૩
૪૬ મૃત્યુ યોગ	૬૩
૪૭ ચમ ધંટ યોગ...	૬૩
૪૮ નક્ષત્ર તિથીવાર હીસાશુભ	
યોગ...	૬૪
૪૯ સ્થીર યોગ...	૬૪
૫૦ અચૂત સીદ્ધી યોગ ...	૬૪
૫૧ સીદ્ધી યોગ	૬૫
૫૨ કુમાર યોગ	૬૫
૫૩ સીદ્ધ યોગ	૬૫
૫૪ સ્વરગમન યોગ...	૬૬
૫૫ મુસળ યોગ	૬૬
૫૬ તીથી દગધ યોગ ...	૬૬
૫૭ નક્ષત્ર દગધ યોગ ...	૬૬
૫૮ અપર યોગ	૬૭
૫૯ રાજભાગ યોગ...	૬૭
મકરણુ ૭ મું.	
૬૦ તારા બળ ને ચંદ્ર બળ	૬૭
૬૧ ચંદ્રમાના ધર...	૬૮
૬૨ વર્જીત ચંદ્ર	૬૯
૬૩ ચંદ્ર દોષ પરીહાર ...	૬૯
૬૪ ચંદ્ર ફળ...	૭૦
૬૫ બળવાન ચંદ્ર...	૭૦
૬૬ નિર્બળ ચંદ્ર	૭૧
૬૭ મુદ્રી વદીનું ચંદ્ર બળ ...	૭૧
૬૮ ધાતિક યોગ	૭૧
૬૯ ઘાતિક ચક્ર	૭૨

૭૦. ઓચિતો ધાતિક ચંદ્ર...	૭૨
૭૧ ધાત મદ્રદિ દોષ ...	૭૨
૭૨ ધાતિક દોષ પરીહાર...	૭૨
૭૩ કલચંદ્ર...	૭૩
મકરણુ ૮ મું.	
૭૪ વર્જીત સામેકાળ ...	૭૩
૭૫ વર્જીત કાળ રાહુ યોગ	૭૪
૭૬ વર્જીત ચોગીની ચક્ર...	૭૪
૭૭ કુયોગ દોષ, પરીહાર...	૭૫
૭૮ પૃથ્વી કમન વીચાર...	૭૫
૭૯ વસ્તુમુખ વીચાર ...	૭૭
૮૦ રાહુ મુખ વિચાર ...	૭૭
૮૧ પંચક વિચાર...	૭૮
૮૨ પંચક વર્જીત કાર્ય ...	૭૮
૮૩ મહા પંચક	૭૮
૮૪ કુખ પંચક	૭૯
૮૫ હન પંચક	૭૯
૮૬ શંકાન્તીનો મુન્નમળ...	૮૦
૮૭ દોળાષ્ટક વિચાર ...	૮૦
૮૮ ગુરુ શુક્રનો ભિન્ન ભસ્તદોષ	૮૦
૮૯ સિદ્ધસ્થ સુવાદી દોષ...	૮૧
૯૦ શુક્ર વીચાર	૮૨
૯૧ શુક્ર દોષ...	૮૨
૯૨ શુક્રદોષ પરીહાર ...	૮૨
૯૩ તિથી નક્ષત્રાદી ગ્રહ...	૮૩
૯૪ ચંદ્ર મહણુ યોગ ..	૮૩
૯૫ સુપ્રમહણુ યોગ ...	૮૩
મકરણુ ૯ મું.	
૯૬ બાર રાશી વિચાર ...	૮૪
૯૭ બાર રાશીના નામ ...	૮૪
૯૮ રાશી શાધવાની રીત...	૮૫
૯૯ નક્ષત્ર ભોક્તારાશી ...	૮૬

૧૦૦ નામ પાઠવા વિધે/વિચારે ૮૮
 ૧૦૧ રાશીનું પ્રધાનપદપદ્ધત્ ૮૯
 ૧૦૨ સરીર વિધે રહેલી
 રાશીયો... ... ૯૦
 ૧૦૩ રાશીયોના કિલ્લાહી
 વીચાર ૯૦
 ૧૦૪ આધરી ગહેરી કુહી
 લંબી રાશીયો ... ૯૧
 ૧૦૫ રાશી સ્વરૂપાદી વીચાર ૯૧
 ૧૦૬ ચર-ધાતુ આદે રાશી -
 સંજ્ઞા... ... ૯૪
 ૧૦૭ રાશીયોને રહેવા ના-દેશોદ્ધૃપ
 ૧૦૮ રાશીયોના સ્વામી પુનઃ
 વીચાર ૯૫
 ૧૦૯ રાશી સંજ્ઞાચક... ... ૯૬
 અકરણુ ૧૦ મું.
 ૧૧૦ નવઅહ વિચાર... ... ૯૭
 ૧૧૧ નવ અહોનાં નામ... ૯૭
 ૧૧૨ નરનારી ને નપુસક અહોદ્ધૃ
 ૧૧૩ અહોના અધીકાર ... ૯૮
 ૧૧૪ અહોના પ્રદેશ ... ૯૮
 ૧૧૫ અહોની ધાતુ ૯૮
 ૧૧૬ અહોનાં નંગ ૯૯
 ૧૧૭ અહોની ઝાપધી ... ૯૯
 ૧૧૮ અહોની દીશા... ... ૯૯
 ૧૧૯ અહોના સ્વભાવ ગુણ ૯૯
 ૧૨૦ અહોનું કાળમાન... ૧૦૦
 ૧૨૧ અહોનો કિલ્લાસ્ત
 વીચાર ૧૦૧
 ૧૨૨ અહોનો રાશી અમણ
 કાળ... ... ૧૦૪
 ૧૨૩ અહોના રૂપનાં વર્ષ ૧૦૫

૧૨૪ સ્વઅહી અહો... ... ૧૦૬
 ૧૨૫ કોચના અહો... ... ૧૦૬
 ૧૨૬ નીચના અહો ... ૧૦૭
 ૧૨૭ કોચ નીચ સ્વઅહી ચક્ર ૧૦૭
 ૧૨૮ મુળ ત્રીકાણુ રાશીના
 અહો ૧૦૭
 ૧૨૯ મીત્ર સમને સત્ત્વઅહો ૧૦૮
 ૧૩૦ રાશી અહ મૈત્રી ચક્ર ૧૦૮
 ૧૩૧ તાતકાલીક અહ મૈત્રી ૧૦૯
 ૧૩૨ એક બીજથી અંધાતા
 અહો... ... ૧૧૦
 ૧૩૩ શુભ અસુભ અહો ૧૧૦
 ૧૩૪ ક્ષીણકળાનો અર્ધ... ૧૧૧
 ૧૩૫ અહોની ક્ષીણ બહુવા
 ની રીત ૧૧૧
 ૧૩૬ અહોની ભિર્વકક્ષીવીરો ૧૧૨
 ૧૩૭ અહ દ્રષ્ટી ચક્ર ... ૧૧૨
 ૧૩૮ અહ નક્ષત્ર ચરણચક્ર ૧૧૪
 એધાનકાળ તરૂંજા બીજો.
 અકરણુ ૧૧ મું.
 ૧૩૯ ગર્ભ રહેવા બાળત ૧૧૫
 અકરણુ ૧૨ મું.
 ૧૪૦ ગર્ભમાં રહેલ પુત્ર
 યા પુત્રી ભણવા વીરો ૧૨૦
 ૧૪૧ ગર્ભથી માતપીતાનું
 મૃત્યું થવા વીરો ... ૧૨૧
 ૧૪૨ જોડલે જન્મ થવા વીરો ૧૨૨
 ૧૪૩ નપુંસકનો જન્મ થવા
 વીરો ૧૨૨
 ૧૪૪ નાળથી વીટાયેલા બાળક
 વીરો ૧૨૩

૧૪૫ શીર્ષત શીવાય જન્મ
 થવા વીશે... ... ૧૨૪
 ૧૪૬ નેત્ર રાગીને જન્મ
 થવા વીશે ... ૧૨૪
 ૧૪૭ જન્મ વખતે બાપ ઘેર
 હતો કે નહીં ... ૧૨૫
 ૧૪૮ જન્મ વખતે બાપને
 કેદ થવા વીશે ... ૧૨૬
 ૧૪૯ વહાણમાં જન્મ થવા
 વીશે ૧૨૬
 ૧૫૦ પાણી નજીક જન્મ થવા
 વીશે ૧૨૬
 ૧૫૧ કેદમાં થા ખાદ્યમાં
 જન્મ થવા વીશે... ૧૨૭
 ૧૫૨ માતાએ ફેડી દીધેલા બાળક
 વીશે ૧૨૭
 ૧૫૩ બાળકને જન્મ થવા
 વીશે ૧૨૮
 પ્રકરણ ૧૩ સુ.
 ૧૫૪ જન્મના માસનું ફળ ૧૨૯
 ૧૫૫ જન્મના પક્ષનું ફળ ૧૩૨
 ૧૫૬ જન્મની તીથીનું ફળ ૧૩૨
 ૧૫૭ જન્મના દીવસનું અને
 રાત્રીનું ફળ ... ૧૩૪
 ૧૫૮ જન્મના વારનું ફળ ૧૩૫
 પ્રકરણ ૧૪ સુ.
 ૧૬૦ જન્મના નક્ષત્રનું ફળ ૧૩૮
 ૧૬૧ નક્ષત્ર ચંદ્ર દોષ ફળ ૧૪૬
 ૧૬૨ અશુભ સુળ નક્ષત્રનું
 ફળ... ... ૧૪૯
 ૧૬૩ સુળ નક્ષત્ર જ્ઞાતી
 વીચાર ૧૪૯

૧૬૪ ચોગાનચોગ દોષ ફળ ૧૫૦
 ૧૬૫ જન્મ રાશિના ચંદ્રનું
 ફળ... ... ૧૫૧
 પ્રકરણ ૧૫ સુ.
 ૧૬૬ જન્મ કાળ વીચાર ૧૬૩
 ૧૬૭ જન્મ પત્રીકા વીચાર ૧૬૪
 ૧૬૮ દીનમાન અને રાશી
 માન ભણવાની રીત ૧૬૫
 ૧૬૯ તીથી દીનમાન ચક્ર ૧૬૬
 ૧૭૦ તારીખ દીનમાન ચક્ર ૧૬૭
 ૧૭૧ દરેક સહેરોના દાષમનું
 અંતર પત્રક ... ૧૬૮
 ૧૭૨ ધડી અને કલાકનું કાષ્ટક ૧૭૦
 ૧૭૩ કલાકની ધડી કરવાની
 રીત... ... ૧૭૦
 ૧૭૪ ઘડીયાળોના દાષમ
 ભણવાની રીત... ૧૭૦
 ૧૭૫ જાયા માપથી ઇષ્ટ ધડી
 કરવાની રીત ... ૧૭૦
 ૧૭૬ કલાક ઉપરથી ઇષ્ટ
 ધડી કરવાની રીત ૧૭૧
 ૧૭૭ સુર્ષના અંશ કાલવાની
 રીત ૧૭૨
 ૧૭૮ અંશાદી ભણવાની રીત ૧૭૩
 પ્રકરણ ૧૬ સુ.
 ૧૭૯ જન્મ કુંડળી બનાવવા
 ની રીત ૧૭૩
 જન્મ પત્ર... ... ૧૭૭
 ૧૮૦ રાશી કુંડળી બનાવવા
 ની રીત ૧૮૨
 ૧૮૧ સ્પષ્ટ પ્રશ્ન કરવાની
 રીત ૧૮૨

૧૮૨ મલીત કુંડલી ...	૧૮૭
૧૮૩ હોરા કુંડળી ...	૧૮૭
૧૮૪ ક્ષત્રાણ કુંડળી ...	૧૮૯
૧૮૫ સપ્તમાંશ કુંડળી ...	૧૯૦
૧૮૬ નવમાંશ કુંડળી ...	૧૯૨
૧૮૭ દ્વાદશાંશ કુંડળી ...	૧૯૭
૧૮૮ ત્રીસાંશ કુંડળી ...	૧૯૯

મકરણ ૧૭ મું.

૧૮૯ કળાદેશ ભોવાની રીત ૨૦૧	
૧૯૦ ભાવકળ મહો વીરો ૨૦૨	
૧૯૧ નીર્જળ યા બળવાન મહો વીરો... ..	૨૦૩
૧૯૨ જન્મ કુડળીના બાર ભાવનાં નામ ...	૨૦૫
૧૯૩ બાર ભાવનું કળાદેશ ભંજુવા વીરો ...	૨૦૬
૧૯૪ પહેલા ભાવે મહોનું કળ ૨૦૬	
૧૯૫ પહેલા ભાવે મહોની દ્રષ્ટીનું કળ ...	૨૦૬
૧૯૬ પહેલા ભાવે રાશી ભાવ ગૃહમીત્ર કળ ...	૨૧૨
૧૯૭ બીજા ભાવે મહોનું કળ ૨૧૮	
૧૯૮ બીજા ભાવે મહોની દ્રષ્ટીનું કળ ...	૨૨૧
૧૯૯ બીજા ભાવે રાશી ભાવમિત્ર કળ... ..	૨૨૩
૨૦૦ ત્રીજા ભાવે મહોનું કળ... ..	૨૩૦
૨૦૧ ત્રીજા ભાવે મહોની દ્રષ્ટીનું કળ ...	૨૩૩
૨૦૨ ત્રીજા ભાવે રાશીભાવ મિત્ર કળ ...	૨૩૫

૨૦૩ ચોથા ભાવે મહોનું કળ... ..	૨૩૯
૨૦૪ ચોથા ભાવે મહોની દ્રષ્ટીનું કળ ...	૨૪૨
૨૦૫ ચોથા ભાવે રાશી ભાવ મિત્ર કળ ...	૨૪૪
૨૦૬ પાંચમા ભાવે મહોનું કળ	૨૪૮
૨૦૭ પાંચમા ભાવે મહોની દ્રષ્ટીનું કળ... ..	૨૫૧
૨૦૮ પાંચમા ભાવે રાશી- ભાવ મિત્ર કળ ૨૫૩	
૨૦૯ છઠા ભાવે મહોનું કળ... ..	૨૫૮
૨૧૦ છઠા ભાવે મહોની દ્રષ્ટીનું કળ ...	૨૬૨
૨૧૧ છઠા ભાવે રાશી ભાવ મિત્ર કળ ..	૨૬૪
૨૧૨ સાતમા ભાવે મહોનું કળ... ..	૨૬૭
૨૧૩ સાતમા ભાવે મહોની દ્રષ્ટીનું કળ ...	૨૭૦
૨૧૪ સાતમા ભાવે રાશી ભાવ મિત્ર કળ... ..	૨૭૨
૨૧૫ આઠમા ભાવે મહોનું કળ... ..	૨૭૭
૨૧૬ આઠમા ભાવે મહોની દ્રષ્ટીનું કળ... ..	૨૮૦
૨૧૭ આઠમા ભાવે રાશી ભાવ મિત્ર કળ ૨૮૨	
૨૧૮ નવમા ભાવે મહોનું કળ... ..	૨૮૭

૨૧૬ નવમા ભાવે મહોની	
ફટીનું ફળ ...	૨૬૧
૨૧૬ નવમા ભાવે રાશી	
ભાવ મહ મીશ્રફળ...	૨૬૩
૨૨૦ ફસમા ભાવે મહોનું	
ફળ	૨૬૭
૨૨૧ ફસમા ભાવે મહોનું	
ફટીફળ ...	૩૦૦
૨૨૨ ફસમા ભાવે રાશી	
ભાવમહ મીશ્રફળ ...	૩૦૨
૨૨૩ ભગીઆરમા ભાવે	
મહોનું ફળ ...	૩૦૬
૨૨૪ ભગીઆરમા ભાવે	
મહોનું ફટીફળ ...	૩૦૯
૨૨૫ ભગીઆરમા ભાવે	
રાશીભાવ મહ મી-	
શ્રફળ ...	૩૧૧
૨૨૬ બારમા ભાવે મહોનું	
ફળ	૩૧૫
૨૨૭ બારમા ભાવે મહોની	
ફટીનું ફળ ...	૩૧૮
૨૨૮ બારમા ભાવે રાશી	
ભાવ મહ મીશ્રફળ	૩૨૦
૨૨૯ હોરા લગ્ન ફળ...	૩૨૩
૨૩૦ હેષાણુ લગ્ન ફળ	૩૨૪
૨૩૧ સમતર્માંશ લગ્ન ફળ	૩૨૬
૨૩૨ નવમાંશ ,,	૩૨૮
૨૩૩ દાદશાશ ,,	૩૩૧
૨૩૩ ત્રીશાંશ ,,	૩૩૩
મકરેષુ ૧૯ મું.	
૨૩૫ કુળદીપક યોગ	૩૩૫

૨૩૬ રાજયોગ	૩૩૭
૨૩૭ રાજભંગાદી યોગ	૩૪૦
૨૩૮ ભની ભેદ રાજ યોગ	૩૪૨
૨૩૯ લક્ષ્મીયોગ...	૩૪૨
૨૪૦ ભાગ્યોદય યોગ ...	૩૪૪
૨૪૧ સુસાક્ષરી યોગ ...	૩૪૪
૨૪૨ વાહન યોગ ...	૩૪૫
૨૪૩ ધર યોગ	૩૪૬
૨૪૪ શિક્ષા ,,	૩૪૭
૨૪૫ ચિત્તભ્રમ ,,	૩૪૭
૨૪૬ નપુંયક ,,	૩૪૮
૨૪૭ આકરી ,,	૩૪૯
૨૪૮ ચોર ,,	૩૪૯
૨૪૯ કપટ ,,	૩૫૦
૨૫૦ ફરીદ્ર ,,	૩૫૦
૨૫૧ બ્ધભીચાર ,,	૩૫૧
૨૫૨ માતા સાથે બ્ધભીચાર	
યોગ... ..	૩૫૩
૨૫૩ જૈન સાથે બ્ધભીચાર	
યોગ... ..	૩૫૪
૨૫૪ સુષ્ટી વિર્યપાત યોગ ,,	
૨૫૫ પીતાનો બ્ધભીચાર યોગ ,,	
૨૫૬ માતાનો બ્ધભીચાર	
યોગ	૩૫૫
૨૫૭ બ્ધભીચારથી જન્મયોગ	૩૫૬
૨૫૮ સમાધી યોગ ...	૩૫૭
૨૫૯ બ્રહ્મજાનયોગ ...	૩૫૭
૨૬૦ જ્યોતિષ યોગ ...	૩૫૭
૨૬૧ વિદ્યા ,,	૩૫૮
૨૬૨ ચિત્રકળા ,,	૩૫૯
૨૬૩ બાહરણસાત્ર યોગ	૩૫૯
૨૬૪ ન્યાયશાસ્ત્રી ,,	૩૫૯

૨૬૫ યજ્ઞકારક યોગ ...	૩૬૦
૨૬૬ ધર્મિષ્ઠ યોગ ...	૩૬૦
૨૬૭ ધર્મધાતિક યોગ ..	૩૬૦
૨૬૮ ભંતિભષ્ટ યોગ ...	૩૬૧
૨૬૯ વશ નાશ યોગ ...	૩૬૨
૨૭૦ દત્તક થવા યોગ ...	૩૬૩
૨૭૧ દત્તક લેના યોગ ...	૩૬૪
૨૭૨ નિવાર્ણી મીલકત યોગ	૩૬૪
૨૭૩ પરપુરુષથી પુત્ર યોગ	૩૬૫
૨૭૪ બંધીખાના યોગ...	૩૬૬
૨૭૫ કૃત્રિ યોગ...	૩૬૬
૨૭૬ રાજ્યમાં દંડ કરવાનો	
યોગ...	૩૬૭
૨૭૭ નાતથી દંડ મા ફર થવાનો	
યોગ...	૩૬૭
૨૭૮ નાતથી આજીવીકા	
યોગ ...	૩૬૮
૨૭૯ દીક્ષા યોગ...	૩૬૮
૨૮૦ માતા મરણ યોગ	૩૭૦
૨૮૧ પિતા મરણ યોગ	૩૭૨
૨૮૨ સગા સંબંધી સુખદુઃખ	
યોગ...	૩૭૩
૨૮૩ નેત્ર રોગ યોગ ...	૩૭૪
૨૮૪ અંધાપા યોગ ...	૩૭૫
૨૮૫ નાક કાન પગ છેદન	
યોગ...	૩૭૬
૨૮૬ બેડોળ દંત યોગ...	૩૭૭
૨૮૭ ચીન્હ યોગ...	...
૨૮૮ વામન યોગ ...	૩૭૮
૨૮૯ દંત સાથે જન્મ યોગ	૩૭૮
૨૯૦ રોગી યોગ...	૩૭૮
૨૯૧ રીષ્ટ યોગ...	૩૮૧

૨૯૨ મરણ નીચીત ...	૩૮૭
૨૯૩ મર્ણુ થવાની જગ્યા	૩૯૩
૨૯૪ સર્પથી મરણ યોગ	૩૯૪
૨૯૫ વાધથી	૩૯૪
૨૯૬ તલવારથી	૩૯૪
૨૯૭ તીરથી	૩૯૫
૨૯૮ જળથી	૩૯૫
૨૯૯ પોતાના માણસથી	
મરણ યોગ ...	૩૯૫
૩૦૦ મારથી મરણ યોગ	૩૯૫
૩૦૧ પોતાની સ્ત્રીથી મરણ	
યોગ...	૩૯૬
૩૦૨ જળધાત યોગ ...	૩૯૬
૩૦૩ ક્રોધેતે મોત યોગ...	૩૯૬
૩૦૪ હાથ છેદન	૩૯૭
૩૦૫ અંગબોધ	૩૯૭
૩૦૬ અપંગ	૩૯૮
૩૦૭ મરીને જીવ ક્યાં મરે	૩૯૮

પ્રકરણ ૨૦ રૂ

૩૦૮ સુતીકાને સુવાના સ્થાન	
વિષે	૪૦૦
૩૦૯ ઊપસુતીકાનો જાણવા	
વિષે...	૪૦૦
૩૧૦ જન્મ વખતે દીવો દીવે	
અને દીવેટ જાણવા	
વિષે...	૪૦૧
૩૧૧ અંધારે કે અજવારે જન્મ	
થી વા વિષે ...	૪૦૨
૩૧૨ જન્મ વખતે દીવોને છરી	
રાખ્યાની દીશાને પથારીની	
સ્થિતિ વિષે ...	૪૦૨

પ્રકરણ ૨૧ સુ

- ૩૧૩ કીચોની જન્મકુંડળી જોવા
વિષે ૪૦૩
- ૩૧૪ કીચોના સદ્યજ્ઞો વિષે ૪૦૪
- ૩૧૫ કીચોના સુખકુંઘ
વિષે ૪૦૪
- ૩૧૬ કીચોને પતિના સુખ-
કુંઘ વિષે... ... ૪૦૬
- ૩૧૭ સ્વામીથી ત્યાગ થનાર
કીચો વિષે... ... ૪૦૬
- ૩૧૮ વિધવાને બાળીચારો
કીચો વિષે .. ૪૦૬
- ૩૧૯ દિક્ષાચોગવાળી કીચો
વિષે ૪૧૧
- ૩૨૦ કીચોને ગર્ભપાત થા
ગર્ભ નહી રહવા બાબત ૪૧૧
- ૩૨૧ વિધવાચોગ કીચો વિષે ૪૧૨
- ૩૨૨ કીચોની ચોનીમાં રોગ
થવા વિષે ૪૧૩
- ૩૨૩ કી પ્રરૂપનું સાથે મરણ
થવા વિષે ૪૧૩
- ૩૨૪ કીલુ મૃત્યુ થવા વિષે ૪૧૪
- ૩૨૫ સાસુ સસરા દિવસ ને
જેઠના મરણ ચોગ કર-
નાર કીચો વિષે... ૪૧૫

પ્રકરણ ૨૨ સુ

- ૩૨૬ જન્મકાલની માહાદશા કા-
ડવા વિષે ૪૧૫
- ૩૨૭ અષ્ટોતરી માહાદશા કાડ-
વાનો કોઠો ... ૪૧૬

- ૩૨૮ અષ્ટોતરી માહાદશામાં
આવતી અંતરદશાચોના
કોઠા ૪૧૭
- ૩૨૯ વિષોતરી માહાદશા કાડ-
વાનો કોઠો ... ૪૧૮
- ૩૩૦ વિષોતરી માહાદશાચોમાં
આવતી અંતરદશાચોના
કોઠા ૪૧૯
- ૩૩૧ માહાદશાચોમાં આવતી અં-
તરદશાચોનું ફળ ... ૪૨૦

પ્રકરણ ૨૩ સુ

- ૩૩૨ મહાગોચર કોષપણ નામ
રાશીના મહો જોવાની રીત
નકતા મહોના જપ કરવા
ની વીધી અને જ્ઞાન દક્ષિણા
વિગેરે ૪૨૦

પ્રકરણ ૨૪ સુ

- ૪૩૩ વિજય અંકી વર્ષ ફળ ૪૪૮
- ૪૩૪ જન્મકુંડળી ઊપરથી જાણ
વર્ષ કેવું જશે તે જાણવા-
ની રીત ૪૪૯

પ્રકરણ ૨૫ સુ

- ૪૩૫ વર્ષ ફળ બનાવવાની
તથા જોવાની રીત, ૪૫૧
- ૪૩૬ લઘુ પંચવી કોઠો ૪૫૨
- ૪૩૭ બૃહત્ પંચવર્ગી કોઠો ૪૫૩
- ૪૩૮ હર્ષ બળના કોઠા ...
વિષે ૪૫૩
- ૪૩૯ ત્રિપતાકા ચક્ર ... ૪૫૪
- ૪૪૦ સહમ બાબત ... ૪૫૪
- ૪૪૧ માસ બાબત ૪૫૪
- ૪૪૨ વર્ષના રાજ બાબત ૪૫૫
- ૪૪૩ વર્ષના રાજનું ફળ ૪૫૫

૩૪૪ મુઘા બાબત ... ૪૫૮
 ૩૪૫ મુઘાનું ભાવફળ ... ૪૫૯
 ૩૪૬ મુઘાનું રાશિ ફળ... ૪૬૧
 ૩૪૭ વર્ષ કુંડળીનું ભાવફળ ૪૬૨
 ૩૪૮ વર્ષ કુંડળીમાં રહેલા
 - મહેલનું ફળ ... ૪૬૩
 ૩૪૯ વર્ષફળના માસની કું
 ડળીઓનું ફળ ... ૪૬૫
 પ્રશ્ન તરંગે ઉ જો.
 પ્રકરણ ૨૬ મું
 ૩૫૦ પ્રશ્ન જોવાની રીત... ૪૬૭
 ૩૫૧ આત્મ જાણા પ્રશ્ન ૪૬૭
 ૩૫૨ પ્રશ્ન કરનારની પરીક્ષા ૪૬૮
 ૩૫૩ લક્ષ પ્રશ્ન ફળ ... ૪૬૯
 પ્રકરણ ૨૭ મું
 ૩૫૪ ધન લાભ મેળવવા...
 વીશે પ્રશ્ન ... ૪૭૨
 ૩૫૫ ખેતીના લાભ વીશે ...
 પ્રશ્ન ... ૪૭૩
 ૩૫૬ જમીન મહેસુલ સંબ-
 ધી પ્રશ્ન ... ૪૭૩
 ૩૫૭ સંતાન પ્રાપ્તિ થવા
 વીશે પ્રશ્ન ... ૪૭૪
 ૩૫૮ રોગી વીશે પ્રશ્ન ... ૪૭૫
 ૩૫૯ વીવાહ પ્રશ્ન ... ૪૭૫
 ૩૫૯ રીસાયેલી સ્ત્રી વીશે
 પ્રશ્ન... ... ૪૭૭
 ૩૬૦ કન્યાની પરીક્ષા વિશે
 પ્રશ્ન... ... ૪૭૭
 ૩૬૧ પંથા પ્રશ્ન ... ૪૭૭
 ૩૬૨ કાર્યાકાર્ય પ્રશ્ન ... ૪૭૯
 ૩૬૩ કાર્ય શીઘ્રી પ્રશ્ન... ૪૭૯

૩૬૪ પશુ નષ્ટ પ્રશ્ન ... ૪૮૦
 ૩૬૫ નષ્ટ વસ્તુ પ્રશ્ન ... ૪૮૦
 ૩૬૬ ચોરાચેલા થા યોવાચેલા
 માલ વિષે પ્રશ્ન ... ૪૮૧
 ૩૬૭ ચોર ભણુવા વીશે પ્રશ્ન ૪૮૨
 ૩૬૮ ચોર પકડવા વિષે...
 ' ' પ્રશ્ન... ... ૪૮૩
 ૩૬૯ ચોરાચેલો માલ મલ
 વા વીશે પ્રશ્ન ... ૪૮૩
 ૩૭૦ પ્રત્રોત્તર પ્રશ્ન .. ૪૮૪
 ૩૭૧ શીક્ષા અથવા મુકતી
 પ્રશ્ન... ... ૪૮૪
 ૩૭૨ ચાલતા કેસમાં હાર
 છત વીશે પ્રશ્ન ... ૪૮૪
 ૩૭૨ રાજ્ય લાભ વીશે પ્રશ્ન ૪૮૫
 ૩૭૩ નોકરી વીશે પ્રશ્ન... ૪૮૬
 ૩૭૪ નીધી (ધન) સંસ્થ
 પ્રશ્ન... ... ૪૮૭
 ૩૭૫ પ્રશ્નના ફળની અવધી
 ભણુવા વીશે ... ૪૯૦
 પ્રકરણ ૨૮ મું
 ૩૭૬ મંદવાડની મુક્ત ભ-
 ણુવા વીશે... ... ૪૯૦
 ૩૭૭ મરણ સુધીના મંદવાડ
 વીશે... ... ૪૯૧
 ૩૭૮ સ્ત્રી પુરુષમાં પ્રથમ
 મરણ થવા વીશે... ૪૯૨
 પ્રકરણ ૨૯ મું
 ૩૭૯ સામુદ્રીક લક્ષણ ફળ
 નીમીત્ત ... ૪૯૩
 ૩૮૦ રેખા વીચાર ... ૪૯૫
 ૩૮૧ આયુષ્ય રેખા ... ૪૯૬

૩૮૨ માતીક રેખા ...	૪૬૭
૩૮૩ માત પ્રીતાની રેખા	૪૬૮
૩૮૪ ભક્ત રેખા ...	૪૬૮
૩૮૫ સતિ રેખા ...	૪૬૮
૩૮૬ જાન્કુ રેખા ...	૪૬૯
૩૮૭ ભાગ્ય (ઉર્ધ્વ) રેખા	૪૬૯
૩૮૮ રાજ્ય રીઝી લક્ષણ	૪૬૯
૩૮૯ રાજ્ય યોગ ચીન્હ	૫૦૧
૩૯૦ પ્રથમ અસ્તક લક્ષણ	૫૦૩
૩૯૧ પ્રથમ મુખ લક્ષણ	૫૦૪
૩૯૨ પ્રથમ કર (હાથ)લક્ષણ	૫૦૬
૩૯૩ પ્રથમ રથ (જાતી)	
લક્ષણ ...	૫૧૧
૩૯૪ પ્રથમ શીખ લક્ષણ...	૫૧૧
૩૯૫ શ્રી અસ્તક લક્ષણ	૫૧૩
૩૯૬ શ્રી મુખ લક્ષણ...	૫૧૪
૩૯૭ શ્રી રથ (જાતી)...	
લક્ષણ ...	૫૧૬
૩૯૮ શ્રીના પેદનાં લક્ષણ	૫૧૭
૩૯૯ શ્રીના કહેડનાં લક્ષણ	૫૧૮
૪૦૦ શ્રીના પેદનાં લક્ષણ	૫૧૮
૪૦૧ શ્રીની યોનીનાં લક્ષણ	૫૧૯
૪૦૨ શ્રીની સાથળનાં	
લક્ષણ ...	૫૨૦
૪૦૩ શ્રીના પગનાં લક્ષણ	૫૨૧
૪૦૪ તથા યા લાઝન ફળ	
નીમીત ...	૫૨૩
૪૦૫ અંગ ફરકણ ફળ	
નીમીત ..	૫૩૧
૪૦૬ શુકન ફળ નીમીત	૫૩૩
૪૦૭ શુભાશુભ શુકન...	
વીચાર ..	૫૩૪

૪૦૮ શુકન બલ વીચાર	૫૩૬
૪૦૯ કાગ (વાયસ) શુકન	
વીચાર ...	૫૩૭
૪૧૦ કુવલ શુકન વીચાર	૫૩૮
૪૧૧ શીયાળ શુકન વીચાર	૫૪૦
૪૧૨ ગરોળી શુકન વીચાર	૫૪૨
૪૧૩ કેટલીક જાપયોગી બા-	
બનો ...	૫૪૩
અકરણ ૩૦ મુ'	
૪૧૪ સ્વપ્ન ફળ નિમીત	૫૪૭
૪૧૫ મુલ સ્વપ્ન ફળ ...	૫૪૮
૪૧૬ અશુભ સ્વપ્ન ફળ	૫૫૦
૪૧૭ ક્રુવાંક અમ ફળ...	
નિમીત ...	૫૫૨
૪૧૮ અંક શુકનાલણી ફળ	
નિમીત ...	૫૫૫
૪૧૯ વર્ષ ભાવફળ નિમીત	૫૫૮
૪૨૦ આવતા વરસનો ..	
વરતારો ...	૫૫૮
૪૨૧ વિક્રમના ભેસતા વર-	
સનું વાર ફળ ...	૫૬૦
૪૨૨ ભેસતી સંક્રાંતિનું ફળ	૫૬૧
૪૨૩ મહાજુની માસનું ફળ	૫૬૫
૪૨૪ મહાજુની વારનું ફળ	૫૬૮
૪૨૫ મહાજુના નક્ષત્રનું ફળ	૫૬૯
૪૨૬ માસના વારનું ફળ	૫૭૦
૪૨૭ મુદી બીજના અંશનું	
ફળ ...	૫૭૧
૪૨૮ તિથિ વારના યોગ,	
યોગનું ફળ ...	૫૭૩
૪૨૯ પ્રજાકૃતિ ...	૫૭૬

॥ श्री गणेशाय नमः ॥

भविष्य ज्ञान प्राप्त करवानार

भविष्य भावार्णव.

छंदः प्रबोध.

भविष्य ज्ञानप्राप्ति विधा.

श्रीभगवात्परमेश्वर.

ॐकारं विन्दु संयुक्तं	नित्यं ध्यायन्ति योगिनं ।
कामदं मोक्षदं चैव	ॐकाराय नमोनमः ॥१॥
शुद्धब्रह्मा शुद्धविष्णु	शुद्धदेवो महेश्वरः ।
शुद्धः साक्षात् परब्रह्म	तस्मै श्री शुद्धेनमः ॥२॥
महामाया परमेश्वरी	विद्यानी वरदाय ।
साक्षात् यजे तुं सरस्वती	भविष्य भाव भणाय ॥३॥
हुं अज्ञानी अभयनर	अकलमां हि अशुभ ।
निर्धनीयो नुगरो गणो	कं इ न शुभमां शुद्ध ॥४॥
कवि काव्य ज्ञानं नहि	नहि पंडित सुभीत ।
पिण्ड पाठ पद्यो नहि	व्याकरणनी नहि रीत ॥५॥
ज्योतिष सिन्धु विन्दुसम	वर्णवुं तुज पसाय ।
जेम विन्दुयी सिन्धु वने	एव भविष्य भावललाय ॥६॥
अण्या मुल्या तारा इव्या	जेम राम चुक्या छे राज ।
चंद तलक पण चुक्ये	जो लख्या लेख ललाट ॥७॥
आ लोक इव सूर्यस्य,	स्वजनस्योपकारवत् ।
अन्योऽयं सर्वसामान्यो,	मान्यो भवतु धीमताम् ॥८॥

ભૂગોળ અને ખગોળાધ્યાય.

આપણે ભવિષ્ય ભાવકળ જાણવા માટે જ્યોતિષ જાણતાં પહેલાં આપણે જે રહીએ છીએ તે ભૂગોળ કહેતાં ભૂમી (પૃથ્વી)ના ગોળાનો અને જે જ્યોતિષિ દેવો રહે છે તે ખગોળ કહેતાં આકાશના ગોળાનો અહીં સંબંધ જાણવાની ખાસ જરૂર જણાયેલે અહીં દાખલ કરવામાં આવેલ છે છતાં વાંચતાં કંટાળા લેવેલો જણાયતો પા.૩૩થિ જ્યોતિષનો વિષય સર કરવો.

પૃથ્વી પ્રમાણ.

ખગોળમાં રહેલા સૂર્યની પાછળ સૂર્યને ફરનાર ગ્રહ આપણી પૃથ્વી છે એ સૂચ થી સુમારે ચાર કોઠ ખાસક લાખ કોશ દૂર છે. એનો પૂર્વ પશ્ચિમ વ્યાસ આશરે ત્રણ હજાર નવસો સાઠ કોશ અને પરિધિ અર્થાત્ ઘેરાવે ૧૨૩૭૫ કોશ છે કેમકે પૃથ્વીના મધ્ય ભાગ ઉપર જે સ્થાને સૂર્ય જિહ્વ પામે છે તેસ્થાનથી પશ્ચિમે પાંચશે કોશ ઉપર તેનો જિહ્વ થવાને નજદીક એક હોવા એટલે એક કલાકનો વખત લાગે છે એમ હમણા વિજ્ઞાનીનો તાર આખી પૃથ્વીના ઘેરાવા ઉપર ગોઠવેલ હોવાથી ખબર થઈ સિદ્ધ થયેલું છે. હવે જે સ્થાને સૂર્ય જિહ્વ પામે છે તેજ સ્થાને પાછો જિહ્વ પામવાને તેને નજદીક ચોવીશ કલાક લાગે છે માટે એક કલાકનો વખત જો પાંચશે કોશ થાય છે તો ચોવીશ કલાકનો વખત ખાર હજાર કોશ થવો જોઈએ એમ થાય છે માટે પૃથ્વીના પૂર્વ પશ્ચિમ ઘેરાવા વિષે કાંઈ શંકા રહેલ નથી. હરકોઈ ગોળનો ઘેરાવો સિદ્ધ થતાં તેની જાડાઈ ભૂમીતીના ગણિતથી તરત શોધી કઠાય છે માટે પૃથ્વીના ગોળની જાડાઈ અર્થાત્ વ્યાસ વિષે પણ શંકા રહેતી નથી. કાશી વિદ્યા સુધાનીધીમાં કાશીના બાપુદેવ શાસ્ત્રીએ જ્યોતિષ સંબંધી લખી મોકલેલ વિષયમાં કહ્યું છે કે—

વ્યાસે મનન્દાગ્નિહૃતેવિયક્તે

સ્વવાળ સૂર્યેપરિધિસ્તુ સુદૃઢઃ ॥૧૥

અર્થ—હરકેષ ગોળના વ્યાસને ૩૬૨૭ થી ગુણી ૧૨૫૦ થી ભાગીએ તો તે ગોળની સૂક્ષ્મ પરિધિ નીકળે છે.

કારણ ભાસ્કરાચાર્યે શિરોમણિમાં ગ્રહગણિતા ધ્યાયના ચંદ્રગ્રહણાધિકારના ભાષ્યમાં કહેલ છે કે:-

મનન્દાગ્નિમિત પરિચે:

સ્વભાળ સૂર્યમિતો વ્યાસ: ॥૨॥

અર્થ—૩૬૨૭ ચોજન પરિધિ એટલે ઘેરાવાનો ૧૨૫૦ ચોજન વ્યાસ એટલે બહાઈ થાય છે.

વળી આર્યભટ્ટે પણ આર્ય સિદ્ધાંતના ગણિતપાઠમાં કહ્યું છે કે:-

ચતુરધિકં ચતમષ્ટગુણં ધ્વાષ્ટિસ્તથા સહસ્રાણામ્

અયુત ધ્વય વિષકંમસ્યા સન્નો વૃત્તઃ પરિણાહઃ ॥૩॥

ગોળનો વ્યાસ ૨૦ હજાર ચોજન હોય તો તેની પાસે પાસેની પરીધી એટલે ઘેરાવો ૬૨૮૩૨ ચોજન થાય છે.

ઉત્તર દક્ષિણ ટોચ તરફ પૃથ્વી ચપટી હોવાથી પૂર્વ પશ્ચિમ કરતાં બહાઈમાં આશરે ૧૩ ને પરીધીમાં આશરે એકતાલીશ કોષ બોલી છે એ રીતનું પૃથ્વી ગોળનું મહત્વ ભૂમીતીના ગણિતથી હમણાંના જ્યોતિષિઓએ સૂક્ષ્મ યત્રોની સહાયતા વડે શોધી કહાડ્યું છે. જેને એ ગણિતનું જ્ઞાન હશે તેને એ શોધી કહાડેલું મહત્વ બધે પ્રત્યક્ષ માપી કહાડ્યું હોય એમ જણાયે. ભાસ્કરાચાર્યાદિ પૂર્વના આર્ય જ્યોતિષિઓએ પણ એજ ગણિતથી પૃથ્વીનું મહત્વ શોધી કહાડેલ છે પણ તે સમયે હમણાંના જેવાં સુક્ષ્મ યત્રો નહોતાં તેથી તેમણે કહેલા મહત્વમાં કંઈક ફરક આવેલ છે. સિદ્ધાંત શિરોમણિના ગોળાધ્યાયમાં ભાસ્કરે કહેલ છે કે:-

પુરાન્તરં ચેદિદમુત્તરંસ્યા ત્તદસ્ય વિશ્લેષ લઘૈસ્તદાકિમ્ ।

ચક્રાંશકૈરિત્યનુપાતયુક્ત્યા યુક્તં નિરુક્તં પરિધેઃ પ્રમાણં ॥૪॥

અર્થ—કેાઈ પણ ઉત્તર દક્ષિણના એ શહેર વચ્ચેના અક્ષાંસની બાદબાકી કરી બેટલા અંશ બાકી રહે તેટલા અંશ બરોબર હો તે પુરોનો ઉત્તર તરફનો ચોબનાત્મક અંતર આટલો છે. તો આખા ભૂગોળચક્રના ૩૬૦ અંશે કરી કેટલો એ ત્રિરાશીના હિસાબે ભૂગોળના ઘેરાવાનું એ પ્રમાણ કહ્યું તે ચોચ્યજ છે.

નિરક્ષદેશાત્ સિતિષોઢશાંશ મવ દવન્તી ગણિતિન યસ્માત્ ।

તદન્તરં ષોઢશ સગૂણંસ્યાદ્ ભૂમાનમસ્માદ્બહુ કિંતયુક્તમ્ ॥૫॥

ઉજ્જવન નગરી વિષુવવૃત્તથી પૃથ્વિના સોળમાં અક્ષાંસ ઉપર ગણિતે કરી આવે છે માટે વિષુવવૃત્તથી તેનો ચોબનાત્મક અંતર એક અક્ષાંસના ચોબનાત્મક અંતરથી સોળ ગણો હોય છે એ ઉપરથી પૃથ્વિના ઘેરાવાનું એ પ્રમાણ કહ્યું; બહુ કહેવા વડે શું ?

પૃથ્વીના પૂર્વ-પશ્ચિમ વર્તુલ મધ્યરેખા લંકા ઉપર થઇને જાય છે એમ પ્રાચીન આર્ય જ્યોતિષિઓ ખારતા તેથીજ ઉજ્જવન શહેર વિષુવવૃત્ત અર્થાત વર્તુલ મધ્યરેખાથી ૧૬ અંશને અંતરે કહેલ છે. વસ્તુતાથી પૃથ્વીની પૂર્વ-પશ્ચિમ વર્તુલ મધ્યરેખા લંકાથી સાત અંશ દક્ષિણે છે તેથી સાંપ્રત ઉજ્જવન શહેર ૨૩ અંશને અંતરે આવેલ છે પણ લંકાથી તો સોળ અંશને અંતરેજ છે એ રીતનું ગણિત કરી ભાસ્કરે શિરોમણિના એજ અધ્યાયમાં પૃથ્વિનું ઉત્તર દક્ષિણ મહત્ત્વ આ પ્રમાણે કહ્યું છે:—

પ્રોકતો યોજન સંખ્યયા કુપરિધેઃ

સપ્તાન્ગ નન્દાન્વયસ્ત ધ્વંયાસઃ

કુમુજંગ સાયકમુવઃ સિદ્ધાંશ કે નાવિકાઃ ॥૬॥

અર્થ—પૃથ્વીનો વેરાવો ૪૬૬૭ ચોજન અને વ્યાસ ૧૫૮૧૨૨ ચોજન કહેલ છે.

પૃથ્વી પોતાના અંગ પર આશરે ચોવીસ કલાકમાં ફરી રહે છે. બેટલા વખતમાં એના ઉપર દિવસ રાત્રિ થાય છે જેને જ્યોતિષિયો સાવન દિવસ કહે છે. ભાસ્કરાચાર્યે શિરોમણિના ગ્રહગણિતા ધ્યાનના મધ્યમાધિકારમાં કહેલ છે કે—

इन्द्रोदयध्वयांतरं तदर्कसावनं दिनम् ।

तदेव मेदिनीदिनं मवासरस्तुभन्मः ॥७॥

અર્થ—સૂર્યના જે ઉદયનો જે અંતર તે સૂર્યનો સાવન દિવસ, તેજ પૃથ્વીનો દિવસ અને નક્ષત્ર મંડળનો જે જામ તે નક્ષત્ર સાવન દિવસ કહેવાય છે.

જેમ એક ગોળ ફાની વચમાં સળી પડેલીને તે ફાને તે સળી ઉપર વેગથી ફેરવ્યો હોય તો તેના ઉપસેલા મધ્ય ભાગ ઉપર બહો વેગ હોય છે ને સળી સાથે લાગેલા તેના છેડા ઉપર વેગ હોતો નથી તેમ પૃથ્વીની વર્તુલ મધ્યરેખા પાસે એના ફરવાનો વેગ કલાકે પાંચસો ફાશનો છે જે ઊત્તર તથા દક્ષિણ ધ્રુવો તરફ જતાં ઘટતો જાય છે તે છેક ધ્રુવો પાસે તો ભાસતો પણ નથી એ રીતે પોતાના અંગે ફરતાં ફરતાં પૃથ્વી એક કલાકમાં ૩૨૫૦૦ ફાશના વેગથી સૂર્યને ફેરે છે તે પોતાના માર્ગમાં સૂર્યને પ્રદક્ષિણા કરતાં પ્રત્યેક માસે આકાશમાંના ચોક્કસ તારા સમુહ વા રાશી નીચેથી જસીને જીભ તારાસમુહ વા રાશી નીચે જાય છે. જે રાશીના તારા નીચે પૃથ્વી હોય છે તેથી સાતમી રાશીના તારા નીચે સૂર્ય દેખાય છે. જે કે સૂર્ય ખસતો નથી તો પણ તેની આસપાસ પૃથ્વીના ફરવાથી જે જે રાશી પૃથ્વી બદલતી જાય છે તે તે રાશીથી સાતમી રાશી સૂર્ય બદલતો જણાય છે અને પૃથ્વી ઉપરની રાશીનો ઉદય તથા સૂર્ય ઉપરની રાશીનો અસ્ત કહેવાય છે ભાસ્કરાચાર્યે શિરોમણિના ગોળાધ્યાયમાં કહ્યું છે કે:—

યોઽમ્યુ દેતિ સમયેન યેનતત્ સમ્પ્રમોઽસ્તમ્પ્રપયાતિ તેન-ચ ।

રાશીઃ સ્વર્ધ્વ મપ મંદલં કુજા ધ્વર્ધ્વમેવ સંતતંયતઃ સ્થિતસ્ ॥૮॥

અર્થ—જે કાળે જે રાશી ઉદય પામે છે તેજ કાળે

તેથી સાતમી રાશી અસ્તને પામે છે જેથી રાશી ચક્રનું અર્ધ મંડળ અર્થાત્ છ રાશી નિરંતર ક્ષિતિજથી ઉપર રહે છે.

જો રીતે ફરતાં ફરતાં આકાશમાં જે રાશીના તારા નીચેથી પૃથ્વી નીકળી હોય તેજ રાશીના તારા નીચે પાછી આવતાં તેને બારમાસ લાગે છે માટે આકાશની મધ્યમાં દેખાતા તારાઓના પૂર્વ જ્યોતિષિઓએ બાર ભાગ કહેવા છે જેને રાશી કહે છે. પૃથ્વીના ગમનથી જે રાશિમાં સૂર્ય જતો જણાય છે તે રાશીની સંક્રાંતિ કહેવાય છે ને એક માસ પર્વત તે રાશી સાથે સૂર્ય દેખાય છે. માટે તેટલા વખત સુધી તે રાશીના સૂર્ય કહેવાય છે જેને સૌર માસ કહે છે. એવા બાર સૌર માસમાં પૃથ્વી સૂર્યને ફરી રહે છે. તેમ થવાને ૩૬૫½ દિવસ લાગે છે. જેને સૌર વર્ષ કહે છે બારકરાચાર્યે શિરોમણિના ગોળાધ્યાયમાં કહેલ છે કે:-

પંચાંગ રામાસ્તિયયઃ સ્વરામાઃ

સાર્દ્ધ દ્વિવસ્રાઃ કુદિનાદ્યમન્દે ।

અસ્યાર્ક માસોઽર્કલવઃ પ્રદિષ્ટ

લ્લિગદીનઃ સાવન માસ एव ॥૯॥

અર્થ—એક સૌર વર્ષમાં પૃથ્વીના ૩૬૫ દિવસ ૧૫ ઘડી ૩૦ પળ તથા ૨૨½ વિપળ હોય છે એનો બારમો ભાગ સૌર માસ કહેલો છે ને સાવન માસ તો ત્રીસ દિવસનોજ કહેલ છે.

રૂપુ અમાષ્ટુ.

પૃથ્વી ઉપર સઘળી રૂપુ તથા દિવસ રાત્રીની વધઘટ પણ તેના સૂર્યને ફરી આવવાથી એક સૌર વર્ષમાં થાય છે, રૂવેદ મં. ૪ સ્. ૫૩ રૂપા ૭ માં કહ્યું છે કે:-

આગનદેવ સ્તુતિઃ ॥૧૦॥ સૂર્ય રૂપો સહિત આવો.

પૃથ્વીનો ગોળ સૂર્યની સામે આકાશમાં કંઈક વાંકો રહેલ છે એટલે તેના સૂર્યને ફરવાના માર્ગમાં તેની ઉત્તર ટોચ તેની દક્ષિણ ટોચથી નિરંતર કંઈક ઉચી રહે છે તે બ્યારે આકાશમાં મેઘરાશીના તારાઓ નીચે હોય છે ત્યારે એટલે તા. ૨૨ મી સપ્ટેમ્બરે સૂર્ય તુલારાશીના તારા સાથે દેખાય છે તે સમયે પૃથ્વી ચથાર્ય સૂર્યની પશ્ચિમ બાજુમાં હોય છે જેથી તેની બન્ને ટોંચો ઉપર સૂર્યનો પ્રકાશ સરળો પડવાથી તેના બન્ને ગોળાર્ધમાં દિવસ રાત્રી સરખાં હોય છે તે દિવસથી પૃથ્વી મેઘ રાશીના તારા નીચેથી એટલે સૂર્યની પશ્ચિમ બાજુથી ખસતી ખસતી ક્રમથી વૃષભ, મિથુન તથા કર્કરાશીના તારાઓ નીચે સૂર્યની ઉપલી બાજુમાં આવતી જાય છે ને સૂર્યક્રમથી વૃશ્ચિક, ધન તથા મકર રાશીના તારાઓ નીચે દેખાતા જાય છે અને પૃથ્વીની દક્ષિણ ટોચ સૂર્ય તરફ થતી જવાથી તેના ઉપર સૂર્યનો પ્રકાશ નિરંતર પડે છે જેથી ત્યાંના વાસીઓને છ માસના દિવસનો આરંભ થાય છે તેમ ઉત્તર ટોચના વાસીઓને પૃથ્વીનો ઉપસેલો મધ્ય ભાગ આડે આવ્યાને લીધે ત્યાં સૂર્યનો પ્રકાશ પડતો બંધ થવાથી છ માસની રાત્રિનો આરંભ થાય છે. દિવસે દિવસે દક્ષિણ ગોળાર્ધના વાસીઓને સૂર્ય વધારે વખત સુધી દેખાતો જાય છે જેથી ત્યાં દિવસ મોટો ને રાત્રી નાની થતી જાય છે. એથી ઉલટું ઉત્તર ગોળાર્ધના વાસીઓને સૂર્ય વધારે વખત સુધી દેખાતો જાય છે જેથી ત્યાં દિવસ મોટો ને રાત્રી નાની થતી જાય છે, એથી ઉલટું ઉત્તર ગોળાર્ધના વાસીઓને સૂર્ય થોડો વખત દેખાવાથી ત્યાં રાત્રી મોટી તથા દિવસ નાનો થતો જાય છે, વળી તે દિવસથી ઉત્તર ગોળાર્ધમાં શરદ, હેમંત તથા શિશિરના લેહવાળી શિયાળાની રૂપે

આરંભ થાય છે. કારણ દિવસે દિવસે સૂર્ય દક્ષિણમાં ઉગવાથી ઉત્તર ગોળાર્ધમાં તેના કિરણો વાંકા પડે છે એથી ગરમી ઓછી અને ઠંડી વધારે થતી બળ્ય છે. દક્ષિણ ગોળાર્ધમાં એથી ઉલટું થાય છે એટલે સૂર્ય કિરણો ત્યાં સીધા પડવા માંડ્યાથી ગરમી અધિક થવાને લીધે વસંત, ગ્રીષ્મ તથા વર્ષાના લેહવાળી ઉન્હાળાની રૂતુનો આરંભ થાય છે. મકરરાશીના તારાઓ નીચે સૂર્ય દેખાય છે ત્યારે એટલે તા. ૨૧ મી ડીસેમ્બરે પૃથ્વી સૂર્યની ઉપલી ખાલુમાં ચથાર્થ આવી રહે છે એથી તેની દક્ષિણ ટોચ સૂર્ય તરફ એટલી થવાની હોય છે તેટલી થઈ રહે છે તેથી તે દિવસે દક્ષિણ ગોળાર્ધમાં મોટામાં મોટો ફહાડો ને નાનામાં નાની રાત થાય છે એથી ઉલટું ઉત્તર ગોળાર્ધમાં મોટામાં મોટી રાત્રી અને નાનામાં નાનો દિવસ થાય છે, ત્યાં સુધી સૂર્ય દક્ષિણાયનના હોય છે તે મટીને ત્યારથી ઉત્તરાયણના થાય છે કારણ તે દિવસથી પૃથ્વી ઠક્ક રાશીના તારા નીચેથી એટલે સૂર્યની ઉપલી ખાલુમાંથી ખસતી ખસતી ક્રમથી સિંહ, કન્યા તથા તુલારાશીના તારા નીચે સૂર્યની પૂર્વ ખાલુમાં જવા માંડે છે ને સૂર્યક્રમથી કુંભ, મીન અને મેષ રાશિના તારા સાથે દેખાતો બળ્ય છે તેથી પૃથ્વીની દક્ષિણ તથા ઉત્તર બન્ને ટોચો સૂર્યની સાથે આવતી જવાથી દક્ષિણ ગોળાર્ધમાં મોટો થયેલો દિવસ નાનો અને નાની થયેલી રાત્રી મોટી થતી બળ્ય છે તથા ઉત્તર ગોળાર્ધમાં મોટી થયેલી રાત્રી નાની તથા નાનો થયેલો દિવસ મોટો થવા માંડે છે અને નિત્ય સૂર્ય ઉત્તર તરફ ખસતાં ઉગતો જણાય છે માટે ઉત્તરાયણનો સૂર્ય કહેવાય છે. ત્યારથી એટલે તા. ૨૧ મી ડીસેમ્બરથી દક્ષિણ ગોળાર્ધમાં વર્ષારૂતુ ખેસે છે અર્થાત તા. ૨૨ સપ્ટેમ્બરથી તે ગોળાર્ધમાં સીધાં પડતાં સૂર્ય કિરણોએ ખેચેલું પાણી પાછું પડવા માંડે છે. મેષ રાશીનો સૂર્ય થાય છે ત્યારે એટલે તા. ૨૨ મી

માર્ચે પૃથ્વી ચથાર્યે સૂર્યની પૂર્વ બાજુમાં આવી રહે છે. જેથી સૂર્ય પૃથ્વીની વર્તુલ મધ્યરેખા ઉપર ઊગે છે ને પૃથ્વીની બન્ને ટોચે સૂર્યની સામે ધરાખર આવવાથી તેના બન્ને ગોલાદ્ધમાં સૂર્ય પ્રકાશ સરખો પડવાને લીધે બેઉ ઠેકાણે પાછા દિવસ રાત્રિ સરખાં થાય છે. તે દિવસથી પૃથ્વી તુલારાશીના તારા નીચેની એટલે સૂર્યની પૂર્વ બાજુમાંથી ખસતી ખસતી ક્રમથી વૃશ્ચિક, ધન તથા મકરરાશીના તારા નીચે સૂર્યની નીચલી બાજુમાં આવતી જાય છે ને સૂર્ય ક્રમથી વૃષભ, મિથુન તથા કર્કના તારાઓ સાથે દેખાતો જાય છે અને પૃથ્વીની ઉત્તર ટોચ સૂર્ય તરફ થતી જવાથી તેની ઉપર સૂર્યનો પ્રકાશ નિરંતર પડે છે. જેથી ત્યાંના વાસિઓને છ માસની રાત્રિ પુરી થઇને છ માસના દિવસનો આરંભ થાય છે. તેમ હક્ષિણ ટોચના વાસિઓને પૃથ્વીનો ઉપસેલો મધ્ય ભાગ આડે આવ્યાને લીધે ત્યાં સૂર્યનો પ્રકાશ પડતો બંધ થવાથી છ માસનો દિવસ પૂરો થઇને છ માસની રાત્રિનો આરંભ થાય છે. દિવસે દિવસે ઉત્તર ગોળાર્ધના વાસિઓને સૂર્ય વધારે વખત સુધી દેખાતો જાય છે જેથી ત્યાં દિવસ મોટો ને રાત્રિ નાની થતી જાય છે એથી ઉલટું હક્ષિણ ગોળાર્ધના વાસિઓને સૂર્ય થોડો વખત દેખાવાથી ત્યાં રાત્રી મોટી તથા દિવસ નાનો થતો જાય છે. વળી તે દિવસથી હક્ષિણ ગોળાર્ધમાં વસત ગ્રીષ્મ તથા વર્ષાના લેહવાળી ઉન્હાળાની રૂતુ પુરી થઇને શરદ, હેમંત તથા શીશીરના લેહવાળી શિયાળાની રૂતુને આરંભ થાય છે. કારણ દિવસે દિવસે સૂર્ય ઉત્તરમાં ઊગવાથી હક્ષિણ ગોળાર્ધમાં તેના કિરણો વાકાં પડે છે જેથી ગરમી ઓછી ને થંડી વધારે થતી જાય છે. ઉત્તર ગોળાર્ધમાં એથી ઉલટું થાય છે એટલે સૂર્ય કિરણો ત્યાં સીધા પડવા માંડ્યાથી ગરમી અધિક થવાને લીધે શરદ, હેમંત તથા શિશીરના લેહવાળી શિયાળાની રૂતુ પુરી થઇને

વસંત, શ્રીષ્ઠ તથા વર્ષાના હોદવાળી ઉન્હાળાની રૂતુનો આરંભ થાય છે. ઠક્કે રાશીનો સૂર્ય થાય છે ત્યારે એટલે તા ૨૧ મી જુનને પૃથ્વી સૂર્યની નીચે આવી રહે છે જેથી તેની ઉત્તર ટોચ સૂર્ય તરફ જોટલી થવાની હોય તેટલી થઇ રહેવાથી તે દિવસે ઉત્તર ગોળાર્ધમાં મોટામાં મોટો કહાડો ને નાનામાં નાની રાત થાય છે એથી ઉલટું દક્ષિણ ગોળાર્ધમાં મોટામાંમોટી રાત્રિ તથા નાનામાં નાનો દિવસ થાય છે ત્યાં સુધી સૂર્ય ઉત્તરાયણનો હોય છે તે મટીને ત્યારથી દક્ષિણાયનનો થાય છે કારણ તે દિવસથી પૃથ્વી મકર રાશીના તારા નીચેથી એટલે સૂર્યની નીચલી બાજુમાંથી ખસતી ખસતી ક્રમથી કુંભ, મીન, તથા મેષ રાશીના તારા નીચે સૂર્યની પશ્ચિમ બાજુમાં આવવા માંડે છે. ને સૂર્ય ક્રમથી સિંહ, કન્યા, તથા તુલા રાશીના તારા સાથે દેખાતો જાય છે તેની પૃથ્વીની ઉત્તર તથા દક્ષિણ બન્ને ટોચો સૂર્યની સામે આવતી જવાથી ઉત્તર ગોળાર્ધમાં મોટો થયેલો દિવસ નાનો ને નાની થયેલી રાત્રી મોટી થતી જાય છે તથા દક્ષિણ ગોળાર્ધમાં મોટી થયેલી રાત્રિ નાની તથા નાનો થયેલો દિવસ મોટો થતો જાય છે અને નિત્ય સૂર્ય દક્ષિણ તરફ ખસતાં ઉગતો જણાય છે માટે દક્ષિણાયનનો સૂર્ય કહેવાય છે. ત્યારથી એટલે તા ૨૧ મી જુનથી ઉત્તર ગોળાર્ધમાં વર્ષારૂતુ બેસે છે અર્થાત તા ૨૨ મી માર્ચથી તે ગોળાર્ધમાં સીધાં પડતાં સર્વ કિરણોએ ખેંચેલુ પાણી પાકું પડવા માંડે છે. તુલા રાશીનો સૂર્ય થાય છે ત્યારે એટલે તા ૨૨ મી સપ્ટેમ્બરે પૃથ્વી યથાર્થ સૂર્યની પશ્ચિમ બાજુમાં આવી રહે છે જેથી સૂર્ય પૃથ્વીની વર્તુલ મધ્ય રેખા ઉપર જોગે છે ને પૃથ્વીની બન્ને ટોચો સૂર્યની સામે બરાબર આવવાથી તેના બન્ને ગોળાર્ધમાં સૂર્ય પ્રકાશ સરખો પડવાને લીધે બેઊઠેલાં દિવસ રાત્રિ સરખાં થાય છે. તે દિવસથી ઉત્તર ટોચના વાસિઓનો છ માસનો

દિવસ પૂરો થાય છે ને છ માસની રાત્રિનો આરંભ થાય છે અને દક્ષિણ ટોચના વાસીઓને તેથી ઉલટું થાય છે. ઉત્તર ગોલાધર્મમાં વસંત, ગ્રીષ્મને વર્ષાના લેહવાળી ઉન્હાળાની રૂતુ પુરી થાય છે ને દક્ષિણ ગોળાધર્મમાં એથી ઉલટું થાય છે. ભાસ્કરાચાર્યે શિરોમણિના ગ્રંથ ગણિતાધ્યાયમાં કહેલ છે કે:—

રવેચક્ર મોગોર્ક વર્ષ પ્રદિષ્ટં

ધુરાત્રંચ દેવા મુરાણાં તદેવ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—સૂર્યનો રાશિચક્ર ભોગવવાનો કાળ સૌર વર્ષ કહેલ છે ને તેજ દેવ તથા અમુરોનાં દિવસ રાત્રી કહેલાં છે.

સૂર્ય સિદ્ધાંતના ભૂગોળાધ્યાયમાં કહ્યું છે કે—

મેષાદા વ્રુદિતઃ સૂર્યસ્ત્રીન્ રાક્ષીનુદયુત્તરમ્ ।

સંચરન્ પ્રાગર્ધ્મધ્યં પૂરયન્મેશ્વાસિનામ્ ॥૧૨॥

કર્કાદિન્ સંચરન્સ્તદ્વદષ્ટઃ પશ્ચાર્ધમેવસઃ ।

તુલાદીસ્ત્રીન્મૃગાદીશ્ચતદ્વદેવમુરાદિષામ્ ॥૧૩॥

અતોદિનક્ષપે તેષામન્યોન્યં હિ વિપર્યયાત્ ।

અહોરાત્રપ્રમાણં ચ માનોર્મગણપુરણાત્ ॥૧૪॥

અર્થ—મેષાદિ રાશિમાં ઉદય પામેલા સૂર્ય ક્રમે કરી ઉત્તરની ત્રણ રાશિમાં જતાં પૃથ્વીની ઉત્તર ટોચવાસી જનોના દિવસનું પહેલું અર્ધ પૂરું કરે છે.

તેની પેઠે કર્કાદિ ત્રણ રાશિમાં જતાં તેદેવોના દિવસનું પાછલું અર્ધ પૂરું કરે છે અને તેજ રીતે તુલાદી તથા મૃગાદિ ત્રણ ત્રણ રાશિમાં જતાં અમુરોના દિવસનું પુર્વાર્ધ તથા પરાર્ધ પૂરું કરે છે એથી દેવ તથા દૈત્યોના દિન રાત્રિ પરસ્પરે ઉલટાં થાય છે ને એ દિવસ રાત્રિનું પ્રમાણ

સૂર્યના એક વખતના રાશિચક્ર લોગથી થાય છે.
વાગભટે પણ પોતાના અષ્ટાંગ રથ્ય નામના વૈદ્યક ગ્રંથના
રતુચર્યાધ્યાયમાં કહેલ છે કે:—

માસૈર્દિં સંખ્યૈર્માઘાથૈઃ ક્રમાત્પદસ્તવઃ સ્મૃતાઃ ।

શિશિરોઽથ વસંતથ ગ્રીષ્મ વર્ષાશ્રરદિમાઃ ॥૧૫॥

અર્થ—ક્રમથી માઘાદિ બળે માસે કરી શિશિર,
વસંત, ગ્રીષ્મ, વર્ષા, શરદ તથા હેમંત એ છ રતુ કહી છે.

એ રીતે મેષના સૂર્યથી તે કન્યાના સૂર્ય સુધી ઉત્તર
ગોલાર્દ્ધમાં વસંત, ગ્રીષ્મ અને વર્ષા રતુના લેહવાળો બિ-
ન્દાળો અને દક્ષિણ ગોલાર્દ્ધમાં શરદ, હેમંત અને શિશિર
રતુના લેહવાળો રીયાળો થાય છે તેમ જુલાના સૂર્યથી તે
મીનના સૂર્ય સુધી દક્ષિણ ગોલાર્દ્ધમાં વસંત ગ્રીષ્મ અને વર્ષા
રતુના લેહવાળો બિન્દાળો તથા ઉત્તર ગોલાર્દ્ધમાં શરદ,
હેમંત અને શીશીરના રતુના લેહવાળો થાય છે એમ છતાં
પણ મકર રાશીથી આરંભી અર્થાત પોષ માસથી મિથુન
રાશિ પર્યંત અર્થાત જ્યેષ્ઠ માસ સુધી સૂર્ય ઉત્તરાયણના
હોય છે તેટલા વખતમાં ઉત્તર ગોલાર્દ્ધમાં કેટલેક ઠેકાણે
હર બળે માસે શિશિર, વસંત તથા ગ્રીષ્મ રતુ ને કઈ
રાશીથી આરંભી અર્થાત અસાઠમાસથી ધનરાશી પર્યંત
અર્થાત માગશર માસ સુધી સૂર્ય દક્ષિણાયનના હોય છે
તેટલા વખતમાં પ્રત્યેક બળે માસે વર્ષા, શરદ તથા હેમંત
રતુ થાય છે. દક્ષિણ ગોલાર્દ્ધમાં એ બન્ને વખતે એથી
બિલકુલ સમજવું. સૂર્ય સિદ્ધાંત નામાનાધ્યાયમાં કહ્યું છે કે—

માનોર્મકરસંક્રાતૈઃ ષષ્માસા ઉત્તરાયણમ્ ।

કર્કદિસ્તુ તથૈવ સ્યાત્ ષષ્માસા દક્ષિણાયનમ્ ॥૧૬॥

દિરાશીનાયા ઋતવસ્તતોઽપિ શિશિરાદયઃ

મેષાદયો દ્વાદશૈતે માસાસ્તૈરેવ વત્સરઃ ॥૧૭॥

અર્થ—સૂર્યની મકરસંક્રાંતિથી છ માસ ઉત્તરાયણમાં તેમજ કર્કસંક્રાંતિથી છ માસ દક્ષિણાયન કહેવાય છે. તે મકર સંક્રાંતિથી શિશિરાદી છ રૂતુઓ બળે માસની થાય છે અને મેષાદિ બારરાશી એ બાર સૌર માસ ને તે બાર સૌર માસે કરી એક સૌર વર્ષ થાય છે.

શ્રી પતિયે પણ કહેલ છે કે:—

મૃગાવિરાણિ ધ્વય માત્ર મોગાત્

ષડર્તવઃ સ્યુઃ શિશિરોવસંતઃ ।

ગ્રીષ્મઞ્ચ વર્ષાઞ્ચ શરદ્ધ તથ્ચ

દ્વેમંતનામા કથિતોઽન્નષ્ઠઃ ॥૧૮॥

અર્થ—સૂર્યના મકરાદિ બળે રાશિના ભોગથી છ રૂતુઓ થાય છે તેમાં શિશિર, વસંત, ગ્રીષ્મ, વર્ષા, શરદ, તેમજ દ્વેમંત નામની છઠી રૂતુ કહી છે.

વળી મેષથી આરંભી કન્યાના સૂર્ય પર્યંત આપણા ભૂગોળના ઉત્તર ધ્રુવ વા ટોચ ઉપર વસનારા જનોનો દિવસ તથા દક્ષિણ ધ્રુવ વા ટોચ ઉપર વસનારા જનોની રાત્રિ થાય છે, કારણ તેટલા વખત સુધી ઉત્તરટોચના વાસીઓને પૃથ્વી નો મધ્ય ભાગ સૂર્યની આડે આવતો નથી ને દક્ષિણ ટોચના વાસીઓને સૂર્યની આડે આવે છે. તેમ તુલાના સૂર્યથી તેમીનના સૂર્ય પર્યંત આપણા ભૂગોળના દક્ષિણ ધ્રુવ વા ટોચ ઉપરના વાસીઓનો દિવસ ને ઉત્તરટોચના વાસીઓની રાત્રી થાય છે, કારણ તેટલા સમયમાં દક્ષિણ ટોચના વાસીઓને પૃથ્વીનો મધ્ય ભાગ સૂર્યની આડે આવતો નથી ને ઉત્તરટોચના વાસીઓને સૂર્યની આડે આવે છે એમ છતાં પણ કેટલાકે એમ માને છે કે મકરના સૂર્યથી આરંભી મિથુનના સૂર્ય પર્યંત ઉત્તરાયણ સમયમાં ઉત્તરટોચ વાસી જનોનો દિવસ ને દક્ષિણટોચવાસી જનોની રાત્રિ થાય છે અને કર્કના સૂર્યથી આરંભી ધનના સૂર્ય

પર્યંત દક્ષિણાયન સમયમાં દક્ષિણ ટોચવાસીઓનો દિવસ ને ઉત્તર ટોચ વાસીઓની રાત્રિ થાય છે, પણ તેમ થતું નથી ભાસ્કરાચાર્યે શિરોમણિના ગોળા ધ્યાયમાં કહ્યું છે કે—

દિનં સુરાણાં અયનં યદુત્તરં
નિષેતરત્ સાંહિતિ કૈઃ પ્રકીર્તિતમ્ ।
દિનોન્મુલ્ખસ્કૈં દિનમેવ તન્મતં
નિશા તથા તત્પલ્લ કીર્તિનાય તત્ ॥૧૯॥

અર્થ—ઉત્તર અયન દેવોનો દિવસ ને દક્ષિણ અયન તેમની રાત્રિ એમ જે સંહિતા વાળાઓએ કહ્યું છે તે માત્ર અયનના કૃપા કહેવા માટે છે.

પણ તેમનો મત તો બ્યારે દિવસને વધાવનાર મેષ રાશીના સૂર્ય થાય છે ત્યારથીજ દેવોનો દિવસ ને દિવસને ઘટાડનાર તુલારાશીના સૂર્ય થાય છે ત્યારથીજ દેવોની રાત્રિ થાય છે એવો હોવો જોઈએ.

ઈન્દ્રાન્તમારોહતિયૈઃ ક્રમેણ ।
તૈરેવ વૃત્તૈરવરોહતીનઃ ।
યત્રૈવ દૃષ્ટઃ પ્રયમંસદેવૈ
સ્તત્રૈવતિષ્ઠન્ન વિલોક્યતે કિમ્ ॥૨૦॥

અર્થ—કારણ ક્રમે કરી જે રીતે સૂર્ય જાગે રાશિના અંત સુધી ચડે છે તેજ રીતે પાછો ઉતરે છે, તો જે ઠેકાણે પ્રથમ દેવોને તે દેખાણું તેજ ઠેકાણે રહેલ તે પાછો કેમ ન દેખાય ?

ચંદ્ર પ્રમાણુ.

જેમ સૂર્યને ફરનારા ગોલને ગ્રહ કહે છે તેમ ગ્રહને ફરનારા ગોલને ઉપગ્રહ અથવા ચંદ્ર કહે છે. આપણી પૃથ્વી પણ એક ગ્રહ છે ને તેને ફરનાર ચંદ્ર એનો ઉપગ્રહ છે.

તેનો વ્યાસ સુમારે ૧૦૮૦ કોશનો છે માટે તે આપણી પૃથ્વી કરતાં ઘનકૃણમાં અર્થાત સર્વ અગે પચાશ ગણો નાનો છે. તે પૃથ્વીથી મધ્યમ અંતરે આશરે એક લાખ વીશ હજાર કોશ દૂર છે ને દર કલાકે ૧૧૫૦ કોશના વેગથી સુમારે સવા સત્તાવીશ દિવસમાં પૃથ્વીને ફરી રહે છે પણ તેટલા વખતમાં પૃથ્વી પોતાના માગ માં આગળ વધી જાય છે જેને પહોંચી વળતાં તેને બે દિવસ અધિક લાગે છે, માટે તેનો સૂર્ય સાથે યોગ થવાને ૨ દિવસ થાય છે જેને ચાંદ્ર માસ કહે છે તે પંદર દિવસ ઉત્તર તરફ તથા પંદર દિવસ દક્ષિણ તરફ ખસતો દેખાય છે કારણ તેની પૃથ્વીને ફરવાની ગતિ સર્પ ગમન પ્રમાણે છે. ચંદ્ર પોતાની એક બાજુ પૃથ્વી તરફ રાખીને ફરે છે. કાંઈ કાળે પણ તેની બીજી બાજુ પૃથ્વી ઉપરથી દેખાતી નથી તેથી એવું સિદ્ધ થયેલું છે કે તે પોતાના અંગ ઉપર એક ચાંદ્ર માસમાં એકજ વખત ફરી રહે છે તેથી તેની એક બાજુ સૂર્ય તરફ સુમારે આપણા પંદર દિવસ સુધી રહેવાથી ત્યાંના વાસિઓને આપણા પંદર દિવસનો દિવસ ને તેટલાજ વખતની રાત્રિ થાય છે. ભાસ્કરાચાર્યે શિરોમણિના કાળમાના ધ્યાયમાં કહેલ છે કે:—

રવિન્દ્રોર્યુતે: સંયુતિર્યાવદન્યા

વિષોમસિ एतच्च पैत्र्यं दुरात्रय ॥૨૧॥

અર્થ—સૂર્ય અને ચંદ્રના અમાવાસ્થાના યોગથી બીજા અમાવાસ્થાના યોગ પર્યંત ચાંદ્ર માસ કહેવાય છે ને એજ પિતૃના દિવસ રાત્રિ છે.

એજ અન્યના ગોળા ધ્યાયમાં કહ્યું છે કે:—

કાલેન યેનૈતિ પુનઃ શશીનં

ક્રામન્ મચક્રં વિવરેણગત્યોઃ ।

માસઃ સ ચાન્દ્રોઽક્રમમાઃ કુરામાઃ

પૂર્ણેષ વસ્તત્કાલિન પ્રમાણમ્ ॥૨૨॥

અર્થ—ગતિના જુદા પણાએ કરી અર્થાત્ શિષ્ય ગતિએ ચંદ્ર નક્ષત્ર મંડળ નીચે જતાં જે કાળે સૂર્યને ફરીથી પામે છે તે ચંદ્ર માસ કહેવાય છે ને તેમાં પૃથ્વીના ૨૬ દિવસ ૩૧ ઘડી ને ૫૦ પળ થાય છે.

દિનં દિનેશસ્ય ચતોઽન્ન દર્શને
તમી તમો હન્તુર દર્શને સતિ ।

કુપૃષ્ઠગાનાં દ્યુનિશં યથા તૃણાં
તથા પિતૃણાં શ્વશિષૃષ્ઠ વાસિનામ્ ॥ ૨૩ ॥

અર્થ—જે પ્રમાણે પૃથ્વીના પૃષ્ઠ ઉપર વસનાર મનુષ્યોને સૂર્યનાં દર્શન સમય દિવસનેજ અદર્શન સમય રાત્રિ થાય છે તેજ પ્રમાણે ચંદ્રગોળના પૃષ્ઠ ઉપર વસનાર પિતૃઓને પણ દિવસ રાત્રી થાય છે.

વિધૂર્ધ્વ ભાગે પિતરો વસન્તઃ
સ્વાષઃ સુષા દીધિતિ મામનન્તિ ।
પદ્યન્તિ તેઽર્ક નિજ મસ્તકોર્ધ્વે
દર્શયતોઽસ્માદ યુદ્ધં તદૈવામ્ ॥ ૨૪ ॥

અર્થ—ચંદ્ર ગોળના છેક ઉપલા ભાગમાં રહેનારા પિતૃઓ પોતાની નિચેના ભાગને પૃથ્વીનો ચંદ્ર માને છે.

તેઓ અમાવાસ્યાએ સૂર્યને પોતાના માથા ઉપર જુએ છે જેથી તે તેમનો મધ્યાન્હ છે.

માર્ધાન્તર ત્વાન્ન વિષોરષઃ સ્ય
તસ્માન્નિશિયઃ સ્વહ પૌર્ણમાસ્યામ્ ।
કૃષ્ણરવિઃ પક્ષદલેઽમ્યુદેતિ
શુકલેઽસ્ત મેત્યર્થત એવસિદ્ધમ્ ॥ ૨૫ ॥

અર્થ—અને પૌર્ણિમાએ ચંદ્ર ગોળ સૂર્યથી છ રાશિ ને અતરે હોવાથી તેના છેક નીચલા ભાગમાં રહેનારાઓને મધ્યાન્હ હોય છે જે છેક ઉપલા ભાગ વાસિઓને મધ્યાન્હ

નહીં પણ મધ્યરાત્રિ હોય છે એથી એમ સિદ્ધ થાય છે કે ચંદ્રગોળના છેક ઉપલા ભાગને વિષે કૃષ્ણપક્ષના અર્ધમાં સૂર્ય ઉદય પામે છે ને શુકલપક્ષના અર્ધમાં અસ્ત પામે છે.

આર્થક્ષેટે ગોલપાદમાં કહ્યું છે કે:—

રવિવર્ષોર્ધ દેવાઃ પश्यन्त्यુદિતં રવિ તથા પ્રેતાઃ ।

શશિમાસાર્ધ પિતરઃ શશિગાઃ કુદિનાર્ધમિદમનુજાઃ॥૨૬॥

અર્થ—છ સૌર માસ પર્યંત દેવ તથા દૈત્યો અર્ધા આંદ્ર માસ પર્યંત ચંદ્રમાં રહેલા પિતૃઓ તથા અર્ધો રહેલા મનુષ્યો બાર કલાક પર્યંત સૂર્યને નિરંતર ઉદય પામેલો દેખે છે.

સૂર્ય સિદ્ધાંતમાં કહ્યું છે કે:—

સકુદુદ્રતમબ્દાર્ધે પश्यन्त्यર્ક મુરામુરાઃ

પિતરઃ શશિગાઃ પક્ષસ્વદિનંચ નરામુચિ ॥ ૨૭ ॥

અર્થ—દેવ તથા દૈત્યો અર્ધા વર્ષ પર્યંત ચંદ્રમાં રહેલા પિતરો પક્ષ પર્યંત તથા ભૂમિમાં રહેલા મનુષ્યો પોતાના દિવસ પર્યંત સૂર્યને એકવાર ઉદય પામેલો બેવે છે.

વળી ૧૮૩ દિવસનો ચંદ્ર માસ થાય છે ને તેવા બાર માસનું એટલે ૩૫૪ દિવસનું એક આંદ્ર વર્ષ કહેવાય છે પણ સઘળી રૂતુઓ એક સૌર વર્ષમાં આવી રહે છે ને તે વર્ષ ૩૬૫ દિવસનો હોવાથી તેમાં આંદ્ર વર્ષ કરતાં ૧૧૬ દિવસ વધારે હોય છે માટે પ્રત્યેક સવા પાંચ સૌર વર્ષમાં આંદ્રમાન કરતાં ૫૬ ને કંઈક અધિક દિવસ જે વધે છે તેના પૂર્વ જ્યોતિષિઓએ તેટલા વખતમાં બે વખત આંદ્ર માસ ગણી તેમને અધિક માસનાં નામ આપી આંદ્ર માનને સૌર માન સાથે મેળવી દીધેલ છે એમ ન કર્યું હોત તો સૌરમાન પ્રમાણે થતી રૂતુઓ હમણાં જે આંદ્રમાન પ્રમાણે પણ થતી બેવામાં આવે છે તે આવત નહીં પણ જે આંદ્ર માસમાં જે રૂતુ આવી હોત તેજ રૂતુ બીજે વર્ષે

તેજ આંદ્ર માસથી ૧૧^૧/_૨ દિવસને ત્રીજે વર્ષે ૨૧^૧/_૨ દિવસ
એ રીતે મોડી આવ્યા કરત જેથી ઘણી ગુચવણ થાત
સવા પાંચ સૌર વર્ષમાં બે વખત અધિક માસ આવતાં
બે વર્ષમાં ક્ષય માસ આવે તે વર્ષમાં બે અધિકમાસ આવે
છે ને ક્ષય માસમાં બે માસની ગણતરી થાય છે,

ભાસ્કરાચાર્યે શિરોમણિના અહ ગણિતા ધ્યાયમાં
કહ્યું છે કે:—

અસંક્રાન્તિ માસોઽધિમાસઃ સ્ફુટસ્પાદ્
દ્વિસંક્રાન્તિ માસઃ ક્ષયાશ્ચયઃ કદાચિત્ ।
ક્ષયઃ કાર્તિકાદયીત્રયે નાન્યતઃ સ્પા
તદા વર્ષ મધ્યેઽધિ માસદ્વયંચ ॥ ૨૮ ॥

અર્થ—જેમાં સૂર્યની સંક્રાન્તિ નથી, એવો આંદ્ર માસ
સ્ફુટ અધિમાસ થાય છે. ને કોઈક કાળે જેમાં સૂર્યની બે
સંક્રાન્તિ આવે છે એવો આંદ્ર માસ ક્ષયમાસ થાય છે.

ક્ષય માસ કાર્તિકાદિ ત્રણ માસમાં આવે છે, બીજા
કોઈ માસમાં આવતો નથી, ને બે વર્ષમાં ક્ષય માસ આવે
છે તે વર્ષમાં બે અધિક માસ થાય છે.

ગતોઽઽવ્યદ્વિ નન્દૈર્મિતે શાક કાલે
તિથિ સ્તૈર્મવિષ્ય ત્યયાજ્ઞાસસ્રયૈઃ ।
ગજાગ્રગ્નિ ધૂમિસ્તથા પ્રાયશ્ચોઽયં
કુવેદેદ્ધુવર્ષૈઃ કચિદ્ગોકુમિચ્ચ ॥ ૨૯ ॥

અર્થ—ક્ષય માસ શાકે ૯૭૪ ના વર્ષમાં આવી ગયો
તેમ, શાકે ૧૧૧૫-૧૨૫૬ તથા ૧૩૭૮ ના વર્ષમાં થયો.
ઘણું કરીએ ૧૪૧ વર્ષે આવે છે, પણ કોઈ કોઈ વેળા
૨૧૨ વર્ષે તથા ૧૬૦ વર્ષે પણ આવે છે.

શિરોમણિના ગોળાધ્યાયમાં કહ્યું છે કે:—

સૌરાન્મા સાદૈદવઃ સ્યાલ્લ ધીયાન્
યસ્માત્સમાત્સંખ્યયા તેઽધિકાઃ સ્યુઃ ।
ચાન્દ્રાઃ કલ્પે સૌરચાન્દ્રાન્તરેયે
માસાસ્તજ્યૈસ્તેઽધિમાસાઃ પ્રદિષ્ટાઃ ॥૩૦॥

અર્થ—સૌર માસથી ચંદ્ર માસ ન્હાના હોય છે માટે તે ઓક કલ્પમાં સંખ્યાએ કરી અધિક થાય છે. તે સૌર માસથી બેટલા અધિક થાય છે, તેટલા જ્યોતિષ ભણનારાઓએ અધિ માસ કહ્યાં છે.

ચંદ્ર પણ પૃથ્વીની સાથે રહી ઓક સૌર વર્ષમાં સૂર્યને ફરી રહે છે, તેથી તેના ઉપર પણ સમળી રીતે તેટલાજ વખતમાં થવી જોઈએ. પ્રાચીન વિદ્વાનોએ એવો તર્ક કરેલો છે કે, ચંદ્રમા બેટલો જળનો ભાગ છે તેટલો તેમાં સૂર્ય કિરણો પ્રતિફલિત થવાથી પ્રકાશિત બાસે છે, ને બેટલો સ્થળનો ભાગ છે, તેટલો તેમાં સૂર્ય કિરણો પ્રતિફલિત ન થવાથી કાળો દેખાય છે. કૃષ્ણ ચન્દ્રવેદના પહેલા કાંઠના પ્રમાણક ૧ ના અધ્યાય ૯ માં કહ્યું છે કે:—

યાગૈરયં ચંદ્રમસિ સ્વભામિઃ ॥૩૧॥

અર્થ—જે ભૂમિને ચંદ્રગોળમાં અમૃત કિણ્ણો સાથે સ્થાપન કરી છે,

પણ અર્વાચીન વિદ્વાનોએ ચંદ્રને દૂરદર્શક ચંત્ર વડે વારંવાર જોઈતપાસ કરીને એવો તર્ક કર્યો છે કે, ચંદ્રમા જળ નથી તેમ વાતાવરણ તથા વાદળાં પણ નથી, પણ માત્ર જિંચા નીચા પર્વતો છે, જેના ઉપર સૂર્ય કિરણો પડવાથી ચંદ્રનો તેટલો ભાગ પ્રકાશિત દેખાય છે, ને પર્વતોની છાયા જે ચેકાન, કોતર તથા ખીણોમાં પડે છે, તેટલો ભાગ કાળો દેખાય છે. ચંદ્રમાં જળ હોત તો દૂરદર્શક ચંત્ર

વડે તેટલી ભાગ સપાટ દીસો પ્રકાશિત દેખાવો જોઈતો હોતો, પણ તેમ ભાસવાને બદલે જિંચા નીચા પ્રકાશિત ભાગ ભાસે છે, જેથી ત્યાં જળ નથી પણ પર્વતો છે, એમ અનુમાન કરવામાં આવ્યું છે. વળી ચંદ્રની આસપાસ વાતાવરણ તથા વાદળાં હોત તો દૂરદર્શક ચંત્ર વડે તે જેવો સાફ દેખાય છે તેવો ન દેખાત, પણ તેની આસપાસ ધુમેર જેવું દેખાત, ને તેમાં વાદળાની થતી હીલચાલ જોવામાં આવત. એ રીતે ચંદ્રમાં જો જળ, વાતાવરણ તથા વાદળાં ન જ હોય, તો ત્યાં કંઈ વનસ્પતિ વા આપણી પૃથ્વી પરના પ્રાણી જેવાં કોઈ પ્રાણીઓ પણ ન હોવાં જોઈએ ત્યારે શું ત્યાં માત્ર ઉજ્જડ એવાં ભયંકર, પર્વત, ટેકરા, કોતર તથા મેદાનોજ હશે ? એમ હોય તો એમજ સમજવાનું કે હજી ચંદ્રગોળ પ્રાણીઓને વસવા લાયક થયો નથી. પણ ચંદ્ર પર સુર્ય કિરણો પડે છે, તેજ પ્રતિબિંબ પામવાથી ચંદ્ર આપણને પ્રકાશિત ભાસે છે, એમ પ્રાચીન તથા અર્વાચિન વિદ્વાનોએ સારી પેઠે જાણેલું છે. કેમકે ચંદ્રની ઓછી વધતી કળા થવાનું કારણ તેની પૃથ્વી તરફની બાજુનું કમથી સુર્ય તરફ સન્મુખ તથા વિમુખ થવાપણું છે. ત્યારે જો ચંદ્રમાં વાતાવરણ તથા જળ બન્ને ન હોય, ને માત્ર ઉજ્જડ પર્વતોજ હોય, તો તેમના પરથી પાછાં વળતા સુર્ય કિરણો ઉજ્જડ રહેવાથી ચંદ્રનો પ્રકાશ આપણને ઉજ્જડ લાગવો જોઈએ કારણ આપણા ભુગોલમાં પણ જ્યાં પત્થરની જમીન છે; તે ઉપરથી પાછા વળતા સુર્ય કિરણો ઉજ્જડ લાગે છે. કહી એમ ધારવામાં આવે કે પૃથ્વી ઉપર સુર્ય કિરણોની ઉજ્જડતાથી દિવસે થતી પાણીની વરાળ, જે પૃથ્વી પાસેના ઘટવાયુ કરતાં હલકી હોવાથી અંતરીક્ષમાં પોતાની સમતોલ વાયુ સાથે રહેવા જાય જાય છે, તેમાંથી સુર્ય અસ્ત પામતાં સુધી જેટલી ત્યાં પહોંચતી માર્ગમાં રહી જાય છે, તેટલી રાત્રિએ સુર્ય કિરણોની ઉજ્જડતા બંધ થવાથી થંડી થઈ

ઝાકળ રૂપ થઇને પાછી પૃથ્વી ઉપર પડે છે. તેને દીધે આપણું વાતાવરણ શીત થઇ જાય છે ને તેમાંથી આવતાં ચંદ્ર કિરણો પણ શીત થઇ જવાથી ચંદ્રનો પ્રકાશ આપણને શીત લાગે છે તો એમ ઘટે નહીં, કેમકે પૂર્ણિમાનો ચંદ્ર પૂર્ણ પ્રકાશિત હોય છે તે સુર્યાસ્તિ થતાંજ લાગલો ઊદય પામે છે, જેથી આપણા વાતાવરણ તથા તેમાં રહેલ પાણીની વરાળને સુર્યની ઉષ્ણતા બધા થતાંજ ચંદ્રની ઉષ્ણતા લાગુ પડવાથી રાત્રિએ પણ ગરમી રહેવી જોઇએ. પણ તેમ થતું નથી, માટે ચંદ્રમાંજ કંઈ વિલક્ષણ રીતે જળ તથા વાતાવરણ બન્ને હેવા જોઇએ, જેથી તેના પર પડતા સુર્ય કિરણો ત્યાં થંડા થઈ પાછા વળે છે, જે પૃથ્વી ઉપર આવતાં પૃથ્વીના વાતાવરણની લીનાશ વડે વિશેષ ઠંડા થવાથી ચંદ્રનો પ્રકાશ આપણને અત્યંતશીત લાગે છે. ક્રમે કરી ચંદ્રની એક બાજુ સુર્ય તરફ ને એક બાજુ તેથી ઉલટી દિશામા આપણા પંદર દિવસ સુધી રહેવાથી તેના દિવસે ત્યાં ઘણીજ ઉષ્ણતા તથા તેની રાત્રિએ ત્યાં ઘણીજ શીતતા હોવી જોઇએ. તેવી ઉષ્ણતાને દીધે ત્યાંનું વાતાવરણ પણ ઘણુંજ પાતળું હોવું જોઇએ, ને ત્યાં પર્વતોની છાયા જેમાં પડે છે એવા કાળા દેખાતા મેદાનોમાં જળ હોય તો, તેમાંથી થતી વરાળ પણ રાત્રિએ અતિ શિતતાને દીધે જળ રૂપ થઇ ગુરૂપણાને પામી, એવાં પાતળા વાતાવરણમાં ન રહી શકવાથી પાછી વર્ષારૂપે પડી જવી જોઇએ. જેથી ત્યાં વાદળાં હોય તો પણ નહીં જેવાંજ હોવા જોઇએ. વાયુના પરમાણુ પારદર્શક હોવાથી વાતાવરણ દેખાવું ન જોઇએ, પણ વરાળ તથા વાદળાની ઉપાધીથી તે ધુમેર જેવું દેખાય ખરૂં. જેમ ચંદ્ર ઉપર ન દેખાવાનું કારણ ત્યાં અતિ ઉષ્ણતાને દીધે ત્યાંના વાતાવરણમાં વરાળ તથા વાદળાંની ઉપાધી અતિ સુક્ષ્મ હોવી જોઇએ. માટે કદી ચંદ્ર ઉપર દૂરદર્શક ચંત્ર વડે પણ ન અટકલાય એવું સુક્ષ્મ વરાળ તથા વાદળાંની ઉપા-

ધીવાણું પાતણું વાતાવરણ તથા જેમ પૃથ્વી ઉપર અંધારામાં રહેલું જળ દેખાતું નથી તેમ પર્વતોની છાયારૂપ અંધારામાં આવેલ મેઢાનોમાં નહિ દેખાય એવું જળ હોય તો તેને ચોગ્ય જોવા પ્રાણિઓની વસ્તિ પણ ત્યાં થવી જોઈએ જ્યારે આ ભુમંડળમાં નાનામાં નાનું સ્થાન પણ સુક્રમ પ્રાણિઓથી ભરેલું છે તો ચંદ્ર જેવડા ગોળ પ્રાણી વગરનો હોય એમ માનવામાં આવતું નથી. આપણી પૃથ્વીમાં પ્રાણિઓનાં શરીર મિશ્રિત પંચ મહાભૂતનાં બનેલાં બાસે છે તે ઉપરથી જણાય છે કે પ્રાણિઓ થવા માટે પાંચે મહાભૂતની જરૂર છે, તેમ છતાં પણ કોઈ જાતના પ્રાણિઓના શરીરમાં પૃથ્વીનો, કોઈના શરીરમાં જળનો, કોઈનામાં અગ્નિનો તથા કોઈ જાતના પ્રાણિઓના શરીરમાં વાયુનો ભાગ વધારે જોવામાં આવે છે, તેમ કોઈ જાતના પ્રાણિઓમાં બે ભૂતનો, તો કોઈમાં ત્રણ ભૂતનો ભાગ વધારે બાસે છે માટે ચંદ્ર મંડળમાં કદી વાયુ તથા જળ એ બન્ને મહાભૂત ઘોડે જશે હોય તો શું થયું ? ત્યાં તેવા પ્રકારના પ્રાણિઓ થયાં હશે કારણ વિષમાં પણ ક્રિડા થાય છે ને તે વિષમાં રહીનેજ જીવે છે એમ જોવામાં આવે છે, તો એવી કંઈ વિલક્ષણતાથી ચંદ્ર મંડળમાં પણ તેને ચોગ્ય જોવા પ્રાણિઓ ઉત્પન્ન થઈ જીવી શકતા હોય એમાં કાંઈ આશ્ચર્ય બાસતું નથી. જેમ ચંદ્રગોળ સુર્ય પ્રકાશ વડે રાત્રિએ આપણને પ્રકાશિત થયેલા બાસે છે તેમ ચંદ્ર ગોળ ઉપર જો મનુષ્યની વસ્તી હશે તો તેને ત્યાંની રાત્રિએ આપણી ભૂગોળ પણ સુર્ય પ્રકાશ વડે પ્રકાશિત થયેલ બાસતો હશે માટે ચંદ્રગોળ જેમ પૃથ્વીનો ચંદ્ર છે તેમ ભૂગોળ ચંદ્ર ગોળનો ચંદ્ર સમજવો. ચંદ્રગોળ કરતાં ભૂગોળનું ક્ષેત્રફળ ચોદગણ છે માટે તેવડા મોટા કદથી તથા તેટલા વધુ પ્રકાશથી એ ચંદ્ર ઉપરથી દેખાતો હશે. ચંદ્રની એકજ બાજુ જે નિરંતર પૃથ્વી તરફ રહે છે તેના ઉપરથી

ત્યાંની રાત્રિએ આપણી ભૂગોળ પ્રકાશિત દેખાય છે, પણ તેની બીજી બાજુ જે પૃથ્વી ઉપરથી કોઈ કાળે પણ દેખાતી નથી, ત્યાંની વસ્તિને તેની રાત્રિએ આપણી પ્રકાશિત થયેલ ભૂગોળ કોઈ સમય પણ દેખાતી નથી, ચંદ્રની પૃથ્વી તરફની બાજુમાં કોઈ કાળે પણ અંધારું પડતું નથી કારણ ત્યાં દિવસે સુર્યનો ને રાત્રિએ પૃથ્વીનો પ્રકાશ હોય છે પણ તેની બીજી બાજુમાં રાત્રિએ સુદૃઢ પ્રકાશ હોતો નથી કારણ ત્યાંથી પૃથ્વી દેખાતી નથી. જેમ ચંદ્રની ઓછી વધતી કળા થતી આપણે જોઈએ છીએ તેમ ચંદ્ર ઉપરથી આપણી ભૂગોળની કળા ઓછી વધતી થતી દેખાતી હશે, વળી જેમ આપણે ચંદ્ર ઉપર પર્વતાદિ દેખીએ છીએ તેમ ચંદ્રની વસ્તી પણ આપણી પૃથ્વી ઉપરના સ્થળ તથા જળના વિભાગ કદાચ દેખતી હશે. આપણે ચંદ્રની એકજ બાજુ દેખીએ છીએ કારણ તે પોતાને અંગે એક ચાંદ્ર માસમાં ફરી રહે છે પણ ચંદ્ર ઉપરથી આપણી ભૂગોળની સઘળી બાજુ દેખાતી હશે કારણ એ ચોવીશ કલાકમાં પોતાને અંગે ફરી રહે છે.

ગ્રહણ પ્રમાણ.

ચંદ્ર, સુર્ય અને પૃથ્વી એ ત્રણે ગોળ જ્યારે એક સમસુત્રમાં હોય છે ત્યારે ગ્રહણ થાય છે. પૌર્ણિમાને દિવસે પૃથ્વી વચમાં હોય છે ને તેની એક બાજુમાં ચંદ્ર ને બીજી બાજુમાં સુર્ય હોય છે માટે જે પૂનેમે એ ત્રણે ગોળ સીધી લીટીમાં હોય તે પૂનેમે ચંદ્ર ગ્રહણ થાય છે. કારણ જેમ દીપક અને ભીંતની વચમાં મૂકેલા પદાર્થ પર દીપકનો પ્રકાશ પડવાથી તે પદાર્થની છાયા ભીંત ઉપર પડે છે તેમ ચંદ્ર અને સુર્યની વચમાં પૃથ્વી હોવાથી પૃથ્વીની ઉપર સુર્ય પ્રકાશ પડવાને લીધે પૃથ્વીની છાયા ચંદ્ર ઉપર પડે છે જેને ચંદ્ર ગ્રહણ કહે છે. જે સમય

પૃથ્વી ઉપર ચંદ્ર ગ્રહણ દેખાય છે તેજ સમય ચંદ્ર લોક વાસિ જનોને સુર્ય ગ્રહણ ભાસે છે.

કેમકે પૃથ્વી વચમાં હોવાથી તેમને સુર્યનું દર્શન થતું નથી જોજ રીતે આભાવાસ્થાએ ચંદ્ર વચમાં હોય છે ને તેની જોક બાબુમાં સુર્ય અને બીજી બાબુમાં પૃથ્વી હોય છે માટે જે અભાવાસ્થાએ ત્રણ ગોળ સીધી લીટીમાં હોય તે અભાવાસ્થાએ સુર્ય ગ્રહણ થાય છે. કારણ જેમ દ્વિપકની વચમાં પદાર્થ આવવાથી દ્વિપક દેખાતો નથી તેમ પૃથ્વી અને સુર્યની વચમાં ચંદ્ર આવવાથી સુર્ય દેખાતો નથી માટે સુર્ય ગ્રહણ કહેવાય છે. જે સમય પૃથ્વી ઉપર સુર્ય ગ્રહણ દેખાય છે તેજ સમય ચંદ્રલોક વાસી જનોને તેમના ચંદ્રનું ગ્રહણ ભાસે છે કેમકે ચંદ્રગોળની છાયા પૃથ્વી ઉપર પડે છે. ભાસ્કરાચાર્યે શિરોમણિના ગોળાધ્યાયમાં કહ્યું છે કે:—

पूर्वाभिमुखो गच्छन् कुच्छायान्तर्यतः क्षशीविशति ।

तेन प्राक्प्रग्रहणं पश्चान्मोक्षोऽस्य निःसरतः ॥ ૩૨ ॥

पश्चान्नागाज्जलदबद्धः संस्थितोऽभ्येत्यचंद्रो

मानोर्विब स्फुरदसितया छादयत्यात्ममूर्त्या

पश्चात्पक्षौ हरिदिशिततो मुक्तिरस्यात एव

कापिच्छन्नः कचिदपिहितोनैष कक्षान्तरत्वात् ॥ ૩૩ ॥

અર્થ—ચંદ્ર પૂર્વ પૂર્વમાં જતાં પૃથ્વીની છાયામાં પ્રવેશ કરે છે જેથી તેમાંથી નીકળતા તેને આગળથી ગ્રહણ અને પાછળથી મોક્ષ થાય છે.

વાદળની પેઠે નીચે રહેલો ચંદ્ર પાછળથી આવીને સુર્ય બિંબને પોતાની સ્ફુરાયમાન થયેલી કાળી મૂર્તિ વડે ઢાંકે છે તેથી સુર્યને પાછળથી ગ્રહણ ને આગળથી મોક્ષ થાય છે માટેજ અતિ માર્ગના લોકથી કયાંક ચંદ્ર વડે

ઢંકાયલો સુર્ય દેખાતો નથી ને ક્યાંય ઢંકાયલો ન હો-
વાથી દેખાય છે.

એજ અંશના ગ્રહ ગણિતાધ્યાયમાં કહ્યું છે કે:—

સૂમાવિઘ્નવિઘ્નરિનં ગ્રહણોપિષન્તે ॥૩૪॥

અર્થ—ગ્રહણ સમય પૃથ્વીની છાયા ચંદ્રને અને
ચંદ્ર સુર્યને ઢાંકે છે.

આર્ય ભટે પણ ગોળપાદમાં કહ્યું છે કે:—

ચન્દ્રોજલમર્કોઽગ્નિર્મૃદ્નૃચ્છાયાપિયા તમસ્તદ્ધિ ।

છાદ્યતિશશિસૂર્ય શશિનં મહતીચ ચૂચ્છાયા ॥૩૫॥

અર્થ—ચંદ્ર જળમય, સુર્ય અગ્નિમય તથા પૃથ્વી
માટીમય છે ને જે છાયા તે અંધકાર છે માટે સુર્ય ને ચંદ્ર અને
ચંદ્રને પૃથ્વીની છાયા ઢાંકે છે.

સુર્ય સિદ્ધાંતના ચંદ્ર ગ્રહણા ધિકારમાં પણ આ પ્ર-
માણે કહ્યું છે કે:—

છાદકો માસ્કરસ્યેન્દુરણઃ સ્યોષનવદ્ભવેત્ ।

ચૂચ્છાયા પ્રાપ્તસ્તચન્દ્રો વિશત્યસ્ય મવેત્ ॥૩૬॥

અર્થ—મેઘની જેઠે નીચે રહેલ ચંદ્ર સુર્યને ઢાંકનારો
થાય છે ને પૂર્વમાં જતો ચંદ્રભુજાયામાં પ્રવેશ કરે છે
તેથી એને ભુજાયા ઢાંકનારી થાય છે.

તેમ ગ્રહ લાઘવમાં પણ કહ્યું છે કે:—

છાવ્યત્યર્ક મિન્દુર્વિઘ્ન સૂમિયા ॥૩૭॥

અર્થ—સુર્યને ચંદ્ર અને ચંદ્રને પૃથ્વીની છાયા
ઢાંકે છે.

વળી પુલ્હત્સહિતાના પાંચમા અધ્યાયમાં કહ્યું છે કે—

ચૂચ્છાયાં સ્વગ્રહણે માસ્કરમર્કશ્ચે પ્રવિશતીન્દુઃ ।

પ્રગ્રહણમતઃ પશ્ચાન્નન્દોર્મા નોત્પૂર્વાર્ષાત્ ॥૩૮॥

સૂર્યાત્ સપ્તમરાશૌ યદીવોદગ દક્ષિણે ન જાતિગતઃ ।

ચન્દ્રઃ પૂર્વાભિમુલ્ખછાયામૌવી તદાવિશ્વતિ ॥૩૯॥

અર્થ—ચંદ્ર પોતાના અહુષુ સમય પૃથ્વીની છાયામાં અને સૂર્ય અહુષુ સમય સૂર્યની આડે પ્રવેશ કરે છે. તેથી કોઈ કાળે ચંદ્રનું પાછલા અર્ધથી ને સૂર્યનું આગલા અર્ધથી અહુષુ થતું નથી. પૂર્વ પૂર્વમાં જનારો ચંદ્ર જ્યારે સૂર્યની સાતમી રાશીને વિષે ઉત્તર તથા દક્ષિણ ગતિએ કરી આતિ ખસી ગયેલો ન હોય ત્યારે પૃથ્વીની છાયામાં પ્રવેશ કરે છે.

ચન્દ્રોઽથઃ સ્થગયતિ રવિમમ્બુદવત્સ માગતઃ પથ્યાત્ ।

પ્રતિદેશમતશ્ચિન્નં દૃષ્ટિવસામ્દાસ્કર ગ્રહણમ્ ॥૪૦॥

અર્થ—મેઘની પેઠે નીચે રહેલો ચંદ્ર સૂર્યને પછાવાડેથી આવીને ઢાંકે છે જેથી દેશ દેશમાં દૃષ્ટિવશથી વિચિત્ર પ્રકારનું સૂર્ય અહુષુ દેખાય છે.

આવરણ મહદિન્દો કુણ્ઠ વિષાણસ્તતોઽર્ધ્ય સઠ્છન્નઃ ।

સ્વલ્પં રવેર્યતોઽસ્ત સ્તિક્ષ્ણી વષાણો રવિર્મવતિ ॥૪૧॥

અર્થ—ચંદ્રને ઢાંકનારી પૃથ્વીની છાયા મોટી હોવાથી અહુષુ સમય ચંદ્ર ઘેરાયલા શીંગડાવાળો તથા અર્ધ ઢંકાયેલો અને સૂર્યને ઢાંકનાર ચંદ્ર નહાનો હોવાથી સૂર્ય તિક્ષ્ણ શીંગડાવાળો થાય છે.

एवमुपरागकारणमुक्तमिव दिव्य दग्मिराचार्यैः ।

राहुरकारणमस्मिन्नित्युक्तः शास्त्र सद्भावः ॥૪૨॥

અર્થ—એ રીતે બગોળ જાણનારા આચાર્યોએ અહુષુનું કારણ કહ્યું છે માટે અહુષુ થવામાં રાહુ કારણ નથી એમ શાસ્ત્રનો ખરેખરો અભિપ્રાય કહેલો છે.

ઘણું કરી પ્રત્યેક અઢાર વર્ષને દશ વા અગિયાર દિવસે એના એ સૂર્ય તથા ચંદ્ર અહુષુ ફરીથી થાય છે કારણ

આકાશમાં ફરતાં ફરતાં પૃથ્વી તથા ચંદ્ર જે ચોક્કસ સ્થાનથી ખસેલાં હોય તેજ ચોક્કસ સ્થાને પાછા આવતાં તેમને તેટલો વખત લાગે છે અને ત્યારથી પાછા પૂર્વ પ્રમાણે જ ગ્રહણ થવા માંડે છે. ચંદ્ર તથા સૂર્ય ગ્રહણ થતી વખતે તેમના વર્ણ આ પ્રમાણે દેખાય છે શિરોમણિ-ગ્રહ ગણિતા આયમાં કહે છે કે.

સ્વરૂપે છન્ને ધૂમ્રવર્ણઃ સુષાંશો
રર્ષે કુષ્ણઃ કુષ્ણરક્તોઽધિકેઽર્ષાત્ ।
સર્વચ્છન્ને વર્ણ સ્પષ્ટઃ પિશંગો
માનોચ્છન્ને સર્વદા કુષ્ણ એવ ॥૪૩॥

અર્થ—ચંદ્રનો વર્ણ, સ્વરૂપ ગ્રહણમાં ધુમ્ર જેવો—અર્ધા ગ્રહણમાં કાળો, અર્ધાથી અધિક ગ્રહણમાં લાલ મિશ્રિત કાળો ને આખા ગ્રહણમાં ભુરો કહેલ છે અને સૂર્યનો વર્ણ ગ્રહણ સમય સર્વદા કાળોજ કહેલ છે.

સૂર્ય પ્રમાણ.

હવે ઉપગ્રહો સહિત ગ્રહ, ધૂમકેતુ તથા ઉલ્કા જેને ફરે છે, એવો સૂર્ય તે સર્વની મધ્યમાં છે. તે પોતે સ્વપ્રકાશ છે, એટલે તેનામાં પ્રકાશ ઉત્પન્ન કરવાની અને તે બીજા પદાર્થો ઉપર નાખવાની સ્વતઃશક્તિ છે. તે પોતાની આકર્ષણ શક્તિવડે ગ્રહાદિને ધારણ કરી પોતાની આસપાસ ફેરવે છે, ને તેમને પ્રકાશ આપે છે. સર્વ ગ્રહો ઉપર ઋતુ સંબંધી ફેરફાર તેનાથીજ થાય છે; ને તેવડેજ પ્રાણિ માત્ર જીવી શકે છે. માટે ઋગ્વેદના મંડળ ૧ સુ. ૧૧૫ ની ઋચા ૧ લીમાં કહ્યું છે કે,

સૂર્ય આત્મા જગતસ્તસ્યુષશ્ચ ॥૪૪॥

સૂર્ય સ્થાવર તથા જંગમનો આત્મા છે.

સૂર્યનો વ્યાસ એટલે હિમી મધ્યરેખા અર્થાત્ જાડાઈ ૪ લાખ ૩૦ હજાર કોશની છે; માટે ઘનફળમાં અર્થાત્ સર્વ અંગે તે આપણી પૃથિવી કરતાં ૧૨ લાખ ૫૦ હજાર ગણો મોટો છે. દૂરદર્શક ચંત્રવડે સૂર્યને જોતાં તેના ઉપર નાના પ્રકારનાં કાળાં ધાળાં તથા ઉંચા નીચાપણું દેખાય છે. વરાહમિહિરે ગૃહસ્થહિતાના ત્રીજા અધ્યાયમાં કહ્યું છે કે,

તામસકીલકસંજ્ઞા રાહસુતાઃ કેતવસ્ત્રયસિંચત્ ।

વર્ણસ્થનાકારૈસ્તાન્ દૃષ્ટાર્કે ફલં જ્ઞયાત્ ॥૪૫॥

સૂર્યમાં જે કાળાં ધાળાં દેખાય છે, તે તમથી ઉત્પન્ન થનાર તામસકીલક નામના તેતરીય કેતુ કદપેલા છે; તેમને વર્ણ, સ્થાન તથા આકારે કરી સૂર્યમાં જોઈને ફળ કહેવું.

એ ધાળાં તથા ઉંચા નીચાપણું ખસતાં જણાય છે, માટે જોમ અનુમાન થાય છે કે, સૂર્ય પોતાના અંગે ફરે છે. જે ચોક્કસ ઉંચા નીચાપણું એક વખત દેખાયું હોય, તેજ ફરી દેખાવાને આપણા ૨૫૩ દિવસ લાગે છે, માટે તેટલા દિવસમાં સૂર્ય પોતાને અંગે ફરી રહે છે, એવો નિશ્ચય કરવામાં આવ્યો છે. સર્વ અહોનું પોતાના અંગ ઉપરનું ફરવું પશ્ચિમથી પૂર્વમાં છે, પણ સૂર્યનું તો પૂર્વથી પશ્ચિમમાં જણાયલું છે, માટે જેમ કોઈ હાંતાવાળું ચક્ર પોતાની સામે વળગેલા તેવાજ ચક્રને પોતે ફરતાં પોતાથી ઉલટી દિશામાં ફરવે છે, તેમ સૂર્ય જાણે આકર્ષણ અથવા પ્રકાશ કિરણરૂપી હાંતાવડે પોતાની સામે વળગેલા અહોને તેમના અંગ ઉપર પોતાના અંગે ફરવાની દિશાથી ઉલટી દિશામાં ફરવે છે. સૂર્ય ઉપરના ડાઘવિષે એવી અટકળ કરવામાં આવી છે કે, સૂર્યની આસપાસ નિરતર રસાયણી ક્રિયાવડે પ્રકાશ ઉત્પન્ન કરનાર વાતાવરણ છે, તેમાં મોટો ક્ષોભ ઉત્પન્ન થઈ ખાંચા પડે છે; જેમાંથી સૂર્યનું કાળું અંગ નજરે પડી આપણને ડાઘરૂપે લાગે છે. વળી

કેટલાક વિદ્વાનો એમ પણ ધારે છે કે, સૂર્યના અંગમાંજ વારંવાર હલ્લો બળતાં ઉત્પન્ન થઈ પ્રકાશે છે, ને જે સ્થાને બળતું કરી બાય છે, તે સ્થાન કાળા ડાઘની પેઠે બાસે છે. સૂર્યની ઉષ્ણતા બેતાં તે ઉપર પ્રાણીઓની વસ્તી સુદૃઢ સંભવતી નથી, પણ કદિ હોય તો તેવી ઉષ્ણતા ખમી શકે એવી રીતે ઉત્પન્ન થએલી હોવી જોઈએ એ વિષે માનવી જ્ઞાન ઘણું અદ્યપશક્તિવાળું હોવાથી કંઈ નિશ્ચય ઉપર આવી શકતું નથી. એ સૂર્ય, ગ્રહ તથા ઉપગ્રહોના અંતર અને કદ ત્રિકોણમિતિના ગણિતથી શોધી કહાડેલ છે. જેમને એ ગણિતનું જ્ઞાન હશે, તેમને તો એ વિષે કંઈ સંશય રહેશે નહીં, પણ બાણે પ્રત્યક્ષ માપી કાઢાડ્યાં હોય એમ જણાશે. એ ગણિતથી પૃથિવી ઉપરના ફરના પદાર્થોનું અંતર તથા કદ છેટેથી શોધી કાઢ્યું હોય તો તે યથાર્થ ઉભે છે, ત્યારે આકાશમાં રહેલા ફરના પદાર્થોના અંતર તથા કદ એજ ગણિતથી શોધી કહાડ્યાં છે, તે યથાર્થ હોવાં જોઈએ, ને કંઈ ફેર આવે તો ઘણું આવવો ન જોઈએ. પ્રાચીન આર્ય જ્યોતિષવેત્તાઓએ પણ એજ ગણિતથી ગ્રહોના અંતર તથા કદ શોધી કહાડ્યાં છે, પણ તેમની પાસે સૂક્ષ્મ રીતે નિર્ણય કરવા માટે હમણાના જેવાં ફરદર્શકાદિ યંત્રો નહોતાં, તેથી તેમણે શોધી કહાડેલા અંતર તથા કદમાં ફરક આવેલ છે. તેમણે પણ બેઠે વાંસની નલિકાઓ કરી તે દ્વારે જોઈને સિદ્ધ કરેલું છે, પણ તે નલિકાઓમાં હમણાની પેઠે કાચની સહાયતા નહિ હોવાથી સાદી આંખવડે જોયેલું, માટે હમણાના જેવા સૂક્ષ્મ સિદ્ધાંત થઈ શક્યો નથી. ભાસ્કરે ગ્રહગણિતાધ્યાયમાં કહ્યું છે કે,

દશુષ્મ્મૂલં નલકં નિવેસ્ય વંશદ્વયાધારમયાસ્ય રંત્રે ।

વિલોકયેત્ત્વં સ્વચરં ફિલૈવં જલે વિલોમં તદપિ પ્રવક્ષ્યે ॥૪૬॥

એ વાંસને આધારે રહેલ નલિકાને ઉંચી દૃષ્ટિ રાખી
જેવાય, તે રીતે ગોઠવી, તેના મૂલના છિદ્રદ્વારે આકાશમાં
અહને જોવો અને એમજ જળને વિષે તેથી ઉલટી રીતે
જોવો તે પણ હું કહું છું.

સર્વ અહો સૂર્યને ફરે છે, એમ પ્રાચીન આર્ય જ્યો-
તિષ્યોને પણ ખબર હોવી જોઈએ, કારણ કેકળી અહ
પૃથિવીથી છેટેમાં છેટે હોય છે, ત્યારે સૂર્ય તે અહ અને
પૃથિવીની વચ્ચેમાં હોય છે, અને જ્યારે કેઈ પણ અહ
પૃથિવીથી પાસેમાં પાસે હોય છે, ત્યારે તે અહ અને પૃથિવી
બન્ને સૂર્યની એકજ બાજુમાં હોય છે. જો સૂર્યનેજ સર્વ
અહો ફરતા હોય, તોજ એમ થાય. પૃથિવીને ફરતા હોય
તો, તેમના છેટેમાં છેટે હોવા વખતે સૂર્ય વચ્ચેમાં હોવો
જોઈએ અને પાસેમાં પાસે હોવા વખતે પૃથિવી અને તે
અહ બન્ને સૂર્યની એકજ બાજુમાં હોવા જોઈએ, એવો
નિયમ રહે નહિ, જો વાતથી પૂર્વ જ્યોતિષિયો અભરૂયા
એમ હોય જણાતું નથી, તથાપિ પ્રત્યક્ષ લોકદ્રષ્ટામાં, સૂર્ય-
સહિત સર્વ અહો પૃથિવીને જૂદી જૂદી ગતિયે ફરે છે, એમ
આવવાથી તેમણે પણ એમજ વર્ણન કર્યું છે: કારણ તેમ
કરતાં અહોતું ગણિત કરવામાં કંઈ ફેર આવતો નથી, ને
લોકમતથી વિરુદ્ધ જવું પડતું નથી, જેમ કરવું અસલના
વખતમાં ઘણું મુશ્કેલ હતું. માટે ભાસ્કરાચાર્યે શિરોમણિના
અહગણિતાધ્યાયમાં કહ્યું છે કે,

કક્ષાઃ સર્વા અપિ દિવિષદાં ચક્રલિપ્તાં કિતાસ્થા વૃત્તે

લઘ્વ્યો લઘુનિ મહતિ સ્યુર્મહત્યમ્ લિપ્તાઃ ॥

તસ્માવતે શશિજમ્બુ જાદિત્ય મૌમેજ્યમન્દા

મન્દાક્રાન્તા ઇવ જ્ઞાણરાજ્ઞાન્તિ યાન્તઃ કમેણ ॥૪૭॥

સર્વ અહોના ફરવાના માર્ગ ચક્રને વિટાયલાની પેઠે
જોળાં છે, ને નહાના વૃત્તમાં નહાના અને ચોટા વૃત્તમાં

મોટા હોય છે; માટે ભુધ, શુક્ર, સૂર્ય, મંગળ, શુક્ર તથા શનિશુક્ર ક્રમે કરી ચંદ્રથી મંદ ગતિયે જતા ભાસે છે.

તેમ આર્યભટ્ટે પોતાના સિદ્ધાંતના કાળક્રિયાપાઠમાં કહ્યું છે કે,

માનામધસ્થાનચરૈ

સુરગુરુમૌમાર્કશુક્રબુધચન્દ્રાઃ ।

તેષામધશ્ચ મૂર્ધિર્મેષામૃતા સ્વમધ્યસ્થા ॥૪૮॥

નક્ષત્રોની નીચે ક્રમે કરી શની, શુક્ર, મંગળ, સૂર્ય, શુક્ર, ભુધ તથા ચંદ્ર રહેલા છે, ને તે સર્વની નીચે આકાશના મધ્યમાં ઘાણીના થાંભલાની પેઠે પૃથિવી રહી છે.

મળ્દલમલ્પમધસ્તાત્ કાલેનાલ્પેન પૂરયતિ ચન્દ્રઃ ।

ઉપરિષ્ઠાત્સર્વેષાં મહત્ત્વ મહતા જનૈશ્ચારી ॥૪૯॥

સૂર્યની નીચે હોવાથી ચંદ્ર, પોતાના અદ્ય માર્ગને ચોક્કા કાળે કરી ફરી ફરી રહે છે ને સૂર્યની ઉપર હોવાથી શનિ પોતાના મોટા માર્ગને ઘણું કાળે કરી ફરી રહે છે.

એ એકો પૃથિવીથી કેટલા દૂર છે તે વિષયમાં શિરોમણિના ચંદ્રઅહ્વાધિકારમાં ભાસ્કરે કહ્યું છે કે,

નગનગાગ્નિનવાહરસા રવે

રસરસેષુમહીષુમિતા વિષોઃ ।

નિગદિતાવનિમધ્યતઃ સ્પર્શિતિઃ

શ્રુતિરિયં કિલ યોજનસંખ્યયા ॥૫૦॥

પૃથિવીના મધ્યથી સૂર્યની ઉંચાઈ ૬૮૬૩૭૭ અને ચંદ્રની ૫૧૫૬૬ ચોજનની કહી છે, એમ સાંભળ્યું છે.

અને શિરોમણિના પૃષ્ઠ ૧૫૪ ની ટિપ્પણમાં કહેલ છે કે,—

મૌમસ્ય ગોકુરસપણ્ણવસૂર્યસંખ્યા

દન્તા અષણ્નૃપમિતાશ્રુતિરિન્દુજસ્ય ।

પૂજ્યસ્ય નાગગુણપञ्चરસાદ્રિભૂમિનાગાશ્ચ
સર્પગજસ્તાલ્લિયમાલ્લયોઽર્ચ ॥ ૫૧ ॥

શુકસ્ય મૂર્ચતનયસ્ય કૂસમ્પત્તાઙ્ક
મૂર્ચ્યશ્ચદસ્ત્રમિતયોજનકર્ણ એવમ્ ।
નાગાક્ષષડ્વયમરસાગ્નિકૂવેદસંલ્લયો
નક્ષત્રમણ્ડલમવશ્યવળો નિરુક્તઃ ॥ ૫૨ ॥

પૂથિવીથી મંગળની ઉંચાઈ ૧૨૬૬૬૧૬ ચોજનની.

બુધની ૧૬૬૦૩૨ ચોજનની.

શુક્રની ૮૧૭૬૫૩૮ ચોજનની.

શુક્રની ૪૨૪૦૮૮ ચોજનની.

શનિની ૨૦૩૧૬૦૭૧ ચોજનની. અને નક્ષત્રમંડળની
૪૧૩૬૨૬૫૮ ચોજનની કહી છે.

એવી રીતે ભુગોળ અને ખગોળના એકમેકના સં-
બંધે જ્યોતિષનો ક્રમ પુર્વાચાર્યોએ ગોઠવેલો. સુખાઈ ની-
વાસી શ્રીમાન શેઠ પ્રાગણ ઠાકરસી ચદુવંશીયે પોતાના
પ્રમાણ સહસી નામના ગ્રન્થમાં સીદ્ધ કરી બતાવેલ છે.

જ્યોતિષ તરંગ પહેલો.

પ્રકરણ ૧ છં.

(૧) સંવત્સર શોધવાની રીત.

કુંહા.

શાલિવાહનના શકમાં, લેળવીએ જળખાર,
સાઠે ભાગે ભાંજતાં, શેષ સંવત્સર ધાર. ૧
વિક્રમ કેરા વર્ષમાં, ઝાંઠ નવ ધરિયે,
સાઠે ભાગે ભાંજતાં, શેષ સંવત્સર કહીએ. ૨

શાલિવાહનના સક્રના પાછળનાં બે અક્ષરોમાં બાર અને વિક્ર-
મના સંવતના આરે અક્ષરોમાં નવ લેળવી સાઠે ભાગતાં બે
શેષ વધે તેટલાંમે સંવત્સર ભણવો. વિક્રમનો કારતકથી
અને શાલિવાહનનો ચૈત્રથી બઢલાય છે.

(૨) સાઠે સંવત્સરના નામ.

હરિગીત છંદ.

પ્રભવ વિભવ શુકલ પ્રમોદા, પંચમ પ્રભાપતિ ભણીયે,
અંગીરા ઓમુખ ભાવા, ને વળી યુવા ધાતા માનીયે. ૧
ઇન્દ્ર બહુ ધાન્ય પ્રમાર્થી, વિક્રમ વૃષ પંદર ખરો,
ચિત્રલાલુ મુલાલુ તારણ, પાર્થિવ વ્યય વિસ્રમો. ૨
સર્વજીત સર્વધારી વિરોધી, વક્રિત ખરખરો;
નંદન વિજય જય મનમથ, દૂરમુખ આવે ત્રીસમો. ૩
હેમલથી પછે વિલંબી, વિકારી સાવરી પલ્લ છે ખરો;
મુલકંત શોભન કોધી, ને વિશ્વાસુ પ્રભવ કહ્યો. ૪
પલ્લંગ કિકલ સૌમ્ય, સાધારણ વિરોધકૃત ભણીયે,

પરીધામિ પ્રમાદી આનંદ, રાક્ષસ આનંદ આનીયે. ૫
 પિલંગ કાલયુક્ત સિદ્ધાર્થી, રૌદ્ર દુરભતિ લલો;
 દુહ્લવી રચિ રોધગારી, રક્તાક્ષી ક્રોધન ક્ષય ખરો. ૬

(૩) સાક સંવત્સરની ત્રણ વીશી.

દુહા.

પ્રથમ વિશે વિશ બ્રહ્માની વિશી, સહી સહુ ઉત્પન્ન કરતા,
 રાગ નહિ જ્યાં દ્રેષ નહિ જ્યાં, સહુને તે સરખા ગણુતા. ૧
 દુહ વીશી વિષ્ણુની તો, સહુનાં સંકટ તે હરતો;
 ભક્તજનોની લીકે ભાગવા, ગુલામ થઈને વિચરતો. ૨
 રૂદ્ર તણી તો ત્રીજી વીશી, રૂદ્રતણી નહીયો ભરતો;
 કામી કાંધી કંકાશીલો, સૌનાં ચિત્ત તેવાં કરતો. ૩
 ચંદ તલકની વાણીએ તો, મનમાં ચિંતા મત કરજો;
 ભાવિ આગળ સહુ ભુલ્યા છે, ધારેલું મુળજ કરજો. ૪

પ્રથમ પ્રભવ નામના પહેલા સંવત્સરથી તે વીસમા
 જ્યનામના સંવત્સર સુધી બ્રહ્માની વીશી જાણવી, તે વીશી
 ઘણી મુખકારી સંતોષ આપવાવાળી છે.

ત્રીજી જોકવીશમા સર્વજીવ નામના સંવત્સરથી તે
 ચાલીશમા પ્રભવ નામના સંવત્સર સુધી વિષ્ણુની વિશી
 જાણવી, તે વીશીમાં સર્વ વાતે મુખશાન્તિ અને આખાઈમાં
 સર્વેના મન પ્રકુહીત રાખવાવાળી જાણવી.

ત્રીજી જોકતાળીશમા પલંગ નામના સંવત્સરથી તે
 સાકમાક્ષ્ય નામના સંવત્સર સુધી રૂદ્રની વીશી જાણવી, તે
 મહા ભયકારી, દરેક વાતે દુઃખ આપનારી, કોપિલી અને
 કંકાશી, સંપત્તિ અને મુખનું સત્યાનાશ વાળવા વાળી જાણવી.

(૪) શક સંવત અને સન ભણવાની રીત.

ચોપાઈ

એકસો પાંત્રીશ ધરીએ સહી, શાલીવાહનના શકમાં જઈ;
વિક્રમ સંવત આવે નિરધાર, આસો વદી આખરણી સાર. ૧
કારતક શુદ્ધી એકમ જળ હોય, એકસો છતિસ ધરીયે સોય,
વિક્રમ વર્ષ આવે એણીપેર, ચંદતલકની એતો લેર. ૨
હહા.

ઈન્વીસનના આંકમાં, છપ્પન લેળીએ છેક;
આવે વિક્રમનો વળી, ગણતા વર્ષ વિવેક. ૧
વિક્રમ કેરા વર્ષથી, એક પાંત્રીશ કાઠો,
શાલિવાહન શોભતો, શક એક સાચો. ૨

પ્રકરણ ૨ જી.

(૫) ઉત્તરગોળ ને દક્ષિણગોળ.

ચોપાઈ

એક થકી ખટરાશી સાર, કરે ભાતુ ઉત્તર ઘરખાર;
સાત થકી ખારે પ્રમાણુ, ભાતુ કરે દક્ષિણુ પ્રયાણુ. ૧

એક વર્ષમાં બે ગોળ આવે છે. મેષ રાશીથી તે
કન્યા રાશી સુધીના સૂર્ય હોય, ત્યાંસુધી ઉત્તર તરફની
સૂર્યની ગતિ હોવાથી ઉત્તર ગોળ કહેવાય છે, અને તુલાથી
તેમીન સુધી દક્ષિણ તરફની ગતિ હોવાથી દક્ષિણ ગોળ
કહેવાય છે.

(૬) ઉત્તરાયન અને દક્ષિણાયન.

ચોપાઈ

મકરથી મિથુને સહી, એ ઉત્તર સૂર્ય ગતિ કહી;
શુભ કામે સારા સંજોગ, વિવાહમાં તો ઉત્તમ યોગ. ૧
કરક થકી ધન સુખી ગણો, તે રાશીમાં ભાતુ લણો;
દક્ષિણમાં એ કર્તુ પ્રયાણુ, શુભ કામમાં મોટી હાણુ. ૨

(૭) ખટ (છ) રૂતુ ને તેતું કાર્યક્રમ.

ઐષાધી

એક વર્ષ રૂતુ પટધાર, મીને મેસે વસંત વિચાર;
ગિષ્મ વરખ મિથુને કહી, કરક સિંહ તો વર્ષા સહી. ૧
શરદ કન્યા તુલાએ હોય, વૃશ્ચિક ધનમાં હેમવંત ભેય;
શશી મકર કુંભે સહી, એ સૂર્ય શશી રૂતુની કહી. ૨
ચૈત્ર વૈશાખે વસંત જાણુ, શિષ્મ જેઠ અસાડે માન;
આવણુ ભાદ્રપદ વર્ષા કહી, અશ્વિની કારતક સરદજ સહી. ૩
હેમે માગશર પોષ છંદત, શશી રૂતુ મહા ફાગણુ કંદત;
એ ખટ રૂતુ વર્ષા એક, ચંદ તલક એ ગણે વિવેક. ૪

વસંત રૂતુમાં—કેનેનો અતિશય પ્રકોપ થાય છે.
માટે એ રૂતુમાં દિવસે નિદ્રા ન કરવી, અને કદ કરનારી
વસ્તુઓ ખાવી નહિ અને ત્રણ ત્રણ દિવસે સ્ત્રી સંગ કરવો.

શ્રીષ્મ રૂતુમાં—એ સતું હ્રુધ, અને યોખા, શ્રીખંડ,
સરખતો, વીગેરેનું સેવન કરવું. ને પખવાડીયામાં એક વખત
સ્ત્રી સંગ કરવો.

વર્ષા રૂતુમાં—શ્રીમંન પુરૂષોએ શરીરે કેસરનો લેપ
કરવો, ને મધ્યમ વર્ગના પુરૂષોએ ધગધગતા અંગારાની
સગડીએ તાપવું ને પખવાડીયામાં એક વખત સ્ત્રી સંગ કરવો.

શરદ રૂતુમાં—પિત્તનો પ્રકોપ થાય છે. માટે જીલાળ
લેવો, સફેદ ચંદનનો શરીરે લેપ કરવો તલકો, ખારી
વસ્તુ તથા તેલ લાગ કરવાં. હ્રુધ, ગોળ, સાકર, વીગેરે
વસ્તુ ખાવી ને ત્રણ ત્રણ દિવસે સ્ત્રી સંગ કરવો.

હેમંત રૂતુમાં—ટાઢ વણી હાવાથી ખાકુ, મીકું,
ઉતું, ચીકણું તથા ખારૂ અન્ન બાક્ષણુ કરવું. તેલનું શરિરે
મર્દન કરવું. અને દરરોજ સ્ત્રી સંગ કરવો.

શિશિર રૂતુમાં—હેમંત રૂતુ પ્રમાણે ટાઢ પહોલી
હાવાથી એ રૂતુમાં બતાવ્યા પ્રમાણે વર્તવું.

ખટ રૂણ ચક્ર.

રૂઢની રાણી	રૂઢ	રૂઢના માસ	ચિત્તી માસ (૬થેજી)	દરેક રૂઢમા હરે ખાવાની વિધી
૧ મિન .. મેષ	વસત	...જૈન	...તા. ૧૨ મોહિમાર્ગથીમધ સાથે ખાવી
૨ વરખ .. મિથુન	મિથુન	...૧ ..જેઠ	...તા. ૧૨ મે સુધીસેરખા બાગે જોળ
૩ કરક .. સીંહ	વર્ષો	...૩ ..આવળ	...તા. ૧૩ મી મેથીસાથે ખાવી
૪ કન્યા .. વૃશ્ચિક	સરહ	...૫ ..આવળ	...તા. ૧૪ ની જુલાઈ સુધીસંધિવ સાથે ખાવી
૫ કુશિક .. મૃગશિર	કુશિક	...૭ ..આવળ	...તા. ૧૫ તી જુલાઈથીસાથે ખાવી
૬ મહર .. કુબ	કુશિક	...૮ ..આવળ	...તા. ૧૬ સપ્ટેમ્બર સુધી...	...સાથે ખાવી
૭ ૧૦ .. ૧૧	કુશિક	...૯ ..આવળ	...તા. ૧૭ નવેમ્બર સુધીસાથે ખાવી
	કુશિક	...૧૦ ..આવળ	...તા. ૧૮ નવેમ્બર થીસાથે ખાવી
	કુશિક	...૧૧ ..આવળ	...તા. ૧૯ નવેમ્બર થીસાથે ખાવી
	કુશિક	...૧૨ ..આવળ	...તા. ૨૦ નવેમ્બર થીસાથે ખાવી
	કુશિક	...૧૩ ..આવળ	...તા. ૨૧ નવેમ્બર થીસાથે ખાવી
	કુશિક	...૧૪ ..આવળ	...તા. ૨૨ નવેમ્બર થીસાથે ખાવી
	કુશિક	...૧૫ ..આવળ	...તા. ૨૩ નવેમ્બર થીસાથે ખાવી
	કુશિક	...૧૬ ..આવળ	...તા. ૨૪ નવેમ્બર થીસાથે ખાવી
	કુશિક	...૧૭ ..આવળ	...તા. ૨૫ નવેમ્બર થીસાથે ખાવી
	કુશિક	...૧૮ ..આવળ	...તા. ૨૬ નવેમ્બર થીસાથે ખાવી
	કુશિક	...૧૯ ..આવળ	...તા. ૨૭ નવેમ્બર થીસાથે ખાવી
	કુશિક	...૨૦ ..આવળ	...તા. ૨૮ નવેમ્બર થીસાથે ખાવી
	કુશિક	...૨૧ ..આવળ	...તા. ૨૯ નવેમ્બર થીસાથે ખાવી
	કુશિક	...૨૨ ..આવળ	...તા. ૩૦ નવેમ્બર થીસાથે ખાવી

સદરહું રૂતુમાં ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે હરડે-દેશ-કાળ અને વય પ્રમાણે દરરોજ ખાનારના શરીરમાં રોગ ઉત્પન્ન થતો નથી. કહ્યું છે કે, “નહી જનની તસ હરડે માય,” અર્થાત જોને માતા ન હોય તેને હરડે માતાની ગરજ સારે છે.

(૮) એક વર્ષના માસનું પ્રમાણ.

ચોપાદ

એક વર્ષ માસ બાર પ્રમાણ ચૈત્ર વૈશાખ જેઠજ ભાદ્ર, અષાઢ આવણુ ભાદ્રપદ ધાર, અશ્વિની કારતીક માગસરસાર પોષ માહા ફાગણીયા સહી, તલક તરંગે વાણી કહી, અધિક માસ આવે જળજોગ, તેર માસના એ સંજોગ. ૨

વેપારી લાઘનમાં કારતકથી અને જ્યોતિષમાં ચૈત્રથી વર્ષ બદલાય છે. અહીંયા ચૈત્ર માસથી ગણતરી જ્યોતિષના આધાર પ્રમાણે લીધેલી છે.

(૯) અધિક માસ બાણુવાની રીત.

ચોપાદ

સૂર્ય સંક્રાંતિ જળ નવ હોય, એ વર્ષે અધિકા તું જોય; સરાસરી અંદા જે વાત, બત્રીસ માસ કહું વિખ્યાત. ૧ દિવસ સોલ્લઘટી ચાર અધિક, ફરી આવે કુણુ વર્ષ અધિક; ગણિત ગણતરી કરતાં સાર, પાંચ વર્ષે એ અધિકજ ધાર. ૨ શાલિવાહનના શકમાં જેહ, બાદ કરો સોલ્લ છાસક તેહ;

૧૧૧૬
વધુ ભાગ યોગગણિતે ભાગ, શેષ ફળથી ગણિતે લાગ. ૩ શુન્ય આઠથી જેઠજ ધાર, એ વધે અશ્વિની સાર; ત્રણ વર્ષે તો ચૈત્ર કહો, પાંચ વર્ષે આવણુને લહો. ૪

અગીયાર વધે વૈશાખ વિચાર, તેર વધે ભાદ્રપદ ધાર;
 સોળ^{૧૧} વધે અસાદ પ્રમાણ, બાકી અંકમાં અધીક નજાણ^{૧૩} ૫
 અનુમાનથી^{૧૬} અધીક અનુમાન, તલકે તરંગનિશ્ચેનહીમાન;
 ગણીત ગણતરી દેર કણુ પડે, ઊંચો નીચો માસજ અડે. ૬

(૧૦) ક્ષય માસ જાણવાની રીત.

ચોપાઈ

માસ એક સંક્રાંતિ બે, ક્ષય માસ તેને તો કહે;
 એક એકતાળીસ વર્ષે^{૧૪૧} જાણ, ક્ષય માસ તણું પ્રમાણ ૧
 આગળ પાછળ યોગણીસ લાગ, કદી થાય ક્ષય માસ પ્રકાશ;
 કારતકે માગસર પોષ ભણુંત, એથી માસ બીજે ન ગણુંત. ૨
 વિક્રમ અદાર અઠાણીસાર, પોષ માસનો ક્ષય વિચાર;
 જળ અળ આવે વીસ^{૧૮૯૮} યોગણીસ, માગસર માસનો યોગ-
 ગણીસ. ૩
 યોગણીસમાં^{૨૦૧૯} પોષ પ્રકાશ, ક્ષય વર્ષે અધીકનો વાસ;
 ચંદ તલકે આગણિતજ ગણે, વિદ્વાનોને નમનજ કરે. ૪

(૧૧) એકસોસાડ વર્ષના આવતા અધિક માસ.

વિક્રમ સં. ૧૮૯૮ થી સં. ૨૦૫૭ સુધીના અધીક અને ક્ષય માસ.

નં.	વિક્રમ સવત	અધિક માસ	ક્ષય માસ	નં.	વિક્રમ સવત	અધિક માસ	ક્ષય માસ	નં.	વિક્રમ સવત	અધિક માસ	ક્ષય માસ
૧	૧૮૯૮	ચૈત્ર	૦	૨૧	૧૯૫૨	જેષ્ઠ	૦	૪૧	૨૦૦૬	અસાડ	૦
૨	૧૯૦૦	આવણુ	૦	૨૨	૧૯૫૪	આસો	૦	૪૨	૨૦૦૮	વૈશાક	૦
૩	૧૯૦૩	જેષ્ઠ	૦	૨૩	૧૯૫૭	આવણુ	૦	૪૩	૨૦૧૧	ભાદર.	૦
૪	૧૯૦૬	વૈશાખ	૦	૨૪	૧૯૬૦	જેષ્ઠ	૦	૪૪	૨૦૧૪	આવણુ	૦
૫	૧૯૦૮	ભાદર.	૦	૨૫	૧૯૬૩	ચૈત્ર	૦	૪૫	૨૦૧૭	જેષ્ઠ	૦
૬	૧૯૧૧	અસાડ	૦	૨૬	૧૯૬૫	આવણુ	૦	૪૬	૨૦૧૯	ચૈત્ર	માગસ.
૭	૧૯૧૪	જેષ્ઠ	૦	૨૭	૧૯૬૮	અસાડ	૦	૪૭	૨૦૨૨	આવણુ	૦
૮	૧૯૧૬	આસો	૦	૨૮	૧૯૭૧	વૈશાક	૦	૪૮	૨૦૨૫	અસાડ	૦
૯	૧૯૧૯	આવણુ	૦	૨૯	૧૯૭૩	ભાદર.	૦	૪૯	૨૦૨૮	વૈશાક	૦
૧૦	૧૯૨૨	જેષ્ઠ	૦	૩૦	૧૯૭૬	આવણુ	૦	૫૦	૨૦૩૦	ભાદર.	૦
૧૧	૧૯૨૫	વૈશાખ	૦	૩૧	૧૯૭૯	જેષ્ઠ	૦	૫૧	૨૦૩૩	અસાડ	૦
૧૨	૧૯૨૭	ભાદર.	૦	૩૨	૧૯૮૨	ચૈત્ર	૦	૫૨	૨૦૩૬	જેષ્ઠ	૦
૧૩	૧૯૩૦	અસાડ	૦	૩૩	૧૯૮૪	આવણુ	૦	૫૩	૨૦૩૮	આસો	૦
૧૪	૧૯૩૩	જેષ્ઠ	૦	૩૪	૧૯૮૭	વૈશાક	૦	૫૪	૨૦૩૯	ચૈત્ર	ચોખ.
૧૫	૧૯૩૫	આસો	૦	૩૫	૧૯૯૦	વૈશાક	૦	૫૫	૨૦૪૧	આવણુ	૦
૧૬	૧૯૩૮	આવણુ	૦	૩૬	૧૯૯૨	ભાદર.	૦	૫૬	૨૦૪૪	જેષ્ઠ	૦
૧૭	૧૯૪૧	જેષ્ઠ	૦	૩૭	૧૯૯૫	આવણુ	૦	૫૭	૨૦૪૭	વૈશાક	૦
૧૮	૧૯૪૪	ચૈત્ર	૦	૩૮	૧૯૯૮	જેષ્ઠ	૦	૫૮	૨૦૪૯	ભાદર.	૦
૧૯	૧૯૪૬	ભાદર.	૦	૩૯	૨૦૦૧	ચૈત્ર	૦	૫૯	૨૦૫૨	અસાડ	૦
૨૦	૧૯૪૯	અસાડ	૦	૪૦	૨૦૦૪	આવણુ	૦	૬૦	૨૦૫૫	જેષ્ઠ	૦
૨૧	૧૯૫૨	જેષ્ઠ	૦	૪૧	૨૦૦૭	આસો	૦	૬૧	૨૦૫૭	આસો	૦

(૧૨) બાર માસ-નામ-નક્ષત્ર વિચાર.

ચૈત્રે ચીત્રા, વિશાકે વિશાખ,
જેષ્ઠે જેષ્ઠા, પૂર્વા અષાઢા અસાઢં. ૧
આવણે અવણો, પૂર્વાષાઢ્રે ભાદ્રપદં,
અશ્વિનીયે અશ્વિની, કૃત્તિકા કાર્તિકં. ૨
માર્ગશિર્ષ મૃગે, પોષ માસો પુષ્યતે;
મઘા માઘમાસો, ફાલ્ગુન પુર્વાફાલ્ગુને. ૩

(૧૩) એક માસના પક્ષ અને તિથીનું પ્રમાણ.

કુંડા

શુકલ પક્ષ શુદ્ધની કહી, જ્યુ અજવાળી રાત;
કૃષ્ણ પક્ષ વદની સહી, અધારી વિખ્યાત. ૧
શુદ્ધી એકમથી પુનીકા, શુકલ પક્ષ કહિયે,
એકમ વદી અમાવાસીયા, કૃષ્ણપક્ષ લહીયે. ૨
(૧૪) નંદા અને સદાદિ તીથીયો.

કુંડા

એક છ અગીયારને, તિથી નંદા ભણું;
જે^૧ સાતને^૬ બારમાં^{૧૧}, સદા પ્રમાણ. ૧
ત્રણ^૨ આઠ ને^૭ તેરમાં^{૧૨}, જમાતો ભણો,
ચાર નવ ને^૮ ચૌદમાં^{૧૩}, રીકતા પ્રમાણો. ૨
પંચ દસને^૫ પુનીકા^{૧૪}, પુણ્યતો કહિયે;
અમાવાસીયા^{૩૦} છેલ્લીતો, શુભમાં પરહરીયે. ૩

(૧૫) પક્ષતીથી ઘટી પ્રમાણ

કુંડા

પક્ષ એક એક તિથીયે, રાતદીવસ જેહોય;
સાઠ ઘડીયે લોગવે, એમપંદરે પક્ષ જોય. ૧

દોથ પક્ષનીતિથી ત્રીસ, પક્ષે પદર જાણુ;
તલક તરગા એમ કહે, એ પક્ષતિથી પ્રમાણુ. ૨
(૧૬) શુભ અશુભ તિથીઓ

ફંહા

એક એ ત્રણ પંચસત, દશબારને તેર;
એતો શુભ તીથી કહી, બાકી અશુભજ કેત. ૧
ચોથ નોમને ચૌદશા, રીકતા તીથી જાણુ;
ધારેલું ધુળજ કરે, વેદ વચન તું માન. ૨

પ્રકરણ ૩ જુ.

(૧૭) હિન્દુ મુસલમાનના સાતવાર.

ફંહા

હિન્દુ વાર રવિ સોમ છે, ત્રીજો મંગલવાર;
બુધ ગુરુ શુકર સહી સાતે શની નીરધાર. ૧

ચોપાઈ

મુસલમાની તું વાર વિચાર, આઈતવાર પ્રથમ તું ધાર;
પિર મંગળ બુધ જુમેરાત, જુમા અને સની છેલ્લો સાત, ૨
(૧૮) શુભ અશુભવાર.

ફંહા

સોમ બુધ ગુરુ શુભ છે, રવી સોમ શની મંદ;
શુક મધ્યમ સહુ કામમાં, કાર્ય કરતો મંદ. ૧
(૧૯) ચોવીસ હોરા.

ફંહા

ચોવીસ હોરા જાણીયે, દિન અને વળી રાત;
અઢી ઘડી એકજ ગણે, આ કલાકે વિખ્યાત. ૧
સૂર્યોદય સમ્યવારમાં, એજ વારની હોય;
ખટવાર તણી ફજલ સહી, એમ અતુકમે જોય. ૨

(૨૦) શુભ અને અશુભ હોરા.

કુહા

શંની રવી ને ભોમની, ભુડી હોરા ભણુ;
ધારેલું ધુળજ કરે, વેદ વચન પ્રમાણુ. ૧
સોમ શુધ ગુરુ શુકની, રૂડી તો કહિયે;
વિધન હરે લાલજ કરે, મન ચિન્તા હરીયે. ૨
જ્યોતિષ સામે સાખીયા, ચંદ તલક ગાતો;
શુભમાં શુભ શુકન ગણે, અશુભે અશુભ ચાતો. ૩

(૨૧) હોરા ચક્ર.

	હોરા	રવી	સોમ	મંગળ	શુધ	ગુરુ	શુકર	શની
સર્વોત્થ	૧	રવી	સોમ	મંગળ	શુધ	ગુરુ	શુકર	શની
	૨	શુક	શની	રવિ	સોમ	મંગળ	શુધ	ગુરુ
	૩	શુધ	ગુરુ	શુકર	શની	રવિ	સોમ	ભોમ
	૪	સોમ	ભોમ	શુધ	ગુરુ	શુકર	શની	રવિ
	૫	શની	રવિ	સોમ	ભોમ	શુધ	ગુરુ	શુકર
મધ્યાન	૬	ગુરુ	શુકર	શની	રવિ	સોમ	ભોમ	શુધ
	૭	ભોમ	શુધ	ગુરુ	શુકર	શની	રવિ	સોમ
	૮	રવી	સોમ	ભોમ	શુધ	ગુરુ	શુકર	શની
	૯	શુક	શની	રવિ	સોમ	ભોમ	શુધ	ગુરુ
	૧૦	શુધ	ગુરુ	શુકર	શની	રવિ	સોમ	ભોમ
સંધ્યાસ્ત	૧૧	સોમ	ભોમ	શુધ	ગુરુ	શુકર	શની	રવિ
	૧૨	શની	રવિ	સોમ	ભોમ	શુધ	ગુરુ	શુકર
	૧૩	ગુરુ	શુકર	શની	રવિ	સોમ	ભોમ	શુધ
	૧૪	ભોમ	શુધ	ગુરુ	શુકર	શની	રવિ	સોમ
	૧૫	રવી	સોમ	ભોમ	શુધ	ગુરુ	શુકર	શની
મધ્યરાત્રી	૧૬	શુક	શની	રવિ	સોમ	ભોમ	શુધ	ગુરુ
	૧૭	શુધ	ગુરુ	શુકર	શની	રવિ	સોમ	ભોમ
	૧૮	સોમ	ભોમ	શુધ	ગુરુ	શુકર	શની	રવિ
	૧૯	શની	રવિ	સોમ	ભોમ	શુધ	ગુરુ	શુકર
	૨૦	ગુરુ	શુકર	શની	રવિ	સોમ	ભોમ	શુધ
પૂર્ણરાત્રી	૨૧	ભોમ	શુધ	ગુરુ	શુકર	શની	રવિ	સોમ
	૨૨	રવી	સોમ	ભોમ	શુધ	ગુરુ	શુકર	શની
	૨૩	શુક	શની	રવિ	સોમ	ભોમ	શુધ	ગુરુ
	૨૪	શુધ	ગુરુ	શુકર	શની	રવિ	સોમ	ભોમ

સૂર્યોદય વખતે જો-વાર હોય-તે વારની પ્રથમ અઢી ઘડી અથવા એક ઠલાકની એક હોરા બાણવી, ત્યાર પછી-ખીજી તેનાથી છઠ્ઠા વારની, ત્રીજી તેનાથી છઠ્ઠ વારની, એમ અનુક્રમે દિવસ અને રાતની ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણેની ચોવીસ હોરા બાણવી.

રવિવારની હોરા રાજ્યસેવામાં, શુકરવારની હોરા ગમન કરવામાં બુધવારની હોરા વિદ્યાભ્યાસમાં, ચંદ્રની હોરા સર્વ કાર્યમાં, શનીની હોરા દ્રવ્યનો સંગ્રહ કરવામાં, ગુરૂની હોરા લઘુકાર્યમાં, અને મંગળની હોરા યુદ્ધ અને લડાઈ કરવામાં કહેલી છે.

(૨૨) હોરા શુકનકૃણ.

રવિની હોરામાં ગમન કરનારને ધોળી, વસ્ત્રસંહિત કુમારિકા, ચાર પ્રાણી, ત્રણ કાગડા, બે નોળીઆ, બે ચાપ-પક્ષી, એક બળદ, અથવા એક ગાય એટલા મધ્યેથી કોઈ પણ શુકન થાય છે. આ હોરા મધ્યમ કનિષ્ઠ કહી છે.

ચંદ્રની હોરા ગમન કરનારને બે પ્રાણી, કાગડો, નગારાનો અવાજ, ચા મૃદંગનો અવાજ, ઠાળો ગધાડાનો અવાજ, ચા હર્શન, ઉંટ, ઘોડા, ગાય, મેંઠા, કુત્તા, કુલ અથવા બે સ્ત્રીઓ, એ શુકન મધ્યેથી કોઈ પણ શુકન થાય છે. આ હોરા ઉત્તમ કહેલી છે.

મંગળની હોરામાં ગમન કરનારને મંબર, (ખિલાડી) ચા બીલાડીની લડાઈ, સ્ત્રી પુરૂષનો કળગો, રજસ્વલા સ્ત્રી, બળતણ, અગ્નિ, નપુંસક પુરૂષ, ત્રણ કુત્તા, અશુદ્ધ ચા નગન પ્રાણી, ઘરમાંથી નીકળતો ધુમાડો, તેમાંથી કોઈ પણ શુકન થાય છે. આ હોરા કનિષ્ઠ છે.

બુધની હોરામાં ગમન કરનારને પુત્રચુકત સ્ત્રી, કલશ, અથાત પાણીનો ઘડો, ચાતક પક્ષી, ચાવ પક્ષી, હાથી, બાળક, દરપણ, સૌભાગ્યવંતી સ્ત્રી અથવા કુલ રૂળ મધ્યેથી કોઈ પણ શુકન થાય છે. આ હોરા ઉત્તમ છે.

શુક્રની હોરામાં ગમન કરનારને પ્રાણી, કસબણ, ગાય, બાળકસહિત સૌભાગ્યવંતી સ્ત્રી, પાણીથી ભરેલો કુંભ (ઘડો), અથવા રાજા या રાજાનો નોકર या અધિકારી મધ્યેથી કોઈ પણ શુકન થાય છે. આ હોરા ઉત્તમ છે.

શુકરની હોરામાં ગમન કરનારને પ્રાણી, વેસ્ત્રા, કાગડો, નપુંસક, સ્ત્રી या પુરૂષ, મધ, માસ, જ્યોતિષિ, ગાય, ધાન્ય, ક્ષુદ્ર જાતિનો માણસ, જોમાંથી કોઈ પણ શુકન થાય છે. આ હોરા મધ્યમ ઉત્તમ છે.

શનીની હોરામાં ગમન કરનારને નસ મનુષ્ય, યવન અર્થાત સુસહમાન, રજસ્વલા સ્ત્રી, વીધવા સ્ત્રી, અગ્નિ, નપુંસક પુરૂષ, અથવા જીવાન મરદ, ગ્રેત, પિશાચ, જીવે માણસ, જોમાંથી કોઈ પણ શુકન થાય છે. આ હોરા ઘણી કનિષ્ઠ છે.

ઉપર બતાવેલી હોરાઓ પૈકી સોમની બુધની શુક્રની ઘણી ઉત્તમ છે, શુક્રની મધ્યમ છે, રવી મંગળ અને શનીની હોરાઓ ઘણી કનિષ્ઠ છે. માટે તે હોરામાં શુભ કામ કરવાં નહિ, પરદેશગમન या યાત્રાએ નીકળવું નહિ, શુભ કામમાં શુભ હોરા સારી અને કનિષ્ઠ કામમાં કનિષ્ઠ હોરા જાણવી.

(૨૩) દિવસ અને રાત્રિ ચોઘડીઆ ચક્ર.

રવી		સોમ		મંગળ		બુધ		ગુરુ		શુક્ર		શની	
દિવસ	રાત્રી	દિવસ	રાત્રી	દિવસ	રાત્રી	દિવસ	રાત્રી	દિવસ	રાત્રી	દિવસ	રાત્રી	દિવસ	રાત્રી
હિરેગ	શુભ	અમૃત	શુભ	રોગ	હિરેગ	શુભ	રોગ	શુભ	રોગ	શુભ	રોગ	શુભ	રોગ
ચસ	અમૃત	મંગ	રોગ	હિરેગ	શુભ	રોગ	શુભ	રોગ	શુભ	રોગ	શુભ	રોગ	શુભ
લાલ	અમૃત	મંગ	રોગ	હિરેગ	શુભ	રોગ	શુભ	રોગ	શુભ	રોગ	શુભ	રોગ	શુભ
અમૃત	રોગ	મંગ	રોગ	હિરેગ	શુભ	રોગ	શુભ	રોગ	શુભ	રોગ	શુભ	રોગ	શુભ
મલ	મંગ	હિરેગ	શુભ	રોગ	હિરેગ	શુભ	રોગ	શુભ	રોગ	શુભ	રોગ	શુભ	રોગ
શુભ	હિરેગ	શુભ	રોગ	હિરેગ	શુભ	રોગ	શુભ	રોગ	શુભ	રોગ	શુભ	રોગ	શુભ
રોગ	હિરેગ	શુભ	રોગ	હિરેગ	શુભ	રોગ	શુભ	રોગ	શુભ	રોગ	શુભ	રોગ	શુભ
હિરેગ	શુભ	અમૃત	શુભ	રોગ	હિરેગ	શુભ	રોગ	શુભ	રોગ	શુભ	રોગ	શુભ	રોગ

“અથા નામા તથા ગુણા” એ વાક્યાનુસાર ચોઘડીઆના શુભ દોષ પશુ નામ પ્રમાણે બાણવા. લાલ અમૃત અને શુભ ચોઘડીઆ શુભકારી બાણવાં. ચળ મધ્યમ અને હિરેગ-મંગ અને રોગ અશુભ બાણવાં, શુભમાં સાફ કામ કરવું. અશુભમાં અશુભ કામ કરવું. સુર્યોદય વખત ને વાર હોય તે વારનું પ્રથમ ચોઘડીયું ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણેનું બાણવું. કોમ અલુકમે દિવસના આઠ અને રાત્રીના આઠ ચોઘડીયાં લોગવાય છે દરેક ચોઘડીયું દોઢ કલાકનું બાણવું.

(૨૪) સાત વારનો ચામાર્ધયોગ.

કુંડા.

ચોથો પહોર રવી તણો, સોમે સાત નીરધાર;
બીજો મંગળ બુધ પાંચમો, અષ્ટે ગુરુ કુબકાર. ૧
ત્રીજો શુકર શુભ નહિ, ખટપહોરે શની જાણ;
એ વારે એ પહોરમાં, શુભ કામમાં હાણ. ૨
દિવસ અને રાત્રીના મળી આઠ પહોર ગણાય છે.
હરેક પહોર ત્રણ ત્રણ કલાકનો હોય છે સૂર્યોદયથી પ્રથમ
પહોર ગણાય છે. જે વારમાં જે પહોર વર્ણત કરેલો છે
તેમાં શુભ કામ કરવાં નહિ, પરદેશગમન કરવું નહિ, તેમ
નવીન નોકરીયે જવું નહી. આ ચામાર્ધ યોગ કહેવાય છે
માટે શુભ કામમાં વૃણત કરવો પરંતુ જાળવાનચંદ્રમાં
આવતો હોય તો આ યોગનો ખાધ નહતો નથી.

પ્રકરણ ૪ થુ.

(૨૫) નક્ષત્ર જાણવાની રીત.

કુંડા.

જાતા હોય જે દહાડલા, તેમાં દીજે તેર;
માસ નામ નક્ષત્રે ગણીયે, નહિ ફાર કે ફેર. ૧
હરેક માસની પુનમે આવતા ચંદ્ર નક્ષત્રને માસ નામ
નક્ષત્ર નીચેના ચક્ર પ્રમાણે જાણવું.

માસ	ચૈત્ર	વૈસાક	જેષ્ઠ	અષાઢ	શ્રાવણ	ભાદરવો
નક્ષત્ર	ચિત્રા	વિશાખા	જેષ્ઠા	પૂર્વાષાઢા	શ્રવણ	પૂર્વા.ભા.
માસ	આસો	કરતક	માગશર	પૌષ	મહા	ફાગણ
નક્ષત્ર	અશ્વિની	કૃત્તિકા	રૃગશીર	પુબ્ધ	મઘા	પૂર્વા.ફા.

જે દિવસનું ચંદ્ર (કનીચું) નક્ષત્ર જોવું હોય તે દિવસ (તીથી)માં તેરનો આંક ઉમેરતાં જેટલો આંક આવે તેટલાનું નક્ષત્ર તે માસના નક્ષત્રથી જાણવું. ૨૭ ઉપર આંક આવે તો ૨૭ બાદ કરતાં જે આંક રહે તેટલાનું તે દિવસનું નક્ષત્ર સૂર્યોદય વખતે જાણવું. એક નક્ષત્ર લગભગ સાઠ ઘડીનું હોય છે. વહી પક્ષનું જોવાનું હોય તો તેમાં સુદી પક્ષના ૧૫ દિવસ લેળવવા.

સૂર્યનું મહાન નક્ષત્ર જોવું હોય તો માસ નામ નક્ષત્રથી સુદી પક્ષમાં પુનમના રોજ પંદરમુ અને વહી પક્ષમાં અમાસના રોજ સોલમુ સૂર્યનું મહાન નક્ષત્ર જાણવું. આ નક્ષત્ર લગભગ તેર દિવસનું હોય છે. બીજી રીતે નક્ષત્ર જાણવાની રીત.

દુહા.

ચૈત્ર થકી ગત માસને, દુનાતો કરીએ;
શુદ્ધમાં એકજ કાપતાં, વદમાં બે કહીયે. ૧
રહે આંક જે આંકડો, જે દિન ગણવા હોય;
તે દિન તેમાં લેળવો, એ નક્ષત્ર જોય. ૨

જે દિવસનું નક્ષત્ર જોવું હોય તે દિવસની તીથીમાં ચૈત્ર માસથી ચાલુ માસ સુધી જેટલા માસ થાય તેના ભ્રમણા કરી મેળવવા, જે સરવાળો આવે તેમાંથી શુકલપક્ષ હોય તો એક અને કૃષ્ણપક્ષ હોય તો બે કમી કરી જે આંક આવે તેટલાનું તે દિવસનું નક્ષત્ર જાણવું. જે સત્યાવીશ ઉપરનો આંક આવેલો હોય તો સત્યાવીશે ભાગ દેતાં શેષ જે વધે તેટલાનું નક્ષત્ર જાણવું. ચંદ્રમા સવા બે દિવસે સવા બે નક્ષત્રે એક રાશી ભ્રમણ કરે છે તેવી રીતે એક માસમાં સત્યાવીશ નક્ષત્રને બારરાશી પૂર્ણ કરે છે.

(૨૬) સૂર્યનું મહાન નક્ષત્ર શોધવાની રીત.

કુહા

ચૈત્ર થકી ગત માસના, માસજ તો ગણીયે;
શુદ્ધમાં દિનાર્ધ અર્ધ તો, વદમાં એક ધરીએ. ૧
થાય અંક જે આંકડો, નવ ગણા કરજો;
ચારે ભાગે ભાગતાં, ભાગાં કે ગણજો. ૨
ભાગાં કે એ ગત થયું, આગળ અંક ચઢત;
એ નક્ષત્ર સૂર્યનું, શેષે ચરણ કહત. ૩

જે પક્ષનું નક્ષત્ર જોવું હોય તે પક્ષના ગત માસને
ચૈત્ર માસથી ગણતાં જેટલા માસ થાય તેમાં જો શુદ્ધ પક્ષમાં
જોવાનું હોય તો અર્ધ અને વદી પક્ષમાં જોવાનું હોય તો
એક ભિન્નરતાં જે સરવાળો થાય તેને નવે ગુણી ચારે
ભાગતાં ભાગાંકના આંક જેટલું ગતનક્ષત્ર જાણવું અને સેસાંકે
આવતા એટલે ભાગાંકના અંક આગળના નક્ષત્રના ચરણે
સૂર્ય જાણવો. સૂર્ય એક માસે સવાળે નક્ષત્રે એકરાશી
જમણ કરે છે તેવી રીતે એક વર્ષમાં સત્યાવીશ નક્ષત્રને
બાર રાશી પૂર્ણ કરે છે. આ ગણતરી સુદી ૧૫ અને વદી
૩૦ અમાવાસીયાની જાણવી.

(૨૭) નક્ષત્રના નામ.

કુહા

અધની ભરણી કૃતિકા, મૃગશિર રોહિણિ સાર,
આર્દ્રા પુનર્વસુ પુષ્યતો, નવ અશ્લેષા ધાર. ૧
મઘા પૂર્વા ફાલ્ગુની, ઉત્તરા ફાલ્ગુની જોય,
હસ્તાચિત્રા છે ચૈદમુ, સ્વાતિ વિશાખા હોય. ૨

અનુરાધા ^{૧૭} જ્યેષ્ઠા ^{૧૮} મુળા ^{૧૯}, પૂર્વાષાઢા વીશ,

ઉત્તરાષાઢા ^{૨૧} શ્રવણા ^{૨૨}, ધનીષ્ઠા ^{૨૩} ત્રેવીશ. ૩

સતતારા ^{૨૪} સુખકારકં ^{૨૫}, પૂર્વાભાદ્રપદવીશ,

ઉત્તરા ભાદ્રપદ ^{૨૬} રેવતી ^{૨૭}, અઠાવીસ અભીજીત. ૪

આકાશમાં દેખાતાં નક્ષત્રો અશ્વિનીથી તે રેવતી સુધી સત્યાવીશ છે. અઠ્યાવીસમું અભીજીત (અપુર્ણ) નક્ષત્ર ઉત્તરાષાઢાના ચોથા ભાગની ૪૬ ઘડીથી આરંભી શ્રવણની પહેલી ૪ ઘડી પર્યંત લગભગ ૧૬ ઘડીનું ગણેલું હોઈ તેમાં કોઈ બાળકનો થયેલો જન્મ અભીજીત નક્ષત્રમાં ગણાય છે. દરેક નક્ષત્ર સાઠ ઘડીનું હોઈ એક ચરણ ૫૬૨ ઘડીનું ગણાય છે તેવાં સાઠ ઘડીના ચાર ચરણે એક નક્ષત્ર પૂર્ણ થાય છે.

(૨૮) નક્ષત્ર સંજ્ઞાચક્ર.

કુંઠા

સુખ્યા નામ શુભાશુભજ, સુખ નક્ષત્ર પ્રકાર,
લોચન સંજ્ઞાએ વળી, સ્વભાવસંજ્ઞાએ ધાર. ૧

આદ્રાથી દશ સ્વાતી લગી, સ્ત્રી નક્ષત્ર ગણાય,
ચાર નપુસક તે પછી, તેર પુરૂષ ભણાય. ૨

અઠ્યાવીસ નક્ષત્રની સંખ્યામાં દરેક નક્ષત્ર ચોતપોતાના સુખના, લોચન (ચક્ષુ)ના અને સ્વભાવના શુભ પ્રમાણે શુભાશુભ કળ આપે છે તે નીચેના અકથી જાણવું.

નંબર	નક્ષત્રના નામ	નક્ષત્રની મુખસંજ્ઞા	નક્ષત્રલોચન સંજ્ઞા	નક્ષત્ર સ્વભાવ સંજ્ઞા	શુભાશુભ ફળ	ભતિ સંજ્ઞા
૧	અશ્વિની	તિર્યંકમુખ	મંદલોચન	લઘુ	શુભ	નર
૨	ભરણી	અધોમુખ	મધ્યલોચન	ઉચ્ચ	અશુભ	"
૩	કૃતિકા	ઉર્ધ્વમુખ	સુલોચન	મિશ્ર	કાર્યનાશ	"
૪	રોહિણી	ઉર્ધ્વમુખ	અંધલોચન	ધ્રુવ	સિદ્ધિ	"
૫	મૃગશીર	તિર્યંકમુખ	મંદલોચન	મૃદુ	શુભ	નારી
૬	આર્દ્રા	ઉર્ધ્વમુખ	મધ્યલોચન	તિક્ષ્ણ	શુભ	"
૭	પુનર્વસુ	તિર્યંકમુખ	સુલોચન	ચર	મધ્યમ	"
૮	પુષ્ય	ઉર્ધ્વમુખ	અંધલોચન	લઘુ	શુભ	"
૯	અશ્લેષા	અધોમુખ	મંદલોચન	તિક્ષ્ણ	અશુભ	"
૧૦	મઘા	"	મધ્યલોચન	ઉચ્ચ	કાર્યનાશક	"
૧૧	પૂર્વા ફાલ્ગુની	"	સુલોચન	ઉચ્ચ	મૃત્યુકારક	"
૧૨	ઉત્તરા ફાલ્ગુની	"	અંધલોચન	ધ્રુવ	વિષા	"
૧૩	કર્કસ્ત	ઉર્ધ્વમુખ	મંદલોચન	લઘુ	લક્ષ્મી	"
૧૪	ચિત્રા	તિર્યંકમુખ	મધ્યલોચન	મૃદુ	શુભ	"
૧૫	સ્વાતી	"	સુલોચન	ચર	અશુભ	"
૧૬	વિશાખા	"	અંધલોચન	મિશ્ર	અશુભ	નપુસક
૧૭	અનુરાધા	"	મંદલોચન	મૃદુ	સિદ્ધિદાયક	"
૧૮	જ્યેષ્ઠા	અધોમુખ	મધ્યલોચન	તિક્ષ્ણ	શુભ	"
૧૯	મૂળ	તિર્યંકમુખ	સુલોચન	"	મધ્યમશુભ	"
૨૦	પૂર્વાષાઢા	અધોમુખ	અંધલોચન	ઉચ્ચ	શુભ	નર
૨૧	ઉત્તરાષાઢા	ઉર્ધ્વમુખ	મંદલોચન	ધ્રુવ	શુદ્ધિદાયક	"
૨૨	અભીજિત	"	મધ્યલોચન	લઘુ	"	"
૨૩	જ્યેષ્ઠા	ઉર્ધ્વમુખ	સુલોચન	ચર	"	નર
૨૪	મનિષ્ઠા	"	અંધલોચન	"	શુભ	"
૨૫	શતતારા	"	મંદલોચન	"	કલ્યાણકારી	"
૨૬	પૂર્વા ભાદ્રપદ	અધોમુખ	મધ્યલોચન	ઉચ્ચ	મૃત્યુકારક	"
૨૭	ઉત્તરા ભાદ્રપદ	ઉર્ધ્વમુખ	સુલોચન	ધ્રુવ	લક્ષ્મીદાયક	"
૨૮	રેવતી	તિર્યંકમુખ	અંધલોચન	મૃદુ	શુભ	"

અંધ નક્ષત્રમાં જોવાયલી વસ્તુ જલ્દી હાથ આવે છે. મંદ નક્ષત્રમાં જોવાયલી વસ્તુ ત્રણ દિવસમાં હાથ આવે છે. મધ્ય (કાણા) નક્ષત્રમાં જોવાયેલી વસ્તુ એક મહીનામાં હાથ આવે છે, અને સુલોચન (દિપતા) નક્ષત્રમાં જોવાયેલી વસ્તુ હાથ આવતી નથી.

એક નક્ષત્ર સાઠ ઘડી ભોગવાતું હોઈ તેના એક ચરણની પંદર ઘડી ગણાય છે, તેના ચાર ચરણે સાઠ ઘડી પુરણ કરે છે. જે નક્ષત્રમાં જેનો જન્મ જેટલી ઘડીએ થયો હોય તેટલી ઘડીમાં જે ચરણ હોય તે ચરણના સામેના ખાનામાં તે નક્ષત્રને નિચે જે અક્ષર હોય તે પ્રથમ અક્ષરે નામ પાડવું. એ જન્મ નામ નક્ષત્ર કહેવાય છે.

જેનું જન્મ નામ નક્ષત્ર જાણવું હોય તેને પોતાના નામના પ્રથમ અક્ષરમાં જે નક્ષત્ર હોય એ જન્મ નક્ષત્ર જાણવું. રાશી ઉપરથી નામ પાડવાનું અને નામ રાશી જાણવાનું આગળ બતાવવામાં આવશે.

અભીજીત નક્ષત્ર ૨૭ નક્ષત્રમાં ગણેલ નથી પણ જિતરાસાદાનો થોથો ભાગ અર્થાત્ છેવટનું પંદર ઘડીનું થોથું ચરણ અને શ્રવણ નક્ષત્રના પ્રથમ ચરણની ચાર ઘડી મળી લગભગ ઓગણીસ ઘડીનું ગણેલું છે. તેટલા વખતમાં જેનો જન્મ થાય ત્યાં થયો હોય તેનો અભીજીતમાં થયેલો ગણાય છે. અભીજીત નક્ષત્રને અપુર્ણ નક્ષત્ર પણ કહેવાય છે.

(૩૧) કરણ જાણવાની રીત.

શ્લોક

ગતતિથૈ દ્વિગુણા સકલમતિપદાદિત ।

દ્વિહિનં સપ્તભાગં કરણાંતિથિએકમા ॥

અર્થ—જે તિથિનું કરણ જોવું હોય તે તિથિને ખમણી કરી જે અંક થાય તેમાંથી જો બાદ કરી જે આવે તેને સાતે ભાગવાથી જે વધે તેટલાનું કરણ નીચે બતાવેલા નામ પ્રમાણે જાણવું.

(૧) બવ (૨) બાલવ (૩) કૈલવ (૪) તૈતિલ (૫) ગર (૬) વણ્ણિજ (૭) વિધી (ભદ્રા) (૮) શકુની (૯) ચતુ-
ષ્યહ (૧૦) નાગ (૧૧) કિસ્તુમ્મ બલ્લુવું. આ અગીયાર
કરણમાં આઠથી અગીયાર સ્થિર છે.

(૩૨) શુદ્ધિ વદિનું કરણ ચક્ર.

તિથી	સુદી પક્ષ		તિથી	વદી પક્ષ	
	પહેલો ભાગ	બીજો ભાગ		પહેલો ભાગ	બીજો ભાગ
૧	કિસ્તુમ્મ	બવ	૧	બાલવ	કૈલવ
૨	બાલવ	કૈલવ	૨	તૈતિલ	ગર
૩	તૈતિલ	ગર	૩	વણ્ણિજ	વિધી
૪	વણ્ણિજ	વિધી	૪	બવ	બાલવ
૫	બવ	બાલવ	૫	કૈલવ	તૈતિલ
૬	કૈલવ	તૈતિલ	૬	ગર	વણ્ણિજ
૭	ગર	વણ્ણિજ	૭	વિધી	બવ
૮	વિધી	બવ	૮	બાલવ	કૈલવ
૯	બાલવ	કૈલવ	૯	તૈતિલ	ગર
૧૦	તૈતિલ	ગર	૧૦	વણ્ણિજ	વિધી
૧૧	વણ્ણિજ	વિધી	૧૧	બવ	બાલવ
૧૨	બવ	બાલવ	૧૨	કૈલવ	તૈતિલ
૧૩	કૈલવ	તૈતિલ	૧૩	ગર	વણ્ણિજ
૧૪	ગર	વણ્ણિજ	૧૪	વિધી	શકુની
૧૫	વિધી	બવ	૧૫	ચતુષ્પદ	નાગ

દરેક તિથીની ૬૦
ઘડીમાં બે કરણ ભો-
ગવાય છે, એક દિવસ
માં અને બીજી રાત્રિમાં
એકે સુદી પક્ષેના
પહેલા ભાગમાં કિસ્તુ-
મ્મ, તથા બીજા ભાગમાં
બવ એમ અનુક્રમે તિ-
થીની એકંદર ઘડીઓ
માં બે કરણ ભોગવાય છે.

પ્રકરણ ૫ મું.

(૩૩) આનંદાદિક ૨૮ યોગ.

શ્લોક

દસાદકે મૃગાદિન્દૌ સર્પાધિકોમે કરાધ્યુધે ।

મૈત્રાદ્ગુરૌ ભૃગો વૈત્તાદ ગન્ધ્યા મન્દેચ વાઙ્મુક્ત ॥

અર્થ—રવિવારે અશ્વિનીથી, સોમવારે મૃગશીર્ષથી,
મંગલવારે આશ્લેષાથી, ગુરુવારે હસ્તથી, શુક્રવારે અનુ-

રાધાથી, શુકવારે ઉત્તરાષાઢાથી, અને શનિવારે શતભિષાથી
દીવસના નક્ષત્રસુધી ગણતાં જેટલી સંખ્યા આવે તેટલી
સંખ્યાવાળો નીચે પ્રમાણે યોગ જાણવો.

શ્લોક.

આનન્દઃ કાલદન્ડે સ્વ, ધુમ્રાખયોથ પ્રભપતિઃ ।
સૌમ્યો દ્વાંક્ષો દ્વળો નામ્ના શ્રીવત્સોવજ્રમુદગરૈ ॥
છત્રં મૈત્રો માનસશ્ચ પદ્માખયૌ હુમ્બકસ્તથા ।
ઉત્પાતો મૃત્યુ કાણ્વાખયૌ સિદ્ધિશ્ચૈવ શુભોમૃતઃ ॥
સુસલોઽથ ગદાખ્યશ્ચ માતંગો, રાક્ષસશ્ચરઃ ।
સ્થિર પ્રવર્ધમાનશ્ચ યોગાણ્વાવંશતિઃ ક્રમાત ॥

૧ આનન્દ, ૨ કાલદન્ડ, ૩ ધુમ્ર, ૪ પ્રભપતિ ૫
સૌમ્ય, ૬ દ્વાંક્ષ, ૭ દ્વળ, ૮ શ્રીવત્સ, ૯ વજ્ર, ૧૦ મુદ-
ગર, ૧૧ છત્ર, ૧૨ મૈત્ર, ૧૩ માનસ, ૧૪ પદ્મ, ૧૫
હુમ્બક, ૧૬ ઉત્પાત, ૧૭ મૃત્યુ, ૧૮ કાણ્વ, ૧૯ સિદ્ધિ,
૨૦ શુભ, ૨૧ અમૃત, ૨૨ સુસલ, ૨૩ ગદા, ૨૪ માતંગ,
૨૫ રાક્ષસ, ૨૬ ચર, ૨૭ સ્થિર ૨૮ વર્ધમાન એ આનન્દાદિ
યોગોની નીચે પ્રમાણેની ઘડીઓ તથા શુભ કામ કરવાં.

શ્લોક

પ્રથમ પાંચ દ્વાંક્ષ વજ્રમુદગરે, પદ્મક હુમ્બક ચારતો;
ગદાસાત ધુમ્ર એક ઘડીકા, કાણ્વ સુસલદિત્યજન્તે.

અર્થ—દ્વાંક્ષ, વજ્ર, ને મુદગર યોગની પહેલી પાંચ
ઘડી, પદ્મક ને હુમ્બકની ચાર ઘડી, ગદાની સાત ઘડી, ધુમ્રની
એક ઘડી અને કાણ્વ ને સુસલયોગની બે ઘડી શુભ કામમાં
ને પરદેશગમન કરવામાં વર્ણિત કરવી.

(૩૪) આનંદાદ યોગચક્ર.

સવિદ્ય સ્તોત્રક.

ક્રમ	ચોથ	ત્રી	સોમ	મંગળ	ગ્રીષ્મ	વૃદ્ધ	શ્રવર	શની	તજવાની	ફળ
૧	આનંદ	અશ્વિની	મૃગશીર	અશ્વિષા	હસ્ત	અનુરાધા	હિતરાષાદા	સતતારા	૦	મૃત્યુ
૨	પ્રાણહંદ	ભરણી	આર્દ્રા	મઘા	ચિન્ના	જેઠા	અશ્વિ	પૂર્વાશાદપદ	૬૦	કુખ
૩	મૃગાક્ષ	રોહિણી	પૂર્વફલ્ગુની	હસ્ત	વિશાખા	પૂર્વાષાદા	અશ્વિ	હિતરાષાદપદ	૧	શોભાશ્વ
૪	મળપતિ	મૃગશીર	આશ્લેષા	હસ્ત	અનુરાધા	હિતરાષાદા	અશ્વિ	સતતારા	૦	મનશ્ચેત્ર
૫	સોમ્ય	આર્દ્રા	મઘા	ચિન્ના	જેઠા	અશ્વિ	પૂર્વાશાદપદ	ભરણી	૦	સેત્ર
૬	પ્રવાલ	પૂર્વફલ્ગુની	હસ્ત	વિશાખા	પૂર્વાષાદા	અશ્વિ	હિતરા	રોહિણી	૫	શ્વેત
૭	શીવલસ	મૃગશીર	આશ્લેષા	અનુરાધા	હિતરાષાદા	સતતારા	અશ્વિ	મૃગશીર	૦	મનશ્ચેત્ર
૮	વજ્ર	મઘા	જેઠા	અશ્વિ	અશ્વિ	પૂર્વાશાદપદ	ભરણી	આર્દ્રા	૫	રોહિણી
૯	સુદનર	મઘા	જેઠા	અશ્વિ	અશ્વિ	હિતરા	રોહિણી	પૂર્વફલ્ગુની	૫	સેત્ર
૧૦	કન	પૂર્વાશાદપદ	હિતરા	મૃગશીર	અશ્વિ	સતતારા	અશ્વિ	મૃગશીર	૦	મનશ્ચેત્ર
૧૧	ચિન્	આશ્લેષા	વિશાખા	પૂર્વાષાદા	અશ્વિ	હિતરા	રોહિણી	આર્દ્રા	૦	મનશ્ચેત્ર
૧૨	ચિન્	અનુરાધા	અનુરાધા	હિતરાષાદા	સતતારા	અશ્વિ	મૃગશીર	મઘા	૦	મનશ્ચેત્ર
૧૩	મનસ	જેઠા	અનુરાધા	અશ્વિ	સતતારા	અશ્વિ	આર્દ્રા	મઘા	૦	મનશ્ચેત્ર
૧૪	પદ્મ	ચિન્	હિતરા	અશ્વિ	સતતારા	અશ્વિ	આર્દ્રા	મઘા	૫	મનશ્ચેત્ર

૧૫	દ્વિગ્ધ	સ્વાતી	મૃગ	મવલ્ય	હિતરાબાદ્રપ.	ફિતિમ	પુનર્વસ	પૂર્વોક્ષાલ્પિની	૪	”
૧૬	હિતપાત	વિશાખા	પૂર્વોધાદા	ધનીશા	દેવતી	રોહિણી	પુરુષ	હિતરા ”	૬૦	મૃત્યુ
૧૭	મૃત્યુ	અનુરાધા	હિતરાપાદા	સતતારા	અશ્વની	મૃગશિર	આશ્લેષા	હરત	”	મૃત્યુ
૧૮	કાલ્ય	અભીજિત	અભીજિત	પૂર્વોબાદ્રપદ	ભરણી	આદ્રી	મઘા	ચિત્રા	”	મહોશ
૧૯	સિદ્ધિ	મૃગ	મવલ્ય	હિતરા ”	ફિતિમ	પુનર્વસ	પૂર્વોક્ષાલ્પિની	રવતી	૦	કાવ્યસિદ્ધિ
૨૦	શુભ	પૂર્વોધાદા	ધનીશા	દેવતી	રોહિણી	પુરુષ	હિતરા ”	વિશાખા	૦	મહ્યાલ્યકારી
૨૧	અમૃત	હિતરાપાદા	સતતારા	અશ્વની	મૃગશિર	આશ્લેષા	હસ્ત	અનુરાધા	૦	રોહિણીમાન
૨૨	મુક્તળ	અભિજિત	પૂર્વોબાદ્રપદ	ભરણી	આદ્રી	મઘા	ચિત્રા	જેઠા	૨	ધનકેત્ર
૨૩	મદ	મવલ્ય	હિતરા ”	ફિતિમ	પુનર્વસ	પૂર્વોક્ષાલ્પિની	સ્વાતી	મૃગ	૭	કેત્ર
૨૪	માત્ર	ધનીશા	દેવતી	રોહિણી	પુરુષ	હિતરા ”	વિશાખા	પૂર્વોધાદા	૦	ફળવૃદ્ધિ
૨૫	રક્ષસ	સતતારા	અશ્વની	મૃગશિર	આશ્લેષા	હસ્ત	અનુરાધા	હિતરાપાદા	૬૦	માહામદ
૨૬	શર	પૂર્વોબાદ્રપદ	ભરણી	આદ્રી	મઘા	ચિત્રા	જેઠા	અભીજિત	૩	માર્ગહાની
૨૭	સ્થિર	હિતરા ”	ફિતિમ	પુનર્વસ	પૂર્વોક્ષાલ્પિની	સ્વાતી	મૃગ	મવલ્ય	૦	શુભારંભ
૨૮	વર્ધમાન	દેવતી	રોહિણી	પુરુષ	હિતરા ”	વિશાખા	પૂર્વોધાદા	ધનીશા	૦	”

(૩૫) વિષ કુંભાદિક-૨૭-યોગ,

હહા. પુષ્ય નક્ષત્રથી ચાલતાં, સૂર્ય નક્ષત્ર લગી જાણુ;
વળી શ્રવણથી જાણવું, દિવસ નક્ષત્ર પ્રમાણ. ૧

ગણી કરી જે ઝોકઠા, સમવિંશથી ભાગ;
શેષ રહે તે યોગ છે, એ રિત યોગ સુલાગ. ૨

પ્રથમ યોગ વિષ્કુંભ વળી, પ્રીતિયુ આશુમાન,
સૌભાગ્યસુ શોભન અતી, ગંડસુ કર્મ નિધાન. ૩

હુતિ શુભ વળી ગડ છે, વૃદ્ધિ હુવસુ વ્યાધાત,
હર્ષ વજ વળી સિદ્ધિ કહું, વ્યતિપાત વિખ્યાત. ૪

વરિયાણ પછી પરિવશીવ, સિદ્ધિ પછી કહું સાધ્ય;
શુભ શુકલ પછી બ્રહ્મ છે, ઈન્દ્રસુ વૈવૃત વ્યાન. ૫

પુષ્ય નક્ષત્રથી સૂર્ય નક્ષત્ર, (અમાસના દિવસે જે નક્ષત્ર હોય તે નક્ષત્ર) સુધી ગણાતાં જે અઠ આવે તે અને શ્રવણ નક્ષત્રથી ચંદ્ર (દીનીયું) નક્ષત્ર, (જે દીવસનો યોગ જોવો હોય તે દિવસનું નક્ષત્ર) સુધી ગણતાં જે અઠ આવે તે બેનો સરવાળો કરી ૨૭ સે ભાગતાં જે શેષ રહે તેટલાનો યોગ તે દિવસે જાણવો.

(૩૬) વીશ હુંભાદિ યોગચક્ર.

યોગચક્ર.	યોગના નામ.	વર્ણતથાડી.	યોગચક્ર.	યોગના નામ.	વર્ણતથાડી.	યોગચક્ર.	યોગના નામ.	વર્ણતથાડી.	યોગચક્ર.	યોગના નામ.	વર્ણતથાડી.
૧	વિષ્કુંભ	૩	૮	ધૃતિ	૦૧૫	વૃજ	૪૨૨	સાધ્ય	૦		
૨	પ્રિતી	૦	૬	સુખ	૧૫૧૬	સિદ્ધિ	૦૨૩	શુભ	૦		
૩	આયુ- આન	૦૧૦	ગંડ	૬૧૭	અતિપાત	૬૦૨૪	શુકલ	૦			
૪	સૌભાગ્ય	૦૧૧	વૃદ્ધિ	૦૧૮	વરીયાણુ	૦૨૫	બ્રહ્મા	૦			
૫	શૌભન	૦૧૨	ધ્રુવ	૦૧૬	પરીવે	૦૨૬	ધન્વ	૦			
૬	અતિગંડ	૬૧૩	બ્યાધાત	૫૨૦	સીવ	૦૨૭	વૈધૃતિ	૬૦			
૭	સુકર્મી	૦૧૪	હર્ષણુ	૦૨૧	સિદ્ધિ						

ઉપર જતાવેલ દરેક યોગ જગલગ ૬૦ ઘડીનો ગણાય છે. તેમા વર્ણત કરેલી ઘડીયો કોઈ પણ શુભ કામમા આ પરદેશગમન કરવામા લેવી નહિ

(૩૭) ભદ્રાની ઉત્પત્તિ.

હકા.

શુકલપક્ષ તીથી આદિમાં, આઠમ પુનમ સંત,
અતુર્થિ એકાદશી વિષે, ભદ્રાતિથિનો અંત. ૧
કૃષ્ણ પક્ષ પાછળ રહે, ત્રીજ દશમતીથી જોય,
પહેલે ચૌદશ સપ્તમી, ભદ્રા વાસજ હોય. ૨

શુકલપક્ષ એટલે શુદ્ધમાં, આઠમ અને પુનમના રોજ
પહેલા ભાગમાં અને અતુર્થિ અને એકાદશીના રોજ બીજા
ભાગમાં ભદ્રાનો વાસ હોય છે અને કૃષ્ણપક્ષમાં એટલે
વદીમાં ત્રીજ અને દસમીના રોજ બીજા ભાગમાં અને

ચૌદશ અને સાતમના રોજ પહેલા ભાગમાં ભદ્રાનો વાસ હોય છે, એવું સકલશાસ્ત્રનું કહેવું છે.

(૩૮) ભદ્રાનો વાસ અને તેનું ફળ.

કન્યા તુલા મકર ધનેચંદ્રે, પાતાળે ભદ્રા વાસતો,
વરખે વૃશ્ચિક મિથુન મેષે, ભદ્રા સ્વર્ગે વાસતો. ૧

કરક કુલ મીન સીંહ ચંદ્રે, મૃત્યુ લોકે જાણીયે,
ભવિષ્ય ભાવ એમજ ભણે, સંસાર મન નહીં આણીયે. ૨

શુભ કાર્ય સ્વર્ગવાસે, પાતાલે ધન પ્રાપ્તિ,
મૃત્યુલોકમાં ભદ્રા વાસે, સર્વ કાર્યની નારતી. ૩

જે દિવસની ભદ્રા થાય, પ્રથમ ઘડી પંચમુખે ગણાય;
કુલ કંઠે એકજ ધાર, ત્રીણ એકાદશ હૃદય વિચાર. ૪

ચોથી ચાર નાલિયે જાણ, પંચે કટીમાં ખટઘડીમાન,
છવટ પુછે ઘડી ત્રણ હોય, એમ ઘડી ત્રીસે ફળ જોય. ૫

મૂખભદ્રાથે કાર્ય નારા, કંઠભદ્રાથે રોગની આશ,
હૃદયભદ્રાતો હિમ્મત હરે, કટી તણી ઉદ્ધતાધ બહુ કરે. ૬

પુછભદ્રાથી ભય નવ જોય, સકલ કાર્યની સિદ્ધિ હોય;
ભદ્રાવાસ તો એણીપરે કહો, ભવિષ્યભાવ ફળ કાળે લહો. ૭

જે દિવસે ભદ્રા હોય તે દિવસે ભદ્રાના પ્રવેશથી
સુખમાં ૫, કંઠમાં ૧, હૃદયમાં ૧૧, નાલિમાં ૪, કટીમાં
૬, અને પુષ્પમાં ૩, ઘડી જાણવી, તેનું ફળ સુખમાં હોય
તો કાર્યહાની, કંઠમાં હોય તો મૃત્યુ, હૃદયમાં હોય તો
હરિદ્રતા, કટીમાં હોય તો દિનમરતતા, અને પુષ્પમાં હોય
જય આપે છે.

પ્રકરણ ૬ કું-

(૩૯) વિરૂદ્ધ યોગ.

કુંહા.

રવિ વિશાખા ભરણીયે, મઘા બેટા જાણ;
બારસ ચૈત્રસ સાતમે, વિરૂદ્ધ યોગ છું માન. ૧
સોમે ચિત્રા વિશાખા, ઉત્તરાષાઢા જાણ;
અગીયાર તેરને જલમે, એ વિરૂદ્ધ યોગ છું માન. ૨
સોમે આર્દ્રા ધનીષ્ઠા, પૂર્વાષાઢપદ પ્રમાણ;
ઉત્તરાષાઢા સંગે મીસે, એક દશને જાણ. ૩
બુધ ધનીષ્ઠા ભરણીયે, અશ્વિની મૂળ રેવંત;
ત્રીજ નામના યોગથી, વિરૂદ્ધ યોગ કહું ત. ૪
શુક્ર આર્દ્રા ઉત્તરાષાઢાની, રેહિણીને શતભીશ;
કૃત્તિકા મૃગશિર જો મળે, આઠ ચાર ખરદિશ. ૫
શુક્ર રેહિણી જોતો, પુષ્ય અને અશ્વિન;
મઘા સંગે બેશતમીલે, વિરૂદ્ધ યોગ કહેશ. ૬
શનીવારમાં સુખ નહી, ચિત્રા રેવતી જાણ;
કોઝિત્તરા ઉત્તરાષાઢાની, અશ્વિની ભરણી માન. ૭
ખટ સાતમ તીથી મળે, એ વિરૂદ્ધ યોગથી હાણ;
શુભ ઠામમાં સુખ નહિ, વિધનકારી એ જાણ. ૮
ગમન કરે તો જર તળે, વેપારે કરે હાણ;
વિવાહ લગ્ન વરસી કરે, તલક તરંગા જાણ. ૯

(૪૦)તિથી વાર અવલોગ-યોગ.

કુંહા.

પડવે સ્થાવર પરિહરે, બીજે તો જયુવાર,
ત્રીજે શુરો વર્ણએ, ચોથે બુધ નીરધાર. ૧
સોમ પંચમે પરિહરે, છઠ્ઠું રૂધિરમાં જાણ;
એમ તિથીને વારણ, નિશ્ચે કરે પ્રમાણ. ૨

ચડથો બળી વાહી હુણ્યો, રામ ભમાડયા રાન;
અર જમડા લે તેહને, કળી કાળ તું માન. ૩

(૪૧) નક્ષત્ર તિથિની શુભાશુભ ઘટીકા.

કહા.

તીથી નક્ષત્રના અંતની, ત્રણ ઘટીકા ગણિ લેત,
વર્જનીય શુભકાર્યમાં, તે થકી રહો સચેત. ૧

તીથી અને નક્ષત્રની અંતની છેવટની ત્રણ ઘટીકા
શુભ કામમાં લેવી નહી, એવો સકલશાસ્ત્રનો મત છે.

(૪૨) નક્ષત્ર દિશા શુભ યોગ.

ચોપાઘ

ઉત્તર હસ્તને દક્ષિણ ચિત્ર, પૂર્વ રોહિણી મુણ હો મિત્ર;
પશ્ચિમ અવજગમન નવચરણ, હરિહર બ્રહ્મ પુરંધર મર્ધ.૧
પાંડવ ઉત્તર ગયા વનપાલ, પૂર્વ બળી ચાંથો પાતાલ;
દક્ષિણ હરે રાવણ સીતાય, પશ્ચિમથી અગસ્ત બાય. ૨

(૪૩) અશુભ અંવતર યોગ.

ચોપાઘ

રવિવારને સાતમ સાર, બુધ અને પડવો નિરધાર;
શુભ કામે એ યોગે હાણ, નહી માનો તો કરો પ્રમાણ.૧
લાવિષ્ય ભાવકેળ લેહજ ઘણા, તલક તરંગા વાણી તણા;
માન્ય કરંતા માર ન ખાય, નહિ માને પાછળ પસ્તાય.૨

(૪૪) રાશીવાર અવભોગ.

ચોપાઘ

રવિ તોલે નવી ગમન કરાય, સોમમિથુને પગ ન ધરાય;
મંગળ કરકે ગમન નવ બણ, બુધ કુંભે ક્ષય પ્રમાણ. ૧
ગુરૂકન્યા નવગામ જવાય, શુક્રે કન્યા દૂર તબાય;
મિત્ર રીતધર જોશી બણ, સહદેવનું છે એ અનુમાન. ૨

(૪૫) જવાળામુખી ચોગ.

ચોપાઘ

પડવે મુળ ભરણી પાંચમ ધાર, નોમરોહિણી અષ્ટ કૃત્તિકા વિચાર;
હસમ અપ્પેખા તુ તો પાંચ, એ જવાળામુખ નક્ષત્ર પાંચ. ૧

કુંહા

જણ્યો તો છવે નહિ, વસીયો ઉજડ થાય,
નારી પહેરે ચુડલો, બાંધી સમુળીઃ જાય. ૨
વાળુ તો લાલે નહિ, નીર કુવે નવ થાય;
જાણુ નહિ તે જોશીયા, જોશ કેમ જોવાય. ૩

(૪૬) મૃત્યુ ચોગ.

કુંહા

રાવ મંગળે નંદા તીથી, એક ખટ એકાદશી જાણુ;
શુક સોમે સદા કહીયે, બીજ સાતમને બાર સમાન. ૧
બુધવારે જ્યાજ જાણુ, ત્રીજ આઠમને તેરસ માનો;
શુક્રવારે રીકતા નીરધાર, ચોથ નોમ ચૌદશને ધાર. ૨
શનીવારે પૂર્ણા પરિણામ, પાંચ હસને પુનીકા જાણુ;
મૃત્યુ ચોગનો એ તીથી વાર, સર્વ કાર્યનું મૃત્યુ ધાર. ૩
લાગુયે અનુરાધીકા, ઉત્તરાષાઢે શશી;
મંગળોશત તારકે, બુધે શુકે અશ્વની. ૪
શુક્ર મૃગે શની હસ્તે, એ વાર નક્ષત્ર ચોગતા;
શુભ કામે વિધનકારી, એ મૃત્યુ ચોગ દુઃખ આપતા. ૫

(૪૭) ચમ ઘંટ ચોગ

કુંહા

મઘા રવી વીશાખે શશી, મુગે બુધ ને મંગળો;
શુક્ર કૃત્તિકા ભગારોહણી, શની હસ્તે ચમ ઘંટો. ૧

ચોપાઘ

પ્રકેશી પાછો નવ જાય, લગ્ને વિધન નિશ્ચે થાય;
પ્રતિષ્ઠા વાસ્તુખાત હોય, નિશ્ચે મૃત્યુ તેનું જોય. ૨

(૪૮) નક્ષત્ર તિથીવાર દીશા શુદ્ધ યોગ.

હહા

શની સોમને શુક્રમાં, પ્રતિપદા નવમી ભેય;
 મુળે અવલે જેષ્ઠમાં, પૂર્વ વિધનજ હોય. ૧
 પૂર્વ લાદપદ અશ્વિની, ધનીષ્ઠા આદર્શ ભેય;
 પંચ ત્રણ ભ્રમુ વારમાં, દક્ષીણ વર્ણત હોય. ૨
 રોહિણી પુત્ર્ય છદ્ધ ચૌદશી, મંગળ શુક્ર સ્વીવાર;
 પશ્ચિમ દીશા વર્ણને, ગમનાગમન વિચાર. ૩
 ઉત્તર ક્રાંત્યુની હસ્તતે, દ્વિતિયા દશમી ધાર;
 શુક્ર સ્વી ને સોમમાં, ઉત્તર વિધન વિચાર. ૪
 શન ભમાડયા રામને, બળી આંધા પાતાળ,
 લંકાપતિ રણમાં રણે, કૌરવદળ સંહાર. ૫

(૪૯) સ્થીર યોગ.

ચોપાઈ

આઠમ ચૌદશ વારસ સાર, ચોથ નોમ તેમાં નિરધાર;
 કૃતિકા અશ્લેષા આદર્શ સહી, ઉત્તર ક્રાંત્યુની સ્વાતી તો કહી. ૧
 જેષ્ઠા રાતલીશા રેવતી ભણ, ઉત્તર પાદાને પશુ માન;
 જો મીલે સંગે શની શુક્રવાર, સ્થીર યોગ તેને તો ધાર. ૨
 સ્થીર યોગ અણુસણુકે કાળ, કે ઔપધ તો મુખની આશ;
 ચંદ્ર તલક નૈની એમ ભણે, સ્થીર કામે યોગ સારો ગણે. ૩
 રીરંદ મુતરપાલ રહત, ચંદ્ર કામે પગ સ્થીર કરત;
 અચળ કામે ચિત્ત નવ ધરે, સ્થીર કામે આ યોગજ ખરે. ૪

(૫૦) અમૃત સિદ્ધિયોગ.

હહા

હસ્તે સ્વી મુળે શશી, મંગળ અશ્વિની ધાર;
 શુક્ર પુષ્ય શુક્ર રેવતી, શની રોહિણી અમૃતસાર. ૧
 શુક્ર પુષ્ય વિવાહિત, પ્રયાણે શની રોહિણી;
 અશ્વિની ભોમે મહુગામ પ્રવેશા; અમૃત યોગે વર્ણત. ૨
 વ્યતિપાત વિષ્ટી કુયોગમાં, જો અમૃત સિદ્ધિ હોય;
 જમુ લાનુ તિમિરને દુર કરે, એમ અમૃત યોગે ભેય. ૩

(૫૧) સિદ્ધી યોગ

કુંહા

મુળે રવિ અવશ્યે શશી, લોગે ઉત્તરા કૃત્તિકે બુધ તો,
પુનરવસુ જવો પુર્વે ભૂગુ, રવાતી શની શુભ યોગ તો. ૧

(૫૨) કુમાર યોગ.

ચોખાણ

મંગળ બુધ શશી શુક્રસાર, તિથી એકમ છક નીરધાર;
દશમ અગ્નીયારસ પાંચમ સહી, નક્ષત્ર તો અશ્વની કહી. ૧
રોહિણિ પુનરવસુ મઘા નીરધાર, હસ્ત વિશાખા મુળ સંભાળ,
અવશ્ય પુર્વા ભાદ્રપદ સહી, કુમાર યોગ તો કહીયે તહી. ૨
કુમાર યોગની કીમત ઘણી, વિદ્વાને વાણી એમ ભણી;
વેદ પ્રણામ કરે વિચાર, કુમારયોગ મહુર્ત સુખકાર. ૩

(૫૩) સીદ્ધ યોગ.

કુંહા

રવીવારને અષ્ટમી, હસ્ત અશ્વની નક્ષત્ર ધાર;
ત્રીન ઉત્તરા મુળ પુરુષ, ધનીષ્ઠા એ અતી સુખકાર. ૧
શશી વારે નામ દશમી, પુષ્ય અવશ્ય રોહિણી સાર;
મૃગશીર શતભીશા સુખકારી, કુખના એતો કરે સંહાર. ૨
મંગળ ત્રીજ અટ અષ્ટમે, તેરશ મુળ કુખહાર;
મઘા અશ્લેષા સીદ્ધિયોગે, ઉત્તરા ભાદ્રપદ છ સુખકાર ૩
બુધ બિજશત બારસી, મૃગ પુષ્ય અનુરાધ;
કૃત્તિકા અને રોહિણિ, કાર્ય સિદ્ધ પ્રકાશ. ૪
શુક્ર દશ પંચમ પુનીકા, પુનરવસુ વિશાખ;
અશ્વની અનુરાધા રેવતી, પુષ્યથી સુખની આશ. ૫
શુક્ર પદ્મો એકાદશી, અટ તેરસ કુખહાર;
પર્વા પુનરવસુ રેવતી, ચીત્રા અવશ્ય અશ્વનીસાર. ૬
શની ચોથ નામને ચૌદશા, અવશ્ય મઘા રવાતીજ;
પુર્વાષાઢ્યુની સંગથી, શુભકારી સુખલીજ. ૭
શુક્રવારે નંદા ત્રીથી, પદ્મો છક એકાદશી જાણ,
બુધવારની ભાદ્રા કહીયે, બીજ સાતમને બારસ આન. ૮

૬૬

સાવિત્રી સાવકળ.

શનીવારની રીકતા સાર, ચોથ નામ ચૌદશને ધાર;
શુક્રવારે પુણી પ્રમાણ, પાંચ દશને પુનીકા ભણ. ૯
તલક તરંગા મુખ સંભોગ, જોણીપરે સિદ્ધ કરે સીદ્ધિયાગ;
જેન અધીષ્ઠા વચનજ ફળે, આ ચોથે શુભ કાર્યજ કરે. ૧૦
ધર રાજ્ય રાયગઢ છે ગામ, રાજ્ય નોકરી ત્યાંજ મુકામ.
આ છંદ રચ્યા સહુ મન ઉદ્દેશાસ, સરસ્વતિચેક કરો જલ્યે વાસ. ૧૧

(૫૪) દિશા દ્વર ગમન યોગ.

કુંહા

પુર્વ ઉત્તર દિશા ગમન, સર્વ દ્વર મુખ થાય;
ચંદ્ર દ્વર સંપત્તિ હીથે, પશ્ચિમ દક્ષિણ ભય. ૧

(૫૫) સુસલવજ્ઞ યોગ.

કુંહા

સોમ ચિત્રા શુક્ર જ્યેષ્ઠા, શની રેવતી હોય;
બુધ ધનીષ્ઠા રવી ભરણીયે, ઉત્તરાષાઢ મંગળ ભેય. ૧
શુક્રે ઉત્તરાષાઢ્યુની, સુસલયોગ પ્રમાણ;
ધારેલું કુળજ કરે, શુભ કામમાં હાણ. ૨

(૫૬) તીર્થ દગ્ધ યોગ.

કુંહા

દ્વાદશી રવીવાર તો, જોકાદશીયે સોમ;
મંગળ પવ બુધ ત્રણમાં, શુક્ર ખરમાં ભેય. ૧
શુક્ર અષ્ટમી જઈ મળે, શનીયે નવ સંભાળ;
દયાતિથીએ કહી, મુલ કામે શુભ નહીં લાળ. ૨

(૫૭) નક્ષત્ર દગ્ધ યોગ.

કુંહા

રવિવારમાં ભરણી તો, સોમ ચિત્રા ભણ;
ઉત્તરાષાઢા મંગળો, બુધ ધનીષ્ઠ હાણ. ૧
શુક્રે ઉત્તરાષાઢ્યુની, શુક્રે જ્યેષ્ઠા ભેય;
શનીવારને રેવતી, જો દગ્ધ થકી દુઃખ હોય. ૨

(૫૮) ખપર યોગ.

શોધાધ

રવી રાશી બદલે જે વાર, તે વારે અમાવાસીયા ધાર,
ખપર યોગ તો કહીયે સહી, દુનીયા પર તો વિધનજ તહી. ૧

(૫૯) રાજ્ય ભાંગાદી યોગ.

કહા

રાની રવીને મળે, અમાવાસીયા ભેગ;
જો મળે રવાતી અસ્તની, અને આશુખ્યમાનનો યોગ. ૧
પશુ પક્ષી જંગમ સ્થાવર, વળી ધાય મનુષ્ય સહાર:
યા રાજ્ય ભાંગ નિશ્ચે થશે, સશય નહિ તક્ષમાર. ૨

પ્રકરણ ૭ મું.

(૬૦) તારાબળ અને અંદ્રબળ.

શોધાધ

જન્મ નક્ષત્ર થકી વિચાર, સુહૃત્ નક્ષત્ર સુધી ધાર; ૧
એ નક્ષત્ર નવે ભાગ, શેષ અંકે ફળનો છે ભાગ.
ત્રણ પાંચ સાતે દુઃખ જાણુ, બાકી અંકે સુખની ખાણુ;
એણીપરે તારાયોગ અધિકાર, કૃષ્ણપક્ષ તારા બળધાર. ૨
કૃષ્ણે બળવતી તારા, શુક્રપક્ષે તું અંદ્રમા;
સદા શ્રદ્ધા પુર્વેરેવ, કૃષ્ણે તારા ન અંદ્રમા. ૩

જે દિવસનું સુહૃત્ નક્ષત્ર કરવું હોય તે દિવસના
દુનીયા નક્ષત્રને જન્મના નક્ષત્રથી ગણતાં જે અંક આવે તેને
નવે ભાગતાં જે શેષ રહે તે તારા જાણવી. ૧ શેષ રહેતો
જન્મની. ૨ રહેતો સંપત. ૩ રહે તો વિપત. ૪ રહે તો
ક્ષેમ ૫ રહેતો પ્રત્યરી. ૬ રહે તો સાધક. ૭ રહે તો
વધ. ૮ રહે તો મૈત્ર. ૦ શુન્ય રહે તો અતિ મૈત્રતા
જાણવી. આ તારાઓના નામ પ્રમાણે ફળ છે. પહેલી,
બીજી, છઠી, ચોથી આઠમી, અને નવમી, આ છ તારાઓ

શુભ ભાષ્યવી. કૃષ્ણ (વદી) પક્ષમાં બે કે ચંદ્રમા બળવાન હોય તો પશુ ત્રીજી પાંચમી અને સાતમી તારા મનુષ્યને કલેશ આપનારી છે. માટે કૃષ્ણ (વદી) પક્ષમાં તારા બળવાન અને શુકલ (સુદી) પક્ષમાં ચંદ્ર બળવાન ગણાય છે. તેથી પંડીતોએ કૃષ્ણપક્ષમાં તારા અને શુકલ પક્ષમાં ચંદ્રમા ગ્રહણ કરવો.

(૬૧) ચંદ્રમાના ઘર બેવાની રીત.

આપાઈ

મધ્ય રીંદિ ધનપુર્વભાગે, વરખેય કન્યા મકર કક્ષીણ પ્રકારી મિથુન ગુલા કુંભ પશ્ચિમ પ્રમાણે, કર્કે વૃશ્ચિક મીન ઉત્તર ભણે. ૧
સન્મુખે અર્થ લાભાય, કક્ષિણે સુખ સંપદા;
વામે વિત્ત વિનાશ તો, પુજે મર્ચુ ભય અઘા. ૨

પુરુષ		પૂર્વ દિશા		મીન	
ઉત્તર દિશા	કરક	વૃશ્ચિક	મીન	૧	મેષ
	૪	૮	૧૨	૫	સિંહ
				૯	ધન
					૧૩
		મિથુન	૩	૭	૧૧
		ગુલા	૬		
		કુંભ	૧૧		
મહાભ	પશ્ચિમ દિશા		કર્ક		૧૫
					૧૯
					૨૩
					૨૭

જે દિવસે જે દિશામાં પ્રયાણ કરવાનું હોય તે દિવસનો ચંદ્રમા પંચાંગમાં જે રાશીનો હોય તે રાશીનો ચંદ્ર બાલુના ચક્રમાં ભેતાં ભે સન્મુખ ચા દક્ષીણ કહેતાં જમણા આવતો હોય તો સર્વ કાર્યની સીઝી કરવાવાળો છે અને બીજા તે દિવસના હજારો અવભોગોને જેમ વનરાજ વનના પશુઓને દૂર કરે છે તેમ દૂર કરવા વાળો છે પણ વાગે કહેતાં ડાળો અને પુષ્ટે કહેતાં પુંક (પાછળ) નો ચંદ્ર હરેક વાતે વિવનકર્તા થાય છે માટે પાંડિત્યોએ એ ચંદ્રને ગ્રહણ કરવો નહિ.

(૬૨) જન્મસ્થ ચંદ્ર વર્ણિત.

શ્લોક

જન્મક્ષેત્રે રાસાકેતુ પંચકર્માણિ વજ્રથેત ૧
યાત્રાપુલ્ક વિવાહસ્થ ક્ષૌરગૃહ પ્રવેશનમ્ ॥

અર્થ—જન્મનો ચંદ્રમા હોય ત્યારે, યાત્રા, ગુહ, વિવાહ, ક્ષૌર (હજામત) અને ગૃહપ્રવેશ એ પાંચ કામ કરવાં નહિ.

(૬૩) સન્મુખ દક્ષિણ ચંદ્ર સર્વ દોષ પરિહાર.

માલીનીવૃત

કરણ ભગણ દોષો, વાર સંક્રાંતિ દોષો;
કૃતીથી કુલિક દોષો, વામ ચા માર્ધ દોષો. ૧
કુજશનિ રવિ દોષો, રાહુ કેત્વાદિ દોષો;
હરતિ સકલ દોષો, ચંદ્રમા સન્મુખસ્થ. ૨

જો સન્મુખ ચંદ્રમા હોય તો તે કરણ, નક્ષત્ર, વાર, સંક્રાંતિ, કૃતિયિ, કુલિક, વામ, ચામાર્ધ મંગળ, શનિ, રવિ, રાહુ, કેતુ, વિગેરે દોષોને હરણ કરે છે.

(૬૪) ચંદ્ર કૃળ.

શ્લોક

નિજરાશોઃ સ્વોચ્ચ રાશોઃ, એષં ચંદ્ર બલં સઠા ।

જન્મસ્થઃ કૃતે પુષ્ટિઃ, દ્વિતિયે ચ ધનાગમમ્ ॥

તૃતીયે રાજ્ય સન્માનં, ચતુર્થે ક્ષત્રહાગમમ્ ।

પંચમે મતિ વિજ્ઞયોઃ, હવેચ્ચન્દ્રે ન સંશય ॥

ધનં ધાન્ય ગમં પષ્ઠે, સતોષઃ સ્થા-તુ સપ્તમે ।

અષ્ટમે પ્રાણુ સદેહો નવમે કલેશ એવચ ॥

દશમે કાર્યં નિબ્રત્તિ ક્ષુવમેકાદશો જયઃ ।

ધ્વાદશેન રાશાદુન મૃત્યુરેવન સંશયઃ ॥

ચંદ્રમા જો પોતાની (કર્ક) રાશીમાં અથવા પોતાની ઉચ્ચ (વૃષભ) રાશિમાં હોય તો સઠા ઉત્તમ બળવાન બળુવે. પહેલો ચંદ્રમા પુષ્ટિકર્તા, બીજો ચંદ્રમા ધનાગમ કર્તા, ત્રીજો રાજ્ય સન્માનકર્તા, ચોથો ક્ષત્રહાગમન કર્તા, પાંચમો બુદ્ધિનો નાશકર્તા, છઠ્ઠો ધન ધાન્યનો આગમન કર્તા, સાતમો સતોષકર્તા, આઠમો પ્રાણુનો સદેહકર્તા, નવમો કલેશકર્તા, દશમો કાર્યનો ઉદયકર્તા, અગીયારમો જયકર્તા અને બારમો ચંદ્રમા નિઃસંશય મૃત્યુકર્તા છે.

(૬૫) બળવાન ચંદ્ર.

ઓપાઠ

બીજો જન્મે ત્રીજો શીષ, છ સાતને હાથ ધરીશ;

દશ અગીયારો હૃદય ધરાય, ધાર્તિક ચંદ્ર વર્ણિત થાય. ૧

૧૦

૧૧

શીષ ચંદ્રમા દ્રવ્યે બધાય હાથે હૃદયે લણું સુખ થાય;

સન્સુખ દક્ષિણ સુખની ખાણ, બાકી ચંદ્રે દુખ નિર્માણ. ૨

(૬૬) નિર્જાળ ચંદ્ર.

ચોપાઈ

ચાર આઠ બાર પાચે ધાર, પાંચ નવ ને પીઠ વિચાર;
પીઠ ચંદ્ર તો કલેશ કરાય, પાચ ચંદ્ર તો મરણ બતાય,
વાચે ચંદ્ર વિદ્યનજ કરે, પાછળ ચંદ્ર પ્રાણજ હરે. ૧

(૬૭) શુદ્ધી વહીનું ચંદ્ર બળ.

કહા.

ચાર આઠ ને દશ તો, વહમાં મુખકારી;
બે પાંચને નવ તો, શુદ્ધમાં મુલકારી. ૧

ચાર આઠને દશ તો શુદ્ધમાં મુખહત્તા;
બે પાંચને નવ તો વહમાં દુઃખહત્તા. ૨

(૬૮) ઘાતીકે ચોગ.

સ્તોત્ર

મેવે રવિર્જાલા પ્રેક્ષતા, પશ્ચી પ્રથમ ચંદ્રમાઃ ।
વૃષભે પચ્ચમે હસ્ત ચતુર્થી શનીરેવચ ॥
મિથુને નવમઃ સ્વાતી હૃષ્ટમી ચંદ્રવાસરઃ ।
કર્કે દ્રાવણરાધાય, બુધઃ ખચ્છી પ્રકિર્તિતા ॥
સિંહે પશ્ચ ચન્દ્ર માયે દશમે શનિ મૂલકે ।
કન્યાયાં દશમ ચંદ્રઃ મવણુઃ શનિ રશ્મી ॥
તુલે શુક્રે વૃષિકેશી સ્વામ્યત્ તૃતીય ચન્દ્રમાઃ ।
વૃશ્ચિકે રેવતી સપ્ત દશમી ભાર્ગવસ્તથા ॥
ધને ચતુર્થી ભરણી દ્વિતિયા ભાર્ગવસ્તથા ।
મકરે અખતમે રૌહિણિય દ્વાદશી લૌખ વાસરઃ ॥
કુંભ એકાદશ આર્દ્રા ચતુર્થી શુક્ર વાસરઃ ।
મૌનેચ દ્વાદશ સાર્પ દ્વિતિયા ભાર્ગવસ્તથા ॥

(૬૯) ધાતીક ચંદ્ર.

રાશી	મેષ	વૃષભ	મિથુન	કર્ક	સિંહ	કન્યા	તુલા	વૃશ્ચિક	ધન	મકર	કુંભ	મીન
તિથિ	૬	૪	૮	૬	૧૦	૮	૧૨	૧૦	૨	૧૨	૪	૨
વાર	રવી	શની	સોમ	શુક્ર	શની	શની	ગુરુ	શુક્ર	શુક્ર	ભોમ	ગુરુ	શુક્ર
ચંદ્ર	૧	૫	૯	૨	૬	૧૦	૩	૭	૪	૮	૧૧	૧૨
નક્ષત્ર	મયા	હસ્ત	ધાતી	અનુરાધા	મૂળ	અવધી	સતતારા	રેવતી	ભરણી	રોહિણી	આર્દ્રા	જ્યેષ્ઠા

(૭૦) સ્ત્રી ધાત ચંદ્ર.

શ્લોક

રાશી નાગ રોહિણી રાગાગ્નિવેદાઃ કરાશાશિવાપાન્ડવા ચિત્રભાગુઃ ।
વિવાહેતથાન્થે શુભે કામીનીનાં, કૃમાત ધાતચંદ્રા ઇમે વર્જનીયા ॥

મેષ રાશીવાળી સ્ત્રીઓને પહેલો, વૃષભરાશીને આઠમો, મિથુન રાશીને સાતમો, કર્કરાશીને નવમો, સિંહ રાશીને છઠ્ઠો, કન્યારાશીને ત્રીજો, તુલારાશીને ચોથો, વૃશ્ચિક રાશીને બીજો, ધન રાશીને દશમો, મકર રાશીને અગીયારમો, કુંભ રાશીને પાંચમો, અને મીન રાશીવાળી સ્ત્રીઓને બારમો ચંદ્રમા ધાતીક જાણવો.

(૭૧) ધાત ચંદ્રાદિ દોષ.

શ્લોક

. પ્રયાણકાલે કુરુ ચ, કૃષૌ વાણિજ્ય સંગ્રહે ।

વાદે ચૈવ ગૃહારંભે વર્જિત્ ધાત ચંદ્રમા ॥

યાત્રા, શુદ્ધ, ખેતી, વેપાર, વિવાહ અને ગૃહારંભ એ કાર્યોમાં આ ધાત ચંદ્ર ત્રાગ કરવો

(૭૨) ધાતીક દોષ પરિહાર.

શ્લોક

ધાત તિથિ ધાતવારં ધાત નક્ષત્રમેવય ।

યાત્રાયાં વર્જિત્ પ્રાગ્. અન્ય કર્મંશુ શોભનં ॥

તીર્થયાત્રા વિવાહાન્ન પ્રાશનો પનયા દિશુ ।
ભાંગલ્ય સર્વ કાર્યેષુ ઘાત ચંદ્રે ન ચિંતયેત ॥

ઘાત, તીથી, ઘાત વાર અને ઘાત નક્ષત્ર એ પ્રયાણ કરવામાં ત્યાગ કરવા, ખીજા કામોમાં તેનો દોષ નથી,— શ્રેષ્ઠ છે. તીર્થયાત્રા, વિવાહ અન્નપ્રાશન, અને ઉપનયન વીગેરે મંગળ કાર્યોમાં ઘાત ચંદ્રનો વિચાર કરવો નહિ.

(૭૩) કાલ ચંદ્ર.

શ્લોક

મેષ વેદા વૃષઽષ્ટૌ ચ મિથુને ચ તૃતીયકઃ ।

કર્કઃ રવિઃ સિંહ કન્યાયાં નવ કીર્તિતા ॥

૫૪૫૯૯ વૃશ્ચિકે ખેન્દુર્ધને રૂદ્રઃ પ્રકીર્તિતાઃ ।

મકરે રૂપય મ્રાકતા કુંભે જાણા ઉદાહૃતા ॥

મીનેઽમ્રિસ્તે કાલચન્દ્રા શૂનકશ્ચૈક મધ્યવીત. ॥

મેષ રાશીવાળાને ચોથો, વૃષભ રાશીવાળાને ૮ મો, મિથુન રાશીવાળાને ૩ ભે, કર્ક રાશીવાળાને ૧૦ મો, સિંહ રાશીવાળાને ૧૨ મો, કન્યા રાશીવાળાને ૬ મો, તુલા રાશીવાળાને ૬ ઠો, વૃશ્ચિક રાશીવાળાને ૧૦ મો, ધન રાશીવાળાને ૧૧ મો, મકર રાશીવાળાને ૭ મો, કુંભ રાશીવાળાને ૫ મો, અને મીન રાશીવાળાને ૪ મો, ચંદ્રમાં શુભ કામમાં ત્યાગ કરવો એવું શૌનિકે રૂપીનું કહેલું થાય છે.

પ્રકરણ ૮ મું.

(૭૪) વર્જીત સામો કાળ.

કુંહા

સોમ રાત્રિ છે પૂર્વમાં, ગુરુ દક્ષિણ ચંદ્રાળ; મંગળ યુધ ઉત્તર કહો, રવી શુકર પશ્ચિમ ધાર. ૧

અનુભવે તો મુખ નહિ, દુખનો છે કરિયાવ;
ચક્ર વિનતિ ચિત્ત ધરી, સામે તણ્યે કાળ. ૨

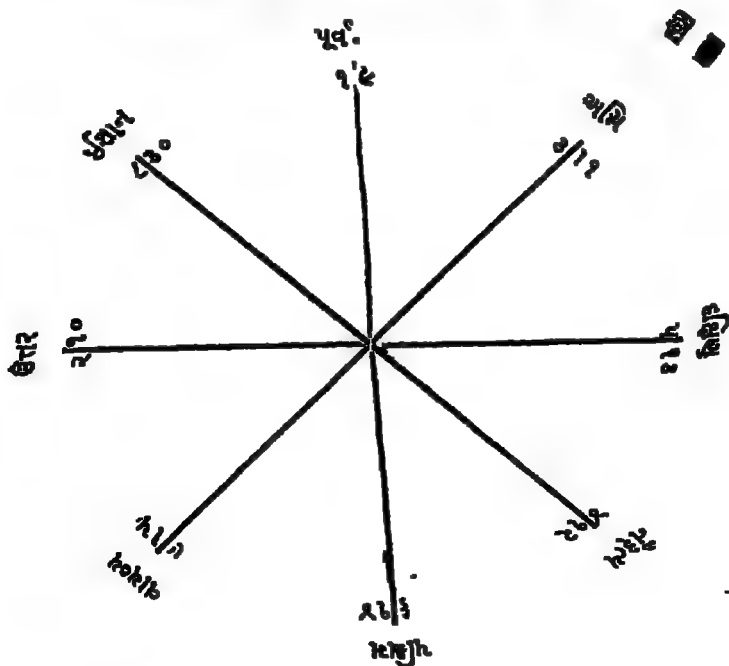
(૭૫) વર્ણીત કાળ સહુ યોગ.

કહા.

રવિ શુક્ર એ પૂર્વમાં, સોમ શુક્ર દક્ષિણ;
લોમ પશ્ચિમ શનિ ઉત્તરે, કાળ રાહુ એ દિશ. ૧

પુષ્ટ વામે મુખ ધણું, સકળ કાર્યમાં સિદ્ધ;
અનુભવ દક્ષીણ દુખ કરે, પ્રયાણે વિપરિત. ૨

(૭૬) વર્ણીત યોગીની યોગ ચક્ર.

કુહા

એક નવ છ પૂર્વમાં, પાંચ તેર દક્ષિણ;
બે દશે ઉત્તર ગણું, છ ચૌદે પશ્ચિમ. ૧
અગ્નિ ત્રણ અગ્નીઆરમાં, ઇશાન આઠત્રીસ ધાર;
વાયવ્ય સાત પંદર ક્ષેત્ર, ચાર બાર નૈઋત્ય સાર. ૨
ચોગાની મુખદાંવાને, પુષ્ટ વંછીત દાયિનિ,
દક્ષિણે ધન હરંતી, સન્મુખ મર્ણુ ભય તદા. ૩

અર્થ—જે દિવસે જે દિશામાં જવું હોય તે સન્મુખ દિશાની અને જમણી દિશાની ચોગાની ન આવતી હોય તે દિવસે ગમન કરવું.

(૭૭) કુચોગ દોષ પરિહાર

શ્લોક

અયોગઃ સિદ્ધિ યોગમ્—દાવેતો ભવતોયદિ ।
અયોગો હન્યતે તેન સિદ્ધિયોગઃ પ્રવર્તતે ॥
યદિ વિષ્ટિ વ્યતીપાતો દિનં આર્ય શુભં ભવેત ।
હ-પતેકમૃત યોગેન ભારકરેણ તમો યથા ॥

જે દિવસે વિષ્ટિ વ્યતીપાત આદિ કુચોગ હોય તથા અશુભ દિવસ હોય અને તે દિવસે કોઈ સારો અમૃતસિદ્ધિ યોગ આવે તો જેમ સૂર્ય ઊગવાથી અધકારનો નાશ થાય તેમ કુચોગનો નાશ થઈ શુભ દિવસ ગણાય છે.

(૭૮) પૃથ્વી શયનં વિચાર.

ચોપાદ

ભાત્રુ નક્ષત્રથી જેખ, શશી નક્ષત્ર મુધી દેખ,
પાંચ સાત નવ બાર, વિચાર ઝોગણીછવી તેમાં ધાર;
એ નક્ષત્ર ગણીયે યોગ, ભુમી શયન તણા સંજોગ. ૧

કુહા

પૃથ્વી શયને પાંચ કામ, વર્ણિત તો કરીએ;
કુવા તળાવ ને વાવડી, ઘર હાલ નવિ કરીએ. ૨

શુદ્ધી એકમથી તીથી ગણ, રવીવારથી વાર,
અશ્વિની નક્ષત્ર થકી, હેળા સહુને ધાર. ૩
શહુનો એકજ આંકડો, ચારે ભાગ કરત,
શેષાંકે કળ સાંભળો, સંશય નહિ લાવત. ૪

ચોપાધ

એક વધે ઉલ્લી તું વિચાર, બે વધે બેઠી તું ધાર;
ત્રણ વધે તો નિદ્રા ભણ, ચાર વધે જાગૃતિ માન. ૫

હકા

આરંભે ઘર ઉલ્લીયાં, વિધન અતિશે હોય,
બેઠી મા ઘર આરંભે, આનંદભારી બોય. ૬

હકાઈ આરંભે ઉલ્લીયાં, પડે નગારે ધાવ,
જીત તથા હકા પડે, જીત રામ જીત્યા લોકાય. ૭

કુવો ખણાવે નિદ્રામાં, નીર નવાણે ન માય,
જાગૃતિ જળને હરે, મસાણ કુપે એ થાય. ૮

સૂર્ય નક્ષત્રથી સુહૃતનાં ફનીયા નક્ષત્ર સુધી ગણાતાં
પાંચ, સાત, નવ, બાર, જોગણીશ અને છવીશનું નક્ષત્ર
આવે તો પૃથ્વીશયન બાણુવું. તેમાં કુવો, તળાવ, વાવડી,
ઘર અને હાટ એ પાંચ કામનું સુહૃત કરવું નહિ એવું
જ્યોતિષનું વચન છે. શુદ્ધી એકમથી તીથી, રવીવારથી વાર,
અને અશ્વિની નક્ષત્રથી નક્ષત્ર, સુહૃતની તીથી વાર અને
નક્ષત્ર સુધી ગણતાં ફરેકનો જે આંક આવે તે બધા આંકનો
સરવાળો કરી ચારે ભાગતાં એક શેષ રહે તો પૃથ્વી ઉભી,
બે વધે તો બેઠી, ત્રણ વધે તો ઉઘટી, અને સુન વધે તો
જાગતી બાણવી. ઉલ્લીમાં હકાઈનો આરંભ, બેઠીમાં ઘરનો
આરંભ, ઉઘટિમાં કુવો વિગેરે જળાશયનો આરંભ કરવો.
પંડીતોએ ઉત્તમ કહેલો છે.

(૭૯) વત્સ સુખ વિચાર.

કુંહા

લાઠપદ આસો કારતીકે, પૂર્વે વત્સ વિચાર;
માગશર પોષ માહુ માસમાં, દક્ષિણમાં તું ધાર. ૧
ક્રાંતિયુગ ચૈત્ર વિસાખડે, વત્સ પશ્ચિમે માન;

જેટ આસાહા આવજો, વત્સનું ઉત્તર ધામ. ૨
યાત્રા અને યુધ્ધે જતાં, રાજ્ય સેવાનું કામ;
સન્મુખ વત્સ તો વર્જીએ, દ્વાર ઘર મંદીર ઠામ. ૩

યાત્રાએ જવામાં, યુધ્ધે જવામાં, રાજ્યની નોકરીએ
પ્રથમ હાથલ ચવામાં અને નવીન ઘર યા મંદિરનું બારણું
સુઠવામાં સન્મુખ વત્સ વર્જીવે. એટલે જે માસમાં જે
દિશામાં વત્સનું સુખ બતાવેલું છે તે દિશાએ તે માસ
વર્જીત કરી પશ્ચિમોએ સુકુર્ત કાઢવું.

(૮૦) રાહુ સુખ વિચાર.

ચોપાઠ

ધન, મકર, કુંભ, સંક્રાંતિસાર, રાહુ સુખ પૂર્વે તું ધાર;
મીન, મેષને, વરજો સહી, રાહુ સુખ દક્ષિણની મહી. ૧
મિથુન, કર્ક, ને સિંહ, સંભાળ, રાહુ સુખ પશ્ચિમે ભાળ;

કન્યા તુલા, વૃશ્ચિક મહી, ઉત્તર સુખ રાહુનું તહી. ૨
રાહુ સુખ જે માસ ગણાય, ઘર દ્વાર તેમાં નવ થાય;
ચંદ્ર તલક એ વાણી કહી, જ્યોતિષની નિશાની સહી. ૩

જે માસમાં સૂર્ય જે રાશીમાં ચાલતો હોય, તે
રાશીની સંક્રાંતિ કહેવાય છે. તે તે જે માસની સંક્રાંતિમાં
રાહુનું સુખ જે દિશામાં બતાવેલું છે તે માસમાં તે દિશાના
બારણાવાળું ઘર કરવું નહિ, તેમ બારણું પણ સુકવું નહિ,
એમ જ્યોતિષીઓનું કહેવું છે.

(૮૧) પંચ પંચક વિચાર.

ચોપાધ

ધનીષ્ઠા અર્ધગત દેખ, સત તારા સપ્તર્ષિ પેખ,
પૂર્વા ઉત્તરા રેવતી બાહુ, એ નક્ષત્રે પંચક માન. ૧

ધનીષ્ઠા નક્ષત્રનો અર્ધો ભાગ વીતી બચ ત્યારથી તે
રેવતી નક્ષત્ર ઉતરી રહે ત્યાં સુધી એટલે ધનીષ્ઠા અર્ધ,
સત તારકા, પૂર્વા ભાદ્રપદ, ઉત્તરા ભાદ્રપદ અને રેવતી એ
પાંચ નક્ષત્રોનું પંચક કહેવાય છે, અથવા કુંભનો ચંદ્ર ભેડે
ત્યારથી તે મીનનો ચંદ્ર ઉતરે ત્યાં સુધી એજ પાંચ નક્ષત્રનું
પંચક ગણાય છે.

(૮૨) પંચ પંચક વર્ણિત વિચાર.

કહા

પંચ પંચકે પાંચ કામ, વર્ણિત તો કરીએ,
દક્ષિણ દીશા બર્ણુ નહિ, ઘરખાત નવિ કરીએ. ૧
કાષ્ઠ કોયલા માસને, તે દિન પરહુરએ,

અગ્નિ કાઢ દેવો પડે, વિધી થકી કરજો. ૨
અશુભકાળે એ પરિહરો, શુભમાં * નહીં દુઃખકાર,
ભવિષ્યભાવ એમજ ભણે, પંચક તણે વિચાર. ૩

(૮૩) મહા પંચક.

ચોપાધ

માસ વૈશાખે વદમાં દેખ ધનીષ્ઠાથી રોહણી પેખ,
નવ પંચકતો એહ કહેવાય, દક્ષિણે વિવાહ વૃણત થાય.૧

* પંચકમાં મરનારને સમસાનમાં લેઈ જતાં લોકડાનાં પાંચ
પુતળાં સુતાર પાસે કરાવી મરનારના ભેગાં બાળવાથી પંચકનો દોષ
નથી એવો વહીવટ છે. પણ શાઓકત રીતે દરબનાં પાંચ પુતળા
ખનાવી બીનના દોરથી લપેટી મરનારની સાથે અગ્નીદાહ દેવો અને
સુતક ગયા પછી તલ અને સુવર્ણનું દાન કરી ચીનો હોમ કરી
શાંતિ કરવી એ શાસ્ત્રનું ફરમાન છે.

વૈસાખ વદીમાં ધનીષ્ઠાથી રોહિણી સુધીના નક્ષત્રોને .
મહાપંચક કહે છે તેમાં દક્ષીણ દેસમાં લગ્ન કરવાં નહીં
એમ પાંડિતો કહે છે.

(૮૪) બુધ પંચક.

સંક્રાંતિના ગત દિવસમાં, પંદર જોડી નવ ભાંગે,
પાંચ વધે રોગ પંચકા, પૂત બંધનમાં ત્યાગ. ૧

સંક્રાંતિના ગત દિવસમાં, બાર જોડી નવ ભાંગે,
પાંચ વધે અગ્નિ પંચક, ઘર બંધનમાં ત્યાગ. ૨

સંક્રાંતિના ગત દિવસમાં, દશ જોડી નવ ભાંગે,
પાંચ વધે રાજ પંચકા, નોકરીમાં ફર ત્યાગ. ૩

સંક્રાંતિના ગત દિવસમાં આઠ જોડી નવ ભાંગે,
પાંચ વધે ચાર પંચકા, યાત્રામાં તો ત્યાગ. ૪

સંક્રાંતિના ગત દિવસમાં, ચાર જોડી નવ ભાંગે,
પાંચ વધે મૃત્યુ પંચકા, વિવાહ લગ્ને ત્યાગ. ૫

(૮૫) લગ્ન ઉપરથી આવતા નવ પંચક.

વિવાહ કરતી વખતે, લગ્ન લેતી વખતે, રાજ કે
શેકની નોકરીમાં રહેતી વખતે, ઘરનું ખાત કરતી વખતે,
ઘરનું વાસ્તુ કરતી વખતે, દેશાવરે, યાત્રાએ જતી વખતે,
છોકરાને જનોઈ દેતી વખતે, એવા કેઈ પણ શુભ કામમાં
જે દિવસે જે ઘડી પળનું મુહુર્ત કાઢવું હોય તે ઘડી પળની
લગ્ન કુંડળી કાઢતાં જે લગ્ને (પ્રથમ ભાવે) જે રાશી આવે
તે રાશીથી મેષ રાશી સુધી ગણતાં જેટલી સંખ્યા આવે
તેમાં તે દિવસની જે તીથી હોય તેમાંથી એક બાદ કરતાં
જે આંક રહે તે તેમાં મેળવતા, જે સરવાળા થાય તેને
નવે ભાગતાં જે શેષ વધે તેનું કળ નીચે પ્રમાણે જાણવું.

શુન્ય ૦ ત્રણ ૩ પાંચ ૫ અને સાત ૭ શેષ રહે તો
પંચક નથી તેથી તે મુહુર્ત સારું ને શુભકારી જાણવું.

આ નીશી પંચક કહેવાય છે. જો ૧ શેષ રહે તો મૃત્યુ પંચક બાણવું; તે વિવાહના કામમાં બુધવાર તથા શુકરવારના રોજ તદ્દન ત્યાગ કરવું, પણ તે બન્ને સિવાય બીજા વારોમાં હોય તો સધ્યાકાળનો વખત ત્યાગ કરવો. જો ૨ શેષ રહે તો અગ્નિપંચક બાણવું, તેમાં ઘરનું ખાવ તથા વાસ્તુ કરવું નહિ અને જો તે દિવસે મંગળવાર હોય તો અવશ્ય આ પંચક ત્યાગ કરવું. જો ૪ શેષ વધે તો રાજપંચક બાણવું; તેમાં નવી નોકરીએ ઠાળણ થવું નહિ અને જો તે દિવસે સોમ અગર શનીવાર હોય તો જરૂર આ પંચક ત્યાગ કરવું જો ૬ શેષ રહે તો ચોર પંચક બાણવું, જો યાત્રાએ અથવા પરદેશ જતી વખતે ત્યાગ કરવું, અને જો તે દિવસે શુક્રવાર થા મંગળવાર હોય તો જરૂર ત્યાગ કરવું. અને જો ૮ શેષ વધે તો રોગ પંચક બાણવું, તે જનોઈ દેવાના કામમાં ત્યાગ કરવું અને તે દિવસે જો રવીવાર હોય તો અવશ્ય આ પંચક ત્યાગ કરવું.

(૮૬) સંક્રાન્તિ પુન્યકાલ.

શ્લોક.

યામ્યાયને વિષ્ણુપદે, યાદ્યામધ્યાસ્તુલાજ્યો ।
પદશીતપાનને સૌમ્યે પરનાડયોઽતિપુન્યકાઃ ॥

અર્થ—કર્ક, સિંહ, વૃશ્ચિક, વૃષભ અને કુંભ સંક્રાન્તિમાં પ્રથમની સોળ ઘડી, તુલા અને મેષ સંક્રાન્તિમાં મધ્યની સોળ ઘડી, મિથુન, કન્યા, ધન, મીન અને મકર સંક્રાન્તિની પાછળની સોળ ઘડી પુન્યકાળ બાણવી.

(૮૭) હોલાષ્ટક વિચાર.

શ્લોક

શુક્લાષ્ટમી સમારભ્ય ફાલ્ગુનસ્ય દિવાષ્ટકં ।
પૂર્ણિમામધિકં કૃત્વા ત્યાગ્યં હોલાષ્ટકં ભુજઃ ॥

અર્થ—કાલશુન માસની શુકલ પક્ષની અષ્ટમીથી પૂર્ણિમા સુધી હોલાષ્ટક થાય છે, માટે વિદ્વાનોએ તે હોલાષ્ટકમાં શુભ કાર્યો કરવાં નહિ.

(૮૮) ગુરુ શુકનો ઉદયાસ્તદોષ

શાસ્ત્રલિખિતિ ઇંદ.

વાપી કુપ તડાગયજ્ઞગમનં ક્ષીરં પ્રતિષ્ઠાપ્તં ।
વિદ્યામંદિર કર્ણુ વેધન મહાદાનં શુરોઃ સેવનમ્ ॥
તીર્થ સ્નાન વિવાહ દેવ ભવનં મન્ત્રાદિ દેવેક્ષણં ।
દૂરેષ્ટૈવ જીજીવિષુઃ પરિહરે ક્ષતે શુશૈભ્યાગર્વે ॥

અર્થ—ગુરુ અને શુકના અસ્તમાં જીવવાની ઇચ્છા-વાળા ગુરુએ વાવ, કુવો, તળાવ, ચણ, યાત્રા, યૌલ, દેવ-પ્રતિષ્ઠા, ચણોપવિત, વિદ્યારભ, ગૃહકર્મ, કર્ણુવેધન, મહાદાન, શુરુસેવા, તિર્થસ્નાન, વિવાહ, દેવમંદિર, મન્ત્રોપદેશ અને દેવનાં દર્શન એ સર્વે કાર્યો ત્યાગ કરવાં

(૮૯) સિંહસ્થ શુર્વાદિદોષાઃ

ઉપજાતિ ઇંદ.

અસ્તે વર્જયં સિંહનદ્રસ્થજીવે
વર્જયં કે ચિદ્ધ્રજેચાતિચારે
શુર્વાદિત્યે વિષ્ણુસ્થગેઝપિવક્ષે
ત્રોત્યુસ્ત દ્વદ-તરત્નાદિભૂષામ્ ॥

અર્થ—જે જે કાર્યો ગુરુ તથા શુકના અસ્તમાં ત્યાગ કરવાનાં કહ્યાં છે તે તે કાર્યો સિંહ અને મકર રાશિના ગુરુમાં પણ ત્યાગ કરવાં. વક્ર ગતિનો અને અતિ-આરનો ગુરુ હોય ત્યારે પણ કેટલાક તે કાર્યો ત્યાગ કરવાં એમ કહે છે. ગુરુ તથા સૂર્ય જાને ગ્રહો એક રાશી પર હોય તો પણ તે કાર્યો ત્યાગ કરવાં. તેર દિવસનું પક્ષ (પખવાડીયું) આવે ત્યારે પણ તે કાર્યો ત્યાગ કરવાં તેમજ

હાથી ઠાંતના, રત્નના, સુવર્ણના અને મણિના નવીન બનાવેલા આભુષણો પણ પ્રથમ ધારણ કરવા નહીં.

(૬૫) શુક વિચાર.

શ્લોક.

સાધ્યાષ્ઠમાસે ભૃગજશ્ચપૂર્વે તતો ધનેશ્ચ રિચનપંચ પક્ષઃ ।
તતઃ પ્રતિચ્ચાં નવમાસ ભુક્ત ચેકાદશાહ્વા રતસુદેતિપૂર્વે ॥

અર્થ—શુક પૂર્વ દિશામાં સાડા આઠ મહિના સુધી ઊદ્યરહીને અઢી મહિના સુધી અસ્ત રહે છે. પછી પશ્ચિમ દિશામાં નવ મહિના સુધી ઊદ્ય રહીને અગ્રીયાર દિવસ સુધી અસ્ત રહે છે અને ત્યારબાદ ઊદ્ય પૂર્વ દિશામાં થાય છે.

(૬૧) શુકદોશ.

શ્લોક.

દક્ષિણે કુંભઃ શુકઃ સન્મુખે હન્તિ લોચનમ્ ।
વામે પૂર્ણે શુભોનિત્યં રાધયેદતગઃ શુભમ્ ॥

અર્થ—શુક યાત્રામાં જો જમણા ભાગે હોય તો કુંભઢાચક, સન્મુખ હોય તો નેત્રોનો નાશ કરનાર, ડાબા અને પાછલા ભાગે હોય તો મંગલ ઢાચક બન્યો. પૂર્વમાં શુકનો અસ્ત હોય તો પશ્ચિમમાં ગમન સાફ અને પશ્ચિમમાં અસ્ત હોય તો પૂર્વમાં ગમન કરવું સાફ છે.

(૬૨) શુકદોષપરિહાર.

શ્લોક

રેવત્યાદિ મૃગાન્તેય યાવત્તિષ્ઠતિચન્દ્રમાઃ ।
તાવન્શુકે ભવેદન્ધઃ સન્મુખે દક્ષિણે શુભઃ ॥

અર્થ—રેવતીથી મૃગશિર્ષ નક્ષત્ર સુધીનો ચંદ્રમા રહે ત્યાં સુધી શુક અંધ હોય છે માટે તે શુક સન્મુખ કે જમણા ભાગે હોય તો પણ દેવો શુભ છે.

(૬૩) તિથિનક્ષત્રાદિ ગુણ.

તિથી એક ચોગુણનક્ષત્ર, વાર આઠ ગુણ જાણ,
સોલ ગુણ છે કણ્ઠના, બત્રિશ યોગ વખાણ. ૧
સતશશી તારા સાઠ છે, લગ્ન સહસ્ર સુ જોય,
લક્ષગુણ ચંદ્રવિષે, જ્યોતીષમાં એ હોય. ૨

(૬૪) ચંદ્રગૃહણયોગ.

હાલુ પંચ દશે ચંદ્રમાયદિ તિષ્ઠતિ ।
પૂર્ણમાસ્યાનિશામેષે ચંદ્રગૃહણ માદિષેત્ ॥

અર્થ—સૂર્યથી પંદરમા નક્ષત્ર ઉપર જ્યારે ચંદ્રમા
સ્થિર હોય તો પૂનમના રોજ રાત્રે પ્રતિપદાની સંધિમાં
ચંદ્રગૃહણ થવાનો યોગ થાય છે.

(૬૫) સૂર્યગૃહણયોગ.

મધો નમસ્તનક્ષેત્રાત્ સોહસયદિ શુભમ્ ।
અમાવાસ્યાદિવાશેષે સૂર્યગૃહણમાદિષેત્ ॥

અર્થ—પૂર્ણ થતા મહિનાની અમાવાસીયાના દીવસે
સૂર્ય અને ચંદ્રમાં એક રાશીમાં હોય છે પરન્તુ અમા-
વાસીયાના રોજ સૂર્ય નક્ષત્ર અને દિનિષ્ઠ ચંદ્ર નક્ષત્ર
એક આવતું હોય તો અમાવાસ્યાએ પ્રતિપદાની સંધિમાં
સૂર્યગૃહણ થવાનો યોગ જાણવો.

બીજી રીતે જોતાં સૂર્ય નક્ષત્રથી ચંદ્ર નક્ષત્ર જોઈ
તેમાંથી અગીયાર દિવસ કાપતાં બાકી સેજમાં નક્ષત્ર ઉપર
સૂર્ય હોય તોપણ સૂર્યગૃહણ જાણવું.

ગૃહણ થવામાં રાહું કારણ નથી એમ શાસ્ત્રોનો ખતા-
વેલો અભિપ્રાય—ભૂગોળ અને ખગોળાધ્યાયમાં પાને તેવીસમે
ગૃહણ પ્રમાણમાં જુઓ

પ્રકરણ ૯ મું.

(૯૬) બાર રાશી વિચાર.

આકાશમાં સૂર્ય, ચંદ્ર જે વર્તુલમાર્ગે ફરે છે તેને ક્રાન્તિવૃત્ત અથવા આક્રમવૃત્ત કહે છે. બારે ક્રાન્તિવૃત્તના ૧૨ સરખા ભાગો પાડી અશ્વિની નક્ષત્રથી શરૂ કરી મેષ, વૃષભ, મિથુન અને અનુક્રમે બાર રાશીઓ કહી પેલી છે. જેને રાશી ચક્રના આરંભ સ્થાનથી પ્રત્યેક ત્રીશ અંશના અંતરે અકેકરાશી ગણતાં બાર રાશીઓ ૩૬૦ અંશે આખા ક્રાન્તિ વૃત્તમાં પૂર્ણ ગણેલ છે જેમાં નવે ગૃહો પોત પોતાની ગતિ પ્રમાણે ફર્યા કરે છે.

આકાશમાં અશ્વિની નક્ષત્રથી પૂર્વમાં ભરણી, તેની પૂર્વમાં કૃત્તિકા, તેની પૂર્વમાં રોહિણિ, એમ અનુક્રમે સત્યાવીશ નક્ષત્રોની વ્યવસ્થા કરેલી છે. એ સત્યાવીશ નક્ષત્રોવાળા આખા આકાશના ચક્રને રાશીચક્ર કહેવામાં આવે છે.

દરેક માસે એટલે એ ત્ર શુક ૧થી સૂર્ય મેષ રાશીથી શરૂ થઈ અનુક્રમે બાર માસની બાર રાશીઓ ભોગવે છે જેને સંક્રાંતિ કહેવામાં આવે છે. તેવીજ રીતે ચંદ્ર પણ સવા બે દિવસની એક સો પાંત્રીશ થકીએ એક રાશી ભોગવી અનુક્રમે એક માસમાં બાર રાશી સંપૂર્ણ ભોગવી અમાવાસ્યાના રોજ ચંદ્ર સૂર્ય ભોગો થાય છે તેવીજ રીતે દરેક ગૃહો પોતપોતાની ગતિ પ્રમાણે એક રાશીમાંથી બીજી રાશીમાં જાય છે.

(૯૭) બાર રાશીના નામ.

કુંડો

મેષ, વૃષભ, મિથુન, કર્ક, કંક, સિંહ, કન્યા,
 તુલા, વૃશ્ચિક, ધનુ, કંકુ, મકર, કુંભ, મીના. ૧

મેષ કરક તુલા અને, મકર ને ચલ જાણ,
 વરુણ સિંહ વૃશ્ચિક વળી, કુંભ રાશી સ્થીરમાન. ૧
 મિથુન કન્યા ધન વળી, મિન રાશી દ્વિજ ગણાય,
 મેષ નર વરુણ નારીતો, જોમ અનુક્રમે જાણાય. ૨

૧ મેષ, ૨ વૃષભ, ૩ મિથુન, ૪ કરક, ૫ સિંહ, ૬ કન્યા, ૭ તુલા, ૮ વૃશ્ચિક, ૯ ધન, ૧૦ મકર, ૧૧ કુંભ અને ૧૨ મી મીન, જોમ અનુક્રમે બાર રાશીઓના નામ છે.

૧, ૪, ૭ અને ૧૦ ચલ છે. ૨, ૫, ૮ અને ૧૧ સ્થિર છે, ૩, ૬, ૯ અને ૧૨ દ્વિજ રાશી છે.

મેષ રાશી નરમાં ગણાય છે, વૃષભ નારીમાં, મિથુન નરમાં, કર્ક નારીમાં, જોમ અનુક્રમે બાર રાશી નર અને નારી ગણાય છે.

(૯૮) રાશી શોધવાની રીત.

કુલ .

નક્ષત્રના અંકને, ચાર ગણા કરીયે,
 નવે ભાગે ભાગતાં, અંક ફળ ગણીયે. ૧

ભાગાંકે ગત રાશીતો, આગળ અંક આવત,
 શેષ ફળે ચરણાં કહ્યાં, શંકા નહીં લાવત. ૨

જે દિવસની રાશીનો અંદ્રમા જોવાનો હોય તે દિવસના નક્ષત્રના અંકને જોટલે અશ્વનીથી ગણતાં જેટલા અંક નક્ષત્ર હોય તેને ચાર ગણા કરી નવે ભાગ દેતાં જે ભાગાકારનો અંક આવે તેટલામી રાશી ગત થયેલી જાણવી અને તે અંક પછીની રાશી જેટલી શેષ વધી હોય તેટલા તે દિવસના નક્ષત્રના ચરણમાં જાણવી. અર્થાત તે

હીવસે તે રાશીમાં તે હીવસના નક્ષત્રના ચરણમાં ચાલતો
ચંદ્રમા જાણવો.

દરેક પંચાંગોમાં નિત્યનાં નક્ષત્રો અને તેની ઘડી તથા
પળો આપેલાં હોય છે. અને તે દરેક નક્ષત્રનાં ચાર ચરણ
ગણાય છે, તે દરેક રાશી સવાળે નક્ષત્ર લોગવે છે, તે
સવાળે નક્ષત્રોની ૧૩૫ ઘડીમાં ૬ ચરણની એક ચંદ્રમાની
રાશી થાય છે. એક ચરણ ૧૫ ઘડીનું ગણાય છે. નક્ષત્ર
જાણવાની રીત જુઓ નં. ૨૫ માં

(૬૬) નક્ષત્ર લોકતા રાશી,

ફહા.

- અશ્વિની સરજી કૃત્તિકા, પાચે ત્રેપ ગણાય,
ત્રણ પાદ કૃત્તિકા, રોહિણી, મૃગશીરષ વૃષભ, જાણાય. ૧
- મૃગશીરષ આદ્રા અને, પુનરવસુ ત્રણ પાદ,
મીથુન જાણ વળી પુનરવસુ, તેહ તથો એક પાદ. ૨
- પુરુષ અશ્વેશા તે કરક, મઘા પુર્વાશ્લેષુન,
હિતરા પાચે સીહવંદી, ત્રણ હિતરા નમૂન. ૩
- હસ્ત ચિત્રાર્ધ કહી મુગમ, કન્યા વળી વિચાર,
ચિત્રાર્ધ રવાતિ વિસાખા, પાદ ત્રણ વૃષા સાર. ૪
- વિશાખા પાદ સુ એકને, અનુરાધા હિર આંધ્ર,
જેષ્ઠાન્તે વૃશ્ચિક લલો, વળી મુળ મુખમાણ. ૫
- પુર્વાષાઢા હિતરા, પાચે ધન મુલ લેખ,
હિતરાપાદ ત્રણ મવલ, ધનેષ્ટાર્ધ મકર પેખ. ૬

અનેધાર્ધનેશતલીસા, પુર્વાભાદ્ર પદ જાણ,

ત્રણ પાછાં તે કુંભ વળી, મીન વિશેષ વખાણ. ૭

પુર્વાભાદ્રપદ એક થઈ, જિતરાભાદ્રપદ પુર્ણ,

દેવત્યાન્તે મીનસર, મહુ રાસી સમ્પુર્ણ. ૮

૧ અન્કનીનાં ચાર ચરણ, ભરણીનાં ચાર ચરણ
અને કૃત્તિકાના પહેલું એક ચરણ મળી નવ ચરણની મેશ
રાશી જાણવી.

૨ કૃત્તિકાનાં પાછલાં ત્રણ, રૌહણીનાં ચાર, અને
મૃગશીરનાં પહેલાં બે ચરણ મળી નવ ચરણની વૃષભ રાશી
જાણવી.

૩ મૃગશીરનાં પાછલાં બે, આદ્રાનાં ચાર, અને પુન-
રવસુનાં ત્રણ ચરણ મળીને નવ ચરણે મિથુન રાશી જાણવી.

૪ પુનરવસુનું છેલ્લું એક, પુસ્ત્રનાં ચાર, અને અશ્વિ-
સાનાં ચાર ચરણ મળીને નવ ચરણે કરક રાશી જાણવી.

૫ મઘાનાં ચાર, પુર્વા ફાલ્ગુનીનાં ચાર, અને જિતરા
ફાલ્ગુનીનું પહેલું એક ચરણ મળી નવ ચરણે સીંહ રાશી
જાણવી.

૬ જિતરા ફાલ્ગુનીનાં ત્રણ, હસ્તનાં ચાર, અને ચીત્રા-
નાં પહેલાં બે ચરણ મળી નવ ચરણે કન્યા રાશી જાણવી.

૭ ચીત્રાનાં પાછલાં બે, સ્વાતીનાં ચાર અને વિસા-
ખાના પહેલાં ત્રણ ચરણ મળી નવ ચરણે તુલા રાશી
જાણવી.

૮ વિસાખાનું છેલ્લું એક, અનુરાધાનાં ચાર, અને
જ્યેષ્ઠાનાં ચાર ચરણ મળી નવ ચરણે વશિષ્ઠ રાશી જાણવી.

૯ મુળનાં ચાર, પુર્વાષાઢાનાં ચાર, અને ચિત્તરાષાઢાનું પહેલું એક ચરણ મળી નવ ચરણે ધન રાશી બાણવી.

૧૦ ઉત્તરાષાઢાનાં ત્રણ, શ્રવણનાં ચાર, અને ધની-
ષ્ટાનાં પહેલાં બે ચરણ મળી નવ ચરણે મકર રાશી બાણવી.

૧૧ ધનીષ્ઠાનું ચિત્તાર્ધ, એટલે પાછલાં બે, સત-
ભિષા (સાત તારા)નાંચાર, અને પુર્વાભાદ્રપદનાં ત્રણ ચરણ
મળી નવ ચરણે કુંભ રાશી બાણવી.

૧૨ પુર્વાભાદ્રપદનું છેલ્લું એક, ચિત્તરા ભાદ્રપદનાં
ચાર, અને રેવતીનાં ચાર ચરણ મળી મીન રાશી બાણવી.

એણી રીતે ૨૭ નક્ષત્રોમાં બાર રાશી પંદર પંદર
ઘડીના એક એક ચરણે ફરતાં નવ ચરણે ૧૩૫ ઘડીના
સવાળે નક્ષત્રો સંપુર્ણ કરે છે. અહીં પણ જે રાશીમાં
ચાલતા હોય છે તે પણ ઉપર પ્રમાણે તે રાશીના સવાળે
નક્ષત્રનાં નવ ચરણ ૩૦ અંશે પુર્ણ કરી આગળ બીજી
રાશીમાં પ્રવેશ કરે છે. જે અહીં જેટલી રાશીમાં જેટલા
અંશે પંચાંગમાં જે જે માસમાં જે જે પક્ષના ભાગ પત્રમાં
ગચ્છેલા હોય તે રાશીના ૩ અંશ ૨૦ કળાએ પ્રથમ
ચરણે બાણવે. જુઓ રાશીઅહીં નક્ષત્ર અર્ક ન. માં.

(૧૦૦) નામ પાઠવા વિષે વિચાર

શોપાધ.

એસે અ લ ધ આવે નામ, વરખે જ વ ઉ તુ માન,
મિથુન ક ળ ધ માં લખે, ડ હ માં જઇ કરકજ મળે. ૧

સીંહ તણોતો મ ટ સાર, પ ડ ળ કન્યાએ ધાર,
ર ત તે તુલાનો ચહી, ન ચ વૈશ્વકતો કહી. ૨

ધનમાં લ ધ ફ હ ગણ, મકરમાં ખ બ જઇ લાળ્યા,
કુંભે ગ ળ છે મુખકાર, મિને ક ળ ચ ધ ધાર.

મેશ-અ, ઘ, ઇ.	વરખ-અ, વ, ઊ.	મિથુન-ક, છ, ધ
કરક-ડ, ઢ.	સીહ-ગ, ટ.	કન્યા-પ, ફ, શુ.
તુલા-ર, ત.	વૃશ્ચિક-ન, ય.	ધન-ભ, ષ, દ, ઢ.
મકર-ખ, જ.	કુંભ-ગ, છ.	મીન-દ, ઝ, ઝ, થ.

જે જાળકનો જન્મ થાય તે વખતે પંચાંગમાં જોતાં જે રાશીમાં ચંદ્રમા જન્મની ઇસ્ટ ઘડી પણ સુધીમાં હોય તે રાશીમાં ઉપર બતાવેલા ચક્રમાં જે અક્ષરો હોય તે અક્ષર ઉપર પ્રથમ અક્ષરે નામ પાડવું. એને જન્મ રાશી કહેવાય છે. અને જન્મરાશી સીવાય હોંશમાં નામ પાડેલાને નામરાશી કહેવાય છે.

જન્મની ઇસ્ટ ઘડી પણ કરતાં પંચાંગમાં તે હીવસે ચંદ્રમા જોણી ઘડી પણનો હોય તો તે હીવસ પછીના આવતા હીવસનો અર્થાત જે તીથીનો જન્મ હોય તે પછીની આવતી તીથીનો ચંદ્રમા જે રાશીનો થતો હોય તે રાશી ઉપર નામ પાડવું.

(૧૦૧) રાશીજાળ ભક્ષુવા વીશે

શ્લોક:

દેશે ગ્રામે ગૃહે શુદ્ધિ સેવાયાં વ્યવહારકે ।
નામરાશેઃ પ્રધાનત્વં જન્મરાશિં ન ચિન્તયેત્ ॥
વિવાહે સર્વેર્માં ગદ્યે યાત્રા દો મહુગાચરે ।
જન્મરાશે પ્રધાનત્વં નામરાશિં ન ચિન્તયેત્ ॥

દેશમાં, ગ્રામવાસમાં, ગૃહ પ્રવેશમાં, શુદ્ધમાં, સેવાચાક્ર-
રીમાં, અને વ્યવહાર કાર્યમાં નામ રાશી દેવી, જન્મરાશી દેવી

નહી. વિવાહ લગ્નમાં, સર્વ સુભ કાર્યોમાં, યાત્રાએ જવામાં અને ગ્રહગોચર જોટલે ગ્રહોત્તર સુભાસુભ કૃળ ભેવામાં જન્મ રાશી લેવી, નામ રાશી લેવી નહી.

(૧૦૨) શરીરને વિષે રહેલી રાશીઓ.

શ્લોક.

શીર્ષ મૂખ બાહુ હૃદયો હિર કમર લિંગતે ।

ઉર જાતૂ જંઘે ચરણા અતુલમે રાશી વાસતે ॥

૧ મેષ રાશી માથાને વિષે, ૭ તુલા રાશી પેદુને વિષે
૨ વૃષભ સુખને વિષે, ૮ વૃશ્ચિક લીંગને વિષે,
૩ મિથુન બે હાથને વિષે, ૯ ધન બે સાથળને વિષે,
૪ કરક હૃદયને વિષે, ૧૦ મકર બે હાથણને વિષે,
૫ સીંહ પેટને વિષે, ૧૧ કુમ્ભ બંને બાંધને વિષે,
૬ કન્યારાશી કમરને વિષે, ૧૨ મીન રાશી બને પગને વિષે,

ઉપર પ્રમાણે શરીરને વિષે રાશીઓ રહેલી છે, તેનું કૃળ નીચે પ્રમાણે છે.

કાલનરસ્યાવયવાન પુરુષાણાં ચિંતયેત્પ્રસવકાલે ।

સદસદ્ગુહસંયોગાત્ પુષ્ટાઃ સોપદવાસ્તેય ॥

માણુસના જન્મવખતે જન્મકુડળીમાં જે રાશીમાં સુભગ્રહ રહેલા હોય તે રાશી અંગના જે ભાગમાં હોય તે મજબુત અને ખોડ ખાંપણ વગરનો બાણુવો અને જે રાશીમાં પાપગ્રહો હોય તે રાશીવાળો અંગનો ભાગ ખોડ ખાંપણને રોગવાળો બાણુવો.

(૧૦૩) રાશી. ઉદયાદિ વિચાર.

શ્લોક—મેષાષાઘત્વારઃ સપ્તન્વિમકરાઃ કષપાબલા સેયાઃ ।

પુષ્ટોદય, વિમિથુનાઃ શિર સાન્ધ્યે શુભયતો મીનઃ ॥

મેષ, વૃષભ, મિથુન, કરક, ધન, અને મકર એ રાશીઓ રાત્રિએ જળવાન બાણુવી. સીંહ, કન્યા, તુલા, વૃ-

શ્રિક, કુંભ, અને મીન એ રાશીઓ દીવસે જળવાન જાણવી.

મેશ, વૃષભ, કરક, ધન, અને મકર એ રાશીઓ પુષ્ટોદય એટલે આકાશમાં ઉગતી વખતે પોતાના પાછલા ભાગથી ઉદય પામનારી જાણવી. મિથુન, સિંહ, કન્યા, તુલા, વૃશ્ચિક, અને કુંભ એ રાશીઓ શિર્ષોદય એટલે આકાશમાં ઉગતી વખતે માથાના ભાગથી ઉદય પામનારી જાણવી, અને મીન રાશી ઉલ્લેખોદય એટલે આકાશમાંથી ઉગતી વખતે માથાથી અને પાછલા ભાગથી એમ બે રીતે ઉદય પામનારી જાણવી.

(૧૦૪) આંધળી બહેરી લુહી લંગડી રાશીયો.

શ્લોક—મહા નિશાન્ધાઃ ક્રિયગામૃગેશ મધ્યન્દ્રને કકટ્યુગ્મ કન્યાઃ
પૂર્વાન્હકાલે બધિરૌ તુલાલી ધન્વી મૃગાખ્યમ તથા પરાશ્વે
મૃગાનનશ્ચાપધરપશ્ચર્જૂ સન્ધિ ધ્વજે નારકરૌ ભવેતામ્ ॥
સ્વા દક્ષ સન્ધિઃ કટકાલિ મીનભાન્ત પ્રગન્ધાન્તમિતિ પ્રસિદ્ધમ્ ॥

મેશ, વૃષભ અને સિંહ એ મધ્ય રાત્રીએ આંધળી જાણવી. કરક, મિથુન અને કન્યા એ બપોરે આંધળી જાણવી. તુલા અને વૃશ્ચિક દીવસના ત્રીજા ભાગે પહેલા ભાગમાં બહેરી જાણવી. ધન અને મકર રાશી દીવસના છેલ્લા ત્રીજા ભાગમાં બહેરી જાણવી.

ધન અને મકર લંગડી (પાંગળી) રાશીયો છે, તે બન્ને સંધ્યા વખતે મૃત્યુ કરનારી જાણવી.

(૧૦૫) રાશિ સ્વરૂપ સ્થાનાદિ વિચાર.

હંહા—મેકા સુરત જાનિયે, વનવાસી ગણે મેધ,
રત્ન ખાંણ તસ્કર પતિ, કહત એમ જોતેધ. ૧

૧ મેષ રાશી મેઢા (બકરા) ના આકારવાળી, પૃથ્વીની સપાટી કે જ્યાં રત્ન, જવાહીર, ને ખનિજ પદાર્થો નિકળે છે ત્યાં રહેવાવાળી છે.

શંકર જે સ્વારી કરત, સુન્દર ઐલ સમાન,
પર્વત ગોકુલ ક્ષેત્રપતિ, એ વૃષભ રાસી જાન. ૨

૨ વૃષભ રાશી શંકરને સ્વારી કરવાનો જે ઐલ કહેતાં બળદના આકારવાળી, ઊંચા પાહાડ પર્વતો ઉપર, ખેતી કરવાની જગ્યા (ખેતરો) માં રહેવાવાળી છે.

વિષ્ણુ ગદા ધારે સદા, ગાવત નર માદ્રિન,
અર્ધાંગિ કિંદા કરે, રાસી મિથુન કિન. ૩

૩ મિથુન રાશી સ્ત્રીના હાથમાં વિષ્ણુ નામનું વાળુ અને પુરૂષના હાથમાં ગદા ધારણ કરી રહેલ એવી સ્ત્રી પુરૂષના આકારવાળી, જુગારખાનુ, સ્ત્રી પુરૂષનું એકાન્ત વિહાર સ્થાન, મોજ શોખ ને બગીચા જેવી રમણીક જગ્યામાં રહેવા વાળી છે.

કરકક કિંક વારીચર, ઉપવન સરસી નિવાસ,
પુરુષ દ્વલ્ય વાંછી મહુર, સુર પુરનારી વક્ત્રાસ. ૪

૪ કરક રાશી કરચલા (કાચળા) ના આકારવાળી, ઉપવનોમાં, વાવ, તળાવ, તેમજ તેના કિનારા આગળની રેતાળ જમીનમાં રહેવાવાળી છે.

વન પર્વત વસિત ખરી, સર્વોત્તમ સિંહ રાસ,
હસ્તિ દલન વિક્રમ કરન, સીંહ સ્વરૂપ વિલાસ. ૫

૫ સિંહ રાશી મોટા પર્વત, મોટી શુદ્ધઓ, અને ગીચ વન જંગલમાં રહેવાવાળી, હસ્તિદલન કહેતાં હાથિ જેવા પ્રાણીનો નાશ કરનાર સિંહ જેવા આકારવાળી છે.

દીપક હસ્ત કુમારીકા, સકલ કલા પર વિન,
નૈકામાં ધીરજ રહીત, લેખત ચિત્ર નવિન. ૬

૬ કન્યા રાશી હાથમાં દીપક અર્થાત દેવતાને ઘાસ
લઈ સર્વ કળાઓને જાણવાવાળી, વાહાણમાં બેઠેલી કન્યાના
આકારવાળી, લીંદુ ઘાસ, વનસ્પતિ ઉગેલી જગ્યા, સ્ત્રીઓને
ગમત કરવાતું સ્થાન, ને શિલ્પ જગ્યામાં રહેવાવાળી છે.

વણજ કરત મનુસ્યતનુ તડકિ તોલી હાટ,
શ્વેત વસ્ત્ર માળા ધરી, તુલા દિખાવત વાટ. ૭

૭ તુલા રાશી વેપાર કરતા મનુષ્ય પ્રમાણે હાથમ
ત્રાજવાં લઈ સફેત વસ્ત્ર ને માળા ધારણ કરેલી પુરૂષના
આકારમાં બેઠેલી, અસુલ્ય વસ્ત્રોવાળા શહેરમાં અને ખન-
રાની દુકાનોમાં રહેવાવાળી છે.

વૃશ્ચિક વિશ્વુ હૈ સખલ, શુભ હલાહલ સાર,
બોંબિ રંધર છિપ રહે, કરે અજાને માર. ૮

૮ વૃશ્ચિક રાશી—વીંછીના આકારવાળી, શુભ સ્થા-
નમાં ઉરકેરાતી, પશ્ચરમાં ને શુદ્ધાઓમાં રહેવાવાળી,
અજા (શત્રુ) ને માર કરવાવાળી છે.

કરિ ઉપર મનુસ્યતનુ, નિચે થોડા અન,
તિર ધનુસ્ય કરમાં પ્રહે ધન બોલે મિઠાવેન. ૯

૯ ધન રાશી—કમર નીચેનો ભાગ થોડા જેવો અને
ઉપરનો ભાગ પુરૂષ જેવો, હાથમાં ખાણ અઢાવેલું ધનુષ્ય
લઈ બેઠેલા આકારવાળી, થોડા બાંધવાની, રથ રાખવાની
હાથી બાંધવાની અને લડાઈની છાવણીવાળી જગ્યાઓમાં
રહેવાવાળી છે.

મૃગ મુખ મકર તણુ, વન વાસી દિન રેન,
સકલ વસન શુભલુ વરણુ, જલવિન નિત્ય નહીં ચૈન ૧૦

૧૦-મકર રાશી—મગરના આકારવાળી, નદી, નાળાં, અને જળાશય, અને વન જંગલના પ્રદેશમાં સદા રહેવા વાળી છે. જેને પાણી ઉપર પ્રિતી વધારે રહે છે.

ખાલી ગર કંધે ધરે તમે નિર આધાર,
ભુજો વેચ્યા મધસોં, કુલ ભુજા વારંવાર. ૧૧

૧૧ કુંભ રાશી—એક હાથમાં ઘડો અને બીજા હાથે ખલા ઉપર રાખેલો ઘડો એવી રીતે મધ વેચનાર પુર-
ખના આકારે, પાણીની જગ્યામાં, પાણીના વાસણો ને પાણી ભરી સુકવાની જગ્યામાં રહેવાવાળી, વારંવાર ભુકું ભોલ-
નારી છે.

મચ્છો ભોડા પુછ સુખ, ધારત હે વિપરીત,
જલ વાસી ધર્મિની, મીન રાશીહુય રીત. ૧૨

૧૨ મિન રાશી—એકતુ પુછકું અને બીજાતું મોહોડું
એમ અરસપરસ એ માછલાંના આકારવાળી, નદી, સસુકા
અથવા પાણીના ધરાઓમાં રહેવાવાળી ધર્મવાન અને ધન-
વાન છે.

સમભુતી—કોઈ પ્રશ્ન કરે કે મારી અસુક ચોરા-
ચેલી કે જોવાચેલી વસ્તુ કય જગ્યાએ ગઈ છે, તો પ્રશ્ન
વખતે જે રાશી જળવાન હોય તે રાશીના સ્થાન પ્રમાણે
કહેવું.

(૧૦૬) ધાતુ મૂળ અને જીવ સંજ્ઞા રાશીઓ.

ગેય, કર્ક, તુલા, મકર, એ ચાર ચર રાશીઓની ધાતુ
સંજ્ઞા છે.

વૃષભ, સિંહ, વૃશ્ચિક, કુંભ એ ચાર સ્થિર રાશી-
ઓની મૂળ સંજ્ઞાઓ છે.

મિથુન, કન્યા, મેન અને મીન એ ચાર દ્વિ સ્વભાવ
રાશીઓની જીવસંજ્ઞા છે.

સોનાથી તે માટી સુધીની વસ્તુઓને ધાતુસંજ્ઞા જાણવી. મોટા ઝાડ, વનસ્પતિ, ઘાસ, તૃણખલા, એ ચીજોને મૂળ સંજ્ઞા જાણવી. ને જીવવાળા પ્રાણી કે જે કીડાથી તે હાથી સુધીના અને માણસો એ જીવ સંજ્ઞા જાણવી.

પ્રશ્ન સુકેતી વખતે જો લગ્નમાં ચળ રાશિ આવે તો કોઈપણ ધાતુ સંબંધીનો પ્રશ્ન છે, અને તે કામ જલ્દીથી થશે એમ કહેવું. જો સ્થિર રાશિનું લગ્ન આવે તો મૂળ સંબંધીનો પ્રશ્ન છે અને તે કામ ઘણા વખતે થાય અથવા નહિ થાય, અને જો ક્ષિ સ્વભાવે રાશિનું લગ્ન આવે તો જીવ સંબંધી પ્રશ્ન છે અને તે કામ વહેલું પણ નહિ તેમ ઘણું મોડું પણ નહિ પણ મધ્યમ વખતમાં થશે એમ કહેવું.

(૧૦૭) બાર રાશીઓને રહેવાના દેશો.

૧ મેષ—પાટલ દેશમાં,	૭ તુલા—કોલ્હાસમાં,
૨ વૃષભ—કર્ણાટકમાં,	૮ વૃશ્ચિક મલાયામાં,
૩ મિથુન—ચેરામાં,	૯ ધન—સિન્ધવ દેશમાં,
૪ કરક—ચોલામાં,	૧૦ મકર—પંચાલમાં,
૫ સિંહ—પાન્ડ દેશમાં,	૧૧ કુંભ—યવન દેશમાં,
૬ કન્યા—કેરલ દેશમાં,	૧૨ મીન—કોસલ દેશમાં.

ઉપર પ્રમાણે દરેક રાશીઓનો દેશો છે. પરદેશ જવાના પ્રશ્નમાં લગ્ને જે રાશી આવી હોય તે દેશ તરફની દિશામાં મુસાફરી કરનાર માણસ સુખી થાય છે.

(૧૦૮) રાશી સ્વામિ પુજન વિચાર.

શ્લોક—જન્મોદય શુદ્ધ, વર્ણી તદ્દધિપતે પૂજતા પ્રતિમા ।

હન્તિ હરે રિહ શત્રુ નિન્દ્ર ધ્વજનીવ દેવરિપૂન ॥

જે માણસ જન્મ લગ્નની રાશીના સ્વામિની મૂર્તિનું પુજન કરે છે તે માણસના શત્રુઓનો જોમ ઇદ્ર દૈત્યનો નાશ કરે છે તેમ પરમાત્મા નાશ કરે છે.

, (૧૦૯) રાશી મંડા ચક્ર.

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
રાશીના અંકો	આર રાશીના નામ	નરાદિક સંગ	ચરાદી કે સંગ	ખવાસ	વધ્યાદિક સંગ	દિશા	વખત	ખળવા ન પાણી	વર્ણ
૧	મેષ	નર	ચળ	આતસી	૦	પૂર્વ	કુકે	રાત્રે	લાલ
૨	વૃષભ	નારી	સ્થિર	ખાખી	૦	દક્ષિણ	,,	,,	સફેદ
૩	મિથુન	નર	ધિવજ	પવન	નપુષક	પશ્ચિમ	,,	દિવસે	બિલો
૪	કરક	નારી	ચળ	પાણી	ફળદુપ	ઊત્તર	કાળો	રાત્રે	ગુલાબી
૫	સિંહ	નર	સ્થિર	આતસી	નપુષક	પૂર્વ	,,	દિવસે	સફેદ
૬	કન્ન	નારી	ધિવજ	ખાખી	નપુષક	દક્ષિણ	,,	,,	લીલો
૭	તુલા	નર	ચળ	પવન	૦	પશ્ચિમ	,,	,,	કાળો
૮	શ્રમ્ભક	નારી	સ્થિર	પાણી	ફળદુપ	ઊત્તર	,,	,,	પીળા
૯	ધન	નર	ધિવજ	આતસી	૦	પૂર્વ	,,	રાત્રે	પીળા
૧૦	મકર	નારી	ચળ	ખાખી	૦	દક્ષિણ	કુકે	,,	કામરો
૧૧	કુંભ	નર	સ્થિર	પવન	૦	પશ્ચિમ	,,	દિવસે	કાળો
૧૨	મિન	નારી	ધિવજ	પાણી	ફળદુપ	ઊત્તર	,,	દિવસે અને રાત્રે	પીળા

પ્રકરણ ૧૦ મું.

(૧૧૦) નવગ્રહ વિચાર

આકાશમાં બારે ક્રાન્તિ વૃત્તના ૧૨ સરખા ભાગલા પાડી જેમ બાર રાશિઓની કલ્પના કરવામાં આવી છે, તે બાર રાશી વચ્ચેના માર્ગમાં ફરનારા નવ ગ્રહો છે, જે એક રાશીમાંથી બીજી રાશીમાં ને બીજીમાંથી ત્રીજીમાં એમ હરેક રાશીમાં ફર્યા કરે છે. રાશી એકજ જગ્યાએ રહે છે માટે તે સ્થિર છે, અને ગ્રહો એક રાશીમાંથી બીજી રાશીમાં જાય છે માટે ગ્રહો ફરતા અથવા અસ્થિર કહેવાય છે.

(૧૧૧) નવ ગ્રહોનાં નામ.

રવિ ચંદ્ર ને મંગળ, બુધ, શુક્ર, શુકર ધાર
શનિ રાહુ કેતુ કલા, એ નવ ગ્રહ વિચાર ૧

રવિ, ચંદ્ર, મંગળ, બુધ, શુક્ર, શુકર, શનિ, રાહુ અને કેતુ એ પ્રમાણે નવ ગ્રહો છે. એ ગ્રહો પ્રમાણેજ વારોનાં નામ આપેલાં છે, પણ વારોની ગણતરીમાં રાહુ અને કેતુનું નામ આપવામાં આવેલું નથી તેનું કારણ બૃહન્નજત-કાદિ જ્યોતિષ ગ્રંથોમાં સ્વીકૃતિ શનિ પર્યંત સાત ગ્રહોનું ફળાદેશ આપેલું છે પણ તેમાં રાહુ, કેતુનાં નામ આપેલાં નથી, ત્યાર પછીના ગ્રંથોમાં રાહુ-કેતુનાં નામ આપેલાં છે, કારણ કે તે બન્ને ગ્રહોનું ફળાદેશ હાલમાં પ્રત્યક્ષ મળતું આવતું હોવાથી તેમની ગણના સાત ગ્રહો ભેગી ગણી નવ ગ્રહો જ્યોતિષમાં લીધા છે.

કેતુની ફળાદેશમાં ગણના નથી કારણ કે રાહુથી હમેશાં સાતમા સ્થાનમાં રહેતો હોવાથી તેનું ફળ રાહુના જેવુંજ છે કારણ કે રાહુ અને કેતુ એકજ છે.

(૧૧૨) નરનારી અને નપુષક ગ્રહો.

રવી મંગળ ગુરુ નરમાં ગણેા, ચંદ્ર સુક નારીમાં લણેા,
બુધ શની નપુષકમાં કલા, રાહુ કેતુ પુરુષે લલા. ૧

રવી, મંગળ, ગુરુ, રાહુ અને કેતુ નર (પુરુષ) ગ્રહ છે. ચંદ્ર અને સુક નારી (સ્ત્રી) ગ્રહ છે. બુધ અને શની નપુષક ગ્રહ છે.

(૧૧૩) ગ્રહોના અધિકાર.

રાબય પદવી શશી લાલુને, સેનાપતિ અંગાર,
શનિ સેવક બુધ ચુવરાજ, ગુરુ શુક મત્રિસાર. ૧

રાબ સૂર્ય, ને ચંદ્ર ને બુધ કુમાર, મંગળ સેનાપતિ,
ગુરુ ને શુક પ્રધાન, ને શનિ સેવક છે.

(૧૧૪) ગ્રહોના પ્રદેશ

લંકાથી તે કૃષ્ણા, મંગળનો પ્રદેશ,
કૃષ્ણાથી ગોદાવરી, શુક તણે ગણી લેશ. ૧
ગોદાવરી, ગંગા લગી, ગુરુ તણે ગણાય,
ગંગાથી હિમાલયમાં, શની તણે જણાય. ૨

મંગળનો પ્રદેશ લંકાથી તે કૃષ્ણા નદી સુધીનો છે,
શુકનો કૃષ્ણા નદીથી ગોદાવરી સુધીનો છે, ગુરુનો ગોદાવરીથી ગંગા નદી સુધીનો, અને શનિનો પ્રદેશ ગંગા નદીથી હિમાલય સુધીનો છે.

(૧૧૫) ગ્રહોની ધાતુ,

સૂર્ય ત્રાંબુ મણી ચંદ્રમા, મંગળ સોલું બજ,
બુધકાં સુ ગુરુ ત્યાંદી તો, શુકે ચોતી વખાણ. ૧
શનિ સીસુ લોહ કલાષ, રાહુ સીસુ ગણાય,
તલક તરંગા એમ કહે, કેતુ નીલમ લણાય. ૨

સૂર્યની ધાતુ ત્રાંબુ, ચંદ્રની મણી, મંગળનું સોલું,
બુધનું કાંસુ, ગુરુનું રૂપ, શુકનું ચોતી, શનીનું સીસું, કલાઈ
ને લોહું, રાહુનું સીસુ, અને કેતુનું નીલમ મણી બણવું.

જન્મકાળે જન્મ કુંડળીમાં જે શુક્ર જાળવાન હોય તેની ધાતુનો ધંધો કરવાથી લાભ જાણવો.

(૧૧૬) ગ્રહોનાં નંગ.

- માણીક ભાનૂ રૂપ, શશી મુકતા રૂપ જાણો; ૧
વિદુમ મંગળ રૂપ, ઘુલ્લ પત્તાજ વખાણો.
પુખરાજ ગુરૂ શુક્ર, વજ્ર શનિ લીલમ કહીયે; ૨
ગોમેદ રૂપ રાહુ, કેતુ વૈદ્ય ચુલહિયે.
નવ ગ્રહ સ્વામી નવરત્નથી, મુઘડ રંગાર રંગારતા; ૩
ખેરી દરમાં જન નવધરાં, નવ ગ્રહ દોષ નિવારતા.

(૧૧૭) ગ્રહોની આપધી.

- લગ્નજાત્રુને કૃષ્ણ વળી, બહેડાં કાંગણી માલ, ૧
ગ્રાધ અને સરસવ કહું, વળી હરિદા ભાલ.
સર પંખો લોધર સહીત, નવગ્રહ આપધી જોય, ૨
જળમાં ઉકાળી નહાય જન, ગ્રહ બાધ નવ હોય.

(૧૧૮) ગ્રહોની દીશા.

- સૂર્ય વાસ દિશી પૂર્વમાં, શુક્ર અમી ખુબ જાણ, ૧
દક્ષિણ દિશી મંગળ વસે, નૈઋત્ય રાહુ પ્રમાણ.
પશ્ચિમ દિશી શનિ જાણીયે, વાયવ્યે મશિનો વાસ, ૨
ઉત્તર દિશીમાં બુધ વસે, ગુરૂ દીશાન નિવાસ.

સૂર્યની પૂર્વ દિશા, શુક્રનો અગ્નિ ખુલ્લો, મંગળની દક્ષિણ દિશા. રાહુનો નૈઋત્ય ખુલ્લો. શનિની પશ્ચિમ દિશા. વાયવ્યે બુધનો, બુધની ઉત્તર દિશા ને ગુરૂનો ઉદ્યાન ખુલ્લો જાણો.

(૧૧૯) ગ્રહોના સ્વભાવ ગુણ.

- રવિ રાગિ સુર ગુરૂ એ ગ્રહો. મન્યગુણીજ જલ્દાય, ૧
શુક્ર બુધ એ એ ગ્રહો, રત્નો પ્રકૃતિ ગલ્દાય.
રાહુ કેતુ શનિ બેશ્મિયુત, તમોગુણીજ પ્રમાણ, ૨
સ્વભાવ મંગળ એ ગ્રહો, મંગે તોજ બગ જાણ.

જે ગ્રહ સ્વી સગે પડે, તે ગ્રહ નિર્જળ માન;
માત્ર બુધ એક સળળ છે, બેતીપિ બે ગુણવાન. ૩

સૂર્ય, ચંદ્ર ને શુક્ર સત્વગુણી છે, શુક્ર તથા બુધ
રત્નેશુણી છે. અને રાહુ, કેતુ, શનિ ને મંગળ તમેશુણી
ગ્રહ છે.

(૧૨૦) ગ્રહોનું કાળમાન.

અયન ક્ષણ દિવસનું ક્રમાસ તદર્થે શરદાદિને સાધાઃ ।

શિશિરા દીના મીશા શનિસિત લૌભેન્દુ બુધ જ્વાઃ ॥

સૂર્ય અયનનો સ્વામી છે, શનિ શિશિરનો સ્વામી છે,
ચંદ્ર સુહૃત્ નો સ્વામી છે. શુક્ર વસંત રૂતુનો સ્વામી છે.
મંગળ દિવસનો સ્વામી છે, મંગળ ગ્રીષ્મ રૂતુનો સ્વામી છે.
બુધ રૂતુનો સ્વામી છે, ચંદ્ર વર્ષા રૂતુનો સ્વામી છે.
શુક્ર મૃગસનો સ્વામી છે, બુધ શરદ રૂતુનો સ્વામી છે,
શુક્ર પક્ષનો સ્વામી છે, શુક્ર હેમંત રૂતુનો સ્વામી છે.
શનિ વરસનો સ્વામી છે, સૂર્ય ગ્રીષ્મ રૂતુનો સ્વામી છે.
(કેટલાક આચાર્યોના મતથી ગણેલો છે.)

અયન-દિવસ પક્ષર્થે ક્રમાસ ક્ષણેશા ।

રવિકૃત્ સિત સૌમ્યા મન્દજ્વેન્દવથ ॥

રવિ અર્ધ વરસ, મંગળ એક દિવસ, શુક્ર અર્ધ માસ,
બુધ બે માસ, શનિ એક વરસ, શુક્ર એક માસ.

ચંદ્ર ૨, ઘટીકા (૪૮ મિનીટ) સુધી ફરેક ગ્રહો પોતાના
અધિકાર લોગવે છે.

અહનિસિતાર્ક શુરેન્દ્યા ક્ષુ નિશઝોનકામિદુ કુશ સૌરાઃ ।
સ્વદિનાદિધ્ય શુભશુભા બહુલોત્તર પક્ષયોર્જલિનઃ ॥

અર્થ—સૂર્ય, શુક્ર ને શુક્ર દિવસે બળવાન છે, બુધ
દિવસે અને રાત્રીએ બળવાન છે, ને ચંદ્ર, મંગળ, અને
શનિ, રાત્રીએ બળવાન બાણવા.

દરેક ગ્રહો પોતા પોતાના વારને વિષે જળવાન હોય છે, તેમજ દરેક ગ્રહ પોતાના વરસને વિષે, પોતાના માસના વિષે, પોતાના કાળને વિષે, તથા પોતાની હોરાને વિષે જળવાન જાણવા

પાપગ્રહો કૃષ્ણપક્ષે (અધારીયામાં) ને શુભ ગ્રહો શુક્લ પક્ષ, (અજવાળીયામાં) જળવાન હોય છે.

પ્રાગાત્રિ ભાગે ડતિબહી રાશાકૃતઃ શુક્રોનિશાર્ધેડવનિજોનિશાન્તે ।
પ્રાતર્જ્યેષ્ઠા મધ્યહ્નિ ને સૂર્ય સર્વત્ર છવોડકં મુતો દિનાન્તે ॥

અંદ્ર રાત્રીના પહેલા ભાગમાં જળવાન છે, શુક્ર અડધી રાતે, મંગળ રાત્રીના છેલ્લા ભાગમાં જળવાન છે.

બુધ દિવસના પહેલા ભાગમાં, સૂર્ય બપોરે, શુર દિવસે ને રાત્રે, ને શનિ દિવસના છેલ્લા ભાગમાં જળવાન છે.

સ્મજ—જન્મ વખતે રાતનો પહેલો ભાગ હોય તેની કુંડળામાં અંદ્ર જળવાન છે, એમ જાણવું. અડધી રાતે જન્મ હોય તો જન્મ વખતે શુક્ર જળવાન છે, એમ સર્વ ગ્રહને માટે જાણવું.

(૧૨૧) ગ્રહોના ઉદયોસ્તે. 18298

સૂર્યની આસપાસ આકાશમાં ગ્રહો ફરે છે તે આપણને જોવામાં આવતા નથી ત્યારે ગ્રહોનો અસ્ત થયો એમ કહેવામાં આવે છે. તેજ પ્રમાણે સૂર્યની આસપાસ ફરતાં સૂર્યના અંશકળાથી વધારે અંશ ઉપર અંતર પડતાં ગ્રહનો ઉદય થયો એમ કહેવાય છે. ગ્રહો મેષ, વૃષભ, મિથુન ઇત્યાદી અનુક્રમથી બારે રાશીમાં ફર્યા કરે છે તેથી ગ્રહોની ગતી વિપરીત (ઉલટી) ગતિ થાય છે, ત્યારે તેને વક્રી કહેવામાં આવે છે. ગ્રહ એક રાશીમાં અગ્રુક કાલ રહે છે એ એકસ થયેલું છે, છતાં વક્રી હોય ત્યારે એક રાશીમાં ગાંઝો વખત રહી શકે છે. વક્રી મંગળ એક રાશીમાં ૪ થી

૫ મહિના પર્યંત રહે છે એવા મંગળને—“કુલસ્તમ્ભા”-(સ્થિર થયેલો મંગળ) કહે છે.

શુક્ર તથા શનિ એક રાશીમાં વધારે વખત રહેનારા હોવાથી તેનો વક્રી (પાછળની રાશીમાં જતું એટલે કે કઈ રાશીમાંથી મિથુનમાં આવવું) કમી થવાનો પ્રસંગ આવે છે. રાહુ તથા કેતુ હંમેશાંજ વક્રી (ઝવળી ચાલવાળા) છે.

શુક્ર વક્રી થાય ત્યારે ઘણી વખત આગળની રાશીમાંથી પાછળની રાશિમાં જાય છે, અને એક રાશિમાં નિયમીત કાલ કરતાં વધારે વખત રહે છે. યુધ સૂર્યની પાસે રહેનારો હોવાથી હંમેશાં તેનો ઉદય-અસ્ત ચાલુ રહે છે. તે પ્રમાણે તે વક્રી પણ ઘણી વખત થાય છે. યુધ, મંગલ તથા શની એના ઉદયાસ્ત પર વિશેષ કંઈ પરિણામ આવતું નથી પણ શુક્ર-શુક્રના ઉદયાસ્ત પર જ્યોતિષ શાસ્ત્રકારોનું લક્ષ્ય વિશેષ ખેંચાયેલું છે. તેનું કારણ એજ કે શુક્ર શુક્રના અસ્તમાં વાસ્તુ, શાંતિ, વિવાહ વિગેરે માંગલીક કાર્યો કરવાની મનાઈ છે.

શુક્ર સ્ત્રીનો કારક છે, અને શુક્ર સંતતિનો કારક છે. તેા તેના અસ્ત વખતે કરેલો વિવાહ (સગાઈ) સુખકારક નીવડે માટે શુક્ર-શુક્રના અસ્તમાં માંગલીક કાર્યો તજવાનાં કહ્યાં છે.

કોઈ પણ ગ્રહની ગતિ તથા રાશ્યાદિક સૂર્ય કરતાં ઓછી હોય ત્યારે પૂર્વમાં ઉદય પામે છે, અને કોઈ પણ ગ્રહોની ગતિ તથા રાશ્યાદિક સૂર્ય કરતાં વધારે હોય ત્યારે પશ્ચિમમાં ઉદય પામે છે.

સૂર્યની ગતિ કરતાં ગ્રહોની ગતિ કમ અને રાશ્યાદિક વધારે હોય ત્યારે તેઓનો પશ્ચિમમાં અસ્ત થાય છે. અને સૂર્યની ગતિ કરતાં ગ્રહોની ગતિ વધારે તથા રાશ્યાદિક કમ હોય ત્યારે તેઓનો પૂર્વમાં અસ્ત થાય છે.

અહ ચંદ્ર મંગળ બુધ શુક્ર શુક શનિ
અંશકળા ૧૧ ૧૫૫ ૧૨ ૧૦ ૭૫ ૧૪

સૂર્યના અંશથી ઉપર આપેલા અંશો જેઠલું તે અ હોલું અંશાત્મક અંતર પડે છે ત્યારે તેઓનો ઉદય અથવા અસ્ત થાય છે. બુધ, શુક્ર વડી હોય ત્યારે તેના અંશકળા-માંથી એક બાદ કરતાં બાકી બચેલા અંશકળાના અંતર વખતે તેનો ઉદય અથવા અસ્ત થાય છે.

બુધ—પૂર્વમાં અસ્ત થયા પછી—૩૨ દીવસે પશ્ચિમમાં ઉદય પામે છે, ઉદય થયા પછી ૩૨ દીવસે વક્ર ગતિ થાય છે, વક્રગતિ થયા પછી ૩ દિવસમાં પશ્ચિમમાં અસ્ત થાય છે, અસ્ત થયા પછી ૧૬ દીવસમાં પૂર્વમાં ઉદય પામે છે, ઉદય પામ્યા પછી ૩ દિવસમાં માર્ગી થાય છે, માર્ગી થયા પછી ૩૨ દીવસમાં પૂર્વમાં અસ્ત પામે છે, એ પ્રમાણે નિરંતર બુધનો ઉદય—અસ્ત થયા કરે છે.

શુક્ર—પૂર્વમાં અસ્ત થયા પછી—૨ મહીનામાં પશ્ચિમમાં ઉદય પામે છે, ઉદય પામ્યા પછી ૮ મહીને વક્રી થાય છે, વક્રી થયા પછી ૨૨ દીવસે પશ્ચિમમાં અસ્ત થાય છે, અસ્ત થયા પછી ૩૨ દીવસે પૂર્વમાં ઉદય પામે છે, ઉદય પામ્યા પછી ૨૨ દીવસે માર્ગી થાય છે, માર્ગી થયા પછી ૮ મહીને પૂર્વમાં અસ્ત થાય છે, એવો ક્રમ નિયમે ચાલ્યા કરે છે.

મંગળ—પશ્ચિમમાં અસ્ત થયા પછી ૪ મહીને પૂર્વમાં ઉદય પામે છે, ઉદય પામ્યા પછી ૧૦ મહીને વક્રી થાય છે, વક્રી થયા પછી ૨ મહીને માર્ગી થાય છે, માર્ગી થયા પછી ૧૦ મહીને પશ્ચિમમાં અસ્ત થાય છે, એ પ્રમાણે મંગળના ઉદયાસ્તની સામાન્ય ગણના છે

શુક્ર—પશ્ચિમમાં અસ્ત થયા પછી ૧ મહીને પૂર્વમાં ઉદય પામે છે, ઉદય થયા પછી ચાર મહીના અને આઠ

દીવસે વક્રી થાય છે, વક્રી થયા પછી ચાર મહીને માર્ગી થાય છે, માર્ગી થયા પછી ચાર મહીના અને આઠ દીવસે પશ્ચિમમાં અસ્ત થાય છે, એ પ્રમાણે શુક્રનો સામાન્ય ક્રમ છે.

શનિ—પશ્ચિમમાં અસ્ત થયા પછી આઠત્રીસ (૩૮) દિવસે પૂર્વમાં ઉદય પામે છે, ઉદય પામ્યા પછી જોકસો પાંચ દીવસે વક્રી થાય છે, વક્રી થયા પછી ૧૩૫ દીવસે માર્ગી થયા પછી જોકસો પાંચ દિવસે પશ્ચિમમાં અસ્ત પામે છે.

સામાન્ય પ્રમાણમાં બુધ ૨૨ દિવસ, શુક્ર ૫૨ દિવસ, મંગળ ૨ મહીના, શુક્ર ચાર મહીના તથા શની ૪૧૧ મહીના વક્રી રહે છે.

(૧૨૨) ગ્રહોની રાશી ભ્રમણ કાળ.

મેષ વરણ કન્યા કરક, સિંહ રાશી દિન ધનિ;
એ પંચરાશીયે સૂર્ય તે, દિવસ રહે એકત્રીસ. ૧

તુલા ધન વૃશ્ચિક કુંભ, મીન માંદા દીન ત્રીસ,
આગણત્રીસ વસી મકરમાં, મિથુન મધ્ય બત્રીસ. ૨

સંક્રાંતિ જે રાશીનિ, સૂર્ય ઉદય જવ હોય,
તે રાશી લગિ ગણીત કરી, લગ્ન બ્યોતિષી જોય. ૩

દિવસ જોય એક પ્રહર, ચંદ્ર રહે એક રાશી,
પિત્તાળીસ દિવસ સદા, મંગળ કરે નિવાશી. ૪

વિસ દિવસ પંદર વટી, બુદ્ધ તથા શુભ વાસ,
શુક્ર ત્રયોદશ માસ લગિ, શુક્ર શુ' એકજ માસ. ૫

જોય વર્ષ પટ માસ લગિ, રાજે શનિ એક રાશી,
કરે અઠારજ માસ લગી, રાહુ કેતુજ નિવાશી. ૬

અર્થ—સૂર્ય, મેષ, વરણ, (વૃષભ) કન્યા, કરક, ને સિંહ-રાશીનિ સંક્રાંતિમાં એકત્રિ એકત્રિ દિવસ રહે છે,

ગુલા, ધન, વૃશ્ચિક, કુંભ ને 1મન રાશીમાં ત્રીસ ત્રીસ દિવસ રહે છે, ને જ્યોગણત્રીસ દિવસ મકરમાં, ને બત્રીસ દિવસ મીથુન રાશીમાં રહે છે. જે રાશીનો સૂર્ય હોય તે રાશીનું સૂર્યોદય વળતે લગ્ન આવે છે. ને પાંચ ઘડી પછી તેના પછીની રાશીનું આવે છે, જોમ અનુક્રમે દિવસ ને રાત્રીનાં બાર લગ્ન લોગવાય છે.

ચંદ્ર જે દિવસ ને પંદર ઘડી એક રાશીમાં રહી બીજી રાશીમાં જાય છે, મંગળ પિસ્તાળીસ દિવસ એક રાશીમાં રહે છે, બુધ વિસ દિવસ રહે છે, શુક્ર તેર માસ રહે છે, શુક્ર એક માસ રહે છે, શની ત્રીસ માસ એટલે અઢી વર્ષ રહે છે, ને રાહુ કેતુ એક રાશીમાં અઠાર માસ એટલે એક વર્ષ ને છ માસ રહે છે. ફરેક રાશીમાં ફરેક ગ્રહ ૩૦ અંશ પુરા કરી બીજી રાશીમાં જાય છે, એટલે તે ઉપરથી દિવસની ગ્રહની ચાલ નીકળી શકે છે. જેમ સૂર્ય એક માસમાં ૩૦ અંશ જાય છે તે દિવસની ચાલ એક અંશની થઈ. ચંદ્ર સવાળે દિવસમાં ૩૦ અંશ જાય છે તે દિવસની ચાલ ૧૩ અંશ ૨૦ કળાની થઈ જોમ ફરેક ગ્રહોની ચાલ ગણતરીથી ફરેકોની નીકળી શકે છે. એક અંશની ૬૦ કળાને એક કળાની ૬૦ વિકળા ગણાય છે.

(૧૨૩) ગ્રહોના કળાના વર્ષ.

ગ્રહ	સૂર્ય	ચંદ્ર	મંગળ	બુધ	શુક્ર	શની	રાહુ	કેતુ
કળાના વર્ષ	૨૨ થી ૨૫	૨૪ થી ૨૫	૨૮ થી ૩૨	૩૨ થી ૩૬	૧૬ થી ૨૦	૨૫ થી ૨૮	૩૬ થી ૪૨	૪૨ થી ૪૮

જન્મ કુંડળીમાં જે ગ્રહ બળવાન હોય તે ગ્રહ ઉપર બતાવેલ વર્ષોમાં ભાગ્યનો ઉદય કરે છે ને જે ગ્રહ નિર્બળ હોય તેટલા વર્ષોમાં ભાગ્યને મંદ કરે છે.

(૧૨૪) સ્વમહી ગ્રહો.

સિંહ તથા ભાદ્ર ભરધાર, રાશી કર્કના સ્વામી ધાર,
 મેષ વૃશ્ચિકે મંગળ હોય, બુધ મિથુન કન્યાએ બેય. ૧
 શુક્ર ધન મીને સંભાળ, શુક્ર વરખ તુલાએ ધાર,
 મકર કુંભે રાશી સુખકાર, કન્યાથી રાહુને પ્યાર. ૨
 કેતુ બીચારો કોઈમાં નહિ, તે વાંદાની ગણના નહિ,
 ચંદ્ર ચતુરા કરે વિચાર, નરનારીએ અધીકા પ્યાર. ૩
 નરનારી એક ઘરમાં વસે, સુખ સંપત્તી રહેશે થયે,
 એહ ભાવફળ શુભ વિચાર, ચંદ્ર તલક વાણી દીલધાર. ૪

સૂર્ય સિંહ રાશીનો, ચંદ્રમા કર્ક રાશીનો, મંગલ મેષ
 અને વૃશ્ચિક રાશીનો, બુધ મિથુન અને કન્યા રાશીનો,
 શુક્ર ધન અને મીન રાશીનો, શુક્ર વૃષભ અને તુલા
 રાશીનો, શનિ મકર અને કુંભ રાશીનો રાહુ કન્યા રાશીનો
 એમ હરેક ગ્રહો હરેક રાશીના સ્વામી ગણાય છે. તેઓ
 કોઈ પણ જન્મ કુંડળીમાં, પ્રભુ કુંડળીમાં યા બીજી કોઈ
 પણ કુંડળીમાં પોતપોતાની રાશીના આંકમાં જે ભાવમાં
 બેઠેલા હોય તે ભાવના તે સ્વામી ગણાય છે ને તે ભાવનું તે
 પુરેપુરું સુખ આપે છે.

(૧૨૫) ઉચ્ચના ગ્રહો.

સૂર્ય અંશ દશ મેષ ધાર, ચંદ્ર વરખ ત્રણે નીરધાર,
 મંગળ મકર અઢાવી કહો, કન્યામાં બુધ પંદરે લહો. ૧
 શુક્ર કર્કે પચમ ધાર, શુક્ર મીન સત્તાવીસ સાર,
 રાશી વીસે તુલામાં બાણ, રાહુ મીથુને ત્રણ પ્રમાણ. ૨
 કેતુ ધનમાં એક વિચાર, એણી પેરે ઉચ્ચ તણ ફળ ધાર,
 ઉચ્ચ શુદ્ધ તે બળી ગણાય, નીચ ગ્રહ નીરખળ લણાય. ૩

સૂર્ય દશ અંશે મેષમાં, ચંદ્ર ત્રણ અંશે વરખમાં,
 મંગળ અઢાવીસ અંશે મકરમાં, બુધ પંદર અંશે કન્યામાં,
 શુક્ર પાંચ અંશે કર્કમાં, શુક્ર સત્તાવીસ અંશે મીનમાં,
 રાશી વીસ અંશે તુલામાં, રાહુ ત્રણ અંશે મિથુનમાં અને

કેતુ એક અંશે ધનમાં, એ પ્રમાણે દરેક રાશીમાં તેટલા અંશે સંપૂર્ણ જે ગ્રહ હોય અને કોઈ પણ કુંડળીના કોઈ પણ ભાવમાં બેઠેલા હોય તે પૂર્ણ જળવાન ગણાતો હોવાથી તે ભાવનું પુરેપુરું સુખ આપે છે. જે ઉપર બતાવેલા અંશે કરતાં ઓછા વત્તા અંશમાં જે હોય તે તે જાંચનો ન ગણાતાં ઉચ્ચ રાશીનો ગણાય છે. એટલે તે ભાવનું મધ્યમ સુખ આપે છે.

(૧૨૬) નીચના અહો.

જિંચ થકી કહું નીચ પ્રમાણ, જિંચ થકી સાતે નીચ જાણ, અશ સરખા જિંચ નીચના ગણે, રાશીમાં સમ દેશ લાણે.

જિંચ રાશીથી સાતમી રાશીએ-એટલે જે અહો ઉચ્ચ રાશીમાં બતાવેલા છે તે અહો તેમની જિંચ રાશીથી સાતમી રાશીએ નીચના થાય છે, અંશ ઉચ્ચના ને નીચના ભરાબર છે. જે કુંડળીના જે ભાવમાં નીચ રાશીના અહો બેઠેલા હોય તે ભાવનું સુખ નષ્ટ કરે છે.

(૧૨૭) જિંચ નીચ અને સ્વઅહી અહયકં.

૧	અહો	સૂર્ય	ચંદ્ર	મંગળ	શુક્ર	શુર	શુક	શની	રાહુ	કેતુ
૨	ઉચ્ચ રાં અંશ	૧૦ મેસ	૩ વરખ	૨૮ મકર	૧૫ કન્યા	૫ કરક	૨૭ મીન	૨૦ તુલા	૦ મીથુન	૦ ધન
૩	નીચ રાં અંશ	૨૦ તુલા	૩ શુક્ર	૨૮ કરક	૧૫ મીન	૫ મકર	૨૭ કન્યા	૨૦ મેષ	૦ ધન	૦ મીથુન
૪	સ્વઅહી રાશી	સીંહ	કરક	મેષ શુક્ર	કન્યા મીથુન	ધન મીન	વરખ તુલા	મકર કુંભ	કન્યા	મીન

(૧૨૮) મૂળ ત્રિકોણ રાશિના અહો.

નિચેના અહો નિચેની રાશીમાં ૩૦ અંશ સુધી હોય તે મૂળ ત્રિકોણ રાશિના જાણવા. ને તે તેટલા અંશે જેની તે રાશીમાં રહેલા હોય તે સુખ ફળ આપવાવાળા છે.

ગ્રહ	સૂર્ય	ચંદ્ર	મંગળ	બુધ	શુક્ર	શુક	શની	રાહુ	કેતુ
રાશિ	સિંહ	વૃષભ	મેષ	કન્યા	ધન	તુલા	કુંભ	કુંભ	સિંહ
રાં બાકે	૫	૨	૧	૬	૬	૭	૧૧	૧૧	૫

(૧૨૯) મિત્ર સમ ને શત્રુ ગ્રહો.

શશિ મંગળ શુક્ર સુર્યના, મિત્ર બુધ સમ બાણ;
 શુક્ર શનિ બે શત્રુ છે, એ રીતે મૈત્રી વખાણ. ૧
 સુર્ય બુધ બે મિત્ર છે, ચંદ્ર તણા અહીરામ,
 શુક્ર શનિ મંગળ શુક્ર, સમ ગણાય શુભ નામ. ૨
 મંગળના શુક્ર ચંદ્ર રવી, મિત્ર બાણવા નેક,
 શુક્ર શની સમ શત્રુ બુધ, એ વિધિ બાણ વિવેક. ૩
 સુર્ય શુક્ર બે મિત્ર બુધ ચંદ્ર શત્રુ નિર્ધાર,
 મંગળ શુક્ર શનિ સમથતા, એ રીતે મૈત્રી વિચાર. ૪
 ચંદ્ર સુર્ય મંગળ સહા, શુક્રના મિત્ર ગણાય,
 શનિ સમ બાણ શત્રુ વળી, બુધ શુક્ર બાણાય. ૫
 શનિ બુધ મિત્રજ શુક્રના, મંગળ શુક્ર સમ લેખ,
 સુર્ય ચંદ્ર શત્રુ થતા, શુક્ર તણા પ્રિય પેખ. ૬
 શુક્ર અને બુધ મિત્ર છે, શનિ તણા શુભ ખાસ,
 શુક્ર સમ રવી મંગળ શશી, શનિના શત્રુ પ્રકાશ. ૭

(૧૩૦) રાશીગ્રહ મૈત્રિચક્ર

રાશી	૫	૪	૧,૮	૩,૬	૬,૧૨	૨,૭	૧૦, ૧૧	૬
ગ્રહ	સૂર્ય	ચંદ્ર	મંગળ	બુધ	શુક્ર	શુક	શનિ	રાહુ
મીત્ર	ચ-મ શુ	સ-મ	સ-ચ શુ	સ-શુ રા	સ-ચ મ	શુ-ચ રા	શુ-શુ રા	સ-શુ શુ
સમ	શુ	મ-શુ શુ-શ	શુ-શ	મ-શુ સ	સ-રા	મ-શુ	શુ	શુ
સત્રુ	શુ-શ સ	રા	શુ-રા	ચ	શુ-શુ	સ-ચ	સ-ચ મ	સ-ચ મ

જન્મજીતી—જન્મકુડળી, પ્રશ્નકુડળી યા કોઈ પણ કુડળીમાં જે ભાવમાં જે જે રાશીનો આંક હોય તેમાં જે જે ગ્રહો ગેઠેલા હોય તે તે ગ્રહો ઉપરના ચક્ર પ્રમાણે જોતાં મીત્ર, સમ, અને શત્રુ જાણવા. જીઓ સિંહ રાશીનો પાંચમો આંક છે તે આંકમાં કોઈ પણ કુડળીમાં, સૂ, જોટલે સૂર્ય હોય તો સ્વગ્રહી પોતાના ઘરનો, અને ચં, જોટલે ચંદ્ર, મ, જોટલે મંગળ, શુ, જોટલે શુક્ર પૈકીનો કોઈ ગ્રહ હોય તો મીત્ર જાણવો જોમ કંઈકના માટે સ્વગ્રહી મીત્ર સમ અને શત્રુ જાણવા.

(૧૩૧) તાત્કાલીક ગ્રહ મૈત્રી.

ગ્રહ થકી યે બાળુ તણા, ત્રણ ભુવનેજ નિવાસ;	
કરેલ ગ્રહ તત્કાલ તે, મિત્ર જ્યોતિ તપાસ.	૧
બાકીના ભુવને રહ્યા, શત્રુ ગણે તત્કાલ;	
તત્કાલ મિત્રમાં મિત્રને, રાશીગ્રહ મૈત્રી નીહાલ.	૨
તો તે છે આધિ મિત્ર ગ્રહ, સુખ પામે સંસાર;	
શત્રુ શત્રુ મળતાં ગણે, અધિક શત્રુ ઉર ધાર.	૩
શત્રુ મિત્ર મળતાંજ સમ, મિત્ર સમ મળતાં મિત્ર	
શત્રુ સમ મળતાં શત્રુ છે, શાસ્ત્ર નિયમ સુધવિત્ર.	૪

જન્મ કુડળીમાં જે જે ભુવન (સ્થાન) માં ગ્રહો ગેઠા હોય, તે તે ભુવનથી બને બાળુ ત્રણ ત્રણ ભુવનમાં ગેઠેલા ગ્રહો મિત્ર જાણવા પણ ઉપરના રાશી ગ્રહ મૈત્રીના કોઠામાં મિત્ર હોય તો અધિમિત્ર થાય સમ હોય તો મિત્ર થાય અને શત્રુ હોય તો સમ થાય છે

રાશીગ્રહ મૈત્રીના કોઠામાં શત્રુ હોય તો અધીક શત્રુ થાય, સમ હોય તો શત્રુ થાય અને મિત્ર હોય તો સમ થાય છે.

જો ગ્રહો જોકે બીજાના મિત્ર હોય તો જ્યારે જ્યારે તે ગ્રહોની માહા દશાને અંતર દશા આવે ત્યારે સાફ દેખ કરે છે. જોકે મિત્રને બીજો સમ હોય તો સારા દેખમાં અડધું જોણું કરે

છે. ને જો તે ગ્રહ બેઠે સમ (સાધારણ) નહિ મિત્ર કે નહિ શત્રુ એવા હોય તો સારૂ ને માફું સેળસેળ કળ આપે છે અને સમ ને શત્રુ બેઠે હોય તો સારૂ કળ આપતા નથી; ને ચોડું નબળું કળ કરે છે. ને બેઠે અરસપરસ શત્રુ (દુરમન) હોય તો ખરાબ કળ કરે છે, તેનો ઉપયોગ માહા દશાકળ ભોવામાં કરવો વધારે સરસ છે. એકની દશામાં બીજાની અંતર દશામાં બેલું.

(૧૩૨) એક બીજાથી બંધાતા ગ્રહો.

સૂર્યથી શનિ બંધાય છે, ચંદ્રથી શુક્ર બંધાય છે,
શનિથી મંગળ બંધાય છે, શુક્રથી બુધ બંધાય છે,
મંગળથી ગુરૂ બંધાય છે, બુધથી ચંદ્ર બંધાય છે.
ગુરૂથી ચંદ્ર બંધાય છે.

ત્યારે બાંધનાર અને બંધાવનાર બેઠે ગ્રહો સરખા બળવાન હોય ત્યારે બાંધનાર ગ્રહનું કળ મળે છે.

બિદાહરણ—સૂર્ય અને શનિ બેઠે સરખા બળવાન છે તેમાં સૂર્યથી શનિ બંધાય છે, માટે સૂર્યનું જો કળ હશે તેજ મળશે. શનિનું કળ મળશેજ નહીં એમ બતાવું.

(૧૩૩) શુભ (સૌમ્ય) અશુભ (ક્રૂર પાપી) ગ્રહો.

ચંદ્ર બુધ ગુરૂ શુક્રો, શુભમાં એહ ગણાય,
ભાત્રુ લૌભ રાહુ શનિ, એહ અશુભ લેખાય. ૧

ચંદ્ર, બુધ, ગુરૂ અને શુક્ર શુભ ગ્રહ ગણાય છે. અને સૂર્ય, મંગળ, રાહુ અને શનિ એ ક્રૂર પાપી ગ્રહ ગણાય છે. કોઈ પણ કુંડળીના કોઈ પણ ભાવમાં શુભ ગ્રહ બેઠો હોય તો શુભ કળ આપે છે. પણ પાપી ગ્રહની દષ્ટિ હોય તો મધ્યમ કળ આપે છે અને શુભ ગ્રહોની દષ્ટિ હોય તો ઘણું સારૂ શુભ કળ આપે છે. તેવીજ રીતે કોઈ પણ ભાવમાં પાપ ગ્રહ બેઠો હોય તો તે અશુભ કળ આપે છે, પણ શુભ ગ્રહની દષ્ટિ હોય તો મધ્યમ અશુભ

ફળ આપે છે. અને પાપ ગ્રહની દ્રષ્ટિ હોય તો ઘણું અશુભ ફળ આપે છે. ક્ષિણ કળાનો ચંદ્રમા પણ અશુભ ફળને આપવાવાળો જાણવો.

(૧૩૪) ક્ષિણ કળાનો ચંદ્ર.

શુક એકમથી દશમી, મધ્યમ ચંદ્ર ગણાય;
શુક એકાદશ વક્ર પંચમી, પૂર્ણ કળા લેખાય. ૧
વલી પછી અમાવાસ્યા, ચંદ્ર ક્ષીણ કહીયે,
ક્ષીણ ચંદ્ર પાપી બને, બાકી શુભ લહીયે. ૨

(૧૩૫) ગ્રહોની દ્રષ્ટિ જાણવાની રીત.

દશમ તૃતીયે નવપંચમે ચતુર્થાષ્ટમે કલત્રંચ ।

પશ્યતિ પાદ વૃદ્ધ્યા ફલાનિ ચૈવ પ્રચચ્છતિ ॥

હરેક ગ્રહો પોતાના રહેલા સ્થાનથી દશમે ને ત્રીજે એકપાદ (પાયો) દેખે છે, એટલે તે ભાવનુ એક ચતુર્થાશ ફળ આપે છે, નવમે ને પાંચમે બે પાયા દેખે છે, ને ત્યાં અર્ધ ફળ આપે છે, ચોથ ને આઠમે ત્રણ પાયા દેખે છે, ને ત્યાં પોણા ભાગ ફળ આપે છે, અને સાતમે ચાર પાયા એટલે સંપૂર્ણ દ્રષ્ટિથી જુઓ છે, ને ત્યાં પુરેપુરું ફળ આપે છે.

ભિદાહરણ—સૂર્યાદિ ગ્રહો ૪ થા ઘરમાં હોય તો ૬ ફા ઘરમાં ને પહેલા ઘરમાં એક પાયો જુઓ છે, ૮ મા અને ૧૨ મા ઘરમાં બે પાયા જુઓ છે, ૭ મે ને ૧૧ મે ત્રણ પાયા જુઓ છે, અને ૧૦ મા ને ૪ થા ઘરમાં પુરેપુરા ચાર પાયા જુઓ છે એમ જાણવું.

પૂર્ણ પશ્યતિ રવિજન્મતૃતીય દશમે ત્રિકાણમપિ જિવઃ ।

ચતુરશ્મ ભૂમિમુતઃ સિતાર્કશુધધિમકરાઃ કલત્રેયઃ ॥

હરેક ગ્રહો સાતમે સંપૂર્ણ દ્રષ્ટિથી જુઓ છે તેમાં પણ શનિ ત્રીજે ને દશમે, શુક્ર નવમે ને પાંચમે, અને મંગળ ચોથે ને આઠમે, સંપૂર્ણ (ચાર પાયા) દ્રષ્ટિથી જુઓ છે, અને શુક્ર, સૂર્ય, બુધ, ને ચંદ્ર તો પોતાનાથીજ સાતમે સંપૂર્ણ દ્રષ્ટિથી જુઓ છે.

ઊદાહરણ—જો મંગળ બીજા ઘરમાં હોય તો ૫-૬ મા ઘરમાં સંપૂર્ણ જીવે છે. ગુરૂ બીજે હોય તો ૬-૧૦ મા ઘરમાં સંપૂર્ણ જીવે. શની હોય તો ૪-૧૧ મા ઘરમાં સંપૂર્ણ જીવે છે. ને સાતમા ઘરમાં તો સર્વે ગ્રહ સંપૂર્ણ જીવે છે.

(૧૩૬) ગ્રહોની ઊર્ધ્વાદી દ્રષ્ટિ જોવાની રીત.

અર્થાર્ધ દ્રષ્ટી દિનાનાથ લોભા દષ્ટિઃ કટાક્ષેષુ કવીઃ કુસુન્વેઃ
શશાંકશુવૌઃ સમ ભાગ દષ્ટિઃ સ્વધીક્ષપાતસ્વહિનાથ શન્નોઃ॥

સૂર્ય ને મંગળ ઊંચું જીવે છે, શુક્ર તથા બુધ આડું જીવે છે, ચંદ્રમા ને ગુરૂ સરખે ભાગે, એટલે ઉંચું નહિ તેમ નીચું પણ નહિ, સીધું જીવે છે ને રાહુ તથા શનિ નીચું જીવે છે.

(૧૩૭) ગ્રહ દષ્ટિ ચક્ર.

ભાવસ્થાન	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
સૂ. ચં. શુ. સુ.	૦	૦	૧	૩	૨	૦	૪	૩	૨	૧	૦	૦
શની	૦	૦	૪	૩	૨	૦	૪	૩	૨	૪	૦	૦
ગુરૂ	૦	૦	૧	૩	૪	૦	૪	૩	૪	૧	૦	૦
મંગળ	૦	૦	૧	૪	૨	૦	૪	૪	૨	૧	૦	૦

સમજાવતી—કેઈ પણ કુંડળીમાં પોતાના સ્થાનથી ૧-૨-૧૧ ને ૧૨ ભાવ (સ્થાન) માં કેઈ પણ ગ્રહ દ્રષ્ટિ કરતો નહીં હોવાથી ૦ થીન સુકેલાં છે, ને બાકીના સ્થાન નિચે જે જે ગ્રહોને લગતા આંકડા સુક્યા છે તેટલા તેટલા ભાગે દ્રષ્ટિ જાણવી. મંગળ ત્રીજા ભાવ (સ્થાન) માં ૧ ભાગ આશામાં ૪ ભાગ જીવે છે એમ ફરેક ગ્રહોના ખાનામાં જોવાથી જણાય છે.

અહનક્ષત્ર ચરણ ચક્ર

રાશીનાં નક્ષત્ર	રાશીનાં નક્ષત્ર	અહના અંશ-કળા	નક્ષત્ર	અહના અંશ-કળા	નક્ષત્ર	અહના અંશ-કળા	નક્ષત્ર	અહના અંશ-કળા
૧ મેષ રાશીનાં નક્ષત્ર	૧ અશ્વિની	૧ ૩-૨૦ ૨ ૬-૪૦ ૩ ૧૦-૦ ૪ ૧૩-૨૦	૨ ચરણી	૧ ૧૬-૪૦ ૨ ૨૦-૦ ૩ ૨૩-૨૦ ૪ ૨૬-૪૦	૩ કૃતિકા	૧ ૩૦-૦ ૦ ૦ ૦		
૨ વરુણ રાશીનાં નક્ષત્ર	૩ કૃતિકા	૨ ૩-૨૦ ૩ ૬-૪૦ ૪ ૧૦-૦ ૦	૪ રોહિણી	૧ ૧૩-૨૦ ૨ ૧૬-૪૦ ૩ ૨૦-૦ ૪ ૨૩-૨૦	૫ મૃગશિર	૧ ૨૬-૪૦ ૨ ૩૦-૦ ૦ ૦		
૩ મીથુન રાશીનાં નક્ષત્ર	૫ મૃગશિર	૩ ૩-૨૦ ૪ ૬-૪૦ ૦ ૦	૬ આર્દ્રા	૧ ૧૦-૦ ૨ ૧૩-૨૦ ૩ ૧૬-૪૦ ૪ ૨૦-૦	૭ પુનરવસુ	૧ ૨૩-૨૦ ૨ ૨૬-૪૦ ૩ ૩૦-૦ ૦		
૪ કર્ક રાશીનાં નક્ષત્ર	૭ પુનરવસુ	૪ ૩-૨૦ ૦ ૦ ૦	૮ પુરુષ	૧ ૬-૪૦ ૨ ૧૦-૦ ૩ ૧૩-૨૦ ૪ ૧૬-૪૦	૯ અશ્લેષા	૧ ૨૦-૦ ૨ ૨૩-૨૦ ૩ ૨૬-૪૦ ૪ ૩૦-૦		
૫ સિંહ રાશીનાં નક્ષત્ર	૧૦ મગા	૧ ૩-૨૦ ૨ ૬-૪૦ ૩ ૧૦-૦ ૪ ૧૩-૨૦	૧૧ પુર્વાષા	૧ ૧૬-૪૦ ૨ ૨૦-૦ ૩ ૨૩-૨૦ ૪ ૨૬-૪૦	૧૨ ઉત્તરા	૧ ૩૦-૦ ૦ ૦ ૦		
૬ કન્યા રાશીનાં નક્ષત્ર	૧૨ ઉત્તરા	૨ ૩-૨૦ ૩ ૬-૪૦ ૪ ૧૦-૦ ૦	૧૩ હસ્તા	૧ ૧૩-૨૦ ૨ ૧૬-૪૦ ૩ ૨૦-૦ ૪ ૨૩-૨૦	૧૪ મીઠા	૧ ૨૬-૪૦ ૨ ૩૦-૦ ૦ ૦		
૭ તુલા રાશીનાં નક્ષત્ર	૧૪ મીઠા	૩ ૩-૨૦ ૪ ૬-૪૦ ૦ ૦	૧૫ સ્વાતી	૧ ૧૦-૦ ૨ ૧૩-૨૦ ૩ ૧૬-૪૦ ૪ ૨૦-૦	૧૬ વીશાખા	૧ ૨૩-૨૦ ૨ ૨૬-૪૦ ૩ ૩૦-૦ ૦		

૮	૬શ્રીક રાસીના અહો	૧૬ વીસાખા	૪ ૩-૨૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	૧૭ અનુરા ધા	૧ ૬-૪૦ ૨ ૧૦-૦ ૩ ૧૩-૨૦ ૪ ૧૬-૪૦	૧૮ જેષ્ઠ	૧ ૨૦-૦ ૨ ૨૩-૨૦ ૩ ૨૬-૪૦ ૪ ૩૦-૦
૯	૭મ રાસીના અહો	૧૬ મુળ	૧ ૩-૨૦ ૨ ૬-૪૦ ૩ ૧૦-૦ ૪ ૧૩-૨૦	૨૦ પુર્વા- સાદા	૧ ૧૬-૪૦ ૨ ૨૦-૦ ૩ ૨૩-૨૦ ૪ ૨૬-૪૦	૨૧ ઉત્તર પાદા	૧ ૩૦-૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦
૧૦	૮મ રાસીના અહો	૨૧ ઉત્તર પાદા	૨ ૩-૨૦ ૩ ૬-૪૦ ૪ ૧૦-૦ ૦ ૦	૨૨ અવધુ	૧ ૧૩-૨૦ ૨ ૧૬-૪૦ ૩ ૨૦-૦ ૪ ૨૩-૨૦	૨૩ ધનીષ્ઠા	૧ ૨૬-૪૦ ૨ ૩૦-૦ ૦ ૦ ૦ ૦
૧૧	૯મ રાસીના અહો	૨૩ ધનીષ્ઠા	૩ ૩-૨૦ ૪ ૬-૪૦ ૦ ૦ ૦ ૦	૨૪ સતતા રા	૧ ૧૦-૦ ૨ ૧૩-૨૦ ૩ ૧૬-૪૦ ૪ ૨૦-૦	૨૫ પુર્વા ભાદ્રપદ	૧ ૨૩-૨૦ ૨ ૨૬-૪૦ ૩ ૩૦-૦ ૦ ૦
૧૨	૧૦મ રાસીના અહો	૨૫ પુર્વાભા- દ્રપદ	૪ ૩-૨૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦ ૦	૨૬ ઉત્તર ભાદ્રપદ	૧ ૬-૪૦ ૨ ૧૦-૦ ૩ ૧૩-૨૦ ૪ ૧૬-૪૦	૨૭ રેવતી	૧ ૨૦-૦ ૨ ૨૩-૨૦ ૩ ૨૬-૪૦ ૪ ૩૦-૦

સમજુતી—ક્રિયાગ્રહ ક્રિયા નક્ષત્રના ક્રિયા ચરણમાં આવે છે તે ઉપરના ચક્રમાં જોવાની રીત જોવિ છે કે પચાંગમાં સુદી પુનમને વહી અમા-સના ભાગ પત્રમાં જે રાશીમાં જે ગ્રહ જેટલા અંશ કળાએ મુકેલો હોય. તે રાશીના તેટલા અંશકળાએ ઉપરના ચક્રમાં જોઇ લેવું. જુઓ કે સૂર્ય મેશ રાશીમાં ૧૫ અંશ ગયેલો છે તો મેશ રાશીના પહેલા ખાનામાં અચ્ચને નક્ષત્રનું ૪ થું ચરણ ૧૩ અંશ ૨૦ કળાએ પૂર્ણ થતાં આગળ વધેલો હોવાથી કારણીના પહેલા ચરણમાં આવે છે તે ૧૬ અંશ ૪૦ કળા સુધી તેમાં રહી આગળ વધતા બિંબ ચરણમાં જશે એમ અનુક્રમે ત્રીજા કૃતિકા નક્ષત્રના પહેલા ચરણમાં ૩૦ અંશ પ્રપૂર્ણ થાય છે એમ દરેક ગ્રહની રાશીઓના અંશકળાથી જોઇ લેવું. પુનમ ને અમાસથી વત્તા જોછા દિવસ હોય તો તેટલા દિવસોની ભાગપત્રમાં બતાવેલ ગ્રહોની ચાલ ગમાણે વધગટ કરવી.—

ઓધાનકાળ તરંગ બિન્ને.

પ્રકરણ ૧૧ મું.

(૧૩૬) ઓધાન (હમેલ-ગર્ભ) રહેવા બાબત.

ગર્ભ રહેવાનાં કારણ એહ, સ્ત્રી રૂપવતિ થાયે બેહ;
ચાર દિવસે શુદ્ધ જળ થાય, સોળ રાત્રિ ગર્ભ યોગ ગણાય ૧
નાભિ નિચે કમલ વસંત, ગર્ભધારણ એ પ્રખ્ય કહંત;
રૂપ સમે એ ખુલ્લુ થાય, સોળ રાત્રિએ ખુલ્લુ ગણાય. ૨
રૂપ દિને જળ નારી થાય, એ દિનનો ચંદ્ર યોગ ગણાય;
જન્મરાશી નારીની જાણ, એ રાશિથી ચંદ્ર પ્રમાણ. ૩
પહેલો બિન્ને ચોથો ધાર, પાંચ સાત નવ બાર વિચાર;
અષ્ટચંદ્રનો આવે યોગ, જન્મરાશીના નામથી જોગ. ૪
ચંદ્રથી સાતે મંગળ થાય, એ મંગળની દૃષ્ટિ ગણાય;
એ યોગ આવે નીરધાર, રૂપકાં ને ગર્ભવતિ નાર. ૫
એકી રાત્રિમાં રતિ રસ પાય, નારી પેટ પુત્રિ થાય;
બેકી રાત્રીના રસ રંગ યોગ, નારી પેટ પુત્ર સંજોગ. ૬
નરણ વિચ્છે નારી પાય, એહ સમયનિ કુંડળી થાય;
એ કુંડળી ઓધાનજ જાણ; સવિધ્ય લાવકેળ સાચુ માન; ૭
ત્રીજો છઠ્ઠો દશ અગીયાર, જન્મરાશીથી ચંદ્ર વિચાર. ૮
એ ચંદ્રનો આવે યોગ, જન્મરાશીના નામથી યોગ;
દિનરાત નારી શુ' રંગે રમે, ગર્ભ નારી પેટ નવ ઠરે. ૯

ગર્ભ રહેવાનું કારણ મૂખ્ય કરીને સ્ત્રીઓના રબેદ-
શન એટલે રજવલ્લા અર્થાત્ દુર બેઠા પછીથી થાય છે.
તેનું કારણ જ્યોતિષકારો એમ જણાવે છે કે ચંદ્ર
જલને ઉત્પન્ન કરે છે અને મંગળ અગ્નિને ઉત્પન્ન કરે છે
એટલે અગ્નિ તથા જળ (પાણી) મળીને તેમા અગ્નિથી

પિત્તની ઉત્પત્તિ થતી હોવાથી શરીરમાં ફરતું . જે લોહી તેમાં પિત્ત મળીને સ્ત્રીઓને દર માસે રમેદર્શન એટલે રજસ્વલા પ્રગટ થાય છે, એ રજસ્વલા થવાથી સ્ત્રીઓને ગર્ભ ધારણ કરવાનું સ્થાન જે નાભી નીચે રહેલ કમળ તે સમયે ખુલ્લું થાય છે. તે કમળ સ્ત્રીઓને રમેદર્શન થયા પછી ચોથા દિવસે રૂધીરશ્રાવ (લોહી) નું વહેવું બંધ થયા બાદ સ્ત્રી નાહીને શુદ્ધ થયા પછી ચોથી રાત્રીથી બીજી તોર રાત્રીઓ સુધી ખુલ્લું રહેતું હોવાથી તેટલા દિવસમાં સ્ત્રી પુરૂષ સાથે મૈથુન કરે તો ગર્ભ રહેવાના સંભોગો ગણાય છે.

સ્ત્રીની જન્મરાશીથી અંક, અનુપચય રાશીનો એટલે ૧, ૨, ૪, ૫, ૭, ૮, ૯, અથવા ૧૨ મોહોય ને તે અંક ઉપર મંગળની દ્રષ્ટી હોય, તો આ વખતે થયેલ રમેદર્શનમાં સ્ત્રી ગર્ભને ધારણ કરે છે. પરંતુ જન્મરાશીથી અંકમાં, બિપચય રાશીનો એટલે ૩, ૬, ૧૦, અથવા ૧૧ મોહોય તે વખતે થયેલ રમેદર્શનમાં સ્ત્રી ગર્ભ ધારણ કરતી નથી.

હાખલા તરીકે એક સ્ત્રીનું નામ લક્ષ્મીબાઈ છે તેની મેષ રાશી થાય છે ને તેના રમેદર્શન વખતે પંચાંગમાં કર્ક રાશીનો અંકમાં છે તો તે સ્ત્રીને જન્મરાશીથી ચોથા કર્કનો અંકમાં થયો. હવે તે દિવસે પંચાંગમાં મકરનો મંગળ છે તો કર્કના અંકથી સાતમી રાશીએ હોવાથી સંપુર્ણ દ્રષ્ટીથી દેખે છે તો બિપર લખ્યા પ્રમાણે આ રમેદર્શન ગર્ભ ધારણ કરનાર બાણુ.

નિશાચેલશ નારીણા-મૃત સ્વાતામુ આદિમા ।

તિસ સર્વેશ્વરિ ત્યાજ્યાઃ પ્રીક્તા પુર્યાપિ કેનચિત્ ॥

સ્ત્રીઓની સોળ રાત્રી સુધી રૂતુ હોય છે, તે સોળમાં પહેલી ત્રણ રાત્રિ સંલોગના સંબંધમાં વર્જી જોવો સર્વ

આચાર્યોના મત છે પણ કેટલાક 'ચોથી રાત્રી પણ વર્જવી' એમ કહે છે.

ચતુર્થી જાયતે પુત્ર સ્વદેપાયુર્થુષ્ય વર્જિત ।
વિદ્યાચાર પરિભ્રષ્ટો, હરિદ્રઃ કલેશભાજનમ્ ॥

ચોથી રાત્રીએ ભે ગર્ભ રહે તો અદ્ય આયુષ્યવાળો, શુશ્રુરહિત, વિદ્યાથિ, તથા આચારથી ભ્રષ્ટ, હરિદ્ર અને કલેશને ભોગવનારો એવો પુત્ર થાય છે.

પંચમ્યાં પુત્રિણી નારી પશ્યાં પુત્રસ્તુ પુત્રવાન ।
સસમ્યામ્ પ્રજાકન્યા ચાષ્ટમ્યા મીથિરઃ સુતઃ ॥

પાંચમી રાત્રીએ ગર્ભ રહે તો પુત્રને જણનારી કન્યા થાય, છઠી રાત્રીએ ગર્ભ રહે તો પુત્રવંત પુત્ર થાય, સાતમી રાત્રીએ ગર્ભ રહે તો વાંઝણી કન્યા થાય, અને આઠમીએ ગર્ભ રહે તો સમર્થ પુત્ર થાય.

નવમ્યાં સુભગા નારી દશમ્યાં પ્રવરઃ સુતઃ ।
એકાદશ્યા મધર્મા સ્ત્રી દ્વાદશ્યાં પુરુષોત્તમઃ ॥

નવમી રાત્રીએ ગર્ભ રહે તો સુંદર કન્યા થાય, દશમી રાત્રીએ રહે તો શ્રેષ્ઠ પુત્ર થાય, અગીયારમી રાત્રીએ રહે તો અધર્મી કન્યા થાય અને બારમી રાત્રીએ ગર્ભ રહે તો સત્પુરુષ ઉત્પન્ન થાય.

ત્રયોદશ્યાં સુતાપાપા—વર્ણશંકર કારીણી ।
પ્રજાયતે ચતુર્દશ્યાં સુપુત્રો જગતિ પતિઃ ॥

તેરમી રાત્રીએ ગર્ભ રહે તો વર્ણશંકર પાપી કન્યા થાય, ચૌદમી રાત્રીએ ગર્ભ રહે તો 'પૃથ્વીહૃત' રાજ્ય કરે એવો સુપુત્ર થાય.

રાજપત્ની મહાભોગા રાજવંશકરા સતી ।
જાયતે પંચ દશ્યાંતુ બહુ પુન્યાય સુમતા ॥

પંદરમી રાત્રીએ ગર્ભ રહે તો ઘણી લાગ્યશાળી, રાજવંશ ચલાવનારી રાજાની રાણી સમાન ઘણા મુખ ભોગવનારી, બહુ પુન્ય ઉપાર્જન કરનારી અને પતિવ્રતા એવી પુત્રી થાય.

વિદ્યા વિનયસંપન્ન સત્યવાદી હૃતેન્દ્રિયઃ ।

આશ્રયઃ સર્વભૂતાનાં ષોડશ્યાં જાયતે પુમાન્ ॥

સોળમી રાત્રીએ ગર્ભ રહે તે વિદ્વાન, વિનયી, સત્યવાદી, ઇદ્વિયોને વશ રાખનાર, અને સર્વ હવને આશ્રય આપનાર એવો પુત્ર થાય

સમાયાં નિશિપુત્ર સ્યા, દ્વિપમાયાં હુપુત્રિકા ।

ત્રીણા મૃતુરતે કાર્યે ન-ચ કન્ત ક્ષાપ્તિકમ ॥

ચોથી છઠી ઇત્યાદિ બેકી સંખ્યામાં આવતી રાત્રીએ ગર્ભ રહે તો પુત્ર થાય અને પાંચમી સાતમી ઇત્યાદી એકી સંખ્યામાં આવતી રાત્રીએ ગર્ભ રહે તો પુત્રી થાય. ત્રી રૂતુવાળી હોય ત્યારે તેની સાથે સંભોગ ન કરતાં કાંત અથવા નખ પશુ મારવા નહિ.

દિવા કાર્યે ન સંભોગ મુખિયા પુત્ર ભિષ્મતા ।

દિવા સંભોગ સંજાતો જાયતે હૈવ બલ્લાંગક ॥

પુત્રની ઇચ્છા રાખનાર બુદ્ધિશાળી પુરૂષે દિવસે સંભોગ કરવો નહિ, કારણ દિવસે સંભોગ કરવાથી ઉત્પન્ન થયેલો પુત્ર નિર્જન થાય છે.

પુત્રાર્થએવ સંભોગ શિષ્ટાચાર વર્તામતઃ ।

રૂતુસ્નાનાઃ પવિત્રાણી ગમ્યા નારી નરોત્તમૈ ॥

પુત્રને અર્થે જ ત્રી સંભોગ કરવો એવો શ્રેષ્ઠ પુરૂષોનો મત છે માટે રૂતુવંતી ત્રી સ્નાન કરી પવિત્ર થાય ત્યારે જ ઉત્તમ પુરૂષોએ તેની જોડે સંભોગ કરવો.

અન્યો વ્યસનિનાં કામઃ સર્વં ધર્મિયવાચકઃ ।

સદિદા પુનઃ સ્ત્રીયઃ સેવ્યાઃ પરસ્પર મળાધયા ॥

ધર્મનો અને ધનનો સર્વથા નાશ કરી નાંખે એવો વિલક્ષણ કામવિકાર વ્યસની પુરૂષોને હોય છે પણ ઉત્તમ પુરૂષોએ તો ધર્મનો તથા ધનનો નાશ ન થાય, તેવી રીતે સ્ત્રીઓનું સેવન કરવું.

દુષ્ટ એવ ક્ષુબં પુષ્પે નારીક્યાન્મૈથુનોચિતા ।

સેવ્યા પુત્રાર્થમા પંચ પંચાશદ્ભક્તરં પુન ॥

સ્ત્રી ભ્યારે પુષ્પવંતી (રૂતુવંતી) થાય ત્યારેજ મૈથુનને ઉચિત થાય સ્ત્રી પુષ્પવતી થયા પછી તેની પંચાવન વર્ષની ઉમર થાય ત્યાં સુધી પતિએ પુત્રને અર્થે તેને ભોગવવી

બલંકથો ભવેદ્દર્શ્ય વર્ષેભ્ય પંચસસતેઃ ।

સ્ત્રી પુસયોર્નં શુકતં ત મૈથુનં તદનન્તરમ્ ॥

પુરૂષે પોતાની પંચોતર વર્ષની ઉમર થાય ત્યાં સુધી મૈથુન સેવવું ઉપર કહેલી સ્ત્રીની તથા પુરૂષની મર્યાદાને સ્ત્રી અથવા પુરૂષ ઉલ્લંઘન કરે તો તેમનું બળ ક્ષય પામે છે માટે સ્ત્રીઓ પંચાવન વર્ષ પછી અને પુરૂષે પંચોતર વર્ષ પછી વિષયભોગ ન કરવે.

સ્ત્રીયાંપોરૂષ વર્ષાર્યાં પંચવિંશતિહાયન

શુદ્ધિ માણસમં કુર્યાં દિવશિષ્ટ સુતકામયયા ॥

પચ્ચીશ વર્ષની ઉમરના બધા પુરૂષે સોળ વર્ષની કન્યા સાથે સુપુત્રને અર્થે સંભોગ કરવે.

તદાહ પ્રાસી વીર્યં તૌ સુતં જનયતઃ પરમ્ ।

આયુર્બલં સમાયુક્તં સર્વેન્દ્રિય સમન્વિતમ્ ॥

કારણ કે તે વખતે બન્ને સ્ત્રી સત્તાર પરિપક્વ (પાકટ) વીર્ય ના હોવાથી આયુષ્યબળ તથા સર્વે ઇન્દ્રિયો એ ત્રણે વાનાંથી પરિપૂર્ણ એવા પુત્રને ઉત્પન્ન કરે છે.

ન્યુનધોડધ વર્ષાયાં ન્યુનાધ્વિ પચ્ચવિ'શતિ ।

પુમાન્ય' જનયેદ્ગર્ભે સપ્રાયેષુ વિપદયે ॥

પચ્ચીશ વર્ષની ઝોછી ઉમરનો પુરૂષ સોળ વર્ષથી ઝોછી ઉમરની સ્ત્રી સાથે સંલોગ કરે તો તે ગર્ભ પ્રાયે ગર્ભમાં જ નાશ પામે છે.

અદ્યાયુર્ભક્ષીનોવા દારિદ્રો પદ્મુતોડયવા ।

કૃષ્ણદિ રોગીયદિવા ભવેદ્દા વિકલેન્દ્રિયઃ ॥

અથવા તે સંતતિ અદ્ય આયુષ્યવાળી—નિર્જળ—દરિદ્રી કુદ પ્રમુખ રોગવાળી તથા અપંગ થાય છે.

પ્રસન્ન ચિત્ત એકાન્તે ભજેન્નારી નરોચતઃ ।

યાદગંભ્યા પિતાધાને પુત્રસ્તત્સદૃશોભવેત્ ॥

પુરૂષે પ્રસન્નચિત્તથી એકાન્તમાં સ્ત્રી સેવવી કારણ તે સમયે પિતાનું જેવું ચિત્ત હોય તેવી સંતતિ થાય છે.

ઉપર પ્રમાણે રજસ્વળા સ્ત્રી શુદ્ધ થયા પછી પુરૂષ સાથે મૈથુન કરે અને જે વખતે પુરૂષના વીર્યને ગ્રહણ કરે તે વખત (ટાઈમ)ની કુંડળી જન્મકુંડળી બનાવવાની રીત પ્રમાણે બનાવાય છે તેને ઝોધાનકુંડળી કહેવાય છે ને તેના ઉપરથી તે સ્ત્રી પુરૂષને ગર્ભમાં રહેલા જીવનું સુખદુઃખ બાણી શકાય છે.

પ્રકરણ ૧૨ મું.

(૧૪૦) ગર્ભમાં રહેલ પુત્ર આ પુત્રિ બાણુવા વિશે.

અષ્ટ માષ્ટ મગે સૂર્યે નિષેક્ષીત સુતોદભવઃ ।

અથવાડડધાન લગ્ના સુ ત્રિકોણરથે દિનેચરે ॥

અર્થ—સ્ત્રી પુરૂષના સંલોગ વખતની ઝોધાનકુંડળીમાં લગ્નથી ૩, ૫, ૮, ૯, મા સ્થાનમાં સૂર્ય હોય તો પુત્રનો જન્મ બાણુવે.

ઓજસે પુરૂષાંશકે સુખલિલિર્જનાર્ક શુર્વિન્દુભિઃ

પુ'જન્મ પ્રવદિત્સર્માશક ગતિયુગ્મેષુ વા થોષિતઃ ।

શુભં કૈર્નિ વિષમે નરં શશિસિતૌ વક્રશ્ચ ચુગ્મે સ્થિતં
દ્વયગ્નસ્થા બુધવિસિતાશ્ચ પમસૌ કુર્વન્તિ પસેસ્વકે ॥

અર્થ—જગ્નેશ, સૂર્ય, ચંદ્ર ને શુક્ર જાળવાન થઇ
એકી રાશીમાં જોડા હોય તો પુત્રનો ને એકી રાશીમાં જોડા
હોય તો પુત્રીનો જન્મ જાણવો.

શુક્ર, સૂર્ય, જાળવાન થઇ એકી રાશીમાં જોડા હોય
તો પુત્રનો ને ચંદ્ર, શુક્ર ને મંગળ જાળવાન થઇને એકી
રાશીમાં જોડા હોય તો પુત્રીનો જન્મ જાણવો.

જો સૂર્ય, શુક્ર, ચંદ્ર, શુક્ર ને મંગળ દ્વિ સ્વભાવ
રાશીમાં હોય ને બુધની દ્રષ્ટિ હોય તો જોડા છે એકરં
જન્મે છે.

વિહાય જગ્નં વિષ મર્સ સંસ્થઃ સૌરોઽપિ પુંજન્મકરો વિજગ્નાત્ ।
પ્રોક્ત મહુષ્મામવલોક્ત્ય વીર્યે વામ્ય પ્રસૂતો પુરુષોગ્નત્વા ॥

અર્થ—જગ્નથી ૩, ૫, ૭, ૯, અને ૧૧, મા ભાવમાં
શની હોય તો ગર્ભમાં પુત્ર અને ૪, ૬, ૮, ૧૦, અને
૧૨, મા ભાવમાં હોય તો પુત્રી જાણવી.

પ્રાપાષટ્ટ્રાયગાઃ સૌમ્યા સ્તલુત્રિકોષ્ટુ કેન્દ્રગાઃ ।

સૌ સેવા સમયે સૌમ્ય ચુકતેન્દુ પુત્રજન્મકઃ ॥

સીના સંલોગને સમયે પાપગ્રહ (રવિ-શનિ-મંગળ-
રાહુ-કેતુ) ત્રીજે છોડે અથવા અગ્રારમાં સ્થાને હોય, ને સૌમ્ય-
ગ્રહ (બુધ-શુક્ર-શુક્ર-ચંદ્ર) પહેલે ચોથે સાતમે દશમે
પાંચમે અથવા નવમા સ્થાને હોય અને ચંદ્રમાં શુભગ્રહના
લેગો યા સુભ ગ્રહોના વચમાં હોય તો પુત્રજન્મ થાય છે.

(૧૪૧) રહેલા ગર્ભથી માતાપિતાના મૃત્યુ વિષે
દિવાકરેન્દ્રો રમરગૌ કુબ્જકૌ ગદમદૌ પુંગલયોષિતોસ્તદા ।
વ્યથસ્વગૌ મૃત્યુકરૌ કુતો તથા તદિક દૃષ્ટયા મરણાય કલ્પિતો ॥

અર્થ—ઓધાનકુંડળીમાં સૂર્યથી સાતમે મંગળ ને શની હોય તો પુરુષને, અને ચંદ્રથી સાતમે મંગળ, શની હોય તો સ્ત્રીને માંદગી જાણવી.

સૂર્યથી મંગળ, શની બારમે યા બીજા ઘરમાં હોય તો પુરુષનું મૃત્યુ જાણવું.

ચંદ્રથી મંગળ, શની બારમે યા બીજે હોય તો સ્ત્રીનું મૃત્યુ જાણવું.

ઉપરના મંગળ ને શની જો બે જાહેમાંથી જોક સૂર્ય કે ચંદ્રની સાથે હોય ને બીજો સૂર્ય યા ચંદ્રને જોતો હોય તો પણ મૃત્યુ જાણવું.

(૧૪૨) જોડલે જન્મ થવા વિષે.

દ્વિસ્વભાવ ગતાવર્કશુદ્ધ યુધનિરીક્ષિતા ।

પુંચુમ્મં કુરુતરદ્વર્ શશિ શુક મહી મુતાઃ ॥

કુર્વન્તિ ત્રીયુગં તત્ર ભક્ષાભક્ષ વિશેષતઃ ।

સી નપુંસકરચ્ચાન્તિ. પુનં પુનંસકરો કંજઃ ॥

અર્થ—ઓધાનકુંડળીમાં સૂર્ય; શુદ્ધ, દ્વિ (૩, ૬, ૯, ૧૨) સ્વભાવ રાશીમાં હોય ને યુધની દષ્ટિ હોય તો બે પુત્રો ગર્ભમાં જાણવા.

ચંદ્ર, શુક, મંગળ, દ્વિ સ્વભાવ રાશીમાં હોય ને યુધનિ દષ્ટિ હોય તો બે પુત્રીઓ ગર્ભમાં જાણવી.

આ દાખલામાં યુધ નિર્જલી કે બળવાન છે તેનો વિચાર કરી સ્ત્રીનું નપુંસકપણું અને શની ઉપરથી પુરુષનું નપુંસકપણું કહેવું.

(૧૪૩) નપુંસકનો જન્મ થવા વિષે.

નેપકકાલે ચન્દ્રાર્ક વચ્ચે-ચંદ્ર ચદિ પરચત ।

તથૈવ ચન્દ્રમન્દો વા કસીળ જન્મ પ્રદો તથા ॥

અર્થ—ઝોધાનકુંડળીમાં સૂર્ય અને ચંદ્ર એકબીજાને અથવા શનિ ને ચંદ્ર, એકબીજાને ભેટા હોય તો નપુંસક માણસનો જન્મ જાણવો.

પૃથ્વી દેવસપ્તમી યુધઃ પશુમતો યદિ ।
યુધ ક્ષેત્રે ચ જનનં યસ્ય સ સ્ત્રી નપુંસકઃ ॥
યુધ સ્થાનેન શનિના પુનપુનસકતા ભવેત્ ।

અર્થ—ઝોધાન કુંડળીના લગ્નમાં યુધની રાશી (૩-૬) હોય ને તેમાં છઠ્ઠા ભાવનો સ્વામી ભેટા હોય ને યુધ છઠ્ઠા ભાવમાં ભેટા હોય તો સ્ત્રી નપુંસક જન્મે છે.

લગ્નમાં શનીની રાશી (૧૦, ૧૧) હોય ને તેમાં છઠ્ઠા ભાવનો સ્વામી ભેટા હોય, ને શની છઠ્ઠા ભાવે હોય તો પુરુષ નપુંસક જન્મે છે.

(૧૪૪) નાળથી વિટાયેલા બાળક વિશે

લગ્ને સ પાપે બહુપાપદૃષ્ટે સહુધ્વભક્ત્યાં સહિતેડયવાત્ર ।
પાપઅહાણાં તુ વિલગ્ને લેવા ભતો નરો નાલ વિવેષિતાક્ષા ॥

અર્થ—ઝોધાનકુંડળીના લગ્નમાં પાપઅહ પાપઅહોની ક્ષેત્રમાં હોય અથવા રાહુ કે કેતુ સાથે હોય, ચા લગ્નમાં પાપઅહની રાશી હોય ને પાપઅહની દ્રષ્ટી હોય તો નાળથી વીટાયેલા બાળક જન્મે છે.

કુશાન્તરે લગ્નગતે સરાહૈ લગ્નકુળે વાસરનાથ દૃષ્ટે ।
લગ્ને શનૌ ભૂમિ સુતેનદૃષ્ટે ભતો નરો નાલ વિવેષિતાક્ષા ॥

અર્થ—ઝોધાન કુંડળીમાં પાપઅહોની મધ્યમાં લગ્ન હોય અને લગ્નમાં રાહુ કે મંગળ ભેટા હોય તેને સૂર્યની દ્રષ્ટી હોય અથવા લગ્નમાં શની હોય ને તેના પર મંગળની દ્રષ્ટી હોય તો નાળથી વીટાયેલું બાળક જન્મે છે.

(૧૪૫) સીમંત સિવાય જન્મ થવા વિશે.

પિતૃકર્મૈશ્વરૈઃ કુર્યૈઃ દેહેષ્યે બલસંયુતે ।
વિના સીમન્તકર્માદિભત પુત્રોત્પત્તય ॥
લભે પાપે પાપગ્રહે ન સીમન્ત સુતો લભેદ્ ।

અર્થ—નવમાનો ને કસમા ભાવનો સ્વામી ખરાજ
સ્થાન ૬, ૮ કે ૧૨ માં ભાવમાં હોય, ને લગ્નનો સ્વામી
ખાળવાન્ હોય, તો સીમન્ત કર્મ કર્યા સીવાય ખાળક જન્મે છે.

અગીઆરમા ભાવમાં પાપગ્રહની રાશી હોય ને પાપ-
ગ્રહ બેઠેલો હોય તો સીમન્ત કર્મ કર્યા સીવાય ખાળકનો
જન્મ થાય છે.

(૧૪૬) નેત્રરોગી જન્મવા વિશે.

રવિરાશિ યુતે સિંહે લગ્ને કુળદિનિરીક્ષિતે
નયનરહિતાઃ સૌમ્યાઃ સૌમ્યૈઃ સધુલ્લસાચનઃ ।
બ્યય યુલ્લગતચન્દ્રો વામં હિન સ્ત્યપરંરવિ—
ર્ન શુભગહિતા યોગા યામ્યા લવન્તિ શુભેક્ષિતાઃ ॥

અર્થ—ઓધાન કુંડળીના લગ્નમાં સૂર્ય ને ચંદ્ર
સિંહ (૫) રાશીમાં બેઠેલો હોય ને તે બને ગ્રહોને મંગ-
ળને શની દેખતા હોય તો ગર્ભ બને આંખે આંધળો
જાણ્યો.

સિંહ રાશીના લગ્નમાં સૂર્ય બેઠો હોય ને તેને
શની મંગળ દેખતા હોય તો ગર્ભ ડાબી આંખે કાણો
જાણ્યો.

સિંહ રાશીના લગ્નમાં ચંદ્ર બેઠેલો હોય ને તેને
શની મંગળની કાષ્ટી હોય તો ગર્ભ જમણી આંખે કાણો
જાણ્યો.

સિંહ લગ્નમાં સૂર્ય ને ચંદ્ર બને બેઠા હોય ને તે
બંને ગ્રહો ને પાપગ્રહો તેમ શુભ ગ્રહો દેખતા હોય તો

ગર્ભની ખંને આંખો કાઢી, અર્થાત્ ટપકની. થોડા તેજવાળી, અથવા તો કુલવાળી કે પડકા (પડોળ)વાળી જાણવી.

સિંહ લગ્નમાં સૂર્ય એકા હોય અને તેને તમામ શુભ ગ્રહો ને પાપગ્રહો દેખતા હોય તો જન્મણી આંખ ટપકતી જાણવી.

હવે પ્રમાણે સિંહ લગ્નમાં જો ચંદ્ર એકલો હોય ને તેને તમામ શુભ ગ્રહો ને પાપ ગ્રહો નેતા હોય તો ડાબી આંખ ટપકતી જાણવી.

આધાન કુડળીમાં અથવા જન્મ કુડળીમાં લગ્નથી પાંચમે પાપ ગ્રહોની દૃષ્ટીવાળો ચંદ્ર હોય તો ડાબી આંખ ને જો સૂર્ય હોય તો જન્મણી આંખ તે ગર્ભ કાંઠા થાય છે.

(૧૪૭) જન્મ વખતે ખાપ ઘેર હતો કે નહિ.

પિતૃર્જાતઃ પરોક્ષસ્ય લગ્નમિન્દાવપश्यति ।

વિદેશસ્થસ્ય ચરક્ષે મધ્યાહ્નઃ કિવાસ્તે ॥

અર્થ—જન્મકુડળીમાં ચંદ્રમા લગ્નને જોતો ન હોય તો ખાળકના જન્મ વખતે તેનો ખાપ ઘેર હોય નહિ. જો ચર રાશીમાં સૂર્ય ૮, ૯, ૧૧, કે ૧૨ મા ભાવમાં હોય તો જન્મ વખતે તેનો ખાપ ખાહાર ગામ ગયેલો જાણવો ને જો સૂર્ય સ્થીર રાશીમાં હોય ને ચંદ્રમા લગ્નને દેખતો હોય તો દેશમાં પણ જન્મ વખતે ખાહાર ગયેલો હોય છે. જો દ્વિત્વભાવ રાશીમાં હોય તો માર્ગમાં ગાતો જાણવો.

ઉદ્યસ્થેડપિ વા મન્દે કૃજે વાસ્ત્વં સમાગતે ।

સ્થિતે વાન્ડતઃ સપાતાય શશા ૨૩ મુનમુક્યા ॥

અર્થ—જન્મકુડળીમાં ગ્રહો લગ્નમાં હોય તો અગત્ય મંગલ સાતમા ભાવમાં હોય તો યા બુધ, શુક્રની નરના

ચંદ્ર હોય તો બાળકના જન્મ વખતે તેનો બાપ ઘેર હોય નહિ.

(૧૪૮) જન્મ વખતે બાપને કેદ થવા વિશે.

કૂરક્ષિતાવશોભનોસૂર્યાઃ ઘૂનનવાત્મજસ્થિતૌ ।

અદ્વરુપિતા વિદેશગઃ સ્વેવારાશિવસાદૃષાપથિ ॥

અર્થ—જન્મકુંડળીમાં બે પાપગ્રહો શની કે મંગળ કુર રાશી ૧, ૫, ૮, ૧૦, ૧૧ માં સૂર્યથી સાત નવ અને પાંચમાં ઘરમાં બેઠા હોય તો બાળકના જન્મ વખતે તેનો બાપ પરદેશમાં કેદ થયેલો બાણુવો પરંતુ સૂર્ય ચર રાશી (૧, ૪, ૭, ૧૦,) માં હોય તો પરદેશમાં બે સ્થિર રાશી (૨, ૫, ૮, ૧૧) માં હોય તો દેશમાં, ને દ્વિસ્વભાવુ રાશી (૩, ૬, ૯, ૧૨,) માં હોય તો માર્ગમાં કેદ (બંધન) થયેલો બાણુવો.

(૧૪૯) વહાણમાં જન્મ થવા વિષે

પૂર્ણશશિનિસ્વરાશિઃ ક્ષામ્યેલભગતેશુલેશુભે

લગ્નેજલજેસ્તથેપિ વા ચન્દ્રે પાતગતે પ્રસૂયતે

અર્થ—જન્મકુંડળીમાં પૂર્ણકળાનો ચંદ્ર પોતાની કરક (૪) રાશીમાં હોય. યુધ લગ્નમાં ને શુદ્ધ ચોથા ભાવમાં હોય તો વાહાણમાં અથવા પુલ ઉપર જન્મ બાણુવો. લગ્ને જળચર રાશી (૪, ૧૦, ૧૨) હોય ને ચંદ્ર સાતમે ભાવે હોય તો વાહાણમાં બેઠેલી સ્ત્રી બીજા બાળકને પણ જન્મ આપે છે

(૧૫૦) પાણી નજીક જન્મ થવા વિષે.

આધ્યોધ્યમાપ્યમ રાશિ સપૂર્ણઃ સમવેક્ષતેથવા

ત્રેપૂરણબન્ધુલગ્નગઃ સ્યાત્રપ્રસૂતિઃ સલિલૈનસંશયઃ

અર્થ—જન્મકુંડળીમાં લગ્ને જલચર (૪, ૧૦, ૧૨) રાશી હોય ને ચંદ્ર પણ જલચર રાશીવાળા કોઈ પણ

ભાવમાં જોડેલો હોય અથવા પુર્ણકળાનો ચંદ્રજળચર રાશિના લગ્નને દેખતો હોય અથવા લગ્નમાં જલચર રાશી જોડેલી હોય ને ચંદ્ર દસમે ચોથે કે પહેલે ભાવે (લગ્ન) હોય તો બાળકનો જન્મ પાણી નજીક થયેલો બાણવો.

(૧૫૧) કેદખાનામાં કે ખાડામાં જન્મ થવા વિશે.

ઉદયોદયપચોર્થ્ય દ્વિતિ યુત્યામ્પાય નિરિક્ષિતેયમે
અલિક્ષિત્યુતે વિલગ્નગે સૌરેશીતકરે ક્ષિતેવટે

અર્થ—જન્મકુંડળીમાં લગ્ને ચંદ્ર હોય ને શની ખારમે પાપગ્રહોની દૃષ્ટી વાળો હોય તો કેદખાનામાં જન્મ થયેલો બાણવો.

કર્ક (૪) કે વૃશ્ચિક (૮) રાશીના લગ્નમાં શની હોય ને તેના ઉપર ચંદ્રની દૃષ્ટી હોય તો ખાડામાં જન્મ થયેલો બાણવો.

વિશેષ—સીંહ, કન્યા, ધન, મીન, કર્ક, મેષ, ને તુલા લગ્નમાં જન્મ હોય તો પથારી ઉપર ને વરખ, મિથુન, વૃશ્ચિક, મકર, કેલ લગ્નમાં જન્મ હોય તો જમીન ઉપર બાણવો.

(૧૫૨) માતાએ ફેંકી દીધેલા બાળક વિશે.

પાપેક્ષિતે તુહિનગા પુઠ્થે કુજસ્તે
ત્યકતોવિનશ્યતિ કુભર્કજ્યોસ્તથેન્દૌ ।

સૌમ્યેપિ પશ્યતિ તથાવિધ હસ્તગ્રેતિ
સૌમ્યેતરેષુ પરહસ્ત ગતોપ્યનાશ્ચ ॥

અર્થ—જન્મકુંડળીમાં લગ્ને ચંદ્ર હોય ને તેને પાપ ગ્રહની દૃષ્ટી હોય અને મંગળ સાતમે ભાવે હોય અથવા મંગળને શની અગ્નિઆરમા ભાવે હોય તો માતાના તણ દેવાથી તે બાળક મર્ણુ પામે છે પણ જો શુભગ્રહ ચંદ્રમા ને જોતા હોય ત્યારે તે શુભગ્રહના સ્વભાવવાળા મનુષ્યના હાથમાં તે બાળક ભય છે પરંતુ ચંદ્રમા પર શુભગ્રહો

સીવાય પાપ શ્રદ્ધાની દૃષ્ટી હોય તો તે બાળક બીજાઓએ સંભાળ લેવા છતાં પણ મર્ણ્ય પામે છે.

(૧૫૩) બાળકનો જન્મ થવા વિશે.

ઉદયતિ મૃદુભાસે સપ્તમસ્થય મન્દે
યદિભવતિનિષેક મુતિરક્ષત્રયેભ્ય ।
શશિનિવિધિરેવં પ્વાદશાબદૈઃ પ્રકુર્ચા
ન્નિગદિહીભીહ ચિન્ત્યં સુતિકાલેકપિયુકત્યા ॥

અર્થ—જ્યોધાન કુંડળી ઉપરથી નવ માસ કુંડળી કરતાં તે નવ માસ કુંડળીના લગ્નમાં મકર કે કુંભ રાશીનું લગ્ન આવે ને તેનો સ્વામી શની, જ્યોધાન કુંડળીમાં, સાતમા ભાવે જોડેલા હોય તો તે ગર્ભનો ત્રણ વર્ષે જન્મ થાય.

નવમાસ કુંડળીના લગ્નમાં, કરક લગ્ન આવે ને તેનો સ્વામી ચંદ્ર, જ્યોધાન કુંડળીમાં સાતમા ભાવે જોડેલા હોય તો આ વખતે રહેલા ગર્ભનો બાર વર્ષે જન્મ થાય.

તત્કાલભિન્દુસહિતો દ્વિરસાંશકોય
સ્તતુલ્યરાશિ સહિતેપુરતઃ રાશાકે ।
યાવાનુદેતી દિનરાત્રિસમાનભાગ
સ્તાવૃત્તિદિનનિશોઃ પ્રવદન્તિજન્મઃ ॥

અર્થ—જ્યોધાન કુંડળી ઉપરથી, દ્વાદશાંશ કુંડળી કરતાં તે દ્વાદશાંશ કુંડળીમાં જે રાશીમાં ચંદ્ર જોડેલા હોય તે રાશીનો ચંદ્ર ગર્ભના દસમા માસમાં જોડેલા જ્યોધાન કુંડળીના વખતથી દસમા માસે જ્યારે આવે ત્યારે જન્મ થાય એમ બહુવું

દિવસે કે રાત્રીએ જન્મ થવાનું બહુવા માટે જ્યોધાન કુંડળીના લગ્ને જે રાશી હોય તે રાશીના જેટલા અંશે ગયા હોય તેના પ્રમાણમાં જો લગ્ને, સિંહ, કન્યા, તુલા-

વૃશ્ચિક, કુંભ, ને મીન, એ છ રાશીઓ દિવસે જળવાન હોવાથી તે રાશીઓમાંની કેાઈ રાશી લગ્ને હોય તો દીવસે ને મેષ, વરુષ, મિથુન, કર્ક, ધન, ને મકર એ છ રાશીઓ રાત્રીએ જળવાન હોવાથી તે રાશીઓમાંની કેાઈ રાશી લગ્ને હોય તો રાત્રીએ જન્મ થાય એમ જાણવું. જોધાન કુંડળી ન હોય તો પ્રશ્ન કુંડળી ઉપરથી પણ ઊપર મમાણે જોઈ શકાય છે.

ગર્ભેભવો વસત્યેવ-વાસરાણાંરાત્ર્યેવ
અધિકંસપ્તસપ્તસ્યા દિવસાર્ધેનય ધ્રુવમ્

જેવી રીતે જીવ ગર્ભાવાસમાં જસો સ્નાહીસત્તોતેર દિવસ રહી બાહાર આવે છે.

પ્રકરણ ૧૩ મું.

(૧૫૪) જન્મના માસનું ફળ.

ચૈત્રેચ દૃષ્ટિભાજ ત્યાત્સાહુકાર શુભાકરઃ ।
રકતેક્ષણુઃ સરોપથ સ્ત્રીલોલ સલવેત્સદા ॥

અર્થ—જેનો ચૈત્ર માસમાં જન્મ થયો હોય તે અભિમાન સહિત, સારાં કામ કરવાવાળો, લાલ નેત્રવાળો, કોપી અને ચપલ સ્ત્રીઓને અતિ વહાલો થાય છે

લોગિની ધનીચુચિતશ્ચ સકોધશ્ચ મુલોચનઃ ।
મુરૂપૌવલ્લભ સ્ત્રીણાં માધવે જયતેનરઃ ॥

અર્થ—જેનો વૈશાખ માસમાં જન્મ હોય, તે સદા મુખનો લોગી, ધનવાન, સારા વિચારવાળો, કોપી, સારી આંખોવાળો, રૂપવાન, શુભવાન અને સ્ત્રીઓને ખ્યારો હોય છે.

પરદેશેરતઃચૈવ શુભ ચિત્તો ધનાન્વિતઃ
દીર્ઘાયુઃ સુખયુષિઃ જ્યેષ્ઠ મુખઃ ધનીભવેત્ ॥

અર્થ—જેનો જ્યેષ્ઠ માસમાં જન્મ થયો હોય તે પરદેશમાં રહેવાવાળો, સારા ચિત્તવાળો, મોટી ઉમરવાળો, અને યુદ્ધિમાન થાય છે.

પુત્રપૌત્રાન્વિતોધર્મી વૃત્તનાથેનપીડિતઃ ।

મુવર્ણશ્ચાદ્યપ્રમુખિતો દાપાદેયભવેન્નર ॥

અર્થ—જેનો અસાઠ માસમાં જન્મ થયો હોય તે પુત્ર-પુત્રીઓથી સુખી, ધર્મવાન, ધનનો નાશ કરવાવાળો, લક્ષ્મીથી દુઃખી, સુંદર દેહવાળો અને ચોકું સુખ લોગવી શકે છે.

મુખે દુઃખે તથા હનૌ, લાભે ચ સમચિત્તકઃ ।

સ્વલક્ષ્મ સુરૂપશ્ચ આવણે ભયતે નર ॥

અર્થ—જેનો આવણ માસમાં જન્મ થયો હોય તે સુખ, દુઃખ, હાની, લાભ વગેરે કારણોમાં સમાન ચિત્તવાળો, મોટા શરીરવાળો અને રૂપવાન હોય છે.

નિત્ય પ્રમાદી જલપાકઃ પુત્રયુક્તસુખીભવેત્ ।

મૃદુભાષીસુશીલશ્ચ ભાદ્રભતો ભવેન્નરઃ ॥

અર્થ—જેનો ભાદ્રવા માસમાં જન્મ થયો હોય તે સદા સુખમાં રહેવાવાળો, બહુ ખોલવાવાળો, પુત્રવાન, ધનવાન, મીઠી વાણીવાળો, સુંદર અને શીલવાન બન્યો.

મુરૂપશ્ચ મુખેયુક્તઃ કાવ્યકર્તાપરશુચિ ।

શુણવાન્ધનવાન્કામી દા ગ્રિયે ભયતેનરઃ ॥

અર્થ—જેનો આસો માસમાં જન્મ થયો હોય તે સારો રૂપવાન, સુખી, કાવ્ય રચનાર ચા કાવ્યનો શોખીન, અત્યંત પવિત્ર, શુણવાન, ધનવાન અને કામી હોય છે.

મુધની કામયુદ્ધિશ્ચ દુરાત્માક્ય વિકચી ।

પાપીયાન્દુષ્ટ ચિત્તશ્ચ કાર્તિકે ભયતેનરઃ ॥

અર્થ—જેનો કારતક માસમાં જન્મ થયો હોય તે ધનવાન, કામી પુદ્ધિવાળો, કુષ્ટ સ્વભાવનો, ખરીદી વેચાણનો કર્મ કરવાવાળો, અર્થાત્ ધંધો કરવાવાળો પાપી વૃત્તિવાળો, અને ખરાબચિત્ત (મન) વાળો થાય છે.

મૃદુભાષી ધની ધર્મી બહુમિત્ર પરાક્રમી ।

પરોપકારી જાતન્ય માર્ગશિર્ષે ભવેન્નર ॥

અર્થ—જેનો માગસર માસમાં જન્મ થયો હોય તે મીઠાં વચન બોલનારો, ધનવાન, ધર્મવાન, બહુ મિત્રોવાળો, પરાક્રમી અને ઘીજા માણસો ઉપર ઉપકાર કરવા વાળો જાણવો.

શુર ઉચ્ચ પ્રતાપીય પિતૃદેવ વિવર્જિત ।

ઐશ્વર્યજન્મકારીય પૌષેભાસે નરૌભવેત્ ॥

અર્થ—જેનો પોસ માસમાં જન્મ થયો હોય તે કઠોર સ્વભાવવાળો, શુરો, પ્રતાપી, પિતૃદેવતાઓને માનવા વાળો, આશ્ચર્ય ઉત્પન્ન કરવાવાળો જાણવો

મતિમાન્ધન વાંચૈવ શુરો નિષ્કુરભાષકઃ ।

કામુકધરણ્યે ધીરો ભાવજાતો ભવેન્નર ॥

અર્થ—જેનો માહા માસમાં જન્મ થયો હોય તે પુદ્ધિવાન, ધનવાન, શુરવીર, નિષ્કુર (કંઠજી) વચન બોલનારો કામી અને યુદ્ધમાં જોટલે લડાઈમાં ધીરજ રાખવા વાળો થાય છે

શુક્લ પરોપકારીય ધનવિધા સુખાન્વિતઃ

વિદેશે ભ્રમતે નિત્યં ક્ષાણ્યુને જાયતેનરઃ

અર્થ—જેનો ફાગણ માસમાં જન્મ થયો હોય તે સફેદ રહેવાળો અને પરોપકારી, ધનવાન, વિદ્વાન, સદા સુખમાં રહેવાવાળો અને વિદેશમાં ભ્રમવાવાળો જાણવો.

વિપયહીનમતિઃ સુચરિત્રદૃગ્ વિવિધતીર્થકરન્યનિરાયમઃ

સંકળવલ્લભઃ આત્મહિતકર-બહુભક્તિભ્રુવ્યમાસભવોન્નરઃ

અર્થ—જેનો મલ્લ માસમાં એટલે અધિક માસમાં જન્મ થયો હોય તે સંસારના વિષયોથી રહિત, ભિન્ન કામ કરવાવાળો, તીરથ ભત્રા કરવાવાળો, રોગ રહિત, અથા માણસોને પ્રિય અને પોતાનું હિત કરનારો બાણવો.

(૧૫૫) જન્મની 'પક્ષી' કૃણ.

પૂર્ણચંદ્ર નિલઃ શ્રી માન્સોદયમી બહુશાસ્ત્રવિત્ ।

કેસલેજ્ઞાનસંપન્નઃ શુકલપક્ષે ભવિષ્યતઃ ॥

અર્થ—જેનો શુકલ પક્ષ એટલે શુદ્ધિમાં જન્મ થયો તો પૂર્ણ ચંદ્રમાની કૃણ સમાન, ધનવાન, ઉદારી, અનેક શાસ્ત્રોનો બાણવાળો, સર્વ કાર્યમાં કુશળ અને જ્ઞાનવાન થાય છે.

નિષ્કુરો દુર્ઘ્નચૈવ સ્ત્રી દ્વેષિભતિ હિનકઃ ।

પરમેક્ષો જનૈર્દુક્તઃ કૃષ્ણપક્ષે પ્રભયતે ॥

અર્થ—જેનો કૃષ્ણપક્ષ એટલે વહીમાં જન્મ થયો હોય તો નિષ્કુર એટલે કંઠણ ભાષા બોલનારો, સ્ત્રીઓનો દ્વેષ કરનારો, ભતિહિન; પરના દોષો જોનારો થાય છે.

(૧૫૬) જન્મની 'તીથી' કૃણ

મહોદયોગીભતઃ પ્રતિપદિ તિથૌ પુન્યચરિતઃ ।

દ્વિતિયાયાં તેજઃ પશુબલયસૌ વિત્તબહુલઃ ॥

તૃતિયાયાં પુન્યપ્રબલભય શીલમ્બ પટુવાક્ ।

ચતુર્થ્યાં માશાલુ સ્વહન ચતુરો મન્ત્રનિપુણઃ ॥

અર્થ—એકમને દિવસે જન્મેલો મોટો ઉદ્યોગી પવિત્ર આચરણ કરનાર થાય છે.

બીજને દિવસે જન્મેલો બહુ તેજવાળો. પશુબળવાળો યશવાન ને ધનવાન થાય છે.

ત્રાજને દિવસે જન્મેલો પુન્યવાન; બળવાન; બીકણ, સારા આચરણવાળો, ને સુદરવાણી બોલવાવાળો થાય છે.

ચોથને દિવસે જન્મેલો લાંબીઆશાવાળો, ભયભામાં ચતુર ને મન્ત્રમાં હોંશિયાર થાય છે.

પન્થમ્યામપિલાગમચ્ચુતિરતઃ કામી કુશાભ્યશ્ચલ ।
 પૃથ્વામદપળલી મહિપતિશમઃ પ્રાસોડતિકોપાન્વિતઃ ॥
 સપ્તમ્યાં કઠિનો રૂવાક જનપતિ સ્થેષ્ઠ પ્રધાનોળલી ।
 ચાષ્ટમ્યામતિ કાચુકઃ ચુતવણુ લોલઃ કફાભાસવેત ॥

અર્થ—પાંચમના દિવસે જન્મેલો સર્વ શાસ્ત્ર અને વેદ ભાષુવામાં પ્રીતિવાળો, કામી, દુર્બળ શરીરવાળો ને અંચળ થાય છે.

છઠ્ઠના દિવસે જન્મેલો થોડા બળવાળો, રાખ જેવો, ઠાંઠો, ને બહુ ક્રોધી થાય છે.

સાતમના દિવસે જન્મેલો કઠોર અને ક્રોધી વચન બોલવાવાળો, માણસોનો સ્વામી, કદ્દ પ્રકૃતિવાળો અને શ્રેષ્ઠ બળવાન થાય છે.

આઠમના દિવસે જન્મેલો બહુ કામી, છોકરાની વહુમાં પ્રીતિવાળોને કદ્દનો રાગી થાય છે.

ખ્યાતો દિવ્યતત્ત્વઃ કુદારાતનયઃ કામીનવમ્યાંતિથૌ ।
 ધર્માભાષ્ટુવાક કલત્રતનયઃ શ્રીમાન્ દશમ્યાં ધની ॥
 દેવ બ્રાહ્મણ પૂજકો હુરિતિથૌ દાસાન્વિતો વિતવાન્ ।
 દ્વાદશ્યામતિ પુન્યકર્મ નિરતસ્ત્યાગી ધનીપન્થિતઃ ॥

અર્થ—નવમીને દિવસે જન્મેલો પ્રસિદ્ધ, સુંદર શરીરવાળો, ખરાબ સ્ત્રી અને ખરાબ છોકરાવાળો ને કામી થાય છે

દશમને દિવસે જન્મેલો ધર્મવાન, સુંદરવાણી બોલનાર સ્ત્રી અને છોકરાવાળો, લક્ષ્મીવાળો ને ધનવાન થાય છે.

અગીયારસને દિવસે જન્મેલો દેવ અને બ્રાહ્મણોને પુજનાર, ચાકરવાળો, ને ધનવાન થાય છે.

બારસને દિવસે જન્મેલો બહુ પવિત્ર કામ કરવામાં પ્રીતિવાળો, ત્યાગી, ધનવાનને પડિત થાય છે.

ત્રયોદશ્યાં લુપ્ત્ય પ્રકૃતિ રતિ કામીય ધનવાન ।

ચતુર્દશ્યાં ક્રોધી પરધન વધુ લોભપનાઃ ॥

અમાસ્યામાશાલુઃ પિતૃ મુર સમારા ધનપરો ।

ધની રાકાચન્દ્રે ચદિ કુલે ચસસ્વીચ શુભના ॥

અર્થ—તેરસને દિવસે જન્મેલો લોભી પ્રકૃતિવાળો,
બહુ કામી અને ધનવાન થાય છે.

ચૌદસને દિવસે જન્મેલો ક્રોધી, પારકા ધન અને
સ્ત્રીમાં લોભી મનવાળો થાય છે.

અમાસને દિવસે જન્મેલો ધણી આશાવાળો, પિતૃ અને
દેવતાઓઓની ભક્તિમાં તત્પર થાય છે.

પૂનમને દિવસે જન્મેલો ધનવાન, કુળવાન, યશવાળો
અને સારા મનવાળો થાય છે.

(૧૫૭) દિવસ અને રાત્રીના જન્મલું કૃળ.

સદ્ધર્મચક્રતો બહુ પુત્રલોગી પ્રિયાન્વિત કામનિષિદિતાંગ
વસાવૃચક્રતો મતિમાનમુરૂપો ભવેન્મલુખ્યાશ્ચદિવા પ્રસૂતઃ

અર્થ—દિવસે જન્મેલો પોતાના ધર્મમાં પ્રિતિવાળો,
બહુ પુત્રોવાળો, લોગી, સ્ત્રી હોવા છતાં કામની પીડા-
વાળો, ઉત્તમ વસ્ત્ર ધારણ કરવાવાળો; બુદ્ધિવાન તથા સ્વ-
રૂપવાન હોય છે,

મંદ વાગ્બહુકામાર્ત ક્ષયરોગી મલિનમ

કૂરાત્મચિત્ત પાપશ્ચ નિશિ જાતે ભવેન્નર

અર્થ—રાત્રિયે જન્મેલો, થોડી વાત ચિત્ત કરવાવાળો
બહુ કામી ક્ષયરોગી મલિન ચિત્તવાળો દુષ્ટાત્મા, અને ઘોર
પાપી થાય છે.

(૧૫૮) તીથીગંઠ દોષકૃળ

કૃષ્ણ પક્ષ ચતુર્દશ્યાં પડશે પ્રથમે શુભમઃ ।

દ્વિતિયેપિતરહુન્તિ તૃતીયે માતરં તથા ચ ॥ ૧ ॥

અતુથે માતુલંહન્તિ પત્રમે ભાતુનાશનમ્ ।

પથે યદિ શિશુહન્તિ ગન્ડહોષ ઇતિરિતઃ ॥ ૨ ॥

અર્થ—કૃષ્ણ પક્ષની ચૌદશના છ ભાગ કરવા, તેમાંના પહેલા ભાગમાં જન્મેલા હોય તો શુભ ફળ આપે છે, બીજામાં બાપનો, ત્રીજામાં માતાનો, ચોથામાં મામાનો, પાંચ-મામાં ભાઈનો, અને છઠ્ઠામાં બાળક પોતાનો નાશ કરે છે, એ પ્રમાણે ગન્ડહોષ કહેા.

અમાસ્યાન્તુ પ્રજાતાનાં ગજાનાં વાજનાં તથા ।

ગવાંચ મહિષાદિનાં મનુષ્યાણાં વિશેષતઃ ॥ ૩ ॥

સિનિવાલી પ્રજાતાનાં ત્યાગ એહુવિ સર્વદા ।

વિશેષાણ્ય કુકુત્યાનાં શાન્તિં કૃયાં દિવધાનંતઃ ॥ ૪ ॥

નારી વિના વષેપાંજી પસ્તિયાગો વિધિયતે ।

અર્થ—અમાવાસ્યા અથવા ચૌદશ ઉપર અમાસ હોય તે અમાસ અથવા શિનીવાળી એટલે અમાસના પહેલા પોહોરમાં અમાસને દિવસે જન્મેલા હાથી, બોડા, ગાય, ભેંસ વિગેરે પશુ અને મનુષ્યોનો હમેંશા ત્યાગ કરવો, અને કહુ, અમાસ એટલે અમાસના ઉપર પડેલા હોય તો તે દિવસે જન્મેલાઓની વિધિથી સ્ત્રી સીવાય બીજા મનુષ્યોનો ત્યાગ કરી શાન્તિ કરવા કહેલું છે.

(૧૫૬) જન્મના વારતું ફળ.

પિતાધિક્ષે અતુરસ્તેજ સ્વીસ્થરમ પ્રિયઃ ।

હાતા હાને મહોત્સાહી સૂર્યવારે ભવેન્નરઃ ॥ ૧ ॥

વિપદઃ પ્રથમે માસે દ્વાત્રિશચે ચત્રચોદસૈ ।

પથેા પિચતતઃ સૂર્યે જાતો જીવતિપષ્કમ્ જન્મઃ ॥ ૨ ॥

અર્થ—રવિવારના દિવસે જન્મ થાય તો ખીત પ્રકૃતિવાળો, અતિચતુર, તેજસ્વી, પ્રેમી, હાતાર હાન આપવામાં ઉત્સાહી હોય છે. પહેલા માસે છઠ્ઠા વર્ષે ત્રેવીસમા

* ધર્મસિંધુમાં અમાવાસ્યાના પહેલા પોહોરને શિનીવાળી અને છેલા એ પોહોરને કહુ સંજાની અમાસ કરેલી છે.

વર્ષે અને ભત્રીશમા વર્ષે, અંગપીઠા થઈ સાઠ વરસનું આયુષ્ય લોગવે છે.

મતિમાન્ધ્રીય વાફ્શાંતો નરેન્દ્રામય ભવિક ।
સમ દુષ્પ મુખઃ મીમાન્સોભવારે ભવેત્યુમાન્ ॥ ૩ ॥
એકાદશેઽષ્ટમે માસે ચંદ્ર પીઠાચષાઽશૈ ।
સપ્તવિશતિ વર્ષે ચ ચતુર્થકતા સિતોમૃતિ ॥ ૪ ॥

અર્થ—સોભવારના દિવસે જન્મ થાય તો બહુ બુદ્ધિશાળી, મીઠી વાણી બોલનાર, શાન્ત સ્વભાવિ, રાજાઓના આશ્રયે આભવિકા ચલાવનાર, મુખ દુખને સમાન માનનાર, અને ધનવાન થાય છે. આઠમા મહીને, અગીઆરમે મહીને અથવા સોલ્હમા મહીને તથા સત્યાવીશમે વર્ષે અંગપીઠા થઈ ચોરાશી વર્ષનું આયુષ્ય લોગવે છે

વત્સ બુદ્ધિર્જ્વલ ભવીરજ્જ્વલસાંહી મહાબલી ।
શૈનાની સ્તત્રપાસો વાધરા પુત્રો દિનાદ્ભવઃ ॥ ૫ ॥
ધ્વનિરશૈય દિવતિયેચ વર્ષે પીઠાચ મંગલે ।
ચતુઃસપ્તવિપાંચિ સદારોગી સભવતિ ॥ ૬ ॥

અર્થ—મંગળવારના દિવસે જન્મ થાય તો કઠોર બુદ્ધિવાળો, વૃદ્ધ અવસ્થા લોગવવાવાળો, લડાઈમાં ઉત્સાહ રાખવાવાળો, મહા બળવાન, સેનાધિપતિ, સમાન બળવાળો, અને કુટુંબ પાલક થાય છે. બીજા વર્ષે અથવા ભત્રીશમા વર્ષે અંગપીઠા થાય ને સદા રોગી રહી ચુઓતેર વરસનું આયુષ્ય લોગવે છે.

લિપિ લેખન ભવીર્યાત્રીય વાફ્ પડિત સુધી ।
રૂપ સંપત્તિ સંચુકતો બુધવાસરે સંભવઃ ॥ ૭ ॥
બુધવારેઽષ્ટમે માસે પીઠા વર્ષે તથા દ્વમે ।
પૂર્ણ ચતુઃષ્ટિ વર્ષે તતો મૃત્યુર્ભવિષ્યતિ ॥ ૮ ॥

અર્થ—શુધવારના દિવસે જન્મ થાય તો, દેખન-
કળાથી આજીવિકા ચલાવવાવાળો, મીઠી વાણી બોલવાવાળો,
પંડિત સમાન સારી શુદ્ધિવાળો, સારા રૂપવાળો, અને ધનશુભ્રત
ભણવો. આઠમા મહીને, આઠમા વર્ષે, અંગપીઠા રોગ,
ભય થઈ ચોરાશી વર્ષનું આયુષ્ય લોગવે છે.

ધનવિધા શુભ્ર પેતા વિવેકી જન પૂજિતઃ ।

આચાર્યો સચિવો વાસ્યા દ્વશુર વાસર સભવ ॥ ૯ ॥

શુરોચ સસેકે માસે પાઠયેત્ય ત્રયોદશી ।

પીઠા તતથ તુર્યકા શીતી વર્ષાણિ ભવતિ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—શુરવારના દિવસે જન્મ થાય તો ધનવાન,
વિદ્યાવાન, શુભ્રવાન, સંપૂર્ણ વસ્તુનો ભણનાર, દોઢમિય,
અને અધ્યાપક વા મંત્રી થાય છે. સાતમે, સોલસે વા તેરમે
મહીને અંગપીઠા થઈ ચોરાશી વર્ષનું આયુષ્ય લોગવે છે.

અભિયતઃસુર દ્વેષી ધનકીડારક્તઃસહા ।

શુદ્ધિમાન્ મુલગ્નો વાગ્મી ભૃશુવારે ભવેન્નરઃ ॥ ૧૧ ॥

શુક્રવારે ચ ભતસ્ય દહેરોગે વિવિર્જિતઃ ।

પષ્ટિ વર્ષેડ થસંપૂર્ણમિય તે માનવો મુવમ્ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—શુક્રવારના દિવસે જન્મ થાય તો અંચળ,
સ્વભાવિ, દેવતાઓનો દ્વેષી, ધનવાન, વિષય વાસનામાં
સંકા તલલીન રહેવાવાળો, શુદ્ધિવાન, શરીરે મુંઠર
દેહવાળો, અને વક્તા થાય છે. નિરોગી રહી સાઠ વરસનું
આયુષ્ય પુર્ણ કરે છે.

સ્થિરજઃ-સ્થિરગીઃ રો દુઃખ ચિત્તઃ પરાક્રમ ।

અધોઽનચલોઽશીવૃદ્ધ નારીરક્તઃ સહા ॥ ૧૩ ॥

શનીચ પ્રથમે માસે પીઠયો ચત્રચોદશી ।

દેહદેહુ સ્તસહામતઃ શત વર્ષાણિ ભવતિ ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—શનિવારના દિવસે જન્મ થાય તો મનને સ્થિર, અર્થાત મજબુત મનનો, રક્ષે, અન્નળ વક્તા, કૂર સ્વભાવી, દુઃખી ચિત્તવાળો, પરાક્રમી, નીચી દષ્ટિવાળો, ઘણા કેશ (વાળ) વાળો, અને સદા વૃદ્ધ સ્ત્રી સાથે રતિ લોગ કરવાની ઇચ્છાવાળો થાય છે. પહેલે મહિને તેરમા વર્ષે પીડા થઈ પછી નિરોગી થઈ લાંબુ આયુષ્ય લોગવે છે.

મકરણ ૧૪ મું.

(૧૬૦) જન્મના નક્ષત્રનું કૃણ

મુરૂપ રસુભગો દક્ષઃ સ્થૂલ કાયો મહાધનીઃ ।

અશ્વિની સંભવો લોકે ભય તે જનવલ્લભઃ ॥ ૧ ॥

અશ્વિની નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ રૂપવાન, મનોહર, અપળ, સ્થૂલ શરીરવાળો, ધનવાન અને દુનીયામાં હરેકને ખ્યાલો થાય છે.

નિરોગી સત્યવાદીય સત્પ્રાણીદક્ષમતઃ ।

ભરણ્યાં ભયતે લોકઃ સુસુખી ધનવાનપિ ॥૨॥

૨ ભરણી નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ રોગરહીત, સાચુ બોલવાવાળો, અધીક પરાક્રમવાળો, વ્રતમાં સ્થિર ભાવવાળો મુખમાં રહેવાવાળો અને ધનવાન થાય છે.

કૃપણ પાપ કર્મીય ક્રુધાલુ નિત્ય પીડિતઃ ।

અકર્મકૃદ્ભવે નિત્ય કૃતિકા સંભવો નરઃ ॥૩॥

૩ કૃતિકા નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ—કંબુસ, પાપ કર્મમાં પ્રીતિ કરવાવાળો, ઘણી ક્રુધા (ભુખ) વાળો, હુમ્મશાં રોગથી પીડાએલો સદા હલકાં કામ કરવાના વિચારવાળો થાય છે.

ધની કૃતજ્ઞો મેલાવી નૃપમાન્ય પ્રિયંવદઃ ।
સત્યવાદીસુરૂપથ રેહિણ્યાં જાય તે નરઃ ॥૪૧॥

૪ રેહિણી નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ ધનવાન, કૃતજ્ઞ એટલે કરેલા ઉપકારને જાણવાવાળો બુદ્ધિમાન, રાજાઓનો માનીતો, પ્રિયવક્તા, સત્યવાદી અને સારો રૂપવાન થાય છે.

અપલક્ષ્યુરોધીરઃ કુટુંબં સ્વકર્મ કૃતઃ ।
અહુંકારી પર દ્વેષી મૃગે ભવતિ માનવઃ ॥૪૨॥

૫ મૃગરીર નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ ગોણવામાં અપણ અને ચતુર, ગંભીર સ્વભાવવાળો, કુટુંબ એટલે જોડાં કામ કરવાવાળો, અહીંમાની પારકાની ઇર્ષ્યા કરવાવાળો જાણવો.

કૃત્ત્વં કોપ યુક્તથ નરઃ પાપસ્થતઃ શઃ ।
અદ્રાંનક્ષત્ર સુભૂતિ ધન ધાન્ય વિવિન્નિતઃ ॥૪૩॥

૬ આદ્રાં નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ કૃત્ત્વ એટલે ઉપકારને જલ્દી અપકાર કરનારો ક્રોધી, પાપી જોડાં કામ કરવાના વિચારવાળો, હુમ્મો અને ધન ધાન્યથી રહિત થાય છે.

શાંતસ્થુષીચ સંલોગી મુલ ગાજન વદ્ધસઃ ।
પુત્રમિત્રાદિભિયુક્તો જાયતે ચ પુનર્વસો ॥૪૪॥

૭ પુનર્વસુ નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ શાંત સ્વભાવવાળો, સુખી, લોગી, મનોહર શરીરવાળો, સર્વ માણસોને વહાલો, અને પુત્ર, મિત્રના સુખવાળો જાણવો.

દેવધર્મ ધનૈયુક્તઃ પુત્રયુક્તો વિચક્ષણઃ ।
મૃધ્યે ચજાયતે લોકઃ શાંતાત્માસુલભઃ સુખી ॥૪૫॥

૮ મૃધ્ય નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ દેવતાઓની સેવા કરવાવાળો, ધાર્મિક અને ધનવાન, પુત્રવાન વિચક્ષણ શાંત પ્રકૃતિવાળો, સારા શરીરવાળો અને સુખી જાણવો.

સર્વ ભક્ષી કૃત્તાંતથ કૃત્ત્વો વચ્ચઃ ખલ્લઃ ।
આત્મેષાયાંનરો ભત્તઃ કૃત્ત્વોર્મહિ ભય તે ॥૯૯॥

૯ આ આત્મેષા નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ ભક્ષ્ય અભક્ષ્ય વસ્તુ ખાવાવાળો, હલકાં કામ કરવાવાળો, કૃત્ત્વ, કઠારો, શક અને કર્મી થાય છે.

બહુભૃત્યો ધની લોગી પિતૃભક્તો મહોદધી ।
અમૂનાથો રાજ સેવી મધ્યાયાં ભય તે નરઃ ॥૧૦॥

૧૦ મધ્યાનક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ ઘણા નોકર ચાકર રાખવાવાળો, ધનવાન, લોગ લોગવવામાં લોગી, પિતાનો ભક્ત, બહુ જિદ્દમ કરવાવાળો, સેનાના માલીક જેવો શુરવીર અથવા સેનાનો માલીક અને રાજ કારોબારી બાણવો.

વિદ્યાગોધન સંયુક્તો ગંધારઃ પ્રમદાગ્રિયઃ ।
પૂર્વકાલ્યુનીકા ભત્તઃ સુખી પંડિત પૂજિત ॥૧૧॥

૧૧ પુર્વા કાલ્યુની નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ વિદ્યાન, ધનધાન્ય યુક્ત, ગાયોનું પાલન કરવાવાળો, ગંધાર સ્વ-ભાવવાળો, સ્ત્રીઓને પ્રીય, અર્થાત સ્ત્રીઓનું મનહરણ કરવાવાળો, સુખી, પંડીતોમાં પુછાતો, અને પુજીત બાણવો.

કાંતઃ શુરો મૃદુર્વક્તા ધનુર્વેદાર્થ પંડિતઃ ।
ઉત્તર કાલ્યુની ભત્તો મહા યોદ્ધાજન પ્રિયઃ ॥૧૨॥

૧૨ ઉત્તર કાલ્યુની નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ તપ-શ્રીયા કરવામાં પ્રિતિવાળો, શુરવીર, મીઠાં વચન બોલવાવાળો, ધનુર્વેદમાં હોંશીયાર, મોટા યોદ્ધા જેવો અને દરેક માણસને પ્રિય હોય છે.

અસત્ય વચનો વૃષ્ટઃ સુરાપો બંધુ વર્જિતઃ ।
હસ્તે ભત્તો નરશ્ચારો ભય તે પાર દારિકઃ ॥૧૩॥

૧૩ હસ્ત નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ જુદું જોડવા-
વાળો નિર્દય એટલે કચાહીન, મદીરા પીવામાં મન રાખવા-
વાળો, લાઇઓના સુખ વગરનો, ચોરી કરવાવાળો અથવા
ચોરોની સંગત કરવાવાળો અને પરત્વી લોકતા બાણવે.

પુત્રહારા યુક્ત સ્તુષ્ટો ધન ધાન્ય સમન્વિતઃ ।
દેવધ્યાક્ષણ ભક્તતથ ચિત્રાયાં ભય તે નરઃ ॥૧૪॥

૧૪ ચિત્રા નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ સ્ત્રી પુત્રયુક્ત,
સંતોષી, ધન ધાન્યથી પુર્ણ સુખી, દેવતાઓનો અને બ્રાહ્મ-
ણોનો ભક્ત બાણવે.

વિદ્યધો ધાર્મિકૃદ્ ઋગ્વ કૃષ્ણ પ્રિય વસ્ત્રભઃ ।
સુશીલો દેવ ભક્તતથ સ્વાતૌ ભતો ભવેન્નરઃ ॥૧૫॥

૧૫ સ્વાતી નક્ષત્ર જન્મેલો માણસ બળતા હૃદયવાળો
ધર્માત્મા પશુ કંબુસ, સ્ત્રીઓને પ્યાર કરવાવાળો, સારા શાંત
સ્વભાવવાળો, અને દેવતાઓની ભક્તિ કરવાવાળો બાણવે.

અતિદુષ્ટેતિમાની ચ નિષ્કુરઃ કલ્પહ્રિય ।
વિશાખાયાં નરો ભતો વેશ્યાયાં જનરકતો ભવેત ॥૧૬॥

૧૬ વિશાખા નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ ઘણો લોભી,
જહુ માનની ધમ્મિજાવાળો, નિષ્કુર (હુદ) કલેશમાં પ્રીતિ
રાખવાવાળો, અને વેશ્યાઓનો સુગી બાણવે.

પુરુષાર્થ પ્રવાસીચ બંધુ કાર્થ સદાધર્મીઃ ।
અનુરાધાભવો લોકઃ સદા ધૃષ્ટત્થ ભયતે ॥૧૭॥

૧૭ અનુરાધા નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ પુરુષાર્થ
કરવાવાળો, પરદેશમાં રહેવાવાળો, લાઇઓને મદદ કરવા-
વાળો, સદા ઉદય કરવાવાળો, અને પરોપકારી બાણવે.

બહુભિન્ન પ્રધાનત્થ કવિ ર્જિતો વિચક્ષણ ।
જ્યેષ્ઠા ભતો ધર્મ રતો ભયતે શુદ્ધ પૂજિતઃ ॥૧૮॥

૧૮ જ્યેષ્ઠા નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ ઘણા મિત્રોવાળો, પ્રધાન પદવી ભોગવનારો, કવીની શક્તિને ભણવાવાળો, તપસ્યા કરવાવાળો, ઘણો ચતુર ધર્મમાં તત્પર અને શુદ્ધ (મધ્યમ) જાતીમાં પુજનિક એટલે માન મેળવનારો થાય છે.

જ્યેષ્ઠાષપાદેડમ જમાસુ હન્યાત્ ધિતિયપાદેયદિતકનિષ્ઠમ ।
તુતિયપાદે પિતરનિહન્તિ સ્વયં ચતુર્થે મૃતિમેતિ જાતઃ ॥૧૯॥

અર્થ — જ્યેષ્ઠાના પહેલા પાદમાં જન્મેલો મોટાભાઈનો, બીજા પાદમાં જન્મેલો નાના ભાઈનો, ત્રીજા પાદમાં જન્મેલો બાપનો, અને ચોથાપાદમાં જન્મેલો પોતાનો નાશ કરે છે.

વિભક્તતા દશભિર્જ્યેષ્ઠા નક્ષત્રા ખિલનાઠીકા ।

આશ્વશે જનની માતાદિતિએ જનની પિતા ॥૨૦॥

તુતિયે જનની જ્ઞાતા યદિમાતા ચતુર્થે કે ।

પચ્ચમે જાત તનય. પંઢે ગોવિત્તનાશકઃ ॥૨૧॥

સપ્તમે ચોક્ષયકુલ ન્વષ્ટમે વંશ નાશનમ્ ।

નવમે ધેશુરહ્નિ સર્વ હન્તિ દશાશકે ॥૨૨॥

અર્થ — જ્યેષ્ઠા નક્ષત્રની સર્વ ધડીઓને દશવડે ભાગવી, તેમાં પહેલા ભાગમાં જન્મેલો માની માનો, બીજામાં માના બાપનો, ત્રીજામાં મામાનો, ચોથામાં માનો, પાંચમામાં જન્મેલો પોતાનો, છઠ્ઠામાં ગાય વિગેરે પશુનોને ધનનો, સાતમામાં માતાપિતાના બંને કુળોનો, આઠમે વંશનો, નવમે સાસરાનો, અને દસમા ભાગમાં જન્મેલો સર્વનો નાશ કરે છે.

લૈમવાસરયોગેન જ્યેષ્ઠજ્ઞં જ્યેષ્ઠસોદરમ્ ।

લાગુવાસર યોગેન મૂલજાંધેશુર હરેત્ ॥૨૩॥

અર્થ — મંગળવારે જેષ્ઠા નક્ષત્રમાં જન્મેલા મોટા-

ભાઈનો, ને રવિવારે મૂળ નક્ષત્રમાં જન્મેલા સાસરાનો નાશ કરે છે.

મુખેન ચુકતો ધનવાહુનાકથોહિન્નો બલાકથઃસ્થિરકર્મ કર્તા
મતાપિતારપિતૃનો મનુષ્યમુલે કૃતીરયા બજન નં મપન ॥૨૪૧॥

૧૬ મુળ નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ મુખી, ધનવાન,
હિંસા કરવાવાળો, બલવાન, સ્થિર વિચારવાળો, શત્રુનો
નાશ કરવાવાળો, અને કીર્તિવાન થાય છે.

મુલાધપાદેપિતરં નિહુન્વાત્ ધિવતિથકે માતર માશુહન્તિ ।
પુતિયભેવિત્તવિનાશકઃ રચાત્ ચતુર્થપાદે સમુચૈતિસોખ્યમ્ ॥૨૪૨॥

અર્થ—મૂળ નક્ષત્રના પહેલા પાદમાં જન્મેલો બાપનો
નાશ કરે છે બીજા પાદમાં જન્મેલો માતાનો જલ્દીથી નાશ
કરે છે. ત્રીજા પાદમાં જન્મેલો દ્રવ્યનો નાશ કરે છે
ને ચોથા પાદમાં જન્મેલો ઘણા મુખને ભોગવનારો થાય છે.

મુલક્ષ્ નિખિલાનાડયઃ તિથીસહજ્યા વિભાજ્યતા ।

આથે પિતા પિતૃભાતા પુતિયેભાગિનિપતિઃ ॥૨૪૩॥

પિતા મહુચ્ચતુર્થેતુ માતા નશયતિ પચમે ।

પૃથેતુ માતૃભાગિનિ સસમે માતૃલ સ્તથા ॥૨૪૪॥

અષ્ટમાસે પિતૃવ્યસી નિખિલંતુ નવાંશકે ।

દશમે પશુ સંઘાતો ભૂત્યસ્તવેકા દશાંશકે ॥૨૪૫॥

દ્વદશૈ પુસ્તવયંજાત ત્યજ્યમેષ્ટસ્તુત્રયોદશૈ ।

ચતુર્દશૈતદ્ભાગિનિ ત્વન્તથે માતા મહુસ્તથા ॥૨૪૬॥

અર્થ—મૂળ નક્ષત્રની સર્વ ઘડીઓને પંદર વડે ભાગવી,
તેમાં પહેલા ભાગમાં જન્મેલો પોતાના બાપનો, બીજા
ભાગમાં કાકાનો, ત્રીજામાં બહેનના વરનો, ચોથામાં બાપના
બાપનો, પાંચમાં માતાનો, છઠ્ઠામાં માસીનો, સાતમાં
મામાનો, આઠમાં કાકીનો, નવમાં સર્વનો. દશમાં
પશુઓનો, અગીયારમાં આકરનો, બારમાં જન્મેલું
બાળક પોતાનો, તેરમાં ચોટા ભાઈનો, ચૌદમાં

બેનનો, અને પંદરમાં ભાગમાં જન્મેલું બાળક માના
આપનો નાશ કરે છે.

કૃષ્ણે તત્તીયાદશમીવલક્ષ્મી ભૂતો મહીભાર્તિ યુધેઃ સમેતઃ ।
યે જન્મકાલે ક્લિષ્ણસ્ય મૂલયુન્મૂલનં તત્કરંતે કુલસ્ય ॥૩૦॥
દિવાસાયં નિશિ પ્રાતરતાન તસ્ય માતૃલસ્યચ ।
પરૂનાં મિત્ર વર્ગસ્ય કમાન્મૂલ મનિષ્ટ નમ્ ॥૩૧॥

મૂળ નક્ષત્ર અને કૃષ્ણ પક્ષની ત્રીજને મંગળવાર
અથવા દશમને શનીવાર અથવા શુકલપક્ષની ચોથને બુધ-
વાર હોયતો જન્મનાર બાળક સમગ્ર અર્થાત સર્વ કુલનો
નાશ કરે છે. દિવસનો જન્મ હોય તો પિતાનો, સંધ્યાનો
જન્મ હોય તો માતાનો, રાત્રીનો જન્મ હોય તો પશુ
(ઘેર) નો અને પ્રાતઃકાલ જોટલે સૂર્યોદય વખતનો જન્મ
હોય તો મિત્રોના મૂળને નષ્ટ કરે છે.

૬૫માત્રોપકારીત્વ ભાગ્યવાંચનન પ્રિય ।

પૂર્વાષાઢા ભવો જુનં સકલાર્થં વિચક્ષણુઃ ॥૩૨॥

૨૦ પૂર્વાષાઢા નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ તેની દૃષ્ટિએ
બ્યાજબી દેખાય તેટલોજ પર ઉપકાર કરવાવાળો, ભાગ્યવાન,
દરેક મનુષ્યને પ્રિય, સર્વ વસ્તુનો ભણકાર અને દરેક
વાતમાં પ્રવીણ હોય છે,

બહુમિત્રો મહુકામો ભયતે વિનયી સુખીઃ ।

ઉત્તરાષાઢા સંભૂતઃ શુરશ્ચ વિજયી ભવેત્ ॥૩૩॥

૨૧ ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ ધણી
મિત્રોવાળો, પ્રચંડ દેહવાળો, મિઠી વાણી બોલવાવાળો
વિવેકી, સુખી, શુરવીર, અને દરેક કામમાં વિજય
મેળવવાવાળો થાય છે.

અતિમુલક્ષિત કાન્તિઃસમ્ભવઃ સન્નિવાનાંઃ ।

નનુ ભવતિ વિનીત આર્ કીર્તિઃ સુરપઃ ॥૩૪॥

દ્વિજવર સુરભારિત વ્યંકત વાસ્ માનવઃ સ્થા ।

દક્ષિ જિતિ યદિ સ્તિ ભૂપતિઃ સસ્વવરોઃ ॥૩૫॥

૨૨ અભિજીત નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ ઘણી સુંદર સારી કાંતીવાળો, સજ્જન માણસોનો સંગ કરવાવાળો, વિનયવાન ઉત્તમ કીર્તિવાળો, સારો રૂપવાન, દેવ અને શ્રેષ્ઠ પ્રાણીઓને પુજવાવાળો, સત્ય જાણવાવાળો, અને પોતાના કુળમાં રાજ્યપદને હોગવનારો થાય છે. આ નક્ષત્રને અપુર્ણ નક્ષત્ર પણ કહેવાય છે.

કૃતક્ર્મઃ સુભગો હાતા શુભ્રઃ સર્વેષ્વ સંયુક્તઃ ।

શ્રીમાન્યદુલ્લ સંતાનં શ્રવણ ભયતે નરઃ ॥૩૬॥

૨૩ શ્રવણ નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ સારા કામ કરવાવાળો, સુંદર દેહવાળો, ઠાન કરવાવાળો, સર્વ શુભ-વાળો, ધનવાન અને ઘણા સંતાનોના મુખવાળો ભણવો.

ગીતપ્રિયો બંધુ માતૃયા હેમરત્નેરલકૃતઃ ।

ભતો નરો ધનિષ્ઠાયાં શતૈકશ્ય પતિર્શવિત્ ॥૩૭॥

૨૪ ધનીષ્ઠા નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ જ્ઞાનતાનનો શોખીન, ભાઈઓથી માન પામવાવાળો, સોના અને રત્નોવડે શોભાયમાન, સેંકડો માણસો ઉપર માલીકપણું ધરાવનાર થાય છે.

કૃપણો પિ ધન પૂર્ણઃ સ્વાત્પર દારીપ સેવકઃ ।

ભતઃ શતલિપાર્યાય વિદ્યે કમુકો ભવેત્ ॥૩૮॥

૨૫ શતલીપા નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ કૃપણ પણ ધનવાન, પરજીવોની પાસે સેવક તુલ્ય થઈને તેને સેવનાર વિદેશમાં જાય તો પણ કામી અર્થાત વિષયાંધી થાય છે,

વક્તા મુખી પ્રભયુક્તો બહુ નિદો નિરર્થકઃ ।

પૂર્વા ભાદ્રપદા યાંચ ભતો ભવતિ માનવ ॥૩૯॥

૨૬ પૂર્વાભાદ્ર પદ નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ ઘણું જાણવાવાળો, મુખી, સંતતીવાળો, બહુ ઉંઘનારો, અને નકામો વખત કાઢનારો થાય છે.

ગૌરઃ સસત્ત્વો ધર્મજ્ઞઃ શત્રુ વાતી પરામરઃ ।

ઉત્તરા ભાદ્રપદ ભતો નરઃ સાહસિકો ભવેત્ ॥૪૦॥

૨૭ ઉત્તરાશાદ્ર પદ નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ ગૌર-
વર્ણ દેહવાળો, સત્વશુભી સ્વભાવવાળો. ધર્મનો બહુકાર
શત્રુઓનો નાશ કરવાવાળો, દેવતાઓ સમાન પરાક્રમ
કરવાવાળો અને સાહસિક થાય છે.

સંપૂર્ણાંગઃ શુભિર્દક્ષઃ સાધુઃ શુરોવિચક્ષણઃ
દેવતી સંભવોલોકે ધન ધાન્યૈ રસકૃત ॥૪૧॥

૨૮ દેવતી નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ સર્વ જાગે
સુંદર દેહવાળો, પવિત્ર મનવાળો, અપણ ચિત્તવાળો, સાધુ
સમાન ધાર્મિક, શૂરવીર, અતુર, અને ધનધાન્યથી સુખી થાય છે.

(૧૫૦) નક્ષત્રગંઠ દોષકું.

મૂલાવાસવયોર્મંબાભુઅગયો વૈષ્ણાધિયોઃસન્ધિગં ।
ગન્ધાન્તં પ્રહર પ્રમાણમધિકા નિષ્પ્ર પ્રહં પ્રાણિનામ ॥૧॥

જ્યેષ્ઠા દાનવતાર સન્ધિ ચરિકા આશુકતસંજ્ઞાભવેત ।
તન્નાડી પ્રભવાંકુગનામૃતપશુપ્રેષ્યાઃ કુલંબશંકા ॥ ૨ ॥

અર્થ—જ્યેષ્ઠા અને મૂળ, આશ્લેષા અને મઘા,
દેવતી અને અશ્વિની એ નક્ષત્રોની સંધી એટલે એક
ઉતરીને બીજી જેસે તે વખતના એક પ્રહરને નક્ષત્ર
ગંઠાંત કહે છે. ને તેમાં જન્મ થાય તો તે પ્રાણીને બહુ
નેષ્ટ એટલે ઘણું ખરાબ ક્ષણ લોગવડું પડે છે.

જ્યેષ્ઠા નક્ષત્ર ઉતરતા વખતની અડધી ઘટીને અને
મૂળ નક્ષત્ર જેસતાં વખતની અડધી ઘટીને અશુભ મૂળ કહે
છે. તે ઘટીમાં જન્મેલા પુત્ર, પુત્રિ, દાસ, દાસી અને પશુ
કુળનો નાશ કરનાર થાય છે.

આશ્લેષાએ નગન્ઠં રચાત ધનગન્ઠં દ્વિતિયકે ।
તુતિથેમાતુગન્ઠંચ પિતુગન્ઠં અતુર્થકં ॥૩॥

અર્થ—આશ્લેષાના પહેલા ચરણમાં ગંઠયોગ થતો

નથી, બીજામાં ધનગંડ, ત્રીજામાં માતૃગંડ, અને ચોથામાં પિતૃગંડ થાય છે.

મૃલા મલાધિ ચરણે પ્રથમે પિતૃશ્ચ ।

પીષ્ણુદ્રશોશ્ચ ક્ષિપ્તસ્તુ ચતુર્થપાદે ॥૪॥

માતૃઃ પિતૃઃ સ્વપુષ્પોઽપિ કરોતિનાશં ।

ભતો યથાનિશિ દિનેઽપ્યથઃ સન્ધ્યશોશ્ચ ॥૫॥

અર્થ—મૂળ, મલા અને અશ્વિનીના પહેલા ચરણમાં બાપનો, અને રવતી, જેણે ને આશ્લેષાના ચોથા ચરણમાં પોતાના શરીરનો, અને માતા પિતાનો પણ નાશ કરે છે. જો રાત્રિ દિવસ કે જે સંધ્યાઓ વિષે જન્મે હોય તેો તેનું કૃણ નીચે સુજળ બાણવું.

દિવાભાતસ્તુપિતૃં રાત્રિભે જનની તથા ।

આત્માનં સન્ધ્યશોશ્નિ નાસ્તિગન્ડ વિપર્યય ॥૬॥

અર્થ—દિવસે જન્મેલો બાપનો, રાત્રિએ જન્મેલો માનો, ને જે સંધ્યાઓમાં જન્મેલો પોતાનો નાશ કરે છે, ગંડથી ઉદ્ધત નથી.

રક્ષત્યાન્તે ભવેદ્રાત્રા વાદૌયદિદિને તથા ।

સન્ધ્યાસુ રક્ષસન્ધૌ તદિત્ત્વગન્ડ લક્ષણમ્ ॥૭॥

અર્થ—પ્રથમ રાત્રિને વિષે નક્ષત્રનો અંત, તે પ્રમાણે દિવસને વિષે, નક્ષત્રની આદિ સંધ્યાઓને વિષે; જે નક્ષત્રોની સધી તે ગંડના લક્ષણ છે.

પૂર્વાષાદે ધનુર્લગ્ને ભતઃ પિતૃવિનાશકઃ ।

પૂષ્યકર્કે લગ્ને પિતૃ મૃત્યુ-કરૌ ભવેત્ ॥૮॥

અર્થ—પૂર્વાષાદામા ધન લગ્ન વિષે, તથા પુષ્ય નક્ષત્રમાં કર્ક લગ્ન વિષે જન્મેલું બાળક બાપનો નાશ કરનાર થાય છે.

ષોડ પાખ્દાસ્તુરજ્ઞાણે મલાલે ચાષ્ટ વત્સરાઃ ।

એકાબ્દઃ શકતારાયાં ચત્વાર સ્વાસ્થ્યલ્લયોઃ ॥૯॥

સોપ્ વર્ષ દ્વયં ચૈવ દેવત્યાગ્રેક વત્સરઃ ॥

ધ્વૌભાસૌ ચોત્તરાદોષઃ પુષ્યક્ષેત્રે ત્રિમાસકમ્ ॥૧૦॥

અર્થ—અગ્નિની નક્ષત્રના પહેલા ચરણમાં જન્મેલો સોળ વરસ, મધાના પહેલા ચરણમાં જન્મેલો આઠ વરસ જ્યેષ્ઠામાં જન્મેલો એક વરસ, ચિત્રા અને મૂળમાં જન્મેલો ચાર વરસ, આ સ્ત્રેષામાં જે વરસ, દેવતીમાં એક વરસ, ઉત્તરા ક્રાંત્યુનીમાં જે માસ, અને પુષ્ય નક્ષત્રમાં જન્મેલો ત્રણ માસ સુધી લય ભરેલી છન્દગી લોગવે છે.

નવમે માસે પિતરં પૂર્વાષાદાદ્ભવો હરેત્ ।

હસ્તાક્ષેં યદિ જાતસ્તુ પિતરં દ્વાદશાબ્દકં ॥૧૧॥

અર્થ—પૂર્વાષાદામાં જન્મેલો નવમા માસે અને હસ્ત નક્ષત્રમાં જન્મેલો બાર વર્ષે બાપનો નાશ કરે છે.

પૂર્વાષાદા તુ પુષ્યેય પિતરં માતરં સુતમ્ ।

માતૃલભ્ય શિશુહ્ન્યાત્ પ્રથમાં શકતં કમાત્ ॥૧૨॥

અર્થ—પૂર્વાષાદા અને પૃથ્વીના પહેલા ચરણમાં જન્મેલો બાળક પિતાનો, બીજામાં માતાનો, ત્રીજામાં છોકરાનો, ને ચોથા ચરણમાં મામાના પુત્રનો નાશ કરે છે.

ઉત્તરા ક્રાંત્યુનીતારા પ્રથમે ચરણેયદિ ।

પુષ્ય નક્ષત્ર મધ્યસ્થ પાદયોરુભયોર્થિદિ ॥૧૩॥

પાદિ વૃત્તિયે ચિત્રાયાઃ પૂર્વાધિયમ ભસ્યચ ।

વૃત્તિયાંશેડકં તારાયાશ્વતુર્થાંશેડન્ત્ય ભસ્યચ ॥૧૪॥

જાતસ્તુ પિતરંહન્તિ જાતાચૈન્માતરં તથા ।

અર્થ—જો ઉત્તરા ક્રાંત્યુનીના પહેલા ચરણમાં, પૂષ્ય નક્ષત્રના વચમાંના જે ચરણમાં, ચિત્રાના ત્રીજા ચરણમાં, ભરણીના પૂર્વાર્દમાં, હસ્તના ત્રીજા ચરણમાં, અને દેવતીના ચોથા ચરણમાં જન્મેલો છોકરો હોય તો બાપનો ને છોકરી હોય તો માતાનો નાશ કરે છે.

(૧૬૨) અભુક્ત મુળ નક્ષત્રનું ફળ.

જ્યેષ્ઠાંત્ય ઘટિકૈકાચ મૂલસ્થાવ ઘટીક્રયમ્ ।
અભુક્ત મૂલમિત્યુક્તં તત્રોત્પન્ન શિશોર્મુખમ્ ॥૧॥
અષ્ટવર્ષાંશિના લોક્યં તાતે ન શુભ મિચ્છતા ।
તત્રોષપરિહારાર્થે શાંતિકિં પ્રાપ્યતેઽધુના ॥૨॥

અર્થ—જેનો જન્મ અભુક્ત મુળ એટલે જ્યેષ્ઠા નક્ષત્રની છેવટની એક ઘડી અને મૂળ નક્ષત્રની પ્રથમની એક ઘડી, એ બે ઘડીનું ગણાય છે. તેમાં જે માણસનો જન્મ થયો હોય તેના પીતાએ આઠ વરસ સુધી તે પુત્રનું મોઢું જોવું નહિ. જો તે પુત્રવટે આબાદીની ઇચ્છા રાખવી હોય તો તે દોષનો નાશ કરવાના અર્થે વિધિયુક્ત શાંતિ કરવી એવો પ્રિદ્વાન જ્યોતિષિયોનો મત છે—

અભુક્ત મૂલજ. પુત્ર પિતરંહન્તિ તત્કાલાનં ।
અભુક્ત મૂલજનિતો યદિ જીવતિ માનવઃ ॥૩॥
નિજવંશકર. શ્રીમાન્ બહુસેનાધિપોઽથવા ॥

અર્થ—અભુક્ત મુળમાં જન્મેલો પુત્ર તેના બાપનો જલ્દીનાશ કરે છે. અને તે બાળક જો જીવે છે તો પોતાનો વંશ વધારનાર, લક્ષ્મીવાળો અથવા બહુ સેનાનો સ્વામી થાય છે.

(૧૬૩) મૂળ નક્ષત્ર શાંતિ વિચાર

રત્ને શતોષધી મૂલૈ સસમૃદ્ધિસં સપૂરયેતઃ ।
શતચ્છદ્રં ઘટં તસ્માન્નિઃ સૂતેન જલેન હિ ॥૧॥
બાલકાગ્ન્યા પિતૃ સ્નાને વિગ્રેઃ સમ્પાદિતે સતિ ।
જપ હોમ પ્રદાનેચ કૃતેસ્થાન્મંગલં ક્ષુવમ્ ॥૨॥

મૂળ નક્ષત્રની શાંતિ કરવા માટે નવરત્નો, સૌમ્યલી અર્થાત શુભરાતમાં જેને સહસ્ર મૂળી યા શતાવળી કહેવામાં આવે છે તે અને સાત જાતની માટી, તેમ સો કાણાં પાડેલો માટીનો

ઘડો તે ઘડામાં જલભરી તે કાણાંમાંથી પડતી જલનીધારાથી જન્મેલો બાળક અને તેના માતાપીતા વિદ્વાન પ્રાણીઓ ના કહેવા પ્રમાણે વિધીસર જ્ઞાન કરી જપ, હોમ, અને દાન વ્રતો કરે તો તેનું નિશ્ચે મંગલીક થાય અને મૃત્યુની શાંતિ થાય છે.

(૧૬૪) યોગાનયોગ દોષકળ.

પિતૃ જન્માક્ષી કર્મક્ષી જાતઃ પિતૃ વનાશક ।

જન્મક્ષી શક્તિશ્રીજાતઃ સર્વો મૃતિમદઃ ॥૧॥

અર્થ—બાપના જન્મ નક્ષત્રમાં અથવા તેનાથી હ-શમાં નક્ષત્રમાં જન્મેલો બાપનો નાશ કરે છે. બાપની રાશી, નવમાસ, ને જન્મમાં જન્મેલો બાળક તત્કાળ બાપનો નાશ કરે છે.

મુસલો મુદ્ગરે યોગે જાત શોભન નાશકૃત્ ।

વિષ્ણુયાં હરિદ્ર માચ્છરે શુલિકેડકું વિહીનવાન ॥૨॥

અર્થ—મુશળ અને મુદ્ગર યોગમાં જન્મેલો શુભ કામનો નાશ કરનાર, વિષ્ટિ કરણમાં જન્મેલો હરિદ્રિ ને શુલિક યોગમાં જન્મેલો શરીરની ખોડવાળો થાય છે.

રિક્તાયાં પન્ડતાંયાતિ પદ્મ સ્વામ્યપકન્દકે ।

મહાપીડીત નક્ષત્રે જાતો રોગાનિપીડિતઃ ॥૩॥

અર્થ—રિક્તાતીથી (૪, ૯, ૧૪) માં જન્મેલો નપુંસક થાય, ને ચમ કંટકમાં લંગડો, થાય મહાપીડાતા નક્ષત્રમાં રોગથી દુઃખી થાય છે.

મહામુકતે કાંક્ષિતક્ષે દત્તપુત્રો ભવેત મૃતઃ ।

વ્યતિપાતે હર્ગાહીનઃ સ્વાત્ પરિચે મૃત્યુ માપ્નુયાત ॥૪॥

અર્થ—લગ્નમાં કોઈ મહા મેઠો ન હોય ને કોઈ મહા ભેસવાની તૈયારીમાં હોય તે વળતમાં જન્મેલો છોકરો દત્તક પુત્ર, ને વ્યતિપાતમાં જન્મેલો શરીરમાં ખોડવાળો થાય છે. અને પરિધીયોગમાં જન્મેલો મરણ પામે છે.

વૈધૃતૌ પિતરં હન્તિ વિષ્વભ્રેચાર્થહાનિકૃતૂ ।
શૂલેચ શૂલરોગીત્યાત્ ગન્ડે ગન્ડમવાપ્તયાતૂ ॥૧૫॥

અર્થ—વૈધૃતિમાં જન્મેલો બાપનો નાશ કરે છે. વિષ્વ-
ભમાં જન્મેલો પૈસાનો નાશ કરે છે, શૂળયોગમાં જન્મેલો
શૂળનો રોગી, થાય છે ને ગંડ યોગમાં જન્મેલો કંઠમાળનો
રોગી થાય છે.

(૧૬૫) જન્મ રાશિના ચંદ્રનું ફળ.

ધનવાન્પુત્રવાનુમ પરોપકરણે રક્તઃ ।
સર્વકર્મ સમાચુક્તઃ સુશીલો રાજવહ્નભઃ ॥૧॥
શુભાભિરામઃ સતતં દેવ પ્રાદાણુ પૂજકઃ ।
કવોપજોદપ કોક્તા અતામવિસ્તૃત લોચનઃ ॥૨॥
શૂરઃ શીઘ્ર પ્રમાદીચ કામો દુર્બલે ભયુકઃ ।
શિરો મણુ ચુકતો કાતા કુન્નખી સેવક પ્રિયઃ ॥૩॥
દ્વિભાર્ય સંપ્રાપ્તે લીડશ્ચપલો નિતરાંભવેત્ ।
પ્રથમે સપ્તમે વર્ષે ત્રયોદશેષિહિતે જવરઃ ॥૪॥
ષોડશે વાસમદશે વર્ષેત્યાતુ વિપ્ર ચિક્રઃ ।
તૃતીયે દ્વાદશે વપિજલા ફલીતીઃ પ્રભયતે ॥૫॥
પચ્ચવિંશતિમેતે વર્ષે સંતાનં ચ નિશાંધતા ।
દ્વાત્રિશતપ્રભિતે વર્ષે સસ્ય ઘાત પ્રભયતે ॥૬॥
કાર્ય રંભ પ્રલાપીચ વિદેશગમને રક્તઃ ।
કૃશાર્જુ શીઘ્રગો માની શુભ લક્ષણુ સચુત ॥૭॥
વાતાધિક્યઃ શુભેદ્દંષ્ટે ચન્દ્રે નવતિ સખિતે ।
આશ્રુસ્તસ્ય વિનિર્દેશ્ય કાતિકસ્ય સિતે તરે ॥૮॥
પક્ષે યુધે નવ મ્યાંચ નિશીથિચ શિરો ર્જભ ।
નિધનં ભય તે નૂનં જન્મનીન્દાવજ્ઞ ત્થિતે ॥૯॥

અર્થ—મેવ રાશિના ચંદ્રમાં જન્મેલો ધનવાન, પુત્ર-
વાન, કોધી, પરોપકારમાં પ્રીતિવાળો, દરેક કામમાં કુશળ,
અપળ, રાખને બહાલો, ઘણો શુભવાન, દેવ, દેવતાઓ અને

પ્રાસાદ્યને પૂજનાર, થોડું ગરમ લોભન કરનાર લાલ રંગની વિશાળ આંખોવાળો, શુરવીર. ઘણો આજસુ કામી, દુર્ભાગ જંઘા (જંગ)વાળો, માથામાં શુભકાં ઘા વિગેરે દરકવાળો, ઠાન આપનાર, ખરાબ નખવાળો, ચાકરને બહાલો જે સ્ત્રીઓવાળો, યુદ્ધમાં બીકણ, બહુ વિબેહળ, ૧ પહેલા ઉમા ને ૧૩ મા વર્ષે તાવની પીડાવાળો, ૧૬ મા ૧૭ મા વર્ષમાં મરકી કે કોલેરાના રોગવાળો, ૩૯ કે ૧૨ મા વર્ષમાં પાણીથી ભયવાળો, ૨૫ મે વર્ષે સંતાનવાળો, રાત્રીએ નહિ દેખનાર, ૩૨ મા વર્ષમાં હથીયારથી ઘાયલ થનાર ને કાર્યનો આરંભ કરનાર, વાતો કરનાર, પરદેશ જવામાં પ્રીતિવાળો, દુર્ભાગ. શરીરવાળો, જલ્દી આલનાર, સારા લક્ષણોને યશવાળો. વાચુ પ્રકૃતિવાળો, યાચ છે. ને શુભશ્રેણી અંદ્રને ભેતા હોય તો ૬૦ વર્ષ જીવનાર કાર્તિક માસમાં કૃષ્ણપક્ષમાં મોમ તિથિને બુધવારને દિવસે અડધી રાત્રીએ માથાના રોગથી મરણ થાય છે.

અદ્ય તે ભનરઃ સ્તબ્ધઃ કર્મ શુદ્ધિ વિવર્જિતઃ ।
સત્ય વાગર્થધનવાન્કામી કામિની વચના લુભઃ ॥૧॥

ચિરાચુ અદ્ય કેશશ્ચ પરોપકરણે રકતઃ ।
પિતૃર્માતૃર્ગુરુણાં ચલક્તો ભૂપતિ વટલલા ॥૨॥

સલાયાં ચતુરો નિત્યં સંતુષ્ટો યે નકેનચિત્ ।
પીડાસ્થાત્રયમે વર્ષે તૃતીયેન્નિ ભયં દિશેત્ ॥૩॥

વિપૂ ચિકાલયં વિદ્યાત્સમમે નવમે વ્યથા ।
દશમે રૂધિરોદ્ગારો દ્વાદશે પતનં તરો ॥૪॥

સર્પાન્ન્ય ચાદશે લીતિઃ પીડાચ્ચેકો ન વિશતેઃ ।
પચવિશન્નિતે તોયાદ્ભયં ભવતિનિશ્ચિતમ્ ॥૫॥

ત્રિશન્નિ તે તથા પીડા દ્વાત્રિશત્ત્રયન્નિતે પિયઃ ।
શ્લેષ્મણઃ શાંતિ ભાકપૂરઃ સહિષ્ણુર્હિમાન્નરઃ ॥૬॥

અખ્યાદશ પ્રમાણે તુ કર્ણુ રૂપરિપિરેનમ્ ॥૪૫॥

વિંશત્યા પ્રમિતે વર્ષે પીડાત્યંતં પ્રભયતેઃ ।

અખ્યત્રિંશન્મિતે નૂનં પીડા સ્થાન્યુત્પન્ના સમા ॥૪૬॥

જોખીદાનરક્તઃ નિત્યં સત્ય ધર્મં પરાયણુ ।

સુભગો વિષયાસક્તો ગીત વૃત્ય મિયઃ સુધીઃ ॥૪૭॥

શાસ્ત્રમઃ શુભવાગ્મિ વેદશીતિં શરદાં નરઃ ।

વૈશાખે શુક્લ પક્ષેગ દ્વાદશ્યાં બુધ વાસરે ॥૪૮॥

મધ્યાન્હે હસ્ત નક્ષત્રે નિર્વાણુબહુનિદિશિતઃ ।

ધત્યુક્તં મિથુનરથેતુ જન્મ કાલો કલ્પાનિ ધૌ ॥૪૯॥

અર્થ—મીથુન રાશીના ચંદ્રમાં જન્મેલો સ્ત્રીયોમાં બહુ ચતુર, ડાહ્યો, મજબુત, મિત્રતા કરનાર. મીઠું અનાજ (લાડુ વગેરે) ખાનાર, સુશીલ દુટક (તોતડુ) બોલનાર અંગળ આંગળોવાળો કુટુંબમાં પ્રીતિવાળો; કામી, મશકરી ને કામઠીકામાં પ્રતિવાળો, પહેલી અવસ્થામાં સંપુર્ણ સુખવાળો, મધ્યમ અવસ્થામાં મધ્યમસુખવાળો અને ત્રીજી અવસ્થામાં દુઃખી એ સ્ત્રીયોવાળો, શુરને બહાલો, થોડી સંતતિવાળો, ને નિશ્ચયશુભાવાન થાય છે. ૫ મે વર્ષે આડથી ભય, ૧૬ મે ર્ષે શત્રુનો ભય, ૧૮ મા વર્ષે કાનના રોગની પીડા, ૨૦ મા વર્ષે અત્યંત પીડા, ને ૩૮ મે વર્ષે મરણ જેવી પીડાને પામનાર સદા ભોગ ભોગવનાર, નિત્યદાનમાં પ્રીતિવાળો, સત્ય ધર્મમાં તત્પર, મનોહર શરીરવાળો, વિષયવાસનામાં આશક્ત ગાન વાનનો ચોખીન નાચ પાર્ટીમાં પ્રીતિવાળો, સારી બુદ્ધિવાળો, શાસ્ત્ર જાણનાર, સારાં વચન બોલનાર, ૮૦ વર્ષ જીવનાર, વૈશાખ માસમાં બારસતિથિ, બુધવારને દિવસે મધ્યાન્હ વખતે હસ્ત નક્ષત્રમાં મરણ પામે એ પ્રમાણે કહેલું છે.

પરોપકૃતિ કર્તાયિસર્વ સંમહુ તત્પરઃ ।

પુત્રવાન્પુણવાન્સાધુર્લકતઃપિત્રેઃ સ્ત્રિયાજિતઃ ॥૫૦॥

અધ્યાયુઃ પ્રથમે ભાગેનિર્ધનૌ મધ્યે સુખી ભવેતઃ ।
તૃતીયે ધર્મ સંસકૃત તીર્થ યાત્રા પરાયણઃ ॥૨૧॥

રેખા તત્પ્રભવેન્નૂનં લલાટે મધ્ય ગામિની । -
વામા ઝૂઝિ-ભાર્યવિદ્યાચ્છિષ્ઠી રૂપરિ પીઠિતઃ ॥૩૧॥

બાંધવે બહુલિશ્ચક્રેતો બહુભાર્યઃ પ્રભયતેઃ ।
ભગ્નહરિચતિવેતાચ બહુ મિત્ર મિત્રવતઃ ॥૪૧॥

રેગીર્યાત્રપ્રથમેવર્ષે તૃતીયે લિંગ પીઠ નમઃ ।
એકત્રિંશતિમતે વર્ષે સર્પેતો ભયમા ક્ષિયત ॥૫૧॥

દ્વત્રિંશતમિતે વર્ષે બહુ પીડાસ્કવો ભવેત્ ।
પંચાશીતિમિતં ક્ષુધા દાયુઃ પશુવતિશ્ચિવા ॥ ૬ ॥

માથે માસિ શુકલપક્ષે નવમયાં ભૃગુવાસરેઃ ।
રોહિણી નામ નક્ષત્રે મહેદાયુઃ પ્રપૂર્ણતામ્ ॥૭૧॥

અર્થ—કરકરાસીના ચંદ્રમાં જન્મેલો પરાપકાર કરનાર, બધી વસ્તુ એકઠી કરવામાં તત્પર, પુત્રવાળો, ધનવાન માળાપની સેવા કરનાર, સ્ત્રીને વશ રહેનાર, રાશિના પહેલા ભાગમાં જન્મેલો થોડા આયુષ્યવાળો નિર્ધન, મધ્ય એટલે બીજા ભાગમાં જન્મેલો મધ્ય અવસ્થામાં સુખી, ને ત્રીજા ભાગમાં જન્મેલો ધર્મવાન, તીર્થ યાત્રા કરનાર, માથાના મધ્ય ભાગમાં રેખાવાળો, ડાબા અંગમાં અગ્નીનો ભય, માથાના રેગની પીડાવાળો, બહુ ભાઈઓ, સ્ત્રીઓને મિત્રોવાળો, નક્ષત્રને મહેલોની સ્થિતી બાજુનાર, ચીકું બોલનાર, ૧ પહેલા વર્ષમાં રેગી, ૩ જે વર્ષે લીંગમાં પીડા, ૩૧ મા વર્ષે સર્પથી ભય. ૪૨ મે વર્ષે બહુ પીડાવાળો, ને ૮૫ કે ૬૬ વર્ષના આયુષ્યવાળો માહા મહિનામાં, શુકલપક્ષમાં, નોમતિથી, શુક્રવાર, ને રોહિણી નક્ષત્રમાં મરણ થાય છે.

ધન ધાન્ય સમાયુક્તઃ મીમાંસ્યસમરાગ્રયઃ ।
વિદ્વાન્સર્વ કલાલિંગો વિદેશગમને રક્તઃ ॥૧૧॥

વિશાલઃ પિંગલાક્ષઃ ક્રોધી સ્વદપાત્મજો નરઃ ।
 સર્વગતઃ શત્રુહંતાય શિરોઽક્ષિપ્તુરેભહુન ॥ ૨ ॥
 ભૂતાબ્જાધાદિમે વર્ષે પંચમેઽબ્દેઽગ્નિતો ભયમઃ ।
 સપ્તમે જવર બાધા ચ વૃણાં ભવતિ નિશ્ચિતમ્ ॥૩॥
 વિષૂચિકોભદ્રવા પીડા વૃણાં ભવતિનિશ્ચિતમઃ ।
 વિશાન્મિતે ભયં સર્પા દેહવિશે પ્રપીડનમ્ ॥૪॥
 અષ્ટાવિશાન્મિતે વર્ષે આપવાદ ભયાન્વિત ।
 દ્વાત્રિંશત્પ્રમિતેનૂનં વત્સરે પરિપીડનમ્ ॥ ૫ ॥
 ઉદરે સભ્ય ભાગેતુ વાત શુદ્ધભાદિ સંભવઃ ।
 સુશીલઃ કૃપણો ત્યંતં સત્યવાદી વિચક્ષણુઃ ॥૬॥
 શુભમહો ક્ષિતેચ્છે શતાશુર્જયતે નરઃ ।
 ક્ષાદ્યુનર્યાસિતે પદ્મે પંચમ્યાં લાભ વાસરેઃ ॥૭॥
 મધ્યાન્હે જલમધ્યે મૃત્યુર્નૂનં ન સંશયઃ ।
 સિંહ રાશિ રિથતે ચ કે નિર્ધાણ મિદ્મિશીતમ્ ॥ ૮ ॥

અર્થ—સિંહ રાશીના ચંદ્રમાં જન્મેલો ધનધાન્ય ને
 સભામાં શોભાવાળો, લક્ષ્મીવાન, યુદ્ધ કરવામાં પ્રીતિવાળો,
 વિદ્વાન, સંપૂર્ણ કળાઓને બાણનાર, પરદેશ જવામાં
 પ્રીતિવાળો પીંગા રંગની મોટી આંખોવાળો, ક્રોધી
 થોડા પુત્રોવાળો, સર્વ જગ્યાએ ફરનાર, શત્રુને
 મારનાર, માથાનો રોગી, બહુ કઠોર મનનો, ૧ પહેલા
 વર્ષમાં ભૂતથી પીડા, ૫ મે વર્ષે અગ્નીથી ભય, ૭ મે
 વર્ષે નિશ્ચે તાવથી પીડા, ૨૦ મે વર્ષે પ્લેગ કે કોલેરાનો
 રોગ, ૨૧ મે વર્ષે સર્પથી ભય, ૨૮ મે વર્ષે અપવાદનો
 ભય, ૩૨ મે વર્ષે નિશ્ચે અંગપીડા, ચેટના જમણા ભાગમાં
 વાયુને શુભકાંતી પીડા, સારા સ્વભાવવાળો બહુ કંબુસ,
 સત્ય બોલનાર, ઘણો ચતુર, શુભમહો ચંદ્રમાને જોતા હોય
 તો ૧૦૦ વર્ષના આયુષ્યવાળો, કાગણુમાસ, કૃષ્ણપક્ષ, પંચમી,
 મંગળવારે મધ્યાન્હ વખતે નિશ્ચે પાણીમાં મરણ થાય.
 જો રીતે સિંહરાશીના ચંદ્રમાર્તુ કળ કલ્પે.

સ્વજનાનન્દ કૃત્તિયં ધનવાન્બહુ સેવકઃ
પ્રવાસીચકલા ભિક્ષોઃ શુર ભક્તઃ ત્રિયંવદઃ ॥૧॥

દેવતા દ્વિજવર્ષાણાં ભક્તોઃ તત્પરમાનસઃ
ધર્મકર્મ સમાચુકતો જનાના મતિ કુર્લભઃ ॥૨॥

કન્ય કાલ્પત્વમાપન્નો ભૂરિ પુત્રો ભવેનરઃ
શિશ્ને કણ્ઠ પ્રદેશે ચ લાન્ઘનં નિશ્ચિતં ભવેત ॥૩॥

વન્હિ પીડા તુતીયેષ્ઠે પંચમે લોચન વ્યથા
નવમે દ્વાર બાધા ચ ત્રયોદશમિતેપિ ચ ॥૪॥

તથા પંચ દશે વર્ષે સર્પતો ભય માદિશેત
એક વિશન્મિ તે વર્ષે પતનં વૃક્ષ ભિત્તિતઃ ॥૫॥

અરણ્યે શસ્ત્રઘાત સ્યાદ્દર્ષે ત્રિશન્મિતે મુવમ્
અશીત્પળદં ભવે હાસ્યચન્દ્રે સૌમ્ય ગ્રહે ક્ષિતે ॥૬॥

ઐત્ર કૃષ્ણ ત્રયોદશ્યાં નિધનં રવિ વાસરે
શીત છુતો રિથતે સૂતો કન્યાયાગિતિ સંસ્મૃતમ્ ॥૭॥

અર્થ—કન્યારાશીના ચંદ્રમાં જન્મેલો પોતાના સખ-

ધીઓને આનંદ આપનાર, હંમેશાં ધનવાન, બહુ આકરેવાળો,
પરદેશમા રહેનાર સર્વ કળાઓને બાણનાર, શુરનો ભક્ત, મીઠું
બોલનાર, દેવતાઓ અને પ્રાણીઓની ભક્તિમાં તત્પર, ધર્મ
કર્મ કરનાર, સર્વ માણસોને ત્રિય, થોડી છોકરીઓવાળો,
બહુ પુત્રોવાળો, લિંગ અને કંઠમાં અવશ્ય ચિન્હવાળો, ૩
જે વર્ષે અગ્નીથી પીડા, ૫ મે વર્ષે આંખોની પીડા, ૯ મા
વર્ષે અને ૧૩ મા વર્ષે છુપા ભાગમાં પીડા, ૧૫ મે વર્ષે સર્પથી
ભય, ૨૧ મે વર્ષે ઝાડકે ભીંત ઉપરથી પડવું, ને ૩૦
મે વર્ષે વનમાં શસ્ત્રથી ઘાયલ થવું, જો ચંદ્રને શુભ ગ્રહો
ભેતા હોય તો, ૮૦ વર્ષના આયુષ્યવાળો, ઐત્ર માસમાં કૃષ્ણ
પક્ષમાં તેરસને રવિવારે મરણ થાય.

માન્યઃ સર્વજનૈર્ન વસ્તુ સંગ્રહ તત્પરઃ
 લોહી ધર્મપર. શ્રીમાન્બહુ ભૂત્યા વિચક્ષણઃ ॥૧॥
 વાપી કૂપતમા ગાદિનિર્મિતો સાદરઃ સદા
 પ્રાણ. સર્વ કલાશિષો વૃષાણા મતિવક્ષસઃ ॥૨॥

મધુરાજ રસ પ્રીતિ દ્વિભાર્યઃ પિતૃ લકિત કૃત્
 રવદપા પત્યાદપ બન્ધુશ્ચ કૃષિકર્મ વિચક્ષણઃ ॥૩॥

ક્યવિક્કય સંગ્રાસિ દેવ આદ્યણ પૂજકઃ
 ભાર્યા બચોતુગારી ચ સસમેજેઝગિજ્ જયમ્ ॥૪॥

અષ્ટમે જ્વરજ પીડા દ્વાદશે ચ જલાલકયમ્
 તરોસ્તુ રગતઃ પાત સર્પ લીર્વાપિ વિંશ કે ॥૫॥

એક વિંશન્મિતે પીડા ચદ્રે સૌમ્યગ્રહે સ્થિતે
 પન્યા શીતિર્કવેદાયુર્વે સામસ્યાય પક્ષકે ॥૬॥

સાર્પેષ્ઠમ્યાં ભૂગોવારે નિધનં પૂર્વયામ કે
 તુલા રાશિ સ્થિતે ચદ્રે નિર્ધાણ મિતિ સૂચિતમ્ ॥૭॥

અર્થ—તુલા રાશીના ચંદ્રમાં જન્મેલો ફરેક માણસોનો
 માનીતો, સર્વ વસ્તુ સંગ્રહ કરવામાં તત્પર ઘણા લોગલોગવ
 નારો, ધર્મમાં તત્પર, લક્ષ્મીવાળો, બહુ આકરોવાળો, ચતુર,
 વાવ, કુવા, તળાવ વિગેરે બનાવવામાં પ્રીતિવાળો, સર્વ કળા-
 ઝોનો બહુનાર, રાજાઓને બહુ બહાલો, મીષ્ટ ખનાજ તેમ
 મીષ્ટ રસમાં પ્રીતિવાળો, બે સ્ત્રીઓવાળો, પિતૃઓની લકિત કર-
 નાર, થોડી સંતતીવાળો, થોડા લાકઝોવાળો, ખેતી કામમાં
 ચતુર, વેપાર કરવામાં લાભ મેળવનાર, દેવતાઓ અને આદ્યણને
 પૂજનાર, સ્ત્રીના કક્ષા પ્રમાણે ચાલનાર, ૭ મે વર્ષે અગ્નીનો
 ભય, ૮ મે વર્ષે તાવની પીડા, ૧૨ મે વર્ષે જળથી ભય, ૨૦
 મે વર્ષે ઝાડ ઉપરથિ કે થોડા ઉપરથિ પડવું, કે સર્પથી ભય

ચ ૨૧ એ વર્ષે પીડા થાય, જો ચંદ્રમાને શુભ અહુ જોતો
તો, ૮૫ વર્ષના આયુષ્યવાળો, વૈશાખ માસમાં શુકલ
ક્ષમાં આશ્લેષા નક્ષત્ર વિષે, આઠમને શુક્રવારે પહેલા
હોરમાં મરણ થાય.

પરાતાપ પર ક્રોધી વિદ્વેષી કલહ પ્રિય.
વિધાસ ઘાતકશ્રીપિ મિત્ર દ્રોહી વિચક્ષણઃ ॥૧૧॥

અસંતુષ્ટો નૃપૈ પૂજ્યો વિધન કર્તાન્ય કર્મણિ
શુભ લક્ષણ સંયુક્તો શુભ પાપશ્ર વિક્રમી ॥૨૧॥

બહુ ભૂત્યશ્ચતુર્થકુદિભાગ્યો ભય તે પુમાન
પ્રથમેડખે ભવરાત્પીડા તૃતીયે ભય મગ્નિત. ॥૩૧॥

પંચમેડખે ભવરાત્પીડા તથા પચ્ચદશેષિ ચ
પંચવિશન્મિતે વર્ષે પીડા રયા-મહતી ક્રુરમ ॥૪૧॥

અદે સૌમ્ય અહૈ ક્ષિપ્તે નવત્યખ્ડા-સ જીવતિ
જ્યેષ્ઠ માસિસિતે પક્ષે દશમ્યા યુધવાસરે ॥૫૧॥

હસ્ત નક્ષત્ર સંયુક્તે મધ્ય રાત્રે ગતે સતિ
અદે પુત્રિ કરારિરથે નિર્યાણ મિતિ કીર્તિતમ ॥૬૧॥

અર્થ—વૃશ્ચિક રાશીના ચંદ્રમાં જન્મેલો શત્રુઓને
તપાવનાર, ક્રોધી, દેષ કરનાર, લડાઈ કરવામાં પ્રીતિવાળો,
વિધાસઘાતી, મિત્રનો તિરસ્કાર કરનાર, ચતુર, સંતોષથી
રહિત, રાજાઓને પૂજવા લાયક, ળીજના કામમાં વિદ્ય
પાડનાર, શુભલક્ષણવાળો, છાંનાં પાપ કરનાર, પરાક્રમવાળો
મહુ ચાકરોવાળો, ચાર ભાઈઓવાળો, બે સ્ત્રીઓવાળો, પહેલા
વર્ષમાં તાવની પીડા, ૩ બી વર્ષમાં અગ્નીનો ભય, ૫ મા
અથવા ૧૫ મા વર્ષમાં તાવની પીડા, ૨૫ મા વર્ષમાં ચોટી
પીડા. જો ચંદ્રમાને શુભ અહો જોતા હોય, તો ૬૦ વર્ષ જીવ-

નાર, અને જેઠ માસમાં શુકલપક્ષમાં હસ્ત નક્ષત્રને વિષે,
દશમી, ને છુધવારે રાત્રીના મધ્ય ભાગમાં મરણ થાય.

પ્રાણો ધર્મી મુપુત્રઃ રાજમાન્યો જનપ્રિય
દ્વિજદેવાચ્ચ ને પ્રીતિ વસ્તુ સંગ્રહ તત્પરઃ ॥૧૧॥

સહાયાં ચ ભવે દ્વંડતા મુનઃપ્રી મુમતિ મુચિઃ
સ્થૂલદંતા ધરમીવાઃ કાવ્યકર્તા પ્રગલ્ભકઃ ॥૨૧॥

કુલશાલી વદાન્યઃ સહાગ્રયો દક્ષૈરદઃ
નિમ્નપાદતલઃ કલેશી સાહુસી વિનયાન્વિતઃ ॥૩૧॥

શાંત ક્ષિપ્ર પ્રકોપી ચ તાપસઃ સ્વદેષભ્રુ નરઃ
સ્વદેષા પત્યો મુખકુચ પૂર્વે વચસિ વિત્તવાન ॥૪૧॥

સખાધઃ પ્રથમે વર્ષે મહાપીડા ત્રયોદશે
અષ્ટપદિ મિત્રપ્રાહુરાયુર્વા પંચસપ્તતિઃ ॥૫૧॥

ચંદ્રે સર્વ શુભૈર્દષ્ટે શતવર્ષાણિ જીવતી
આપાઠ સ્થાસિતે પદો પંચમ્યાં ભૃગુવાસરે ॥૬૧॥

નિશાયાં હસ્ત નક્ષત્રે નિધનં સર્વથા ભવેત્
નિર્ચાજ મિતિ સપ્રોક્તં ચંદ્રે સૂતૌ ધન સ્થિતે ॥૭૧॥

અર્થ—ધન રાશીના ચંદ્રમાં જન્મેલો અતુર, ધર્મ-
વાળો, શ્રેષ્ઠ પુત્રોવાળો, રાજ્ય તરફથી માન પામનાર, મીઠું
ખાઈનાર, દેવ અને પ્રાણીઓને પૂજવામાં પ્રીતિવાળો
સર્વ વસ્તુ સંગ્રહ કરવામાં તત્પર, ભરસાભાઓમાં
ભાષણ કરનાર, સારા નખોવાળો, સારી બુદ્ધિવાળો,
પવિત્ર, શોટા દાંત, જોડને ગરદનવાળો, કાવ્યનો કરનાર,
અતુર, સારો કુળવાન, વનમાં ફરનાર, ભાગ્યવાન, સારા
મિત્રોવાળો, પગનાં નમેલાં તળીયાંવાળો કલેશ અને હંક
કરનારો, નમ્રતાવાળો, શાંત સ્વભાવવાળો, જલ્દી ક્રોધ કરનાર,

તપસ્વી, થોડું લોભન કરનાર, થોડી સંતતિવાળો, સારા ભાઈઓવાળો, પહેલી અવસ્થામાં ધનવાન, ૧ પહેલા વર્ષમાં પીડા, ૧૩ મા વર્ષમાં થોટી પીડા, ૬૮ કે ૭૫ વર્ષના આયુષ્યવાળો, જે ચંદ્રમાને શુભ ગ્રહો ભેટા હોય, તે ૧૦૦, વર્ષ જીવનાર, ને અસાડ માસમાં કૃષ્ણપક્ષમાં હસ્ત નક્ષત્રને વિષે પાંચમને શુક્રવારે રાત્રીના વખતે મરણ થાય.

ધીરો વિચક્ષણુઃ કલેશી પુત્રવા નૃપતિ મિત્ર
કૃપાલુઃ સત્ય સંપન્નો વદાન્યો શુભગોક્તસઃ ॥૧૧॥

કૃષ્ણતાલુ. પુમાન્નુનં વિસ્તીર્ણું કટિ રુદ્ધવેત્
પંચમે વત્સરે પીડા સપ્તમે ચ જ્ઞાતૈશ્ચમ્ ॥૧૨॥

દશમે પતનં વૃક્ષાદ્દાદયો રાક્ષ પીડનમ્
વિશન્મિતે જ્વરાબ્દાધા શાખાસુન્ધ્ય વિશકે ॥૧૩॥

પંચત્રિંશત્સભા કાલે વામાકુંભિ ભયં દિશેત્
અબ્દાનાં નવતિર્નૂનં આયુસ્તસ્ય મહીર્તિતમ્ ॥૧૪॥

આવણુસ્ય સિતે પદ્મે દશમ્વાં લૌભ વાસરે
જ્વેષ્ટાયાં નિધનં નૂનં ચંદ્રે મકર સંસ્થિતે ॥૧૫॥

અર્થ—મકર રાશીના ચંદ્રમાં જન્મેલો ધીરજને એક છુદ્ધિવાળો, કલેશ કરનાર, પુત્રોવાળો, રાજાની પ્રીતિવાળો, કયાળુ સત્ય બોલનાર, ચતુર, શુભ ગમન કરવાવાળો, આળસુ, સરીરે કાળાતલના ચિન્હવાળો, પહોળી કેડવાળો, ૫ મે વર્ષે પીડા, ૭ મે વર્ષે જળથી ભય, ૧૦ મે વર્ષે ઝાડથી પડવું, ૧૨ મે વર્ષે શસ્ત્રથી પીડા, ૨૦ મે વર્ષે તાવની પીડા, ૨૫ મે વર્ષે શરીરની પીડા, ૩૫ મે વર્ષે કાળા શરીરમાં અગ્નિનો ભય, ૬૦ વર્ષ જીવનાર આવણુ માસના શુકલ-પક્ષમાં, દશમીને મંગળવારે જ્યેષ્ઠા નક્ષત્ર વિશે મરણ થાય.

દાતા મિષ્ટાન્ત લોકતા ચ ધર્મકાર્યેષુ સત્વરઃ
પિતૃ વકતૃત્વ સંયુક્તો નર ક્ષીણ કલેવરઃ ॥૧૧॥

સ્વદેષા પત્યો દ્વિભાગ્યશ્ચ કામી દ્રવ્ય વિવર્જિતઃ ।
વામહરતે ભવેદ્ભક્તમ પીડા પ્રથમ વત્સરે ॥૧૨॥

પંચમેઽગ્નિ ભયં વિલાદ્ય દ્વાદશ વત્સરે ।
વ્યાસાદ્વા જલતો હીતિરષ્ટા વિશતિમે ક્ષતિઃ ॥૧૩॥

ચૌરેભ્યશ્ચ ભવેદાચુર્વર્ષાણાં નવતિ દ્વિવમ્ ।
ભાદ્રે માસ્યસિતે પક્ષે ચતુર્થી શનિવાસરે ॥૧૪॥

ભરણી નામ નક્ષત્રે શુષ્કાન્તિ મરણ્યં તૃણમ્ ।
એવ યુક્તઃ સુનિ એષ્ટૈશ્ચન્દ્રે જન્મનિ કુભગે ॥૧૫॥

અર્થ—કુંભ રાશીના ચંદ્રમાં જન્મેલો જાન કરનાર,
મીકું લોજન કરનાર, ધર્મનું કામ ઉતાવળથી કરનાર,
મીઠાં વચન બોલનાર, ક્ષીણ શરીરવાળો, થોડા સંતાનવાળો
એ સ્ત્રીઓવાળો; કામી, ધન વિનાનો, ડાબા હાથમાં ચિન્હ-
વાળો, ૧ વર્ષમાં પીડાવાળો, ૫ મા વર્ષમાં અગ્નીનો ભય,
૧૨ મા વર્ષમાં સૂર્યથી ભય, ૨૮ વર્ષમાં ચૌરાથી ભય,
૬૦ વર્ષના આયુષ્યવાળો ભાદરવા માસમાં કૃષ્ણ પક્ષમાં
ચતુર્થીને શનિવારે શહિણી નક્ષત્રને વિશે મરણ થાય.

ધનીભાતી વિનીતશ્ચ લોગી સ રૂષ્ટ માનસઃ ।
પિતૃ માતૃસુરાર્થ ચુરૂ ભક્તિ યુતો નર ॥૧૬॥

ઉદારો રૂપવાન્દ્રેષ્ટા ગધ માદ્ય બિભૂષણ ।
પંચમેષ્ઠે જલાદ્વી તિરષ્ઠમે જવર પીડનમ્ ॥૧૭॥

દ્વાવિશે મહતી પીડા ચતુર્વિંશન્મિતેષ્ઠકે ।
પૂર્વા શાં ગમનં વ્યાયુરબ્દાનાં નવતિઃ સ્મતા ॥૧૮॥

આધીન સ્થાપિતે પક્ષે દ્વિતીયાયાં શુરોદિને ।

કૃતિકા નામ નક્ષત્રે સાયં મૃત્યુર્ન સંશય

॥૪॥

અર્થ—મીન રાશીના ચંદ્રમાં જન્મેલો ધનવાન, માનમરતબાવાળો. સુંદર સરીરવાળો નમ્રતાવાળો, સર્વ લોગોને લોગવનાર, પ્રસન્ન મનવાળો, માતા, પિતા, આચાર્યને શુરની લક્ષિતમાં તત્પર, ઉદારહિલનો, રૂપવાન, ચંદન સુખઠ અને પુષ્પોના હારોથી શોભનાર, ૫ મે વર્ષે પાણીથી લાય, ૮ મે વર્ષે તાવથી પીડા, ૨૨ મા વર્ષમાં મોટી પીડા, ૨૪ મા વર્ષમાં પૂર્વ દિશામાં જવું થાય ને ૬૦ વર્ષના આયુષ્યવાળો જાસો માસમાં કૃષ્ણપક્ષમાં બીજને શુરવારે કૃતિકા નક્ષત્રને વિશે સાયંકાળે મરણ થાય.

પ્રકરણ ૧૫ મું.

(૧૬૬) જન્મકાલ વિચાર.

ઉત્તમં ચ જલભાવે મધ્યમં શીર્ષં દર્શનં ।

પતને વૃ કનિષ્ઠં સ્યાત ત્રિવિધં જન્મ લક્ષણમ ॥

અર્થ—ગણુસના જન્મ વખતે પ્રથમ સ્ત્રીઓને યોનિદ્વારા પાણીનું વહેવું થાય છે. તે વખતનો જન્મકાલ ગણવામાં આવે તો તે ઉત્તમ ગણાય છે તે શિવાય જ્યારે પ્રથમ દ્વાર યુલ્લુ થઈ બાળકને હવા લાગે છે ને તે પછી માથું દેખાય છે. તે વખતનો જન્મકાલ ગણવામાં આવે તો તે મધ્યમ ગણાય છે અને છેક બાળકના બાહ્યાર આવ્યા પછી છોકરી, કે

છોકરી નક્કી કરીને જન્મકાલ ગણવામાં આવે તો તે કનિષ્ઠ ગણાય છે એટલે ખરો જન્મકાલ સ્ત્રીઓને પ્રથમ પ્રાણીનું વહેવું થાય એ માનેલો છે. ને તે ઈષ્ટ ધર્મ ઉપરથી જન્મ કુંડળી બનાવવામાં આવે તો ઉત્તમ ગણેલી છે. પરંતુ હાલનો વહીવટ જન્મ થયા પછીની જન્મ કુંડળી બનાવવાનો પડી ગયેલો હોવાથી ફક્ત દેશમાં ફેર આવતો જણાય છે.

(૧૬૭) જન્મ પત્રિકા વિચાર

તકન સરળતાથી સમજી શકાય તેવી રીતે ભવિષ્ય ફળ બાણુવા માટે જન્મભાક્ષર, જન્મ પત્રિકા, (જન્મોત્તરી) બનાવવામાં આવે છે. જન્મભાક્ષરમાં માત્ર જન્મ કુંડળી અને રાશિ કુંડળી મુકવામાં આવે છે. ને જન્મ પત્રિકામાં ઉપર બતાવેલ જન્મ કુંડળી, રાશિ કુંડળી, સ્પષ્ટ અહચક, ચલીત ચક્ર અને ષડ વર્ગ, એટલે હોરા, દ્રેષ્કાણુ, સપ્તમાંશ, નવ-માંશ, દ્વાદશમાંશ અને ત્રીશમાંશ, એ મલી, છ ચક્રો આવે છે. સિવાય, મહાદશા, અને અંતદશા વિગેરેથી જન્મ પત્રિકા બનાવવામાં આવે છે. તેને ષડવર્ગી જન્મપત્રિકા કહેવાય છે.

જો કે આ પ્રમાણેની બનાવવામાં આવતી જન્મપત્રિકા સુદૃઢ રીતે બનાવેલી ગણાય છે. ખરી રીતે તો કેશવી અને અહ લાઘવના ગણીતથી જે બનાવાય છે. તેજ સંપૂર્ણ ગણાય છે. પરંતુ તેનું ગણીત ધણું કઠન હોવાથી દરેક માણસો તેનો લાભ લઈ શકતા નથી જેથી આ નીચે ષડવર્ગી જન્મપત્રિકા બનાવવાની રીત તેના ફળા દેશ સાથે આપ-

-વામાં આવી છે તો તેનો સંપૂર્ણ અનુભવ સાધારણ શુદ્ધ મેળવિ કરવાથી હવિષ્યનું ભાવક્રમ સારી રીતે જાણી શકાય છે.

•(૧૬૮) દિનમાંન અને રાત્રીમાં ન જાણવાની રીત.

દિનમાંનને રાત્રીમાંન મળી ૬૦ ઘડી થા ૨૪ કલાકનું ગણાય છે દિવસના અર્ધ ને દિનાર્ધ અને આખા દિવસને દિનમાન કહેવાય છે, રાત્રિયે અર્ધરાત્રિ ને મધ્યરાત્રિ અથવા રાત્રિયાર્ધ કહેવાય છે દિનમાંન અને રાત્રીમાં ન મળી ૬૦ ઘડી સંપૂર્ણ થાય છે, પંચાંગમાં મુકેલો દિનમાંન ૬૦ ઘડીમાંથી બાઠ કરતાં જેટલી ઘડી પછી રહે તેટલું રાત્રીમાં ન જાણવું. તારીખ પ્રમાણે દિનમાંન જોવું હોય તો નીચેના તારીખ દિનમાંન ચક્રમાંથી જોવું ને તિથીનું જોવું હોય તો પંચાંગમાંથી જોઈ લેવું.

જે દિવસનું દિનમાંન કાઢાડવું હોય. તે કહાડે સૂર્ય જે રાશીનો જેટલા અંશે હોય તે રાશીના તેટલા અંશના ખાંનામાં જેટલા ઘડી પણ મુકેલી હોય તેટલો તે દિવસનો દિનમાંન જાણવો અને ૬૦ માંથી તેટલી ઘડી પણ બાઠ કરતાં જેટલી ઘડી પણ રહે તેટલું તે દિવસનું રાત્રીમાંન જાણવું દિવશે જે રાશીમાં આવે તે દિવસથી પંચાંગમા જોતાં સૂર્ય જે દરરોજનો એક એક અંશનો વધારો ગણવો કારણ સરાસરી સૂર્યની વાલ દરરોજની એક અંશની હોવાથી તે ગણતરીયે નીચેના તિથીદિનમાંન ચક્રમાંથી દિનમાંન શોધી કાઢાડવું.

(૧૬૯) તિથી દિનમાંન ચક્ર.

[illegible]

- १६७

આ મહત્તી સમજાવી જોવી છે કે, જે કોહાને નાકે ડાખા હાથની વરફ અથેજ વારીજો મરિથી છે, એને માથે અથેજ મહોના મારેલા છે. જે હીવસનું હીનમાન જોવું હોય તે અથેજ મહોને તથા વારીજ જોવી એથે જે વારીજ હોય તેની સીધી લીટીથી તે જે માસ હોય ત્યાં કુધી જઈને જોવું એમકે, અથેજ અધ્યોગત માસની ૮ મી વારીજે ૨૬-૩૦ છે.

તારીખ.	બાતેવારી.	ફેબરવારી.	માર્ચ.	એપ્રિલ.	મે.	જુન.	જુલાઈ.	ઓગસ્ટ.	સપ્ટેમ્બર.	ઓક્ટોબર.	નવેમ્બર.	ડિસેમ્બર.
મ. પ.	મ. પ.	મ. પ.	મ. પ.	મ. પ.	મ. પ.	મ. પ.	મ. પ.	મ. પ.	મ. પ.	મ. પ.	મ. પ.	મ. પ.
૧૨૭૨૧૨૮	૧૪૨૬૨૦૩૦	૪૧૨૧૨૮	૫૮૩૨૫૨૩૩	૧૩૨૨૦૩૧	૮૨૬૪૮૮૦	૨૫૩૪	૧૩૨૨૦૩૧	૮૨૬૪૮૮૦	૨૫૩૪	૧૩૨૨૦૩૧	૮૨૬૪૮૮૦	૨૫૩૪
૨૨૭૨૨૮	૧૬૨૬૨૩૦	૪૪૩૨	૧૩૨૫૪૩૩	૦૩૨૧૮૩૧	૬૨૬૪૬૨૮	૨૮૨૫૩૩	૦૩૨૧૮૩૧	૬૨૬૪૬૨૮	૨૮૨૫૩૩	૦૩૨૧૮૩૧	૬૨૬૪૬૨૮	૨૮૨૫૩૩
૩૨૭૨૭૨૮	૧૮૨૬૨૫૩૦	૪૮૩૨	૩૩૨૫૫૩૩	૦૩૨૧૬૩૧	૬૨૬૪૬૨૮	૨૮૨૫૩૩	૦૩૨૧૬૩૧	૬૨૬૪૬૨૮	૨૮૨૫૩૩	૦૩૨૧૬૩૧	૬૨૬૪૬૨૮	૨૮૨૫૩૩
૪૨૭૨૮૨૮	૨૦૨૬૨૮૩૦	૫૧૩૨	૫૩૨૫૬૩૨	૫૬૩૨૧૪૩૧	૬૨૬૪૬૨૮	૨૮૨૫૩૩	૫૬૩૨૧૪૩૧	૬૨૬૪૬૨૮	૨૮૨૫૩૩	૫૬૩૨૧૪૩૧	૬૨૬૪૬૨૮	૨૮૨૫૩૩
૫૨૭૨૮૨૮	૨૩૨૬૩૧૩૦	૫૪૩૨	૭૩૨૫૭૩૨	૫૮૩૨૧૧૩૦	૫૮૨૬૩૮૨૮	૨૧૨૫૩૦	૫૮૨૬૩૮૨૮	૨૧૨૫૩૦	૫૮૨૬૩૮૨૮	૨૧૨૫૩૦	૫૮૨૬૩૮૨૮	૨૧૨૫૩૦
૬૨૭૨૮૨૮	૨૫૨૬૩૪૩૦	૫૭૩૨	૧૦૩૨૪૭૩૨	૫૭૩૨૧૦૩૦	૫૪૨૬૩૬૨૮	૧૬૨૭૨૬	૫૭૩૨૧૦૩૦	૫૪૨૬૩૬૨૮	૧૬૨૭૨૬	૫૭૩૨૧૦૩૦	૫૪૨૬૩૬૨૮	૧૬૨૭૨૬
૭૨૭૩૧૨૮	૨૭૨૬૩૬૩૧	૦૩૨૧૨૩૨	૫૮૩૨	૮૩૦૫૩૨	૫૩૨૮૩૦	૫૩૨૮૩૦	૮૩૦૫૩૨	૫૩૨૮૩૦	૫૩૨૮૩૦	૮૩૦૫૩૨	૫૩૨૮૩૦	૫૩૨૮૩૦
૮૨૭૩૨૨૮	૩૦૨૬૩૬૩૧	૨૩૨૧૪૩૨	૫૬૩૨	૫૫૩૨	૫૩૦૫૦૨૬	૩૦૨૬	૫૩૦૫૦૨૬	૩૦૨૬	૫૩૦૫૦૨૬	૩૦૨૬	૫૩૦૫૦૨૬	૩૦૨૬
૯૨૭૩૩૨૮	૩૨૨૬૪૩૧	૫૩૨૧૬૩૩	૦૩૨૫૪૩૨	૩૩૦૪૮૨૮૮	૧૨૭૨૬	૧૨૭૨૬	૦૩૨૫૪૩૨	૩૩૦૪૮૨૮૮	૧૨૭૨૬	૦૩૨૫૪૩૨	૩૩૦૪૮૨૮૮	૧૨૭૨૬
૧૦૨૭૩૪૨૮	૩૪૨૬૪૪૩૧	૭૩૨૧૮૩૩	૦૩૨૫૩૩૨	૧૩૦૪૨૬૨૮	૧૦૨૭૨૬	૧૦૨૭૨૬	૦૩૨૫૩૩૨	૧૩૦૪૨૬૨૮	૧૦૨૭૨૬	૦૩૨૫૩૩૨	૧૩૦૪૨૬૨૮	૧૦૨૭૨૬
૧૧૨૭૩૫૨૮	૩૭૨૬૪૭૩૧	૧૦૩૨૨૦૩૩	૧૩૨૫૨૩૧	૫૬૩૦૪૨૬૨૮	૮૨૭૨૬	૮૨૭૨૬	૧૩૨૫૨૩૧	૫૬૩૦૪૨૬૨૮	૮૨૭૨૬	૧૩૨૫૨૩૧	૫૬૩૦૪૨૬૨૮	૮૨૭૨૬
૧૨૨૭૩૬૨૮	૩૯૨૬૪૦૩૧	૧૨૩૨૨૩૩૩	૧૩૨૫૧૩૧	૫૭૩૦૪૦૨૮	૬૨૭૨૬	૬૨૭૨૬	૧૩૨૫૧૩૧	૫૭૩૦૪૦૨૮	૬૨૭૨૬	૧૩૨૫૧૩૧	૫૭૩૦૪૦૨૮	૬૨૭૨૬
૧૩૨૭૩૭૨૮	૪૨૨૬૪૩૧	૧૫૨૨૨૩૩૩	૨૩૨૫૦૩૧	૫૭૩૦૩૭૨૮	૭૨૭૨૬	૭૨૭૨૬	૨૩૨૫૦૩૧	૫૭૩૦૩૭૨૮	૭૨૭૨૬	૨૩૨૫૦૩૧	૫૭૩૦૩૭૨૮	૭૨૭૨૬
૧૪૨૭૩૮૨૮	૪૪૨૬૪૫૩૧	૧૭૩૨૨૫૩૩	૨૩૨૫૪૩૧	૫૮૩૦૩૨૬૧૨૮	૮૨૭૨૬	૮૨૭૨૬	૨૩૨૫૪૩૧	૫૮૩૦૩૨૬૧૨૮	૮૨૭૨૬	૨૩૨૫૪૩૧	૫૮૩૦૩૨૬૧૨૮	૮૨૭૨૬
૧૫૨૭૪૧૨૮	૪૬૨૬૪૮૩૧	૧૦૩૨૨૭૩૩	૩૩૨૪૮૩૧	૫૦૩૦૩૨૬૧૨૮	૦૨૭૨૬	૦૨૭૨૬	૩૩૨૪૮૩૧	૫૦૩૦૩૨૬૧૨૮	૦૨૭૨૬	૩૩૨૪૮૩૧	૫૦૩૦૩૨૬૧૨૮	૦૨૭૨૬
૧૬૨૭૪૨૨૮	૪૮૩૦૦૩૧	૦૩૧	૧૨૨૨૬૩૩	૩૩૨૪૭૩૧	૪૮૩૦૨૬૨૬	૧૦૨૭૫૮	૩૩૨૪૭૩૧	૪૮૩૦૨૬૨૬	૧૦૨૭૫૮	૩૩૨૪૭૩૧	૪૮૩૦૨૬૨૬	૧૦૨૭૫૮
૧૭૨૭૪૪૨૮	૫૦૩૦	૩૩૧	૧૫૭૨૨૩૧૩૩	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬
૧૮૨૭૪૫૨૮	૫૨૩૦	૬૩૧	૨૮૭૨૨૩૧૩૩	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬
૧૯૨૭૪૭૨૮	૫૪૩૦	૯૩૧	૩૦૭૨૨૩૧૩૩	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬
૨૦૨૭૪૯૨૮	૫૭૩૦	૧૧૩૧	૩૨૭૨૨૩૫૩૩	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬
૨૧૨૭૫૦૨૮	૫૯૩૦	૧૪૩૧	૩૫૭૨૨૩૭૩૩	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬
૨૨૨૭૫૨૨૮	૬૨૩૦	૧૬૩૧	૩૭૭૨૨૩૯૩૩	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬
૨૩૨૭૫૪૨૮	૬૪૩૦	૧૮૩૧	૪૦૭૨૨૪૧૩૩	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬
૨૪૨૭૫૬૨૮	૭૦૩૦	૨૦૩૧	૪૨૭૨૨૪૩૩	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬
૨૫૨૭૫૮૨૮	૧૦૩૦	૨૩૩૧	૪૫૭૨૨૪૫૩૩	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬
૨૬૨૮	૦૨૬	૧૩૩૦	૪૫૩૧	૪૭૭૨૨૪૫૩૩	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦
૨૭૨૮	૨૨૬	૧૬૩૦	૪૭૩૧	૪૯૭૨૨૪૬૩૩	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦
૨૮૨૮	૫૨૬	૧૮૩૦	૫૦૩૧	૫૨૭૨૨૪૮૩૩	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦
૨૯૨૮	૫૨૬	૧૮૩૦	૫૦૩૧	૫૨૭૨૨૪૮૩૩	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦	૪૭૨૪૬	૪૭૨૪૪૩૧	૪૬૩૦
૩૦૨૮	૧૦.....	૩૦૩૨૩૧	૫૬૭૨૨૪૦૩૩	૧૩૨૨૪૩૧	૧૪૨૨૪૨	૮૩૫૨૭૩૬	૧૩૨૨૪૩૧	૧૪૨૨૪૨	૮૩૫૨૭૩૬	૧૩૨૨૪૩૧	૧૪૨૨૪૨
૩૧૨૮	૧૨.....	૩૦૩૮	૩૨૫૨	૩૨૨૨૩૧	૧૧.....	૨૮૩૨.....	૨૭૨૫

૧૬૮

ભવિષ્ય ભાવકળ. (૧૭૧) મુંબઈના ટાઈમથી દરેક શહેરોના ટાઈમનું અંતર પત્રક.

ગામનું નામ.	ક.	મી.	સે.	ગામનું નામ.	ક.	મી.	સે.	ગામનું નામ.	ક.	મી.	સે.
મુંબઈ	૧૨	૦	૦	મુલી	૧૧	૫૫	૦	બેલગામ	૧૨	૭	૦
આહમદનગર	૧૨	૮	૩૦	ચંદ્ર	૧૨	૦	૧૦	જુજ	૧૧	૪૬	૦
આમોહ	૧૨	૦	૩૦	રામપુર	૧૨	૨૭	૦	મહેમદાવાદ	૧૨	૦	૦
નવાનગર	૧૧	૫૦	૦	હુણવાડા	૧૨	૩૩૦	૦	માંલ	૧૧	૫૬	૩૦
પ્રાંતીજ	૧૨	૦	૨૦	વઢવાણ	૧૧	૫૫	૩૦	મગિરોલ	૧૨	૮	૦
પાનસર	૧૧	૫૮	૩૦	અંકલેશ્વર	૧૨	૧	૦	માળવા	૧૨	૪	૦
કપડવંજ	૧૨	૧	૦	અમદાવાદ	૧૧	૫૬	૩૦	રાજકોટ	૧૧	૫૨	૦
ખેડા	૧૧	૫૬	૩૦	ઊના	૧૧	૫૩	૦	માંલે	૧૩	૩	૦
ગોધરા	૧૨	૩	૩૦	નહિદ	૧૨	૩	૦	વિરમગામ	૧૧	૫૭	૦
ચક્કારાસી	૧૨	૦	૩૦	પાટડી	૧૧	૫૬	૦	વેરાવળ	૧૧	૫૮	૩૦
જેતપુર	૧૧	૫૨	૦	પોરબંદર	૧૧	૪૮	૦	અંબર	૧૧	૪૬	૩૦
ડીસા ટાઉન	૧૧	૫૭	૩૦	કરગી	૧૧	૩૭	૦	આણંદ	૧૨	૨	૦
ધોલકા	૧૧	૫૮	૩૦	ખંભાલિયા	૧૧	૪૮	૦	ભિમરેઠ	૧૧	૧	૩૦
ધાંગધા	૧૧	૫૫	૦	ગોડળ	૧૧	૫૨	૦	નલીઆ	૧૧	૪૪	૦
ધરમપુર	૧૨	૧	૩૦	જંજીસર	૧૨	૦	૧૫	પાલનપુર	૧૧	૫૮	૩૦
નડીયાદ	૧૨	૦	૩૦	જોડીયા	૧૧	૫૦	૩૦	ઓડ	૧૨	૧	૩૦
પાટણ	૧૨	૩	૦	તારાપુર	૧૧	૫૬	૩૦	કુડલા	૧૧	૫૪	૩૦
બોરસદ	૧૨	૦	૩૦	ધોલેરા	૧૧	૫૮	૦	ખંભાત	૧૧	૫૧	૩૦
બાંટવા	૧૧	૪૬	૦	પ્રોલ	૧૧	૫૧	૦	ધોધા	૧૧	૫૮	૦
ભરૂચ	૧૧	૫૭	૩૦	ધૂલીયા	૧૨	૮	૦	જુનાગઢ	૧૧	૪૮	૩૦
મહુધા	૧૨	૧	૦	રચુન	૧૩	૦	૦	ડકિર	૧૨	૧	૩૦
માંડવી	૧૧	૪૭	૦	પુના	૧૨	૪	૩૦	ચાણા	૧૨	૧	૦
મહુવા	૧૧	૫૬	૦	બગસરા	૧૧	૫૩	૦	ધધુકા	૧૧	૫૭	૦

ધારવાડ	૧૨	૬	૦	વલસાડ	૧૨	૦	૩૦	સોલાપુર	૧૨	૨	૩૦
ધોરાજી	૧૧	૫૧	૦	વાંકાનેર	૧૧	૫૩	૦	સિદ્ધપુર	૧૧	૫૮	૩૦
પાલીતાણા	૧૧	૫૬	૦	ચિત્રાપુર	૧૧	૪૩	૩૦	હેઢાખાદ	૧૨	૩૦	૦
પંદરપુર	૧૨	૧૦	૦	હરદાર	૧૨	૨૧	૩૦	નાશિક	૧૨	૪	૦
ખોટાદ	૧૧	૫૫	૩૦	બ્રીનારામણ	૧૨	૨૭	૦	કલકત્તા	૧	૨	૦
ખારસી	૧૨	૧૨	૦	અલ્હાબાદ	૧૨	૩૬	૩૦	કાશી	૧૨	૪૧	૦
લાવનગર	૧૧	૫૭	૩૦	સાબુદ	૧૧	૫૮	૩૦	ગયા	૧૨	૪૬	૦
ભાતર	૧૨	૦	૩૦	સકર	૧૧	૪૪	૦	આમ્રા	૧૨	૨૧	૦
મોરબી	૧૧	૫૨	૦	મથુરા	૧૨	૨૦	૦	સુરત	૧૨	૧૦	૩૦
મુદ્રા	૧૧	૪૮	૩૦	મદ્રાસ	૧૨	૩૦	૦	સતારા	૧૨	૫	૦
ગોલા	૧૨	૭	૦	જગન્નાથ	૧૨	૫૨	૦	કુબલી	૧૨	૬	૩૦
રાધનપુર	૧૧	૫૫	૩૦	રામેશ્વર	૧૨	૨૬	૦	દીલ્હી	૧૨	૧૮	૦
ભીમડી	૧૧	૫૬	૦	લાહોર	૧૨	૬	૦	વિશાખત (સાબના)	૪	૫૨	૦

સમજીતી—મુંબાઈમાં ખાર વાગ્યા હોય છે ત્યારે અહીં
મહનગરમાં ૧૨ ઈપર ૮ મીનીટ ૩૦ સેકન્ડ થાય છે. ને
આમોદમાં ૧૨ ઈપર ૩૦ સેકન્ડ થાય છે એ પ્રમાણે ઈપર
જતાવેલા દરેક ગાંધોનો તેમ તેના આજીવજીવના ગાંધોનો
દીનમાંન પંચાંગમાં જતાવેલા મુંબાઈના દીનમાંન કરતાં
ફારફાર જાયવો તે જન્મ કુળનીયા પ્રજા કુળનીયા જ્યોતિષના
કોઈપણ કાંમમાં જે જે ગાંધને લગતો ટાઈમ હોય તે તે ગાંધ
પ્રમાણે પંચાંગમાંનો નોંધેલા દીનમાંનમાં વધઘટ કરવા માટે
આ ટાઈમનું અંતરપત્રક વિદ્વાનોને ઘણું ઉપયોગી છે.

(૧૭૨) ઘટી કલાકાદિ કોષ્ટક.

ઘટીયાદિ	કલાકાદિ
૧ ઘટીની ૧૦ પળ	૧ કલાકની ૬૦ મિનીટ
૧ પળની ૬૦ વિપળ	૧ મિનીટની ૬૦ સેકન્ડ
૬૦ વિપળની ૧ પળ	૬૦ સેકન્ડની ૧ મિનીટ
૬૦ પળની ૧ ઘટી	૬૦ મિનીટનો ૧ કલાક
૬૦ ઘટીનો દીનમાંનનો રાત્રીમાંન	૨૪ કલાકનો દીનમાંનનો રાત્રીમાંન.

(૧૭૩) કલાકની ઘટી કરવાની રીત.

કલાકને અઢીએ ગુણતાં ઘટી થાય છે. અને મિનીટને અઢીએ ગુણતાં પળ થાય છે. ૬૦ ઉપર પળ થતી હોય તો ૬૦ ભાગવાથી ભાગાકાર જે આવે તે ઘટી જાણવી, તેને કલાકની જે ઘટી થઈ હોય તેમાં ઉમેરવી અને જે શેષ વધી હોય તેટલી ઘટી ઉપર પલ જાણવી.

ઘટીને અઢીએ ભાગવાથી કલાક થાય છે. પળને અઢીએ ભાગવાથી મિનીટ થાય છે. વિપળને અઢીએ ભાગવાથી સેકન્ડ થાય છે.

(૧૭૪) ઘટીયાળોના ટાઈમ જાણવાની રીત.

દરેક પંચાંગોમાં ઘટીયાળોની ગણતરીનો ટાઈમ મુંબઈ ટાઈમના આધારે મુકેલો હોય છે. એટલે સ્ટાન્ડર્ડ ટાઈમથી ૩૬ મિનીટ બાદ કરવી. અને મદ્રાસ ટાઈમથી ૩૦ મિનીટ બાદ કરવી ને કરાંચીના લોકલ ટાઈમથી ૨૩ મિનીટ ઉમેરવાથી મુંબાઈ ટાઈમ થાય છે.

(૧૭૫) છાયા માપથી ઈષ્ટ ઘટી લાવવાની રીત.

રામાર્જુનિકૃતા છાયા છાયા રામેણ સંયુતા

અતુ પશ્યા હરેન્દાગં લખ્યં ઘટયાદિકં ભવેત્ ॥

અર્થ—ત્રણ આંગળના માપની સળી લેઇ સૂર્યના તાપમાં બરાબર સરખી ઊભી રાખતાં જે બાણુ તેની છાયા પડે તે છાયા જેટલા આંગળ થાય તેમાં ત્રણ બેડી ચોસકના આંકડાને તેનો ભાગ દેતાં જે ભાગાકારનો આંકડો આવે તેટલી ઘટ્ટી અને જેટલો શેષનો આંકડો રહે તેટલી પણ જાણવી. સવારથી બપોર સુધીમાં હોય તો તેટલી ઘટ્ટી દિન માન ચડેલો જાણવો. અને બપોર પછી હોય તો તેટલો દિન માન બાકી રહેલો જાણવો.

હાયાપાદૈ રસોપૈતૈ રેકવિંશચ્છતં લબેત ।

લબ્ધાંકે ઘટિકાજ્ઞેયાઃ શેષાં કે અપલાઃ સ્મૃતાઃ ॥

સૂર્યના તાપમાં પોતે બરાબર સીધા ઊભા રહી પોતાના શરીરની છાયા પોતાના પગલાંથી માપતાં જેટલાં પગલાં થાય તેમાં છ (૬) બેડી. ૧૨૧ ના આંકડાને તેનો ભાગ દેવો. જે ભાગાકારનો આંકડો આવે તેટલી ઘટ્ટી અને શેષ રહે તે પણ જાણવી

સૂર્યભાઠ ભ્રમખ્યસ્થં સપ્તો નખાધિભિહૃતમ્ ।

નવભિસ્તુ હુરેલ્લાગં રાત્રેઃ સ્પર્ગતનાદિકાઃ ॥

રાત્રીએ જે વખતની ઇષ્ટ ઘટ્ટી કરવી હોય તે વખતે આકાશ નિચે ભુમિ ઉપર ઉભા રહેતાં આપણા માથા ઉપર જે નક્ષત્ર દેખાતું હોય તે ને તે દિવસના આલતા સૂર્યના મહાનક્ષત્રથી ગણતાં જેટલી સંખ્યા થાય તે સંખ્યામાંથી સાત નક્ષત્ર બાદ કરી જે રહે તેને ૨૦ થી ગુણી ૬ નવે ભાગતાં જે આવે તે સૂર્યાસ્તથી ઇષ્ટ ઘટ્ટી જાણવી તેમાં દિનમાન ઉમેરવાથી સૂર્યોદયાત્ ઇષ્ટ ઘટ્ટી થાય છે.

(૧૭૬) કેલાક ઉપરથી ઇષ્ટ ઘટ્ટી નક્કી કરવાની રીત.

દિનાર્ધાત્રાયકા જન્મ તદાર્કાન્તાદિશો ધયેત ।

સાધદ્વિગુણિતા ઘટ્યસ્તા દિનાર્ધાન્નિતાસ્તથા ॥

અર્થ—જો બાર વાગ્યાની અંદર જન્મ હોય તો બાર કલાકમાંથી જન્મના કલાકને મિનીટ કાઢી નાખતાં જે કલાક મિનીટ રહે તેને અઢીએ શુણ્ણાકાર કરીને દિનાર્ધમાંથી બાદ કરતાં જે આવે તે ઇષ્ટ ઘટી થાય.

રાત્ર્યર્ધાત્રિમાસ્યદા જન્મ દિનાર્ધાનન્તરં તથા ।

સાર્ધદ્વિશુષ્ણિતા ઘટયસ્તા દિનાર્ધશ્રુતાસ્તદા ॥

અર્થ—અપોરના બાર વાગ્યા પછીથી તે રાત્રીના બાર વાગ્યાની અંદર જન્મ હોય તો જેટલા કલાક બાર વાગ્યા ઉપર વધારે હોય તેને અઢીએ શુણ્ણીને તેને દિનાર્ધમાં ઉમેરવાથી જે આવે તે ઇષ્ટ ઘટી થાય.

રાત્ર્યર્ધાનન્તરં જન્મ સાર્ધદ્વિ શુષ્ણિતાશ્વિતાઃ ।

ત્રિંશઘુતે દિનાર્ધેતુ શ્રુતા સ્ફુર્ધર્ધિકાસ્તદા ॥

અર્થ—રાત્રીના બારથી સવાર સુધીમાં જન્મ હોય તો રાત્રીના બાર વાગ્યા ઉપર જેટલા કલાક વધારે હોય તેને અઢીએ શુણ્ણીને દિનાર્ધમાં ૩૦ ભેડીને તે દિનાર્ધ તેમાં ઉમેરવાથી જે આવે તે ઇષ્ટ ઘટી થાય.

(૧૭૭) સૂર્યના અંશ કાઢવાની રીત.

સુદી સાતમની અંદર જન્મ હોય તો પંચાંગમા આપેલા ભાગપત્રમાં આગળ ગયેલી અભાસના દિવસનો સૂર્ય લખેલો હોય છે તે સૂર્યની સંક્રાંતિના મુકેલા અંશોમાં દરરોજ એક એક અંશ આગળ વધારવો. જોટલે અભાસના સવારથી પડવાના સવાર સુધીનો એક અંશ પછી બીજના સવાર સુધીનો બીજે અંશ એમ જે દિવસે જન્મ હોય, ત્યાંસુધીના જેટલા અંશ થાય, તેટલા અંશ અભાસના દિવસનો સૂર્ય ભાગ પત્રમાં જેટલા અંશ કળાએ મુકેલો હોય તેમાં ઉમેરવાથી જન્મના દિવસના સૂર્યની રાશી, અંશ, કળા નહીં

થશે. તેમજ સાતમ પછીની તિથિઓમાં જન્મ હોય તો પુનમના સવારથી ચાદશના સવારે એક અંશ, ને ચૌદશથી રસના સવારે બીજે અંશ, એ મુગણુતાં જન્મના દિવસ સુધી જેટલા થાય, તેટલા પુનમના દિવસના ભાગ પત્રામાં સૂર્ય જેટલાં અંશકળાયે સુકેલો હોય તેમાંથી તેટલા અંશ અંશ ઝોછા કરવા જેથી જન્મના દિવસના સૂર્યની રાશી તથા અંશ કળા નહીં થાય છે. તેવિજ રીતે વહી સાતમની અંદર જન્મ હોય તો, ગએલી પુનમના સૂર્યમાં ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે અંશ ગણીને વધારવા ને વહી આઠમના સવાર પછી જન્મ હોય તો અમાસના દિવસના સૂર્યમાંથી અંશ આવે તે ઘટાડવા.

(૧૭૮) અંશાદ જાણવાની રીત.

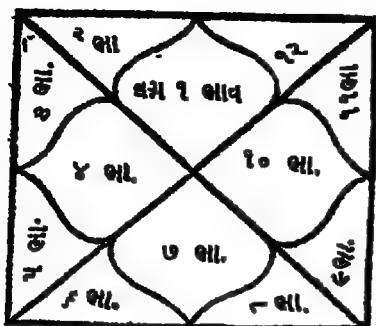
૧ અંશની ૬૦ કળા.
૧ કળાની ૬૦ વિકળા.
૬૦ વિકળાની ૧ કળા.
૬૦ કળાનો ૧ અંશ
સમજાતા—અંશની કળા કરવી હોય તો સાઠથી ગુણવા
કળાની વીકળા કરવી હોય તો પચ્ચ સાઠે ગુણવા.

વિકળાની કળા કરવી હોય તો સાઠે જે ભાગવાથી ભાગાકાર આવે તે કળા, ને શેષ વધે તે વીકળા જાણવી.
કળાના અંશ કરવા હોય તો પચ્ચ સાઠે ભાગવાથી જે ભાગાકાર આવે તે અંસને શેષ વધે તે કળા જાણવી.

પ્રકરણ ૧૫ મું.

(૧૭૯) જન્મકુંડળી બનાવવાની રીત.

જન્મ કુંડળીમાં નીચે પ્રમાણે ૧૨ ખાંનાં હોય છે જેને ભુવન યા રથાન અથવા ઘર કે ભાવ કહેવામાં આવે છે.

સમજૂતિ—લગ્ન

હાળી તરફ ગણતાં અનુ-
ક્રમે બાર ભાવ આવે છે.
લગ્ન એ પહેલો ભાવ
ગણાય છે, પછી બીજો
પછી ત્રીજો પછી ચોથો
પછી પાંચમો પછી છઠ્ઠો
પછી સાતમો એમ અનુ-
ક્રમે બાર ભાવ બાળુની

કુંડળીથી સમજાય છે. જન્મકુંડળી, પ્રશ્નકુંડળી યા બીજી હરેક
કુંડળીઓની આકૃતિઓ લઈ જુદા જુદા રૂપની હોય પરંતુ હરેક
ભાવ તો ઉપરની કુંડળી પ્રમાણે અનુક્રમે જાણવા જે બાળ-
કનો જન્મ જે માસની જે તીથી અને જે ઘડી પળે થયો
હોય તેની જન્મ કુંડળી નીચે પ્રમાણે બનાવવી.

કામલા તરીકે એક બાળકનો જન્મ સંવત ૧૯૮૫
શકે ૧૮૫૧ ના વૈશાખ સુદી ૫ ને સોમવારના દીવસે સવા-
રના સુબહ ટાઈમ આઠ વાગતાં થયો છે તો તે ઉપરથી
ઈષ્ટ ઘડી નીચે પ્રમાણે નક્કી થાય છે.

વૈશાખ સુદ ૫ ને સોમવાર સૂર્યોદય ૫ કલાક ૨૭
મિનીટનો પંચાંગમાં જણાવેલો છે. હવે એ સુબહ ટાઈમ
હોવાથી તેમજ જન્મ પછી સુબહ ટાઈમ હોવાથી કંઈપણ
વધારો ઘટાડો કરવાનો રહ્યો નથી. જો જન્મ સુબહ ટાઈ-
મને બદલે સ્ટાન્ડર્ડ (રિલેવે) ટાઈમ હોય તો સૂર્યોદયના
કલાકમાં ૩૬ મિનીટ ઉમેરવી, ચાતો જન્મના ટાઈમમાંથી
ગટાડવી ને પછીથી તે જો ટાઈમનું અંતર કાઢવું. હવે
જન્મ ટાઈમ આઠ કલાક છે અને તે દીવસનો સૂર્યોદય
ટાઈમ કલાક ૫, ૨૭ મિનીટ છે. તો જન્મ વખતના આઠ
કલાકમાં સૂર્યોદય કલાક ૫, ૨૭ બાદ જતાં બાકી કલાક
૧-૪૩ મિનીટ રહ્યો તેને અદીચે જુલુવાથી ઘટી ૬ અને
પળ ૨૨ આવી, તે જન્મ સમયની ઈષ્ટ ઘડી પણ જાણવી.

હવે ધારો કે તે હીવસે-રાત્રીના આઠ વાગતાં જન્મ છે. તો તે હીવસના સૂર્યાસ્તના કલાક ૬, ૨૪ મિનીટ જન્મ સમય આઠ કલાકમાંથી બાદ જતાં બાકી કલાક ૧, ૩૬ મિનીટ રહી તેને અઢીચે શુભતાં ઘટી ૪ અને ૦ પણ થઈ તેમાં તે હીવસના પંચાંગમાં દીનમાનની ઘટી ૩૨ અને ૮ પણ છે તે ઉમેરતાં ૩૬ ઘટી અને ૮ પણ થઈ તે જન્મ સમયની ઇષ્ટ ઘટી પણ જાણવી. ઉપર પ્રમાણે ઇષ્ટ ઘટી નક્કી થાય તેને જોઈ બાજુ નોંધી રાખવી હવે જન્મકુંડળીમાં લગ્ન બેસાડવાની રીત જોવી છે કે જોઈ દિવસને રાત્રિમાં મેષ, વૃષભ આદી બારે રાશિઓનાં લગ્નો લોગવાઈ જાય છે. જે રાશિનો સૂર્ય આલેતો હોય તે રાશિનું લગ્ન સૂર્યોદય વખતે હોય છે. તથા તે લગ્નથી સાતમી રાશિનું લગ્ન સૂર્યાસ્ત વખતે આવે છે. હવે જે હીવસે જે વખતનું લગ્ન નક્કી કરવું હોય તે હીવસના તે સમયના સૂર્યની રાશી તથા અંશ પંચાંગમાંથી જોઈ કાઢવા પરંતુ પંચાંગોમાં ફરેક માસની પૂનમ અને અમાવાસ્યાના ભાગપત્રોમાં ગ્રહો મુકેલા હોય છે ને પૂનમ અને અમાસની જે કુંડળીઓ મુકેલી હોય છે તેથી તે ફર-આનમાં ફરેક જુદાજુદા હીવસે અમુકગ્રહ કેટલી રાશિ તથા કેટલા અંશ ચાલેલો હોય છે. તે જાણી શકાતું નથી. તેથી નીચે જણાવ્યા મુજબ ગ્રહોની ગતિ અને જન્મના હીવસને શુભી ત્રિરાશિની કલ્પનાથી જે હીવસના ગ્રહોના રાશિ અંશ આપણને જોઈતા હોય તેટલા હીવસના, ગણતરીથી નક્કી કરવા.

સૂર્ય—હંમેશાં જોઈ અંશ ચાલે છે.

ચંદ્રમા—સવા બે હીવસમાં જોઈ રાશીમાં પુરા ત્રીંશ અંશ ચાલે છે.

મંગળ—દોઢ હીવસે જોઈ અંશ ચાલે છે.

બુધ—જોઈ હીવસે લગભગ બે અંશ ચાલે છે.

શુક્ર—માર દીવસે એક અંશ એટલે એક મહીને
અઢી અંશ ચાલે છે.

શુક્ર—એક દીવસે આશરે એક અંશ ચાલે છે.

શનિ—એક મહીને એટલે ત્રીસ દીવસે એક અંશ
ચાલે છે.

રાહુ—અઠાર દીવસે એક અંશ પાછો હો છે. કારણ
કે રાહુની ગતિ અવળી છે.

જો અહુની ગતિ ૬૦ હોય તો તે અહુ એક દીવસે
એક અંશ ચાલે છે. તેથી તે હિસાબે ગતિ ઉપર વિ-
ચાર કરવો.

અમાસ પછીના સાત દીવસ એટલે જો સુદ સાતમ
સુધીનો ઇષ્ટકાળ (જન્મ) હોય તો તે અમાસના લગપત્રમાં
જે રાશીમાં જે અહુ જેટલા અંશ કળાયે સુકેલો હોય તેમાં
તેની બતાવેલ ચાલ પ્રમાણે અથવા જીપર બતાવેલી ચાલ
પ્રમાણે ગણી ઉમેરો કરવો, ને તે અમાસના અહોલુ ગણીત
લેવું અને સાતમ પછી જન્મ હોય તો ચાલુપક્ષની પુનમના
ભાગપત્રના કોષ્ટકમાંથી ઘટાડો કરવો ને તે પૂનમનાજ અહોલુ
ગાણીત લેવું. જો અહુ વધી હોય તો વધારવાને બદલે
ઘટાડો અને ઘટાડાને બદલે વધારો કરવો.

હવે આ દાખલામાં વૈશાખ સુદ ૫ નો જન્મ છે એટલે
ચૈત્ર વહી અમાવાસ્યા પછીનો એટલે પાંચમે દીવસે જન્મ
છે. ત્યારે પંચાંગમાં જોતાં ચૈત્ર વહી અમાસને દીવસે સવારે
સૂર્ય-મેષ રાશીનો ૨૫ અંશે પંચાંગમાં તે દિવસના
ભાગપત્રમાં સુકેલો છે. (જો ત્રણ કળા ઓછી વધતી
હોય તો તેનો બાધ નથી) તો હવે પાંચમે જન્મ
હોવાથી ક્રૂત પાંચ દીવસનો ઉમેરો કરવાનો પણ
અહીં વચમાં એક ક્ષય તિથી આવવાથી ચાર દિવસનો
ઉમેરો કરવાનો છે. તો સૂર્ય દીવસનો એક અંશ ચાલે છે
તે હિસાબે ચાર દિવસના ચાર અંશનો વધારો કરતાં
સૂર્ય મેષ રાશીમાં ૨૯, અંશે થયો તે સૂર્યનિમેષ રાશી
તથા ૨૯ અંશ નિચે બતાવેલા, લગ્ન પત્રમાંથી શોધી કાઢવા.

ઉપરના લગ્ન પત્રાના ક્રેડામાં ઉપરની બાબુથી એટલે છેલી ઉપરની લીટીમાં જે ૧, થી ૨૬, સુધીના અંશ અર્થાત આંક સુકેલા છે તેમાં ૨૬, ના આંકવાળું ખાંતું જુઓ અને ડાબી તરફના પહેલા ખાંતામાં બાર રાશીઓ સુકેલી છે તેમાં મેષરાશીવાળી લીટી તપાસો એટલે અંશોવાળી લીટીના ૨૬, મા ખાંતા નીચેના ખાંતામાં જ્યાં મેષ રાશીવાળી લીટી લેગી થતી હોય. (જ્યાં અને આંક મળતા હોય) તે ખાંતાનો આંકડો જુઓ એટલે આગણતરીસના આંક નીચેનું ખાંતું ને મેષ રાશીથી ત્રીશ સમુ ખાંતું એક થાય છે તેમાં આંક ૭ ઘટીને નીચે ૧૨ પળ છે તેમાં ઉપર બતાવેલ જન્મની ઇસ્ટ ઘટી ૬, અને ૨૨, પળ મેળવતાં ૧૩ ઘડી ને ૩૪ પળ સરવાળો થાય છે.

હવે ધારો કે અહીં ૩૪ પળના બહલે ૬૦ કરતાં વધારે પળનો આંક હોય તો તેને ૬૦, નો ભાગ લેવો એટલે ૩૪ ના બહલે ૬૫ હોય તો ૬૦ નો ભાગ લેતાં ભાગાકાર ૧, ને શેષ પાંચ વધશે તેમાંથી જે ભાગાકાર એક આવેલ છે તે ઉપર બતાવેલ ૧૩ ઘડી છે તેમાં ઉમેરવો ને શેષ જતી કરવી હવે ધારો કે ઘડી ૬૦ કરતાં વધારે હોય તો તેને ૬૦ નો ભાગ લેતાં ભાગાકારનો આંકડો જતો કરી માત્ર શેષ કાયમ ગણત્રિમાં રાખવી.

પરંતુ આ કાખલામાં ઉપર જણાવ્યા મુજબ ૧૩ ઘડી ૩૪ પળનો આંકડો આવેલો છે તેને ઉપર બતાવેલ લગ્ન પત્રાના ક્રેડામાંથી શોધી કાઢતાં જુઓ મિથુન રાશીથી ખાંતા આઠમાયે ૭ અંશના ખાંતા નીચે ત્રિજા ખાંતામાં ૧૩ ને ૩૪ નથી પણ ૧૩ ને ૩૨ સુકેલા છે પણ ઉપર જણાવવામાં આવ્યું છે કે તે આંક ન હોય તો તેને મળતો આંક શોધી કાઢવો તે પ્રમાણે ૭ અંશના ખાંતામાં સમાવેશ થતો હોવાથી મિથુન રાશીના ૩ ના આંકનું ૭ અંશે

જન્મ લગ્ન આબરું એમ જાણવું. ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણેની ગણતરીએ કોઈપણ માસના કોઈપણ દીવસના ઘડી પળનું લગ્ન નક્કી કરાય છે.

ઉપર-સુજળ લગ્નની રાશિ નક્કી કરી તેના ઉપરથી જન્મ કુંડળી કાઢવાની રીત નીચે સુજળ છે.

જન્મ લગ્ન કુંડળી.

લગ્નની રાશિ મિથુન ૭, અંશે આવી તે ત્રીજી રાશિ છે. એટલે પેટામાં બતાવેલ જન્મ લગ્ન કુંડળીમાં પ્રથમ ભાવે ૩ નો આંક મૂકી અનુક્રમે બારે રાશીઓના આંકડા ગોઠવી દીધેલા છે.

મિથુનરાશિ ૭ અંશે છે. તેથી લગ્ન ૭ અંશે મૂકવું છે એટલે ૭ અંશ લગ્ન લોગવાઈ ગયું છે. એમ સમજવું.

હવે જ્યાંથી ૩ નો આંક શરૂ થાય છે. ત્યાંથી લગ્ન સ્થાન એટલે પ્રથમ સ્થાન શરૂ થાય છે. અને તે પછી અનુક્રમે, બીજું, ત્રીજું, ચોથું, એ પ્રમાણે બારે સ્થાન સમજાવી દેવાં.

ઉપર પ્રમાણે કુંડળી તૈયાર થઈ તેમાં અહો ગોઠવવાની રીત એવી છે કે અમાસ પછી સુદમાં પાંચમનો જન્મ હોવાથી ચૈત્રવદ અમાસના ભાગપત્રના આધારે પંચાંગમાં ચૈત્રવદી અમાસની કુંડળીમાં મેષરાશિમાં સૂર્યને રાહુ છે. તે ઉપરની કુંડળીમાં અગ્નિચારમા ભાવે મેષ રાશિના પહેલા આંકમાં સુકયા છે. તેમજ મંગળ-કર્ક રાશિમાં છે. તે ઉપરની કુંડળીમાં બીજા ભાવે કર્ક રાશીના ચોથા આંકમાં સુકયો છે. બુધ-વૃષભ રાશિમાં છે તે બારમા

ભાવે વૃષભરાશિના બીજા આંકમાં સુકયો છે. શુક્ર-વૈશાખ સુદ જોકે વૃષભ રાશિનો થવાથી તે બારમા ભાવે વૃષભ-રાશિના બીજા આંકમાં સુકયો છે. શુક્રમીન રાશિમાં છે તે દશમા ભાવે મીન રાશિના બારમા આંકમાં સુકયો છે, શનિ, ધનરાશિમાં છે તે સાતમા ભાવે ધન રાશિના નવમા આંકમાં સુકયો છે. કેતુ હંમેશાં જે ખાનામાં રાહુ હોય ત્યાંથી સાતમી રાશિએ આવે છે. જોટલે આપણે કેતુ તુલારાશિમાં છે. તે પાંચમા ભાવે તુલા રાશિના સાતમા આંકમાં સુકયો છે. ચંદ્રમા પંચાંગમાં રાજરાજના લગ્નેલા હોય છે તેમાં જે દીવસની કુંડળી બનાવવી હોય તો દિવસનો ચંદ્ર લખવો જોટલે અહીં વૈશાખ સુદી ૫ ની કુંડળી છે તો પંચાંગમાં તે દિવસે મિથુન રાશિનો ચંદ્રમા છે. તેથી ઉપરની કુંડળીમાં પહેલા ભાવે મિથુન રાશિના ત્રીજા આંકમાં સુકયો છે. એ પ્રમાણે ઉપર સુજળ શ્રદ્ધા ગોઠવવા.

સુદી આઠમ સુધીની કુંડળી બનાવવી હોય તો પંચાંગમાંથી અમાસની કુંડળીના શ્રદ્ધા સુકવા, ને આઠમથી પુનમ સુધીની કુંડળી બનાવવી હોય તો પુનમની કુંડળીના શ્રદ્ધા સુકવા—

વહી આઠમ સુધીની કુંડળી બનાવવી હોય તો પંચાંગમાંથી પુનમની કુંડળીના શ્રદ્ધા સુકવાને આઠમથી—અમાસ સુધીની કુંડળી બનાવવી હોય તો અમાસની કુંડળીના શ્રદ્ધા સુકવા પરંતુ તેની વચમાં કોઈ શ્રદ્ધા બીજી રાશિનો થતો હોય અથવા વધી થતો હોય તો તે બદલાયેલી રાશીના આંકડામાં તે શ્રદ્ધા સુકવે.

જન્મની ઘડી, પળ કરતાં પહેલો ચંદ્ર બદલાતો હોય તો આગળની રાશિનો ચંદ્ર સુકવો ને પાછળથી બદલાતો હોય તો તે દીવસનો પંચાંગમાં લગ્નેલી રાશિનો સુકવો. એ પ્રમાણે શ્રદ્ધા ગોઠવવાથી જન્મ કુંડળી યા પ્રશ્ન કુંડળી અને કોઈ પણ શુભ કામના મુહૂર્તની ધડીપણની લગ્ન કુંડળી

તૈયાર થાય છે. કોઈપણ કુંડળીના પહેલા ભાગને લગ્ન
ઠહેવાતું હોઈને તેને લગ્ન કુંડળી પણ કહેવાય છે.

જન્મ કુંડળીની કાઢેલી આકૃતિમાં બાર વિભાગ ક-
રેલા હોય છે. તેમાં પહેલા સ્થાનને એટલે લગ્નને પૂર્વ
દિશાનું સ્થાન ગણાય છે. દશ માસ્થાનને દક્ષિણ દિશાનું
સ્થાન ગણાય છે. સાતમા સ્થાનને પશ્ચિમ દિશાનું સ્થાન
ગણાય છે. અને ચોથા સ્થાનને ઉત્તર દિશાનું સ્થાન ગણાય
છે. એમ આખી જન્મ કુંડળીને આખા ભૂચકના ચાર દિ-
શાઓના ચાર ભાગ છે ત્રણ ત્રણ સ્થાનના અંતરે નેત્ર,
નેત્ર અંશે દિશાઓનો ક્રમ ગોઠવેલો છે.

જ્યારે ફરેજ પૂર્વમાં સૂર્યનો ઉદય થાય છે. ત્યારે
પહેલા તત્તુ ભુવનમાં સૂર્ય કાબલ થાય છે. ત્યારપછી જેમ
જેમ સૂર્યની ગતિ આગળ વધતી જાય છે તેમ તેમ જો
કલાકે અથવા પાંચ પાંચ ઘડીએ પોતાની ચાલુ રાશીથી
અનુક્રમે ફરેક રાશિમાં આખી ફરિયામાં ફરવાની સાથે
આપણી જન્મ કુંડળીમાં પણ ફરતો રહે છે.

પ્રથમ સૂર્યોદય વખતે સૂર્ય જે રાશિમાં હોય તે રા-
શિમાં ઉદય થાય છે. તે વખતનો જન્મકાળ આ પ્રશ્નકાળ
હોય તો પ્રથમ તત્તુ (૧) સ્થાનમાં સૂર્ય આવે છે. જો સૂર્ય
ઉદય પછી બે કલાક આ પાંચ ઘડીએ જન્મ આ પ્રશ્નકાળ
હોય તો બારમા સ્થાને આવે છે. તેમ અનુક્રમે પાંચથી
દશ ઘડી સુધીમાં અગિયારમા સ્થાને અને દશથી પંદર
ઘડી સુધીમાં દશમાસ્થાને સૂર્ય આવે છે ત્યારે મધ્યાહ્ન
એટલે બપોરનું દિનાર્ધ થયું ગણાય છે. ઈર્ગેજમાં તેને
મેરેડીયન ઉપર આવેલો કહેવાય છે. ત્યાંથી સૂર્ય પંદરથી વીસ
ઘડીમાં નવમાસ્થાને આવે છે. વીસથી પચીસ ઘડીમાં આ-
ઠમા સ્થાને આવે છે. ને પચીસથી ત્રીસ ઘડીમાં સાતમા
સ્થાને આવતો હોવાથી સૂર્યાસ્ત થાય છે. ત્યાંથી સૂર્ય ત્રીસથી

પાંત્રીસ ઘડીમાં છઠ્ઠા ભાવે આવે છે. પાંત્રીસથી ચાલીસ ઘડીમાં પાંચમા ભાવે આવે છે. ચાલીસથી પીસતાલીસ ઘડીમાં ચોથા ભાવે આવે છે તે વખતે મધ્યરાત્રી એટલે અર્ધ રાત્રિ ગયેલી ગણાય છે. ત્યાંથી પીસતાલીસથી પચાસ ઘડી સુધીમાં ત્રીજા ભાવે આવે છે. પચાસથી પંચાવન ઘડી સુધીમાં બીજા ભાવે આવે છે. અને પંચાવનથી સાઠ ઘડી સંપૂર્ણ થતાં પાછો સૂર્ય બીજા દિવસના સૂર્યોદય વખતે હોતો તેજ રાશિમાં પાછો દાખલ થાય છે. એટલે પહેલા ભૂવને આવે છે. એમ ફરરોજ પોતાની રાશિમાં સૂર્ય બ્રમણ કરે છે.

(૧૮૦) રાશી કુંડળી બનાવવાની રીત.

જન્મ કુંડળીમાં જે રાશિનો ચંદ્રમા હોય, તેનો આંક રાશી કુંડળીના લગ્ન એટલે પહેલા ભાવમાં સુકી અનુક્રમે દરેક રાશીયોના આંક ડાબી બાજુના બિંબ ભાવથી બારે ભાવો સુધી માં સુકી દેવા. અને ગ્રહો પણ જન્મ કુંડળીમાં જે જે રાશીના આંકમાં હોય તે તે રાશીના આંકમાં રાશી કુંડળીમાં સુકી દેવાથી રાશી કુંડળી તૈયાર થાય છે.

(૧૮૧) સ્પષ્ટ ગ્રહો કરવાની રીત.

દરેક પંચાંગોમાં દરેક માસની શુદ્ધ ૧૫ પુનમનું ને વહી ૩૦ અમાસનું એમ બે ભાગપત્ર આપેલાં હોય છે. તેમાં તે દિવસના સૂર્યોદય સુધીના ગ્રહો પોતપોતાની રાશિમાં નેટલા નેટલા અંશ કળાયે ગયેલા હોય તે સુકેલા હોય છે. અને સહુથી નીચેના ખાનામાં ફરરોજની ગતી (ચાલ) સુકેલી હોય છે.

હવે જે જે ગ્રહોની ચાલ સુકેલી હોય છે તેને શુદ્ધ (૭) સાતમ સુધીના ગ્રહો સ્પષ્ટ કરવાના હોય તો ગયા માસની (૩૦) અમાસના ભાગપત્રમાં જે રાશિમાં નેટલા નેટલા અંશ કળાયે ગ્રહો સુકેલા હોય તેમાં તેની ચાલના હિસાબે વધારો થાય

છે. ને સુદી (૭) સાતમ પછીના ગ્રહો સ્પષ્ટ કરવાના હોય તો તે ચાલુ માસની સુદી (૧૫) પુર્નિમના ભાગપત્રમાં જે જે ગ્રહો જે જે રાશિમાં જેટલા જેટલા અંશ કળાયે સુકેલા હોય તેમાં તેની આલના હીસાને ઘટાડો થાય છે. તેવીજ રીતે વહી (૭) સાતમ સુધીના ગ્રહો સ્પષ્ટ કરવા હોય તો તે માસના ગત પક્ષના સુદી ૧૫ ના ભાગપત્રમાં જે રાશિમાં જે ગ્રહો જે અંશ કળાયે સુકેલા હોય તેમાં તેની આલના હીસાને વધારો થાય છે. અને વહી (૭) સાતમ પછીના ગ્રહો સ્પષ્ટ કરવાના હોય તો તે ચાલુ પક્ષની વહી (૩૦) અમાસના ભાગપત્રમાં જે રાશિમાં જે ગ્રહો જેટલા અંશ કળાયે સુકેલા હોય તેમાં તેમની આલના હીસાને ઘટાડો થાય છે. તે ઘટાડાને રૂણ, અને વધારાને ધન, કહેવામાં આવે છે. કોઈ ગ્રહ વહી થયેા હોય તો વધારાને બદલે ઘટાડાવ છે. ને ઘટાડાને બદલે વધારાવ છે. તેમ રાહુ અને કેતુની આલ અવળી હોવાથી વધારાને બદલે ઘટાડાય છે. ને ઘટાડાને બદલે વધારાવ છે. આ પ્રમાણે અંક સિવાયના દરેક ગ્રહોના વધારવાના કે ઘટાડવાના જેટલા દિવસો થાય તેટલા દિવસોને તે ગ્રહોની આલની કળા વિકળાએ શુભવા. પ્રથમ વિકળાને તેટલા દિવસો સાથે શુભતાં શુભાકાર ૬૦ ઉપર આવે તો ૬૦ નો ભાગ દેતાં ભાગાકાર જે આવે તે કળા ભણવી. તે કળાને કળામાં મેળવવી તે કળાને તેટલા દિવસોએ શુભતાં જે શુભાકાર આવે તે ૬૦ ઉપર હોય તો ૬૦ નો ભાગ દેતાં ભાગાકાર જે આવે તે અંશ ભણવા. તેને ભાગ પત્રમાંથી જે ગ્રહની આલનાં દિવસો સાથે શુભાકાર કયો હોય તે ગ્રહના જેટલા અંશ કળા ભાગપત્રમાં સુકેલા હોય તેમાં તે મેળવવા શેષમાં કળા, વધેલી હોય તો તે પણ તેના સાથે ગણવી.

અંક સવા બે દિવસની ૧૩૫ વહીયે ૩૦ અંશ પુરા કરી બીજી રાશીમાં બદલાતો હોવાથી દિવસ અને રાત્રીની ૬૦ વહીયે ૧૩ અંશ ૨૦ કળા આવે છે. તે હીસાને એક વહીનો

૧૩ કળા ૨૦ વિકળાની ચાલ થાય છે માટે જન્મ કાળે જે રાશિમાં જેટલી થકી ચંદ્ર ગયેલો હોય તેટલી થકીને ૧૩ કળા ૨૦ વિકળાએ શુભતાં ચંદ્રમા સ્પષ્ટ થાય છે તેમાં પ્રથમ, વીકળાને તેટલી થકીએ શુભતાં જે શુભાકાર ૬૦ ઉપર આવે તો ૬૦ નો ભાગ દેતાં ભાગાકારની રકમ કળા ભેગી ઉમેરી કળાને તેટલી થકીએ શુભતાં શુભાકાર ૬૦ ઉપર આવે તો ૬૦નો ભાગ દેતાં જે ભાગાકાર આવે તે અંશ અને જે શેષ રહે તે કળા ભણવી. એટલે જન્મના ટાઈમે તેટલા અંશ કળાએ ચંદ્રમા ગત થયેલો ભણવો. એ પ્રમાણે બ્રહ્મા સ્પષ્ટ કરવાની મધ્યમ રીત ગણેલી છે. તે પ્રમાણે ઉપરની જન્મ કુંડળીના બ્રહ્મા સ્પષ્ટ કરતાં અમાવાસ્યાના પાંચમે દિવસે જન્મ હોવાથી, નીચે જતાવેલ પંચાંગ મધેના ચૈત્ર વદ અમાસના ભાગપત્રમાં જે રાશિઓમાં જે જે અંશ કળાએ બહુ સુકેલા છે. તે બહુની ગતિમાં ચાર દિવસ અને જન્મનો ૬ થકી ૨૨ પદ સુધીનો ઉમેરો કરીને બહુ સુકવાના છે.

સા ૧૯૮૫ ના ચૈત્ર વદી ૦)) અમાસનું ભાગપત્ર.

નવે બ્રહ્મા	રવિ	ચંદ્ર	મંગળ	શુક્ર	ગુરુ	શુક	શનિ	રાહુ	કેતુ
બ્રહ્માની રાશિ	મેષ	મેષ	કર્ક	વૃષભ	મેષ	મીન	ધન	મેષ	તુલા
અંશ કળા વકળા	૨૫ ૭ ૧૩	૨૨ ૨ ૫૫	૩ ૪૭ ૨૬	૧૩ ૨૭ ૨૬	૨૬ ૩૬ ૩૦	૨૫ ૫૩ ૫૪	૫ ૪૩ ૫૨	૨૮ ૩૮ ૫૮	૨૮ ૩૮ ૫૮
ગતિ (ચાલ)	૫૭ ૪૬	૮૩૭ ૫૬	૩૧ ૧૬	૮૧ ૪૫	૧૪ ૪૨	૮ વ ૫૬	૨ વ ૩૨	૩ ૧૧	૩ ૧૧

ઉપરના ભાગપત્રમાં રવિ મેષ રાશિનો ૨૫ અંશ ૭ કળા ૧૩ વિકળાનો છે. તેની ચાલ ૫૭ કળા. ૪૬ વિકળાની છે. એ હીસાએ ચાર દિવસને ૬ થકીનો વધારો કરતાં ૩ અંશ ૫૭ કળા, ૨૪ વિકળાનો થાય છે તે તેમાં ઉમેરતાં સૂર્ય મેષ રાશિના ૨૬ અંશ ૪ કળા ૩૭ વિકળાનો થયો.

ઉપરના ભાગપત્રમાં ચંદ્રમા મેષ રાશિનો અમાસનો

છે. ચંદ્ર સવા બે દિવસમાં એક રાશિમાં ૩૦ અંશ ફરી વળે છે. તે મુજબ એક દિવસે લગભગ ૧૩ અંશ ૨૦ કળા ચાલે છે. પણ આપણે જન્મના દિવસે પંચાંગમાં મિથુન રાશિનો ચંદ્રમાં હોવાથી તેનું ગણીત કરવાનું છે એટલે તે દિવસનો ચંદ્રમાં સ્પષ્ટ કરતાં મિથુન રાશિના ૨૦ અંશ ૩૫ કળા ૬ વિકળાનો થાય છે.

બીજા ભાગ પત્રમાં મંગળ કર્ક રાશિનો ૩ અંશ ૪૭ કળા ૨૬ વિકળા છે. તેની ચાલ ૩૧ કળા ૧૬ વિકળાની છે. એ હિસાબે ચાર દિવસનો વધારો કરતાં ૨ અંશ, ૮ કળા, ૨૭ વિકળાનો થયો તે ઉમેરતા મંગળ કર્ક રાશિનો-૫ અંશ ૫૫ કળા ૪૬ વિકળાનો થાય છે.

બીજા ભાગ પત્રમાં બુધ વૃષભ રાશિનો ૧૩ અંશ ૨૭ કળા ૨૬ વિકળા છે. તેની ચાલ ૮૧ કળા, ૪૫ વિકળાની છે. તે હિસાબે ચાર દિવસનો વધારો કરતાં ૫ અંશ, ૩૫ કળા, ૪૦ વિકળાનો થયો તે ઉમેરતાં બુધ વૃષભ રાશિનો ૧૮ અંશ, ૩ કળા, ૬ વિકળાનો થાય છે.

બીજા ભાગ પત્રમાં શુક્ર મેષ રાશિનો ૨૬ અંશ, ૩૬ કળા, ૩૦ વિકળા છે તેની ચાલ ૧૪ કળા ૨૨ વિકળાની છે, તે હિસાબે ચાર દિવસનો વધારો કરતાં ૧ અંશ ૦ કળા ૨૧ વિકળાનો થયો તે ઉમેરતાં શુક્ર વૃષભ રાશિનો-૦ અંશ, ૩૬ કળા, ૫૧ વિકળાનો થાય છે.

બીજા ભાગ પત્રમાં શુક્ર મીન રાશિનો-૨૫ અંશ ૫૩ કળા ૫૪ વિકળા છે તેની ચાલ ૮ કળા, ૫૬ વિકળાની છે. તે હિસાબે ચાર દિવસનો વધારો કરતાં ૩૬ કળા, ૪૦ વિકળા થઈ. પણ તે વધી હોવાથી વધારાને બદલે ઘટાડો કરતાં શુક્ર મીન રાશિનો, ૨૫ અંશ, ૧૭ કળા, ૧૪ વિકળાનો થાય છે.

ઉપરના ભાગ પત્રમાં યાનિ ધન રાશિનો, ૫ અંશ ૪૩ કળા ૫૨ વિકળા છે. તેની ચાલ ૨ કળા ૩૨ વિકળાની છે. તે હિસાબે ચાર દિવસનો વધારો કરતાં-૧૦ કળા, ૨૪ વિકળા થઈ. પણ તે વકી હોવાથી વધારાને બદલે ઘટાડો કરતાં ધન રાશિનો ૫ અંશ, ૩૩ કળા, ૨૮ વિકળાનો થયો.

ઉપરના ભાગ પત્રમાં રાહુ મેષ રાશિનો ૨૮ અંશ ૩૮ કળા ૫૮ વિકળા છે તેની ચાલ ૩ કળા ૧૧ વિકળાની છે તે હિસાબે ચાર દિવસનો વધારો કરતાં :૧૩ કળા. ૪ વિકળા થઈ. પણ રાહુ હમેશાં વકી હોવાથી વધારાને બદલે ઘટાડો કરતાં રાહુ મેષ રાશિનો ૨૮ અંશ ૨૫ કળા, ૫૪ વિકળાનો થાય છે.

ઉપર સુજળ ચાર દિવસનો વધારો કરીને અહિં સુક્રીએ તો ઉપર બતાવેલા વૈશાખ સુક્ર ૫ ના જન્મકાલના અહો નીચેના ચક્રમાં બતાવ્યા પ્રમાણે સ્પષ્ટ થાય છે. સ્પષ્ટ અહોનું ચક્ર પણ નીચેના ચક્રના આકારે બતાવાય છે.

સ વત ૧૯૮૫ ના વૈશાખ સુક્ર ૫ ની જન્મ કુંડળીના સ્પષ્ટ અહો.

નવે અહો	રવિ	ચંદ્ર	મંગળ	બુધ	શુક્ર	શનિ	રાહુ	ધન
અહોની રાશી	મેષ	મિથુન	કર્ક	ટુલસ	ટુલસ	મીન	ધન	મેષ
અંશ	૨૯	૨૦	૫	૧૯	૨૫	૨૫	૫	૨૮
કળા	૪	૩૫	૫૫	૩	૧૮	૧૮	૩૩	૨૫
વિકળા	૩૭	૬	૪૯	૬	૧૪	૧૪	૨૮	૫૪
ગતિ (ચાલ)	૫૭ ૪૯	૭૨૭ ૫૬	૩૧ ૧૬	૮૧ ૪૫	૧૪ ૪૨	૮ ૫૬	૨ ૩૨	૩ ૧૧

ઉપર પ્રમાણે સ્પષ્ટ કરેલા અહોના અંશ-કળાના આધારે ચલીત, હોરા, દષ્ટાંશ, સમભાગ, નવમાંશ

ઠાકશાંશ અને ત્રીશાંશ વિગેરે કુંડળીયો બનાવાય છે માટે જેમ સૂર્યના પ્રકાશવીના અધકાર હોય છે તેમ જન્મપત્રી-કામાં સ્પષ્ટ ગ્રહો સીવાયનું ભાવકૃણ અધકારરૂપ ગણાય છે.

(૧૮૨) ચલીત કુંડળી બનાવવાની રીત.

જન્મ કુંડળી ઉપરથી ચલીત કુંડળી બનાવવામાં આવે છે. જન્મકુંડળીમાં જે ગ્રહો જે રાશીમાં બેઠેલા હોય છે તે ગ્રહો તે રાશીમાં રહે છે કે બીજી રાશીમાં જાય છે તે નક્કી કરવા સારૂ જન્મ થયા વખતે કીયો ગ્રહ કઈ રાશીના કેટલા અંશ, કળા, વિકળાઓ રહેલો છે તે સ્પષ્ટ ગ્રહચક્ર બનાવવાની રીત પ્રમાણે જોઈ સામાન્ય રીતે નીચે પ્રમાણે ચલીત કુંડળી બનાવાય છે.

સહેલાઈથી ચલીત કુંડળી બનાવવાની રીત એવી છે કે જન્મ કુંડળીના લગ્નમાં બેઠેલી રાશીના અંશ ૧૫ થી ઓછા હોય તો તેમાં ૧૫ અંશ ઉમેરતાં જે અંશાદી થાય તે અંશાદીથી જે ગ્રહના અંશાદી વધારે હોય તે ગ્રહ જન્મકુંડળીમાં જે ભાવમાં રહ્યો હોય તે ભાવથી તે ગ્રહ આગલા ભાવે એટલે જન્મ કુંડલીમાં પહેલા ભાવે હોય તો તે ચલીત કુંડલીમાં બીજા ભાવે ડાળી તરફ જાય છે અને જ્યારે જન્મલગ્નમાં બેઠેલી રાશીના અંશ ૧૫ થી વધારે હોય ત્યારે લગ્નના અંશમાંથી ૧૫ અંશ બાક કરતાં જે અંશાદી રહે તેનાથી જે ગ્રહના અંશાદી ઓછા હોય તે ગ્રહ જન્મકુંડળીમાં જે ભાવમાં રહ્યો હોય તે ભાવથી—પાછલા ભાવે એટલે પહેલા ભાવે હોય તો તે ચલીત કુંડલીમાં બારમા ભાવે જમણી બાજુ તરફ જાય છે. જેમ હરેક ગ્રહોના માટે જાણીનું.

(૧૮૩) હોરા કુંડલી બનાવવાની રીત.

આ કુંડળીમાં સુખ્યત્વે કરી ધન સંબંધીનું સુખ ફળ જોવાય છે.

લગ્ને એકી રાશી થાય, પંદર અંશની અંદર જાય,
હોરા લગ્ને સિંહજ અડે, પંદર ઉપર કર્કજ અડે. ૧
લગ્ને બેકી રાશી થાય, પંદર અંશની અંદર જાય,
હોરા લગ્ને કર્કજ અડે, પંદર ઉપર સિંહજ અડે. ૨

હોરા સૂર્ય અને ચંદ્રથી ગણાય છે. હો એટલે દિવસ અને રા એટલે રાત્રી મળી હોરા એવું નામ દિવસ અને રાત્રીનું મળી પડેલ છે. હોરા કુંડલીમાં સૂર્યની સિંહ રાશી અથવા ચંદ્રની કર્ક રાશીનું લગ્ન બેસે છે, તે સિવાય બીજું લગ્ન બેસતું નથી અને જે ગ્રહો બેસે છે તે પણ તે બે રાશીઓમાં જ બેસે છે.

હોરાચક્ર.

દસમી	૧૫	૩૦
રાશી	૦	૦
૧	૫	૪
૨	૪	૫
૩	૫	૪
૪	૪	૫
૫	૫	૪
૬	૪	૫
૭	૫	૪
૮	૪	૫
૯	૫	૪
મ. ૧૦	૪	૫
કું. ૧૧	૫	૪
મી. ૧૨	૪	૫

પેટાના હોરાચક્રમાં બતાવ્યા પ્રમાણે જન્મકુંડળીમાં એકી રાશીનું એટલે ૧-૩, ૫, ૭, ૯, અને ૧૧, એ આંક પૈકીનું જન્મકુંડળીમાં ૧૫ અંશ સુધીનું લગ્ન હોય તો હોરા કુંડલીમાં સૂર્યની સિંહ રાશીનું લગ્ન બેસાડવું પણ પંદર અંશથી વધારે અંશનું હોય તો ચંદ્રની કર્ક રાશીનું લગ્ન બેસાડવું. તેવીજ રીતે એકી રાશીનું એટલે ૨, ૪, ૬, ૮, ૧૦, અને ૧૨, એ આંક પૈકીનું જન્મકુંડળીમાં ૧૫ અંશ સુધીનું લગ્ન હોય તો હોરા કુંડલીમાં કર્ક રાશીનું લગ્ન બેસાડવું પણ પંદર અંશથી વધારે અંશનું હોય તો સિંહ રાશીનું લગ્ન બેસાડવું અને તે લગ્નની રાશિના આંકથી અનુક્રમે બારે ભાવ સુધી રાશીઓના આંક સુકવા.

અહો પણ ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે કર્ક તથા સિંહ રાશીમાં જ બેસાડાય છે. જન્મકુંડળીમાં એકી રાશીમાં જે અહો હોય તે અહો નેટલા ૧૫ અંશ સુધીના હોય તે સિંહ રાશીના ભુવનમાં અને ૧૫ અંશથી

વધારે અંશના હોય તે કર્ક રાશીના ભુવનમાં બેસાડવા તેવીજ રીતે એકી રાશીમાં જે ગૃહો હોય તે ગૃહો નેટલા ૧૫ અંશ સુધીના હોય તે કર્ક રાશીના ભુવનમાં અને ૧૫ અંશથી વધારે અંશના હોય તે સિંહ રાશીના ભુવનમાં બેસાડવાથી હોરા કુંડળી તૈયાર થાય છે.

જન્મ વખતે ફરેક ગ્રહો કેટલા કેટલા અંશ કળાયે છે તે સ્પષ્ટ ગ્રહચક્રે બનાવવાની રીતથી જોઈ લેવું.

(૧૮૪) દ્રેષ્કાણુ કુંડળી બનાવવાની રીત.

આ કુંડળીમાં સુગચત્વે કરી લાઈઓનું સુખ દુઃખ જોવાય છે.

દશ અંશના લગ્નથી, એજ લગ્ન દ્રેષ્કાણુ,

વીશ અંશે પંચમ કલ્પે ત્રિશ અંશે નવદ્રેષ્કાણુ. ૧

દ્રેષ્કાણુ કુંડળી બનાવવા માટે એક રાશીના ૩૦ અંશના સરખા ત્રણ ભાગ કરતાં ૧૦ અંશ ૦ કળાનો એક ભાગ થાય છે એમ અનુક્રમે વધારતાં છેવટના ૩૦ અંશે ત્રીજો દ્રેષ્કાણુ પૂરો થાય છે.

દ્રેષ્કાણુ ચક્ર.

પેટાના દ્રેષ્કાણુ ચક્રમાં બતાવ્યા પ્રમાણે

લગ્નની રાશિ	૧૦	૨૦	૩૦
	૦	૦	૦
મે-૧	૧	૫	૯
જુન-૨	૨	૬	૧૦
જુલ-૩	૩	૭	૧૧
ઑ-૪	૪	૮	૧૨
સિં-૫	૫	૯	૧૩
કન-૬	૬	૧૦	૧૪
તુ-૭	૭	૧૧	૧૫
વૃ-૮	૮	૧૨	૧૬
ધ-૯	૯	૧૩	૧૭
મ-૧૦	૧૦	૧૪	૧૮
કું-૧૧	૧૧	૧૫	૧૯
મી-૧૨	૧૨	૧૬	૨૦

જન્મ કુંડળીમાં જે રાશીનું લગ્ન હોય તે રાશીનું લગ્ન દશ અંશની અંકર હોય તો એજ રાશીનું લગ્ન દ્રેષ્કાણુ કુંડળીમાં બેસાડવું. ૧૦, અંશથી ૨૦, અંશ સુધીનું હોય તો તે લગ્નની રાશીથી ૫ મી રાશીનું લગ્ન બેસાડવું. અને ૨૦, અંશથી ૩૦ અંશ સુધીનું હોય તો લગ્નની રાશીથી ૬, મી રાશીનું લગ્ન બેસાડવું, અને તે લગ્નની રાશીના આંકથી અનુક્રમે બારે ભાવ સુધી રાશીઓના આંક સુકવા.

દ્રેષ્કાણુ કુંડલીમાં ગ્રહો બેસાડવાની રીતપણ ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે જે ગ્રહ જન્મ કુંડલીમાં ૧૦ અંશની અંકરનો જે રાશીમાં હોય એજ રાશીમાં દ્રેષ્કાણુ કુંડલીમાં બેસાડવો જે ગ્રહ ૧૦, થી ૨૦, અંશ સુધીનો હોય તે ગ્રહ જન્મકુંડલીમાં જે રાશીમાં જોઈ હોય તેનાથી ૫ મી

રાશીમાં દ્રેષ્યાણ કુંડળીમાં બેસાડવો ને જે ગ્રહ ૨૦ થી ૩૦ અંશ સુધીનો હોય તે ગ્રહ જન્મ કુંડળીમાં જે રાશીમાં બેઠો હોય તે રાશીથી ૬ મી રાશીમાં દ્રેષ્યાણ કુંડળીમાં બેસાડવાથી દ્રેષ્યાણ કુંડળી તૈયાર થાય છે.

જન્મ વખતે કરેક ગ્રહો કેટલા કેટલા અંશ કળાયે છે તે સ્પષ્ટગ્રહચક્ર બનાવવાની રીતથી જોઈ લેવું.

(૧૮૫) સસમાંશ કુંડળી બનાવવાની રીત.

આ કુંડળીમાં સુખ્યત્વે કરી સંતાનનું સુખદુઃખ જોવાય છે.

જન્મલગ્ન એકી રાશીએ, એ રાશીથી સસમાંશ;
જન્મલગ્ન બેકી રાશીએ, એ સાતથી સસમાંશ.

સસમાંશ કુંડલી બનાવવા માટે એક રાશીના ત્રીસ અંશના સરખા સાત ભાગ કરતાં ૪ અંશ ૧૭ કળાનો એક ભાગ થાય છે. એમ અનુક્રમે વધારતાં છેવટના ત્રીસ અંશે સાતમો સસમાંશ પુરો થાય છે.

એકી રાશીનું જન્મલગ્ન હોય તો એજ રાશીથી અને બેકી રાશીનું જન્મલગ્ન હોય તો તે રાશીથી સાતમી રાશીથી સસમાંશ શરૂ થાય છે.

સપ્તમાંશ ચક્ર.

લગ્નની રાશી.	૪	૮	૧૨	૧૭	૨૧	૨૫	૩૦
રાશી.	૧૭	૩૪	૫૧	૮	૨૫	૪૨	૦
મે.૧	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
જુ.૨	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
મિ.૩	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯
ક. ૪	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬
સિ.૫	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧
ક. ૬	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮
મુ. ૭	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩
જુ. ૮	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮
ધ. ૯	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫
મ. ૧૦	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
કું. ૧૧	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭
મી. ૧૨	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨

પેટાના સપ્તમાંશ ચક્રમાં બતાવ્યા પ્રમાણે જન્મકુંડળીમાં એકી રાશીનું જોટલે ૧, ૩, ૫, ૭, ૯, અને ૧૧ મા આંકની રાશી પૈકીનું ૪ અંશ ૧૭ કળા સુધીનું જન્મલગ્ન હોય તો જન્મલગ્નની જે રાશી હોય તે રાશીનું જ લગ્ન સપ્તમાંશ કુંડળીમાં બેસાડવું. ૮ અંશ ૩૪ કળા સુધીનું હોય તો જન્મલગ્નની બીજી રાશીનું, ૧૨ અંશ

૫૧ કળા સુધીનું હોય તો ત્રીજી રાશીનું, ૧૭ અંશ ૮ કળા સુધીનું હોય તો ચોથી રાશીનું ૨૧ અંશ ૨૫ કળા સુધીનું હોય તો પાંચમી રાશીનું, ૨૫ અંશ ૪૨ કળા સુધીનું હોય તો છઠી રાશીનું અને તે જિપરાન્ત સપ્તર્ષુ ૩૦ અંશ સુધીનું હોય તો જન્મલગ્નની રાશીથી સાતમી રાશીનું લગ્ન સપ્તમાંશ કુંડળીમાં બેસાડવું.

જન્મકુંડળીમાં બેકરીરાશીનું એટલે ૨, ૪, ૬, ૮, ૧૦ અને ૧૨ માં આંકની રાશી પૈકીનું ૪ અંશ ૧૭ કળા સુધીનું જન્મ લગ્ન હોય તો જન્મલગ્નની જે રાશી હોય તે રાશીથી સાતમી રાશીનું લગ્ન સપ્તમાંશ કુંડળીમાં બેસાડવું, ૮ અંશ ૩૪ કળા સુધીનું હોય તો જન્મલગ્નની જે રાશી હોય તે રાશીથી આઠમી રાશીનું ૧૨ અંશ ૫૧ કળા સુધીનું હોય તો નવમી રાશીનું, ૧૭ અંશ ૮ કળા સુધીનું હોય તો દસમી રાશીનું, ૨૧ અંશ ૨૫ કળા સુધીનું હોય તો અગ્નિઆર રાશીનું, ૨૫ અંશ ૪૨ કળા સુધીનું હોય તો બારમી રાશીનું, અને તે જિપરાન્ત સપ્તર્ષુ ૩૦ અંશ સુધીનું હોય તો જન્મલગ્નની રાશીનું જ લગ્ન સપ્તમાંશ કુંડળીમાં બેસાડવું એવી રીતે સપ્તમાંશ કુંડળીના લગ્ને જે રાશી આવે તે લગ્નની રાશીના આંકથી બારે ભવમાં રાશીઓના આંક સુકવા.

સપ્તમાંશ કુંડળીમાં ગ્રહો બેસાડવાની રીત એવી છે કે જે ગ્રહ જન્મકુંડળીમાં એકી રાશીનો ૪ અંશ ને ૧૭ કળા સુધીનો હોય ગ્રહ જન્મકુંડળીમાં જે રાશીમાં હોય તે રાશીમાં જ સપ્તમાંશ કુંડળીમાં બેસાડવો, ૮ અંશ ૩૪ કળા સુધીનો હોય તે જન્મકુંડળીમાં જે રાશીનો હોય તે રાશીથી બીજી રાશીમાં, ૧૨ અંશ ૫૧ કળા સુધીનો હોય તે ત્રીજી રાશીમાં, ૧૭ અંશ ૮ કળા સુધીનો હોય તે ચોથી રાશીમાં, ૨૧ અંશ ૨૫ કળા સુધીનો હોય તે પાંચમી

રાશીમાં, ૨૫ અંશ ૪૨ કળા સુધીનો હોય તે છઠી રાશીમાં, અને તે ઉપરાંત સંપૂર્ણ ૩૦ અંશ સુધીનો જે અહીં હોય તે જન્મકુંડળીમાં જે રાશીમાં બેઠે હોય તેનાથી સાતમી રાશીમાં સંત્રમાંશ કુંડળીમાં બેસાડવો.

જે અહીં જન્મકુંડળીમાં બેઠી રાશીનો ૪ અંશ ૧૭ કળા સુધીનો હોય તે જન્મકુંડળીમાં જે રાશીમાં હોય તે રાશીથી સાતમી રાશીમાં સંત્રમાંશ કુંડળીમાં બેસાડવો, ૮ અંશ ૩૪ કળા સુધીનો હોય તે જન્મકુંડળીમાં જે રાશીમાં હોય તે રાશીથી આઠમી રાશીમાં, ૧૨ અંશ ૫૧ કળા સુધીનો હોય તે નવમી રાશીમાં ૧૭ અંશ ૮ કળા સુધીનો હોય તે દસમી રાશીમાં, ૨૧ અંશ ૨૫ કળા સુધીનો હોય તે અગીઆરમી રાશીમાં, ૨૫ અંશ ૪૨ કળા સુધીનો હોય તે બારમી રાશીમાં, અને તે ઉપરાંત સંપૂર્ણ ૩૦ અંશ સુધીનો જે અહીં હોય તે જન્મકુંડળીમાં જે રાશીમાં બેઠો હોય એજ રાશીમાં સંત્રમાંશ કુંડળીમાં બેસાડવો. આ પ્રમાણે અહીં બેસાડવાથી સંત્રમાંશ કુંડળી તૈયાર થઈ એમ જાણવું.

જન્મ વખતે દરેક અહીં કેટલા કેટલા અંશ, કળાએ છે તે ૨૫૪ અહીં જ બનાવવાની રીતથી જોઈ લેવું.

(૧૮૬ નવમાંશ કુંડળી બનાવવાની રીત.

આ કુંડળીમાં સુખ્યત્વે કરી સ્ત્રી સંબંધી સુખકુંઠ જોવાય છે.

ત્રેપ સિંહ ધનલગ્નમાં,	ત્રેસાધ્ય કહીએ;	
વરખ કન્યા ને મકર,	મકરાધ્ય લખએ.	૧
મિથુન તુલા ને કુંભમાં,	તુલાધ્ય જાણા.	
કર્ક વૃશ્ચિક ને મીનમાં,	કર્કાધ્ય માનો.	૨

નવમાંશ કુંડળી બનાવવા માટે જોકે રાશીના ત્રીસ અંશના સ્વરૂપા ભાગ કરતાં ૩ અંશ ૨૦ કળાનો જોકે ભાગ થાય છે. જોમ અનુક્રમે વધારતાં છેવટે ત્રીસ અંશે નવમો નવમાંશ પુરો થાય છે.

નવમાંશચક્ર

લક્ષ્મીની રાશી	૩	૬	૧૦	૧૩	૧૬	૧૯	૨૨	૨૬	૩૦
મે. ૧	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯
જૂ. ૨	૧૦	૧૧	૧૨	૧	૨	૩	૪	૫	૬
ભિ. ૩	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧	૨	૩
ક. ૪	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
સિં. ૫	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯
ક. ૬	૧૦	૧૧	૧૨	૧	૨	૩	૪	૫	૬
તુ. ૭	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧	૨	૩
જ. ૮	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
ધ. ૯	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯
મ. ૧૦	૧૦	૧૧	૧૨	૧	૨	૩	૪	૫	૬
ક. ૧૧	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧	૨	૩
મી. ૧૨	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨

પેટાના નવમાંશ ચક્રમાં ભતાવ્યા પ્રમાણે જન્મકુંડળીમાં જન્મ લગ્ને મેષ, સિંહ અને મનરાશિ પૈકીની રાશીનું લક્ષ હોય તો તેનો પ્રથમ નવમાંશ મેષ રાશિથી શરૂ થાય છે. જોટલે તેને મેષાધ્ય કહેવાય છે ઉપરની રાશીયો પૈકીની રાશીનું લક્ષ ૩ અંશ ૨૦ કળા સુધીનું હોય તો

મેષ રાશીનું લક્ષ નવમાંશ કુંડળીમાં બેસાડવું, ૬ અંશ ૪૦ કળા સુધીનું હોય તો વૃષભ રાશીનું, ૧૦ અંશ ૦ કળા સુધીનું હોય તો મિથુન રાશીનું, ૧૩ અંશ ૨૦ કળા સુધીનું હોય તો કર્ક રાશીનું, ૧૬ અંશ ૪૦ કળા સુધીનું હોય તો સિંહ રાશીનું, ૨૦ અંશ ૦ કળા સુધીનું હોય તો તુલા રાશીનું, ૨૬ અંશ ૪૦ કળા સુધીનું હોય તો વૃશ્ચિક રાશીનું, અને ૩૦ અંશે સંપૂર્ણ લગ્ન હોય તો મન રાશીનું નવમાંશ કુંડળીમાં લક્ષ બેસાડવું.

જન્મ લગ્ને વરુણ, કન્યા, અને મકર રાશિ પૈકીની રાશીનું લક્ષ હોય તો તેનો પ્રથમ નવમાંશ મકર રાશિથી શરૂ થાય છે જોટલે તેને મકરાધ્ય કહેવાય છે. ઉપરની

રાશિયો પૈકીની રાશિનું લગ્ન ૩ અંશ ૨૦ કળા સુધીનું હોય તો નવમાંશ કુંડળીમાં મકર લગ્ન બેસાડવું. ૬ અંશ ૪૦ કળા સુધીનું હોય તો કુંભ રાશિનું, ૧૦ અંશ ૦ કળા સુધીનું હોય તો મીન રાશિનું, ૧૩ અંશ ૨૦ કળા સુધીનું હોય તો મેષ રાશિનું, ૧૬ અંશ ૪૦ કળા સુધીનું હોય તો વરુણ રાશીનું. ૨૦ અંશ ૦ કળા સુધીનું હોય તો મિથુન રાશિનું, ૨૩ અંશ ૨૦ કળા સુધીનું હોય તો કર્ક રાશિનું ૨૬ અંશ ૪૦ કળા સુધીનું હોય તો સિંહ રાશિનું અને ૩૦ અંશ સુધીમાં સંપૂર્ણ લગ્ન હોય તો કન્યા રાશિનું નવમાંશ કુંડળીમાં લગ્ન બેસાડવું.

જન્મ લગ્ને મિથુન, તુલા અને કુંભ રાશિ પૈકીની રાશિનું લગ્ન હોય તો તેનો પ્રથમ નવમાંશ તુલા રાશિથી શરૂ થાય છે. એટલે તેને તુલાધ્ય કહેવાય છે.

ઉપરની રાશિ પૈકીનું લગ્ન-૩ અંશ ૨૦ કળા સુધીનું હોય તો નવમાંશ કુંડળીમાં તુલા લગ્ન બેસાડવું, ૬ અંશ ૪૦ કળા સુધીનું હોય તો વૃશ્ચિક રાશિનું, ૧૦ અંશ ૦ કળા સુધીનું હોય તો ધન રાશિનું, ૧૩ અંશ ૨૦ કળા સુધીનું હોય તો મકર રાશિનું, ૧૬ અંશ ૪૦ કળા સુધીનું હોય તો કુંભ રાશિનું ૨૦ અંશ ૦ કળા સુધીનું હોય તો મીન રાશિનું, ૨૩ અંશ ૨૦ કળા સુધીનું હોય તો મેષ રાશિનું, ૨૬ અંશ ૪૦ કળા સુધીનું હોય તો વૃષભ રાશિનું અને ૩૦ અંશ સુધીમાં સંપૂર્ણ લગ્ન હોય તો મિથુન રાશિનું નવમાંશ કુંડળીમાં લગ્ન બેસાડવું.

જન્મ લગ્ને કર્ક, વૃશ્ચિક અને મીન રાશિ પૈકીની રાશિનું લગ્ન હોય તો તેનો પ્રથમ નવમાંશ કર્ક રાશિથી શરૂ થાય છે. એટલે તેને કર્કધ્ય કહેવાય છે.

ઉપરની રાશિયો પૈકીનું લગ્ન ૩ અંશ ૨૦ કળા સુધીનું હોય તો નવમાંશ કુંડળીમાં કર્ક લગ્ન બેસાડવું, ૬ અંશ ૪૦ કળા સુધીનું હોય તો સિંહ રાશિનું, ૧૦ અંશ

૦ કળા સુધીનું હોય તો કન્યા રાશિનું, ૧૩ અંશ ૨૦
૨૦ કળા સુધીનું હોય તો તુલા રાશિનું, ૧૬ અંશ ૪૦
કળા સુધીનું હોય તો વૃશ્ચિક રાશિનું, ૨૦ અંશ ૦ કળા
સુધીનું હોય તો ધન રાશિનું, ૨૩ અંશ ૨૦ કળા સુધીનું
હોય તો મકર રાશિનું, ૨૬ અંશ ૪૦ કળા સુધીનું હોય
તો કુંભ રાશિનું અને ૩૦ અંશ સુધીમાં સંપૂર્ણ લગ્ન
હોય તો મીન રાશિનું નવમાંશ કુંડળીમાં લગ્ન બેસાડવું.

ઐવી રીતે નવમાંશ કુંડળીના લગ્ને જે રાશી આવે
તે લગ્નની રાશિના આંકથી અનુક્રમે દરેક ભાવમાં
રાશિઓના આંક ગોઠવવા.

હવે નવમાંશ કુંડળીમાં અહો બેસાડવાની રીત ઐવી છે
કે જે અહો જન્મ કુંડળીમાં મેષ, સિંહ અને ધનરાશી પૈકીની
જે રાશીમાં ૩ અંશ ૨૦ કળા સુધીનો જે અહ હોય તે મેષ
રાશીમાં નવ માંસ કુંડળીમાં બેસાડવો, ૬ અંશ ૪૦ કળા
સુધીનો હોય તો વરળ રાશીમાં, ૧૦ અંશ ૦ અંશ ૦
કળા સુધીનો હોય તે મિથુન રાશીમાં, ૧૩ અંશ ૨૦
કળા સુધીનો હોય તે કર્ક રાશીમાં, ૧૬ અંશ ૪૦ કળા
સુધીનો હોય તે શીર રાશીમાં, ૨૦ અંશ ૦ કળા સુધીનો
હોય તે કન્યા રાશીમાં, ૨૩ અંશ ૨૦ કળા સુધીનો હોય
તે તુલા રાશીમાં, ૨૬ અંશ ૪૦ કળા સુધીનો હોય તે
વશ્ચિક રાશીમાં, અને ૩૦ અંશ સુધીનો જે અહ હોય તે
ધન રાશીમાં નવમાંશ કુંડળીમાં બેસાડવો.

જે અહ જન્મ કુંડળીમાં વરળ, કન્યા અને મકર
રાશી પૈકીની જે રાશીમાં ૩ અંશ ૨૦ કળા સુધીનો જે અહ હોય
તે મકર રાશીમાં નવમાંશ કુંડળીમાં બેસાડવો ૬ અંશ ૪૦ કળા
સુધીનો હોય તે કુંભ રાશીમાં, ૧૦ અંશ ૦ કળા સુધીનો હોય
તે મીન રાશીમાં, ૧૩ અંશ ૨૦ કળા સુધીનો હોય તે
મેષ રાશીમાં, ૧૬ અંશ ૪૦ કળા સુધીનો હોય તે વરળ

રાશીમાં, ૨૦ અંશ ૦ કળા સુધીનો હોય તે મિથુન રાશીમાં, ૨૩ અંશ ૨૦ કળા સુધીનો હોય તે કરક રાશીમાં, ૨૬ અંશ ૪૦ કળા સુધીનો હોય તે સિંહ રાશીમાં અને ૩૦ અંશ સુધીનો જે ગ્રહ હોય તે કન્યા રાશીમાં નવમાંશ કુંડળીમાં જોસાડવો.

જે ગ્રહ જન્મકુંડળીમાં મીથુન, તુલા અને કુંભરાશી પૈકીની જે રાશીમાં ૩ અંશ ૨૦ કળા સુધીનો જે ગ્રહ હોય તે તુલા રાશીમાં નવમાંશ કુંડળીમાં જોસાડવો. ૬ અંશ ૪૦ કળા સુધીનો હોય તે વૃશ્ચિક રાશીમાં, ૧૦ અંશ ૦ કળા સુધીનો હોય તે ધન રાશીમાં, ૧૩ અંશ ૨૦ કળા સુધીનો હોય તે મકર રાશીમાં, ૧૬ અંશ ૪૦ કળા સુધીનો હોય તે કુંભ રાશીમાં ૨૦ અંશ ૦ કળા સુધીનો હોય તે મીન રાશીમાં, ૨૩ અંશ ૨૮ કળા સુધીનો હોય તે મેષ રાશીમાં, ૨૬ અંશ ૪૦ કળા સુધીનો હોય તે વરુણ રાશીમાં અને ૩૦ અંશ સુધીનો જે ગ્રહ હોય તે મિથુન રાશીમાં નવમાંશ કુંડળીમાં જોસાડવો.

જે ગ્રહ જન્મ કુંડળીમાં કર્ક, વૃશ્ચિક અને મીન રાશી પૈકીની જે રાશીમાં ૩ અંશ ૨૦ કળા સુધીનો હોય તે કરક રાશીમાં નવમાંશ કુંડળીમાં જોસાડવો. ૬ અંશ ૪૦ કળા સુધીનો હોય તે સિંહ રાશીમાં, ૧૦ અંશ ૦ કળા સુધીનો હોય તે કન્યા રાશીમાં ૧૩ અંશ ૨૦ કળા સુધીનો હોય તે તુલા રાશીમાં, ૧૬ અંશ ૪૦ કળા સુધીનો હોય તે વૃશ્ચિક રાશીમાં, ૨૦ અંશ ૦ કળા સુધીનો હોય તે ધન રાશીમાં, ૨૩ અંશ ૨૦ કળા સુધીનો હોય તે મકર રાશીમાં ૨૬ અંશ ૪૦ કળા સુધીનો હોય તે કુંભ રાશીમાં અને ૩૦ અંશ સુધીનો જે ગ્રહ હોય તે મીન રાશીમાં નવમાંશ કુંડળીમાં જોસાડવો. આ પ્રમાણે ગ્રહો જોસાડવાથી નવમાંશ કુંડળી તૈયાર થાય છે.

જન્મ વખતે કરેકે ગ્રહો કેટલા કેટલા અંશ કળાયે છે, તે સ્પષ્ટ ગ્રહ જાણવાની રીતથી જોઈ લેવું.

(૧૮૭) દ્વાદશાંશ કુંડળી જાણવાની રીત.

આ કુંડળીમાં સુખ્યત્વે કરી માતા પિતાનું સુખ દુઃખ જોવાય છે.

લગ્ન રાશીના અંકથી, એ રાશી ગણી લે.શ

પ્રથમ દ્વાદશાંશ કહી, અનુક્રમે એમ કહે.શ.

દ્વાદશાંશ કુંડળી જાણવા માટે એક રાશીના ૩૦ અંશના સરખા બાર લાગ કરતાં ૨ અંશ ૩૦ કળાનો એક લાગ થાય છે. એમ અનુક્રમે વધારતાં છેવટે ત્રીસ અંશે બારમો દ્વાદશાંશ પુરો થાય છે.

દ્વાદશાંશ ચક્ર.

લગ્નની રાશી.	૨ ૩૦	૫ ૦૩૦	૭ ૦૩૦	૧૦ ૦૩૦	૧૨ ૦૩૦	૧૫ ૦૩૦	૧૭ ૦૩૦	૨૦ ૦૩૦	૨૨ ૦૩૦	૨૫ ૦૩૦	૨૭ ૦૩૦	૩૦ ૦
મે. ૧	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
જૂ. ૨	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧
ગ્રી. ૩	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧	૨
ફે. ૪	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧	૨	૩
સિ. ૫	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧	૨	૩	૪
ઑ. ૬	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧	૨	૩	૪	૫
જૂ. ૭	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧	૨	૩	૪	૫	૬
સે. ૮	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭
ઑ. ૯	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮
મ. ૧૦	૧૦	૧૧	૧૨	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯
જૂ. ૧૧	૧૧	૧૨	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦
ઓ. ૧૨	૧૨	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧

પેટાના દ્વાદશાંશ ચક્રમાં બતાવ્યા પ્રમાણે જન્મકુંડળીમાં જન્મ લગ્નની રાશી ૨, અંશ ૩૦ કળા સુધીની હોય તો લગ્નને જે રાશીહોય એજ રાશીનું દ્વાદશાંશ કુંડળીમાં લગ્ન જોસાડવું પડે.

અંશ ૦ કળા સુધીનું હોય તો લગ્નની રાશીથી પીછ રાશીનું, ૭ અંશ ૩૦ કળા સુધીનું જન્મ લગ્ન હોય તો ત્રીજી રાશીનું

૧૦, અંશ ૦ કળા સુધીનું હોય તો ચોથી રાશીનું, ૧૨, અંશ ૩૦ કળા સુધીનું હોય તો પાંચમી રાશીનું ૧૫ અંશ ૦ કળા સુધીનું હોય તો છઠી રાશીનું ૧૭ અંશ ૩૦ કળા સુધીનું હોય તો સાતમી રાશીનું, ૨૦ અંશ ૦ કળા સુધીનું હોય તો આઠમી રાશીનું ૨૨ અંશ ૩૦ કળા સુધીનું હોય તો નવમી રાશીનું, ૨૫, અંશ ૦ કળા સુધી હોય તો દશમી રાશીનું, ૨૭ અંશ ૩૦ કળા સુધીનું હોય તો અગ્નિઆરમી રાશીનું, અને ૩૦ અંશ સુધીનું સંપૂર્ણ લગ્ન હોય તો લગ્નની રાશીથી બારમી રાશીનું લગ્ન દ્વાદશાંશ કુંડળીમાં બેસાડવું.

ઉપર પ્રમાણે જે રાશીના આંકનું લગ્ન આવે તે રાશીનો આંક દ્વાદશાંશ કુંડળીના લગ્ને પ્રથમ ભાવમાં મુકી અનુક્રમે બારે ભાવમાં રાશીયોના આંક ગોઠવવા.

દ્વાદશાંશ કુંડળીમાં અહો બેસાડવાની રીત એવી છે કે—જે અહ જન્મ કુંડળીમાં ૨ અંશ ૩૦ કળા સુધીનો જે રાશીમાં હોય તે રાશીમાંજ દ્વાદશાંશ કુંડળીમાં બેસાડવો. ૫ અંશ સુધીનો હોય તે જન્મ કુંડળીમાં જે રાશીમાં હોય તેનાથી બીજી રાશીમાં ૭ અંશ ૩૦ કળા સુધીનો હોય તે ત્રીજી રાશીમાં ૧૦ અંશ સુધીનો હોય તે ચોથી રાશીમાં, ૧૨ અંશ ૩૦ કળા સુધીનો હોય તે પાંચમી રાશીમાં ૧૫ અંશ સુધીનો હોય તે છઠી રાશીમાં ૧૭ અંશ ૩૦ કળા સુધીનો હોય તે સાતમી રાશીમાં ૨૦ અંશ સુધીનો હોય તે આઠમી રાશીમાં ૨૨, અંશ ૩૦ કળા સુધીનો હોય તે નવમી રાશીમાં ૨૫ અંશ સુધીનો હોય તે દશમી રાશીમાં ૨૭ અંશ ૩૦ કળા સુધીનો હોય તે અગ્નિઆરમી રાશીમાં, અને ૩૦ અંશ સુધીનો જે અહ જન્મ કુંડળીમાં જે રાશીમાં હોય તેનાથી બારમી રાશીમાં દ્વાદશાંશ કુંડળીમાં બેસાડવો. આ પ્રમાણે અહો બેસાડવાથી દ્વાદશાંશ કુંડળી તૈયાર થાય છે.

જન્મ વખતે ફરક ગ્રહો કેટલા કેટલા અંશ, કળાયે છે. તે સ્પષ્ટ ગ્રહો જનાવવાની રીતથી જોઈ લેવું.

(૧૮૮) ત્રીશાંશ કુંડળી જનાવવાની રીત.

આ કુંડળીમાં સુખ્યત્વે કરી રિષ્ટ કષ્ટ જોવાય છે.

પંચ અંશ અંકર લગ્ન, ત્રીશાંશે એ જાય; ।
એકી લગ્ન પંચ અંશમાં મેષ ત્રીશાંશે થાય, ॥ ૧ ॥
કશ અંશે કુંભજ કર્ક, આઠારે ધન જાય, ।
પચીસ અંશમાં મીથુના, ત્રીસે વૃષા માંન ॥ ૨ ॥
એકી લગ્ન પંચ અંશમાં, વરખ ત્રીશાંશે જાય, ।
બાર અંશે કન્યા કહિ, વિસે મીનજ થાય. ॥ ૩ ॥
મકર પચીસ અંશથી ત્રસે વૃશ્ચિક જાય, ।
એ એકી એકી લગ્નથી, ત્રીશાંશ તજુ' પ્રમાણ. ॥ ૪ ॥

વિસમ (બેકી) રાશી ૧-૩-૫-૭-૯-૧૧		સમ (બેકી) રાશી ૨-૪-૬-૮-૧૦-૧૨	
જન્મ સમયની રાશીના અંશ,	ત્રિશાંશ સમયે આવતી રાશી	જન્મ સમયની રાશીના અંશ	ત્રિશાંશ સમયે આવતી રાશી
૫	૧ મં,	૫	૨ સ.
૧૦	૧૧ સ.	૧૨	૬ સ.
૧૮	૬ સ.	૨૦	૧૨ સ.
૨૫	૩ સ.	૨૫	૧૦ સ.
૩૦	૭ સ.	૩૦	૮ મં,

ઉપર બતાવેલ, ત્રીશાંશ ચક્રમાં બતાવ્યા પ્રમાણે જન્મ કુંડળીના જન્મ લગ્નની રાશી ૫ અંશ અંદરની હોય તો લગ્ને જે રાશી હોય એજ રાશિ ત્રીશાંશ કુંડળીમાં લગ્ને બેસાડવી, પણ એકી રાશિ એટલે ૧, ૩, ૫, ૭, ૯ અને ૧૧ મી રાશિયો પૈકીનું લગ્ન ૫, અંશ સુધીનું હોય તો મેષરાશિનું, ૧૦ અંશ સુધિમાં હોય તો કુંભરાશિનું ૧૮ અંશ સુધિમાં હોય તો ધનરાશિનું ૨૫ અંશ સુધિમાં હોય તો મીથુન રાશિનું, અને ૩૦ અંશ સુધિમાં એકી રાશિનું લગ્ન હોય તો તુલા રાશિનું લગ્ન ત્રીશાંશ કુંડળીમાં બેસાડવું. તેવી રીતે જો બીજી રાશિ એટલે ૨, ૪, ૬, ૮, ૧૦ અને ૧૨ મી રાશિયો પૈકીનું લગ્ન ૫ અંશે હોય તો વરબરાશિનું, ૧૨ અંશ સુધિમાં હોય તો કન્યા રાશિનું, ૨૦ અંશ સુધિમાં હોય તો મિન રાશિનું, ૨૫ અંશ સુધિમાં હોય તો મકર રાશિનું અને ૩૦ અંશ સુધિમાં હોય તો વૃશ્ચિક રાશિનું લગ્ન ત્રીશાંશ કુંડળીમાં બેસાડવું.

ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે જે રાશીના આંકનું લગ્ન આવે તે ત્રીશાંશ કુંડળીમાં લગ્ને સુકી અનુક્રમે બારે ભાવોમાં રાશીયોના આંક ગોઠવવા.

હવે ત્રીશાંશ કુંડળીમાં અહો બેસાડવાની રીત એવી છે કે જે અહ જન્મકુંડળીમાં ૫, અંશની અંદર જે રાશીમાં હોય તે જ રાશીમાં ત્રીશાંશ કુંડળીમાં બેસાડવો. પણ એકી રાશીમાં જે અહ ૫, અંશે હોય તે ત્રીશાંશ કુંડળીમાં મેષ રાશીમાં ૧૦ અંશ સુધીમાં હોય તે કુંભ રાશીમાં ૧૮ અંશ સુધીમાં હોય તે ધન રાશીમાં; ૨૫ અંશ સુધીમાં હોય તે મીથુન રાશીમાં, અને ૩૦ અંશ સુધીમાં જે અહ જન્મકુંડળીમાં હોય તે ત્રીશાંશ કુંડળીમાં તુલા રાશીમાં બેસાડવો. તેવીજ રીતે જો બીજી રાશીમાં જે અહ

૫ અંશે હોય તે ત્રીશાંશ કુંડળીમાં વરખ રાશીમાં, ૧૨ અંશ સુધીમાં હોય તે કન્યા રાશીમાં, ૨૦ અંશ સુધીમાં હોય તે મીન રાશીમાં, ૨૫ અંશ સુધીમાં હોય તે મકર રાશીમાં, અને ૩૦ અંશ સુધીમાં જે અહીં જન્મકુંડળીમાં હોય તે ત્રીશાંશ કુંડળીમાં વૃશ્ચિક રાશીમાં જોસાડવો. આ પ્રમાણે અહીં જોસાડવાથી ત્રીશાંશ કુંડળી તૈયાર થઈ જેમ જાણવું.

જન્મ વખતે દરેક અહીં કેટલા કેટલા અંશ કળાયે છે તે સ્પષ્ટ અહીં જોનાવવાની રીતથી જોઈ લેવું.

પ્રકરણ ૧૭ મું.

(૧૮૬) જન્મપત્રિકાનું કૃણાદેશ જોવાની રીત.

કેમ પશુ કુંડળીમાં પહેલા ભાવથી તે બારે ભાવો સુધીમાં જે આંક સુકેલા હોય છે તે દરેક રાશીયોના જાણવા જેમકે જે ખાનામાં ૧ નો આંક હોય તે મેષ રાશીનો ૨ નો વરખ (વૃષભ) રાશીનો ૩ નો મિથુન રાશીનો ૪ નો કરકરાશીનો ૫ નો સિંહરાશીનો ૬ નો કન્યારાશીનો ૭ નો તુલાનો ૮ નો વૃશ્ચિકનો ૯ નો ધનનો ૧૦ નો મકરનો ૧૧ નો કુંભનો અને ૧૨ નો આંક જે ખાનામાં હોય તે મીન રાશીનો જાણવો. અહીં પશુ તેવીજ રીતે જે ભાવમાં સૂ હોય તે સૂર્ય અથવા ૨, હોય તો રવી જેટલે તે પશુ સૂર્ય જાણવો, ચ. હોય તો ચંદ્ર મ, હોય તો મંજળ યુ, હોય તો યુધ યુ, હોય તો યુર યુ, હોય તો યુક, ય, હોય તો યની રા, હોય તો રાહુ અને જે ભાવમાં કે, હોય તે કેતુ જાણવો. હવે

હરેક કુંડળીઓના હરેક ભાવનું સ્વામિપદ્મ નીચેના ચક્રથી બાંધવું.

રાશી	મેષ (૧)	વરુણ (૨)	મિથુન (૩)	કર્ક (૪)	સિંહ (૫)	કન્યા (૬)	તુલા (૭)	દશિન (૮)	મન (૯)	મકર (૧૦)	કુંભ (૧૧)	મિન (૧૨)
સ્વામિ પદ્મ	મંગળ (મ)	શુક્ર (શુ)	બુધ (બુ)	વૃક્ષ (વૃ)	સૂર્ય સ્વી (સુ.ર)	બુધ (બુ)	શુક્ર (શુ)	મંગળશુક્ર (મ)	શનિ (શ)	શનિ (શ)	શુક્ર (શુ)	

ઉપર બતાવેલ ચક્રમાં બેતાં બધાંય છે કે મેષ રાશીના “૧” ના આંક નીચે મંગળનો “મ” અક્ષર મુકેલો છે. વરુણ રાશીના “૨” ના આંક નીચે શુક્રનો “શુ” મુકેલો છે. જ્યેષ્ઠ હરેક રાશીના આંક નીચે શ્રેણીના પ્રથમ અક્ષરની સંજ્ઞા મુકેલી છે, તે બ્રહ્મ તે રાશિનો તેમ તે ભાવનો સ્વામી ગણાય છે.

હવે જુઓ કે કાળલા તરીકે આપેલી જન્મકુંડળીમાં પહેલા ભાવે મિથુન રાશિનો “૩” નો આંક છે, તેનો સ્વામી ઉપરના ચક્રમાં “બુ” અક્ષર હોવાથી બુધ થાય છે, તે બુધનો ‘બુ’ અક્ષર જન્મકુંડળીમાં “૧૨” મા ભાવે મુકાયેલો છે તો પહેલા દેહ ભાવનો સ્વામી જોટલે દેહાધીષ્ઠિત બારમા ભાવે ગયો તે પ્રમાણે હરેક ભાવોનું સ્વામિપદ્મ લેવાય છે,

(૧૯૦) ભાવકારક ગ્રહો.

ધુમ્રિ રમ રમન્ત્રી યુગ્મતઃ સોમસૌમ્યો ।

ગુરુરિતનયારૌ ભાર્ગવો ભાતુ પુત્ર ॥

દિનકર દિવિજેન્યો જીવ ભાતુશમંદઃ ।

સુરગુરિવ સુતઃ કારકઃ સ્યુર્વિલભાત ॥

અર્થ—લગ્ન જોટલે (૧) પહેલા ભાવનો કારક સૂર્ય, ૨ ના ભાવનો શુક્ર, ૩ ના ભાવનો મંગળ, ૪ નો ચંદ્ર અને બુધ, ૫ નો શુક્ર, ૬ નો શનિ અને મંગળ, ૭ નો શુક્ર, ૮ નો શનિ, ૯ નો સૂર્ય, અને શુક્ર, ૧૦ નો શુક્ર, સૂર્ય, બુધ, અને શનિ, ૧૧ નો શુક્ર, અને ૧૨ મા ભાવનો શનિ, એ પ્રમાણે બારે ભાવના કારક ગ્રહો મધ્યે જે જે ભાવના કારક ગ્રહો જન્મકુળીમાં બળવાન થઈ બેઠેલા હોય તે તે ભાવનું શુભ ફળ આપનાર થાય છે. પણ જો નિર્બળી હોય, તો તે અશુભ ફળ આપનાર થાય છે.

ઉપર પ્રમાણે ફળ જોતું પણ તેની સાથે, તે કદેક ભાવોને લગતાં, બીજાં પણ ફળાદેશ કહેલાં હોય તે પણ જોઈને પછીથી યોગાયોગ વિચાર કરીને ફળ કહેવું.

કામાવનીનન્દન રાશિચાતાઃ સિતેન્દુપુત્રા મરવન્ધ માનવા
અરિષ્ઠાસ્તેડખિલજાત કેષુ સદાશ્ચ મસ્થઃ શનિરિષ્ટક ત્યાત્ ॥

અર્થ—શુક્રસાતમે, બુધ ચોથે, અને શુક્રપાંચમે હોય તો તે અવશ્ય બધા જન્મભક્ષરમાં ખરાબ છે. શનિ આઠમ સ્થાનમાં મનમાં ધારેલી વસ્તુ આપનાર છે.

સલાતુ રિંદુઃ શશિજ અતુર્થે શુક્રઃ સુત ભગિમુત કુટુંબે ॥
ભૃગુ સપત્ને રવિ જ કલત્રે વિલભતસ્તે વિકલા ભવન્તિઃ ॥

અર્થ—લગ્નથી યોગાભાવમાં સૂર્ય, ચંદ્ર, ને બુધ, પાંચ માભાવમાં—શુક્ર, બીજા ભાવમાં મંગલ છઠાભાવમાં શુક્ર, ને સાતમાભાવે શનિ હોય તો તે કાંઈ ફળ આપતા નથી.

(૧૬૧) નિરખળ અને બળવાન ગ્રહો ભાષુવા બાબત.

જે ભાવનો સ્વામી જસ્તનો હોય નિચરાસીનો હોય પોતાના સત્તુ ગ્રહની રાસીમાં હોય. સુભગ્રહોની દ્રષ્ટીમાં કે સમાગમમાં ન હોય. પાપ ગ્રહોનો સમાગમ કે દ્રષ્ટી હોય અને

૬, ૮, કે ૧૨ મા સ્થાનમાં બેઠેલા હોય. મા ૬, ૮, કે ૧૨ મા સ્થાનના માલીકો જે સ્થાનમાં બેઠેલા હોય. અથવા અહ્યાંસ જોટલે જોછા અંશમાં હોય ચા પાપ ગ્રહોના વચમાં ચા સંધીમાં હોય તો તે ગ્રહો નિર્બળ અથવા હારેલા ગણાતા હોય તે પોતાની રાશીવાળા ભાવનુ અથવા જે ભાવમાં બેઠેલા હોય તે ભાવનું સાફ ક્ષણ હોય તો તેનો નાશ કરે છે ને જો માહુ ક્ષણ હોય તો તેનો વધારો કરે છે.

બલવાનમિત્રઃ સ્વચ્છૃહીમ્ય નવાંશકે વીક્ષિતઃ શુભૈશ્ચરિષિઃ ।
ચંદ્રસિતૌ સ્ત્રીક્ષેત્રે પુરુષ ક્ષેત્રે પાપગાઃ સેષાઃ ॥

અર્થ—મિત્રના ઘરમાં પોતાની રાશીમાં ઉચ્ચની રાશીમાં તે મજ મિત્રના નવ માંશમાં, પોતાના નવ માંશમાં, કે ઉચ્ચ રાશીનાં નવ માંશમાં જે ગ્રહ હોય, તેને બળવાન બલુવો. જે ગ્રહના ઉપર શુભ ગ્રહોની દ્રષ્ટિ હોય તેમજ ચંદ્ર ને શુક્ર સ્ત્રી (બેકી) રાશિમાં અને સૂર્ય, મંગળ, બુધ, શુક્ર, ને શનિ જે ગ્રહો પુરુષ (બેકી) રાશિમાં બળવાન બલુવા.

ઉપર સુબળ ગ્રહ જો બળવાન હોય તો તે ગ્રહથી જે સાફ કે માહુ ક્ષણ થવાનું હશે, તે પુરુષ થશે તેમ બલુવુ.

જે પાપ ગ્રહોના વચમાં રહેનારો ગ્રહ—નીર્બળ તથા પરાધીન થયેલો ગણાય છે જેથી તે સાફ ક્ષણ આપતો નથી તે પ્રમાણે જે શુભગ્રહોના વચમાં રહે નારો ગ્રહ—બલવાન સ્વાધીન થયેલો ગણાય છે જેથી તે સાફ ક્ષણ આપે છે.

શુક્ર, શનિ, તથા રાહુના મધ્યમાં રહેનારો ગ્રહ પાપ યોગનું પરિણામ આપતો નથી પણ જ્યારે શનિ તથા રાહુ કોઈ પાપ ગ્રહની આગળ હોય અને સ્વિ તથા મંગળપાછળ હોય ત્યારે મધ્યમાં રહેનારો ગ્રહ—ગ્રહ અનિષ્ટ (ખોટું) ક્ષણ આપે છે.

(૧૬૨) જન્મકુંડળીના બાર ભાવોનાં સંજ્ઞા નામ.

તન ધન ભાડું મિત્ર વળી, પુત્ર શત્રુ ખટખણ. ।

સ્ત્રી મૃત્યુ ભાગ્યોદય, કર્મ લાભ વ્યય માંન. ॥ ૧ ॥

અર્થ—જન્મ કુંડળીના પહેલા ભાવને તનુ ભાવ કહેવાય છે બિજાને ધન ભાવ ત્રીજાને ભાડું (જાતુ) ભાવ ચોથાને મિત્ર ભાવ પાંચમાને પુત્રભાવ છઠ્ઠાને શત્રુભાવ સાતમાને સ્ત્રી ભાવ આઠમાને મૃત્યુ ભાવ નવમાને ભાગ્યોદય ભાવ દસમાને કર્મભાવ અગીઆરમાને લાભ ભાવ અને બારમા ભાવને વ્યય ભાવ કહેવાય છે. મુખ્ય આ નામથી દરેક ભાવ જો-
ળખાય છે. ॥ ૧ ॥

તનુ ચોથું સપ્તમ દશમ, ચતુર ધુ' કેન્દ્ર વખાણ; ।

પંચમ નવમું જે ભુવન, તેહ ત્રિકોણ મુખણ. ॥ ૨ ॥

અર્થ—૧ લા, ૪ થા, ૭ મા, અને ૧૦ મા ભૂવનને કેન્દ્ર-
સ્થાન કહે છે. ૫ મા, ૮ મા સ્થાનને ત્રિકોણસ્થાન કહે છે. ॥ ૨ ॥

ત્રીણું અષ્ટ અગિયારમું, પદ્મ દશમું વરલેખિ; ।

જેને ઉપવચ્ય કહુત કવિ પ્રથાન્તર-મત કેખિ. ॥ ૩ ॥

અર્થ—૩ જા, ૮ મા, ૧૧ મા, ૬ ફા, અને ૧૦ મા
સ્થાનને ઉપવચ્ય સ્થાન કહે છે. ॥ ૩ ॥

ત્રણ પદ્મ નવમું બારમું, આપો કલીમ વખાણ; ।

બીણું પાંચમું અષ્ટમું, અગિયારમું ફરખણ. ॥ ૪ ॥

અર્થ—૩ જા, ૬ ફા, ૮ મા, અને ૧૨ મા સ્થાનને
આપો કલીમસ્થાન કહે છે. ૨ જા, ૫ મા, અને ૧૧ મા
સ્થાનને ફર કહે છે. ॥ ૪ ॥

સ્થાન બીણું ને બારમું, સંજ્ઞાનેત્ર વિચાર; ।

પદ્મ અષ્ટ, દ્વાદશ તણી, ત્રિક સંજ્ઞા ચિતધાર. ॥ ૫ ॥

અર્થ—૨ જા, અને ૧૨ મા સ્થાનને 'માર્ક' અથવા
નેત્રસ્થાન કહે છે. ૬ ફા, ૮ મા, અને ૧૨ મા સ્થાનને
ત્રિકસ્થાન અગર નેત્રસ્થાન કહે છે. ॥ ૫ ॥

(૧૯૩) જન્મ કુંડળીના આરે ભાવનું દ્વિગદેશ.
જેવાની રીત.

જન્મકુંડળીના આરેખાંનાંને ભાવ યા ભુવન અથવા ઘર કહેવામાં આવે છે તેમાં જે જે ગ્રહો બેઠેલા હોય તેમ જે જે ગ્રહોની જે જે ભાવ ઉપર દ્રષ્ટિ એટલે દેખતા હોય તે ઉપથી તેમ, રાશી, ભાવ અને એક બીજા સાથે આ મન સામન બેઠેલા ગ્રહો ઉપરથી ભવીષ્યનું ભાવદ્વય જોવાય છે તે અતુલકમવાર દરેક ભાવદ્વય નિચે પ્રમાણે બહુનું.

જન્મ કુંડળીમાં બેઠેલા ગ્રહો ચક્ષીત કુંડળીમાં ચક્ષીત થયા હોય તો તે ગ્રહો ચક્ષીતમાં જે ભાવમાં બેઠા હોય તે ભાવનું દ્વિગ જાણવું.

(૧૯૪) પહેલા, ભાવે, રહેલા, ગ્રહોનું, દ્વિગ.

ભાવવિચાર

इप तथा वर्ष्नि निष्पथ

ચિન્હાની જાતિવર્ષસઃ પ્રમાણમ્ ।

સુખાનિ દુઃખાન્યપિ સાહુસંય

લગ્ને વિલોક્યં ખલુ સર્વં મતત્ ॥ ૧ ॥

અર્થ—પહેલો ભાવ એટલે લગ્ન જેને તનુ ભૂવન કહેવામાં આવે છે તેમાં રૂપ, વર્ષનો નિષ્પથ, ચિન્હ, જાતિ, અવસ્થાનું પ્રમાણ, સુખ અને દુઃખ સાહસ કર્મ, વીગેરે જોવામાં આવે છે.

૧ લા ભાવે સૂર્યનું દ્વિગ.

તતુચ્ચોરવિસ્તુગયષ્ટિવિધત્તેમના સંતપેદ્વારદાયાદિવર્ગાત્ ॥
વધુ. પીડ્યતેવાતપિતેનનિત્યસવધર્મદનદાસવૃદ્ધિપ્રયાતિ ॥૧॥

અર્થ—જે લગ્નસ્થાનમાં દિવાકર એટલે સૂર્ય હોય તો સ્ત્રીથી સંતાપ કરાવે, વાત પિત્તનો વીકારી તેમ ચિત્ત ભ્રમીત થશે, પરદેશમાં ફરનારો થશે, તે શરીરે, ઉચ્ચા હોય એટલે

તેના શરીરનો બાધો ઉઠાશે થશે, તેની પાસે દ્રવ્યની વૃદ્ધિ થશે, તે પોતાના ભાઈઓથી સંતાપને પામશે, અને સદા ચિંતાથી આતુર રહેશે. ॥૧॥

૧ લા ભાવે અન્નનું ફલ.

વિદુર્ગૌ(૨)કુલીરા(૪)જ(૧)મ-સ-નપુત્રૈષ્ઠાધનાધ્યક્ષલાવણ્યમાનંદપૂર્ણ
વિધતેધમક્ષીણદેહકરિદ્રંજડમીનહીનનરશિષસન્ને ॥ ૨ ॥

અર્થ—લગ્નસ્થાનમાં ઈંદુ (અંદ્રમા) હોય તો, તે ધનાઢ્ય કાંતિવાન અને તે સદા આનંદી થાય છે. જો કે તે અંદ્રમા મેથ, કર્ક, અગર વૃષભનો હોય તો તે પુરૂષ પુર્ણ ભાગ્યશાળી થાય છે અને તે રાશીયો શીવાય જો અંદ્રમા બીજી રાશીનો થયે લગ્નસ્થાનમાં હોય તો તે પુરૂષ દરીદ્ર કાંતે જોડોરો તથા સુખીક ભરેલાં કામ કરનારો ખોટાં કલંકને લેનારો ને સદા સંતાપમાં રહેનારો થાય છે. ॥૨॥

૧ લા ભાવે મંગળનું ફલ.

વિલગ્નેકુળેકંડલોહાગ્નિલીતિસ્તપેન્માનસકેશરીકિંદ્રિતીયઃ ॥
કલત્રવિધાતરિરેનેત્રપીડાવિપાકેક્ષાનાંસદૈવોપસર્ગઃ ॥ ૩ ॥

અર્થ—પેહેલા સ્થાનમાં ભૂમીસુત કહેતાં મંગલ હોય તો લોખંડ તથા કાષ્ટવડે કરીને કાંતે પામે છે. અથવા તે અનેક પ્રકારથી કેવળ સિંહની પેઠે સંતાપ ધરીને પણ કાંતે પામશે તેની સીટ મરણ થવાથી તે દુષ્ટી થશે તેના મન્તકમાં તથા નેત્રસ્થાનમાં બાધી થશે અને તેણે ઉદયોગ કર્યો હોય તો પણ તેના કુળની ઉપસર્જતા થશે. ॥૩॥

૧ લા ભાવે શુક્રનું ફલ.

શુધામૃતિશ્રીમાજ્યેદન્યરિષ્ટવરિષ્ઠાધિયોવૈખરીવૃત્તિલોભઃ ॥
જનાદિવ્યયાત્રીકરીભૂતદેહાશ્રિકિંત્સાવિદાદુશ્રિકિંત્સાસવન્તિ ॥૪॥

અર્થ—લગ્નસ્થાનમાં શુક્ર હોય તો શુદ્ધિને વધારે તેમ જીર્ણો નો ફેલાવો કરે, તે આશુસ સભામાં વિવાહ કરવામાં કુશળ

થશે; તેને અકાળેમૃત્યુ થશે નહીં તે સર્વ કામને વિષે ચિકિત્સક થશે, જ્ઞાની જનોના અંતઃકરણમાં તે પ્રિય થશે; તેની કાન્તી કનકપુત્ર થશે તેથી તેને જોઈને લોકો તેના ઉપર પ્રીતિ કરશે. ॥૪॥

૧ લા ભાવે ગુરુનું ફલ.

ગુરુત્વં શુભૈર્લભ્યેદેવપૂજ્યેસુવેશી, સુખીદિવ્યદહોદપવીર્યઃ ॥
ગતિર્ભાવિનીપારણાકીર્તિર્ચિંત્યા, વસુનિવ્યયસંબલેનવ્રજતિ ॥૫॥

અર્થ—લાલે ઝોટલે લગ્નસ્થાનમાં, જીવ કેહેતાં ગુરુ પડયો હોય તો, તે માણસ પોતાના શુભવડે કરીને મોટાઈને પામશે, તેમ તે સુત્સદી થશે. તેની કાન્તિ દીવ્ય તથા શોભાયમાન થશે તે શરીરે સુખી થશે; પશુ શક્તીહિન હશે; પોતાના પરાક્રમવડે કરીને તે પરલોકમાં ગતી કરશે, અને તેના દ્રવ્યનો ખર્ચ કષ્ટે કરીને થશે. ॥૫॥

૧ લા ભાવે શુકનું ફલ.

સમીચીનમંગસમીચીનસંગ સમીચીનખલુવંગનાલોગયુક્તઃ॥
સમીચીનકર્માસમીચીનશર્મા સમીચીનશુકોપદાસભવતી ॥૬॥

અર્થ—પેહેલા સ્થાનમાં શુક હોય તો, તે માણસ વીર્યવાન હોય છે તેને સારી સોળત મળે છે અને કાન્તીવાન સ્ત્રીઓના નેત્રામાં સંપૂર્ણ રીતે અંબાઈ લોગ વિદાસમાં સદા મગ્ન રહે છે તે ખર્ચ સાફ કરશે ધર્મ કરવા પર આર હશે, અને તેને સ્ત્રી કાન્તીવાન મળશે ને તે નિરંતર સુખમાં રહેશે. ॥૬॥

૧ લા ભાવે શનીનું ફલ.

ધનેનાતિપૂર્ણૈતિતુષ્ટ્યોવિષાદી, તનુસ્થૈર્કળેશુલદષ્ટિર્નરઃસ્થાત ॥
વિષદષ્ટિજ્વલાધદગ્ન્યાધિખાધા, સ્વયંપીડિતોમત્સરાવૈશઞેવ ॥૭॥

અર્થ—પેહેલા સ્થાનમાં મંદ કેહેતાં શની હોય તો, તે ધનાઢ્ય ઝોટલે દ્રવ્યવાન થશે; ધર્મ કરનારો થશે, તેની દ્રષ્ટિ દીર્ઘ હશે. વિવાદ કરવામાં કુશળ હશે તે રોગવડે કરી પીડાને પામશે તે આશા ખર્ષ હશે તેને હરસના રોગની

પીડા થશે, અને તેની પુદ્ગિથી અનેક બાણસોની સાથે
ખંતુ આવશે નહીં. ॥૭૧॥

૧ લા બાવે રાહુનું ફલ.

સ્વવાક્યેસમર્થઃપરેષામતાપાત્રસાવાત્રસમાચ્છાદ્યેત્સ્થાનપરાર્થાના ॥
તમેયસ્યક્ષ્મનેસલાભારિવાયઃ ક્ષત્રેધતિભૂરિદારોપિયાયાત ॥૮॥

અર્થ—ક્ષ્મન સ્થાનમાં રાહુ હોય તો તે બાણસ પોતાની
વૃત્તિવડે તથા પોતાની પુાધ્ધવડે કરીને બીજાની વૃત્તિ
ફેરવશે ને તે પોતાના અર્થને સાધશે, તેથી સૌના અંતઃકરણમાં
તે લાવશે, તેને શત્રુનો સમુદાય થશે હોય તો પણ શત્રુનું
જોર ચાલવાનું નથી, તે થણી જીવોનો લોકતા હોય તો પણ
પોતાના કુટુંબનું તો પોપણ કરવાને કટાણે લાવતો નથી. ॥૮॥

૧ લા બાવે કેતુનું ફલ.

તતુસ્થ.શિખીભાંધવે કલેરાકતા તથાદુર્બનેભ્યોભયંવ્યાકુસત્વં ॥
ક્ષત્રાદિચિંતાસકોદ્ભેગતાય શરીરેવ્યથાનેકધામાણ્વીતીત્યાત ॥૯॥

અર્થ—પેહેલા સ્થાનમાં કેતુ હોય તો ભાઈથી વિરોધ
કરે શત્રુથી ભય કરે, તેનું ચિત્ત નિરંતર વ્યગ્ર રહે અંતરમાં
ઉદવિધ્ન રહે પુત્રને માટે દીકરામાં કાગળ રહે સંતાપમતિ
નિરંતર રહેશે અને તેને વાયુની વ્યાધી થશે. ॥૯॥

(૧૯૫) પહેલા બાવ ઉપર ગ્રહોની દષ્ટિનું ફળ

સૂર્ય દષ્ટિ ફલમ્

તતુગૃહેયદી સૂર્ય નિરીક્ષિતે ભમતિ દેશવિદેશમસૈસદા ॥
સુકૃત ભાગ્યફલ સુકૃતક્ષયં ગૃહસુખંચ કરોતિનિપીડીતમ્ ॥૧૦॥

અર્થ—જો પહેલા બાવે સૂર્ય દેખતો હોય તો
સુસાક્ષરીયે દેશવિદેશમાં ભમનાર ભાગ્યમાં આડું ફળ
મેળવનાર પણ પુન્ય દાંન ઉપર થોડી મિતી હોવાથી સુખ
કાંમનો નાસ કરનાર ઘર સંબંધના સુખવાળો સરીરે થોડી
થોડી પીડાવાળો બાણવો. ॥૧૦॥

અર્થ—જો પહેલાં બાવે અંદ્રમા દેખતો હોય તો

તત્તુશ્રુતેયદી અંદ્ર નિરીક્ષિતે વિકલતાં ચક્રોતી નરસ્યહિ ॥
તત્તુમાર્ગજાતેય જલસદા સરલતા મુક્તાકથ શોભિતા ॥૨૧॥

અર્થ—જો પહેલાં બાવે અંદ્રમા દેખતો હોય તો શરીરમાં વિકળતા રહે અને દુષ્ટ ઝોટલે ખરાબ ભુખીવાળો મુસાફરી કરનારો, સરલ સ્વભાવી ફરેક વાતે મુખી સરીરે મુંઢર કાંતિવાળો અને વેપારમાં વણીક સમ થતુર વેપારી બન્યો. ॥૨૧॥

મંગળ દષ્ટિ ફલમ્

આદ્યભાવગેહ કુજેક્ષિતે પિત્તકોપ મહુષ્ટીરજ સદા ॥

અધિનેત્રવિકલંકરંનરં ભવીતોપિતનયાદિનાશનમ્ ॥૩૧॥

અર્થ—જો પહેલાં બાવે મંગળ દેખતો હોય તો પિત્ત વિકારવાળો સ્ત્રી તેરફથી થોડા મુખવાળો ઝોક સ્ત્રીના નાશ કરવાવાળો નેત્ર (આંખો)માં વિકળતાવાળો પગમાં થોડી થોડી પીડાને પામનારો અને પહેલાં પુત્રનો નાશ કરનારો થાય છે. ॥૩૧॥

બુધ દષ્ટિ ફલમ્

તત્તુશ્રુતેયદીઅંદ્ર મુતેક્ષિતે વણિજ રાજકુલ પુરુષોભતિ ॥

સ્વજનસૌખ્યયુતપ્રસવ ત્રિયસ્તત્તુભવચિરામુક્રોભવેત્ ॥૪૧॥

અર્થ—જો પહેલાં બાવે બુધ દેખતો હોય તો વેપાર ઉપર પ્રીતિવાળો રાજ્યમાં માન મેળવનારો પોતાના સ્વજનોમાં સદુષ્ટી મુખી, અને પુત્રિયોથી મુખી બન્યો. ॥૪૧॥

શુક્ર દષ્ટિ ફલમ્

તત્તુશ્રુતેયદિવ પુરોહીતે શ્રુતમુખં પ્રચુરં ખલુભાગ્યવાન ॥

સકલવિતશ્રુતે અહમંબલે વ્યયકરમ્ ચિરાયુતો ભવેત્ ॥૫૧॥

અર્થ—જો પહેલાં બાવે શુક્ર દેખતો હોય તો, સ્ત્રીના ઘણા મુખવાળો ઘણા સારા ભાગ્યવાળો ધનના મુખવાળો અને જો બળવાનગ્રહ મુક્ત ઝોટલે બિન કોઈ બળવાન

અહના લેગો શુદ્ધ હોય તો મુલભાંગમાં હમેશાં ધનનુ ખરચ કરનારો દિર્ઘાયુષિ ભણવો. ॥૫૫॥

શુક દષ્ટિ ફલમ્

પૂર્ણદ્રષ્ટિજન્ય લાગેય શુક યદાસ્થાત્તનુરૂતમાર્થ ॥

નાનાર્થ સંલોભ કલત્ર સાખ્યસૈદ્યરૂપં ખલુભાગ્યશુભક. ॥૫૬॥

અર્થ—પહેલાં ભાવે શુક સંપૂર્ણ દેખતો હોય તો શરીરે ઘણાં મુખી, ઘણાં પ્રાકમવાળો, ઘણાં વૈભવથી ફરેક વાતે મુખી. ભાગ્યવાન, સારા સ્વરૂપવાળો પ્રેમ લેલી રમણીયોનું મન રંજન કરનારો પોતાની સ્ત્રીથી મુખી અને સંલોભમાં મુખ માનનારો કામી ભણવો. ॥૫૬॥

શની દષ્ટિ ફલમ્

તલુશ્લેષ્યદિ મંદ નિરિક્ષિતે તલુમુખં નકરૌતિ મરઃસદા ॥

અનિલ પીડિત વાતરૂપે ભવેજન્ય શુશ્રુષિક આસયકન્દ્રવેતાહા

અર્થ—જો પહેલાં ભાવે શની દેખતા હોય તો શરીરના મુખ વગરનો અર્થાત કોઈ પણ ભાતની વ્યાધિ અને ચિંતા વાળો વાત વ્યાધી ઝોટલે પેટમાં વાયુના રોગવાળો, થોડા શુષ્ક વાળો, અને સ્થાન ઝોટલે પોતાને રહેવા માટે ઘર બંધાવનારો ભણવો. ॥૫૭॥

રાહુ દષ્ટિ ફલમ્

તલુશ્લેષ્યદિ રાહુ દષ્ટિ દુષ્ટમતિ સ્વભાવં કુર અતીક્રોધિ ॥

લોહી પ્રકોપપિડાસીર ભારી કામ શુશ્રુક્ષ્ વાદેવિજકારી ॥૫૮॥

અર્થ—જો પહેલાં ભાવે રાહુ દેખતો હોય તો ખોટાં સ્વભાવવાળો, કુર અને ક્રોધી લોહીના બગડવાથી. શરીરે અથવા માંથે પીડા, લોગવનારો કામ લોભમાં ઝોટલે વિષ વાસનામાં ઘણી ઇચ્છા રાખવાવાળો અને વાદવિવાદમાં જીત મેળવનારો ભણવો. કેતુનું ફળ રાહુ પ્રમાણે ભણવું. ॥૫૮॥

(૧૬૬) ૧ લા ભાવે, રાશી, ભાવ, અહ ભિન્ન ફેલ.

નરશ્રિરાય નૃપપૂજિતઃ સુખી સન્ન લવેત સૌમ્યશુદ્ધયથાતથા ॥
લભંયદિસ્વામિનીરિશિતધનીકુશાગ્રણ્થુદિઃ કુલકીતિવર્ધનઃ ॥૧૧

અર્થ—લભમાં શુભ અહની રાશિ ૨-૩-૪-૬-૭-૮-૧૨
હોય, તો લાંબા આયુશવાળો રાબથી માન પામનાર, સુખી
થાય છે ને તે સન્નપર સન્નના સ્વામિની દષ્ટિ હોય તો ધનવાન,
વીર બુદ્ધિવાળો, અને કુળમાં યશને વધારનારો થાય છે. ॥૧૧॥

લગ્નાંશપા દ્વીયંશુતં અહાદાતં નૌસ્વરૂપાકૃતિલક્ષણાનિ ॥
વર્ણેવદેચ્ચાન્દ્રનવાંશનાથા દ્વિલભલાસર્વ શુભાશુભાનિ ॥૧૨

અર્થ—લગ્નના નવમાંશના સ્વામીથી અથવા બળવાન અહથી,
શરીરનું સ્વરૂપ આકૃતિને લક્ષણો કહેવાં અને નવમાંશમાં ચંદ્ર
જે રાશિમાં હોય, તેના સ્વામીથી વર્ણ કહેવો ને લગ્નની
રાશિથી બધાં શુભને અશુભ ક્રૂણ કહેવાં. ॥૧૨॥

ત્રિકોણકેન્દ્રેયદિ લગ્નનાથે શુભાન્વિતે શોભનવી ક્ષિતેવા. ।
શુભઅહાગારગતે બલાદ્યેચતુઃ સમુદ્રાન્તયશઃ સમેતિ ॥૩૧

અર્થ—નવમા, પાંચમા, પહેલા, ચોથા, સાતમા અને
ઠશમા ભાવમાં લગ્નનો સ્વામી શુભ અહો સાથે અથવા શુભ
અહની દષ્ટિવાળો કે શુભ અહના ઘરમાં બળવાન થઇ બેઠેલો હોય
તો તે પુરૂષ આર સમુદ્ર સુધી આગરને મેળવે છે. ॥૩૧॥

હોશધિનાથે ત્રિપુન્દરિઃ કે પાપાન્વિતે પાપાનિરિક્ષિતે વા ।
પાપ અહાણાં લવનોપયાતે ભતોમકાશો લવતીહમત્યઃ ॥૩૨

અર્થ—લગ્નનો સ્વામી છદે, આઠમે, બારમે, પાપ
અહો સાથે વા તેમની દષ્ટિવાળો, કે પાપ અહોની રાશિમાં
હોય તો તે માણસ અસિદ્ધ થતો નથી. ॥૩૨॥

કીર્તિ સ્થાનપતૌ વિલગ્ન લવને ભતસ્વયંકીર્તિમાનં ।
વિતસ્થેતુ વિશેષ કીર્તિ સહિતઃ સ્વેચ્ચાદિવર્ગાન્વિતે ॥૩૩॥
દુઃસ્થેચન્યલયાત્રયા હતતતુર્ભતોઽથવા દુર્ભનઃ ।
કેન્દ્રેકોણગતે શુભ અહ્યતે યાત્રા સુખભયતે ॥૩૪॥

અર્થ—લગ્નનો સ્વામી લગ્નમાં હોય. તો યશવાળો થાય છે. યા બીજાભાવમાં ભિન્નમિત્ર કે પોતાની રાશિમાં હોય તો બહુ આગરૂદાર અને ધનવાન થાય છે. છ, આઠ, અને બારમા સ્થાનમાં હોય તો દુષ્ટ મત્તિનો ધનહીન થાય છે અને ઘણી સુસાફરી કરવાથી તેનું શરિર નાશ પામે છે. ત્રિકોણ (૬,૫) ને કેન્દ્ર (૧,૪,૭,૧૦) માં શુભ ગ્રહ સાથે હોય તો સુસાફરીમાં શરીરે સુખ લોગવનાર થાય છે. ॥૫-૬॥

હોરા સ્વામિનિ પાંચમેયદિમુત સ્થાને શયુકતેઽથવા ।
ભાગ્યેવાયદિ ભાગ્યપેન સહિતે લગ્ને યશસ્વીપિતા ॥૭॥
ભાતસ્થાનપતૌ વિલગ્ન મૃહુગે તત્કારક ભાતપા- ।
વેકસ્યો બલશાહિનેાચયદિ વાતસોદર કીર્તિમાન ॥૮॥

અર્થ—લગ્નનો સ્વામી પાંચમાના સ્વામી સાથે પાંચમે હોય, અથવા નવમાના સ્વામિ સાથે નવમે હોય, યા લગ્નમાં હોય તો તેનો પિતા કિર્તિવાન થાય છે અને ત્રીજાનો સ્વામી લગ્નમાં લગ્નનાકારક ગ્રહ સાથે હોય, ને તે બને બળવાન હોય તો ભાઇઓ કીર્તિવાળા થાય છે. ॥૭-૮॥

વિધા॥ધૃ વાયદિચન્દ્રસૌભાગે મુખેલગ્નપત્રયુતેવા ।
બલોન્વિતે પાપદશા વિહીને વિધાયસ્વી ભવતિ પ્રજાત ॥૯॥

અર્થ—પાંચમાનો સ્વામી, ચાણુધ, લગ્ન કે ચોથા સ્થાનમાં લગ્નના સ્વામી સાથે હોય ને પાપગ્રહની દષ્ટિ રહિત બળવાન હોય, તો વિદાને યશવાળો થાય છે. ॥૯॥

લગ્નાધપદય વ્યયગે તદુચ્ય મિત્રે સુરુદગખગેક્ષિ તેવા ।
તદ્રાશિગે વાયદિમિત્રગેદેતસ્યસ્થિતિર્જન્મવસુન્ધરાયામા ॥૧૦॥

અર્થ—જિન્મનો મિત્રગ્રહ, લગ્નના સ્વામીથી બારમે બેઠો હોય, અથવા ભિન્નનો મીત્ર ગ્રહ, જોતો હોય યા લગ્નના સ્વામીની રાશિમાં મિત્ર ગ્રહ હોય તો તે માણસ પોતાની જન્મભૂમિમાં કાયમ રહે છે પણ પરદેશમાં રહી શકતો નથી. ॥૧૦॥

લગ્નેશાભ્યયથે વિલગ્નપરિપો નીચેઽથવા દુર્બલો ।
 જતો યાતિ વિદેશમિષ્ટદ્રુમ આર્યેષુ દ્રષ્ટે યદિ ॥૧૧॥
 તતૈવ ઇત્યતિ રત્યથે રવિકરચ્છ ને વિલગ્નેધિપા ।
 ૬૬૫ ગ્રામચરો બલિન્યપિ ધન ગ્રામાધિવાસોભવેત્ ॥૧૨॥

અર્થ—લગ્નનો સ્વામી જે ઘરમાં બેઠો હોય, તે ઘરથી
 બારમા ઘરનો સ્વામી લગ્નના સ્વામીનો શત્રુ હોય, અથવા
 નીચનો હોય, તો પરદેશ રહેનાર થાય પણ બે શુક
 મિત્ર થઈ લગ્નના સ્વામીથી બારમાના સ્વામીને ભેતો હોય
 તો હુમ્મેશાં પરદેશ રહેનારો થાય છે અને લગ્નના સ્વામીથી
 બારમાનો સ્વામી અસ્તનો હોય તો એક ગ્રામડામાં રહેનારો
 થાય છે ને તે બારમાનો સ્વામી બળવાન હોય તો ધન-
 વાનાવાળા ગ્રામમાં રહે છે. ॥૧૧-૧૨॥

હોરે શાભ્યયથે વિલગ્ન ભવનાત્ કેન્દ્રત્રિકોણસ્થિતે ।
 મિત્રસ્વોઆશ્રયો પગે શુભયુતે પાદૃયે માનવઃ ॥૧૩॥
 ચેતોરભ્ય મહીચરો દિવિચરો આર્યેન્દુશુકેક્ષિતે ।
 સિંચક્ષેત્ર મુપૈતિ જન્મભરણી વાસસ્ત ઈર્ષકિપો ॥૧૪॥

અર્થ—લગ્નનો સ્વામી જે ઘરમાં બેઠો હોય, તેથી બારમા
 ઘરનો સ્વામી કેન્દ્ર (૧,૪,૭,૧૦) ચાત્રિકોણ, (૫,૬) માં,
 મિત્રરાશિમાં કે પોતાની ઉચ્ચ રાશીમાં કે બેશુભ ગ્રહોની વચ્ચેમાં
 હોય તો તે માણસ ચિત્તને આનંદ આપનારી જગ્યામાં રહેનારો
 થાય છે. ને તે બારમાના સ્વામીપર શુદ્ધ, ચંદ્ર કે શુકની, દ્રષ્ટિ
 હોય તો તે સુંદર જગ્યા પોતે મેળવે છે. તેમજ તે બારમાનો
 સ્વામી લગ્નના સ્વામીથી બીજે બેઠો હોય, ને લગ્નના
 સ્વામીનો શત્રુ હોય તો તે પોતાની જન્મભૂમિમાં રહે છે.

અર રાશિના લગ્નનો સ્વામી અર રાશીમાં બેઠો હોય,
 અને અર રાશીમાં બેઠેલા ગ્રહોની તેના ઉપર દ્રષ્ટિ હોય,
 તો તે પુરૂષ પરદેશમાં ભાગ્યોદય થાય છે. ॥૧૩-૧૪॥
 વિદેશભાગ્ય ચરણે વિલગ્ને ચરેતદીશે ચરખેટ દૃષ્ટે ।
 સ્થિરે રવદેશે બહુ ભાગ્ય યુક્તઃ સ્થિર ગ્રહેર્નરિધિનાન્વિતઃ ॥૧૫॥

અર્થ—સ્થિર રાશિના લગ્નનો સ્વામી, સ્થિર રાશીમાં બેઠો હોય, અને સ્થિર રાશિમાં બેઠેલા અહોની તેના પર દષ્ટિ હોય તો પોતાના દેશમાં ભાગ્યવાન અને બહુ ધનવાન થાય છે. ૥૧૫૥
 હોરાધી શે પાપ બેટે રિપુત્યે પાંપક્ષેત્રે ભાતુપુત્રેષુક્રતે ।
 શુદ્ધ પ્રાચોરાહુકુલેતુનાવોભતશ્ચાણ્ડાક્ષાધવાનીચતુલ્યયા ॥૧૬॥

અર્થ—લગ્નનો સ્વામી પાપગ્રહ અથવા લગ્નથી છઠે હોય, યા પાપ રાશિમાં બેઠેલા શનિની સાથે હોય, તો શુદ્ધ જોવા થાય છે. પણ શનિ બહલે રાહુ કે કેતુ સાથે લગ્ન થાય તો અઠા-લના જેવાં કામ કરનાર નિચ વિચારવાળો થાય છે. ૥૧૬૥

લગ્નાધિપેશોક્તન રાશિચક્રતે બલોપયાતે ત્રુણપુષ્ટિમેતિ ।

લગ્નસ્થબેટેરિપુનીચભાગે દુઃસ્થાનપે કેહુસુખં નયાતિ ॥૧૭॥

અર્થ—લગ્નનો સ્વામી બળવાન અથવા શુભ રાશિમાં બેઠો હોય, તો તે માણસ શરીરે પુષ્ટ થાય છે. અને લગ્નમાં રહેલો ગ્રહ નીચ કે શત્રુ રાશિમાં હોય, યા છઠા, આઠમા, કે બારમા ભાવનો સ્વામી હોય તો તે માણસ શરીરે દુરબલ ને દુઃખી થાય છે. ૥૧૭૥

વિલમ્બશીં તત્તુપો વિલમ્બગ્નયોઽપિષ્ઠાષ્ટમરિ કરાશિપાઃ ।

સપત્નનીચોપગંતાંચદુર્બલા યદિસ્વપાકેનકલં પ્રકુર્ચુઃ ॥૧૮॥

અર્થ—લગ્નનો સ્વામી લગ્નમાં હોય, અથવા લગ્નને જોતો હોય, ને છઠા, આઠમાને બારમાનો સ્વામી જો ત્રણે શત્રુ કે નીચ રાશિમાં નિર્જળ હોય, તો પોતાની કશામાં સાફ ફળ આપતા નથી. ૥૧૮૥

લગ્નેજલક્ષે શુભભેચરેન્દ્રેક્રતે તનો સ્થાલ્યમુદાહરન્તિ ।

લગ્નાધિપેતોયખગેભલાહયે ચૌગ્યાન્વિતેતત્તત્તુપુષ્ટિમાહુઃ ॥૧૯॥

અર્થ—જળ રાશિનું લગ્ન હોય ને તેમાં શુભગ્રહો બેઠેલા હોય, યા લગ્નનો સ્વામી જળગ્રહ (ચંદ્ર, શુક્ર,) હોય, ને તે બળવાન હોય ને શુભગ્રહો સાથે બેઠેલા હોય, તો તે તે માણસ શરીરે પુષ્ટ થાય છે. ૥૧૯૥

લક્ષ્યાધિપેનાશગતે તુ શુષ્કરાશૌતનોઃ કૃષ્ણમલીવકૃત્ત્વમ્ ।

લક્ષ્યાધિપસ્થારાપરાશિનાથઃ શુષ્કઘટસ્થાતલશુષ્કમાહુ ॥૨૦॥

અર્થ—લગ્નનો સ્વામી આઠમા ભાવમાં શુષ્કરાશિ (૧-૫-૬-૨-૬-૧૦) માં હોય તો શરીરે બહુ દુઃખીને દુર્બળ થાય છે અથવા લગ્નનો સ્વામી નવમાંના કુંડળીમાં જે રાશિમાં બેઠો હોય, તે રાશિનો સ્વામી શુષ્ક ઘટ. (સૂર્ય, મંગળ, શનિ,) હોય તો પણ દુર્બળ. શરીરવાળો ને દુઃખી થાય છે. ॥૨૦॥

મધ્યસ્થે રિપુષ્ઠેયોસ્તલુપ્તોભતોડરિલીતો ભવત્ ।

કેતૌલક્ષ્યગતેઽથવા ક્ષણિપતો દુઃસ્થે વિલક્ષ્યાધિપે ॥૨૧॥

તત્પાકેતદરીશ ભુક્તિ સમયે વૈકલ્યમકગે વતેત્ ।

લગ્નેશતુપતૌક્ષણિધ્વજ્યુતે કેહુમ્બુ કેહિનામ્ ॥ ૨૧ ॥

અર્થ—લગ્નનો સ્વામી બે શત્રુઅહના વચમાં હોય, તો શત્રુના ભયવાળો થાય છે.

લગ્નમાં રાહુ, ચા કેતુ, હોય, અથવા લગ્નનો સ્વામી ૬-૮ કે ૧૨ મે ભાવે હોય, તો તેની કથામાં કે છકા ભાવના સ્વામીની દશા અત્યુદ્દેશમાં શરીરે કાષ્ઠભાગમાં ખેડ આવે છે.

લગ્નમાં છકા ધરનો સ્વામી રાહુ સાથે બેઠો હોય તો મનુષ્યોને શરિરે મ્બુ થાય છે. ॥૨૧-૨૨॥

લગ્નેશવદિ રિક્તે કિનકરં સ્થારાન્નિનાથાન્વિતે ।

ભયાવાન્ બહુરોમવાન્ કૃશતનુઃ સરક્ત્ ગૌરધુનિ ॥૨૩॥

લગ્નક્ષી દરિનાથ પેનમ્યુતે ભતોડરિલીતો ॥૨૪॥

સાહુલભપતૌ તુ વન્યગ્રા વિપાદલિપિતસમેતિ મુવમ્ ॥૨૫॥

અર્થ—સૂર્ય જે ભાવમાં બેઠો હોય, તે ભાવથી છકા ભાવના સ્વામી સાથે લગ્નનો સ્વામી બારમા ભાવમાં બેઠો હોય, તો તે મુદ્ધ સ્ત્રીના મુખવાળો, બહુ ફવાટાવાળો, દુર્બળ શરીરવાળો, ને લાલભાર રંગની કાંતિવાળો થાય છે.

લગ્નનો સ્વામી લગ્નથી છકા ભાવના સ્વામી સાથે બારમે બેઠો હોય તો તે માણસ કાળા રંગનો થાય છે.

અને લગ્નનો સ્વામી રાહુ સાર્યે હોય, તો કોઈ કંગાળાજ દુઃશમનોની કંગાઈથી વિષના લયને પામશે. ॥૨૩-૨૪॥

લગ્ને શુભેશોભન દષ્ટિયુક્તે બાધ્યાત્મ્યખંતત્તદ્વિ પાપયોગાત્ ।
દુઃખીભવેત્પાપબહુત્વયોગેલગ્નેતુબાધ્યાન્મરણાન્તમાહુ ॥૨૫॥

અર્થ—લગ્નમાં શુભગ્રહ, શુભગ્રહોની દષ્ટિવાળો હોય, અને લગ્નમાં એક પાપ ગ્રહ ન હોય, તો તે માણસ જન્મથી સુખી થાય. પણ લગ્નમાં બહુ પાપગ્રહો હોય તો બાધ્યા-વસ્થાથી મરણ સુધી દુઃખ ભોગવે છે. ॥૨૫॥

લગ્ને સ્વામીક્ષિતે રાજ તત્ત્રિયો વાધનીસુખી ।

સૌમ્યેક્ષિતેજખલં સૌમ્યં પાપ કષ્ટેવશોભનમ્ ॥૨૬॥

અર્થ—લગ્નને લગ્નનો સ્વામી ભે તો હોય તો રાજ, યા રાજનો પ્રધાન યા રાજાને પ્રિયીથી સુખી, અને ધનવાન થાય છે પણ લગ્નને શુભ ગ્રહો ભેતા હોય તો શુભ ફળ અને પાપગ્રહો ભેતા હોય તો અશુભ ફળ મળે છે ॥૨૬॥
સુખી લગ્નેન્ધાદિ કષ્ટે સર્વ કષ્ટેનૃપો ભવેત્ ।

લગ્નેત્રયઃ શુભેરાજા દુઃખી પાપ ગ્રહાશ્રયઃ ॥ ૨૭ ॥

અર્થ—લગ્નને બે અથવા વધારે શુભગ્રહ ભેતા હોય તો સુખી થાય છે અને સર્વ ગ્રહો ભેતા હોય, યા લગ્ને ત્રણ શુભગ્રહ હોય તો રાજ થાય અથવા રાજ્ય સમાન સુખને ભોગવનારો થાય છે અને લગ્નમાં ત્રણ પાપગ્રહ હોય તો ઘણો દુઃખી થાય છે. ॥૨૭॥

લગ્નાધિપૌર્જતિ બલવાન શુભૈરદૃષ્ટઃ

કેન્દ્રસ્થિતઃ શુભખગેરવલોક્યમાનઃ ।

મૃત્યું વિધુય વિદ્ધાતિ સ ક્ષીર્ધમાયુઃ

સાધેગણેર્જકુલિરિર્જિત રાજ લક્ષ્મ્યા ॥ ૨૮ ॥

અર્થ—લગ્નનો સ્વામી બળવાન હોય, ને તે પાપગ્રહોની દૃષ્ટિ વિનાનો શુભગ્રહોની દષ્ટિમાં કેન્દ્ર સ્થાન (૧, ૪, ૬, ૧૦) માં હોય તો તે માણસ લાંબા આયુષ્યવાળો શુભવાન અને રાજ્ય લક્ષ્મીવાળો થાય છે. ॥૨૮॥

(૧૬૭) બિંબ સાંવે રહેલા ગ્રહોનું ફેલ.

ભાવવિચાર.

સ્વર્ણ દિધાતુકયવિકયથ રત્નાદિકોશાપિચ સંગ્રહશ્ચ ॥
એતત્સમસ્તં પરિચિતનીયધનાલિધાનેભવનેશુધીભિઃ ॥૧॥

અર્થ — બીજે ભાવ જેને ધન ભુવન કહેવામાં આવે છે તેમાં સુવર્ણ (સોનાં) ને આદિ લઘુને ધાતુઓનો કયવિકય, (દેવકદેવક) રત્ન તથા ધનનો સંગ્રહ, એ સઘળું જોવામાં આવે છે. ॥૧॥

૨ જી ભાવે સૂર્યનું ફેલ.

ધનયસ્યભાસુ મુલાખ્યાધકેત્યાઞ્યપુખ્યાત્મુખંસદ્ધયેસ્વંચયાતિ ॥
કુટુંબેકલિન્નપિયાભ્યતે પિકિયાનિક્ષાયાતિરાસસ્યહેતોઃ ॥૧॥

અર્થ — અર્થસ્થાન એટલે બીજ ભુવનને ધનસ્થાન કહે છે, તે ધનસ્થાનમાં, રવી કહેતાં સૂર્ય પ્રકરો હોય તો તે ભાગ્યશાળી થશે, તેને ચતુષ્પદાદિ, પશુથી એટલે ઘોડા, ગાય, ભેંસ ઇત્યાદિથી લાભ થશે તે સાફ અર્થ કરશે પોતાના કુટુંબના માણસો સાથે કલેશ થયાં કરશે પોતાની સ્ત્રીથી તેના મનને સંતાપ ઉત્પન્ન થશે અને તે બધાં કામ સાહસ શુભ વડે ઉતાવળે કરવાથી તેની સ્થિતિ વ્યર્થપણે જશે. ॥૧॥

૨ જી ભાવે ચંદ્રનું ફેલ.

હિમાંસૌવમુસ્થાનગેધાન્યલાભઃશરીરેતિસૌખ્યવિલાસોંગનાનામ્ ॥
કુટુંબેરતિભ્યતેતસ્યપુષ્પાવશંકર્શનયાતિદેવાંગનાપિ ॥ ૨ ॥

અર્થ — બીજ સ્થાનમાં જો ચંદ્રમા હોય તો, તે દ્રવ્યની વૃદ્ધિ કરે છે તે પુરૂષ મનોહર કાંતિવાન સ્ત્રીઓથી લોગ-વિલાસ કરશે, અને તેના ઉપર કુટુંબના માણસો તથા સ્ત્રી પ્રીતિ કરશે તેને કિવળ જોધને સ્ત્રીઓ મોહિત થશે. તે પુરૂષ પૈસેથી અને શરીરથી સુખી રહેશે; અને સારા માણસોની સોબતથી આનંદમાં રહેશે. ॥૨॥

૨ ભા. ભાવે મંગળનું ફેલું.

ભવેતસ્યકિંવિધમાનેકુટુંબેધને ગારકોથમ્બલબ્ધિધનેકિમ્ ॥
યથાત્રાયતેમકર્કટકંઠહારપુનઃ સન્નુપકોભવેદ્દાદમનઃ ॥૩૧॥

અર્થ—બીજા સ્થાનમાં મહીસુત કેહેતાં મંગળ હોય તો તે આપદા (કુંભ)ને આપનાર થાય છે તેને સ્ત્રી છતાં પણ ઉપયોગ શો રહ્યો? કદાચિ પૈસો મળે તો પણ શો ઉપયોગ? જેમ મર્કટ રત્નહાર ફેંકી દેવાને શક થરતો નથી. તેમ દ્રવ્ય ખર્ચ કરવાને તે માણસ વિચાર કરતો નથી જેથી તે ધનહીન થયેલા માણસની પાસે કોઈ વાત કરવા પણ ઉભો રહી શકતો નથી ॥૩૧॥

૨ ભા. ભાવે ભુધનું ફેલું.

ધનેભુદિમાન્યોધનેબાહુતેભ સભાસંગતોભાસતેવ્યાસએવ ॥
પૃથુદારતાકંઠપવૃક્ષસ્યતદ્વદ્ભુધર્ભિષ્યતેભોગતપદપદાય ॥ ૪ ॥

અર્થ—બીજા સ્થાનમાં ભુધ હોય તો તે પરાક્રમી થશે, કળાકૌશલ્યને માટે બોધ કરનારો થશે; તે માણસ પંડિતોની સભામાં બેઠો છતાં વ્યાસના જેવો શોભશે તે તત્વાર્થનું શોધન કરનારો થશે, કાતૃત્વતા કલ્પવૃક્ષ સમાન હશે; ભુધધવાન થશે; અને કાંતા કેહેતાં સ્ત્રીથી વિદ્વાસી થશે, કેવળ તે માણસ ક્રમણમાં ભમરની પેઠે પોતાની સ્ત્રીથી પ્રીતિમાં લપટાશે. ॥૪॥

૨ ભા. ભાવે શુક્રનું ફેલું.

કવિત્વેભતિર્દેહનેતૃત્વશકિતર્મુખેદોપધૃક્ષીપ્રભાગાંતએવ ॥
કુટુંબેશુરૌકષ્ટોદ્રવ્યલબ્ધિઃ સદાનોધનવિશ્રમેધનતોપિ ॥૫॥

અર્થ—બીજા સ્થાનમાં ધીપણ કેહેતાં શુક્ર હોય તો, કવિતા બનાવવાની ભુધિ વાળો વકતૃત્વ શક્તિ વાળો થાય છે તે માણસ ન્યાય, તથા હંદ કરનાર થશે, તેને સુખારવિંદમાં રંગ થશે તે માણસ રત (સ્ત્રીસંગ) થતાં અદ્વિતીય થવાન થશે; તેને પૈસો ઘણા કમી મળશે બે કે તેણે ઘણું ચત્ન કરતાં કુંભ સહેન કરે હોય તો પણ લક્ષ્મીનું સુખ કદાચિ પુરેપુરું પામશે નહીં. ૧૫૫

૨ જા ભાવે શુક્રેનું ફેલ.

સુખંચાક્રણાર્થમનીમપિઆર્વીસુખંચાક્રણાક્રિવાસાંસિતસ્ય ॥
કુટુંબસ્થિતઃપૂર્વદવસ્યપૂજ્યઃ,કુટુંબેનકિંચાક્રણર્થગિકામઃ ॥૬૧॥

અર્થ—બીજા સ્થાનમાં શુક્ર હોય તો તે સુખી સારા શુભવાળો બુદ્ધિવાન હોય છે તેને પેઢિરવાને સારાં સારાં વસ્ત્ર મળે છે પોતાના કુટુંબ સહોદરમાં સારી કીર્તિ મેળવે છે કાન્તીવાન સ્ત્રીઓથી તે રત થતાં આનંદી થાય છે તે બે કંઈ બોલ બોલશે તે ખુબ વિચાર કરીને બોલશે અને તેની બુદ્ધિ દર્શના અથ ભાગ બેવી થશે, ॥૬૧॥

૨ જા ભાવે શનીનું ફેલ.

સુખાપેક્ષયાવર્જિતોસોકુટુંબાત્કુટુંબેશનોવસ્તુકિંકિંનભુકંતે ॥
સમંવક્તિભિન્નેભુતિક્તંવચોપિપ્રસક્તિવિનાલોહકંકોલસેત ॥૭૧॥

અર્થ—બીજા સ્થાનમાં શની હોય તો, તે માણસ પોતાના સુખને માટે પોતાનો પરિવાર છોડીને પ્રદેશ જવાને શંકા નહીં લાવે; તે તિક્ષ્ણ ભાષણ કરનાર થશે. જેથી કરી હોકો તેના ઉપર પ્રીતિ નહીં કરે તે માણસ ભોગ વિલાસ વિગેરે સુખની પરવા રાખશે નહીં. વળી અત્યંત પ્રીતિ બધાયા વિના તથા ગાઢ પ્રસંગ વિના કોઈને જોડે પાઈ પણ આપશે નહીં. ॥૭૧॥

૨ જા ભાવે રાહુનું ફેલ

કુટુંબેતમેાનષ્ટભૂતકુટુંબંમૃપા ભાષિતનિર્ભયોવિતપાલઃ ॥
સ્વવર્ગપ્રભુસોલસ્યશસ્ત્રેશ્વરશયભૈલ્લ્યાલસેતપારશય ॥૮૧॥

અર્થ—બીજા સ્થાનમાં રાહુ હોય તો તેને કુટુંબ નહીં હોય, તે મિથ્યા વિવાદ કરનારો થશે; તે દ્રઢ વિચારવડે કરીને તથા ધાસ્તી દૂર કરીને દ્રવ્યનું રક્ષણ કરનારો થશે, તેના પક્ષનો નાશ થશે સ્ત્રીઓથી તે ભીતિ પામશે; તે માણસ સત્તાધીશ તથા બળવાન હોકોની પાસે રહી હાસત્વપણે વર્તશે. ॥૮૧॥

૨ જા ભાવે કેતુવં ફલ.

ધનેકેતુવ્યઅતાકિનરેશાદ્ધને ધાન્યનાથોમુખેરોઅકૃમ્ય ॥
કુટુંબાદ્વિરોધોવચાસત્કૃતવાસવેસ્વેશુદેસોમ્યગેહૃતિસૌખ્ય ॥૯૫॥

અર્થ—ખીજા સ્થાનમાં કેતુ હોય તો રાજાની સાથે અવ્ય-
અતા થાય, તેથી કરી દ્રવ્ય હાનિ થાય, તે માણસ પોતાના
કુટુંબ જનોથી વૈર કરશે તેના મુખમાં વ્યાધી થશે કેતુ
પોતાના ઘરનો એટલે મીન રાશીનો હોય અથવા સૌમ્યકેહતાં
મુધના ઘરનો હોય તો તે મુખસાર આપે છે અને બિજી
રાશીઓમાં હોય તો એ કેતુ નિરંતર આપકાને પાત્ર કરે
છે. ॥૯૫॥

(૧૬૮) ખીજા ભાવ ઉપર અહોની દ્રષ્ટિનું ફળ.

સૂર્ય દ્રષ્ટિક્ષણ

ધનશુદ્ધેસતિ ભાસ્કરવીક્ષિતે પિતૃધનઃપિતૃનાશકઃ ।
સ્વપરાક્રમણવિયતુષ્પકાત્સુખકરોપિયશુદ્ધિનિષિડિનમ્ ॥૧૧॥

અર્થ—બિજા ભાવે સૂર્ય દેખાતો હોય તો પીતાના
ધનનો અને પિતાનો નાશ થાય છે યા તો તેનાથી કુખી
થાય છે; પોતાના પરાક્રમવડે આપ કમાઈથી આજીવીકા
ચલાવે છે, ચાર પગવાળા પશુથી સુખી થાય છે અને શુદ્ધ
એટલે શુદ્ધ સ્થાનમાં અથવા કોઈને ન કહી શકાય તેવી
પ્રકારનો રોગ થાય છે. ॥૧૧॥

ચંદ્ર દ્રષ્ટિક્ષણ

કુટુંબભાવેયદિવ્યંદ્રદ્રષ્ટિ કુટુંબસૌખ્ય સિધિકરોતિ ।
સ્વવંશવૃદ્ધિસ્વશરીરપીડાં જલદ્યદ્યોહાહુભયંસમાપ્તકે ॥૧૨॥

અર્થ—ખીજા ભાવે ચંદ્ર દેખાતો હોય તો કુટુંબના
ઘણા સુખવાળો સર્વની સીધી કરવાવાળો પોતાનાં વંશની
વૃદ્ધી કરવાવાળો આક્રમા વર્ષે જળથી ભયવાળો યા લોહું
લાકડું વાગવાનાં ભયવાળો અથવા તે આક્રમા વર્ષે શરીરે
પીડા વાળો થાય છે. ॥૧૨॥

મંગળ દ્રષ્ટિકૃદ્ભૂ

કુટુંબભાવેયદિકૌમદ્રષ્ટિઃ કુટુંબસૌખ્યનભવેન્નરસ્યહિ ।
દ્રવ્યસ્યપ્રાપ્તિર્વિલયોદિનેદિનેશુદાહરેભ્યાધિરૂપિતસ્યાત્ ॥૩૧॥

અર્થ—ખીભ ભાવે મંગળ દેખાતો હોય તો કુટુંબના સુખ વગરનો અથવા કુટુંબના ઘોડા સુખવાળો ધનની પ્રાપ્તિ કરવાવાળો તેમ ધીમે ધીમે ધનનો નાસ કરનારો શુદ્ધાના સ્થાનમાં હરસના રોગથી લોહી પડવાની પીડાવાળો અને ઊંઘર કહેતાં પેટની વ્યાધી ઝોટલે રોગવાળો થાય છે. ॥૩૧॥

ભુધ દ્રષ્ટિકૃદ્ભૂ

ધનશુદ્ધેસતિચંદ્રસુતેક્ષિતે ધનસુખંભવત્સદા ।
તદ્વૃક્ષાભ્યશુભલુલવિત સકલલોગવિલાસયુતોનરઃ ॥૩૨॥

અર્થ—ખીભ ભાવે ભુધ દેખતો હોય તો, સદા ધનવાન અને સુખમાં રહેવાવાળો, ભાગ્યવાન, સારી રીતે શુભરાત્ર અલાવવાવાળો, ચિરંજીવી સમ્પુર્ણ લોગવિલાસને લોગવવાવાળો જાણવો. ॥૩૨॥

શુક્ર દ્રષ્ટિકૃદ્ભૂ

ધનશુદ્ધેમરપુલતવીક્ષિતે ધનચયંપ્રકરોતિનરઃ સદા ।
બહુભાગ્યયુતઃ સુભલુદ્ધિમાન્સ્વજનપુર્ણસુખંપ્રકરોતિહ ॥૩૩॥

અર્થ—ખીભ ભાવે શુક્ર દેખતો હોય તો, ધન (લક્ષ્મિ) ના ઘણા સુખવાળો ગણો ભાગ્યવાન અને ભુદ્ધિવાળો સવ્યજનો ઝોટલે કુટુંબ અને મિત્રોના સુખવાળો ને તેમને સુખી કરનારો અને સ્વતંત્ર ઊદ્યોગી જાણવો. ॥૩૩॥

શુક્ર દ્રષ્ટિકૃદ્ભૂ

ધનશુદ્ધેસતિશુક્રેનિરીક્ષિતે ધનસુખંચક્રોતી દીનેદીને ।
સ્વજન સૌખ્યકરોનિત સદામમકર સ્વજનાશિવિનાસક ॥૩૪॥

અર્થ—ખીભ ભાવે શુક્ર દેખતો હોય તો, હમેશાં ધન ઝોટલે દ્રવ્ય (લક્ષ્મિ)ના સુખવાળો, દિવશે દિવશે સુખ અને

સંપત્તિનિવૃદ્ધિ કરવાવાળો પોતાના કુટુંબના સુખવાળો ને તેમનું પોષણ કરનારો પોતાના પરાક્રમથી સુખ અને વૈભવ લોભવારો તેમ પોતાના અને પોતાના હિત કારીયોના શત્રુઓનો નાશ કરનારો થાય છે. ॥૬૧॥

શની દૃષ્ટિ ફલમ્

ધનશુદ્ધેસતિમંદનિરીક્ષિતે ધનવિનાશકર સ્વજનોરિપુઃ ।

તદનુવર્ષત્રયોદશકષ્ટસહિસતોભય મધ્યથ વાયુજમ્ ॥૭૧॥

અર્થ—બીજા ભાવે શની દેખતો હોય તો ધનનો નાશ થાય કુટુંબમાં શત્રુ પણ રહે અને તેરમે વર્ષે જળથી અથવા વાયુથી શરીરે પીડા લોભવનાર થાય છે. ॥૭૧॥

રાહુ દૃષ્ટિ ફલમ્

કુટુંબભાવેયદિરાહુદ્રષ્ટિ કુટુંબસૌખ્યનકરોત્તીપ્રસામ્ ।

જલાન્દ્રયઐવચ્યતુર્થશીઘ્રે તથાષ્ટમવર્ષઊર્ધ્વેતિમન્યુમ્ ॥૮૧॥

અર્થ—બીજા ભાવે રાહુ દેખતો હોય તો કુટુંબથી દુખી થાય આઠમા વર્ષે શરીરે ઘણી પીડા લોભવે અને ચઢિદામા વર્ષે પાણીથી ભય થાય છે કેટલું ફળ રાહુ પ્રમાણે ભણવું.

(૧૯૬) ૨ જ, ભાવે, રાશી, ભાવ, ગ્રહ, મીઠા, ફળ.

વિતાયો દ્યરાશયઃ પતિ શ્રુતા રિતાધિકો ભય તે ।

લાભસ્થૌ ધનલાભપૌનિજ મુરતપુકુંદિગૌ ચેત્તથા ॥૧૧॥

તદ્દલાભ ધનાધિપૌ તનુગતાવન્ચોન્ય મિષ્ટ ગ્રહૌ ।

હસ્તે ધનલાભ રાશિપથતે લગ્ને બહુ દ્રવ્યવાન ॥૨૧॥

અર્થ—ધન(૨) ભાવમાં અને લગ્ન(૧) ભાવમાં પોતાના સ્વામી બેઠા હોય અથવા ધનનો અને લાભ(૧૧)નો સ્વામી બન્ને અગીયારમે ચા મિત્રના ઘરમાં કે જોય રાશીમાં હોય અથવા અગીયાર અને બીજાનો સ્વામી મિત્ર ગ્રહ. થઈ લગ્નમાં હોય અને લગ્નનો સ્વામી બીજા ભાવનાને અગીયારમા ભાવના સ્વામી સાથે લગ્નમાં હોય તો બહુ ધનવાન થાય છે. ॥૧-૨૧॥

ધનોપયાતઃ પ્રથમમેર્થદર્શી ગ્રહોદ્વિતીયો ધનપસ્તુતયઃ
તદપાક સુક્તૌ ધન લાભ મેતી ક્રમેષુ તત્કારકવર્ગ મૂલ્યાત્ ॥૩॥

અર્થ—ધન ભાવમાં રહેલો-ગ્રહ અને ધનભાવને દેખતો
ગ્રહ તેમ ધન ભાવનો સ્વામી. એ ત્રણ ગ્રહો, પોતપોતાની
દશા અન્તર્દશામાં, ધનનાકારક ગ્રહના અનુસાર ધનનો
લાભ આપે છે. ॥૩॥

ધનભાવનો સ્વામી જે, ત્રીકોણ કેન્દ્ર ભય ।

સુભગ્રહ દ્રષ્ટિ સંગથી બુદ્ધીવંત નર થાય ॥૪॥

અર્થ—બીજા ભાવનો સ્વામી ત્રીકોણ (૬-૫) કેન્દ્ર
(૧-૪-૭-૧૦)માં સુભ ગ્રહો સાથે હોય અથવા પોતે સુભ
ગ્રહની દ્રષ્ટિમાં રહ્યો હોય તો તે માણસ ઘણો વિદ્વાન થાય
છે. ॥૪॥

દ્વિતીયે દુર્બલે સૌમ્યે દ્વન્દ્વચુદ્ધ હતો ભવેત

ભ્યાર્થે સૌ દુર્બલૌ વા પવનવ્યાધિ માત્નરઃ ॥૫॥

અર્થ—સુખ બીજે ભાવે નિર્બળ હોય તો તે માણસ
મહાચુદ્ધમાં માર્યો ભય છે. શુદ્ધ અને બીજાનો સ્વામી નિર્બળ
થઈ બીજા ભાવમાં હોય તો તેને વાયુનું દરદ થાય છે. ॥૫॥

રાહુ દ્વિતીય ચુદ્ધપૌ સહ જ્ઞેશ ચુક્તૌ

ભતઃ સમેતિ ગણરોગ મતીવ કષ્ટમ્ ।

દારિ ય દૌ સ્વિશની ધનરાશિયાતૌ

ભોમાર્કજ્ઞે સકલરોગ કરૈ ભવેતામ્ ॥૬॥

અર્થ—રાહુ અને બીજા ભાવનો સ્વામી ત્રીજા ભાવના
સ્વામી સાથે હોય, તો ગળાનું સ્થપન દરદ થાય છે. અને
બીજા ભાવમાં સૂર્ય અને શનિ હોય તો દરિદ્રતા ભિત્ત
કરે છે. આ બીજા ભાવમાં મંગળ અને શનિ હોય તો દરેક
ભાતનાં દરદ ભિત્ત કરે છે. ॥૬॥

વાસાવેશ્યે શુદ્ધયુતે નાશસ્થે મુક્તા ભવેત ।

દોષ કૃત્તુ સર્વત્ર સ્વોચ્ચ સ્વર્ક્ષિતો ગ્રહઃ ॥૭॥

અર્થ—ખીજનો સ્વામી આઠમા ભાવમાં શુર સાથે હોય તો તે માણસ મૂળે થાય છે દરેક જાળતમાં જ્યારે ગ્રહ ભિન્નનો હોય. અથવા પોતાના સ્થાનમાં હોય, તો જીવર જણાવવામાં આવેલું માફું પરિણામ આવતું નથી. ॥૬॥

ધનમાં શુરસ્વગ્રહીયા ઉચ્ચ રાશીનો થાય. ૧

લક્ષ્મીવંતો જાણીએ સંશય નહી રખાય. ॥૭॥

અર્થ—ધન સ્થાનમાં શુર સ્વગ્રહી હોય, ચા ઉચ્ચ રાશીનો હોય તો તે માણસ ધનવાળો થાય છે જોમાં સંશય નથી. ॥૭॥

ખીજે ચોથે શુભગ્રહ, ધન અગીયારે જાય. ૧

લક્ષ્મીવંત જો અતી ઘણો, મદમાતો નર થાય; ॥૮॥

ધન અગીઆરે જન્મશે, અગીયાર ધનમાં જાય. ૧

શુભ દ્રષ્ટિ સંગથી, અનગળ લક્ષ્મીપાય. ॥૯॥

અર્થ—ખીજ અને ચોથા ભાવમાં શુભ ગ્રહ હોય, અને ધન ભાવનો સ્વામી અગીયારમા ભાવમાં હોય, તો જો માણસ ઘણો લક્ષ્મીવાળો થાય છે.

ધન જોટલે ખીજ ઘર (ભાવ)નો માલીક અગીયારમા ભાવમા અને અગીયારમા ભાવનો માલીક ખીજ ભાવમાં જાય, અને શુભ ગ્રહોની દ્રષ્ટિ હોય તો પુષ્કળ લક્ષ્મીવાળો થાય છે. ॥૮-૯॥

લગ્ને શુક્ર બુધતો, ધનમાં શુર જો થાય, ૧

લોક પુણ્ય તે નર થશે, લક્ષ્મીવંત લે ખાય, ॥૧૦॥

અર્થ—લગ્નમાં શુક્ર અને બુધ હોય, ખીજ ભાવમાં શુર હોય, તો તે માણસ પૈસાવાળો લોકોને પુજવા લાયક થાય છે. ॥૧૦॥

ધનેશ એક ચાર દશમાં, યાનવમાં જન્મ પટકાય. ૧

શુભગ્રહ દ્રષ્ટિ સંગથી, લક્ષ્મીવંત લેખાય. ॥૧૧॥

અર્થ—ખીજ ભાવનો સ્વામી પહેલા, ચોથા, કે દશમા ભાવમાં જાય અથવા નવમા ભાવમાં જાય, અને શુભ ગ્રહોની દ્રષ્ટિ હોય તો તે માણસ ધનવાન થાય છે. ॥૧૧॥

કોઈ પણ સ્થાને મંગળા જો શુદ્ધસંગે જાય ।

ધની નરતે જાણીયે શુભ દૃષ્ટિ થાગે થાય, ॥૧૨॥

અર્થ—કોઈ પણ સ્થાને મંગળ, શુદ્ધ સાથે હોય અને શુભ ગ્રહની દૃષ્ટિ પડતી હોય તો તે માણસ ધનવાન થાય છે. ॥૧૨॥

શકુ શુકર મંગળ શની, કન્યા રાશી થાય. ।

લક્ષ્મીતે નરને વરે, પ્રેમ થકી પટકાય ॥૧૩॥

અર્થ—શકુ, શુકર, મંગળ, અને શની જો કન્યા રાશીમાં હોય તો તે માણસને પાસે લક્ષ્મી પ્રેમથી સહાનું માટે ટકી રહે છે. ॥૧૩॥

યુધ દ્રાવ્યના યોગથી ધનમાં જો શનિ જાય ।

ધનનિતો વૃદ્ધિ કરે, નીંદ્રા મુખથી થાય ॥૧૪॥

અર્થ—ધન ભાવમાં શની હોય, અને તેના જીપર યુધની દૃષ્ટિ થતી હોય તો ધનનો વધારો કરે છે જેથી તે માણસને મુખેથી નીંદ્રા લેવાય છે. ॥૧૪॥

ધનમાં ગ્રહ હોય જળી, ધનકાર ઉંચમાં હોય, ।

લક્ષ્મી તે નરને વરી, મરતાં મુખી જોય. ॥૧૫॥

અર્થ—ધન સ્થાનમાં જળવાન ગ્રહ હોય, અને ધનનો સ્વામી હોય રાશીમાં હોય તો તે માણસને મરતાં મુખી લક્ષ્મી તેના આધિન રહે છે. ॥૧૫॥

ધનેશ વચે જો લગ્નમાં, લગ્નેશ ધનમાં જાય, ।

અણુચીતવી લક્ષ્મી મળે, ચીંતા સીક રખાય. ॥૧૬॥

અર્થ—બીજા ભાવનો સ્વામી લગ્નમાં હોય, અને લગ્નનો સ્વામી બીજા ભાવમાં હોય તો તેને ઝોંચીતું ધન મળે છે. ॥૧૬॥

ચંદ્ર અથવા શુકની, બીજે દ્રષ્ટિ હોય ।

અથવા યુધની દ્રષ્ટિયે, અતી ધની તો જોય ॥૧૭॥

અર્થ—ચંદ્ર, અથવા શુકની અથવા યુધની જો બીજા ભાવ જીપર દ્રષ્ટિ હોય તો તે ઘણું ધનવાળો થાય છે. ॥૧૭॥

બીજે અગ્નીયારે વસે, અગ્નીયારો બીજે જાય ।

યા એક ચાર સપ્ત હસથી, લક્ષ્મીવંત લેખાય. ॥૧૮॥

અર્થ—બીજા ભાવનો સ્વામી અગીયારમા ભાવમાં જય તો લક્ષ્મિવાળો થાય છે અથવા બિજા ભાવનો સ્વામી પહેલાં જોયા, સાતમા, અને દશમા ભાવમાં જય તો પણ લક્ષ્મિ વંત થાય છે. ॥૧૮॥

હવેના હોય જો ધનમાં, ધન અગીયારે જય. ।
અગીયારે હવેવશે, અતીવની નર થાય. ॥૧૯॥

અર્થ—હવેનો સ્વામી બીજા ઘરમાં હોય. બીજા ઘરનો સ્વામી અગીયારમા ઘરમાં હોય અને અગીયારમા ઘરનો સ્વામી હવેનમાં હોય તો તે માણસ ગણી લક્ષ્મિને લોગવવાવાળો થાય છે. ॥૧૯॥

ધનનો સ્વામી કેન્દ્રમાં, ચંદ્ર શુક્ર સંગે હોય ।
ચાંદી પાત્રે લોજ ન કરે, બાકી પછી શુભેય. ॥૨૦॥
શુક્ર ચંદ્ર શુક્ર સંગથી, સોનાપાત્ર ભણુ ।
શનિ સગના થોગથી, લોહપાત્ર માન ॥૨૧॥

અર્થ—ધનસ્થાનનો સ્વામી કેન્દ્રસ્થાનમાં ચંદ્ર, શુક્રના સાથે હોય તો તે માણસ પૈસાવાળો ચાંદીના વાસણમાં લોજન કરનારો થાય છે. જો ધનસ્થાનનો સ્વામી શુક્ર, ચંદ્ર, અને શુક્રના સાથે હોય તો સોનાના પાત્રમાં લોજન કરવાવાળો થાય છે, અને શનિના સાથે હોય તો લોહ જેવા પાત્રમાં લોજન કરવાવાળો થાય છે. ॥૨૦-૨૧॥

શુક્ર ધનમાં જો જઈ રહે, શુભઅહુ દ્રષ્ટિ હોય ।
ધારેલું ધન મેળવે, ચીંતા કષ્ટ નવજોય, ॥૨૨॥

અર્થ—બીજા ભાવમાં શુક્ર હોય અને તેના ઉપર શુભ અહોની દ્રષ્ટિ હોય તો તે માણસ ધારેલું ધન મેળવે છે અને ધન સંબંધી તેને ચીંતા રહેતી નથી. ॥૨૨॥

બીજે રહેલા શુક્રને, શુભ સંગનો હોય. ।
અથવા સુધની દ્રષ્ટિયે, લક્ષ્મીવંતો જોય. ॥૨૩॥

અર્થ—બીજા ભાવમાં શુદ્ધ શુભ અહના સાથે હોય
અને બુધની દ્રષ્ટિ હોય તો ધનવાન થાય છે. ॥૨૩॥

લગ્નેશ જન્મ રહે ધનમાં, લક્ષ્મીવંત અતી થાય ।
પાપી સંગ ચાનીરબળી, લક્ષ્મીનું દુઃખ પાય. ॥૨૪॥

અર્થ—લગ્નનો સ્વામી બીજા ભાવમાં હોય તો ઘણી
લક્ષ્મીવાળો થાય છે અને પાપી ગ્રહો અથવા નીરબળી ગ્રહો
ધનસ્થાનમાં હોય તો પૈસાનું દુઃખ થાય છે. ॥૨૪॥

ધનેશ છ આઠ ખારમાં, ખારે બીજે જાય ।
અગીયાર ખર આઠે વસે, નીરધન નર એ થાય ॥૨૫॥

અર્થ—ધન સ્થાનનો સ્વામી છ, આઠ, અને ખારમાં
સ્થાનમાં જાય અથવા ખારમાં સ્થાનનો સ્વામી બીજા સ્થાનમાં
જાય; અથવા અગીયાર, છ, ચા આઠમાં ભાવ (સ્થાન)માં
જાય તો એ માણસ ધન વગરનો થાય છે. ॥૨૫॥

ધન સ્વામી હોય નીરબળી, ખારે શુરૂ જો જાય ।
લગ્ને શુભઅહ દ્રષ્ટિ બીન, નીરધન નર એ થાય. ॥૨૬॥

અર્થ—ધન સ્થાનનો સ્વામી નીર્બળ હોય, અને
ખારમાં ભાવમાં શુરૂ હોય, તેમજ લગ્ન બિપર શુભ ગ્રહોની
દ્રષ્ટિ ન હોય તો એ માણસ ધન વગરનો થાય છે. ॥૨૬॥

સૂર્ય શની કે મંગળો, જો કરે ધનમાં વાસ ।
અથવા દ્રષ્ટિ ધનપર કરે, ધનનો કરતા નાશ ॥૨૭॥

અર્થ—સૂર્ય શની કે મંગળ બીજા ધન ભાવમાં હોય
અથવા તે ગ્રહો ધનભાવ બિપર દ્રષ્ટિ કરતા હોય તો ધનનો
નાશ થાય છે. ॥૨૭॥

નારી રાશી ધન ભાવમાં, શનિ રાહુ સંગે થાય ।
નાટક ચેટક ધન નાશ્તી, શોખમાં લક્ષ્મી જાય. ॥૨૮॥
મંગળ બુધના યોગથી, વેશ્યા સંગ ધન નાશ ।
અથવા ગાયન શોખથી, યાદધીર વીકારે વિનાશ. ॥૨૯॥

અર્થ—ધનલાવમાં નારી રાશી એટલે બેકરી રાશીનો આંક હોય અને શની, રાહુ સાથે હોય તો નાટક, એટક, ના શોખથી લક્ષ્મીનો નાશ થાય છે. અને મંગળ, બુધ સાથે હોય તો વેશ્યાના સગથી ધનનો નાશ થાય છે. અથવા ગાયન શોખથી અથવા લોહી વીકારથી લક્ષ્મીનો નાશ થાય છે. ॥ ૨૮-૨૯ ॥

સૂર્ય શનિને શુક્રો, બે કરે ધનમાં વાસ, ।

ક્ષીપ્રમાગે શીવશંકરે, મનુષ્યની રી આશ. ॥ ૩૦ ॥

અર્થ—સૂર્ય, શની, અને શુક્ર, બે ધન સ્થાનમાં હોય તો શંકર જેવા સમર્થ પુરો પછુ લીખ માગે છે તો મનુષ્ય લીખ માગતો થાય એમાં કંઈ નવાઈ જેવું નથી. ॥૩૦॥

સૂર્ય શનિ ને મંગળો, સર્ગે ધનમાં ભય, ।

શુભઅહ દ્રષ્ટિ સગળીન, ધનનો નાસજ થાય. ॥૩૧॥

અર્થ—સૂર્ય, શની. ને મંગળ. એ ત્રણે સાથે ધન સ્થાનમાં હોય તો તે ધનનો નાશ કરે છે. ॥ ૩૧ ॥

ધનમાં ચંદ્ર મંગળો, શની દ્રષ્ટિયે હોય, ।

ધનનો તો નાસ જ કરે, પાંચરે સમ નર ભોય. ॥૩૨॥

અર્થ—ધન સ્થાનમાં ચંદ્ર, મંગળ હોય, અને શનીની દ્રષ્ટિ હોય તો ધનનો નાશ કરે છે. ॥ ૩૨ ॥

સાત થકી બારજ ભણી, સર્વે મહુ બે ભય, ।

સકલ કાર્યે સિદ્ધ કરે, મનનું ધાર્યું થાય ॥ ૩૩ ॥

અર્થ—સાતમા સ્થાનથી તે બારમા સ્થાન સુધીમાં બે બધા અહો હોય તો ધન સંબંધી ધારેલા સર્વ કાર્યોની સિદ્ધિ થાય છે. ॥ ૩૩ ॥

શુક્ર અથવા ચંદ્રમા, બે યા દશમે હોય, ।

લક્ષ્મી વંત એ નર થશે, સુલકારી ફળ ભોય. ॥૩૪॥

અર્થ—શુક્ર, અથવા ચંદ્રમા બીજા ભાવે અથવા દશમા ભાવે હોય તો તે માણસ લક્ષ્મીવાળો થાય છે. ॥૩૪॥

ધન સ્વામી ધન કેળતા, ધનને શુભગ્રહ હોય, ।
ધન ધની એ હોતહે, શુભ દ્રષ્ટિ થે અતી ભેય. ॥૩૫॥

અર્થ—ધન ભાવનો સ્વામી ધનભાવને ભેતો હોય
અને ધન ભાવમાં શુભ ગ્રહો હોય, તો તે માણસ ધનનો
માલીક થાય છે. અને તેના ઉપર શુભ ગ્રહોની દૃષ્ટિ હોય
તો વધારે ધનવાળો થાય છે. ॥ ૩૫ ॥

ધનેશ હોય શુભ સાથમાં, ધનને દ્રષ્ટી કેત, ।
સોળ પછી સુખ ભોગવે, થાય ગણે ભાગ્યેશ. ॥ ૩૬ ॥

અર્થ—ધન સ્થાનનો સ્વામી શુભ ગ્રહોની સાથે હોય
અને ધન સ્થાનને ભેતો હોય તો સોળ વરસ પછી લક્ષ્મીનું
સુખ ભોગવનારો થાય છે. અને ભાગ્યશાળી ગણાય છે. ॥૩૬॥

(૨૦૦) ત્રીજા ભાવાં રહેલા ગ્રહોનું ફલ
ભાવ વિચાર

સહોદરાણા મથ ઈકરાણાં, પરાક્રમાણા મુપજવિનાંચ ।
વિચારણા ભતક શાસ્ત્ર વિવિધ, સ્વતીય ભાવે નિયમે ન કાર્યા. ॥૧॥

અર્થ—ત્રીજો ભાવ જે ભાતુસુત્રન કહેવામાં આવે છે
તેમાં 'સહોદર (ભાઈભાંડુ) ત્રફ્તું નાંકર ચાકર ત્રફ્તું સુખ
દુઃખ અને પરાક્રમ, આજીવિકા વિગેરે ભતક શાસ્ત્રના
ભણનાર પંડીતોએ નિયમ વડે વિચાર કરીને આ ત્રીજા
ભાવમાં ભેવું. ॥ ૧ ॥

૩ ભ ભાવે સૂર્યનું ફલ

તુતીયેયદાહર્મણિન્નમકાલેપ્રતાપાધિકંવિક્રમંચાતનોતિ ॥
તદાસોદૈરસ્તપ્યતેતીર્થચારીસદારિક્ષય સંગેશનરેશાત ॥ ૧ ॥

અર્થ—ત્રીજા સ્થાનમાં એટલે પરાક્રમ સ્થાનમાં ભે
સૂર્ય પડ્યો હોય તો ઘણું કીર્તિવાન સારી યાત્રા કરવાવાળો
પરાક્રમી થાય છે જેથી તેને ભેઈને શત્રુ ડરી જાય છે અને
તે પોતાના સગા ભાઈચિથી સંતાપને પામે છે પણ યુદ્ધમાં
વિજ્ઞ મેળવિ રાજાઓ પાસેથી લક્ષ્મીને મેળવશે. ॥ ૧ ॥

૩ જા ભાવે ચંદ્રનું ફેલ

વિઘ્નવિક્રમેવિક્રમેણૈતિવિત્તંતપસ્વીભવેદ્દામિનીરજિતોપિ ॥
કિયથિતથેસાહુજંતસ્યશર્મપ્રતાપોન્નવલોધર્મિણૌવૈજયંત્યા ॥૨॥

અર્થ—જેને ત્રીજા સ્થાનમાં ચંદ્રમા હોય તે તે પુરૂષ
શ્રીજ્યોત્થી ઘણો પ્રેમ વીલાસ લોગવનારો થાય છે તેમ પોતાના
કુટુંબથી સુખી થાય છે તેની પુત્રી ધર્મકરણી કરવામાં તપસ્વી
જેવી થાય છે નિશ્ચય કરી કહું છું કે તે પોતાના પરાક્રમ
વડે કરીને લક્ષ્મીને મેળવશે અને તે દ્રવ્યનું હાન કરશે જોથી
તેની કીર્તિરૂપી જ્વળ ફરકા માર્યા કરશે ॥ ૨ ॥

૩ જા ભાવે મંગળનું ફેલ

કુતોબાહુવીર્વકુતોબાહુલક્ષ્મીસ્તુતીચેનચેન્મંગલોમાનવાનાં ॥
અહોત્યવ્યથાભણ્યતેકેનતેષાંતપશ્ચર્ધયાથોપહુત્યકથંસ્થાત ॥૩॥

અર્થ—ત્રીજા સ્થાનમા જો ભુમીસુત કેહેતાં મંગળ ને હોય
તો તે શોભાને પ્રાપ્ત કયાથી થાય ? અને તેના શરીરમાં બળ
શાનું હોય તેને પૃથ્વી (ભુમિ)ધામ (ધર, મકાન) વિગેરે રહેવા
ક્યાંથી મળે સારા શુભ અને પ્રાક્રમ ક્યાંથી મળે. તે ભાંડુથી
સુખ શાનું લોગવે માટે જેને ત્રિજા સ્થાનમાં મંગળ છે.
તેને તો સર્વ વાતે માંગલ્ય કારક છે અર્થાત સર્વ વાતે
સોદ્ધી સિદ્ધીને પ્રાપ્ત કરનારો થાય છે. ॥ ૩ ॥

૩ જા ભાવે શુક્રનું ફેલ.

વણિક્ષિત્રતાપજ્યકૃદ્વૃત્તશીલોવશિત્વધિયાદુર્વશાનામુપૈતિ ॥
ધિનીતોતિલોગંભજેત્સન્યસેદ્ધાતૃતીયાહુર્જશ્રીતોજ્ઞેલતાવત્ ॥૪॥

અર્થ—ત્રીજા સ્થાનમાં શુક્ર હોય તો. તેની નમ્ર વાણીથી
લોકોથી મિત્રાચારી કરશે; વ્યાપાર રસ્તે રહી હુકાન કરશે
પોતાના ભાઈજોથી પ્રીતિ કરશે, તેના શાણ્ડપણના શુભ
કરી હર્જનો તેનું કહું માનશે, તે લોગી હશે તોપણ વખતે
સન્યાસ લેશે. ॥ ૪ ॥

૩ જા ભાવે શુદ્ધતું ફલ.

ભવેઘસ્યદુશ્ચિત્તયગોદેવમત્રીલઘૂનાંલધીયાનસુખસોદશણાં ॥
કૃતધ્નાભવેન્નિમગ્નસુર્થેનમૈત્રિલલારોદધેપ્યર્થલોભોનતદ્વત્ ॥ ૫ ॥

અર્થ—ત્રીજા સ્થાનમાં દેવ શુદ્ધ કેહેતાં શુદ્ધ હોય તો તે
ચોતાના ભાઇથી સુખી થશે; પણ તે કતધ્ની તેમ સ્વાર્થી થશે તે
ચોતાના મિત્રોથી મિત્રતા તોડશે અને તેના ભાગ્યેઠય પ્રમાણે
પૈસો તેને મળશે નહીં તેમ તેનો સ્વભાવ નીચ થશે. ॥૫॥

૩ જા ભાવે શુકલું ફલ.

રતિઃસ્રીજનેતસ્યનોખધુનાશોશુર્ધ્વસ્યદુશ્ચિત્તયગોદાનવાનામ્ ॥
નપુર્ણોભવેત્પુત્રસૌખ્યેપિસેનાપતિઃકાતરોદાનસંશ્રામકાલે ॥ ૬ ॥

અર્થ—ત્રીજા સ્થાનમાં કાખ્ય કેહેતા શુક હોય તો, કુલીન
સ્રીઓથી પ્રીતિ કરશે; તેના ભાઇથી સુખી થશે તેને પુત્રના
પ્રાપ્તિ થશે પણ તે જીવશે નહીં; તે સેનાધીપ્તી થશે તોપણ
તે ચિંતાતુર રહેશે. અને શુદ્ધ કરવામાં તથા દાન આપવામાં
ભયઅસ્ત રહેશે. ॥ ૬ ॥

૩ જા ભાવે શનીનું ફલ.

નૃતીધેશનૌશીતલનેવચિત્તંજનાદુઘમાનમ્મયતેયુક્તભાપિ ॥
અવિધ્નભવેત્કર્હિચિત્તૈવશાખ્યંદશશાસુખીદુર્ધ્વખઃસત્કૃતોપિ ॥ ૭ ॥

અર્થ—સુહૃદે કેહેતાં ત્રીજા સ્થાનમાં શની હોય તો, તેની
વૃત્તિ યાન્ત રહેનારી નથી; તે ભાગ્યહીન થશે, તે લોકો-
પયોગ માટે તથા હિંમ જાળવવામાં સંયુક્ત ભાવણ કરશે. તે
આશ્રાણધ રહેશે, તેના અનંકરણમાં નિરંતર સંતાપ રહેતાં
તે સુખને પામશે નહીં; અને કદાપિ સલામાં તે સત્કારને
પામશે તોપણ પાછળથી લોકો તેને દુર્ધ્વખ કેહેશે, ઓટલે
નિંદા કરશે. ॥ ૭ ॥

૩ જા ભાવે રાહુનું ફલ.

નનાગોથસિંહોપુખવિક્રમેણપ્રયાતીહસિંહીસુતેતસમત્વમ્ ॥
નૃતીધેજગત્સોદશવસમેતિપ્રયાતોપિશાખ્યંકૃતોયત્રહેતુઃ ॥ ૮ ॥

અર્થ—ત્રીજા સ્થાનમાં રાહુ હોય તો, તે ગજ એટલે હાથી તથા હર્યક્ષ એટલે સિંહ જેવો પરાક્રમી થશે તેના સાથે સર્વ લોકો પોતાના સહોદર (ભાઈઓ) પ્રમાણે વર્તશે અને તેને આનંદમાં રાખશે, તે પોતાના ભાગ્યોદયના પ્રતાપવડે તથા યત્ન વડે કરી દ્રવ્યના લાભને પ્રાપ્ત કરશે અને તેના ભાગ્યનું વર્ણન કવી સરખા માણસો ઘણું કરશે જેથી તેની કિંતિ દેશોદેશ ફેલાશે. ॥ ૮ ॥

૩ ભ ભાવે કેતુનું ફલ.

શિખીવિક્રમેશનુનાશવિવાહધનલોગર્થેષ્યતેભોધિકચ ॥
સુદદર્શનાશસહાબાહુપીડાભયોદ્દેગચિંતાકુલત્રવિધતે ॥ ૯ ॥

અર્થ—ત્રીજા સ્થાનમાં કેતુ હોય તો તેના શત્રુનું બળ દુર થાય છે તે માણસ વાહવિવાહમાં જીત મેળવશે તેમ દ્રવ્યનો લાભ મેળવશે અને વિલાસ શી થશે તેને ઐશ્વર્ય પ્રાપ્ત થશે, તે માણસ ચીંતા, ત્રાસ, અને ભયવડે કરી મનમાં સદા બચાકુળ રહેશે તે દેખાવમાં તેજસ્વી જણાશે પણ તેના ભાઈઓ જીવશે નહીં, તેના હાથમાં વાયુની અથવા કોઈપણ પ્રકારની બાધી (રોગ) થશે ॥ ૯ ॥

(૨૦૧) ત્રિભભાવ જીપર અહોનિદષ્ટિનું ફલ.

સૂર્ય દ્રષ્ટિ ફલમ્.

તૃતીયગેહૃરવિવિક્ષિતેચસહોદરપુર્વસુખવિનસ્યતિ ॥
પરાક્રમેવાધિભવન્નવભાગ્યેનૃપાન્નયૈવાવનસંશયોઽત્ર ॥ ૧ ॥

અર્થ—ત્રીજા ભાવે સૂર્ય દેખતો હોયતો ભાઈઓના સુખ વગરનો ગમે તેટલું પરાક્રમ કરે તોપણ ધારેલું કારીય સફળ નહીં કરનારો રાજા તરફથી ભય ચા દુઃખ લોગ-વનારો જાણવો. ॥ ૧ ॥

ચંદ્ર દ્રષ્ટિ ફલમ્.

સહજંગેયદિચંદ્રવિલોકિતેભાગિનિજમકરોનપરાક્રમી ॥
પ્રથમપુર્વધનેનસુખધનંતદંતુચોતરંગેસકલાર્થદ ॥ ૨ ॥

અર્થ—ત્રીજા ભાવે ચંદ્રમા દેખતો હોય તો પોતાનો જન્મ થયા પછી પોતાની માતા પુત્રનો ગર્ભ ધારણ નહીં કરતાં પુત્રીનો ગર્ભ ધારણ કરી બેનને જન્મ આપે છે. પોતે પરાક્રમિ ન હોય તો પણ પહેલી તથા છેલી અવસ્થામાં ઘણું ધન મેળવી ઘણું સુખ ભોગવનારો થાય છે. ॥ ૨ ॥

મંગળ દ્રષ્ટિ ફલમ્.

તુતીયભાવેયદિલીમદ્રષ્ટિ પરાક્રમેસિદ્ધિમુપૈતિતુનમ્ ॥
દેશાંતરેરાજ્યલેચમાન્યસહોદરાણાંચવિનાશનંત્યાત ॥૩॥

અર્થ—ત્રીજા ભાવે મંગળ દેખતો હોય તો પોતાના પરાક્રમે કરી સર્વ વાતની રિહી ત્રિદિ કરવાવાળો પરદેશમાં માનમરતબાથી રહેવાવાળો તેમ રાજાઓથી ચા રાજ્ય જેવી રીધી ભોગવનાર શ્રીમાનોથી મહેરબાની મેળવનારો થાય છે પણ ભાન્ડુ ઓટલે ભાઈ બહેનના સુખ વગરનો બાંધવો ॥૩॥

શુક્ર દ્રષ્ટિ ફલમ્.

સહજગેદ્વિજરાજ્યુતેક્ષિતેસહજસૌખ્યયુતઃશ્વનરઃસદા ॥
વલ્લિજકમરેતોત્રવિચક્ષણેનરવર ખલુતીર્થકરોઘમી ॥ ૪ ॥

અર્થ—ત્રીજા ભાવે શુક્ર દેખતો હોય તો ભાન્ડુ ઓટલે ભાઈઓ તથા બહેનોના સુખવાળો, વેપાર કરવામાં ગણો જીલ્લમિ ને વેપારથી શુજરાન ચલવનારો ઘણો ડાહ્યો શુદ્ધિ-શાળી અને તિર્થ યાત્રા કરવાવાળો બાંધવો ॥ ૪ ॥

શુક્ર દ્રષ્ટિ ફલમ્.

મુરશુર્યાદિવિક્રમમીક્ષતેસહજસૌખ્યયુતઃપુરુષોભવેતમ્ ॥
પિતૃધનપિતૃવર્ણત ગર્વિતસ્વજનખંડુરેતથચકિર્તિમાન્ ॥૫॥

અર્થ—ત્રીજા ભાવે શુક્ર દેખતો હોય તો ભાઈભાંડુના ઘણા સુખવાળો ભાગ્યશાળી ધનવાન ત્રીજા ભાવનું સંપૂર્ણ સુખ મેળવનાર પિતાના ધનનો ભોક્તા પિતાથી દુર થનારો અલીમાંની સ્વજન અને જાંધુ વર્ગમાં જન્મ મેળવનારો દરેક વાતે સુખી બાંધવો. ॥ ૫ ॥

શુક દ્રષ્ટિ ફલમ.

સહજગેસતિભાગવવીક્ષિતેસહજસૌખ્યશ્રુતશ્ચનરઃસદા ॥

તદ્વસ્તુપુષ્પિશ્રુતઃકલિલકન્યકાજનિવિદેશગતોતૃપપૂજત ॥ ૬ ॥

અર્થ—ત્રીજા ભાવને શુક દેખતો હોય તો તે ભાવનું પુરેપુરું સુખ આપે છે. તેમજ પરદેસમાં શ્રીમાનોથી તેમ રાજા-જોથી માંન મેળવે છે. ભાઈ ભાડુથી સુખી થાય છે. અને પુષ્ટ શરીરવાળો. પુત્રીથીને ભિત્તમ કરવાવાળો સદા સુખમાં રહેવા વાળો થાય છે.

શનિ દ્રષ્ટિ ફલમ.

યત્તિપરાક્રમગશનિવીક્ષિતેબહુપરાક્રમવાન્બલવાનમવેત ॥

સહજપક્ષમુસૌખ્યવિનાશકઃફલવિપાકકરાસુફલંનહી ॥ ૭ ॥

અર્થ—ત્રીજા ભાવને શનિ દેખતો હોય તો ઘણું પરાક્રમ, બલવાન ભાઈભાંડુથી દુઃખી તેમ લાલ મળવાના વખતે નુકશાંની અને વૃદ્ધ પછે કેાઈપણ શુભ ફળની આશામાં નીશફળતા મેળવનાર ભાંણવે. ॥ ૭ ॥

રાહુ દ્રષ્ટિ ફલમ.

તૃતીયગેરાહુનિરીક્ષિતે ચ પરાક્રમાત્સિદ્ધિમુપૈતિનમઃ ॥

નાનાર્થસૌખ્યબહુપુત્રદુર્ગચારાગ્નિસર્પાન્નચરાજતૌભયમ્ ॥૮॥

અર્થ—ત્રીજાભાવે રાહુ દેખતો હોય તો, પોતાના પરાક્રમથી સર્વ મનની ઇચ્છાઓ સફળ કરી ઘણા પ્રકારે સુખ ભોજીતે છે. અને પુત્રોથી દુખ ભોગવનારો, ચોર, અગ્નિ, સર્પ તથા રાજાથી લાયવાળો અર્થાત્ દુઃખ પામનારો થાય છે ॥ ૮ ॥

(૨૦૨) ૩ જા ભાવે રાશીભાવ ગ્રહમિદ્ધ ફલ.

શૌર્યાધિપે રાહુસમેતરાશિ નાથાન્વિતે રાહુયુતે વિલગ્ને, ।

સર્પાદિભ્યં વિક્રમરાશિનાથે ભુધેનચુક્ટે ગલરોગભાકસ્યાત્ ॥૧૧॥

અર્થ—ત્રીજા ભાવનો સ્વામી, અને રાહુની રાશિનો સ્વામી એ બુધ જો જને રાહુ સાથે લગ્નમાં હોય તો

સર્પનો ભય થાય છે અથવા ત્રીજા ભાવનો સ્વામી બુધ સાથે હોય તો ગરહનનો રોગી થાય છે. ॥ ૧ ॥

ભગ્યેશ્વરે વિક્રમનાથશુકે, ચતુષ્પદાનાં પ્રવક્તાન્તર્ણીતિમા
ગયાં ભયં વા જલશશિ ભગ્ને જલપ્રભાદં સમુપૈતિભતઃ ॥૨॥

અર્થ—ત્રીજા ભાવના સ્વામી સાથે લગ્નમાં શુક્ર હોય તો ચતુષ્પદા પશુથી એટલે ગાય, બેશ, બોહા, ગધા વિગેરે આર પગવાળા પશુથી ભય થાય છે અને લગ્નમાં જળચર (૪, ૮, ૧૨,) રાશી હોય તો પાણીથી ભય થા મુચ્ચુ થાય છે. ॥ ૨ ॥

શૈયાધિપે ભાનુયુતેઽત્રવીરશ્ચન્દ્રાવિન્તે માનસર્વેયં જાત. ।
દુષ્ટો જડો લેખ્ય યુતે પ્રકોપી સૌમ્યાન્વિતેસાત્વિકશુદ્ધિયુક્ત ॥૩॥
ભવાન્વિતે ધીરશુષ્ણાકિરામઃ સમસ્તશાસ્ત્રાર્થ વિશારદઃસ્વાત્
કામાતુરઃ શુક સમન્વિતે વૃ તન્મુલકોપાત્ કલહપ્રવીણઃ ॥૪॥

અર્થ—ત્રીજા ભાવનો સ્વામી સૂર્ય સાથે હોય તો શૂરવીર, અંદ્ર સાથે હોય તો ધીરજવાળો, મંગળ સાથે હોય તો દુષ્ટ, જડ, અને ક્રોધી; બુધ સાથે હોય તો સત્વ શુદ્ધી, શુક્ર સાથે હોય તો શુભવાન, પંડીત, સર્વ શાસ્ત્રોને જાણનાર, શુક સાથે હોય તો કામાતુર, અને કંભવિકારથી, ક્રોધ, કલ્પના વિગેરે કરનારો થાય છે. ॥ ૩-૪ ॥

લેયાધિપે પાપયુતે કિતે વા દુઃસ્થાનગે વૈશ્વ વિનાશભ્રિતિ ।
કેન્દ્ર ત્રિકોણે શુભખેટ શુકતે શુભે કિતે વાયદિવૈર્થ શાલી ॥૫॥

અર્થ—ત્રીજા ભાવનો સ્વામી પાપગ્રહો સાથે થા તેમની દષ્ટિવાળો હોય, થા ૬-૮-૧૨ એ હોય તો ખીરજ વિનાનો (અધીરો) થા કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) ત્રિકોણ. (૫-૬) માં શુભગ્રહો સાથે થા તેમની દષ્ટિવાળો હોય, તો ધીરજ-તાવાળો થાય છે. ॥ ૫ ॥

ત્રિજા ભાવનો સ્વામિ જો, મંગળ સંગે જાય ।
અષ્ટમે જો જન્મે વસે, લાઠ નાસ્તી થાય. ॥ ૬ ॥

અર્થ—ત્રિજ્ઞાવનો સ્વામિ મંગળના સાથે આઠમા ભાવે હોય તો ભાઈયોનું સુખ નાશ થાય છે. ॥ ૬ ॥

પાપ ગ્રહાનિ રાશિમાં, પાપિ સંગે હોય ।

નાનો ભાઈ તો જન્મીને, મર્યું પામે સે જોય. ॥ ૭ ॥

અર્થ—ત્રિજ્ઞ ભાવે પાપિગ્રહનિરાશી ૧,૮,૫,૧૦,૧૧, હોય અને તેમાં પાપગ્રહ સૂર્ય, મંગળ કે શનિ હોય તો નાનો ભાઈ મૃત્યુ પામે છે. ॥ ૭ ॥

ત્રિજ્ઞે શુભ શુભ દ્રષ્ટિથી, ભાઈ લ'ભા આયુ પાય;

પાપિ સંગે યા દ્રષ્ટિથી, મધ્યમ મુખિયો થાય. ॥ ૮ ॥

અર્થ—ત્રિજ્ઞ ભાવે સુભગ્રહ ચંદ્ર, બુધ, ગુરુ યા શુક્ર, હોય ને તેમના ઉપર જો સુભગ્રહો પૈકીના કોઈ શુભગ્રહનિ દ્રષ્ટિ હોય તો ભાઈયોનું લાંબુ આયુષ્ય ભણવું. પણ તે શુભ ગ્રહો ભેગા પાપિગ્રહ હોય યા દ્રષ્ટી હોય તો ભાઈયોનું મધ્યમ સુખ હોય છે. ॥ ૮ ॥

ત્રિજ્ઞે સૂર્ય કુર દ્રષ્ટિયે, મોટા ભાઈનો નાશ ।

ત્રિજ્ઞે શનિ કુર દ્રષ્ટિયે, નાનો ભાઈ ખસાસ ॥ ૯ ॥

અર્થ—ત્રિજ્ઞ ભાવે સૂર્ય પાપદ્રષ્ટીમાં હોય તો મોટા ભાઈનો ને શનિ પાપ દ્રષ્ટીમાં હોય તો નાનાભાઈનો નાશ કરે છે. ॥ ૯ ॥

ત્રિજ્ઞે મંગળ કુર દ્રષ્ટિયે, સર્વ ભાઈનો નાશ ।

શુભ ગ્રહ દ્રષ્ટિ સંગે, કષ્ટક હોય બચાવ. ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—ત્રિજ્ઞ ભાવે મંગળ પાપગ્રહનિદ્રષ્ટીમાં હોય તો તમામ ભાઈયોનો નાશ કરે છે પરંતુ જો શુભગ્રહ ભેગો હોય યા તેનિ દ્રષ્ટી હોય તો કષ્ટક ભાઈયોનો બચાવ કરે છે. ॥ ૧૦ ॥

ત્રિજ્ઞ યિ ત્રિકોણમાં, યા કેન્દ્રિ શુભ થાય; ।

ભાઈયોનું સુખ ભોગવે, કુર દ્રષ્ટિ સંગે દુખ પાય. ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—ત્રિજ્ઞ ભાવયિ ત્રિકોણમાં યા કેન્દ્રસ્થાનમાં જો શુભગ્રહો હોય તો ભાઈયોનું સુખ ભણવું અને તેના ભેગા

જો પાપિ (કુર) મહા હોય ચા દ્રષ્ટી હોય તો દુખ ભણવું.
॥ ૧૧ ॥

ત્રિજ્ઞ સ્થાને સ્વમહિ, ચોથા સંગે હોય, ।
ભાઈ વધારો નવ કરે, હોય તેટલા હોય. ॥ ૧૨ ॥
ત્રિજ્ઞે ચોથા સંગે મહી, મંગળ લેગા જાય, ।
ભાઈયો નિ વૃદ્ધિ કરે, બિજાથિ નવ થાય. ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—ત્રિજ્ઞભાવનો સ્વામી ત્રીજા ભાવે ચોથા ભાવના સ્વામિ સાથે હોય તો ભાઈયોનો વધારો ન કરતાં જેટલા હોય તેટલાજ રહે છે અને ત્રિજ્ઞનો ચોથાનો સ્વામિ મંગળના લેગા હોય તો ભાઈયોનો વધારો કરે છે, પણ મંગળ શીવાયના બિજા મહો ત્રિજ્ઞ ચોથાના સ્વામી લેગા હોય તો ભાઈ-યોનો વધારો કરતા નથી. ॥ ૧૨-૧૩ ॥

ત્રિજ્ઞ ભાવે શનિ વસે, નાનાભાઈનો નાશ ।
શુભ મહુ દ્રષ્ટિ સંગથિ, કંઈક જીવનનિ આશ. ॥ ૧૪ ॥
અર્થ—ત્રિજ્ઞ ભાવે શની નાનાભાઈનો નાશ કરે છે. જો શુભમહુનિસાથે હોય ચા દ્રષ્ટિવાળો હોય તો બચાવ થાય છે ॥ ૧૪ ॥

પાપ દ્રષ્ટિ કે સંગથી, ત્રિજ્ઞે શાતે જાય, ।
ભાઈ નાનો એકજ થશે, બાકિ ભાઈ નવ થાય. ॥૧૫॥
ત્રિજ્ઞે લગ્ને જઈ વસે, યાતનુ સંગે ત્રીજે હોય, ।
યાતનુ સંગે ત્રીજે સ્વમહી, તો જોડે જન્મે જોય. ॥૧૬॥

અર્થ—ત્રિજ્ઞભાવનો સ્વામી સાતમા ભાવે પાપમહુના લેગા કે દ્રષ્ટિવાળો હોય તો તેને એક નાનો ભાઈ થાય છે તે શીવાય નાના ભાઈયોની આશા રાખી શકાય નહીં. ત્રિજ્ઞને માલીક લગ્નમાં જોડે પહેલા ભાવે હોય. અથવા લગ્નના માલીક સાથે ત્રિજ્ઞ ભાવનો સ્વામી હોય ચા લગ્નનો માલીક અને ત્રીજા ભાવનો માલીક જો જને ત્રીજા ભાવે હોય તો જોડે જ ભાઈયો સાથે જન્મે છે. ॥ ૧૫-૧૬ ॥

(૨૦૩) ચોથા ભાવમાં રહેલા ગ્રહોનું ફલ.

ભાવ વિચાર.

સુરશ્રદ્ધગામ ચતુષ્પદાંવા ક્ષેત્રોષમાલો મનઃ ચતુર્થે ।
દ્રષ્ટે શુભાનાં શુભ યોગતોવા ભવેત્પ્રભૂતિનિયમેનતેષામ ॥૧॥

અર્થ—ચોથો ભાવ જેને મિત્ર થા માતૃ ભુવન કહેવામાં આવે છે. તેમાં, મિત્ર, ઘર, ગામ, જાનવર, માતા, અને જમીનનો ઉદ્યમ, વિગેરે જોવામાં આવે છે ચોથા ભાવમાં શુભ ગ્રહો રહ્યા હોય, અથવા ચોથા ભાવને સુલગ્રહ-જોતા હોય તો તેનું કૃણ વધારે સારૂ આપે છે. ॥ ૧ ॥

૪ થા ભાવે સુર્યનું ફલ.

દુરીચેદિનેશતિશાભાધિકારીજનઃસંસ્રવેદ્વિગ્રહંબુતોપિ ॥
પ્રવાસીવિપક્ષાહેવમાનસંગઠાચિન્નશાંતિભવેત્તત્તથેતઃ ॥૨॥

અર્થ—ચોથાસ્થાનમાં જો સુર્ય પડ્યો હોય તો, તે પ્રવાસ કરનારો થશે તેમ શ્રેષ્ઠ પદવીને પામશે તે પોતાના ભાઈઓથી સંતાપને પામશે તે શત્રુઓથી યુદ્ધ કરતાં તથા વિવાહ કરતાં હાર પામશે. તેની વૃત્તિ કદાપી શાન્ત થવાની નથી. જેથી તેના અતઃકરણમાંથી કદાપી ચિંતા મટવાની નથી. ॥૨॥

૪ થા ભાવે ચંદ્રનું ફલ.

યદાંબંધુગોળાંધવૈશત્રિજ-માનૃપદ્ધારસર્વાધિકારીસદૈવ ॥
વયસ્પાદિમેતાદૃશનૈવસૌખ્યસતસીગણુતોષમાયાતિસમ્યક્ ॥૩॥

અર્થ—જો ચોથા સ્થાનમાં નિર્ધીનાથ કેહેતાં ચંદ્રમા હોય તો તેની માતૃશ્રી પ્રેમ યુક્ત હોય, તે પોતાના મિત્રના વિયોગે કરીને રાજ્યમાં અધિકાર મેળવશે તેને પોતાના આયુષના પૂર્વ ભાગમાં આ પ્રમાણે સ્થિતિ નહીં મળે. પણ તેને પોતાના પુત્ર સ્ત્રીઓ વિગેરેથી જ્ઞાનક પ્રાપ્ત થશે. ॥૩॥

૪ થાભાવે મંગળ ફલ.

યદાભ્યુત્પાદઃ સંભવેતુર્થભાવેતદાકિંમહાસાનુકૂલાજનાનામ ॥
સુહૃદ્મર્સૌખ્યનર્દિચિહિચિત્યકૃપાવસ્રભૂનીર્દિસેત્યભૂમિપાલાત્ ॥૪॥

અર્થ—તુર્થ કેહેતાં ચોથા સ્થાનમાં જે મંત્રજ હોય અને ઘીજા ગ્રહો અનુકુળ હોય તો તે શું ન કરી શકે? જે કે તે પોતાના મિત્રોનું મુખ નહીં મેળવે પણ કીર્તિ તે મેળવશે. રાજ્યદ્વારથી મેહેરણાની તથા વસ્ત્ર મેળવશે તેમજ સદા આનંદમાં રહેશે. તેને ભુમી, ઘર, ઇત્યાદિક પ્રાપ્ત થશે અને સંતાપરૂપી સચુદ્રને દૂર કરશે. ॥ ૩ ॥

૪ થા ભાવે બુધનું ફલ.

અતુર્થચરેશ્વરંદ્રજઆમિત્રોવિશેષાધિકૃતભૂમિનાથાંગણસ્ય ॥
ભવેદશેખકોલિખ્યતેવાતદુક્તંતદારાપરૈપેતકંતોષનંચ ॥ ૪ ॥

અર્થ—ચોથા સ્થાનમાં બુધ હોય તો તેને સારા મિત્ર મળશે, તે રાજ્યસ્થાનમાં સત્તાપ્રીય થશે; કિંવા રાજ્યાધિકારી થશે. તેના યોગે કરીને તે નૃપતિને આપત્તિમાં લાવશે, કિંવા તે લેખક થશે, યા ઘીજાને તાબામાં રાખી લખાવનાર થશે; અને તે પોતાના બાપના પૈસાની પરવા રાખશે નહીં. ॥ ૪ ॥

૪ થા ભાવે શુક્રનું ફલ.

શુક્રદ્વારતઃશ્રવ્યતેવાજિહ્વેષાદ્વિભ્રેઆરિતોવેદધોષાપિતદ્વત ॥
પ્રતિરુપદ્વિનેઃકુર્વેતેપારિચર્યંઅતુર્થશુરૈતમમંતર્ગતંચ ॥ ૫ ॥

અર્થ—ચોથા સ્થાનમાં શુક્ર હોય તો તેના ઘર આગળ હમશાળાહશે તેથી તે ઘોડાઓના ખુખારે ભુમી ભડકશે, તેના મકાનમાં પ્રાપ્ત થશે સદા વેદવોશ ત્રેમચુકત કરશે, તેના શત્રુ દ્વેશ તણને વિવેકચુકત રહી સેવા કરશે અને તેના અંતઃકરણમાં સંતાપ રૂપી અગ્ની જ્વલત રહેશે. ॥ ૫ ॥

૪ થા ભાવે શુક્રનું ફલ.

મહિત્વેકોયસ્યતુર્થેડ્યુરેજ્યૌજનૈઃકિંજનૈઃઆપરૈરૂપતુષ્ટેઃ ॥
કિંચત્પૌષધેજનમતઃસજનન્યાઅધીનાપિતોપાયનેરેવપૂર્ણ ॥૬॥

અર્થ—ચોથા સ્થાનમાં શુક્ર હોય તો, તે લોકોની અંદર મોહોટો કહેવાશે; તેના યોગે કરીને કેટલાક લોકો તેના ઉપર

ધર્મ્યા કરશે અને કેટલાક સંતુષ્ટ થયેલા તેનાથી સંતોષને
યાંમશે પણ તે લોકો તરફથી તે માણસને કંઈ પણ ફાયદો
થવાનો નથી, તે માણસને સ્વતંત્રતાથી રેહવાને સાક્ષી
લાગશે તેની માતૃશ્રી મુખમાં રહેશે, અને તેને દ્રવ્ય ગમે
ત્યાંથી ઈનામ દાખલ મળશે. ॥ ૬ ॥

૪ થા ભાવે રાનીનું ફલ.

અતુર્યેશનોપૈતૃકયાતિદુરધનમંદિરભંધુવર્ગપિવાહઃ ॥
પિતૃઆપિમાતૃશ્વસંતાપકારીશુદ્ધેવાહુનેહાનયોવાતરોગી ॥ ૭ ॥

અર્થ—જોથા સ્થાનમાં રાની હોય તો તે માણસને
પોતાના પિતાનું દ્રવ્ય મળશે નહીં પોતાના ભાઈઓ અને
સંબંધીઓનો ગમે તે પ્રકારનો અપવાદ તેના માથે રહેશે
તેના ધારેલા વીચારો પૂર્ણ થશે નહીં તે પોતાના માતા
પીતાના અંતઃકરણમાં સંતાપ આપશે, તેના ઘરનો તથા
વાહનનો વિનાશ થશે અને તેના શરીરે વાઝુની પીડા
થશે. ॥ ૭ ॥

૪ થા ભાવે રાહુનું ફલ

અતુર્યેશ્વમાતૃનેરુદ્ધવાલ્યાશીતલંકિવહિઃસ્થાત ॥
સચ્ચેદન્યથામેષગોકર્કોવાયુધર્ષેસુરોભૂપતેર્બંધુરેવ ॥ ૮ ॥

અર્થ—જોથા સ્થાનમાં રાહુ હોય તો માતૃશ્રીને બાધી
કરે અને તે માણસને સંતાપ રૂપી અશી અંતઃકરણમાં સદા
રહે. જો કદાપિ રાહુ મેષ તથા કર્કરાશીમાં હોય તો સારો
લાભ આપનારો થાય છે જગર જો રાહુ યુધના ઘરમાં
જોટલે મિથુન તથા કન્યારાશીમાં હોય તો તે માણસ રાજાના
સરખો શોભે છે ને તે માણસને બંધુજનો વંદન કરે છે
તેમ તેની કીર્તિનો ફેલાવો થાય છે અને અતેક પ્રકારે લાભ
મેળવે છે. ॥ ૮ ॥

૪ થા ભાવે કેતુનું ફલ.

અતુર્યેનમાતૃ મુખનાકકાચિત્સુત્કર્ણતપૈતૃકંનાશમેતિ ।
શિખીભંધુવર્ગાત્મુખખોગ્યગેહુચિરનોવસેત્સ્વેશુદ્ધેવ્યાથતાચેત ॥૯॥

અર્થ—ચોથા સ્થાનમાં કેતુ હોય, તો તેની માતા વ્યાધીથી દુઃખી થશે તે પોતાના મિત્રોના ભરૂંશે પોતાની સર્વ લક્ષ્મી મિત્રોને સોંપી પોતાના ઉપર લંછન કલંક લેશે, જો કેતુ ઉચ્ચ રાશીનો હોય તો તે પોતાના ભાઈઓથી તેમ સગા સબંધીઓથી સંપૂર્ણ પ્રીતિ કરવાવાળો થવાથી તે સુખી થશે અને તે પોતાના ઘરમાં બેસી નહીં રહે બહુ જગોએ ફર્યા કરશે પણ તેનું ચિત્ત વ્યથ રહેશે. ॥૬॥

(૨૦૪) ચોથા ભાવ ઉપર ગ્રહોની દૃષ્ટિનું ફલ,

સૂર્ય દ્રષ્ટિ ફલમ્.

વિદોષિતે આપી અતુર્થ ગૃહે સૂર્યઃ કરોત્યેવહી માતૃપિઠમ્ ।
બંધુક્ષયં ચૈવ યશઃ સુખં ચ લાભાર્થં પુન્યયશઃ સદૈવ ॥૧॥

અર્થ—ચોથા ભાવે સૂર્ય દેખતો હોય તો, માતાને પિડાકારી બંધુઓનો એટલે ભાઈઓનો ક્ષય કરનાર પણ ચસવાન શુભવાન ઘણો સુખી હરેક વાતે લાભની પ્રાપ્તિ કરવાવાળો પુન્યવાન અને હરેક કામમાં જસ મેળવનાર થાય છે. ॥ ૧ ॥

ચંદ્ર દ્રષ્ટિ ફલમ્.

તુરીયગે શીત કરે ચ દ્રષ્ટે બંધુક્ષયં ચૈવ યશઃ સુખં ચ ॥
લાભાર્થં પુન્ય યશઃ સવાયુઃ પિત્રાદિલોભાન્ન કરોતિ સૌખ્યમ્ ॥૨॥

અર્થ—ચોથા ભાવે ચંદ્રમા દેખતો હોય તો, બંધુ એટલે ભાઈઓનો નાશ કરનારો યશવાન, શુભવાન, ભાગ્યવાન પુન્યશાળી વાત વ્યાધીની પીડાવાળો પીત્રાઈ એટલે કુટુંબી તરફનું સુખ નહીં લોગવનારો અને લોકો તરફના સુખનો નાશ કરનારો બનુવો. ॥ ૨ ॥

ભોમ દ્રષ્ટિ ફલમ્.

તુર્થ ભાવતૃહ આરવીક્ષિતે માતૃકૃષ્ટ અથ તુર્થ વર્ષ કે ।
ભુપતેર્ભવતિ ભૂમિતઃ સુખં દર્શનનય રિપુર્વિનરથતિ ॥૩॥

અર્થ—જોથા ભાવે મંગળ દેખતો હોય તો, જોથા વર્ષે માતાને કષ્ટકારી થાય છે તે રાજદારી જમીન ભગીરીનું કામ કરતાં સુખ ભોગવનારો થાય છે તેમ તેને દેખવાથી શત્રુ-ઓનો પણ નાશ થાય છે અર્થાત તેની દૃષ્ટિ આગળ કોઈ પણ શત્રુ ટકી શકતો નથી એવો મહાન તેજસ્વી ભણવો. ॥૨॥

બુધ દ્રષ્ટિ ફલમ્

બુધેક્ષિતે યથય વૃષં ભાવે માતૃશ્વસૌખ્યં પ્રચુરં કરોતિ ॥
રાજયાદિ સૌખ્યં ધનવર્ધનં ચ પિતૃર્ધનં ચૈવ હિ કામહુબ્ધઃ ॥૪॥

અર્થ—જોથા ભાવે બુધ દેખતો હોય તો, માતા તરફના ઘણા સુખવાળો, રાજ તરફથી ચા રાજ જેવા શેઠ શાહુકારો તરફથી સુખી ધનની વૃદ્ધિ કરવાવાળો, પિતાની લક્ષ્મીમાં વધારો કરનારો પણ ઘણો કામી કામહુબ્ધ રતીનો રશીલો, ઘણો ત્રીયા રસ આપનારો ભણવો. ॥ ૪ ॥

શુક્ર દ્રષ્ટિ ફલમ્

હિષ્ણુક સુખભાવે નિર્દક્ષિતે જનકમાતૃ સુખંતવતુલં ભવેત્ ॥
ગજરથા ચ્યુતોથ ચ પંડિતઃ સ્વજનવર્ગે ભવત્વ વૃદ્ધયશઃ ॥૫॥

અર્થ—જોથા ભાવે શુક્ર દેખતો હોય તો, માતા પિતાના ઘણા સુખવાળો, હાથી, વોડા, ને રથ પાલખી વાળા શ્રીમાનો જેવું સુખ ભોગવનારો અથવા તેમાંથી કોઈ પણ વાહનને રાખનારો મહાન પંડિત ચા પંડિત જેવા ડાહ્યા પુરોમાં પુછાનારો પોતાના સ્વજનોમાં સહુથી વધારે માન મરતથો મેળવનારો ડાહ્યો અને જસનિ પ્રાપ્તિ કરવાવાળો ભણવો. ॥ ૫ ॥

શુક્ર દ્રષ્ટિ ફલમ્

સંપૂર્ણ દ્રષ્ટિયદિતુય ભાવે શુક્રસ્તદા માતૃસુખંકરોતિ ॥
કર્માધિકેદ્રવ્ય ચુતોનરઃ સ્યાદશઃશ્ચ સૌખ્યં બહુવાહુતોત્યમ્ ॥૬॥

અર્થ—જોથા ભાવે શુક્ર સંપૂર્ણ દેખતો હોય તો, માતાને ઘણું સુખ આપનારો, સર્વ કાર્ય કરવામાં તત્પર

દ્રવ્યવાન ચશવાન અને ગાડી ગોડા વિગેરે વાહનનું સુખ
લોગવનાર જાણવો. ॥ ૬ ॥

શની દ્રષ્ટિ ફલમ્

તુર્થભાવ ભવને શનીક્ષિતે તાતમાતૃમરણં ભવેન્નૃણામ્ ॥
જન્મતોહિખલુ તુર્થ વર્ષકે પેાપ્પોચગદ્દતોમહુન્દયમ્ ॥ ૭ ॥

અર્થ—જોથા ભાવે શનિ દેખતો હોય તો, માતા
પિતાને અનિષ્ટ જોટલે મર્ણુ તુલ્ય પીડા થાય છે અથવા
જોથા કે સોલમા વર્ષે માતાને થા પીતાને થા પોતાને રોગથી
મળી પીડા લોગવવી પડે છે. ॥ ૭ ॥

રાહુ દ્રષ્ટિ ફલમ્

અતુર્થગહે તમસા નિરીક્ષિતે માતૃઃસુખં નૈવ કરોતિ તસ્ય ॥
કર્મોદયં મલેન્મહુલાભવ્યં ચ વ્યથાકરેત્યાશ્ચ નરસ્યદાર્ણવા ॥૮॥

અર્થ—જોથા ભાવે રાહુ દેખતો હોય તો, માતાના
સુખ વગરનો મલેન્મ જાતિથી ભાગ્યનો હિંસ્ય કરવાવાળો
પેટમાં હમેશાં દારૂણ કહેતાં મળી પીડાવાળો જાણવો. ॥૮॥

(૨૦૫) ૪ થા ભાવે રાશી ભાવ ગ્રહ મિત્રફલ.

હવ્ને ચૈવ યદા જીવો ઘને કૌરિશ્ચ સંસ્થિત ॥
રાહુશ્ચ સહજે સ્થાને તસ્ય માતા નજીવતિ ॥૧॥

અર્થ—હવ્નમાં શુક્ર બીજાભાવમાં શની અને જોથા ભા-
વમાં રાહુ હોય તો તેની માતાનું મરણ થાય છે. ॥૧॥

હવ્ને પાપો વ્યય પાપો ઘને સૈમ્યો પિ સંસ્થિતઃ ॥
સત્પત્રે ભવને પાપઃ પરિવાર ક્ષયકરઃ ॥ ૨ ॥

અર્થ—હવ્નમાં અને જારમે પાપગ્રહ બીજા ભાવમાં
શુભ ગ્રહ અને સાતમા ભાવે પાપગ્રહ હોય તો તે પરીવારક
જોગ થતો હોવાથી તેના પરીવારનો નાશ થાય છે ॥૨॥

સૌમ્ય દ્રષ્ટ્યાધકત્વાતુ માતૃર્જન સુખં ભવેત ॥
પાપદ્રષ્ટ યાધિકત્વાતુ માતૃર્કષ્ટં સુખનહી ॥ ૩ ॥

અર્થ—ચોથા ભાનને ઘણા શુભ અહો ભેતા હોય તો માતા તરફથી ધનનો શુખી અને પાપ અહો ભેતા હોય તો માતા તરફથી ઘણા દુખી ભણવો કે સ્વપ્ને પણ માતાનું સુખ તેને મળે નહીં ॥૩॥

ચોથે સ્વઅહિ સુભઅહિ, યા ચોથે દ્રષ્ટિ થાય ।

પાપ દ્રષ્ટિ યા સંગમિન, માતા સુખ તો પાપ ॥ ૪ ॥

વિદ્યા વિનય સદ્ગુણ તો, સકલ કલા પ્રવિણ ।

રિદ્ધિ સિદ્ધિ અતિ ઘણી, દુઃખમા નહીં કેા દિન ॥૫॥

અર્થ—ચોથા ભાવે સ્વઅહિ સુભ અહિ હોય, યા સુભઅહિનિ દ્રષ્ટિ હોય, પાપઅહિનિ દ્રષ્ટિ યા સોળત ન હોય તો માતાના સુખવાળો, વિદ્યાવાન, વિવેકી, સદ્ગુણી, કદેક કાર્યમાં પ્રવિણ, અને રિદ્ધિ સિદ્ધિને લોગવનારો થાય છે. ॥૪-૫॥

ખર અને હસનો ધણિ, ખર આઠ ખારમાં જાય ।

હજો શી નિરખલ બને, માખાપ વિનાનો થાય. ॥ ૬ ॥

અર્થ—ચોથા ભાવનો સ્વામિ છઠ્ઠા, આઠમા, યા ખારમા ભાવમાં હોય અને હજનનો સ્વામિ નિરખળ હોય તો માતાના સુખનો નાશ કરે છે. જો હસમાનો માલીક તે ભાવોમાં હોય તો પિતાનો નાશ કરે છે, જો ચોથા ભાવનો અને હસમા ભાવનો સ્વામી ૬, ૮, ૯, ૧૨ મા ભાવે હોય તો માતા અને પિતાનો નાશ કરે છે. ॥ ૬ ॥

ખર આઠ કે ખારમાં, સાતનો સ્વામિ હોય ।

માતા પિતા દુનિયા તજે, સોલ વર્ષમાં જોય. ॥ ૭ ॥

અર્થ—છઠ્ઠા કે આઠમા ભાવે સાતમા ભાવનો સ્વામિ હોય તો સોળ વર્ષમાં માતાપિતા દુનિયાને છોડી પરલોક વાશી થાય છે. ॥ ૭ ॥

ચોથો હસમો સૂર્ય સંગ, યા સૂર્ય દ્રષ્ટિયે થાય ।

હસે ભાનુ ચોથે શશિ, પ્રથમ પિતા મૃત્યુ પાય ॥ ૮ ॥

અર્થ—ચોથા ભાવનો ને દસમા ભાવનો સ્વામી સૂર્યની સાથે રહેલો હોય, ચા સૂર્ય નિદ્રાસ્થિમાં હોય અથવા દસમા ભાવે સૂર્ય અને ચોથા ભાવે ચંદ્ર હોય તો માતાના પહેલા પિતાનું મૃત્યુ થાય છે. ॥ ૮ ॥

શનિ મંગળ કે મધ્યમાં, સૂર્ય કરે જો વાસ ।
પિતાનો નાશ ન કરે, ચંદ્રથી માત ખલાસ. ॥ ૯ ॥

લગ્ને શુક્ર બિલે શનિ, ત્રિલે રાહુ જાય ।
માતાનું મર્ણુજ કરે, દુઃખ કરે શુ થાય. ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—શનિ અને મંગળના વચ્ચેમાં સૂર્ય હોય તો પિતાનો અને ચંદ્ર હોય તો માતાનો નાશ કરે છે. પહેલા ભાવે શુક્ર બિલે શનિ ને ત્રિભ ભાવે રાહુ હોય તો પછી માતાનું મર્ણુ કરે છે. ॥ ૯-૧૦ ॥

ચોથો સ્વામિ સ્વગ્રહી, ત્રિકોણ કેન્દ્રી જાય ।
અથવા જીચમાં જઈ વસે, વિદ્યાને લક્ષિમ પાય. ॥૧૧॥
બિલે અથવા ચારમાં, સુલ રાશી જો થાય ।
સુલગ્રહ સંગ ચંદ્રથિ, ગાડી ઘોડા પાય. ॥ ૧૨ ॥
ચંદ્ર સંગ ચોથો ધણી, લગ્ને વાસ કરંત ।
ચા ચંદ્ર સંગ લગ્નેશથિ, અથ સ્વારી કરંત. ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—ચોથા ભાવનો સ્વામિ ત્રિકોણ (૫-૯) ચાકેન્દ્રી (૧-૪-૭-૧૦) માં સ્વગ્રહી કે જીચનો થાય તો વિદ્યાને લક્ષિમ અને મેળવનાર થાય છે.

બિભ ભાવે અથવા ચોથા ભાવે સુલગ્રહનિ ૨, ૭, ૩, ૬, ૪, ૯, ૧૨, રાશી પૈકીની રાશી હોય ને તેમાં સુલગ્રહ ચંદ્રની સાથે મેઠા હોય તો ગાડી, ઘોડા ચા ગઘેડાઓનું વાહન સુખ ભોગવનારો થાય છે.

ચંદ્રના સાથે ચોથાનો માલીક લગ્ને હોય અથવા લગ્નેસ સાથે ચંદ્ર હોય તો ઘોડાઓની સ્વારી કરનાર થાય છે. ॥ ૧૧-૧૨-૧૩ ॥

ચાર નવ ના સ્વામિ જે, જે અગિયારે ભાય, ।

યા ચોથે દ્રષ્ટિ યોગથિ, સૂવર્ણ સહેજમાં પાય. ॥૧૪॥

ચાર નવના સ્વામિયો, સંનેશ સંગમાં હોય, ।

શુર દ્રષ્ટિના યોગથિ, રાજ્ય સમુ મુખ ભોય. ॥ ૧૫ ॥

અર્થ—ચોથા ભાવનો અને નવમા ભાવનો સ્વામી અગીઆરમા ભાવે હોય અથવા ચોથા ભાવ ઉપર એ શ્રેણીની દ્રષ્ટિ હોય તો તે પુરૂષ સહેજમાં સૂવર્ણ કહેતાં સોનાની સમૃદ્ધિવાળો થાય છે.

ચોથાનો ને નવમાનો સ્વામી હનના સ્વામી સાથે હોય ને તેના ઉપર શુર નિદ્રા હોય તો તે પુરૂષ રાજ્ય સમાન મુખ લોગવનારો થાય છે. ॥ ૧૪-૧૫ ॥

ત્રણ ચાર ખટ સાતના, નવ ચાર અને સંનેસ, ।

સંગ કરે ચોથા તથા, ઘણા દેશ તો લેશ. ॥ ૧૬ ॥

અર્થ—ત્રીજાના, ચોથાના, છઠ્ઠાના, સાતમાના, નવમાના અને હનના સ્વામિયોની સાથે ચોથા ભાવનો સ્વામી હોય તો ઘણા દેશને લોગવનાર રાજા સમાન તે પુરૂષ થાય છે. ॥ ૨૦ ॥

ચોથા બારે જમ વસે, પરદેશી નર થાય ।

યા તો પર ઘરમાં વસે, યા જીવુ ઘર તો પાય. ॥૧૭॥

ચોથા બાઠે જઈ રહે, જર વિના વેશન ।

ખટમાં જે જઈને રહે, શત્રુ જોડી.ઘરે ભણુ. ॥ ૧૮ ॥

ચોથા ત્રિકોણે ચડે, યા કેન્દ્રી થાય ।

સુંદર ઘરમાં તે રહી, ગ્રેમદા ને ગ્રેમ પાય ॥ ૧૯ ॥

અર્થ—ચોથા ભાવનો સ્વામી હનથી બારમા ભાવે હોય તો પરદેશમાં રહેવાવાળો અથવા પારકા ઘરમાં બાઠે રહેવાવાળો થાય છે યાતો જીવના ઘરમાં રહેવાળો થાય છે.

ચોથા ભાવનો સ્વામી આઠમા ભાવે હોય તો ઘર વિનાનો ને છકા ભાવમાં હોય તો શત્રુના પાડોશમાં રહેનારો થાય છે.

ચોથાનો સ્વામી ત્રીકોણ (૫-૬) અથવા કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) માં હોય તો સારા સુંદર ઘરમાં રહી પ્રેમદાને પ્રેમનો રસ સદા પાયાં કરે છે. ॥ ૧૭-૧૮-૧૯ ॥

(૨૦૬) પાંચમા ભાવમાં રહેલા ગ્રહોનું ફલ.

ભાવવિચાર

બુદ્ધિ પ્રખ્યાત્મજ મંત્રવિદ્યા વિનયગર્ભસ્થિતિ નીતિસંસ્થાઃ ।
સુતલિધાને લવને નરાણાં હોરાગમજ્ઞૈઃ પરિચિતનીયમ્ ॥૧॥

અર્થ—પાંચમે ભાવ જેને પુત્ર ભુવન કહેવામાં આવે છે તેમાં બુદ્ધિ, પુત્ર, મંત્ર, વિદ્યા, વિવેક, ગર્ભ સ્થિતિ તથા નીતિ, એ સર્વનું જ્ઞાદેય પડિતોએ વિચાર કરીને કહેવું. ॥ ૧ ॥

૫ મા ભાવે સૂર્યનું ફલ.

સુતસ્થાનગેપૂર્વભપત્યતાપીકુશાગ્રામતિલાસ્કરૈમંત્રવિદ્યા ॥
સ્તિર્વિચ્યનેસંચકોપિપ્રમાદીમૃતિઃ ક્રોડરોગાદિભલાવન્તીયા ॥૧॥

અર્થ—પાંચમા સ્થાનમાં ભાસ્કર એટલે સૂર્ય જેને પડશે હોય તે દ્રવ્યનો સંચય કરશે. મંત્રવિદ્યા ઉપર શ્રદ્ધા રાખશે તેના અંતઃકરણમાં સંતતિને માટે સંતાપ રહેશે તેની બુદ્ધિ તીવ્ર થશે, તે લખવામાં સુતસદી અને કુશળ થશે, તે કાષ્ઠથી સંકેત્યાશે નહીં, છેવટે તેને ભ્રમત રોગ થઈને તેનું મત્સ્ય થશે. ॥ ૧ ॥

૫ મા ભાવે ચંદ્રનું ફલ.

યદાપંચમોયસ્યનક્ષત્રનાથોદાદાતીહસંતાનસતોપમેય ॥
મતિનિર્મલાંરત્નલાભંચભૂમિકૃસીદિનનાનામયોવ્યાવસાયાન્ ॥૨॥

અર્થ—જો ઇંદુ કેહેતાં ચંદ્રમા પુત્રે કેહેતાં પાંચમે ભાવે હોય તો તે માણસની બુદ્ધિ નિર્મળ હોય, અને તે પોતાની સંતતિના શુભવડે કરીને પુર્ણ પ્રમોદને પામશે, તેના વ્યાપારની અથવા ઉદ્યોગની વૃદ્ધિ થશે, જો તે ચંદ્રમા ભંચ રાશીનો હશે તો તે કદાપિ કાળે વ્યાધિને પામનાર નથી ॥ ૨ ॥

૫ મા ભાવે મંગળનું ફળ.

કુળેપત્યમેભઠરોશિર્વદીયાન્નભતન્નુભતનિહૃત્યેકએવ ॥
તદાનીમનદ્યામતિઃકિદિવષેપિત્વયંકુળ્યવત્પ્યતેતસદૈવ ॥૩૥

અર્થ—યુદ્ધિ સ્થાન એટલે પાંચમા સ્થાનમાં મંગળ હોય તો તે માણસના ઉઠરામાં જઠરાશિ પ્રદિસ વધારે હોય. તેને ભાષ્યો હોય નહીં, ને હોય તો જીવે નહીં, તેના મનમાં એટલે અંતરમાં ભય રહેશે નહીં. પણ ચિંતા ઘણી રહેશે તે એવી રીતે કે જેમ તપેલામાં ઉઠળતા હુધનો ઉભરો વારેવારે આવે છે તે પ્રમાણે ચિંતાનો ઉભરો તેના દીક્ષમાં વારેવારે આવ્યાં કરશે. ॥ ૩ ॥

૫ મા ભાવે શુક્રનું ફળ.

વયસ્થાદિમે પુત્ર ગર્ભોનિતિષ્ટેભવત્તસ્ય મેધાર્થસપાઠયિત્રી ॥
શુધૈર્તાંક્યતે પત્યમે શૌહિણે યે કિયદિવતેકૈતવસ્થા ભિચારમ ॥૪૥

અર્થ—પાંચમા સ્થાનમાં શુક્ર પડ્યો હોય તો તે માણસની સ્ત્રીને પૂર્વ વયમાં પુત્રનો ગર્ભ રહેશે નહિ; તેની યુદ્ધિ ઘણું કરીને દ્રવ્ય સંચય કરવા ઉપર તત્પર રહેશે અને તેના અંતઃકરણના વિચાર કોઈથી કળી શકાશે નહિ. ॥૪૥

૫ મા ભાવે શુરનું ફળ.

વિલાસેમતિ યુદ્ધિ નેદવપૂજ્યે ભવેન્નજદ્યક કદપકોલેખકોવા ॥
નિદાને સુતેવિવમાને પિસુતિ ફલો પદ્રવઃ પદ્મકાસૈ ફલસ્ય ॥૫૥

અર્થ—પુત્ર કહેતા પાંચમા સ્થાનમાં, શુર હોય તો તેની યુદ્ધિ વિલાસમાં સદા મગ્ન રહે છે અને જાંઠીજાંઠી કદપનાઓ કરનાર થાય છે તે ખટ શાસ્ત્રનો ભાણુકાર થા વજ્રતા (ભાષણ કરનાર) થા લેખક થા બોલવામાં ખડું ચતુર થાયછે છેવટનો તેન પુત્ર થશે આનંદ વધશે અને ઉદ્યોગનું ફળ મળતી વખતે છેવટે તેને જાપદ્રવ થશે એટલે ગોચીંતી ચીંતા આવી પડશે. ॥ ૫ ॥

૫ મા ભાવે શુકનું ક્લ.

સપૂત્રોપિર્કિયસ્યશુક્રોનપુત્રેપ્રયાસેનર્કિયત્વસપાદિતોથર્ઃ ॥

વ્યુદ્ઝિવિનામંત્રમિષ્ટાસનાભ્યામધીતેનાર્કિયિત્વિત્વેનશક્તિઃ ॥૬૥

અર્થ—જો કે પુત્રસ્થાનમાં કાબજ કેહેતાં શુક નથી તો, કદાચિ સારો પુત્ર હોય તો પણ શો ઉપયોગ રહ્યો ? તેણે અતિ-શય ઉદ્યોગ કર્યો તોપણ તેને શી રીતે ફળની પ્રાપ્તિ થશે ? જો કે તે અમૃતરૂપી જોલ જોલશે તો પણ તે શા કાંમના અર્થાત્ પાત્રમાં ભાવે શુક વિના સર્વ નીરથક છે અને જો શુક હોય તો એ સર્વ કાર્યની સીદ્ધીને પામે છે ॥૬૥

૫ મા ભાવે શનીનું ક્લ.

શનોપચયેચપ્રજાહૃત્કુઃખીવિભૂતિશ્વસાતસ્યશુદ્ધિર્નશુદ્ધા ॥

રહિર્દેવતેશખન્દશાસ્ત્રેનતદ્વતકલિમિત્રતોમંત્રતઃકોઽપીમા ॥ ૭ ॥

અર્થ—પાંચમા ભાવમાં શની હોય તો, તે પ્રજાના હિતને માટે સાવધ રહેશે; તેની ઐશ્વર્યતા ચંચલ થશે, તેની શુદ્ધિ પોતાના મિત્રો સાથે શુદ્ધ રહેશે નહીં. તે મિત્રો સાથે કંકાસ કરશે; જો કે તે કેવ દેવિ ઉપર પુર્ણ ભક્તિ ભાવ રાખશે પણ તે ધર્મ ઉપર પ્રતિ રાખશે નહીં; મંત્ર જંત્ર ચંત્ર વડે કરીને એટલે દેવદેવિયોનિ સાધનાયોમાં તથા લોકોની ભાંજબડોમાં રહેવાથી તેના અંતઃકરણમાં હમેશાં વ્યાધિ થયાં કરશે ॥ ૭ ॥

૫ મા ભાવે રાહુનું ક્લ

સુતેતત્પુત્રોત્પત્તિકૃત્સિદ્ધિકાયાઃસુતોભામિનીચિંતયચિત્તાપઃ

સતિકોડરોગેકિમાહારહેતુઃપ્રપચેનર્કિપ્રાપકાદૃષ્ટવર્જ્યમ ॥ ૮ ॥

અર્થ—પાંચમા સ્થાનમાં રાહુ હોય તો, તેને સંતનિમાં પુત્ર થશે, તેને દ્રવ્યની પ્રાપ્તિ નહીં થાય, તે પોતાની સ્ત્રીને જોઇને નિરંતર અંતઃકરણમાં ચિંતાતુર રહેશે તેના પેટમાં વાસુના રોગથી મંદાગ્નિ થઈ પાચન શક્તિ ગટી જશે જેથી વધારે ખોરાક લેઈ શકાશે નહીં તેથી કરીને આહાર પણ થોડો

થશે, તે માણસ કોટી પ્રકારના પચો તથા પુર્તપણું કરશે તો પણ સંતોષકારક દ્રવ્યની પ્રાપ્તિ થશે નહીં. ॥ ૮ ॥

૫ મા ભાવે કે તુલુ ફલ.

યદાપચમેકેતુપુચ્છપ્રચલિતદસોઠરવાતવાતાદિકષ્ટમ્ ॥
ત્વચ્છુદ્ધિવ્યથાસંતતત્વદષપુત્રાસદાસોભાવેદીર્ઘચુક્તોનરોપિ ॥૬૫॥

અર્થ—પાંચમા સ્થાનમાં કેતુ હોય તો, પોતાનાં સહોઠર(ભાંડું) ના સરીરને વાયુની પીડા પ્રાપ્ત થાય છે તે માંણસ સ્વતંત્ર છુદ્ધિથી કામ કરશે ને તે કામનાથી કરશે નહીં તેને પુત્ર થોડા થશે ને પુત્ર સુખ થોડું મળશે અને પુત્રીયો વધારે થશે ને તે પોતે પરાક્રમી થશે પણ હરેક દોઢોની અંદર તે હરેક વાતે દોશીત ગણાશે અર્થાત તેને કામપણ વાતમાં જસ મલશે નહીં. ॥ ૬ ॥

(૨૦૭) પાંચમા ભાવ ઉપર ગ્રહોની દ્રષ્ટિનું ફલ

સૂર્ય દ્રષ્ટિ ફલમ્

મૃત યદ્દે ચદિસૂર્યનિરિક્ષિતે પ્રથમ સંતતિના શકરં મહિ
તદનુપિત વાતયુત સદાયંદ્ર ભવાદ્ય મુખઃ કથિતઃ સદા ॥૧૮॥

અર્થ—પાંચમાભાવે સૂર્ય દેખતો હોય તો, પ્રથમ પુત્રનો નાસ કરે છે સરીરે વાયુની પીડા રહ્યાં કરે છે તથા સ્ત્રીનું સુખ થોડું રહે છે. ॥૧૮॥

ચંદ્ર દ્રષ્ટિ ફલમ્

મૃતસ્થાનગા ચંદ્રદષ્ટિર્યદા સ્યાત્મ મૃતે મુખ્યમિ ત્રજન્યં સદૈવ ।
નરેન્દ્રાદિતુલ્યમઃ સ્વવશી પ્રધાનોઽપ્ય ચૈ વાનદેશીકથે જીવિતંચ ॥૨૦॥

અર્થ—પાંચમા ભાવે ચંદ્ર દેખતો હોય તો પ્રથમ ગર્ભે પુત્રીનો પીતા ચનાર મિત્રોથી સુખી પોતાના વંશમાં રાજા પ્રમાણે પ્રધાન પદવિ લોગવનાર અને બિજાદેશમાં ધધો-
રોજગાર કરી આજીવિકા ચલાવનારો થાય છે. ॥૨૦॥

મંગળ દ્રષ્ટિ ફલમ્

સુતશ્રુતે યદિ લોભ નિરિક્ષિતે પ્રથમ સંતતિનાશ કરંશ્રીહી ।
જઠરાગ્નિભલુ બાહીરથાધીકો લોભને ભ્રમતિ ચૈવ શ્રુતેશ્રુતે ॥૩૭॥

અર્થ—પાંચમા ભાવે મંગળ દેખતો હોય તો, પ્રથમ
અથેલા સંતાનનો નાશ કરે પેટમાં જઠરાગ્નિનું જોર થાય
બાહાર એટલે કોઈના ત્યાં જન્મવાનું (ખાવાનું) દેખિમાન
અપમાનની ગણતરી નહીં રાખતાં કંઈ પણ નિમિત્ત એટલે
બાહ્યનું કાહાડી જન્મવા જનારો થાય છે. ॥૩૭॥

બુધ દ્રષ્ટિ ફલમ્

સંપૂર્ણ દૃષ્ટિર્થદિ દિધંચમેચ બુધો યદાસ્થાત્તનયા પ્રમુતિઃ ।
આતુષ્ઠયાનંતે ખલુ પુત્ર જન્મ મુકીર્તિરૈધર્થ્યુતો નરોહિ ॥૩૮॥

અર્થ—પાંચમા ભાવે બુધ સંપૂર્ણ દેખતો હોય તો
ચાર પુત્રિયો થયા પછી પુત્રનિ પ્રાપ્તિ થાય છે અને ઘણા
જસવાળો તથા ઘણી સમૃદ્ધિવાળો થાય છે ॥૩૮॥

શુક્ર દ્રષ્ટિ ફલમ્

સંતાન ભાવે શુક્ર પૂર્ણ દૃષ્ટિ. સંતાન સાંખ્ય પ્રચુરકરેતિ ।
સારત્રેષુ નૈપુન્યમથાચ લક્ષ્મી વિધાનં વૈચિરલ્યવિનંચ ॥૩૯॥

અર્થ—પાંચમા ભાવે શુક્ર સંપૂર્ણ દેખતો હોય તો
ઘણા સંતાનના સુખવાળો ઘણા સાસ્રોનો જાણકાર ઘણો ચતુર
લક્ષ્મિવાળો ને વિદ્યાવાનં ધન ધાન્યથિ સુખી અને લાંબા
આયુષવાળો થાય છે ॥૩૯॥

શુક્ર દ્રષ્ટિ ફલમ્

સુત શ્રુતે યદિ કાવ્ય નિરિક્ષિત તનય જન્મ પુનશ્ચ સુતાભવેત ।
દ્રવિષ્ણવાન્ખલુ ધાન્યસુસંચયી પદ્મતિશાસ્ત્ર મથાપિચ સૈખ્યભાદ્ર ॥૪૦॥

અર્થ—પાંચમા ભાવે શુક્ર દેખતો હોય તો તેની સ્ત્રીને
પ્રથમ ગર્ભે પુત્ર અને પછીથી પુત્રિયો જન્મે છે, ઘણો ધન-
વાન અને ધનનો સંગ્રહ કરવાવાળો વીધા લણવામાં કુશળ
અને સદા સુખ લોગવનારો થાય છે ॥૪૦॥

શનિ દ્રષ્ટિ ફલમ.

મુતશુદ્ધે યદિ મન્દ નિરીક્ષિતં મુત મુખં ન કરોતિ નરસ્યહિ ।
સ્થિરમના યશઃશામયવૃદ્ધિલાકરેવ કુલધર્મં રતશ્ચિરં ભવેત ॥ ૭ ॥

અર્થ—પાંચમા ભાવે શનિ દેખતો હોય તો તેને પુત્રનું મુખ મલતું નથી પણ સ્થિર મનવાળો, જસ મેળવનારો રાગી દેહવાળો અને પોતાના કુળમાં ધર્મનો ઘણો રાગી થાય છે. ॥ ૭ ॥

રાહુ દ્રષ્ટિ ફલમ.

મુતશુદ્ધે, યદિ રાહુ નિરીક્ષિતં મુત મુખં ન કરોતિ નરસ્યહિ
તદ્વત્ ભાગ્ય શુરો વૃષ્ટેન્નિઃશમકૃતાવિક્ષાપિહિભારતી ॥ ૮ ॥

અર્થ—પાંચમા ભાવે રાહુ દેખતો હોય તો તેને પુત્રનું મુખ હોય નહીં પણ જો ભાગ્યની પ્રબલતા હોય તો એક પુત્રનું મુખ મળે છે અને રાજ્યથી જસ મેળવનારો પણ વિદાહીન થાય છે. ॥ ૮ ॥

(૨૦૮) ૫ મા ભાવે રાશી ભાવ મહ મિમ ફલ

એક પુત્રો રવૌ પુત્રસ્થાને ચદ્રેમુતા ક્યમ્ ।
લૌએ પુત્રત્રયો વંશ્યા શુધિ પુત્રી ચતુષ્ટયમ્ ॥ ૧ ॥
શુદ્ધ ગર્ભો મુતપત્ય વદ્રમુતા ભગ્નનંદને ।
મનોચ ગર્ભપાતઃચ રાહો ગર્ભોભિવેજતિ ॥ ૨ ॥

અર્થ—પાંચમા ભાવમાં સૂર્ય હોય તો એક પુત્ર ચંદ્રમા હોય તો બે પુત્રિ મંગળ હોય તો વંશ રહેવા પુરતા માત્ર નામનાજ ત્રણ પુત્રો શુધિ હોય તો ચાર પુત્રિયો શુદ્ધ હોય તો પાંચ પુત્ર શુદ્ધ હોય તો છ પુત્રિયો શનિ હોય તો ગર્ભપાત અને રાહુ હોય તો ગર્ભ રહેતો નથી. એમ ચવનાચાર્યે રૂપિતું કહેલું ચવના જાતકમાં થાય છે. ॥ ૧-૨ ॥

પુત્ર સ્થાના દૃષ્ટ મસ્યે સૂર્ય પિતા જવરાશ્વભવેત ॥

ચંદ્રે ચ જલશીતા ક્યાં રાજેષુ ક્ષિતિ નંદને ॥ ૩ ॥

બુધેય શીતલા દોષા ન્દુરાચ વિષ સર્પતે ॥
 પશ્ચાદિલિ હૈત્ય પુન્યે શનો ખાલશુદ્ધે મૃતિઃ ॥૪॥
 રાહો વૃક્ષાદિલિઃ કેતો વિકારૈઃ પીઠનં ભવેત્ ॥
 એહિ યોગાઃ કથિત મુનિદ્ર ભાવિ જાતક એ ક્લં ॥૫॥

અર્થ—પાંચમા ભાવથી આઠમા ભાવે સૂર્ય હોય તો
 તાવથી ચંદ્ર હોય તો પાંચી ચા સીતથી મંગળ હોય તો
 હથીઆર (શસ્ત્ર)થી બુધ હોય તો શીતળાના દોષથી શુદ્ધ
 હોય તો ઝેરથી કે સાપથી શુદ્ધ હોય તો જનાવરથી શની
 હોય તો ખાલ (વાળ)ના ખેંચાયાથી અને રાહુ હોય તો જાડથી
 ને કેતુ હોય તો ઘણી જાતના વિકારથી પુત્રને પીડાઓ
 થાય છે. ॥ ૩-૪-૫ ॥

પચમે કલશે લોમે શનિ નાત્ર નિરીક્ષિતે ॥
 ગર્ભપાત ભવંદુઃખં મૃતા પત્ય ભયં ભવેત્ ॥ ૬ ॥
 પુત્રે કલનેય ભવતિપાપા મહીમૃતો મૃત્યુગતોયદીશ્યાત્ ॥
 સૌમ્ય દ્રષ્ટે સંતાન મુખં પાપદષ્ટે સંતાન પીડા ભવેત્પાપા ॥

અર્થ—પાંચમા ભાવે ચા અગીઆરમા ભાવે રહેલા
 મંગળ ને શની જોતો હોય તો તેની સીને ગર્ભપાતથી દુખ
 અને સંતાનનું સુખ નષ્ટ થાય છે અને પાંચમે સાતમે પાપ ગ્રહ
 હોય ને આઠમે મંગળ હોય તો તેની સીને ગર્ભ આવ
 થાય છે પાંચમા ભાવે સુભ ગ્રહો દેખાતા હોય તો સંતાનનું
 સુખ અને પાપ ગ્રહો દેખતા હોય તો સંતાનનું દુઃખ
 જાણવું. ॥ ૬-૭ ॥

નવાંશ સંખ્યાધ્યયવાંક સંખ્યાદ્રષ્ટ્યામુલાનાંધિ શુષ્ક સંખ્યા ॥
 કિલિષ્ટા ચ પાપગ્રહ દ્રષ્ટિયોગાન્મિત્રાય મિત્રગ્રહદ્રષ્ટિ ॥૮॥

અર્થ—પાંચમા ભાવનો સ્વામી જે રાશીના નવમાં
 સમાં હોય તે રાશીના આંક પ્રમાણે અથવા પાંચમા ભાવમાં
 જે રાશીનો આંક હોય તે પ્રમાણે સંતાનનિ સંખ્યા જાણવી.
 અને પાંચમા ભાવ ઉપર જેટલા સુભગ્રહોની દ્રષ્ટિ હોય
 તેનાથી જમણી ને પાપગ્રહની દ્રષ્ટિ હોય તેટલી કમી

સંખ્યા જાણવી જો મિશ્રગ્રહ એટલે શુભને અસુખ હોય તો
મિશ્રકલ જાણવું ॥ ૮ ॥

તુલા મીન ગ્રેષ્ઠ વૃષ્ઠે દૈત્ય પૂજ્યે ધનીરાજમાની કલાકૌતુકીય ॥
ત્રયોડસ્યાત્મભવૈચિરંભવિતાથશવેદત્સરેવહિલીતિદ્વિતિયોદશા

અર્થ—જેની જન્મકુલળીમાં તુલા મીન થા વરખ
રાશીમાં શુક્ર હોય તે માણસવજ્રો ધની રાજમાની કલાકૌ-
તુકીવાળો થાય છે અને તેના પુત્રો ચીરંજીવી રહે છે પણ
બીજે વર્ષે દંધક અગ્નિનો ભય આવી પડે છે. ॥ ૯ ॥

પંચ થિ ખટ ખટ બારમાં, પાપિ કરે જો વાસ, ।
યા સતે જઘ પાંચે વસે, પુત્ર હોય વિનાસ. ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—પાંચમા ભાવથિ છઠ્ઠી, આઠમા, કે બારમા
ભાવમાં પાપિ ગ્રહો રહ્યા હોય થા સાતમા ભાવનો માલિક
પાંચમે રહ્યો હોય તો પુત્રોનો નાસ કરે છે. ॥ ૧૦ ॥

પાંચે રાહુ ઘર કરે, પંચમ ખટમાં જાય, ।
યાતો ખટ બારે વસે, પુત્ર સુખ નવ પાય. ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—પાંચમે રાહુ બેઠો હોય, પાંચમાનો માલિક
૬, ૮, થા ૧૨ મા ભાવે બેઠો હોય તો પુત્રોનું સુખ
નાશ થાય છે. ॥ ૧૧ ॥

પંચમ કેન્દ્ર ત્રિકોણમાં, સુભ રાશીમાં હોય, ।
યા સુભ સંગ કે દ્રષ્ટીથિ, સંતતિ સુખતો જોય. ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—પાંચમા ભાવનો સ્વામી કેન્દ્ર (૧,૪,૭,૧૦)
ભાવમાં ચાત્રી કોણ (૫,૬) ભાવમાં શુભ ગ્રહોની રાશીમાં
હોય થા તો સુભગ્રહના ભેગે કે દષ્ટિમાં હોય તો સંતાનનું
સુખ સારું હોય છે. ॥ ૧૨ ॥

બિજે પાંચમે નિરખળિ, પાપ દ્રષ્ટિ પંચમેશ, ।
થથિ ભારીયા ભોગવે, સંતતિ સુખ નવ લેશ, ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—બિજભાવનો અને પાંચમા ભાવનો સ્વામિનિર્બળ હોય ત્યા પાપ દૃષ્ટિમાં પાંચમા ભાવનો સ્વામિ હોય તો ગમે તેટલી સ્ત્રીઓ લોગવે તો પણ સંતાનનુ મુખ મળતું નથી. ॥૧૩॥

સાતે શુક દશે ચંદ્રમા, ચોથે પાપિ હોય, ।

સંતતિ થઇ નાસજ થશે, આપણુ ચાલે ન કોય, ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—સાતમે શુક હોય, દસમે ચંદ્રમા હોય ને ચોથા ભાવે પાપી ગ્રહ હોય તો છોકરાં થઇ નાસ પામે છે. અમાં આપણા મનુષ્યનો કંઈ જીપાય ચાલતો નથી. ॥ ૧૪ ॥

પાંચ ખટ કે બારમાં, પંચમ પાપિ જાય, ।

સંતતિ તો થાયે નહી, થાયે તો મર જાય, ॥ ૧૫ ॥

મકર કુંભે ચંદ્રમા, પંચમ ભાવે જાય, ।

સૂર્ય શુકની દૃષ્ટિયે, દુલયે પુત્ર માન, ॥ ૧૬ ॥

અર્થ—પાંચમાંનો માલીક પાપિગ્રહ હોય અને તે પાંચમે છઠે કે બારમે ભાવે રહ્યો હોય તો છોકરાં થતાં નથિ ને કહાચ થાય તો મરી જાય છે. ॥ ૧૫ ॥

પાંચમા ભાવે મકર (૧૦) કે કુલ (૧૧) રાશીમાં ચંદ્ર હોય ને સૂર્ય શુકની દૃષ્ટિ હોય તો બિજ સ્ત્રીયે છોકરાં થાય છે. ॥ ૧૬ ॥

લગ્ને મંગળ આઠે શનિ, ત્યા પંચમે સૂર્ય જાય, ।

વૃદ્ધપણે પુત્ર થશે, વંશ વૃદ્ધિ તો માન. ॥ ૧૭ ॥

લગ્ને શનિ આઠે શુક, પંચમે મંગળ થાય, ।

વૃદ્ધપણે પુત્ર થશે, વંશ નાસ નહી થાય. ॥ ૧૮ ॥

અર્થ—લગ્ને મંગળ, આઠે શનિ ને પાંચે સૂર્ય, હોય તો વૃદ્ધપણે પુત્ર થાય છે. ॥ ૧૭ ॥

લગ્ને શનિ, આઠે શુક, પાંચમે મંગળ હોય તો પણ વૃદ્ધપણે પુત્ર થાય છે ને વંશનિ વેલિ ચાલુ રહે છે. ॥૧૮॥

રાહુ મંગલ કે બિચમે ત્યા સંગે પંચમ જાય, ।

ગર્ભુ મુનિતો ઝેમ કહે, પુત્ર નાસ્તિ થાય. ॥ ૧૯ ॥

અર્થ—રાહુ ને મંગળના મધ્યમાં અથવા તો તેમના લેગે પાંચમાંના સ્વામિ હોય તો ગર્ગ મુનિ કહે છે કે પુત્રાનિ નાસ્તિ થાય છે. ॥ ૧૬ ॥

અગિઆરે ચા પંચમે, મંગળ કરે જો વાસ, ।
શનિ દ્રષ્ટિના યોગથી, સ્ત્રીને ગર્ભપાત, ॥ ૨૦ ॥
પુત્ર ક્ષેત્ર પાપિ વસે, અતિ મંગળ વાસ. ।
નારિ બિચારી શું કરે, અધુરે ગર્ભપાત. ॥ ૨૧ ॥

અર્થ—અગિઆરમે કે પાંચમે શનિની દ્રષ્ટિમાં મંગળ ચડેલા હોય તો સ્ત્રીને ગર્ભપાત થાય છે ॥ ૨૦ ॥

પાંચમે કે સાતમે પાપિ અહ હોય, આઠમે મંગળ હોય તો પણ સ્ત્રીને ગર્ભપાત થાય છે. ॥ ૨૧ ॥

લગ્નનો સ્વામિ લગ્નમાં, ચા બિજે ત્રિજે થાય, ।
પ્રથમ ગર્ભે પુત્ર થશે, પિછે પુત્રિ પાય. ॥ ૨૨ ॥
પાંચ સાત અગિઆરમાં, લગ્નેસ નવમાં જાય, ।
પ્રથમ ગર્ભે પુત્ર થશે, પિછુ પુત્રિ થાય. ॥ ૨૩ ॥
ખટ અષ્ટ દસ બારમાં, તલુ ચારે વાસ કરંત, ।
પ્રથમ ગર્ભે પુત્રિ થશે, પિછુ પુત્ર કહંત. ॥ ૨૪ ॥

અર્થ—લગ્નનો સ્વામિ ૧, ૨, ૩, ૫, ૭, ૯, ને ૧૧ મા ભાવણાં હોય તો પહેલા (પ્રથમ) ગર્ભે પુત્ર થાય ને પછી પુત્રિ થાય છે જો લગ્નનો સ્વામિ ૪, ૬, ૮, ૧૦, ને ૧૨ મા ભાવમાં હોય તો પહેલા ગર્ભે પુત્રિ થાય ને પછી પુત્ર થાય છે. એમ જાતકાલરણ પા. ૭૧ ના શ્લોક ૨, ને ૫, પુરતો ટેકો આપે છે. ॥ ૨૨-૨૩-૨૪ ॥

પાપ દ્રષ્ટિયે શુર પડે, સુભ દ્રષ્ટિ સંગ ન થાય, ।

દેવતાઓના આપથી, પુત્ર સુખ નવ પાય. ॥ ૨૫ ॥

અર્થ—પાપઅહાનિ દ્રષ્ટિમાં શુર હોય ને સુભઅહનિ દ્રષ્ટિ ન હોય તેમ સુભઅહ લેગે ન હોય તો દેવતાઓના આપથી પુત્રો થતા નથી અને કદાચ થાય તો નાશ પામે છે. ॥૨૫॥

ખડ સ્વામિ ગુરુ સગમાં, યા ખરનિ દષ્ટિ લેત, ।
બ્રાહ્મણ કેરા આપથી, પુત્ર સુખ નવ દેત. ॥ ૨૬ ॥

અર્થ—ગુરુના લેગો છકા ભાવનો સ્વામી હોય યા
ગુરુ ઉપર તેની દષ્ટિ હોય તો બ્રાહ્મણના આપથી પુત્રોનું
સુખ નાશ પામે છે. ॥ ૨૬ ॥

પાંચમેશ નિરખળ ખને, રાહુ કેતુ સંગ થાય, ।
સંગ ન કરતાં દષ્ટિથી, સર્પ દોષે પુત્ર ન પાય. ॥ ૨૭ ॥

અર્થ—પાંચમા ભાવનો સ્વામી નીરખળ હોય ને તેના
લેગો રાહુ યા કેતુ હોય અથવા દષ્ટિ હોય તો સર્પના દોષથી
પુત્રોનું સુખ નાશ પામે છે. ॥ ૨૭ ॥

પાપી ચાર આઠ બારમાં, પાંચમેશ શનિ સંગ થાય. ।
માતા દોષે પુત્રો મરે, પ્રાયશ્ચિતે સુખ પાય, ॥ ૨૮ ॥

અર્થ—ચોથે, આઠમે, યા બારમે ભાવે પાપ ગ્રહ
બેઠેલા હોય અને પાંચમાનો સ્વામી શનિના લેગો હોય તો
માતાના દોષથી પુત્રોનો નાશ થાય છે. માટે પ્રાયશ્ચિત કર-
વાથી પુત્રનું સુખ મળે છે. ॥ ૨૮ ॥

(૨૦૯) છકા ભાવમાં રહેલા ગ્રહોનું ફલ

ભાવવિચાર

વૈરિપ્રાતઃ કૂરકર્માભિયાનાં ચિંતા શંકા માતૃલાનાં વિચારઃ ॥
હોરાપારા વાર પારં પ્રયાતૈ રે તત્સર્વે શત્રુભાવે વિચિંત્યમ્ ॥૧॥

અર્થ—છકો ભાવ જેને શત્રુ ભુવન કહેવા માં આવે છે
તેમાં શત્રુ, ખરાબ કામ, રોગ ચિંતા, શંકા, અને મોચાળનું
સુખ દુઃખ વિગેરે જ્યોતિષના પાર પામેલા વિદ્વાનોએ
વિચાર કરીને કહેલું. ॥ ૧ ॥

૬ ઠા ભાવે સૂર્યનું ફલ

રિપુધ્વસકૃદ્ધારકરોયસ્યપષ્ટતનોતિવ્યર્થરાજતોભિન્નતોવા ॥
કૃલેમાતૃશપચ્યતુષ્પાદતોવાપ્રયાણોનિપાર્દર્શિપાદકરોતિ ॥૨॥

અર્થ—છઠ્ઠા સ્થાનમાં દીનમણી એટલે સુર્ય જેને પડયો હોય તેને શત્રુ રહે નહીં, તે પોતાના મિત્રને માટે અથવા રાજાઓની યા શ્રીમાંનોની સોળતથી પોતાના પૈસાનું ખર્ચ કરી નાખશે તેના મોસાળ પક્ષ માં માંમા વિગેરેને તથા તેમના ઠાર ઢાંખર વિગેરેને આગ્રહના યોગે પિંડા થશે અને તેને પ્રવાસ કરતાં લીલ કોળી વિગેરે લોકોથી નુકસાન લોગવડું પડશે. ૧

૬ ઠા લાવે ચંદ્રનું ફેલ

રિપૌરાજતેવિગ્રહેષ્ટાપિરાજાજિતાસ્તેપિશુધોવિધૌસંલપંતિ ॥
તદ્દેવયોનિઃપ્રલાભ્યસોપિપ્રતાપોભવલોભાતુશીલોનતદ્વત ॥૨૦॥

અર્થ—શત્રુ સ્થળે કહેતાં છઠ્ઠા સ્થાનમાં, ચંદ્રમા હોય તો, શત્રુ કદાપિ દ્વેષ રાખે; તોપણ શત્રુનું કાંઈ ભેર ચાલશે નહીં. તે મોઢેથી મીષ્ટ મીષ્ટ વચન બોલશે, તે પુરુષ, પોતાના પ્રાક્રમ વડે કરી રાજા જેવો દેખાશે, અને તેનો સ્વભાવ પોતાની માતૃશ્રીથી બુદ્ધાજ પ્રકારનો થશે ॥ ૨ ॥

૬ ઠા લાવે મંગળનું ફેળ

નતિષ્ટતિષ્ઠેડરથોંગારકેવૈતદગૈરિતા સગરેશક્તિમંતઃ ॥
મનીપાશુખીમાતુલેયેનતદ્વદ્વિલીયેતવિત્તંલભેતાથભૂરિ ॥૨૧॥

અર્થ—છઠ્ઠા સ્થાનમાં મંગળ હોય તો, તેના શત્રુ તેના સાંગે ટકી શકે નહીં, ચુદ્ધ (લડાઈ) કરવામાં પોતાની છત મેળવે હરેક પ્રકારની ચુકતી કરી દ્રવ્ય પ્રાપ્ત કરે અને વાપરી નાંખે તે માણસ વિચારવાન હરેકને સુખ દેનારો અને પોતે સુખી થશે પણ તેના આમા તથા તેના ભાઈઓ તેના જેવા હશે નહીં તેમ અસે પણ નહીં. ॥૨૧॥

૬ઠ્ઠા લાવે શુક્રનું ફેલ

વિરોધીજનાનાંનિરોધીરિપૂણાંપ્રભોધાયતીનાંચરોધોડનલાનાં ॥
શુભસદ્વેબ્યાવહારોનિધીનાંબલાદર્થકૃત્સભવેચ્છુભાવે ॥૨૨॥

અર્થ—જેને છઠા સ્થાનમાં શુધ પડ્યો હોય તે માણસ પોતાના સજ્જનો સાથે વિદ્વતાધર્મી વર્તશે અને શત્રુઓથી નિરોદ્ધતાધર્મી વર્તશે; તે ચતિ ઘોઠાને પ્રત્રાધ કરનારો થશે, તેને વાતુલ પીડા થશે; તે દ્રવ્યરૂપી સમુદ્રમાંથી અપાર ખર્ચ કરશે અને તે વ્યવહાર રસ્તે ચાલનારો થશે, જેથી તેને દ્રવ્ય મેળવવા ગણી મુશીબતો પડશે પણ તે સદા આનંદમાં રહેશે ॥ ૪ ॥

૬ ઠા ભાવે શુક્રનું ફલ

કળતોજનન્યાગ્નિ સંભવેચુઃસ્વિષ્ણવાકપતૌશત્વંતુલ્યમેતિ ॥
અસાદુઃકૃતઃકેરણેતસ્યજેતામહિષ્વાદિશર્માનિતન્માતુલાનામ્ ॥૫॥

અર્થ—છઠા સ્થાનમાં શુક્ર હોય તો, શત્રુનું બળ દૂર કરે; શરીરે વ્યાધી થાય તે પોતાના બળવડે કરીને, હિન્મત રહે અને તેને કોઈ જીતનાર મળે નહીં. પણ તે તથા તેની માતા સદા રોગી રહે અને તેના મોચાળમાં તેના મામાને ઘેર ગાય લેંસ ઇત્યાદિક પશુના મુખનો નાચ થાય છે. ॥૫॥

૬ ઠા ભાવે શુક્રનું ફલ

સદાદાનવેભયેમુધાસિકાશત્રુર્વ્યથઃશત્રુગેચોત્તમૌભવેતામ્ ॥
વિપચેનસંપાદિતંઆપિકૃત્યંતપેન્મંત્રતઃપૂજ્યસૌખ્યંનધતે ॥૬॥

અર્થ—છઠા સ્થાનમાં શુક્ર હોય તો તે માણસના શત્રુ અમૃતથી ભીળયા સમાન રહે છે; અર્થાત્ તેના શત્રુઓ દુઃખી નહીં થાય તે ખર્ચ સાઈ કરશે તેમ તે મસલતખોર થશે તેથી કરી તેને આપદા વેઠવી પડશે. તેણે કરેલાં કામ નિષ્ફળ થતાં તે આપસિમાં આવશે પણ તેનાં માતૃપિતા ભાઈ ભાન્ડુ ને સગાં સંબંધી કોઈ તેનું કલ્યાણ કરશે નહીં. ॥ ૬ ॥

૬ ઠા ભાવે શનીનું ફલ

અરેભૂપતેશ્વૌરોલીતય કિંયદીનસ્યપુત્રોભવેધસ્યશત્રૌ ॥
નચુદ્ધેભવેત્સન્નુખરતસ્યયોદ્ધામહિયાદિકમાતુલાનાંવિનાશ ॥૭॥

અર્થ—છઠા સ્થાનમાં શની હોય તો, મહાન બાહુબળી શક્તીવાન થાય છે જેથી તેની સાથે સુદ્ધ કરવાને પણ કોઈ ઉદ્યોગ રહી શકતો નથી તે માણસ શત્રુથી તથા રાજાથી તથા ચોરથી પણ ડરતો નથી. તેને પોતાના પુત્રથી તથા પોતાની સ્ત્રીથી સુખ સાદ્ મળે છે તેના માથે શત્રુ ટકી શકશે નહીં, તેમ શનીના થોગે કરીને તેના શરીરે વ્યાધી પણ ટકી શકશે નહીં ને તેના મામાનો નાસ થયે. ॥ ૭ ॥

૬ કા ભાવે રાહુનું ફલ

બલબુદ્ધિવીર્યધનવદ્યૈન્નસ્થિતૌવૈરિભાવેપિથેષાંજનાનામ્ ॥
રિપૂણામરણ્યકલેકેવરાહુઃસ્થિરમાનસમાતુલાનોપિતૃવ્યા ॥૮॥

અર્થ—છઠા સ્થાનને વિષે રાહુ હોય તો તે બલુદ્ધિશાળી તથા પુર્ણ પરાક્રમિ થઈ લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિ કરે છે તે માણસ પોતાના શત્રુના પરિવારને અરણ્યમાં ઊગેલા ઘાસની પેઠે નિરસુદ્ધ એટલે નિર્હન કરે છે તે સ્થીર બુદ્ધિવાળો અને ધૈર્ય ધરનારો થાય છે, તેના મામાના તથા તેના પિતૃના મનની સ્થિરતા રહેશે નહીં જેથી તે પોતાના અંતઃકરણમાં સંતોષને પામશે નહીં. ॥ ૮ ॥

૬ કા ભાવે કેતુનું ફલ

તમઃપ્રજ્ઞભાગેગતેષ્ઠભાવેભવેન્માતુલાન્માનસોગારિપૂણામ્ ॥
વિનાશચતુષ્પાત્સુખંતરયવિત્તેશરીરેસદાનામયંવ્યાધિનાશ ॥૯॥

અર્થ—છઠા સ્થાનમાં કેતુ હોય તો શત્રુનો જથ્થો ઘુર થાય, તે માણસ મામાની સાક્ષતાથી ધનવંત થાય, અથવા મામા તેને ભણાવે એમ નહીં તો તે પોતાના મામાના પક્ષ કરનાં પોતે વધારે બુદ્ધિવાન થાય પણ તે અપમાનને પામે તેના શરીરમાં વ્યાધી ન રહે સદા આરોગ્યતામાં રહે તેને ચતુષ્પદાદી પશુથી સુખ મળશે તેની માતા વ્યાધીચુકત રહેશે તેની પાસે લક્ષ્મી થોડી રહેશે જેથી દ્રવ્ય પેદા કરવાને માટે બલુદ્ધિ ઉદ્યોગ કરશે. ॥ ૯ ॥

(૨૧૦) છ ઠા ભાવ ઉપર ગ્રહોની દૃષ્ટિનું રૂળ

સૂર્ય દ્રષ્ટિ રૂલમ્

રિપુ ગૃહેઽથ ચ સૂર્ય નિરીક્ષિતે રિપુ વિનાશ કરશ્ચ નરઃ સદા ॥
ભવતિ દક્ષિણ નેત્રજ્ઞહિતઃખલુસુખંનભવેજનનીજનમ્ ॥૧॥

અર્થ—છઠા ભાવે સૂર્ય દેખતો હોય તો સદા શત્રુ-
ઓનો નાશ કરવાવાળો જમણી આંખે પિઠાવાળો અને
માતાના સુખનો નાશ કરવાવાળો થાય છે અથવા માતાનું સુખ
તેને મળતું નથી. ॥ ૧ ॥

ચંદ્ર દ્રષ્ટિ રૂલમ્

અરિગૃહે સતિ ચંદ્ર નિરીક્ષતે રિપુવિવૃદ્ધિકરઃસતતં વૃણામ્ ॥
ક્ષય કક્ષતિરૂળે મદન ક્ષયં ગુરુચ્ચતો ખલુરોગચ્ચતોભવેત્ ॥૨॥

અર્થ—છઠ્ઠા ભાવે, ચંદ્રમા દેખતો હોય તો ઘણા
શત્રુઓવાળો ક્ષય, ખાંશી યા કફાદિ રોગવાળો કામલોગની
ઘમ્મિયાવાળો અને ચંદ્રની સાથે ગુરુ હોય તો ઘણા રોગવાળો
થાય છે. ॥ ૨ ॥

મંગળ દ્રષ્ટિ રૂલમ્

લૌભદ્રષ્ટિ સમવેક્ષિતેરિપૌ વરીનારા નકરૌ નરસ્યહિ ॥
માતુલિય સુખનાશન. સદા લોહ શસ્ત્ર રૂધિરાગ્નિ પીઠનમ્ ॥૩॥

અર્થ—છઠ્ઠા ભાવને મંગળ દેખતો હોય તો શત્રુઓ
સામે જીત મેળવનારો અને શત્રુઓનો નાશ કરનારો,
મામાના જોટલે મોસાળ તરફના સુખ વગરનો શરીરે લોઢાથી
યા શસ્ત્રથી યા રૂધિર જોટલે લોહીવિકારથી અથવા અગ્નિથી
ભયવાળો બહુવેળા. ॥ ૩ ॥

શુક્ર દ્રષ્ટિ રૂલમ્

વૃષ્ટિગૃહે ચંદ્ર સુતેનિરીક્ષિતે વિશેષતો માતુલજ ચ સૌખ્યમ્ ॥
ચરાપવાદી પરકર્મકારી નાનારિપુ દ્વેષકરશ્ચસન્ધ્યાત્ ॥૪॥

અર્થ—છઠ્ઠા ભાવે યુધ દેખતો હોય તો, મોસાળ પક્ષમાં મામાથી ઘણો સુંખી થાય પારકી નીંદા કરવાવાળો પારકા કામે વાઢવીવાઢ કરવાવાળો અને ઘણા શત્રુઓવાળો થાય છે. ॥ ૪ ॥

શુક દ્રષ્ટિ ફલમ્

રિપુગ્રહે સુરભત્રિ નિરીક્ષિતે રિપુવિષ્ટદિ માહુ ક્ષયકારકં ॥
સ્થિતિવિનાશકરઃ સ ભવેનર પરિક્ષોતિય માતુલજં મુખમ્ ॥૫॥

અર્થ—છઠ્ઠા ભાવે શુક દેખતો હોય તો તેને ઘણા શત્રુઓ થાય પણ સત્રુઓનો પરાજય એટલે ક્ષય થાય પોતાના સ્થાન તથા દ્રવ્યનો નાશ થાય અને માતા પક્ષથી એટલે મોસાળ તરફથી મુખવાળો થાય છે.

શુક દ્રષ્ટિ ફલમ્

અરિગ્રહે સતિ શુક નિરીક્ષિતે ભવતી માતુલજં મુખમ્ભવેત્ ॥
સ્વયમખીહ ભવેન્નન પુછતો, રિપુવિષ્ટદિ વિનાયકરોપિહિ ॥૬॥

અર્થ—છઠ્ઠા ભાવે શુક દેખતો હોય તો, મોસાળ પક્ષના મુખવાળો સર્વે મનુષ્યોમાં પૂજવા તરીકે માન પામનારો અને રીપુ કહેતાં શત્રુઓનો નાશ કરવાવાળો થાય છે. ॥૬॥

શની દ્રષ્ટિ ફલમ્

રિપુગ્રહે સતિમંદ નિરીક્ષિતે રિપુ વિનાશકરઃ સચ્ચમાતુ હૈ ॥
અરણ્ય નેત્ર મુખે વ્રણ પીડિતઃપુરૂષ વાઙ્મવર પ્રમેહુનિ પિડિતઃ ॥૭॥

અર્થ—છઠ્ઠા ભાવે શની દેખતો હોય તો શત્રુઓનો નાશ થાય, મોસાળના મુખનો પણ નાશ થાય, પગમાં, આંખમાં અને મુખમાં પીડાવાળો કઠોર એટલે જોટાં વચન બોલનારો તાવ અને પ્રમેહની પીડાવાળો બહુવેલ. ॥૭॥

રાહુ દ્રષ્ટિ ફલમ્

અરીગ્રહે સતિ રાહુ નિરીક્ષિતે રિપુ વિનાશ કરો મગ્નજે ભવેત્ ॥
ખલવરાઢનહાની કરો નરઃસક્લ સદ્ગુણ વા ન્વિનયાન્વિતઃ ॥૮॥

અર્થ—છટ્ટા ભાવે રાહુ દેખતો હોય તો શત્રુઓનો નાશ કરતા હોવાથી તેના સામે કોઈ પણ શત્રુઓ ટકી શકતા નથી. જો રાહુ સાથે ખલગ્રહ કેહેતાં કોઈ બીજો પાપી ગ્રહ હોય તો ધનનો નાશ થાય છે પણ ઘણાં શુભવાન અને વિનયવાન થાય છે.

(૨૨૧) ૬ ઠા ભાવે રાશી ભાવગ્રહ મિશ્રફલ.

કંઠિ વિકાર કરા બહુ રોગદા ચરણ ગુહો ગુહા મય કારકા ॥
રિપુગતાત્ર શુભાશની સંયુતા ચઢિભવંતી તદાપવન વ્યથાં ॥૧॥

અર્થ—છટ્ટા ભાવે સુભગ્રહ હોય તો કમરમાં પગમાં, શુભ ભાગમાં અને ગુહાને વિશે ઘણા રોગ કરે છે અને તે સુભગ્રહોના ભેગો જો શની હોય તો વાયુનો રોગ કરે છે. ॥ ૧ ॥

યદા રક્તસૂર્યો રીપુસ્થો નરાણાં તદાસન્નઘાતઃ પર્યામિદાહઃ
ભાવે-ભાતુલાનાંનંદ્રકચેન્ધુમાનાંવિષાદ્દક્ષય પાઠિતે સપ્રદિષ્ટ ॥૨॥

અર્થ—છટ્ટા ભાવે મંગળ અને સૂર્ય સુભગ્રહની દ્રષ્ટિરહીત હોય તો મામાનો શસ્ત્રથી ઘાત કે અગ્નિથી ઠાહ કે વીષથી નાશ કરે છે ॥ ૨ ॥

રાહુષ્ટા સંયુતે મંદે સર્વદા રોગ સંયુતઃ ॥
રોગ સ્થાન ગતે હૈમં તદીસેર્વં સયુક્તે ॥૩॥
પષ્ટાષ્ટમગતે સૂર્યે તદ્ વ્યથે ચંદ્ર સંયુતે ॥
પંચમે નવમેડખંડે તુ જલ લીર્તિ વિનાર્દિત ॥૪॥

અર્થ—છટ્ટા ભાવે મંગળ હોય છટ્ટાનો સ્વામી આઠમે રાહુ અને શની સાથે હોય તો નિરંતર રોગી રહે છે ॥૩॥

છટ્ટે કે આઠમે સૂર્ય હોય ને તેનાથી બારમે ચંદ્રમા હોય તો પાંચમે કે નવમે વર્ષે જળથી લીંતી થાય છે. ॥ ૪ ॥

સુતે. સેરિપુ ભાવસ્થે પષ્ટેશી ગુરુ સંયુતે ॥
વ્યથેસે લભ ભાવસ્થે તત્ત્ય પુત્રો રિપુર્ભવેત ॥૫॥

શુર ખટમાં જઇ વસે, પુત્ર સુખ મામી લેત ।

ચંદ તલક એસો લાલે, મામા સુખમાં રહેત ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—છઠ્ઠા લાવે ચંદ્ર, શુક્ર ચા બુધ હોય તો મા-
મીને ઘણી છોકરીયો લાલેજના આ યોગાન યોગથી થતી
હોવાથી એ લાલેજને અપવાદરૂપ છે. ॥ ૬ ॥

છઠ્ઠા લાવે શુર હોય તો મામીને પુત્રો ઘણા થાય
છે ને મામા સદા સુખમાં રહે છે ॥ ૧૦ ॥

ખટમે રાહુ શનિ બસે, મામા પ્રજા નવ પાય ।

ચંદ તલક એસો લાલે, પૂર્વ પુન્ય એક કન્યાય ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—છઠ્ઠા લાવમાં રાહુને શની પડેલા હોય તો
મામાને પુત્રનું સુખ હોય નહીં પણ જો પૂર્વભવની
પુન્યાઈ હોય તો એક પુત્રીનું સુખ મળે છે. ॥ ૧૧ ॥

ધનેશ સંગે સુભગ્રહ, ખટમાં જો કષ્ટ જાય ।

યા તો સુભગ્રહ દ્રાઢથી, સંગ્રામે જય થાય ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—ધન (ખીજ) લાવનો સ્વામિ સુભગ્રહના સાથે
જો છઠ્ઠા લાવે હોય અથવા છઠ્ઠા લાવે રહેલા ધનલાવના
સ્વામી બિપર સુભગ્રહની દ્રષ્ટિ હોય તો શત્રુઓના સાથે
સંગ્રામ (લડાઈ) માં પોતાનો વિજય મેળવે છે. ॥ ૧૨ ॥

શુર શુક્ર કે ચંદ્રમાં, ખટમાં કરે જઈ વાસ ।

લાઇ મોસાળને સાસરી, સુખની રહેતી આસ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—છઠ્ઠા લાવમાં શુર, શુક્ર ચા ચંદ્ર હોય તો
અનુકંથે લાઇઓનું, મોસાળનું ને સાસરીનું સુખ સારૂ રહે
છે ॥ ૧૩ ॥

સત મેશ ખટમાં જઈ ફસે, યા શુક્ર ખટે પડાય ।

નારીનપુષ્ક દુઃખ ઘણું, સંસાર સુખ રદ જાય ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—સાતમા લાવનો સ્વામિ છઠ્ઠા લાવે હોય
અથવા શુક્ર છઠ્ઠા લાવમાં હોય તો નપુષ્ક સ્ત્રી મળવાથી

સંસારના સુખનું નિકંદન થાય છે. જેથી ઘણું દુઃખ સહન કરવું પડે છે. ॥ ૧૪ ॥

ખટમાં મંગળ ઘર કરે, શનિ દ્રષ્ટિયે જોય ।

નાર નપુંક સત્રુ ઘર, અપને પ્રેમરસ હોય. ॥ ૧૫ ॥

અર્થ—છઠ્ઠા ભાવમાં મંગળ, શનિની દ્રષ્ટિમાં હોય તો શત્રુની સ્ત્રી નપુંક હોય છે ને પોતાને પોતાની સ્ત્રીનું સુખ શાર હોવાથી. સદા પ્રેમનો રસ આખ્યા કરે છે. ॥ ૧૫ ॥

(૨૧૨) સાતમા ભાવમાં રહેલા ગ્રહોનું ફલ

ભાવવિચાર

રજાઈથી આપિ વધુ ક્રિયાથી ભવાવિચારો ગમનપ્રમાણમ્ ।
શાસ્ત્રપ્રવિર્ભૈદિ વિચારણીયં કલત્રભાવે કિલ સવ મેતત્ ॥૧૮॥

અર્થ—સાતમા ભાવ જેને સ્ત્રી ભુવન કહેવાય છે તેમાં રજસંભામ, સ્ત્રી, વ્યાપાર, યાત્રાનું પ્રમાણ, એ સગળું ભેતિષ શાસ્ત્રના ભણનારા પંડિતોએ તર્ક શક્તિથી વિચાર કરી ગ્રહોનો સુભાસુભ યોગાન યોગ ભેદને કહેવું ॥ ૧ ॥

૭ મા ભાવે સૂર્યનું ફલ.

સુનાયૌયદાનુભતોનરસ્યપ્રિયાતાપનંપિંડપીડાચચિંત્યા ॥
ભવેતુચ્છલિથિ-કચેવિકચેપિપ્રતિસ્પર્ધ્યાનેતિનિદ્રાંકલચિત્ ॥૧૯॥

અર્થ—જેને સાતમા સ્થાનમાં સૂર્ય હોય તેને સ્ત્રી ત્રફની પીડા થયાં કરશે; અર્થાત્ વ્યાધિયુક્ત સ્ત્રીનું શરીર તત્પર રહેશે તેથી દુઃખી થશે, તેથી કરીને તે મનુષ્ય ચિતાતુર રહેશે તે અનેક ચત્ન કરીને વ્યાપાર માર્ગથી દ્રવ્ય ભાવશે પણ તેને ઇર્ષા અને અદેખાઇના સ્વભાવવડે કરીને નિંદ્રા પણ આવશે નહીં. ॥૧૯॥

૭ મા ભાવે ચંદ્રનું ફલ.

દેહદારસંસમેશીતરરિમર્ધનિત્વભાવેદંધવાણિભ્યતોપિ ॥
રતિસ્ત્રીજનેમિષ્ટભુગૂણુભ્યચેતાક્રુશઃકૃષ્ણપદ્મેનિષકાલિભૂતઃ ॥૨૦॥

અર્થ—મિત્ર એટલે સાતમા સ્થાનમાં ચંદ્રમા હોય તો તે પુરૂષને કાંતિવાન સ્ત્રી મળશે તે વણીકપણના વ્યાપારથી અથવા વ્યાજવરાથી લક્ષ્મિ ધણી મેળવશે, તે પુરૂષ પર સ્ત્રીઓ ઉપર ઘણા ખ્યાર કરશે અને તેની વૃત્તિ લુબ્ધ થશે, તે ચંદ્રમા કૃમ્મપક્ષનો હશે તો તે પુરૂષ શત્રુથી માર્યો જશે. ॥ ૨ ॥

૭ મા ભાવે મંગળનું ફળ.

અનિધારભૂતેનપાણિગ્રહેણપ્રયાણેનવાણિભ્યતોનેનિવૃત્તિઃ ॥
મુહુર્ત્તગાઢઃસ્પર્ધિનાંમેદિનિજઃપ્રહારદને સસમેદપતિનઃ ॥૩॥

અર્થ—સાતમા સ્થાનમાં જેને મંગળ પડ્યો હોય તે પુરૂષનું લક્ષણ વધારે, શુ' કહું પણ તે માણસ વારાંગનાની સોખતથી રત થતાં પણ તુરિ પામનાર નથી, તે માણસને વ્યાપાર અર્થે પ્રવાસ કરતાં પીડા થશે. અને તે પુરૂષ શત્રુના મારથી ચા લાતપ્રહારથી સ્ત્રી પુરૂષ બંને હુઝી થશે. ॥ ૩ ॥

૭ મા ભાવે બુધનું ફળ.

પુતઃશીતગાઃસસમેસંયુવત્યાવિધતેતથાપુષ્પવીર્યચલોગે ॥
અનસ્તંગતોહોમવદેહુશોભાંનશક્રોતિતત્સંપદોવાનુકર્તુમ્ ॥૪॥

અર્થ—જેને સાતમા સ્થાન વિષે બુધ હોય તો, તે પુરૂષ મુંઢર નેત્રવાળી સ્ત્રીઓથી રત પામશે; પણ તે વખતે અદ્ય વીર્ય વાન હશે છતાં તે લોગ ઉપર ઇચ્છા ઘણી કરશે ને તે બુધ અસ્તગતીયે પોહાંચેલો નહીં હોયતો તેની કાંતી કંચન પ્રમાણે મુશોભિત થશે. ॥૪॥

૭ મા ભાવે શુક્રનું ફળ

મતિસ્તસ્થબળહીવિભૂતિશ્ચબહુવીરતિવૈભવેભાગિનીનામબહુવી ॥
ગર્ગર્વકૃત્યત્યગમિત્રભાવેસર્પિઃ ॥ધક્રોખ'ક'ક'ર્ષ'એવ ॥૫॥

અર્થ—શ્રી ભુવન એટલે સાતમા સ્થાનમાં શુર હોય તો, ઘણાં બુદ્ધીમાંનું દરેક સંપત્તિને લોગવનારો પારસ મણી જેવી સુશોભીત કાન્તિવાળો અને પોતાની શ્રી ઉપર અદ્વય પ્રીતિ કરનારો થશે તેની વૃત્તિ સદા જ્ઞાનદમાં રહેશે; તે પોતાના રૂપથી કામદેવની પેઠે અણીમાન કરશે અને તેના શરીરમાં શક્તિથી બળનો વધારો થશે ॥ ૫ ॥

૭ મા ભાવે શુક્રનું ફલ

કલત્રેકલત્રાભસુખંતોકલત્રાલકલત્રંતુશુકેભવેદનગર્ભ ॥
વિલાસાધિકૌગણ્યતેવ્યપ્રવાસીપ્રયાસોદ્ધપકઃકેનશુદ્ધંતિતસ્માન ॥૬॥

અર્થ—કર્મ કહેતાં શ્રી ભુવન એટલે સાતમા સ્થાનમાં શુક્ર હોય તો તેને કાન્તીવાન શ્રી મળે છે એટલું જ નહીં પણ રતનના ગાભલા જેવી શ્રીઓની સાથે પ્રીતિ કરનારો થાય છે તે પ્રદેશમાં ઉદ્ધમ અર્થે જશે નહીં. તેની બુદ્ધિ પોતાના દેશમાં આ ગામમાં રહેવાને માટે તત્પર રહેશે, અને તે પરતુ (પારકું) થોડું કામ કરશે તો પણલોકો તેનાથી સંતોષ પામશે ॥ ૬ ॥

૭ મા ભાવે શનીનું ફલ.

સુદારાન મિત્રચિરં ચાશ્વિત શનોદૂનત્રે દંપતીરોગ શુકતો ॥
અનુસાહસાતમકૃદ્દીનચેતકુતોવીર્ધવાનવિબ્હુલોલોદુપઃપ્રયાત્પાજા ॥

અર્થ—શ્રી ભુવન એટલે સાતમા સ્થાનમાં શની હોય તો, તેને કાન્તીવાન સારા શુભવાળી શ્રી મળશે તેને મિત્રો પણ સારા શુભવાન મળશે તેનું દ્રવ્ય અળંકાર રહેશે અને તેમાંથી ખુટે તેટલું તે મેળવ્યાં કરશે તે પોતે તથા તેની શ્રી બન્ને વ્યાધી શુક્ર તથા નિરંતર બિદાશીમાં ચિન્તાતુર રહેશે; તેથી કરીને તે ઉત્સાહ ને પામશે નહીં. તે નિરવીર્ય છતાં વિબ્હુળ વધારે થશે. ॥૭॥

૭ મા ભાવે રાહુનું ફલ

વિનાશકલેશુધુર્નેતધુવત્યોદ્ધમાતુપાકાદિનાચંદ્રમદી ॥
કમહૈયથાલોઽથેભતવેદાવિયોગાપવાદઃસમન્નપ્રયતિ ॥ ૮ ॥

અર્થ—સાતમા સ્થાનમાં જેને રાહુ પડ્યો હોય તેની તરફ કામની (સ્ત્રી) ધાતુગત વિકારે કરીને મૃત્યુ પામશે, તેના ખોટા કર્મથી કરીને સદા અગ્નિની જ્વાળાની માફક સંતાપને પામશે ને તે વિયોગી થશે, તેને લોગ વિલાસ મૌજ શોખની ઇચ્છા થશે નહીં પણ તેવા વિચારો તેના મનમાં વારંવાર પ્રગટ થશે અને તેનાથી તેના દીલમાં જે સંતાપ થશે તે કોઈનાથી સમાવી શકાશે નહીં ॥ ૮ ॥

૭ મા ભાવે કેતુનું ફલ.

શિખીસપ્તમેષુયસીમાર્ગચિંતાનિવૃત્તસ્વનાથાયવાપારિભીતિઃ ॥
ભવેત્કીટગઃસર્વદાલાભકારીક્ષત્રાદિપીડાવ્યયોવ્યગ્રતાચેત્ ॥૬૫॥

અર્થ—સાતમા સ્થાનમાં કેતુ હોય તો તેને પાણીથી લાય થશે તે માર્ગમાં જતાં ચિંતાતુર રહેશે યા તેના માર્ગમાં વિનાશ થશે જ્યાં તેના ભાઈ તથા કુટુંબ હશે નહીં. જે તે કેતુ વૃશ્ચિક યા કરકરાશીમાં હશે તો તે લાભનિ પ્રાપ્તિ કરનારો થશે પણ ઘણા ખર્ચવડે કરીને તેનું ચિત વ્યગ્ર રહેશે અને તેના પુત્રને તથા તેની સ્ત્રીને પીડા થશે. ॥૬૫॥

(૨૧૩) સાતમા ભાવ છિપર ગ્રહોની દ્રષ્ટિનું ફળ.

સૂર્ય દષ્ટિ ફલમ્.

સંપૂર્ણદ્રષ્ટિ યદીકામ ભાવે સૂર્યઃ કુર્યાન્મદનક્ષયંચ ।
ભયાવિનાશં ખલુશત્રુપિડાં નરૌભવેત્પાન્કુરદેહવર્ણઃ ॥૧॥

અર્થ—સાતમાભાવે સૂર્ય સંપૂર્ણ દેખતો હોય તો શરીરે કામદેવનું જોર કમલી રહે સ્ત્રીનો નાશ થાય. શત્રુ તરફથી પીડા રહે અને સરીરમાં પાંડુ એટલે પિળીયાનો રોગ થાય છે. ॥ ૭ ॥

ચંદ્ર દ્રષ્ટિ ફલમ્.

ભયાગ્રહે રીત દરેણુદષ્ટે સૌદર્ય ભાર્યા ગુણશાલીનિચ ॥
આપદ્યયુક્તા ગજગામીનીચ પરાપવાદે નિપુણા કુશીલા ॥

અર્થ—સાતમા ભાવે ચંદ્રમા દેખતો હોયતો, ઘણી રૂપવાન સુંદર ને શુભવાન જોલવામાં બહુ ચપલ ગજગી-મિની કહેતાં હાથણીની ચાલે મંદગતીયે ચાલવાવાળી પરાચાં એટલે પારકાદોષોને જોવામાં ઘણી ચતુર કુશીલગવાળી એટલે શીયળતુ ખંડન કરનારી સ્ત્રી મળે છે અને ઘણો કાંગી પરસ્ત્રીનો સંગ કરનારોથાય છે ॥ ૨ ॥

લોભ દ્રષ્ટિ ફલમ્

જાયા થુંહે લોભનિરીક્ષિતે ચ જાયાવિનાશ કરેતે ચ પુંસામ્ ।
વસ્તૌ તથા વ્યાધિનિષીડિતશ્ચ સ્ત્રીતોવિવાહો ગમને મહાભયમ્ ॥૩૩॥

અર્થ—સાતમા ભાવને મંગળ દેખતો હોય તો, તેની સ્ત્રીનો નાશ થાય છે કમરમાં દરદ (દુખ) . થવાથી શરીરમાં વ્યાકુલતા રહે છે અને તેની સ્ત્રી સાથેના સંગમ વખતે વાદવિવાદ કરવામાં જોડાં પરીણામ લોગવનારો થાય છે. ॥૩૩॥

શુધ્ધ દ્રષ્ટિ ફલમ્

જાયા થુંહે ચંદ્ર સુતેનદ્રષ્ટે જાયાસુખં ચૈવ કરેતિ પુંસામ્ ॥
છવે ત્રિચંદ્રસોડશ્ચતગ્રધારી કલાધિશાલી ધનધાન્યલોગી ॥૩૪॥

અર્થ—સાતમાભાવે, શુધ્ધ દેખતો હોયતો, સ્ત્રીના ઘણા સુખવાળો લાંબા આયુષ્યવાળો શરીરે સુખી સર્વકળાયોમાં પ્રવિષ્ટ અને ધન ધાન્યના સુખનો લોગી, બંધુવો. ॥૩૪॥

શુદ્ધ દ્રષ્ટિ ફલમ્

કલત્રભાવેઽમરપૂજીતેક્ષિતે જાયાસુખં પુત્રસુખં નરસ્ય ॥
વ્યાપારલાભો મહત્તી પ્રતીષ્ઠા ધનેન ધર્મેષુ ચ સંયુતોઽયમ્ ॥૩૫॥

અર્થ—સાતમાભાવે શુદ્ધ દેખતો હોય તો સ્ત્રી અને પુત્રનું સુખ લોગવનારો વ્યાપારમાં લાભ મેળવનારો ઘણો પ્રતિષ્ઠાવાન એટલે માન મેળવનારો ધર્મવાન અને ધનવાન હોય છે. ॥૩૫॥

શુદ્ધ દ્રષ્ટિ ફલમ્

કલત્રભાવેઽસુરપૂજીતેક્ષિતે જાયાસુખં પુત્રસુખં કરેતિ ॥
મહતપુત્રંચરિશોભ્યયુક્તો વ્યાપારસૌખ્યં વિમલં ચ શુદ્ધિમ્ ॥૩૬॥

અર્થ—સાતમાભાવે શુક દેખતો હોય તો સ્ત્રી અને પુત્રથી સુખી શુભ ગ્રહોના લેગો શુક હોય તો ઘણા પુત્રોના સુખવાળો વ્યાપાર કરવામાં ઘણો કુશળ અને નિર્ભય એટલે સારી ચોખી બુદ્ધિવાળો થાય છે. ॥ ૬ ॥

શની દ્રષ્ટિ ફલમ.

જાયાશુદ્ધે મંદનિરીક્ષિતે ચ જાયાવિનાસઃ ખલુ મૃત્યુતુલ્ય ॥
માંડુબ્યથા તથા તનૌ ચ પુસાં જવરાતિસાર ગ્રહણી વિકારઃ ॥૭॥

અર્થ—સાતમા ભાવે શની દેખતો હોય તો તેની સ્ત્રીનો નાશ કરે છે વાયુથી મૃત્યુ તુલ્ય પિડા થાય છે પાંડુ એટલે શરીરે ખીળીયાની વ્યાધી થવાથી ચીંતામાં રહેવા વાળો અને જવર કહેતાં તાવ તેમ અતીસાર ચા સંગ્રહણીના રોગવાળો થાય છે. ૭

રાહુ દ્રષ્ટિ ફલમ.

ચદીકલત્રશુદ્ધતમવિક્ષિતે મદવી વૃદ્ધિરથા મહુજન્મયે ॥
સ્વપથનંહી સદૈવ તુ સાધયેત્તમદશા સમયેન્નિતેઽગના ॥ ૮ ॥

અર્થ—સાતમા ભાવે રાહુ દેખતો હોય તો, દીવશે દીવશે ઘણો કાંમી થાય છે પોતાનું જોલેલું વચન સીધું કરવા વાળો એકવચની અને રાહુની માહાદશામાં સ્ત્રીના મૃત્યુવાળો બણવો. ॥ ૮ ॥

(૨૧૪) ૭ મા ભાવે રાશીભાવ ગ્રહમિગ્રકૃળ.

દારેશે શુભરાસિસ્થે સ્વોચ્ચ સ્વર્ક્ષગતાભૃગુ ॥
પંચમે નવમેઽષ્ટેતુ વિવાહ પ્રાય સોભવેત્ ॥ ૧ ॥

દારસ્થાનં ગતેસ્પર્ધ તદ્દીસે ભૃગુસંયુતે ॥
સપ્તમે દાદસેવર્ષે વિવાહ પ્રાય સોભવેત્ ॥ ૨ ॥

કુંભ સ્થાનમે સુકે દારેસે લાભરાશીમે ॥
દસમે પોદશાષ્ટેય વિવાહ પ્રાયસોભવેત્ ॥ ૩ ॥

લભાતંદ્ર ગતેશુકે તદ્દમાત્મામગતે શનૌ ॥
દ્વાદશકૈન વિશેષ વિવાહ પ્રાયસોભવેત્ ૧૪ ॥

શુક્રાન્નમિત્રમે ચદ્ર ચંદ્રાન્નમિત્રમે ભુધે ॥
રંધ્રેશૈ મૃત સાવસ્થે પ્રથમંદસમાબ્ધિકમ્ ॥ ૫ ॥
ધ્વાવિશેષ્ય દ્વિતીયેચત્રય સ્ત્રીષે તૃતીયકે ॥
વિવાહુલલતે મત્યૌ નાત્રિકાર્યા વિચારણા ॥ ૬ ॥

અર્થ—સાતમાનો સ્વામી શુભગ્રહની રાશીમાં હોય, ને શુક્ર ઉચ્ચ કે પોતાની રાશીમાં હોય તો તેનો વિવાહ કે લગ્ન (વેવિશાળ કે અઠરાવું) ઘણું કરીને ૫ મા કે ૬ મા વર્ષે થાય છે. ॥ ૧ ॥

સાતમે સૂર્ય હોય ને સાતમાનો સ્વામી શુક્ર સાથે હોય તો તેનો વિવાહ ૭ મા કે ૧૧ વર્ષમાં થાય છે ॥૨॥

સાતમાનો સ્વામી અગ્નિઆરમે હોય ને શુક્ર બિજાભાવે હોય તો તેનો વિવાહ ૧૦ મા કે ૧૬ મા વર્ષમાં થાય છે ॥૩॥

લગ્નથી કેન્દ્રમાં શુક્ર ને શુક્રથી સાતમે શની હોય તો તેનો વિવાહ ૧૨ મા કે ૧૮ મા વર્ષમાં થાય છે. ॥ ૪ ॥

શુક્રથી સાતમે ચંદ્ર હોય તો ૧૦ વર્ષે ચંદ્રથી સાતમે ભુધ હોય તો ૨૨ વર્ષે અને અષ્ટમેશ પાંચમે હોય તો ૩૦ વર્ષે વિવાહ ચા લગ્ન થાય તેમાં કંઈપણ વિચાર કરવા જોવું નથી ॥ ૫-૬ ॥

કુટુમ્બસ્થાનગેરાહુ કલત્રે સૌમ સંયુતે ॥
પાણીગૃહેચ ત્રિદીને સર્પદંડે વધુમૃતિઃ ॥ ૭ ॥
લગ્નેશૈ નિચરાશીસ્થે ધનેશૈ નિધનંગતે ॥
ત્રયોદશેતુ સંપ્રાપ્તે કલત્રસ્થમૃતિર્ભવત્ ॥ ૮ ॥

સ્વસ્થાનગતે શુક્રે તદ્વિષે સૌરિ રાક્ષીજે ॥
દ્વાદશૈકેન્દ્રવિશાળકે દારનાસં વિનિર્દિશત્ ॥ ૯ ॥

અર્થ—બીજા ભાવે રાહુ ને સાતમા ભાવે મંગળ હોય તો લગ્ન થયા પછી ત્રીજા દિવસે સાપ કરકવાથી સ્ત્રીનું મરણ થાય છે. ॥ ૭ ॥

લગ્નનો સ્વામી નીચરાશીનો હોય ને ધનભાવનો સ્વામિ આઠમે હોય તો ૧૩ મે વર્ષે સ્ત્રીનો નાશ થાય છે ॥ ૮ ॥

આઠમા ભાવે શુક્ર હોય ને આઠમાનો સ્વામી શનીની રાશી (૧૦, ૧૧) માં હોય તો ૧૨ કે ૧૬ વર્ષે સ્ત્રીનો નાશ થાય છે. ॥ ૧૯ ॥

સૈમ્ય યુત્તં સૈમ્યમં સૈમ્યમંદ્રષ્ટ બયાગેહુદેહિનામંગનાસિમ ॥
કુર્યાન્નિનૂતનં વૈપરીત્યાદભાવો મિત્રત્વેન પ્રસક્તો ભ્રમણાયઃ ॥૧૦॥
લભ્યાન્દ્રથેવા રિપુમદિરેવા દિવાકરે દુભવતસ્તદાનીય ॥
સ્થાનમાનવસ્થાત્મ જઘકઞ્ચેવ ભાર્યાપિચ્છેતિવદાંતિસૈત ॥૧૧॥

અર્થ—સાતમા ભાવે સુભ ગ્રહની રાશીને શુભ ગ્રહ યુક્ત કે ભેતા હોય તો તેને સ્ત્રી મળે છે પણ પાપગ્રહની રાશીને પાપગ્રહ ભેતા કે યુક્ત હોય તો તેને સ્ત્રી મળતી નથી અને પાપને સુભ ગ્રહો લેગા હોય તો સ્ત્રી મળતાં વાર લાગે છે. ॥ ૧૦ ॥

લગ્નથી બારમે કે છઠે સૂર્યને ચંદ્ર હોય તો તેને જોઈ સ્ત્રીને જોઈ પુત્ર હોય જોમ પંડીત પુરૂષો કહે છે. ॥૧૧॥
મહીચુતે સસમભાવયાતે કાંતાવિયુક્તાઃ પુરૂષસ્તદા સ્થાત ॥
'કેનદ્રષ્ટેઽગ્નિયતેપીલબ્ધવા સુભગ્રહસૌક્યેન વર્ણતેઽન્નિમના ॥૧૨॥
પત્ની સ્થાને ચક્રારાહુ પાપ યુગમે નવી ક્ષિતઃ ॥
પત્નીચોગ સ્તદાનસ્યા દુશ્વતાપિ મિયતેઽચિરાત્ ॥ ૧૩ ॥

પછે લવને લૌભઃ સસમે રાહુ સંભવઃ ॥

અષ્ટમે ચ યદા સૌરિ સ્તસ્ય ભાર્યાન છવતી ॥૧૪॥

અર્થ—સાતમા ભાવે મંગળ હોય તો સ્ત્રી રહીત થાય છે સાતમે શનિ દેખતો હોય ને સુભગ્રહ ન દેખતા હોય તો સ્ત્રી મળે પણ મરી જાય છે ॥ ૧૨ ॥

સાતમે રાહુ હોય ને બે પાપ ગ્રહ ભેતા હોય તો સ્ત્રી મળતી નથી ને કદાચ મળે છે તો મરી જાય છે ॥૧૪॥

છઠ્ઠા ભાવે મંગળ સાતમે રાહુ અને આઠમે શની
હોય તો તેની સ્ત્રી જીવતી નથી અર્થાત મરી જાય છે ॥૧૪॥

સપ્તમશભાવ સ્વૈક્યં કૃત્વા સંખ્યાહરિત ચાખુલ ॥
તત્સંખ્યા કૈર્મતૈર્વિધા વિવાહો ભવતિ ક્રુવન્ ॥ ૧૫ ॥

અથવા ચત્ર વર્ષેતુ ગુરુદ્રષ્ટિ સ્તદોદ્ભવઃ ॥
કુન્દદ્રષ્ટિસ્તુ વર્ષે તત્રકષ્ટં વિનિર્દિશીત ॥ ૧૬ ॥

અર્થ—સાતમા ભાવને અને દસમા ભાવને જોઈ
કરતાં જે સંખ્યા થાય જોટલાં વર્ષ ગયા પછી વિવાહ થા
લગ્ન થાય છે. જોમાં સહેલું નથી ॥ ૧૫ ॥

અથવા જે વર્ષમાં ગુરુની દ્રષ્ટિ હોય તે વર્ષમાં આ
જે વર્ષમાં મંગળની દ્રષ્ટિ હોય તે વર્ષમાં પણ સજ્જા ભાવે
વિવાહ થા લગ્ન થવાનો યોગ થવના ભત્રકમાં કહેલો છે ॥૧૬॥
કલત્ર ભાવેશ નવાંશતુલ્યા નાર્યે મહાહસીકનતો ભવન્તિ ૧.
અકૈવ લોભાક્ નવાંશકે ચ ભમિત્ર ભાવે ચ શુભાક્ ચાર્વા ॥૧૭॥

અર્થ—સાતમા ભાવનો સ્વામિ નવાંશ કુંકળીમાં જે
રાશીના આંકમાં જોડા હોય અથવા તેને જોટલા મહો કે-
ળતા હોય જોટલી સ્ત્રીઓનો યોગ થાય છે પણ મંગળનો
જોટલો મેશ થા વૈશ્વિક થા સૂર્યનો જોટલો ચીંહ રાશીના
આંકમાં સપ્તમેશ હોય અને સાતમે ભાવે શુક્ર થા સૂર્ય
હોય તો માત્ર જોઈ શીનો યોગ બહુવે. ॥ ૧૭ ॥

ગ્રીજે ભદ્રુ પાપી વશ. ભયા પાપી કે સંગ ૧.
છઠે કેતુ જર્ઘ વશ, ત્રણ ત્રિયાકો અંગ ॥ ૧૮ ॥
પાપી સંગે શુક્ર તે, સાતે જર્ઘ પચ્ચાય ૧.

જીતના પાપી સંગમાં, ઇંતની નારી થાય ॥ ૧૯ ॥

અર્થ—ગ્રીજ ભાવે પાપી ગ્રહ હોય ને સાતમાનો
માલીક કેઈ પણ ભાવે પાપી ગ્રહ સુક્ર હોય ને છઠે કેતુ
હોય તો તે પુરુષ ત્રણ સ્ત્રીઓના અંગને લોગવનારો થાય
છે ॥ ૧૮ ॥

સાતમા ભાવે શુક લેગા જેટલા પાપી ગ્રહ હોય
તેટલી સ્ત્રીઓ થવાનું વિધ્વાનો કહે છે ॥ ૧૯ ॥

મેષસિંહ વૃશ્ચિકતો, સાતમા ભાવે હોય. ।

એક નારી તેને મળે, ભવિષ્ય ભાવફળ જોય. ॥ ૨૦ ॥

અર્થ—સાતમા ભાવે મેષ (૧) સિંહ (૫) યા વૃશ્ચિક
(૮) રાશી હોય તો તેમાં કોઈ ગ્રહ હોય નહીં તેમ દ્રષ્ટિ
હોય નહીં તો તે પુરૂષને એક સ્ત્રીનું સુખ મળે છે. ॥૨૦॥

સાતે સ્વગૃહિ ચંદ્રમા, શુક સંગમાં થાય ।

શિલવતિ મુલક્ષણી, રૂપવંતી રંભાય ॥ ૨૧ ॥

અર્થ—સાતમા ભાવે ચંદ્રમા સ્વગૃહી, કરક (૪)
રાશીમાં હોય અને તેના લેગા શુક હોય તો તે પુરૂષને સારી
શીળવંતિ, શુભવંતિ ને રૂપવંતિ ખાનદાન કુટુંબના ધરનિ
રંભા સમાન રમણી મળે છે. ॥ ૨૧ ॥

સાત યા બિજ સંગમાં ખટખટ ખાર જો હોય,

મૃત્યુ નારી થાય તેટલિ, શુભે તો સુખ જોય. ॥ ૨૨ ॥

અર્થ—સાતમા ભાવમાં કે બિજ ભાવના સ્વામીનિ
નાથે છટ્ટા, આઠમા કે બારમા ભાવના સ્વામીયો જેટલા
લેગા હોય તેટલી સ્ત્રીઓના નાસ થાય છે પરંતુ તે સુખ
ગ્રહો હોય તો કંઈક બચાવ થતાં સુખ મળે છે. ॥૨૨॥

સમષ્ટિજે પાપિવશે, સુભ દ્રષ્ટિ સંગન હોય ।

નારિ વિયોગે મર ભામે, સુખ સ્વપ્ને નવ જોય ॥ ૨૩ ॥

અર્થ—સાતમા ભાવે ને બિજ ભાવે પાપિગ્રહ હોય
ને તેના લેગા સુભગ્રહ ન હોય તેમ શુભગ્રહની દ્રષ્ટિ નહોતી
તો તેને સ્ત્રીનો વિયોગ સદા રહે છે અર્થાત નારી તેને
મળતી નથી. જો મળે છે તો તેનું સુખ મળતું નથી ને સદા
નારીનો વિયોગ લોગવે છે. ॥ ૨૩ ॥

(૨૧૫) આઠમા ભાવમાં રહેલા ગ્રહોનું ફલ

ભાવ વિચાર

નમ્ર તાશ ત્યં તવૈ પમ્ય દુર્ગે શસ્ત્રંચાયુ સંકટે ચૈતિસર્વમ્ ।
૧૬૨સ્થાને સર્વદા દૃષ્ટનીચ પ્રાચીનાના માણ્યા જાતકજૈઃ ॥૧॥

અર્થ—આઠમો ભાવ જેને મૃત્યુ ભુવન કહેવાય છે તેમાં—નદીમાં તરવું. ભયંકર સ્થાન. કિલ્લો, શસ્ત્ર, આ-વરહા, અને દુઃખ, એ સઘળું પૂર્વાચાર્યોની આજ્ઞા પ્રમાણે પડિતોએ જોવું. ॥ ૧ ॥

૮ મા ભાવે સૂર્યનું ફલ

ક્રિયાલંપદંત્રયમેકપ્રકાશવિદેશીયદારાનલજેદ્વાપ્યવસ્તુ ॥
વસુક્ષીણતાદસ્તુતોવાવિલભાદ્રિપદ્મુદ્ધાભશાનુરૂપવિધતે ॥૧॥

અર્થ—૧૬૨સ્થાન એટલે આઠમા સ્થાનમાં સૂર્ય પડ્યો હોયતો તેને સુખદારે એટલે શુભદારે વ્યાખી થશે. તેને ચાર લોકોના ઉપદ્રવે કરીને તેની લક્ષ્મીની હાની થશે. તે પુરુષ કોઇ પરદેશથી આવેલી સ્ત્રીથી પ્રીતિ કરશે. તે માણસ અસેવ્ય વસ્તુનું સેવન કરશે; ને કષ્ટ સહન કરશે. ॥ ૧ ॥

૮ મા ભાવે ચંદ્રનું ફલ

સભાવિષતેલૈપજીતસ્યગેહૃપચેત્કર્ત્ત્વિચિતકવાયતુગોઠકાનિ ॥
મહાવ્યાધયોલીતયોવારિજૂતાશરીકલેશકૃત્સક્રાન્ત્યમસ્થઃ ॥૨॥

અર્થ—જેને આઠમા સ્થાનમાં ચંદ્રમા જ્યારે હોય ત્યારે તે વ્યાધીસ્થ થઈને તેનું શરીર નિર્બળ રહે, તેથી સંતાપ અતિશય કરે. તેના સુકામ ઉપર વૈધ લોકોની બેઠક હોય, ઔષધ ઘસ્યા કરે અને તે માટે પશ્યમાં તાંદુલ ખાવા મળશે તે પુરુષને પાણીથી ભય હોય, અને હારિદ્રતા શરીરમાં હોય છે. ॥ ૨ ॥

૮ મા ભાવે મંગળનું ફળ

શુભાન્તત્સ્યકિંબેચરાઃકુરુરન્ધ્રેવિધાનેપિચેદ્દગેભૃમિસ્રુઃ ॥
સખાકિંનશત્રુયતેસત્કૃતોપિપ્રયત્નેકૃતેભૂયતેચોપસર્ગૈઃ ॥ ૩ ॥

અર્થ—આઠમા સ્થાનમાં મંગળ હોય તો, તેના શરીરે ખીડા થાય બીજા શ્રેષ્ઠ ગૃહો હોય તો પણ તે શું ભેર કરી શકે, કેમકે આઠમે મંગળ પડ્યો છે તેથી કપને પાત્ર થાય તેના મિત્રો ઉપરની પ્રીતિ ખતાવીને ખોટી બુદ્ધિને અનુસરી તેના શત્રુ થશે તે માણસ અનેક ચત્ન કરશે પણ તેને ક્ષણ નહીં મળતાં ઉપસર્ગવા થશે. ॥૩૩॥

૮ મા ભાવે યુધનું ક્ષણ

શતંભવિનોરમગેરાઅપુત્રેભવંતીહૃદેશાતરેવિશ્રુતાખ્યે ॥
નિધાનંવૃપાદિકયાદ્વાલલંતેયુવત્પુદ્ભવંકીડનંપ્રીતિમંતઃ ॥૪૮॥

અર્થ—૨મ્મ એટલે આઠમા સ્થાનમાં યુધ હોય તો, તેનો આવરદા સો વર્ષ સુધી હશે; તેની કીર્તિ દેશેદેશ વધશે, બ્યાપાર રક્તે રહીને લક્ષ્મી લાવશે. કિંવા રાજા પાસે રહીને લક્ષ્મી મેળવશે, તે સ્ત્રીઓની સાથે પ્રીતિયુક્ત રત થશે; તથા કેળવણી સારી પામશે. ॥ ૪ ॥

૮ મા ભાવે શુરનું ક્ષણ

ચિરંનોવસેતૈતુકેચૈવગેહૈચિરસ્થાયિનોત્તરશુભંતસ્યદેહુચ ॥
ચિરંનોભવેતત્સ્યનીરોગમંગંશુરશૃત્યુગાયત્સ્યવૈકુઠગતા ॥ ૫ ॥

અર્થ—આઠમા સ્થાનમાં શુર હોય તો, તે પોતાના જાપના ઘરમાં ન રહે; પોતાનું ગામ સુધી પુત્ર પરીવાર સ્ત્રી છોડીને સંન્યાસ વૃત્તિથી પરદેશમાં રહેશે, તે લાંબા કાળ સુધી નિરોગી રહેશે નહીં. ને તેનું મૃત્યુ થયા પછી, તે આ સસાર રૂપી અસુક્ર તરેલો હોવાથી તેનો વૈકુઠમાં વાસ થશે. ॥ ૫ ॥

૮ મા ભાવે શુકનું ક્ષણ

જનઃ ક્ષુદ્રવાદી ચિરંચાર લવેચ્ચતુષ્પાનુખં દૈત્યપુલ્કયે દદાતિ ॥
જતુષ્પાદ્યમેષ્ટસાધ્યોજયોર્થ પુનર્વર્જિતેદીયમાનંધનભુજ ॥ ૬ ॥

અર્થ—આઠમા સ્થાનમાં શુક પડ્યો હોય તો,

તે માણસ સ્વેચ્છ લોકોની સાથે પ્રીતિ કરે; અને તે હીર્ષાચુ થશે. તે ચતુષ્પદાદિ દોર વાહનથી ચુખ પામશે, તે કષ્ટે કરીને લક્ષ્મી મેળવશે; ને તે પોતાનું દેવું ભર્યાકરશે તોપણ તેના માથે કરજ વધ્યાં જશે ॥ ૬ ॥

૮ મા ભાવે રાનીનું ફલ

વિયોગોજનાનાંત્વનોપાધિકાનાંવિનાયોધનાનાંસકોયસ્થનસ્થાત્ ॥
શનોરઘ્નોવ્યાધિત- ક્ષુદ્રદશી° તદ્વ્યેજનઃ કૈતવકિકરેતુ ॥ ૭ ॥

અર્થ—આઠમા સ્થાનમાં રાની પડયો હોય, તો તે વિરક્ત લોકથી વિયોગી થશે. તેના મિત્ર તથા સગાંવહાલાં અને કુટુંબ તેના ઉપર ઇર્ષ્યા કરશે નહીં; પણ તે ધનહીન અને વ્યાધીગ્રસ્થ થશે તેથી કરી સંતાપને પામશે, તેની આગળ કોઈનું કપટ કે તંત્રાદિક ચાલશે નહી. ॥ ૭ ॥

૮ મ ભાવે રાહુનું ફલ

નૃપૈ.યંહિતૈર્વંદિતોનિહિતઃસ્વૈ સકૃદ્ભાગ્યલાભોઽસકૃદ્ભૃંશએવ ॥
ધનંભાતકંતંજનાશ્ચિત્યજંતિમમંચિકૃદ્વંઘ્રગોખન્ધશતુ ॥ ૮ ॥

અર્થ—આઠમા સ્થાનમાં રાહુ હોય તો તે માણસ યંહિતોની સલામાં વંદિત થશે તથા નિહિત પણ થશે. તેના ભાગ્યનો ઉદય થશે તોપણ પરિશ્રમ પ્રમાણે ફળ પામશે નહી તેમ પીતાનુ ધન નહી ભોગવે ને ચત્ન કરેલો ફાગટ જશે ॥ ૮ ॥

૯ મા ભાવે કેતુનું ફલ.

શુદ્ધપીઠયતેઽશીરિરોગૈરવશ્યંભયંવાહુનાદેસ્વદ્રવ્યસ્યરોધઃ ॥
ભવેદ્દષ્ટમિરાહુપુષ્પૈર્થલાભ-સદાહીરકન્યાઽજગોષુગ્મકેતુ ॥ ૯ ॥

અર્થ—આઠમા સ્થાનમાં કેતુ હોય તો, શુદ્ધસ્થાનમાં હર્ષાદિ રોગની પીડા થશે; તેને વાહનથી ભય પ્રાપ્ત થશે; તેમ દ્રવ્યની પ્રાપ્તિ પણ થશે નહીં. તેને વાતુલની વ્યાધી થશે, જે તે કેતુ વૃશ્ચિક, મેથ, કરક, વૃષભ, તથા મિથુન, રાશીનો હશે તો તે અનેક પ્રકારથી લક્ષ્મીનો લાભ પામશે. ॥૯॥

(૨૧૬) આઠમા ભાવે ગૃહોની દૃષ્ટિનું રૂળ

સૂર્ય દ્રષ્ટિ રૂણમ્

સુમણિવીક્ષિતમષ્ટમકંદુર્લુ ગુદરૂભાર્તિકરચનરસ્યહિ ।

પિતૃપરેષુ વ્રતેનવિવર્જિતો નૃપતિપીડિતઅન્યરક્તઃસ્થિય ॥૧॥

અર્થ—જો આઠમા ભાવે સૂર્ય દેખતો હોય તો ગુ-
હામાં રોગ થાય પિતાના શુભ અને ધંધા કરતાં બીજા
શુભોવાળો તથા ધંધાવાળો યાય છે તેના ઉપર રાજ્ય
તરફથી કોઈ વખત હાથ આવી પડે છે તેમ. પરસ્પૃયોની
પ્રિત કરવાવાળો વ્યભીચારી થાય છે. ॥૧॥

ચંદ્ર દ્રષ્ટિ રૂણમ્

સંપૂર્ણ દૃષ્ટિર્થદિ રક્તગેહ વિદ્યોસ્તુ કૃયાત ખલુમૃત્યુ વૃદ્ધ્યમ
વ્યાધિભયં ચવજ્જ્વાલિકાકંઠં તથાત્યરિષ્ટં ધનધાન્યનાશનમાપ્નૃત્ ॥

અર્થ—જો આઠમા ભાવે ચંદ્રમા સંપૂર્ણ દેખતો હોય
તો જોકે વખત મૃત્યુ સરખી પીઠાને લોગવનારો ને
સદા રોગી રહે છે તેમજ પાણીનો હાથ તથા મહા અરિષ્ટ
(ધણી દુઃખી) ધનધાન્યનો નાશ કરનાર થાય છે. ॥૨॥

મંગળ દ્રષ્ટિ રૂણમ્

સ્ત્રં ગૃહ લોભ નિરિક્ષીતચ હૃષ્ટં સ્તથાવસિત વિશેષપીડા
લોહાર્દ્ધયવા ધનધાન્યનાશો માર્ગભય તરકરતો ધનવ્યયઃ ॥૩॥

અર્થ—જો આઠમા ભાવે મંગળ દેખતો હોય તો
ગુહામાં હર્ષ (મસા) ની પીઠાવાળો અને કેડમાં વિશેષ
રોગવાળો લોહના હાથવાળો, ને ધનધાન્યનો નાશ કરવાવાળો
થાય છે તેમ માર્ગમાં ચોર વગેરેના હાથથી પણ ધનનો
નાશ થાય છે ॥ ૩ ॥

શુક્ર દ્રષ્ટિ રૂણમ્

અષ્ટમહિ ભવનં શુભેક્ષિતં મૃત્યુનાશકરો નરઃ સદા ।

રાજાનૃત્તિક્ષિર્મં છવિત આન્ય દેશગમનં ચ તસ્યહિ ॥૪॥

અર્થ—જો આઠમા ભાવે શુક્ર દેખતો હોય તો તે

માણસ મરણનો નાશ કરવાવાળો એટલે નીરાગી રહેનારો, રાજ્યવડે યા ખેતી કર્મ કરવા વડે આશુવિકા ચલાવનારો, અને પરદેશમાં ગમન કરવાવાળો થાય છે. ॥ ૪ ॥

શુક્ર દ્રષ્ટિ ફલમ્

રંધ્રવેશમ મુરખૂચ્છતેક્ષિત મૃત્યુગુલ્ય રક્ષરદિ ચાષ્ટમે ।
રાજતો ભયમથાન્યતો ભવે દ્રવ્યહીન પુરૂષો મતિક્ષયઃ ॥૫॥

અર્થ—જો આઠમા ભાવે શુક્ર દેખતો હોય તો તે આઠમા વર્ષમાં મરણ સરખી પીડાવાળો અને રાજ્ય અથવા અન્ય પુરૂષોથી ભયવાળો ધન વગરનો, અને બુદ્ધિ વીનાનો થાય છે. ॥ ૫ ॥

શુક્ર દ્રષ્ટિ ફલમ્

મ્મે મૃલે શુક્ર નિરીક્ષિતેય રમે સદાવ્યાધિ વિવર્ધનય ।
કષ્ટે સાધ્યો ભવતીહ્યર્થઃ કુબુદ્ધિતો નર્થકર સદાનરઃ ॥૬॥

અર્થ—જો આઠમા ભાવે શુક્ર દેખતો હોય તો તે પુરૂષ હેમેશા રોગથી નિવૃદ્ધિને પામનારો, કષ્ટવડે કાર્યને સાધનારો, અને ખરાબ બુદ્ધિવડે સદા અનર્થ કરનારો થાય છે. ॥ ૬ ॥

શની દ્રષ્ટિ ફલમ્

મૃત્યુ ભાગવતમંદર્શન વારિતો ભવતિ લોહુતો ભયમ્ ।
જન્મતો હિ નખવત્સરે ભવે-મૃત્યુગુલ્ય મથવારૂને ભયમ્ ॥૭॥

અર્થ—જો આઠમા ભાવે શનિ દેખતો હોય તો તે પુરૂષને પાણી અને લોહાનો ભય હોય, અથવા જન્મથી વીશમા વર્ષે મરણ સમાન રોગવાળોથાય છે. ॥ ૭ ॥

રાહુ દ્રષ્ટિ ફલમ્

નિધન વેશમનિ રાહુ નિરીક્ષિતે વંશહાનિ બહુદુઃખીતો ઝરઃ ।
વ્યાધિ દુઃખપરિપીડિતોડથવા નીચકર્મ કુરેતેડય જીવિતઃ ॥૮॥

અર્થ—જો આહંમા ભાવે રાહુ દેખતો હોય તો તે પુરૂષ વંશનો નાશ કરવાવાળો, ઘણો દુઃખી હૃદય પ્રકારની વ્યાધીના દુઃખથી પીડાતો અથવા પોતાના જીવનમાં હલકા કામ કરવાવાળો થાય છે. ॥ ૮ ॥

(૨૧૭) ૮ મા ભાવે રાશીભાવ ગ્રહ મિત્ર દ્વલ

સ્વસ્થેરન્દ્રપતેઃ ચિરાયુરુદયચ્છિદ્રાં ત્રિપૌષ્ઠગૌઃ ।
 રિઃ સ્થાયદિવા સમેતિ મનુજે જાનત્રિરાયુર્મલમ્ ॥
 વ્યાપારોદય રન્ધ્ર સશિપતયઃ કેન્દ્રત્રિકોણાયગા ।
 દીર્ઘાયુર્નિબલાઃ સભાનુવનયાયઘડપમાયુવદેત્ ॥ ૧ ॥

અર્થ— આહંમા ભાવનો સ્વામી પોતાના ઘરમાં હોય તો લાંબા આયુષ્યવાળો થા લગ્નનો સ્વામી ને આહંમાનો સ્વામી ઇંને છટ્ટા કે બારમા સ્થાનમાં હોય, તો લાંબા આયુષ્યવાળો થા હશમાનો આહંમાનો ને લગ્નને સ્વામી કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) ત્રિકોણ (૫-૬) કે અગીયારમા સ્થાનમાં હોય, તો લાંબા આયુષ્યવાળો થાય છે. થા નિર્જળ અર્ધ શનિ આથે હોય, તો થોડા આયુષ્યવાળો થાય છે. ॥૧॥

કર્મેશરન્દ્ર તનુયા બલશાલિનશ્ચે જાતચિરાયુ રિતનન્દન યોગહીના ।
 વદાવધ્યતીવ બલિનાયદિમધ્યમાયુ રેકોબલી લક્ષ્મીરાયુર નાશુરન્યાર

અર્થ—હશમાનો સ્વામી, આહંમાનો સ્વામી, ને લગ્નનો સ્વામી એ ત્રણે ગ્રહો શનિના યોગ વિનાના બળવાન હોય તો લાંબા આયુષ્યવાળો, જાણુંવાં જો બે બળવાન હોય તો મધ્યમ આયુષ્યવાળો, ને એક બળવાન હોય તો બટુ થોડા આયુષ્યવાળો, અને ત્રણે નિર્જળ હોય તો આયુષ્ય વિનાનો જાણુંવો ॥ ૨ ॥

રન્ધ્રાધિષે પાપ ગ્રહોપયાતે દુઃસ્થાનને પાપયુતેડપમાયુઃ ।
 શુભાન્વિતે શોભન રાશિ યુક્તે શુભેશ્વિને રન્ધ્રગતે ચિરાયુગા

અર્થ—આઠમા ભાવનો સ્વામી, પાપ અહો સાથે કુઃસ્થાન (૬-૮-૧૨) માં ભાવમાં પાપ અહુની રાશીમાં હોય, તો થોડા આયુષ્યવાળો, ને આઠમાનો સ્વામી શુભ અહો સાથે કે શુભ અહુની રાશિમાં યા શુભ અહુની દૃષ્ટિમાં હોય, યા આઠમા સ્થાનમાં હોય, તો લાંબા આયુષ્યવાળો થાય છે ॥૩॥

નાશસ્થે તત્ત્વે ડથવા નિધનથે પાવે ન શુક્રતે ક્ષિતે

મૂઢેડકશ્યગતેડથવા રિપુશુદ્ધે જતો ગતાયુર્લવેત ।

ક્રીર્ધાયુર્નિજ તુલ્યગે શુભયુકતે કેન્દ્રત્રિકોણેડથવા

રન્ત્રે રન્નપતૌ ચિરાયુરૂથયં યા તે વિલ્લખા વિથે ॥ ૪ ॥

અર્થ—જન્મનો સ્વામી, યા આઠમાનો સ્વામી, આઠમા સ્થાનમાં પાપઅહોયુક્ત કે દ્રષ્ટ હોય, યા મુદરાશિ-માં કે અદશ્ય ભાવમાં હોય, યા છઠ્ઠા ભાવમાં હોય તો આયુષ્યવિનાનો જાણવો અને પોતાના ઉચ્ચમાં કે કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) કે ત્રિકોણ (૫-૬) માં હોય તો બહુ આયુષ્યવાળો જાણવો તેમ આઠમા સ્થાનમાં આઠમાનો સ્વામી કે જન્મનો સ્વામી જન્મમાં હોય તો લાંબા આયુ-ષ્યવાળો થાય છે ॥ ૪ ॥

લગ્ના કન્ય ચુહાવિથે બલવતિ સ્વર્ક્ષે ચિરાયુ મુખી

લગ્ને શો યદિરન્નપથ્ય બલિનો કેન્દ્રિસ્થિતે ચેતથા ।

આધાનો હયરાશિતોડપ્તમ પૃહાન્નેપુરણં જન્મભલ

શુક્રશામરવન્દિતે ક્ષિતયુત મધાયુરારોગ્યસાધ ॥ ૫ ॥

અર્થ—બારમા સ્થાનનો સ્વામી બળવાન થઈ પોતાની રાશિમાં હોય; તો બહુ આયુષ્યવાળો, ને મુખી યા જન્મનો સ્વામી ને આઠમાનો સ્વામી, બંન્ને બળવાન થઈ કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) સ્થાનોમાં હોય, તો પણ બહુ આયુષ્યવાળો ને મુખી, થાય છે આધાન જન્મની રાશિમાં શુક્ર. બુધ, ગુરુ હોય યા દેખતા હોય અથવા આધાન જન્મની રાશીથી તે અહો દશમે હોય અથવા આઠમા ભાવથી દશમે હોય તો લાંબા આયુષ્યવાળો, ને આરોગ્યતાવાળો થાય છે. ॥૫॥

રન્ધશે રિપુરન્ધરિઃ શ્રુત્વેતપાઠ શ્રુતૌ મૃતિ

મન્દાકાન્ત શ્રુતેશપાઠ સમયેરન્ધ્રેશ શ્રુતૌ તથા ।

પાઠે રન્ધ્ર શ્રુત્વાધિપરય તદ્વત્ કાન્તસ્ય શ્રુતૌ તુવા

એકાનાં બલ દુર્બલેન સક્લં સચિન્ત્ય યત ક્ષેત ॥ ૬ ॥

અર્થ—આઠમા ભાવનો સ્વામી, ૬ઠ્ઠા ૮મા કે ૧૨મા જ્ઞાનમાં હોય તો તેની દશા અન્તરદશામાં યા જે રાશિમાં ધનિ હોય, તેના સ્વામીની દશામાં યા આઠમા ભાવના સ્વામીની દશામાં, યા આઠમા ભાવમાં રહેલા ગ્રહની દશામાં આઠમા ભાવનો સ્વામી જે ભાવમાં બેઠો હોય તે ભાવના સ્વામીની દશામાં જે ગ્રહ બળવાન તથા નિર્બલ હોય, તેનો વિચાર કરી તેની દશા અન્તરદશામાં મરણ ક્ષેત્ર ॥ ૬ ॥

લગ્નેશે નિધનાશિરિઃ શ્રુત્વે સાહૈ સકેતૌ તુવા

હોરાશ્રમપ સચુત ગ્રહદશા ભતસ્યા મૃત્યુમદા ।

તત્તમેકા નિવત રાશિનાયકદશા નારામદા રેહિનાં

એકાનાં પ્રથમાગતસ્ય ક્ષિપ્તિઃ પાઠાપહારૈ કમાત ॥૭॥

અર્થ—લગ્નનો સ્વામી, ૬ઠ્ઠા ૮મા કે ૧૨ મા જ્ઞાનમાં રાહુ કેતુ સાથે હોય તો, તેની દશામાં યા લગ્નના સ્વામીને આઠમાના સ્વામી સાથે જે ગ્રહો રહ્યા હોય તેની દશામાં, યા જે રાશીમાં લગ્નનો સ્વામીને આઠમાનો સ્વામી બને લેગા બેઠેલા હોય તેના સ્વામીની દશામાં યા જે રાશીમાં લગ્નનો સ્વામી ને આઠમાનો સ્વામી હોય, તેમાં પહેલો રાહુ જેમાં આવતો હોય તેની દશામાં અનુક્રમે મરણ ક્ષેત્ર ॥ ૭ ॥ પાર રન્ધ્રતનુનાથ રાનેશ્વરાણાંમધ્યે વિષુ-તુ દ્યુતોવિખલ ગ્રહોયઃ । ૧૧ શ્રુતિ સમયે મરણ નરાણાં તલુક્ત વીક્ષકનસોગ દશાન્તરૈવા ૮

અર્થ—હસમાનો સ્વામી, આઠમાનો સ્વામી, લગ્નનો સ્વામી, ને શનિ એ કેાઈપણ ગ્રહોના મધ્યમાં જે ગ્રહ નિર્બળ થઈ રાહુ સાથે રહ્યો હોય, તેની દશા અન્તરદશામાં, યા તેની સાથે રહેનાર કે દેખનાર ગ્રહની દશા અન્તરદશામાં મરણ થાય છે. ॥ ૮ ॥

નાથે નાશપતૌ તુલ્યૌઽથાહં દશા ભુક્તૌ સમેત્યામયં
 લગ્ને લગ્નપતૌ તુલ્યૌઽથાહં ભુક્તૌ શરિરાર્તિં લાઙ્ ।
 પશ્ચાદ્દામયનાશનંતતુલ્યૌ ઓદશ્ય સંભયતે
 રન્ધ્રેશૌ બલસંયુતે તદ્વપતે હૃદિમૃતિરિદ્ધિનામ્ ॥ ૬ ॥

અર્થ—આઠમાનો સ્વામી આઠમા સ્થાનમાં હોય, તો તેની દશા અન્તરદશામાં રોગ થાય. આ લગ્નનો સ્વામી લગ્નમાં હોય, તો તેની દશા અન્તરદશામાં રોગી થાય છે. ને પછીથી રોગ નાશ પામે છે. ને શરીરે સુખને આનંદ થાય છે. આ આઠમનો સ્વામી બળવાન હોય, તો લગ્નના સ્વામીની દશામાં મરણ થાય છે. ॥૬॥

જાતસ્ય જન્મસમયે વિભક્તે વિલગ્ને
 લગ્નેશ રન્ધ્રપતિ પાઠમતીવ કષ્ટમ્ ।
 પશ્ચાદ્દતીવ સુખમેતિ વિલગ્નનાથે
 વીર્યાન્વિતે નિધનપસ્ય મૃતિર્દશાયામ્ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—લગ્નનો સ્વામી નિર્જળ હોય, તો લગ્નના સ્વામીની ને આઠમાના સ્વામીની દશામાં બહુ દુઃખ ને પછીથી સુખ થાય છે. લગ્નનો સ્વામી બળવાન હોય તો આઠમાના સ્વામીની દશામાં મરણ થાય છે. ॥૧૦॥

દેહેશે ચ વિનાશપે બલયુતે કેન્દ્રત્રિકોણ સ્થિતે
 તલ્લુકત ઇલ્પપાક ભુક્તિ સમયે રોગાપવાદઃકલમ્ ।
 રન્ધ્રશ રતતુલ્યૌ યેથરયુતૌ કેન્દ્રત્રિકોણ સ્થિતૌ
 રન્ધ્રસ્થાનગતસ્યપાઠ સમયે મૃત્યુ સમેતિ ક્ષુવમ્ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—લગ્નનો સ્વામીને આઠમનો સ્વામી બળવાન થઈ કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) કે ત્રિકોણ (૫-૬)માં જે રાશિમાં હોય, તેના સ્વામીની દશામાં રોગનો નાશ થાય છે ને આઠમના સ્વામી કે લગ્નના સ્વામી સાથે જે ગ્રહો કેન્દ્રમાં કે ત્રિકોણમાં હોય આ આઠમાસ્થાનમાં જે ગ્રહ હોય, તેની દશામાં અવશ્ય મરણ થાય છે. ॥૧૧॥

નેાચે હૃષ્ટમખેચરો યદિ તત્તુ પ્રાપ્તેન સંચિન્તયેત્
 મન્દે લગ્નગતેડથવાહૃષ્ટમગતે તત્પાક ભુકતૌમૃતિઃ ।
 રન્ધ્રેશોદય નાયકૌ સુખચરૌ શુકતમહો દુર્ખલૌ
 યસ્તરથ દુચરસ્ય પાકસમયે ભક્તૌ ચમુર્ત્યુવદેત ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—આઠમા સ્થાનમાં કેાઈ અહ ન હોય, તો લગ્નમાં
 રહેલા અહવડે વિચાર કરવો. શનિ લગ્નમાં યા આઠમા
 સ્થાનમાં હોય, તો તેની દશા અન્તરદશામાં મરણ કહેવું.
 યા આઠમનો સ્વામીને લગ્નનો સ્વામી બે શુભ અહ હોય,
 ને તેની સાથે જે નિર્જળ અહ હોય તેની દશા અન્તરદશામાં
 મરણ કહેવું ॥ ૧૨ ॥

અન્દ્રે વિત્તગતેડથવા નિધનગે જાતો બહુસ્વેકવાન્
 કર્મ સ્થાન ગતે કુબે બુધ શુકે દુર્ગન્ધ દેહો ભવેત્ ।
 પાપે રન્ધ્ર ગતે તુ પાપ સહિતે રોગ પ્રમાદા કરઃ
 કૌમ્ય યૌમ શૃહેડતિ શોભનશુકે જાતઃ સમોદઃ સુખી ॥૧૩॥

અર્થ—અન્દ્ર બીજા સ્થાનમાં કે આઠમાં સ્થાનમાં હોય,
 તો તેના શરીરમાં પરશેવો બહુ થાય છે. હસમા સ્થાનમાં
 મંગળ. બુધ સાથે હોય, તો તેના શરીરથી દુર્ગન્ધ આવે
 છે. યા આઠમા સ્થાનમાં બે પાપ અહ હોય, તો રોગવાળો,
 પ્રમાદી થાય છે. શુભ અહ હસમા સ્થાનમાં શુભ અહ સાથે
 હોય, તો આનંદીને સુખી થાય છે ॥ ૧૩ ॥

શીર્ષાં દ્યેષુ ચરણાદિષુ વિત્તપ્સ્ય
 લગ્નાધિપસ્ય ભુજગસ્ય દશાપહારે ॥
 પૃષ્ઠોદયે સતિતલીય દગાશુપસ્ય
 તદ્વીક્ષિતાદિ સહિતસ્ય મૃતિ વદેદ્ ॥૧૪॥

અમા, ની શાનર્ગદ્યરાશિ (૫-૬-૭-૮-૧૧)માં યા ચર-
 થઈ રાહુ સાથે રહ્યોમાં બીજા સ્થાનનો સ્વામી હોય, યા
 સાથે રહેનાર કે દેખરાહુ હોય તો તેની દશા અન્તરદશામાં
 મરણ થાય છે. ॥ ૮ ॥ (૨)નો સ્વામી, લગ્નનો સ્વામીને રાહુ

પૃષ્ઠોદય (૨-૧-૬-૪-૩-૧૦) રાશિઓમાં હોય ને તેના દેખાણુ.
નો સ્વામી, તેમની સાથે કે તેમને દ્રષ્ટિ કરતો હોય તો
તેની દશામાં મરણ થાય છે. ॥ ૧૪ ॥

કેન્દ્રાન્વિતે વિલગ્નેયે શુર શુક સમન્વિતે ॥
તાલ્યાં નિરીક્ષિતેવાપી દીર્ઘમાયુર્વિનિર્દિશેત્ ॥ ૧૫ ॥
ચતુરસ્રે શુભૈર્થક્રમે લગ્નેયે શુભ સયુતે ॥
શુરભ્યા દૃષ્ટિ સંયોગે પૂર્ણમાયુર્વિનિર્દિશેત્ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ—લગ્નનો સ્વામી કેન્દ્રમાં શુર શુક સાથે હોય
યા તેને શુર શુક જોતા હોય તો દિર્ઘાયુષી જાણવો. ॥ ૧૫ ॥

ચોથે આઠમે સુભ અહ હોય અને લગ્ને શ શુભ
અહ સાથે હોય ને શુર જોતો હોય તો દિર્ઘાયુષી જાણવો
॥ ૧૬ ॥

ષટ્સત્પરમ ભાવેષુ સુભેષુ સક્રીતેષુ ॥
ત્રિષઠાગેષુ પાપે પૂર્ણવિનિર્દિશેત્ ॥ ૧૭ ॥
રન્નાધિપે વિલગ્નસ્યે શુર શુક યુતે ક્ષિતે ॥
લગ્નેયે કેન્દ્ર ભાવેવા દીર્ઘમાયુર્વિનિર્દિશેત્ ॥ ૧૮ ॥

અર્થ—છઠે સાતમે ને આઠમે સુભ અહ હોય ને
ત્રણ છને અગીઆરમાં પાપ અહ હોય તો દિર્ઘાયુષી જાણવો
॥ ૧૭ ॥

આઠમનો સ્વામી લગ્નમાં હોય ને શુર શુક જોતા
હોય યા યુકત હોયને લગ્નેશ કેન્દ્રમાં હોય તો દિર્ઘાયુષી
જાણવો ॥ ૧૮ ॥

(૨૧૮) નવમા ભાવમાં રહેલા ગ્રહોત્તુ ફલ

ભાવવિચાર

ધર્મ ક્રિયાયાં હિ ભવેત્પ્રવૃત્તિ ભાગ્યે પપત્તિર્વિમલં ચ શીક્ષમ્ ।
તીર્થ પ્રયાણુ પ્રભુય પુરાણૃઃ પ્રજ્યાલયે સર્વામિદ પ્રદિષ્ટમ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ—નવમે ભાવ જેને ભાગ્યોદય ભુંવન કહેવાય છે

તેમાં—ધર્મ કાર્યે, મનની પ્રવૃત્તિ, શીયળ, ભાગ્યોદય, સારાં આચરણ, તીર્થ યાત્રા, સ્નેહ પુરાણ, ને પુન્યનું કાંમ એ સઘળું જોવામાં આવે છે. ॥ ૧ ॥

૯ મા ભાવે ચર્ચનું ૬૯.

દિવાનાયકેદુષ્ટતાકોણ્યાતેનચાપોતિચિંતાવિરાગોઽસ્થયેત્ ॥
તપશ્ચર્ચયાઽનિશ્ચયાદિપ્રયાતિક્રિયતુંગતાંતપ્યતેશોદરૈષ્ણ ॥૧॥

અર્થ—ભાગ્યસ્થાન એટલે નવમા સ્થાનમાં સુર્ય પડેલો હોય તો તેને નિરંતર ચિંતા કરાવે મનને અશાંતિ રાખે પોતાના ભાઈ તથા નિકટના સગાસહોદરથી સંતાપ કરાવે પોતાની મરણ વિના પણ સારાં કાંમ કે સદ્કર્મોથી તથા તપ થકી કીર્તિને લાભ મેળવે. ॥ ૧ ॥

૯ મા ભાવે ચંદ્રનું ૬૯.

તપોભાવગસ્તારકેશોજનસ્યપ્રભશ્ચદિભવંદિનસ્તંસ્તુવતિ ॥
ભવત્યેવભાગ્યાધકોયૌવનાદેઃશરીરેભુખંચંદ્રવાત્સાહસ્ય ॥૨॥

અર્થ—નવમા સ્થાનમાં ચંદ્રમા પડેલો હોય તો તે ભાગ્યશાળી થશે ને તેનાં વખાણ સુઝજનો, પ્રાણણો, ને ભાટ ચારણ વિગેરે લોકો કરશે તેની જીવાની આવતાં પહેલાં તેનો ભાગ્યોદય થશે તેના સરીરની આરોગ્યતા રહેશે ને ચંદ્રમા જેવું તે શાંતિમય સાહસ કાંમ કરનારો થય ॥ ૨ ॥

૯ મા ભાવે મંગળનું ૬૯.

મહોભામતિર્દાગ્યવિતંમહોઞ્નંતપોભાવગોમંગલસ્તંકરોતિ ॥
ભવેન્નાદિમઃસ્થાણક શોદરૌવાકુતેવિક્રમસ્તુશ્ચલાલોવિપાકે ॥૩॥

અર્થ—નવમા સ્થાનમાં મંગળ હોય તો ભાગ્યનો ઉદય થાય, યુદ્ધિનો વધારો થાય કીર્તિને ફેલાવે તેને જેષ્ઠ (મોડોટો) બ્રાત હોય નહીં, ને હોય તો જીવે નહીં. તે માણસ અદ્ય પરાક્રમી છતાં ઉદ્યોગી થશે તેને મેહિનત કરતાં દ્રવ્યની પ્રાપ્તિ થાકી થશે. ॥ ૩ ॥

૯ મા ભાવે શુધનું ફલ.

શુદ્ધધર્મગેધર્મશીલેતિધીમા-ભવેદીક્ષિતઃખર્જનીસાતકોવા ॥

કુલોલોતકૃદ્ભાનુવદ્ભુમિપાલાપ્રતાપાધિકાબાધકોધકોદુષ્ટાનાં ॥૪૧॥

અર્થ—નવમા સ્થાનમા જો શુધ હોય તો, તે માણસ ધર્મશીલ અને શુદ્ધિવાન થશે; ગંગા નદી જેવા પવિત્ર સ્થાન ઉપર સ્નાન કરનારો થશે, તથા ચક્રકર્મ કરવામાં તત્પર રહીને જ્ઞાન કરનારો થશે. ને પોતાના કુળને વિષે સૂર્યસમાન તેજસ્વી તથા પ્રતાપી થશે. ॥૪૧॥

૯ મા ભાવે શુદ્ધ્યું ફલ.

અતુલ્યુંચિહ્નતદ્ગૃહતસ્યભૂમિપતેર્વહ્નિસોવહ્નિભાભૂમિદેવાઃ ।

શુરૌધર્મગેભાંધવોસ્ત્રુવિનીતામદાસત્યતોધર્મવૈશુદ્ધ્યકારી ॥૪૨॥

અર્થ—ધર્મેસ્થાન ઝોટલે નવમા સ્થાનમા શુદ્ધ હોય તો તેના ઉપર મોટા નૃપતિયો સરખા તથા વિદ્વાન બ્રાહ્મણો સરખા ઘણી પ્રીતિ રાખશે તે માણસ વિશાળ ઘર, પૃથ્વી, બાહ ઇત્યાદિકનો લાભ પામશે તેમ પોતાના ભાઈઓથી પ્રીતિ રહેશે પણ પોતાની આજસ વઠે કરીને સંધ્યાવંદન કર્મ કરી શકશે નહીં, ને તે ગર્વીષ્ટ હોવાથી પોતે જ્ઞાની છતાં અપદ્ધીર્તિને પાત્ર થશે. ॥૪૨॥

૯ મા ભાવે શુક્રનું ફલ

• ભૃગોત્રિકોણેપુરેકેનપોર-કુસીદિનયેષ્ટદિગતમેદહીરન ॥

શૃદ્ધશાયતેતસ્યધર્મધ્વજદેસહોદ્યાદિસૌખ્યંશરીરેસુખંચ ॥૪૩॥

અર્થ—ત્રિકોણ ઝટલે નવમા સ્થાનમા શુક્ર પડયો હોય તો, તેના શરીરમા વ્યાધી રહેશે નહીં; તે માણસને ભાઈઓનું સુખ સાડુંહોય પોતાના ગાંમમાં ધીરધાર કરવાથી તે વ્યાજમાં લક્ષ્મીને મેળવે છે ને ગાંમના મનુષ્યો તેના દેવાદાર થાય છે ને તેનું ઘર ધર્મ ધ્વજથી પ્રસિદ્ધ થાય છે ને તેની મિષ્ટવાણી સાંભળી હોકો તેનું કહ્યું માને છે ॥૪૩॥

૯ મા ભાવે રાનીહું કેલ.

અતિસ્તસ્પતિકાનતિક્ષ્ણતુશીલંકરતિર્થેગિશાસ્ત્રેશુભિરાજસઃ સ્યાત્
સુહૃદ્ગર્ભોદ્ભિતોદીનપ્રુદ્ધયાશનિર્ધર્મગઃક્રમકૃત્સંન્યસેદા ॥૬૥॥

અર્થ—નવમા સ્થાનમાં રાની હોય તો, તેનો સ્વભાવ
શાંત હોય; તેની બુદ્ધિ વીર હોય, તે યોગ શાસ્ત્ર ઉપર
પ્રીતિ રાખશે. તે મિત્રોથી દુઃખ પામશે, તે રજેશુભી
થશે, તે સન્ધ્યાત્ર વૃત્તિ ધારણ કર્યા પછી જગનમાં સુખ
પામતાં તેના અંતઃકરણમાં સ્વતાપ વ્યાપશે. નહીં. ॥ ૭ ॥

૯ મા ભાવે રાહુનું કેલ

મનીષીકૃતંત્યજેતબધુવર્ગસદાપાસ્યેત્પ્રજિતઃસ્થાનદ્વયુલ્લેસવૈ ॥
સભાધોતકોપસ્થચેત્ત્રિવિકોલેતમઃકાંતુંકીરવતીર્થેકયાદુઃ ॥૮॥

અર્થ—નવમા સ્થાનમાં રાહુ હોય તો તે વિચારશીલ
પોતાના કુટુંબનું પોષણ કરનાર પોતે ધારેલું કંઈ નહીં
છોટનારને સભામાં શોભનારતિર્થચાત્રા કરનાર થશે તથા કયાણ
પણાના શુભાવડે કરીને તેની પ્રતિષ્ઠા વધશે તેથી દુનીયામાં
તેને લોકો મણી સન્માન માંનશે. ॥ ૮ ॥

૯ મા ભાવે કેતુનું કેલ.

શિખી ધર્મ ભાવેયદા કલેશ નાશ મુતાર્થિલવેન્નલેખતોભાગ્યવૃદ્ધિઃ
સહોત્થબ્યયાંઆહુરોગવિક્ષેતે તપોદાનતોહાસ્યવૃદ્ધિતદાનીમ્ ॥૯॥

અર્થ—નવમા સ્થાનમાં કેતુ હોય તો ઘરમાં કલેશ
થાય નહીં, યુત્રને માટે ઇચ્છા રખાવે, તેના લાગ્યનો ઉદય
થશે ચવન લોકના આશ્રયથી દ્રવ્ય એળવશે; ને તેવા લોકની
સાથે પ્રીતિ રાખશે, તેના સુહૃદને ઉપદ્રવ થશે. તેના હાથે
વ્યાધી થશે તે તપ ઇત્યાદિક કાન કરશે તો પણ તેની
દુનીયામાં હાંત્રી થશે. ॥ ૯ ॥

(૨૧૮) નવમા ભાવે ચઢોની દ્રષ્ટિનું કૃળ.

સૂર્ય દ્રષ્ટિ ફલમ્

નવમ ભાવ ઈ હૈવ નિરીક્ષિતે દિનકરેષુ સુખં ન ભવેત્સ્થિતિઃ ॥
તદ્વત્ પાપરક્તો નતપાયકા તદ્વત્ વૃદ્ધ તનો રાક્ષસ સુખમ્ ॥૧૧

અર્થ—જો નવમા ભાવે સૂર્ય દેખતો હોય તો તે પુરૂષ સ્ત્રીના સુખ વીનાનો, યુવાવસ્થામાં ખોટાં પાપ કર્મ કરવા વાળો, તપશ્ચા નહિ કરવાવાળો અને છેલ્લી વૃદ્ધાવસ્થામાં સંપૂર્ણ સુખ ભોગવનારો થાય છે. ॥૧૧

ચંદ્ર દ્રષ્ટિ ફલમ્

ધર્મ સંભનિતુ ચંદ્રવીક્ષિતે ચાન્ય દેશ ગત રાજપુત્રકઃ ॥
બંધુ સૌખ્યમપિ ચાર્થતો કયા દ્રવ્યહીન પુરૂષો યશ કવચિત્ ॥૧૨

અર્થ—જો નવમા ભાવે ચંદ્ર દેખતો હોય તો તે પુરૂષ પરદેશમાં રાજ્ય બેટલું સુખ ભોગવનારો, ભાઇ ભાન્ડુથી સુખ ભોગવનારો કયા અને દ્રવ્યથી હીન પણ કાંઈક યશને ભોગવનારો થાય છે.

ભૌમ દ્રષ્ટિ ફલમ્

ભાગ્ય નામ ભવને કુબેક્ષિતે ભાગ્ય વૃદ્ધિરપિ વૈનરસ્યહિ
શાલકેન સહ સત્યનાશનં ધર્મ શુક્ત હપિ ચોગ્રતાસુખમ્ ॥૩૩

અર્થ—જો નવમા ભાવે મંગલ દેખતો હોય તો તે પુરૂષ ભાગ્યને વધારનારો સાળાના સુખ વગરનો, સત્યવાતનો નાશ કરવાવાળો, ધર્મ કાર્યમાં પ્રીતિ રાખવાથી ઘણા સુખને પાછળથી ભોગવનારો થાય છે. ॥ ૩ ॥

શુધ દ્રષ્ટિ ફલમ્

ભાગ્ય સંનયદિ ચૈંદુબેક્ષિત પુત્ર સૌખ્ય યુગથો ચ ભાગ્યવાનઃ
અન્ય દેશ ગતરાજ પૂજીતો માતૃષોભવતિ સતતં સુખી ॥૪૪

અર્થ—જો નવમા ભાવે શુધ દેખતો હોય તો તે પુરૂષ

પુત્રના સુખવાળો, ભાગ્યવાન, પરદેશમાં જઈ રાખથી ચા
અન્ય અધીકારી વર્ગથી અથવા શ્રીમાનોથી માન મેળવનારો
અને હંમેશાં તે સુખમાં રહેનારો થાય છે. ॥ ૪ ॥

શુક દ્રષ્ટિ ફલમ્

ભાગ્યે યથા દેવપુરોહિતેક્ષિતે ધર્મ પ્રવૃદ્ધિઃ સુખ રાખ્ય કામ ॥
શાસ્ત્રેષુ ને પુન્યમથા સદાભવેત્ત નિર્જીવો રાજધનાન્વિતસદા ॥૫॥

અર્થ—જો નવમા ભાવે શુક દેખતો હોય તો તે ધર્મ
ઉપર પ્રિયી રાખનારો રાખ્ય જેવા સુખને પ્રાપ્ત કરનારો સર્વ
શાસ્ત્રોમાં નિપુણ, નિર્જીવી અને રાખ્યના ધનને ભોગવનારો
થાય છે. ॥ ૫ ॥

ભૃગુ દ્રષ્ટિ ફલમ્

ભાગ્ય સમયદિ ભાર્ગવેક્ષિતં ભાગ્ય વૃદ્ધિમથવા કરો તિહી ॥
અન્ય દેશ ગત ભવિકાશ્રુત ચંદ્રે નૃપતેજ્યઃ સદા ॥ ૬ ॥

અર્થ—જો નવમા ભાવે ભૃગુ દેખતો હોય તો તે
મનુષ્ય ભાગ્યની વૃદ્ધિ કરવા વાળો, પરદેશમાં ગમન કરીને
આભીકા ચલાવનારો, અને સ્વ દેશના રાખઓથી હંમેશા
જય મેળવનારો થાય છે. ॥ ૬ ॥

શનિ દ્રષ્ટિ ફલમ્

ભાગ્યભાવ ધનસૂત્ર વીક્ષિતે તસ્યભાગ્ય વશતો યથોભવેત્ ॥
અંધુહીનઃ પરદેશતઃ સુખી ધર્મહીનઃ પુરૂષ પરાક્રમી ॥૭॥

અર્થ—જો નવમા ભાવે શનિ દેખતો હોય તો તે
પુરૂષ ભાગ્યભળથી ચશને મેળવનારો ભાઈ વગરનો, પ્રદેશમાં
સુખી, ધર્મ વીનાનો, પણ પરાક્રમી થાય છે ॥ ૭ ॥

રાહુ દ્રષ્ટિ ફલમ્

નવમ સદાહિ રાહુ નિરીક્ષીતં નવવપુષુ વિલાસ શુક્તઃ સદા ॥
નિજ સહોદર તોડનિતિ પીડનં સુતસુતાર્થં શ્રુતશ્ચનરઃ સુખી ॥૮॥

અર્થ—જો નવમા ભાવે રાહુ દેખતો હોય તો તે પુરુષ નવયૈવના સ્ત્રીનું સુખ ભોગવનારો, પોતાના ભાઈઓથી અતિ દુઃખ પામનારો, અને પુત્રાદિક વડે સુકત થઇ તે સુખને ભોગવનારો થાય છે. ॥ ૮ ॥

(૨૧૯) ૯ મા ભાવે રાશી ભાવ ગ્રંહ મિત્ર ફલ.

પાપારિનીચર વિહુસ કરા ન ભોગા :
ભાગ્યસ્થિતા યદિ યશોધન ધર્મહીના :
પાપોડપિ દુર્ગ નિબમિત્ર શુદ્ધોપગમ્વેદ
ભાગ્યેતુ ભાગ્ય ફલકઃ સતતં નરાણામ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ—નવમાસ્થાનમાં પાપ ગ્રહ હોય, કે શત્રુ નીરાશીનો કે નીચ રાશિનો કે અસ્તનો કોઈ ગ્રહ હોય તો યશ, ધન, ને ધર્મ રહિત થાય છે. પણ પાપ ગ્રહ ભાગ્ય રાશિમાં કે પોતાની રાશિમાં કે મિત્રની રાશીમાં હોય, તો હિંમેશાં ભાગ્યવાળો થાય છે ॥ ૧ ॥

મૂર્તેશ્વાપિ નિરાપતે શ્વનવર્મ ભાગ્યાદય કીર્તિત :
તત્તત્સ્વામિયુતેક્ષિત પ્રકુરતે ભાગ્ય સ્વદેશો ભૂલભ
એ કન્યૈવિષયાં તરેત્ર શુભદાઃ સ્વોચ્ચાદિગા સર્વદા
કુર્યુ ભાગ્યમ શાધવો તિવિળલા દુઃખો પલ્લર્ષિય પરમ્ ॥૨॥

અર્થ—લગ્ન થીયા અંદરી નવમું ભુવન તે ભાગ્યભુવન કહેવાય છે તે તેના સ્વામીઓ સુકત કે દ્રષ્ટ હોય તો પોતાના દેશમાં, ને બીજા ગ્રહો સુકત કે દ્રષ્ટ હોય તો પરદેશમાં ભાગ્યોદય કરે છે. જો નવમે શુભ ગ્રહો ભાગ્ય નાકે ત્રિકોણ નાકે પોતાની રાશિના થઇને બેઠા હોય કે ભેટા હોય તો સર્વ પ્રકારથી ભાગ્યોદય કરે છે. ને પાપ ગ્રહો ઘણા નિર્બળ થઇને બેઠા હોય તો તે અત્યંત દુઃખની પ્રાપ્તિ કરે છે ॥ ૨ ॥

ભાગ્યાધિપે શુભ શ્રુતે શુભ ગ્રહ નિરીક્ષિતે :
તદ્ભાવે શુભ સમ્યન્ધે સત્કીર્તિ ધનં ભાગ્યવાન્ ॥ ૨ ॥

અર્થ—નવમાનો સ્વામી શુભ ગ્રહ સાથે હોય, કે શુભ ગ્રહની દ્રષ્ટિમાં હોય, આ નવમા લાવમાં શુભ ગ્રહનો સ્પર્શ હોય, તો યશવાન, ધનવાન, ને લાભ્યવાન, થાયછે. ॥૨॥

ચૈલાભ્યગામી ખેચર સ્વગ્રહેસૌમ્યે ક્ષિતો વસ્ય નરસ્ય મૃતૌ
લાભ્યાધિશાલી સ્વકુલાવતંસો હંસો યથા માનસરાજમાનઃ ॥૩॥

અર્થ—લાભ્યેશ જોટલે નવમેશ નવમે હોય, ને તેને શુભ ગ્રહ ભેટા હોય તો ધણી લાભ્યવાન થાય છે જેમ માનસરોવરમાં હંસ શોભેછે તેમ પોતાના કુળમાં તે સોભેછે. ॥૩॥
નવમ લાવપતિ ચંદ્રિ કેંદ્રમા નવમ ધન્યમ ગચ્ચયદા લવેતઃ ।
પ્રસવ લગ્નપતિ ચંદ્રિત્ ગળઃ સુખ સમૃદ્ધિ શ્રુકતો મરણાતકાઠા ॥

અર્થ—નવમાનો સ્વામી કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) ત્રિકોણ. (૫-૮) માં હોય, ને લગ્નેશ જન્મ્યનો હોય તો તે મરણ પર્થત સુખ સમૃદ્ધિ લોગવનારો થાય છે. ॥ ૪ ॥

લાભ્યસ્થાન ગતે મંદે શશિનાય સમન્વિતે ।

લગ્નેશે નીચશશિસ્થે લીક્ષાક્ષિચ નરોલભે ॥ ૫ ॥

અર્થ—નવમે ચંદ્ર સાથે શનિ હોય, ને લગ્નેશ નીચનો હોય તો લીખ માગી ખાનારો થાય છે. ॥ ૫ ॥

યદા આષ્ટમે ભૂમિજઃ કૌણ સૂર્યઃ

શશીષે તદાભિક્ષયિત્વા સજીવેત ॥

યદા ચંદ્રમા નીચમેા માનવાનાં

તદા લાભ્યયોગા વિનિષ્ટાશ્ચ સર્વે ॥૬॥

અર્થ—આઠમે મંગળ, નવમે કે પાંચમે સૂર્ય, ને દશમે ચંદ્ર હોય તો લીખમાગી નિર્વાહ કરેછે જો નીચનો ચંદ્રમા નવમે હોય તો, સર્વ પ્રકારે લાભ્ય યોગનો નાશ કરે છે. ॥ ૬ ॥

લગ્નેશે લાભ્યશશિસ્થે લાભ્યેશે લગ્નમાગિતે ॥

લાભે લાભ્યેશ સશ્રુકતે પુનર્લાભ્ય લભેતખલુ ॥ ૭ ॥

અર્થ—હવેશ નવમા ભાવમાં હોય ને નવમેશ હવેશ
કે જાગીચારમે હોય, તો નાશ પામેલી સમૃદ્ધિનો લાભ
ફરીથી મળે છે. ॥ ૭ ॥

દાન સ્થાનાં ધિયે સ્વામ્યે શુભગ્રહં નિરીક્ષિતે ॥
તત્સ્થાને શુભ સંયુકતે દાનકૃત્સ નરૌભવેત્ ॥ ૮ ॥

અર્થ—ભાગ્યેશ ભગ્યનો હોય, ને તેને શુભ ગ્રહ
જોતા હોય, કે નવમે શુભ ગ્રહ હોય તો તે ધણું દાન
આપનાર થાય છે, ॥ ૮ ॥

દાના ધિયે ન સં દ્રષ્ટે હવેશ તન્નાય કે પિવા ॥
તદ્વિમન કેંદ્રત્રિકોણસ્ય મહાદાન કરૌ ભવેત્ ॥ ૯ ॥

અર્થ—હવેશ, કે હવેશને ભાગ્યેશ જોતા હોય, ને
હવેશ કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) કે ત્રિકોણ (૫-૬)માં હોય.
તો તે માણસ મહાદાન કરનાર થાય છે. ॥ ૯ ॥

શુરેણાં સંયુકતે ભાગ્યે તત્તરી કેંદ્ર રાશિષ્ચ ॥
વિશેષ ત્યજ્યપાત્પરં ચૈવ બહુ ભાગ્યં વિનિર્દિશેત્ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—ભાગ્ય સ્થાનમાં શુર હોય ને ભાગ્યેશ કેન્દ્રમાં
હોય તો ભાગ્યનો ઉદય વીસ વરસ પછી ઘણો થાયછે. ॥ ૧૦ ॥

હવેશે ભાગ્ય રાશિસ્યે ભાગ્યેશ લક્ષ સંયુતે ॥
શુરેણા સંયુતે ધૂને ધનવાહન લાભકૃત્ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—હવેશનો સ્વામી, નવમે, ને નવમાનો સ્વામી
હવેશ હોય ને શુર સાતમે ભાવે હોય તો, ધન અને વાહનનો
લાભ થાય છે. ॥ ૧૧ ॥

નવમ ભાવગત સ્વચ્છે શનિ ભવતિ ચેત્સમહેધર યજ્ઞકૃત્ ॥
અતિશયં કુરતે જય સંયુતં વૃષતિ વાહન ચિન્હ સમન્વિતમ્ ॥

અર્થ—નવમે શનિ સ્વચ્છ હોય તો, મોટો યજ્ઞ
કરનારો, ધર્મવેત્તા, ઘણો જય મેળવનારો ને રાજ્ય તુલ્ય
વાહનના સુખવાળો થાય છે. ॥ ૧૨ ॥

શુરભાગ્યે ભવેન્મંત્રી મહા ભાગ્યોઽખિલેષર ॥

અવલેપિ શુભે ખેટે ભાગ્યસ્થે ધાર્મિકેનરઃ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—નવમે શુર હોય તો રાજ્યમંત્રી થા ભાગ્યવાન થાય, ને નવમે શુભ ગ્રહ નિર્જળ હોય તો પણ ધર્મવાન સારા આચરણવાળો થાય છે. ॥ ૧૩ ॥

સર્વ રાજ્ય પ્રદાસેયા ભાગ્યર્ક્ષરથા શુભગ્રહાઃ ॥

ધનસ્થાંબર ધાન્યાયુધર્મ સૌભાગ્ય વૃદ્ધિઃ ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—નવમે રહેલા સર્વે શુભ ગ્રહો રાજ્યને આપનારા બાણવા ને ધન ભાવમાં રહેલા સર્વે શુભગ્રહો, વસ્ત્ર, આભૂષણ, ધાન્ય, આયુષ્ય, ધર્મ ને, સૌભાગ્યની વૃદ્ધિ કરનારા બાણવા. ॥ ૧૪ ॥

ભાગ્યાધિપત્યેષદિ કેન્દ્રસંસ્થ આલે વયસ્થે વસુખેઃ ક્વચિત્ ॥
ત્રિકોણે રવોઽન્યગતો થવાથે નમ્યે વયસ્થસ્વ ફલપ્રદસ્તાત્પા ॥

અર્થ—ભાગ્યનો સ્વામી કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦)માં હોય તો, પહેલી અવસ્થામાં ને જિંઝનો કે ત્રિકોણ (૫-૮) માં હોય તો મધ્યાવસ્થામાં સુખનો જિંઝ કરે છે. ॥ ૧૫ ॥

ભાગ્યાધિ નાથ સ્વચ્છેથ મિત્ર ચુદ્ધે થવાસ્થા ક્વચિત્ ॥
ભાગ્યોઽધ્ય તસ્ય વર્ષતિપ્રજાઃ શુભગ્રહે દ્વૈશ્ચત્રે ક્ષિતેથ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ—નવમેશ સ્વચ્છી કે મિત્રના ઘરમાં હોય તો છેલ્લી અવસ્થામાં ભાગ્યનો ઉદય કરે, પણ શુભ ગ્રહ સુક્ત કે ભેતા હોય તો સળગતાથી ઉદય કરે છે. ॥ ૧૬ ॥

સ્વસ્વ રાજૌઽસ્થિતાઃ પાપગ્રહા ભાગ્યર્ક્ષસંયુક્તા ॥

શુભે દ્રષ્ટિનર કુર્ચુઃ પ્રભૂતં શુભસુતમમ્ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ—પાપગ્રહ પોતાની રાશિમાં નવમે હોય, ને શુભ ગ્રહ ભેતા હોય તો, તે માણસ સમર્થ સારો ને સારા શુભવાળો થાય છે. ॥ ૧૭ ॥

(૨૨૦) દશમા ભાવમાં રહેલા ગ્રહોનું ફલ

ભાવવિચાર

વ્યાપારમુદ્રાનૃપમાન રાજ્ય પ્રયોજનં ચાપિ પિતૃસ્તથૈવ ।
મહત્પદાસિઃ ખલુ સર્વમેત જ્ઞાત્યાભિધાને ભવને વિચાર્યમ્ ॥૧॥

અર્થ—દશમો ભાવ જેને કર્મ ભુવન કહેવાય છે તેમાં વ્યાપાર, સોના રૂપાના સિલ્કા, રાજ્યમાન, રાજ્ય, પ્રયોજન, પિતાનું સુખ, દુઃખને મોટી પદવી, વિગેરે જોવામાં આવે છે. ॥ ૧ ॥

૧૦ મા ભાવે સૂર્યનું ફલ

પ્રયાતોંશુભાનપસ્યમેશુરણેડસ્યમમ સિદ્ધિદારાજતુલ્યેનરસ્ય ॥
જનન્યારતથાયાતનામાતનેતિકલમઃસંકમેદ્ધલૌકીવિપ્રયોગઃ ॥૧॥

અર્થ—કર્મસ્થાન એટલે દશમા સ્થાનમાં જેને સૂર્ય પડ્યો હોય તેની માતાને સદા પીડા રહે તેને ઉલ્લોગનું ફળ કોઈ નૃપતિ જેલું મળે તે રૂખાદેખીએ કામ કરશે અને પોતાના મિત્રોની સાથે ઇર્ષ્યા કરશે ને તે રાજ્યસ્થાન તરફથી નિરંતર શુભી રહેશે.

૧૦ મા ભાવે ચંદ્રનું ફલ

સુખખાંધવેલ્યખગેધર્મકર્મમિમુદ્રાંગજ્ઞેશનરેશાદિતોપિ ॥
નવીનાંગનાવૈભવેસુખિયત્વપુરોજાતકેસાખ્યમદપકરૈતિ ॥૨॥

અર્થ—દશમા સ્થાનમાં ચંદ્રમા હોય, તો તે પોતાના ભાંડુથી સુખી થશે રાજ્યસ્થાનમાં તે સત્તાધીશ થશે તે પુરુષ ધર્મ ને ફેલાવશે તેનું તન અને મન સ્ત્રીના વિલાસ-વડે કરીને સંપૂર્ણ રીતે આનંદમાં રહેશે તેને પોતાની માતુ-શ્રીનું સુખ સાડ મળશે તેની બુદ્ધિ નિર્મળ રહેશે અને તે પરમેશ્વરની ભક્તિ કરવામાં પ્રિતિ કરશે. ॥૨॥

૧૦ મા ભાવે મંગળનું ફળ

કુલેતસ્યર્કિમંગલમંગલોનાજનૈર્ભૂયતેમધ્યભાવેયદ્વિત્યાત ॥
સ્વતઃસિદ્ધએવાવતરીયતે સૌવરામોપિકંઠી સ્વર્ગદ્વિતીયઃ ॥૩॥

અર્થ—દશમા સ્થાનમાં મંગળ હોય તો, તે સહા મંગળકારી કારીય કરનાર પોતાના કુળમાંદિપક સમાન સર્વ કારીયમાં કુશળ વિવેકી વિચારવાન તે પોતાનાં પરાક્રમે કરી કીર્તિને મેળવનાર જ્ઞાની જનોના સસુહમાં સિંહ સમાન સુરવીર ને પોતાના પરાક્રમે કરીને કિર્તિને મેળવનારો થાય છે. ॥ ૩ ॥

૧૦ મા ભાવે યુધનું ફલ

મિતઃસંવદેત્રોક્ષિતસંલલેતપ્રસાદાદિવૈકારિસૌરાજ્યવૃત્તિ ॥
યુધેકંભંગેપૂજનીયોવિશેષાત્પિતૃઃસંપદોનીતિદંઠાધિકારાત્ ॥૪॥

અર્થ—દશમા સ્થાનમાં યુધ હોય તો તે માણસ વહ્તા એટલે ભાષણ કરનારો થશે અને તે નૃપતિની પેઠે ઉન્માદમાં રહેશે, ને દ્રવ્ય ધણું ખર્ચ કરશે. તે મોટા રાજ્ય-સ્થાનમાં રાજથી યા અધિકારથી યા સારા પ્રતાપી માણસોથી સન્માનને પામશે ને તે પોતાતા અધીકારથી પોતાના બાપની લક્ષ્મીને મેળવશે ॥ ૪ ॥

૧૦ મા ભાવે શુરુતું ફલ.

ધ્વજમંડપેષુ દિશંચિત્રશાલપિતૃઃપૂર્વજેશ્યોપિતેભેધિકૃત્વાત ॥
નતુષ્ટોક્ષવેષ્ઠમંજુપુત્રકાનાંપત્યેત્રત્યહંપ્રસ્થસામુદ્રમજમ્ ॥ ૫ ॥

અર્થ—કર્મસ્થાન એટલે દશમા ઘરમાં શુરુ હોય તો, તે માણસ સંતાન ઉપર દ્રેષ રાખનારો થશે તેને વિશાળ મેકી માળ વાળુ સુસોષીત ચિત્રથી ચિત્રાએલી લીતોવાળું ઘર મળશે તે કાન્તિવાન તેજસ્વી થશે, ને તે પોતાના પૂર્વજેથી અધીક પ્રતાપી થશે; પણ તેને ઘેર એક શેરધાન્યથી વધારે ધાન્ય રંધાશે નહીં. ॥ ૫ ॥

૧૦ મા ભાવે શુક્રતું ફલ.

ભૃગુઃકર્મગોત્રવીર્યેશ્વરિક્ષયાર્થેભ્રમ કિંનઆત્મીયએવ ॥
લુભામાનતોહારકંવિપ્રવૃત્તયાજનાડંભરે.પ્રત્યહંવાવિવાદાત્ ॥૬॥

અર્થ—દશમા સ્થાનમાં શુક હોય તો તે પોતાના ગોત્રમાં વંશના બિજને ચૈકનાર ને પોતાનો વહેમ પોતાને નુકશાન કરનાર થાય છે અને પ્રતિષ્ઠાને માટે રાખેલા માણસોના આડંબરની પ્રવૃત્તિઓ વડે અથવા વાદવિવાદથી હંમેશાં તુલા (સોપણ) ભાર નેટલું તે સોનું મેળવે છે. ॥ ૬ ॥

૧૦ મા ભાવે રાનીનું ફલ.

અજાતસ્યમાતાપિતાબાહુરેવવૃથાસર્વતોદ્દુષ્ટકર્માધિપત્યાત્ ॥
રાનૈરેધધકર્મગઃશર્મમદાજયોવિશ્વહેષ્ટવિદ્યાનાંયસ્ય ॥ ૭ ॥

અર્થ—દશમા સ્થાનમાં રાની હોય તો, તે માણસની બાહ્યાવસ્થામાં તેની માતૃશ્રીનું મૃત્યુ થશે ને તે બાળક બકરીના દુધથી મોટો થશે; તેના બાપ પોતાના પરાક્રમવડે કરીને આજીવીકા મેળવનાર થશે, અને તેના બાપનું મૃત્યુ થયા પછી તે માંજીસ કાંઈક વખતે ભાવ્યશાળી થશે; તેમ તે યુદ્ધ કળામાં જીત પામશે, ને તે પોતાની અદ્ય જીવાવડે કરીને તે પોતાનું ગુજરાન પોતે ચલાવનારો થશે. ॥ ૭ ॥

૧૦ મા ભાવે રાહુનું ફલ.

સદાશ્લેષ્ઠસંસર્ગતોતીગર્વવલ્લભેતમાનીકામિનીસોગમુચ્ચઃ ॥
જનોઆકુલોસોમુર્ખનાધિશેતમર્દ્યવ્યયીકુરુકર્માખગે ॥ ૮ ॥

અર્થ—દશમા સ્થાનમાં રાહુ હોય તો શ્લેષ્ઠ લોકોની સોબતવડે કરીને તેને ભારે ગર્વ થશે તે માકવતી (રૂપગર્વિતા) સ્ત્રીઓની સાથે પ્રીતિ કરશે, તેને લોકો ત્રાસ આપશે તેથી કરી ભય વડે નિકા પલ્લુ આવશે નહીં. તેના ઉન્માદગુણે કરીને દ્રવ્યનો ખર્ચ કરશે ને તે નિરંતર ક્રુરકૃત્ય કરવાને તત્પર રહેશે. ॥ ૮ ॥

૧૦ મા ભાવે કેતુનું ફલ.

ધિતુનેશ્વિખંકર્મગોચર્યકેતુસ્તદાદુર્લભકંષ્ટભાજકૃતિ ॥
તદાવાહનેપીઠિતજતુજન્મવૃષાભાસિકન્યાસુચેચ્છનુ નાશમ્ ॥૯॥

અર્થ—દશમા સ્થાનમાં કેતુ હોય તો, તેને પોતાના બાપનું સુખ નહીં મળે; તેમજ તેનો બાપ પોતાના પુત્રથી સુખ નહીં પામતાં તે કષ્ટને પામશે, તેના વાહનમાં અળ દેહેતાં ઘટ્ટાં વિગેરે પશુ વ્યાધીસ્થ રહેશે. જો તે કેતુ કન્યા, વૃશ્ચિક, મેશ, કે વૃશભનો હોય તો તેના ચત્તની હાની કરશે. ॥૬॥

(૨૨૧) દશમા ભાવે ગ્રહોનું દ્રષ્ટિ ફલ.

સૂર્ય દ્રષ્ટિ ફલમ્.

કર્મ સંભવિ રવેર્થદિ દ્રષ્ટિઃ કર્મ સિદ્ધિ સહિતઃ સનઃ સ્વાત્મા આઘચોવવચસિમિયતેડમિકાસ્વીયસંભવિતથોચ્ચગતેસુખમ્ ॥૧॥

અર્થ—જો દશમા ભાવે સૂર્ય દેખતો હોય તો તે મનુષ્ય કર્મ સિદ્ધિવાળો, થાય છે પણ પોતાની પહેલી અવસ્થામાં માતાનો નાશ થાય છે જો સૂર્ય પોતાની રાશિનો કે ઉચ્ચની રાશિનો હોય તો તે સુખને લોભવનાર થાય છે. ॥ ૧ ॥

ચંદ્ર દ્રષ્ટિ ફલમ્.

કર્મ સંભવિ સતીન્દુવીક્ષિતે સ્વાચ્ચતુષ્યક કુલોપલવક. પુત્ર કાર ધન રૌખ્યકો નૃણાં પિતૃ બંધુ સુખ ધર્મ વર્જિતઃ

અર્થ—જો દશમા ભાવે ચંદ્ર દેખતો હોય તો તે મનુષ્ય પશુઓથી પોતાનું લવન ચલાવે છે તેમ પુત્ર સ્ત્રીને ધનનું સુખ લોભવે, છે તેમ પિતા બંધુનું સુખ મેળવે છે અને ધર્મથી ઓટલે ધર્મ માર્ગે થાડી બુદ્ધિવાળો થાય છે. ॥૨॥

ભૌમ દ્રષ્ટિ ફલમ્.

કર્મ ભાવ ભવને ક્ષકે કુળે સર્વ સિદ્ધિ સમુપ સ્થિતઃ સુખમ્ ॥ આત્મ વિક્રમ દશાગમે નૃણાં ભયતે ખલુ મહોદયો નરઃ ॥૩॥

અર્થ—જો દશમા ભાવે મંગળ દેખતો હોય તો તે પુરૂષ સર્વ સિદ્ધિથી સુખ, સુખી, પરાક્રમી, શ્રેષ્ઠ, પ્રતાપી અને પોતાની દશા ભાગ્યોદયવાળી થાય છે. ॥ ૩ ॥

શુદ્ધ દ્રષ્ટિ ફલમ્.

કશમલાવ શુદ્ધે શુધવિક્ષિતે કર્મ લવિકવિતાકરોઃ નરઃ ॥
રાજ માન્ય વૃષ પૂજતઃ સદા સૌખ્યકઃ પિતૃ ધન્યન્વિતોઽધર્મી ॥૪

અર્થ—જો હસમા ભાવે શુદ્ધ દેખતો હોય તો તે પિતાથી અધીક કર્મી થાય, કવિતા કરનારો પંડિત, રાજમાં માન મેળવનારો અને રાજથી પૂજતો, હંમેશાં સર્વને સુખ આપવાવાળો, પીતાના ધનને લોગવનારો, અને ઉદ્યમી થાય છે. ॥ ૪ ॥

શુદ્ધ દ્રષ્ટિ ફલમ્

કર્મ સક્ષ્મિનિ સુરેભ્યવિક્ષિતે કર્મ સિદ્ધિરથ રાજમંદિરે ॥
પુત્ર દાન ધનવર્જિતઃ સુખી દિવ્ય હર્મ્ય સુખ પૂર્વજાદિકઃ ॥૫॥

અર્થ—જો હસમા ભાવે શુદ્ધ દેખતો હોય તો તે રાજ મંદિરથી કર્મસિદ્ધીવાન, પુન્ય દાન અને ધનથી રહીત, સારા દિવ્ય મહાનમાં રહેવાવાળો, પૂર્વજો કરતાં અધીક સુખને મેળવનારો થાય છે. ॥ ૫ ॥

ભૂગુ દ્રષ્ટિ ફલમ્

કર્મ સક્ષ્મિનિ ભૂગુપ્રતિવીક્ષિતે લવિકા નિજપુરે વૃષાલયે ॥
ઉત્તમાંગપરિપીડિતોજન પુત્ર યંષ્ઠ સુખ મદભુતંસદા ॥૬॥

અર્થ—જો હસમા ભાવે શુદ્ધ દેખતો હોય તો તે પોતાના શહેરમાં અગર રાજ્યમાં કર્મસિદ્ધી કરવાવાળો, અને શરીરના ઉત્તમાંગ કહેતાં હૃદયના નીચેના અવયવોમાં પીડીત કહેતા હર્દવાળો, પુત્ર અને ભાઈઓ ત્રદશી અધીક સુખ મેળવનાર થાય છે. ॥ ૬ ॥

શની દ્રષ્ટિ ફલમ્

કશમસક્ષ્મિનિ સૌરિવિલોકિતે પિતૃવિનાશકરોહિનરસ્યત્ ॥
મતલુભાત્સુખનયલ્લવતિ યદ્વિલ્લવતિભાગ્યશુભો નરઃ ॥૭॥

અર્થ—જો હસમા ભાવે શની દેખતો હોય તો તે

પુરૂષ પિતાનો નાશ કરનારો માતાના થોડા સુખવાળો અદ્ય
આયુષ્યવાળો અને કદાચ જીવે તો ભાગ્યવાન પુરૂષ
થાય છે. ॥ ૭ ॥

રાહુ દષ્ટિ ફલમ્.

સિંહીસુતઃ કર્મશૂલંચ પરચતિ કર્મ સિદ્ધિ મતુલાંકરેતિચ ॥
આત્યભાવ સમયે પિતૃમૃતિર્માતૃસૌખ્યમપિ આત્યભેવહિ ॥૮॥

અર્થ—જો હસમા ભાવે રાહુ દેખતો હોય તો તે પુરૂષ
ઘણી કર્મસિદ્ધી કરવાવાળો, તેની બાળક અવસ્થામાં પિતાનું
મરણ કરનારો અને માતાનું થોડું સુખ મેળવનારો થાય છે. ॥૮॥

(૨૨૨) ૧૦મા ભાવે રાશીભાવ ગૃહ મિથ્ય ફલ

કર્મણે નારા રાશિરથે કર્મેણે રાહુ સચુતે ॥

જનદ્વેષી માહામુખેર્દુષ્ટીર્તિલક્ષતે નરઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ—હસમાનો સ્વામી આઠમે કે રાહુ સાથે હોય
તો લોકોનો દ્વેશ કરનાર, મૂર્ખ, પાપી, દુર્ગતિને પામનારો
થાય છે. ॥ ૧ ॥

કેન્દ્ર ત્રીકોણે કર્મ નાથે સ્વોચ્ચ સમા શ્રિતે ॥

શુરણાસહીતે દ્રષ્ટે સકર્મ સહીતો ભવેત્ ॥ ૨ ॥

અર્થ—હસમાનો સ્વામી જામ્બીનો કેન્દ્ર કે ત્રીકોણમાં
હોય ને શુર જોતો હોય કે ચુક્ર હોય તો તે પુરૂષ કર્મ
વાન થાય છે ॥ ૨ ॥

કર્મસ્થાનગતેચ્ચંદ્રે તદિથે તત્તિકોણે ॥

લગ્નેથે કેન્દ્ર ભાવરથે સત્કીર્તિ સહીતોભવેત્ ॥ ૩ ॥

અર્થ—હસમે ચંદ્ર ને હસમાનો સ્વામી હસમેથી
ત્રીકોણમાં હોય ને લગ્નેશ કેન્દ્રમાં હોય તો તે સારી કીર્તિ
મેળવે છે. ॥ ૩ ॥

લાલેથે કર્મ ભાવરથે કર્મેણે બલસંચુતે ॥

દેવેન્દ્ર શુરણાદ્રષ્ટે સત્કીર્તિ સહીતો ભવેત્ ॥ ૪ ॥

અર્થ—લાલેશ એટલે અગીયારમાનો સ્વામી હસમે ને હસમાનો સ્વામી જાણવાન હોય ને ગુરૂ એતો હોય તો સારી કીર્તિવાળો થાય છે ॥ ૪ ॥

તનોઃ સકાશાદશમેશાં કે વૃત્તિર્લવિત્તસ્ય નરસ્યનિત્યમ્ ॥
નાનાકલાકૌશલવાગ્વિલાસૈઃ સર્વોધર્મૈ સાહસકર્મલિચ્છ ॥૫॥

અર્થ—લગ્નથી દશમે ચંદ્ર હોય તો, નાના પ્રકારની કળાકૌશલ્યતાથી, જોલવાની ચતુરાઇથી, સર્વ પ્રકારના ઊંઘો-જોથી, ને સાહસ કર્મથી તેની હૃદયેશાં આજીવિકા ચાલે છે. ॥૫॥

હિવામણિઃ કર્મભિચ્ચંદ્રતન્વો દ્રવ્યાશ્ચનેકોધમવૃત્તિયોગાત્ ॥
સત્વાધિકત્વંનરનાયકત્વ પુષ્ટત્વમંગેમનસ પ્રસાદ ॥ ૬ ॥

અર્થ—ચંદ્ર કે લગ્નથી, દશમે સૂર્ય હોય તો તેને અનેક પ્રકારના ઊંઘોગથી ધન મળે છે તેના શરીરમાં જાળનો વધારો થાય છે અને તે ઘણા માણસોનો ઊપરી, શરીરથી સુખી ને મનનો આનંદી થાય છે. ॥ ૬ ॥

લગ્નેન્દુતઃ કર્મભિચ્ચેન્મહીજઃ સ્યાત્સાહસઃ કૌર્યવિષાદવૃત્તિ ॥
વૃનનરાણાં વિષયાભિસક્તિ દ્વૈરેનિવાસઃ સહસાક્રંકાચિત્ ॥૭॥

અર્થ—લગ્ન કે ચંદ્રથી દશમે મંગળ હોય, તો તે સાહસ કર્મથી, ક્રોધથી કે નીચજાતીથી ધન મેળવે છે તેમ વિષયોમાં પ્રિતિવાળો થાય છે. ને કોઇ વખત અકસ્માત પરદેશ જવું પડે છે. ॥ ૭ ॥

લગ્નેન્દુલ્ક્યાંકર્મગારૌહિણ્યઃ કુર્યાદ્વ્યનાયકત્વમહુનામ્ ॥
શિલોલ્ક્યાસઃ સાહસંસર્વકાર્યે વિદ્વદ્વૃત્ત્યાજીવિતંમાનવાનામ્ ॥૮॥

અર્થ—લગ્ન કે ચંદ્રથી દશમે જુધ હોય તો તે ઘણા માણસોનો ઊપરી શિષ્યસાસ્ર ને હુજારઝાના કામમાં કુશળ સર્વ કામોમાં સાહસ કર્મ કરનારો, ને ચતુરાઇથી

વિલમ્બતઃ શીતમયુજ્જતોવા માનિમધોનઃ સચિવોયદાસ્યાત્ ॥
નાનાધનાભ્યાગમનાનિપુંસાં વિચિત્રવૃત્ત્યાનૃપગૌરવંચ ॥૬॥

અર્થ—હસ કે ચંદ્રથી હસમે શુક્ર હોયતો તે નવા નવા
હુમરોથી હરેક પ્રકારે ધન મેળવે છે, ને રાજ્યદ્વારમાં
માનીતો થાય છે. ॥ ૬ ॥

હોરાયાશ્વનિશાકરાહુશુક્રુતોમેષુરશ્ચેસંસ્થિતો ।
નાનાશાસ્ત્રકલાકલાપવિલસદ્વૃત્તાદિશીલવનચ ॥

દાનેસાધુમતિતથાવિનયતાંકમધનાભ્યાગમ ।
માનંમાનવનાયકાદવિરલશીલવિશાસચરા ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—હસ કે ચંદ્રથી હસમે શુક્ર હોય તો નાનાં
પ્રકારનાં શાસ્ત્રો જાણવાથી ને શાસ્ત્રની શુક્તિ રચવાથી જીવન
અલાવે છે. દાન આપવામાં સારી શુદ્ધિવાળો, ધણી
નમ્રતાવાળો, પોતાના મનોરથ પૂર્ણ કરનારો, ધન મેળવનારો
રાજાઓથી માન મેળવનારો, ચોખ્ખા આચરણવાળો, ને ધણી
ચશવાળો થાય છે. ॥ ૧૦ ॥

હોરાયાશ્વમુધાકરાદ્વિમુતઃ સુતોખમધ્યસ્થિતો ।
વૃત્તિહીનતરંનરસ્યકુરૂતે કાર્શ્વશરીરે સદા ॥

ખેદવાદભયંધાન્યધનયોહીનિત્વમ્મચ્ચૈર્મના ।
શ્ચિતોઽંગસમુદ્ભવેનચપલંશીલંચનોનિર્ભલમ્ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—હસ કે ચંદ્રથી હસમે શનિ હોય તો, નીચ
ધંધો કરનારો, શરીરથી પાતળો, મનથી ખેદ કરનારો, વાદ
વીવાદ કરનારો પણ ભય ધરનારો, ધન ધાન્યનો નાશ
કરનારો, મનને વિશે ઉદ્દેશી, અપણ મનનો ને ખોટા
આચરણવાળો થાય છે. ॥ ૧૧ ॥

ચંદ્રશનિનિદ્રષ્ટિયે, જન્મકાળમાં જોય ।

માહાદશાપણ્ચચંદ્રનિ, જન્મકાળમાં હોય. ॥ ૧૨ ॥

એહ યોગના જોગથી, ભાગીદારીયોગ. ।

પોતાના નામે કરે, ખોટાણા સંજોગ. ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—જેની જન્મ કુંડળીમાં ચંદ્ર ઉપર શનીની સપુર્ણ દ્રષ્ટિ હોય અને ચંદ્રની મહાદશામાં જન્મ થયો હોય તો તે માણસે પોતાના નામે ધંધો નહીં કરતા કોઈની ભાગીદારીમાં ભાગીદારના નાંમથી ધંધો કરવો સુનાસ્રળ છે. પણ પોતાના નામથી ધંધો કરવાથી ખોટના ખાડા ભાંજવા. ॥ ૧૨-૧૩ ॥

જન્મકાળે સૂર્ય બળી, તાંબાનો વેપાર ।

અથવા રાજ્યની નોકરી, એથી મુખ અપાર ॥ ૧૪ ॥

ચંદ્ર બળીના ચોગથી, હીરા ભાતી ભાંજુ ।

અથવા સુગંધી વસ્તુથી, ધંધાએ મુખ માન ॥ ૧૫ ॥

જન્મકાળે મંગળ બળી, લોખંડી વેપાર ।

વિશી ધંધો અતિભલો, વૈદ્યથી ધનધાર ॥ ૧૬ ॥

શુક્ર બળીના ચોગથી, વિદ્યાથી ધનપ્રાપ્ત ।

અથવા કાંસા ધાતુએ, દુર્ગીયા કથુનવ થાય ॥ ૧૭ ॥

શુક્ર બળીના ચોગથી, ચાંદીનો વેપાર ।

થા કાપડ મરીનરી, એથી લક્ષ્મિ અપાર ॥ ૧૮ ॥

શુક્ર બળીના ચોગથી, મુગધિ ચીજભાંજુ ।

કાગીના ભાતી કાચે, અલખત અતિશે માન ॥ ૧૯ ॥

શનિ થોગે છાપુચરે, ખેતિ ખેતિનાં આબાર ।

રૂપિય કસાઈ લોહના, વેપારે મુખકાર ॥ ૨૦ ॥

ઉચ્ચ સ્વચ્છ મિત્રગૃહ, ત્રિકોણ કેન્દ્ર ભય ।

એહ ગ્રહે આલ્પીકા, બાકી મિથ્યા થાય ॥ ૨૧ ॥

અર્થ—સપ્ત સમજ શકાય તેમ હોવાથી લખ્યા નથી.

ચરરાશીનું લગ્ન તો, લગ્નેશ ચરમાં ભય ।

ચરરાશી ગ્રહ દષ્ટિએ, પરદેશે મુખ થાય ॥ ૨૨ ॥

સ્થિરરાશીના ચોગથી, દેશ ચક્રી મુખ લેશ ।

દ્વિરાશીના ચોગમાં, દેશ અને પ્રદેશ. ॥ ૨૩ ॥

અર્થ—જેની જન્મ કુંડળીમાં ચર (૧,૪,૭,૧૦) રાશીનું હજન હોય, ને હજનનો સ્વામી પણ ચર રાશીમાં હોય પણ ભાવમાં ગ્રેહેલો હોય. ને ચર રાશીમાં ગ્રેહેલા બ્રહ્મની હજને યા હજનના સ્વામી પર દ્રષ્ટિ હોય તો પરદેશમાં જ તેનો ભાગ્યોદય થાય છે તેવી રીતે સ્થીર (૨,૫,૮,૧૧) રાશીનો યોગ હોય તો પોતાના દેશમાં ને દ્વિજ (૩,૬,૯,૧૨) રાશીનો યોગ હોય તો પોતાના દેશમાં અને પ્રદેશમાં બન્ને દેશોએ ભાગ્યનો ઉદય થાય છે. ॥ ૨૨-૨૩ ॥

(૨૨૩) અગીયારમા ભાવમાં રહેલા ગ્રહોનું કલ્પ ભાવ વિચાર.

ગતચિહ્નમાં અરરત્ન જાત માન્દોલિકામૃદુલમણ્ડનાનિ ।
લાભઃ કિર્લપામખિસવિચાર્ય મેતત્તુ લાભસ્થ ચુહે શુદ્ધઃ ॥૧૧॥

અર્થ—અગીયારમો ભાવ જેને દાસ લુપ્ત કહેવાય છે તેમાં હાથી, ઘોડા, વજ્ર, રત્ન, પાસળી, મકાન, વિગેરેનું તેમ દાસ, હાંની ને સર્વ માંગણીક મુલકકારીક કર્મ કરવાનું સમગ્રું વિદ્વાનોએ વિચાર કરી અગીયારમા ભાવથી જોવું. ॥ ૧ ॥

૧૧ મા ભાવે સર્થનું કલ્પ.

પ્રાસંકલેત્વચક્ષાભોપયાતેનૃપકારતોરાણ્ણમુદ્રાધિકારાત ॥
પ્રનાપાનલેશત્રયઃ સંપત્તિમિથેનેકધાદુઃખમંગોર્લ્લવાનામ ॥૧૧॥

અર્થ—રૂદ્ર નામ અગીયારમા સ્થાનમાં સુર્ય હોય તો તે સારા કૃત્ય કરશે. તે રાજદ્વારમાં રહી કબજ મેળવતાં પોતાના શત્રુઓનો પરાજય કરશે. તેના પૂર્વ પ્રતાપીક ગુણવટે કરીને તથા પોતાના બાહુબળે કરીને તેના શત્રુઓનાં

અંતઃકરણ હ્રમેશાં બળ્યા કરશે. તે કેટલી પ્રકારથી દ્રવ્યને મેળવશે. ને તેની અનેક પ્રકારની વ્યાધીયો દુર થશે. ॥૨॥

૧૧ મા ભાવે ચંદ્રનું ફલ.

લલેવદ્ભિપાદિંદુનાક્ષાલગ્ને પ્રતિષ્ઠાધિકારાંબરાણ્કમેષુ ॥
મિથોચ મિથ્યાંતાપુરેવિમતિક્રિયા વૈકૃતીકન્યકાવસ્તુલાભ ॥૨॥

અર્થ—અગીયારમા સ્થાનમાં ચ દ્ર હોય તો તે માણસ સર્વેના અંતઃકરણમાં ભાવચુકત રહેશે, રાજાઓથી તેને પૂર્ણ અધિકાર મળશે ને સારી કીર્તિ ફેલાવશે તેની લક્ષ્મી પણ સ્ત્રીઓથી ભોગ વિલાસ માર્ગે જશે. અર્થાત્ સ્ત્રીઓ તેના પૈસા હરણ કરશે પોતે જે કાંઈ કૃત કરશે તેનું ફળ ઉલટું થશે તે માણસને કન્યા એટલે પુત્રીયોની પ્રાપ્તિ વધારે થશે. ॥ ૨ ॥

૧૧ મા ભાવે મંગળનું ફલ.

કુબ્જપીડયેદ્વાલગોડપત્યશત્રુન,ભવેત્સન્નુખોદુર્મુખોપિપ્રતાપાત્ ॥
ધનંવર્ધતેગોધનેર્વાહનેર્વાસ, કૃષ્ણનૈર્વાયપૈશૂન્યભાવાત્ ॥૩॥

અર્થ—અગીયારમા સ્થાનમાં મંગળ હોય તો તે દુર્મુખો થશે પણ પોતાના પ્રતાપવડે કરી, સ્વદેશમાં શોભાને પ્રાપ્ત થશે ને તેના શત્રુઓ તેના ઓકરાંને દુઃખ દેશે ને તેની લક્ષ્મીની હાનિ કરશે પણ તેનું દ્રવ્ય વાહનવડે કરી તથા વ્યાજે કરીને વધશે ॥ ૩ ॥

૧૧ મા ભાવે જુધનું ફલ.

વિનાલાભભાવેન્દિતભેશઝનં,નલાભોનલાવણ્યમાતૃણ્યમસ્તિ ॥
કૃત કન્યકોદ્ગાહકાનંચદેયંકથ, ભાસુરાસ્ત્યકતપૃથ્વાભવન્તિ ॥૪॥

અર્થ—અગીયારમા સ્થાનમાં જુધ હોય તો તેને દરેક કામમાં સારો લાભ થશે ને તેના માંથે કરજ રહેશે નહીં તેથી કરીને તે આનંદમાં રહેશે, તેને કન્યાની સંતતિ થશે

નહીં ને તે માદુરને જેણે માર્યો પણ બ્રાહ્મણને એક પાકં પડ
આપશે નહીં ॥ ૪ ॥

૧૧ મા ભાવે શુદ્ધ હંસ

અકૃષ્ણસાક્ષોગુરોર્કિનકવ્યંવદન્,યટ્થીમંતમધેમુનીકાઃ ॥
પિતુર્ભારિમૃન્માંગમરતરપંચ,પરાર્થિન્નકર્ધાનિચેદ્દેસવાય ॥૫॥

અર્થ—અગીયારમા સ્થાનમાં શુદ્ધ હોય તો, મુરહિં જેટલે
સોણું તથા મુરહિં જેટલે ઝાડી કાન્તિશળી કન્યા (ત્રી) તેને
મળે; તેમ તે માદુરને અષ્ટપ્રધાનની પદવી મળે, સાત ધર્મના
પાત્ર ઉપર તેણું ચિત્ર પ્રવર્તમાન થાય તે પોતે પોતાના
પિતૃ કુટુંબ વિદેરેણુ પોપદુ દરે તેને પાંચ પુત્રો થશે,
તેના વૈભવથી દેશાક માદુરો પોતાનાં ડહનો નિર્વાહ
કરશે. ॥ ૫ ॥

૧૧ મા ભાવે શુદ્ધ હંસ

ભુશુર્ક્ષાલગોક્ષાલગોયમસસાન્સનપંમહીપંચકૃયાંવિચસમ્યક ॥
લસનકીર્તિસત્યાનુરાગંયુદ્ધાકથં,મદુભોગમેધયંચુકાંશુક્રીલભાક્ષા

અર્થ—અગીયારમા સ્થાનમાં શુદ્ધ હોય તો, તેની
કાન્તી કંઠપે દેહેનાં કામદેવ જેવી થશે; તે સત્યવક્તાને રાજ
જેવો શુદ્ધવાન થશે, તે માદુર સત્યવક્તા ઉપર પ્રીતી રાખશે
તે પોતાના ચાર કાચોઠ્ય વટે કરીને દુનિઆમાં ફિર્નિને
દેશાવો કરશે તે શુદ્ધચલ ઝાડાં મર્મ વચન બોલનારો
મારા આચરણગણે થશે ॥ ૧૧ ॥

૧૧ મા ભાવે રાનીનું હંસ

સ્થિર્વિચિત્તમાયુસ્થિર્માનસંચસ્થિરતાંવરોગાદ્ધેનસ્થિરાણિ ॥
અપત્યાનિશૂરશતદિકએવ,પ્રપંચાધિકોક્ષાલગોલાનુપુત્રે ॥૧૧॥

અર્થ—અગીયારમે ગની હોય તો દ્રવ્યનો કાલ થાય
તેણું આયુષ્ય તથા તેની શુદ્ધિ સ્થિર રહે તેના ગરીબ
કલાપિ રોગ થાય નહીં; તેમ સંતાપ પદુ થાય નહીં
તેને સંતતિ જલદી જલદી થાય, તો પણ સોવશા કોઈક

શુરો થાય તેમ તે માણસ ઘણો પ્રપંચી થાય, જેથી તેના અંતઃકરણનો કોઈ પાર પામે નહીં. ॥ ૭ ॥

૧૧ મા ભાવે રાહુનું ફલ.

સદાચ્છેત્તોર્થલભેત્સાભિમાનશ્ચરેત્તિકરેણુમજેત્તિવિદેશા ॥
પરાધર્મનર્થીહુરેધ્ધૂર્તબધુઃસુતોત્પત્તિસૌખ્યતમેલાભગચ્છેત્ ॥૮॥

અર્થ—અગીયારમા સ્થાનમાં રાહુ હોય તો તે ને ચ્છેત્તોર્થ લોકોની મેહરખાનીથી અનુચિત લક્ષ્મી મળશે તે માણસ પોતાના પાસ પદાતી કેહેતાં નોકરો રાખશે તે પોતે પોતાના અતઃકરણમાં અભિમાની તેમ ધૂર્ત થશે ને અનર્થ કૃત્ય કરશે તે પરદેશમાં જશે નહીં, તેને પુત્રવડે કરી સુખ સારું મળશે ને તે પારકું દ્રવ્ય હરણ કરનારો થશે. ॥ ૧૧ ॥

૧૨ મા ભાવે કેતુનું ફલ.

સુભાગ્યઃસુવિદ્યાધિકાદર્શનીયઃસુગાતુસુવક્તઃસતેભેષિતસ્ય ॥
દરેપીઽયતેસંતતિદુર્લભઃપરિણીલાભગઃસર્વલાભકરોતિ ॥૯॥

અર્થ—અગીયારમા સ્થાનમાં કેતુ હોય તો, તે માણસ કાન્તીવાન સારો તેજસ્વી ને વિક્કાન થશે, સારા, વશોયેકરીને શીલાને પામશે તેમ તે ભયવડે કરીને પંડીત થશે, ને લક્ષ્મીને મેળવશે પણ તેના પુત્રો દેવાદાર રહી દુઃખને ભોગવશે ॥ ૯ ॥

(૨૨૪) અગીયારમા ભાવ ઉપર ગ્રહોની દ્રષ્ટિનું ફલ.

સૂર્ય દ્રષ્ટિ ફલમ્

લાભ સધનિ રવીક્ષિતે સતિ, પ્રાપ્યતે સકલવસ્તુ નિશ્ચિતમ્ ॥
આધિશુક્ત સુતનાશ કૃત્સદા, કર્મલવક સુશુદ્ધિમાન્સદા ॥૧॥

અર્થ—જો અગીયારમા ભાવે સૂર્ય દેખતો હોય તો તે અવધ્ય સર્વ વસ્તુને પ્રાપ્ત કરવાવાળો પણ આધિ વ્યાધિવડે શુક્ત પુત્રના સુખ વગરનો કર્મ લવીત એટલે પોતાની

ભુજબળે કાર્ય કરી જીવતાં સુધી આજીવીકા ચલાવનારો ને
સારી ભુદિવાળો થાય છે. ॥ ૧ ॥

ચંદ્ર દ્રષ્ટિ ફલમ્

લાભાલભે રચાઈ ચંદ્રદષ્ટિ, લાભાલભે વ્યાધિવિના શન ચ ॥
ચતુષ્પદાનાં કનકંસ્ય વૃદ્ધિઃ, સર્વં ત્ર લાભાશનસંશયોઽત્ર ॥ ૨ ॥

અર્થ—જો અગીયારમા ભાવે ચંદ્ર દેખતો હોય તો
તે ધનની પ્રાપ્તિ કરવાવાળો, રોગનો નાશ કરવાવાળો,
પશુઓ અને સોનાની વૃદ્ધિ કરવાવાળો ને સર્વ ઠેકાણેથી
લાભ મેળવનારો થાય છે તેમાં સંદેહ નથી. ॥ ૨ ॥

મંગળ દ્રષ્ટિ ફલમ્

સત્યાયભાવેકુળવીક્ષિતેષ્વ આયુર્વિવૃદ્ધિઃ સ્ત્રીયાગર્ભનાશઃ ॥
વૃદ્ધિકાયુ સમયે તુતીયકે, પુત્ર સૌખ્યમપિ ચતુષ્ય પદાત્સુખમ્ ॥ ૩ ॥

અર્થ—જો અગીયારમા ભાવે મંગળ દેખતો હોય તો
તે આયુષ્યને વધારનારો સ્ત્રીના ગર્ભનો નાશ કરનારો
શરીરને વધારનારો ચતુષ્પદાદી પશુના તથા પુત્રના સુખને
મેળવનારો થાય છે. ॥ ૨ ॥

બુધ દ્રષ્ટિ ફલમ્

લાભાલભેચંદ્રજવિક્ષીતે સતિ ભાગ્યવાંચસકલાર્થસૌખ્યભાઃ ॥
ભુદિરાસ નિપુણોઽતિવિશ્રુતઃ, પુત્રિકાભવતિતસ્ય પુત્રકો ॥ ૪ ॥

અર્થ—જો અગીયારમા ભાવે બુધ દેખતો હોય તો
તે ભાગ્યવાન સંપૂર્ણ અર્થ અને સુખને ભોગવનારો, ભુદિ-
વાન નિપુણ, પ્રસિદ્ધ શાસ્ત્રને પામનારો અને ઘણી પુત્રીઓ
વાળો થાય છે. ॥ ૪ ॥

શુક્ર દ્રષ્ટિ ફલમ્

શુરેઈશિઃપૂર્ણતરાયભાવે આયુઃપૂર્ણશ્વનરઃ સદાસ્થાતઃ
પુત્રદારધન સૌખ્યતઃ સુખં, વ્યાધિહીનમપિકાંતિમાભ્યસીઃ ॥ ૫ ॥

અર્થ—જો અગીયારમા ભાવે શુક્ર દ્રષ્ટિથી શુક્ર

દેખતો હોય તો તે સંપૂર્ણ આયુષ્યવાળો, પુત્ર સ્ત્રી અને ધનના સુખને લોગવનારો, રોગ વગરનો નીરોગી ક્રાંતિવાન, અને સદાવિનયમાં રહેવાવાળો થાય છે. ॥ ૫ ॥

શુક દ્રષ્ટિ ફલમ્

લાલસઘ્નિ ચ શુકવિક્ષીતે લાલવૃદ્ધિ સુખવિતસંયુતઃ ॥
આમણીર્નિજગ્-અદિપાલકઃ પૂર્વવૃત્તિપરિપાલનેરક્તઃ ॥ ૬ ॥

અર્થ—જો અગીયારમા ભાવે શુક દેખતો હોય તો તે હરેક રીતે ઘણા લાલને પામનારો સુખી ને ધનની પ્રાપ્તિ કરનારો ગામના અધિપતી, સમાન પોતાના માણસોનો પાલન-હાર તેમ પારકાનું પાલન કરવામા પણ રક્ત થાય છે. ॥૬॥

શનિ દ્રષ્ટિ ફલમ્

યદાયલાવેરવિસૃતદષ્ટે, લાલસ્તદાદુષ્ટખસાલ્લવેચ્ચ ॥
પુત્રતશ્ચસુખમદર્પક, ભવેદ્દાન્યલાલયુગથાપિપંડિતઃ ॥ ૭ ॥

અર્થ—જો અગીયારમા ભાવે શનિ દેખતો હોય તો તેને ખરાબ માણસોથી લાલ થાય છે. પુત્રથી થોડું સુખ મેળવે છે પણ પંડિત જેવો વિદ્વાન થાય છે. ॥ ૭ ॥

રાહુ દ્રષ્ટિ ફલમ્

આયસઘ્નયદિરાહુવીક્ષિત માયુપૂરણકર્નરસ્યહિ ॥
દ્રવ્યલાલમથભૂપવર્ગતઃ સુખમાત્મવૃદ્ધિનિરતોનરઃસદા ॥ ૮ ॥

અર્થ—જો અગીયારમા ભાવે રાહુ દેખતો હોય તો તે પોતાના આયુષ્યને પુર્ણ કરનારો, દ્રવ્યના લાલને મેળવનારો, સર્જન વર્ગથી સુખ લોગવનારો, અને પોતાની ઉન્નતિ કરવામાં તત્પર રહેનારો થાય છે ॥ ૮ ॥

(૨૨૫) ૧૧ મા ભાવે રાશી ભાવ ગ્રહ મિશ્ર ફલ.

લાલેશેદિનપૈઃ થવા શશધરે ભૂપાલતુલ્યામયાદ

લૌમેમન્ત્રિજનામજાપુજ કૃષિકારા ધનંલભ્યતે ।

વિદ્યાખન્ધુસુતેઃ સુધાકરસુતેષુવેનિભાચારતઃ

શુકેસ્તન વધુગભાદિપશુસિર્મન્દેકૃત્યામિયમ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ—અગીયારમા ભાવનો સ્વામી સૂર્ય, યા ચંદ્ર હોય, તો રાજા જેવા માણસના આશ્રયથી, મંગળ હોય તો પ્રધાનથી કે મોટા કે નાહના ભાઈઓથી કે ખેતીથી ખુશ હોય તો વિદ્યાથી કે ભાઈઓથી કે પુત્રોથી, શુર હોય તો પોતાના આચારથી શુર હોય તો સ્ત્રીના વેપારથી કે સ્ત્રી તરફથી કે સ્ત્રીઓના કે હાથી, વિગેરે પશુઓના વેપારથી ને શનિ તો ખોટી વૃત્તિ કરવાથી ધન મેળવે છે. ॥ ૧ ॥

આયસ્ય શુભખેચરઃ શુભધનં પાપસ્તુપાપાન્નિતં
મિશ્રમિશ્રધનં સમેતિમશુભસ્ત ભતકોક્તંવદેત્ ।
લાભ સ્થાનગતઃ સમસ્ત શુભવાનિષ્ઠાધિકશ્ચેષ્ઠહી
ભતોયાનવિભૂષણાભ્યર વધુલોગાદિ વિદ્યાધિકઃ ॥ ૨ ॥

અર્થ—અગીયારમા સ્થાનમાં શુભ ગ્રહ હોય તો ધર્મ વડે યા પાપ ગ્રહ હોય તો પાપ વડે યા શુભ પાપ મિશ્રિત ગ્રહ હોય તો મિશ્રિત કામવડે ધન મળે છે યા અગીયારમા સ્થાનમાં ઘણા શુભોવાળો, બળવાન શુભ ગ્રહ હોય તો વાહન, ભૂષણ, કપડાં, અને સ્ત્રી લોગાદિ પદાર્થોવાળો, વિદ્યાવાન થાય છે ॥ ૨ ॥

વિત્તેશાયશુદ્ધાધિપૌતત્તપતેરિષ્ટગ્રહોચેદનં
સત્કર્મભરવિપ્ર પુણ્ય વિષયે દાનાદિયોગ્યંવદેત્ ।
આયસ્યે વિભલ પરાજિતભલોનીઆરિકુઃસ્થાનપે
રેકાથોગકરે યદિપ્રતિદિનંકુર્વિતસિક્ષાઘનમ્ ॥ ૩ ॥

અર્થ—બીજા ને અગીયારમાના સ્વામી, લગ્નના સ્વામીના મિત્ર હોય તો ઘણું ધનવાન થાય છે ને તે ધનથી સારાં કામ જેવાં કે દેવ, દેવી, દેવતા ને પ્રાણીઓમાં પુજન, દાનકક્ષણ ને ચત્તાદિ કરનાર થાય છે, યા અગીયારમા સ્થાનમાં નિર્ભળ, શત્રુઓ છોડેલો, નીચ કે શત્રુની રાશિનો કે ૬-૮-૧૨ માં ઘરનો સ્વામી બળહીણ કેઈ ગ્રહ હોય તો કસિદ્રી, હમેશાં બીજા માગનાર થાય છે ॥ ૩ ॥

ઉત્કયાપચમ ભવાવજન્મપન્થાં શુભગ્રહાઃ
વયસિ પ્રથમે સૌખ્યં પ્રષ્ટર્વાચ્યં નવ નવમ્ ॥ ૪ ॥

અર્થ—દગ્નથી પાંચમા ભાવ સુધીમાં શુભ ગ્રહો હોય તો, પ્રથમ અવસ્થામાં સાડાં મુળ મળે છે. ॥ ૪ ॥

પચમાન્નવમંયાવ તત્રસંરથૈ શુભગ્રહૈઃ ।

મધ્યેવયસિદ્ધેપ્રાપ્તે સર્વસૌખ્ય પ્રવર્તતે ॥ ૫ ॥

અર્થ—પાંચમા ભાવથી નવમા ભાવ સુધીમાં શુભ ગ્રહો હોય તો મધ્ય અવસ્થામાં સાડાં મુળ મળે છે. ॥ ૫ ॥

નવમાત વ્યય લાયાવત્ સ્થિતૈઃ સર્વશુભગ્રહૈ

વૃદ્ધત્વૈર્જપિહિ સંપ્રાપ્તે સર્વસૌખ્યપ્રવર્તતે ॥ ૬ ॥

અર્થ—નવમા ભાવથી બારમા ભાવ સુધીમાં શુભ ગ્રહો હોય તો વૃદ્ધાવસ્થામાં સાડાં મુળ મળે છે. ॥ ૬ ॥

યા દમ્બલૌભિવેદ્યાલો તદ્ધર્ષસમવસ્તુનઃ

લાલોભવતિતદ્ધર્ષૈર્નરેર્મૈત્રૈર્વનમુખમ્ ॥ ૭ ॥

અર્થ—અગીયારમા ભાવે જે ગ્રહ હોય તે ગ્રહના વર્ણ પ્રમાણે ચા તે ભાવમાં રહેલી રાશીના વર્ણ (રંગ) પ્રમાણે તે વર્ણવાળી વસ્તુથી લાભ થાય છે ને તે વર્ણવાળા માણસોથી કે મિત્રોથી ધનનું મુળ મળે છે. ॥ ૭ ॥

લાલેર્ધરેકેદ્રગતે ત્રિકોણે વા સમન્વિતે ।

લાલોવાપાપ સંયુક્તે ધનલાભમુદીરયેત્ ॥ ૮ ॥

અર્થ—અગીયારમા ભાવનો સ્વામી કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) કે ત્રિકોણ (૫-૬) માં હોય, ને લાલ ભાવમાં પાપ-ગ્રહ હોય તો પણુ ધનનો લાભ આપે છે. ॥ ૮ ॥

ધનાધિષેલાભગતે લાલેશે ધનમાગતે ।

તાપ્રલૌકેદ્રગૌવાપિ ધનલાભમુદીરયેત્ ॥ ૯ ॥

અર્થ—ધન (૨) સ્થાનનો સ્વામી અગીયારમે ને લાલ (૧૧) સ્થાનનો સ્વામી બીજે હોય કે તે બન્ને કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) માં હોય તો ધનનો લાભ ઠરે છે. ॥ ૯ ॥

લાલેશયુક્તરાશિશે શુભઅહનિરીક્ષિતે ।

શુભઅહાણાંમધ્યસ્થે ધનલાભમુદીરયેત્ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—અગીયારમા ભાવનો સ્વામી જે રાશિમાં હોય, તે રાશીના સ્વામીને શુભઅહો જોતા હોય, કે શુભઅહોના મધ્યમાં હોય તો ધનનો લાભ કરે છે. ॥ ૧૦ ॥

પાપઅહાણાં સુબધે ધનહાનિં વિનિર્દિશેત્ ।

લાલેધરોક્ત દિવસાગ્રા ધનપ્રાપ્તિં વિનિર્દિશત્ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—અગીયારમાનો સ્વામી પાપઅહ સારૂ સંબંધ કરતો હોય, તો ધનનો નાશ કરે છે પણ અગીયારમાનો સ્વામી જે દિશાનો સ્વામી હોય તે દિશાથી તો ધનનો લાભ કરે છે. ॥ ૧૧ ॥

યદા સૂર્યૌ લૌક્યૌ ભવેતાંચ લાલે

ભવે રુદ્રગ્ન બાહુ સ્તથા લગ્નપાદઃ ।

તથા જર્ઘ્ન કાયાં વહેદ્ માતૃપાતં

વિવૈર્વાન્હિ લિઃ શસ્ત્ર પાતાદિપાદે ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—અગીયારમા ભાવમાં સૂર્ય ને મંગળ હોય તો બાહુ (કંધા) પગમાં કે વાગવાથી કે ઝેરથી, કે અગ્નિથી, કે શસ્ત્રથી, કંધામાં કે પગમાં ખેડ આવે છે. ॥ ૧૨ ॥

યદામંદ પાતૌ ભવેતાં ચલાલે

તદાકાષ્ટ પાપાણુ વૃક્ષા દિતો વા ।

ભવેત્પાદ પાદીદિકે માતૃયુક્ત

સ્તથા સર્પૃ સૂતાં ચ દષ્ટાદિ દુઃખમ્ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—અગીયારમા ભાવે રાહુ ને શનિ હોય તો લાકડું, કે પથ્થર વાગવાથી કે ગાંઠ પડવાથી, પગમાં ચા પડખામાં માત થાય છે અથવા સાપ ચા કુતરે કરડવાથી દુઃખ થાય છે. ॥ ૧૩ ॥

યદા સૌમ્ય ખેટાડ થવા પૂર્ણ ચંદ્રો

ધ્રુવં લાભ ભાવે તદા સર્વં લાવાઃ ।

શુભાઃ સંપ્રદિષ્ટા. કિમ-ચૈશ્વઞેદૈ

ધૈ ન રત્ન વસ્ત્રાદિક્કં તસ્ય ગૌહૈ ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—અગીયારમા ભાવમાં શુભઅહુ કે પૂર્ણ કળાનો અંદાજ હોય તો તે ભાવનું સંપૂર્ણ સાફ સુખ આપનારા થાય છે ને પાપઅહો હોય તો માત્ર ધનવસ્ત્રનો લાભ આપે છે. ॥ ૧૪ ॥

ધને શે લાભરાશિસ્થૈ ત દીશે ધનરાશિ ચે ।

વિવાહાત્પર તથૈવ બહુ ભાગ્યં સમાદિશિત ॥ ૧૫ ॥

અર્થ—ખીજા ભાવનો સ્વામી અગીયારમે, ને અગીયારમા ભાવનો સ્વામી ખીજે હોય તો, તે પુરૂષનો વિવાહ થયા પછી ભાગ્યનો ઘણો ઉદય થાય છે. ॥ ૧૫ ॥

(૨૨૬) બારમા ભાવમાં રહેલા અહોતુ ફલ

ભાવવિચાર

હાનિ કાં ન વ્યયશ્ચાપિ ક્ષુદ્રો નિર્બંધ એ વચ્ચ ।

સર્વ મેત દ્વયસ્થાને ચિંતનીયં પ્રયત્ન તઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ—બારમા ભાવ જેને વ્યય ભુવન કહેવાય છે. તેમાં, હાનિ, કાન, ખર્ચ, કંઠ, બંધન, વિગેરે જોવામાં આવે છે. ॥ ૧ ॥

૧૨ મા ભાવે સૂર્યનું ફલ

રવિદ્વાંદશેનેત્રદોષકરોતિવિપક્ષાહુવેભયતેડસૌખ્યશ્રીઃ ॥

સ્થિતિર્લબ્ધયાક્ષીયતેદેહદુઃખંપિતૃવ્યાપદોહાનિરધ્વખરેશો ॥ ૧ ॥

અર્થ—રવિ એટલે બારમા સ્થાનમા સૂર્ય પડ્યો હોય તો તેને નેત્રસ્થાનમાં વિકાર થાય; ને પ્રવાસમાં હાનિ થાય, તેના શરીરમાં પિત્તના રોગની વૃદ્ધિ થાય, તે પોતાના લોખપણથી ખેડા ફંદમાં પડી પોતાની સ્થિતિ બગાડે યુદ્ધ કરતાં કે વિવાહ કરતાં તે હાર પામે પોતાના કાકાથી તેને કલેશ થાય, અને તેથી તેને હમેશાં ચિંતા રહ્યાં કરે. ॥ ૧ ॥

૧૨ મા ભાવે ચંદ્રનું ફલ.

શશીકાશયેશનુનેત્રાદિચિતાવિચિત્યન્નદ્રાસ્યધ્યયોમંગલેન ॥
 પિતૃવ્યાદિભાત્રાદિતોતર્વિપદોનચામેનિકામંપિયાદ્યપ્રિયત્વમ્ ॥

અર્થ—આરમા સ્થાનમાં ચંદ્ર હોય તો શત્રુથી ચિંતા
 રહ્યા કરે નેત્રસ્થાનમાં વ્યાધી થાય. હમેશાં સારા કામનાં
 સાફે ખર્ચે થાય પોતાની સ્ત્રી ઉપર અલ્પ પ્રીતિ
 રહે. અંગતઃકરણમાં અનુસપાતું રહે પોતાના કાકાથી દુઃખી
 થાય માતાનું સુખ થોડું મળે અને મનની ઇચ્છા પરીપુર્ણ
 થાય નહીં. ॥ ૨ ॥

૧૨ મા ભાવે મંગળનું ફલ.

સનાક્ષોપિતૃસક્ષનોસોધુધાનંકુળેકાશ્યોર્ધસ્યનારાંકરેણિ ॥
 મૃપાર્કિવક્ત્રિભયંદશ્યુતોવાકસિપારધીહિતુકુખંવિચિત્યમ્ ॥૩॥

અર્થ—આરમા સ્થાનને વિષે મંગળ હોય તો, લોખંડે
 કરીને ચરીર ઉપર લાગે; તેને માથે સિંચ્યા દોષ આવશે,
 તે દ્રવ્ય નહીં ખરચતાં મૃલાગશે શત્રુથી સહા લયમાં રહેશે
 લોકોથી કંઠાશ થશે ને તે માણસ પારકી જીવિને અનુસરીને
 ચંતાપને પામશે. ॥ ૩ ॥

૧૨ મા ભાવે જુધનું ફલ.

નચેકાશ્યેયસ્યસીતાંગુજન્માકથંતદ્વૃહંભુમિદેવાસનંતી ॥
 મલેર્વરિલ્લાલીનિભાયાંતિક્કમાદિક્કયાદિક્કારાકકોનુભૂયા ॥૪॥

અર્થ—આરમા સ્થાનમાં જુધ પડ્યો હોય તો, નંદો
 જીવને વિષે શત્રુના મારથી પરાન્ન થશે; તેને ઘેર લૂટા
 બ્રાહ્મણો મળીને આશીર્વાદ દેશે, ને તેના પેટાનો કપથેગ
 સુખ મંગળા માણ્યો પણ કરશે. ॥ ૪ ॥

૧૨ મા ભાવે શુક્રનું ફલ.

અશકીદશ્યકુયેસાભિમાનેમતિઃકીદશીવચનેચેતપરેયામ્ ॥
 વિધિઃકીદશેર્ધસ્યનાથોદિધેનવયસ્યભાવેયુચયેયસ્યજનઃ ॥૫॥

અર્થ—બારમા સ્થાનમાં ગુરૂ હોય તો, તે માણસ ખર્ચ સાફ કરશે; તે પોતાના હાંન દેવાના ગર્જવડે કરીને કીર્તિને પામશે નહીં, ને લોકોમાં લાંબગડીઓ થશે તેથી લોકો તેના ઉપર પ્રિતી કરશે નહીં, આવા કારણથી અનેક પ્રકારે કરી તેની લક્ષ્મીની નાસ્તિ થશે. ॥ ૫ ॥

૧૨ મા ભાવે શુક્રનું ફલ

કદાપ્યેતિવિત્તવિકીચેતપિત્તસિતોદ્વાદશેકેલિસત્કર્મશર્મા ॥
શુષ્કાનાંચકીર્તિઃક્ષયંભિત્રવૈરંજનાનાંવિરોધસદાસૌકર્યેતિ ॥૬॥

અર્થ—રિચ્છે છેતાં બારમા સ્થાનમાં શુક્ર પડ્યો હોય તો, તે કદાચ પણ દીવસે યતનના અનુકુળે કરી લક્ષ્મીને મેળવશે, તે માણસ લોકોના મતથી વિરુદ્ધ ઉતરશે. તેને પિત્તની વ્યાધી થશે નહીં તે કીઠારકત થશે. પણ તે સાફ કૃત્ય કરનારો થશે; ને ધર્માચરણવડે કરીને સુખી થશે, પરંતુ તેના શુણ્ણને તથા સાદી કીર્તિનો ક્ષય થઇને તેની સાથે મિત્રો પણ ઈર્ષા કરશે. ॥ ૬ ॥

૧૨ મા ભાવે શનીનું ફલ.

વ્યયસ્યેયદાસ્યર્થસૂનીનર સ્યાદસ્યરોધવાનિસપિભંદનેત્ર ॥
પ્રસન્નવિહિનેત્રિહેલભપથ્યવ્યવસ્થોરિપુર્ધ્વસકૃધજ્ઞોક્તા ॥ ૭ ॥

અર્થ—બારમા સ્થાનમાં શની હોય તો તે શુરવીર થશે નહીં ને નિષ્કુર તથા નિર્લજ્જ થશે, જો કદાપી લગ્ન સ્થાન કુંભ તથા મકરનું હશે, અને શની બારમે પડ્યો હશે તો તેનો સર્વ વૈભવ યજ્ઞના કામમાં ખપી જશે, તેનાં નેત્ર મંદ થશે ને તેના શત્રુઓ નાશ પામશે, ને કીર્તિને મેળવશે. ॥ ૭ ॥

૧૨ મા ભાવે રાહુનું ફલ

તત્રોદ્વાદશેદીનતાંપાર્શ્વરૂક્ષપ્રયત્નેકૃતેડનર્થતામાતનોતિ ॥
અલૈર્મિત્રતાંસાહુલોકેરિપુત્વંવરમેભનોવાંછિતાર્થસ્યસિધિ ॥૮॥

અર્થ—બારમા સ્થાનમાં રાહુ પડ્યો હોય તો તે

સ્વભાવે દીન (ગરીબ) થશે તેને ખરડામાં શૂળનો રોગ થશે તે દુર્જન લોકોની સાથે મૈત્રિ કરશે તે ઉદયોગ કરશે પણ સફળ થશે નહીં. ને વૈરાગ્યને પ્રાપ્ત થશે તે માણસ ચિંતા, ત્રાસ, ને ભયવડે કરી સદા વ્યાકૃળ રહેશે પણ તેજસ્વી થશે, તેના ભાઈ જીવશે નહીં ને તેના હાથમાં વાયુની વ્યાધી ઠેાધ પણ પ્રકારની થશે. ॥ ૮ ॥

૧૨ મા ભાવે કેતુડું ફેલ.

શિખીરિષ્કગોખરિતથુલાધિનેત્રેશ્વભીડનંમાતુલાન્નિવશર્મ ॥
સદારાજપુટ્યનરસઘયતદ્રિપૂષ્પાંવિનાશરણેડસાકરોતિ ॥ ૯ ॥

અર્થ—ખારમા સ્થાનમાં કેતુ હોય તો, તે માણસને નેત્રસ્થાનમાં પીડા થશે; ખસ્તીસ્થાનમાં તથા પગને વિષે વાયુની વ્યાધી થશે, તેના મામાથી તેને અંતઃકરણમાં ભય થવાનો નથી. તે ખર્ચ ઘણો કરશે, તેના ચતુષ્કોનો નાશ થશે પણ તેના શરીરમાં, વાતુલતા (વાત) વ્યાધી થશે ॥ ૯ ॥

(૧૨૭) ખારમા ભાવ જીપર ગૃહોની દૃષ્ટિનુ રૂળ

સૂર્ય દ્રષ્ટિ ફેલમ્

દ્વાદશે દિનકૃતા નિરીક્ષતે, સ્થાનલોગમપિ આન્ય વાહનમ્ ।
વાહનાભ્યખલુ અંગિતોભયં, દ્વાદશાબ્દ મથકુષ્ઠ જીવિતમ્ ॥૧॥

અર્થ—જો ખારમા ભાવે સૂર્ય દેખતો હોય તો તે પોતાના સ્થાનથી ભંગ થાય; ખીબના વાહન ઉપર ચઢવાવાળો પણ સ્વારીથી તથા શીંગડાવાળા પ્રાણીઓથી ભયવાળો અને ખારમા વર્ષમાં ઘણા કષ્ટથી જીવનારો થાય છે ॥૧॥

અંદ્ર દ્રષ્ટિ ફેલ

વ્યથગૃહે સતિચંદ્ર નિરીક્ષિ તે પિતૃમુખં ન કરોતિનરસ્યહિ ॥
નયન ચંચલતા પદ્મતા ધનવ્ય ચક્રસ્ય સદાનૃત ભાષકઃ ॥૨॥

અર્થ—જો ખારમા ભાવે અંદ્ર દેખતો હોય તો તે

મનુષ્ય પિતાના મુખને નહીં લોગવનારો અંચળ આંખોવાળો.
અતુર, પણુ ધનનો નાશ કરવાવાળો, ને જીવું બોલનારો
થાય છે. ॥ ૨ ॥

મંગળ દ્રષ્ટિ ફલમ્.

વ્યયયુદ્ધે સતિ લૌભ નિરીક્ષિતે, પિતૃમુખ ન કરોતિ નરસ્યહિ ॥
સકલ શત્રુવિનાશકર સદાતદપિ આન્યજનાદિ મુખક્ષયમ્ ॥૩॥

અર્થ—જો બારમા ભાવે મંગળ દેખતો હોય તો તે
પિતાના મુખ વગરનો સર્વ શત્રુઓનો તેમ હંમેશા ખીન્ન
માણસોના મુખનો નાશ કરવાવાળો થાય છે. ॥ ૩ ॥

બુધ દ્રષ્ટિ ફલમ્.

વ્યયયુદ્ધે શશિપુત્ર નિરીક્ષિતે વ્યયકરશ્ચ સદૈવ વિવાહતઃ ॥
સ્વજન બંધુવિરોધમહર્નિરાહંકર્ય કુષ્ટ રૂળપ્રણવાતજા ॥ ૪ ॥

અર્થ—જો બારમા ભાવે બુધ દેખતો હોય તો તે
વિવાહના કાર્યોમાં હંમેશા વ્યય કરનારો, પોતાના કુટુંબી
અને ભાઈઓમાં હંમેશા વિરોધ કરાવનારો, પ્રભુ અને
વાતાદિ વડે હુકમની પીડાને લોગવનારો થાય છે. ॥ ૪ ॥

શુક્ર દ્રષ્ટિ ફલમ્.

વ્યયયુદ્ધે સુરરાજ નિરીક્ષિતે વ્યયકરઃ સુરભુસુરકાર્યકૃતઃ ॥
સકલ કષ્ટ કરો રિપુ પીડિત સકલસ્વાર્થપરઃ સચ્ચ બુદ્ધિમાનાપા ॥

અર્થ—જો બારમા ભાવે શુક્ર દેખતો હોય તો તે દેવ
પ્રાણભોના કાર્યમાં ધનનો વ્યય કરવાવાળો, બધા કષ્ટને
લોગવનારો, શત્રુથી પીડાએલો, સંપૂર્ણ સ્વાર્થ પરાયણ અને
બુદ્ધિમાન થાય છે, શુક્રનું ફળ આ શુક્ર પ્રમાણે બંધુવું ॥૫॥

શુક્ર દ્રષ્ટિ ફલમ્.

વ્યય યુદ્ધે ભુશુવાસ નિરીક્ષિતે, વ્યયકર સુરભુસુરકાર્યકૃત ॥
સકલ કષ્ટ કરો રિપુ પીડિતઃ, સકલસ્વાર્થપરઃ સચ્ચ બુદ્ધિમાન ॥૬॥

અર્થ—જો ખારમા ભાવે શુક દેખતો હોય તો તે દેવ અને બ્રાહ્મણોના કાર્યમાં વ્યય કરવાવાળો. બધા કદને લોગવનારો શત્રુથી ખીડાએલો, સંપૂર્ણ સ્વાર્થ પરાયણ અને યુદ્ધિમાન થાય છે. શુર પ્રમાણે આ શુકલ કળ જાણવું. ॥૬॥

શનિ દ્રષ્ટિ ફલમ્

વ્યયગ્રહે સતિ મહનિરીક્ષિતે, ધનવિનાશ કરેહિ ધનવ્યયમ્ ॥
સુતકલત્ર સુખાદ્ય તથાન્વિઃ સમરતો વિજયી ચ સવેનરઃ ॥૭॥

અર્થ—જો ખારમા ભાવે શનિ દેખતો હોય તો તે પોતાના ધનનો નાશ કરવાવાળો, પુત્ર તથા સ્ત્રીના થોડા સુખને લોગવનારો ને લડાઈમાં વિજય મેળવનારો થાય છે. ॥૭॥

રાહુ દ્રષ્ટિ ફલમ્

વ્યયગ્રહે સતિ રાહુ નિરીક્ષિતે, વ્યયવિવર્જિત દાનવિવર્જિતઃ ॥
સમર રાત્રિવિનાશકરઃ સદા, વિકલતા ચ સુખ પ્રચુરભવેત્ ॥૮॥

અર્થ—જો ખારમા ભાવે રાહુ દેખતો હોય તો તે માણસ પૈશાનો વ્યય નહીં કરવાવાળો. અર્થાત કંબુસ દાનની અગ્નિવાળો, લડાઈમાં હારેલાં શત્રુનો નાશ કરનાર વિકળતાવાળો ને ઘણા સુખને લોગવનારો થાય છે. ॥ ૮ ॥

(૨૨૮) ૧૨ મા ભાવે રાશી પ્રાવગૃહ ત્રિઘટક.

વિચિત્ર મળવે શુભ વ્યયેશે પરમા વ્યયે ।

ભાગ્યનાથેનમદ્રષ્ટે મહિ રત્ન વિભૂષિતમ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ—ખારમા ભાવનો સ્વામી પરમ ભિચારનો હોય તો ઘણા સુખને લોગવનારો વિચિત્ર પક્ષગમાં પોઠનારો થાય છે. આ નવમા ભાવનો સ્વામી દેખતો હોય, તો પશુ ઘણા સુશોભિત મણીરત્ન જડેલા પક્ષગમાં પોઠનારો થાય છે. ॥૧॥

વ્યયે શે સ્વેચ્છાશિર્ચ્ય શુભ વર્ગ સમન્વિતે ।

શુભખેતર સંકુળે પક્ષે દુઃશયન વહેત ॥ ૨ ॥

અર્થ—ખારમા ભાવનો સ્વામી ઉચ્ચ રાશીમાં, શુભ

અહોના વર્ગમાં હોયને સુખ અહો દેખતા હોય તો ઘણા સુખ ને લોગવનારો સુશોભિત પદંગે પોદી સુખમાં નિદ્રા કરનારો થાય છે. ॥ ૨ ॥

ભાગ્યવાં કુશરીલ ગુપ્તચગતાં વિતત્ત્વ નાશ નૃથે
ભૌમે નાશયતીન્દુ જે સિતયુતો નાના પ્રકરેઈનમ ।

વાગીશીન્દુસિતા યદિ વ્યયગતા વિતત્ત્વ રીરક્ષકાઃ

સૌમ્યઃ શુક યુતે સિતો યદિ નૃણાં શય્યા સુખં ભયતે ॥૩॥

અર્થ—સૂર્ય ચા ક્ષીણ ચંદ્રમા બારમા સ્થાનમાં હોય. તો રાજાથી ધનનો નાશ થાય છે ચા બારમા સ્થાને રહેલા મંગળ જીપર, બુધની દ્રષ્ટિ હોય તો હુરેક રીતે ધનનો નાશ થાય છે. શુક બુધ બારમે હોય તો ધનતુ રક્ષણ કરે છે, ચા બુધ શુક સાથે ચા તેની દ્રષ્ટિ હોય તો પથારીતુ સારૂ સુખ લોગવે છે. ॥૩॥

વિપ્રાદિ ખેચર યુતે સતિ વિપ્રગુપ્તયઃ

સ્ત્રી વર્ગસ્તુ તરણી ખચરેણ શુકતે ।

રિઃઈ નરબહુયુતે રિપુણા મુહુર્વતે

જાતઃ મુહુર્જન વશાઈ નના શમેતિ ॥ ૪ ॥

અર્થ—પ્રાણણ જાતિનો અહ જે શુક બારમા સ્થાનમાં હોય તો પ્રાણણો વડે ચા સ્ત્રી જાતિનો અહ જે શુક ચા ચંદ્ર હોય તો સ્ત્રીઓ વડે ચા પુરુષ જાતિનો અહ જે સૂર્ય ચા મંગળ હોય તો શત્રુઓ વડે ચા મીત્રની રાશીમાં જે અહ બારમે હોય તો મિત્રો વડે કરીને ધનનો નાશ થાય છે. ॥૪॥

બુધ શુક કે શુકરો, બારે વાસ કરત ।

વાહન સુખ એ લોગવે, પાચ કણ ન ચલત ॥૫॥

અર્થ—બારમા ભાવે, બુધ શુક કે શુક હોય તો તે માંજસ વાહનનો એટલે ઘોડા, ગાડી વિગેરેનો લોહતા અર્થાત તેના સુખવાળો થાય છે જેથી તેને પગે ચાલવું પડતું નથી.

બારોજો નિર્જળ બને, ખરના લેગે જાય

શત્રુ તેને હુરશે, કુખ અતીશે થાય. ॥ ૬ ॥

અર્થ—બારમા ભાવનો સ્વામી, નિર્જળ હોય ને તેના ભેગો છઠ્ઠા ભાવનો સ્વામિ હોય યા દેખતો હોય તો તેના શત્રુઓના બળથી તેના ધનનો નાશ થાય છે, અને પોતે દુઃખી થાય છે. ॥ ૬ ॥

ખ૨ અષ્ટ સંગ દ્રષ્ટિયે, રાહુ બારે બાય, ।
મરી જીવ નર્કે જશે, ત્યાં દુખ અતિશે થાય. ॥ ૭ ॥
શુર બાર કે દસમાં, શુભગ્રહ દષ્ટિ કેત; ।
મરી જીવ સ્વર્ગે જશે, ત્યાં સુખ અતિશેલેત. ॥ ૮ ॥

અર્થ—છઠ્ઠા યા આઠમા ભાવના સ્વામી રાહુ યા કેતુ સાથે બારમા ભાવે હોય અથવા બારમે બેઠેલા રાહુ અથવા કેતુ ઉપર તેમની દ્રષ્ટિ હોય તો તેનો જીવ મરણ થયા પછી નર્કમાં જાય છે ને ત્યાં અતિશય દુઃખ ભોગવતું પડે છે. ॥૭॥

શુર બારમા ભાવે કે દસમા ભાવે સુભગ્રહ નીદ્રષ્ટિમાં હોય તો તેનો જીવ મરણ થયા પછી સ્વર્ગમાં જાય છે ને ત્યાં ઘણું સુખ ભોગવે છે. ॥ ૮ ॥

ત્યાગી શુભ ગ્રહયુતે કૃષિકા ધર્મી
પાપેષ્વસાન શુદ્ધે તુ વિવાહ સીલ ।
નેત્રાચયઃ પવન કૃત્ય પસોદન સ્યા
દુઃસ્ય સ્વામિત્ર ભવને તુ પરોપકારી ॥ ૯ ॥

અર્થ—બારમા ભાવમાં સુભગ્રહો હોય તો ત્યાગી જેતીકામ કરનાર યા કરાવનાર ધર્મવાન થાય છે જો પાપી ગ્રહ હોય તો વિવાહ કરનાર આંખોનો રોગીવાયુ વિકારવાળો બોલીમાં તેમ કામમાં અપણ ને કરનારો થાય છે જો ઉચ્ચ રાશી કે પોતાના ઘરમાં કે માત્રના ઘરનો ગ્રહ હોય તો પરોપકાર કરનાર થાય છે. ॥ ૯ ॥

પ્રકરણ ૧૮ મું.

(૨૨૬) હોરા લગનનું ફળ.

ઓ જે રાશી લાગુ હો રા પ્રજાતઃ

કૂરઃ કામી વિત્તવાન રાજ પૂજ્ય ।

વાગ્મી દાતા ચાક્ર દેહો દયાલુ

ર્જ ૨ સ્ત્રી કચ્ચન્દ્ર હો રાયદિ સ્યાત્ ॥ ૧ ॥

અર્થ—જન્મકુંડળીમાં એકી રાશિનું લગનહોય અને હોરાકુંડળીમાં સૂર્યની હોરાનું સીક રાશીનું લગન હોય તો તે કામી ધનવાન અને રાજાઓનો માનીતો થાય. ને એકી રાશિનું લગન હોય ને ચંદ્રની કરક રાશીની હોરામાં જન્મેલો હોય તો ભાષણ કરનાર, દાતાર મુંદર શરીરવાળો, દયાળુ અને બચીચારી સ્ત્રીવાળો થાય છે. ॥ ૧ ॥

માર્તણ્ડ હોરાજનિતઃ સમર્થ

મન્ત્રી કૃતજ્ઞશ્વપલોડપતિ લીક્ર ।

ચન્દ્રસ્યહોરા પ્રભવઃ પ્રગલ્ભ,

વાક્યો ડલસ. પૂજ્ય વક્રુરતઃ સ્યાત્ ॥ ૨ ॥

અર્થ—જો લગન એકી રાશિનું હોય ને સૂર્યની હોરામાં જન્મેલો હોય તો પ્રધાનપદ ભોગવનાર કરેલા ઉપકારને જાણનાર, ચચળ અને બહુ બીકણુ થાય છે. તેમજ એકી રાશિનું લગન હોય ને ચંદ્રની હોરામાં જન્મ હોય તો મોટાઇનાં વચન બોલનાર, આગસુ અને પવિત્ર સ્ત્રીમાં પ્રીતિવાળો થાય છે. ॥ ૨ ॥

વિશેષ—હોરા લગનનો સ્વામી સૂર્ય હોય તો બા-
લ્યાવસ્થામાં—કુંઠી, મધ્ય અવસ્થામાં સમાન, અને વૃદ્ધા
અવસ્થામાં સુખી થાય છે. તેનું ધન બાપના મરણ પછી
દીવસે દીવસે નાશ થાય છે. નાની ઉંમરમાં બાપનું મરણ
થાય છે. ને માતા જીવતી રહે છે. પોતાની જાત મહેનતે
સેવા ચાકરીથી અથવા જેડુતો સાથે ધીરધાર કરવાથી
પૈસાવાળો થાય છે

હોરાના લગ્નનો સ્વામી ચંદ્ર હોય તો બાલ્યાવસ્થામાં ધનવાન, મધ્યમ અવસ્થામાં મધ્યમ ધનવાળો, અને વૃદ્ધાવસ્થામાં ધનવગરનો થાય છે.

હોરા કુંડળીમાં પહેલા અને બીજા ભાવે સર્વ શ્રેષ્ઠ રહ્યા હોય તો ધનતું ઘણું મુખ મળે છે ને પહેલા અને બારમા ભાવમાં સર્વ શ્રેષ્ઠ રહ્યા હોય તો નિર્ધન થાય છે.

હોરા કુંડળીમાં લગ્ને સૂર્ય હોય તો બાળપણમાં મુખી પણ પછી દુઃખી થાય પણ લગ્ને ચંદ્ર હોય તો બાળપણમાં દુઃખી અને મોટપણે મુખી થાય છે.

હોરા લગ્નનો સ્વામી જન્મ કુંડળીમાં કેન્દ્રમાં હોય અને તેને શુભશુદ્ધ દેખતા હોય, કે લેગા બેઠા હોય તો મોતી, રત્ન વિગેરેના આભૂષણવાળો થાય છે પણ પાપ શુદ્ધ દેખતા હોય કે લેગા બેઠા હોય તો ગાયો, લેસો તથા દોઢાના વેપારથી સંપત્તિ મેળવનારો થાય છે.

હોરા લગ્નનો સ્વામી જન્મકુંડળીમાં પૂર્ણ બળવાન હોય તો સારા શુભવાળો થાય છે યા સ્વશ્રદ્ધી હોય તો તે જે ભાવમાં જન્મકુંડળીમાં બેઠો હોય તે ભાવતું પુરેપુરું મુખ આપે છે.

હોરા કુંડળીનો દશમા ભાવનો સ્વામિ બળવાન હોય તો ધનવાન અને સર્વથી પ્રિતી મેળવનારો થાય છે પણ તે શુદ્ધ બળવાન ન હોય તો લક્ષ્મી વિનાનો થાય છે.

(૨૩૦) દ્રેષ્ઠાણુ લગ્નનું ફલ.

દ્રેષ્ઠાણુ કેદ્રગઃ કુર્યાદુચ્ચસ્થો બૃપતિશુભે ॥

સ્વસે ત્રસ્થ સ્વભૂતાર્થ મિત્રે સન્માન યાગમય ॥ ૫ ॥

તથા પણ ફરસ્થાને સ્વામિ મૌ અચ્ચહામયઃ ॥

સન્મિત્રં પાર્થિવ નદ્દર્શનિનં ચક્રતા નરમ્ ॥ ૬ ॥

આપા કિલ્લે અન્યુત્પન્તો મિત્રસ્વશુદ્ધદાયનૃઃ ॥

અપત્યં હિસદાચારં કૃપિતઃ પ્રાપ્ત વિત્તકમ્ ॥ ૭ ॥

અર્થ—દ્રેષ્ઠાણુ કુંડળીના લગ્નનો સ્વામી, કેન્દ્રસ્થાન

૧, ૪, ૭, કે ૧૦ માં ભાવમાં હોય તો રાજ્યપદવીને લો-
ગવવાવાળો થાય છે જો સ્વઅહીં હોય તો ધનવાન અને મિત્રોથી
માન ફેળવનાર થાય છે અને ૨ બ ૫ માં ૮ માં કે ૧૧
માં ભાવમાં ઉચ્ચનો હોય તો સારા મિત્રવાળો ને રાજના
બેવેા ધનવાન થાય છે જો ૩ બ ૭ માં કે ૬ માં કે ૧૨
માં ભાવમાં દ્રેષ્ઠાણ કુલનીના લગ્નનો સ્વામી મિત્રના ઘરમાં
કે સર્વઅહીં હોય તો તે પૃથ્વીપ્રી જેવું સુખ લોગવાનાર,
પુત્રવાન, સારા આચારવાળો અને ખેતી અથવા લુભિથી જોટલે
જમિન બગીચથી ધનની પ્રાપ્તિ કરવાવાળો થાય છે.

વિશેષ—દ્રેષ્ઠાણ કુલનીના લગ્નનો સ્વામી દ્રેષ્ઠાણ કુલ-
નીમાં જે રાશિમાં બેઠો હોય, તે રાશીના આંક પ્રમાણે
લાંન્ડુની સંખ્યા બાલુવી જોટલે એમ રાશિમાં બેઠો હોય તો
એક ધનરાશિમાં બેઠો હોય તો નવ, એમ હરેક રાશીવાર
લાંન્ડુ સંખ્યા બાલુવી.

દ્રેષ્ઠાણ કુલનીના લગ્નના સ્વામિ સાથે જોટલા પાપ
અહો દ્રેષ્ઠાણમાં બેઠો હોય, અથવા દેખતા હોય, તેટલા
લાંન્ડુઓનો નાશ કરે છે. અને શુભ અહો જોટલા બેઠો હોય
અથવા દેખતા હોય, તેટલાં લાંન્ડુ જીવતાં રહે છે.

દ્રેષ્ઠાણ લગ્નનો સ્વામી જન્મ લક્ષનાં સ્વામી સાથે
મિત્રતા રાખતો હોય તો બાધજોથી મિત્રતા રહે અને
શત્રુતા રાખતો હોય તો શત્રુતા રહે અને શ્રમ હોય તો
સંભલાવ રાખે છે.

દ્રેષ્ઠાણ કુલનીનો સ્વામી બળવાન હોય, અથવા તેના
લેશા બેઠેલા અહ બળવાન હોય, તો તેના બાધજો બળ-
વાન અને પરાક્રમી બાલુવા.

દ્રેષ્ઠાણ લક્ષના સ્વામી સાથે સ્ત્રી અહ બેઠો હોય તો
બહેનોનું, ને પુત્ર અહ બેઠો હોય તો બાધજોનું સુખ
સારું રહે. લગ્નનું દ્રેષ્ઠાણ સ્ત્રી રાશિનું હોય તો બહેનોનું

મુખ વધારે ને પુરુષ રાશિનું હોય તો ભાઈઓનું મુખ વધારે બાણુવું. દ્રેષકાણુ લગ્નનો સ્વામી જન્મ કુંડળીમાં છૂટે આઠમે કે બારમે બેઠો હોય તો તે માણસ આત્મઘાતી થાય છે. બે દ્રેષકાણુનો સ્વામી શત્રુના ઘરમાં બેઠો હોય, અથવા શત્રુઅહ સાથે બેઠો હોય તો તેનું મરણ, દુઃખી છાંદગી કાઠતાં શત્રુથી થાય છે.

દ્રેષકાણુનો સ્વામી જન્મ કુંડળીમાં ચંદ્ર લેગો બેઠો હોય તો તે શરિર ઉપર ઘણાં ફવાટાંવાળો કાળા વર્ણનો પશુ સુંદર શરિરવાળો થાય છે ને ચંદ્રયુક્ત દ્રેષકાણુનો માલીક પાપઅહ સાથે હોય તો કાંનનો રોગી, ખંધુઓ સાથે વેર રાખનાર, ને શત્રુઓથી વિવાદ કરનાર થાય છે. દ્રેષકાણુ કુંડળીના લક્ષ્મીનો સ્વામી મંગળ હોય ને તે જન્મ કુંડળીમાં આઠમા ભાવમાં હોય તો તેના નાનાભાઈનું ઝાઝ પાડવા જતાં અથવા પોતે ઝાઝ ઉપર ચઠતાં પડી જવાથી મરણ થાય છે.

દ્રેષકાણુનો સ્વામી શુક્ર હોય ને શનિ સાથે જન્મ લક્ષમાં આઠમે ભાવે બેઠો હોય તો તેનું મરણ વિપથી, ને દ્રેષકાણુનો સ્વામી સૂર્ય હોય ને આઠમે ભાવે હોય તો મિત્રો તરફથી મરણ થાય છે. બે સૂર્ય, મંગળ આઠમે લેગા બેઠા હોય, તો વીજળી પડવાથી મૃત્યુ થાય છે. ને દ્રેષકાણુનો સ્વામી છૂટા ભાવમાં હોય તો તે મનુષ્યના કાળા હાથમાં કોઈ ચિન્હ છે જોમ જાંબુવું. દ્રેષકાણુનો સ્વામી પાપઅહો સાથે આઠમે જન્મ કુંડળીમાં હોય તો માતાનું ને પોતાનું હેઠકીથી મરણ કરે છે. બે શુભઅહ સાથે હોય તો અભિમાની, મજબુત શરિરવાળો અને સૂર્ય જેવો પ્રતાપી થાય છે.

(૨૩૧) સસમાંશ લગ્નનું રૂળ.

સસમાંશ ચંદ્ર યુતે ચ દષ્ટે સૌમ્યે ક્રિતે સ્વાત્સ્ય સહોદરે સ્વાત્ અત્યુચતા કાંતિ યથો લિ વૃદ્ધિ મૈત્રાધિકો મૈત્રયુતા પ્રગક્ષ્ઃ

અર્થ—સસમાંશ કુંડળીના સ્વામીની સાથે ચંદ્રમા બેઠેલો હોય અથવા દ્રષ્ટિ કરતો હોય, યા શુભઅહ દેખતા હોય તો

ભાઈઓના સુખવાળો, ક્રાંતિવાળો, યશ્વાળો, કરેક કામગીરી વૃદ્ધિ કરવાવાળો, અધીક મિત્રોવાળો, અને પ્રારબ્ધી થાય છે.

વિશેષ—સપ્તમાંશ કુંડળીના લગ્નનો સ્વામી જન્મ લગ્નમાં જે રાશિમાં હોય, તે રાશિના આંક પ્રમાણે સંત-તીની સંખ્યા કહેવી. પરંતુ સપ્તમાંશનો સ્વામી અસ્તનો હોય તો તેની સ્ત્રી સંતાન વગરની એટલે વાંચણી ભણવી.

સપ્તમાંશનો સ્વામી નીચ રાશિનો હોય, તેની સંતતી દુર્ભાગ, અને ખરાબ સ્વભાવવાળી થાય. શત્રુના ઘરમાં સપ્તમાંશનો સ્વામી હોય, તો ચારાં છોકરાં મરણ પામે ને ખરાબ છોકરાં જીવતાં રહે સપ્તમાંશનો સ્વામી ઉચ્ચનો થયે જમે તે ભાવે હોય અથવા મિત્ર-બંધની રાશિમાં હોય તા મિત્ર બંધો જન્મ કુંડળીમાં સાત મા ભાવે બેઠા હોય, તો તેનાં છોકરાં રૂપવાન, ધીરજવાન, શુભવાન, અને બોલવામાં ચતુર થાય છે.

સપ્તમાંશ લગ્નનો સ્વામી જન્મ કુંડળીમાં સૂર્ય સાથે હોય તો તેનાં પુત્રને આંખમાં રોગ થાય છે ને તેથી ભારતે અંધ અને શુક્ર હોય તો પણ સંતાનને આંખનો રોગી કે આંખ વગરનો કરે છે.

સપ્તમાંશનો સ્વામી શુક્ર સાથે જન્મ કુંડળીમાં લગ્નમાં બેઠો હોય તો તેનાં છોકરાં પુણ્યશાળી અને આવરહાવાળાં થાય છે. સપ્તમાંશનો સ્વામી જન્મ કુંડળીમાં લગ્નને વિશે બુધ સાથે બેઠો હોય તો પ્રજામાં બહુ કન્યાઓ (છોકરી) થાય છે ને સપ્તમાંશ લગ્નના આંકની સંખ્યા પ્રમાણે સંતાનનું સુખ હોય છે.

જન્મ લગ્નમાં સપ્તમાંશનો સ્વામી પાપચક્ર સાથે રહ્યો હોય તેના છોકરાઓનું માથાની પીડાથી મૃત્યુ થાય છે. સપ્તમાંશનો સ્વામી પાપચક્ર સાથે જન્મ કુંડળીના લગ્નમાં બેઠો હોય તો તે પુરુષની સ્ત્રીને ગર્ભ રહે નહિ. ને પુત્રનું

સુખ બીલકુલ મળે નહિ. સસમાંશનો સ્વામી જન્મ કુંડળીમાં અગ્નીઆરમા અથવા બારમા ભાવમાં બેઠો હોય તો તેના માથામાં, ઠીંચણમાં, ચા પગમાં, વાંસુની પીડા થાય છે ને તેની સાથે પાપગ્રહ હોય તો દુષ્ટ હૃદયવાળો, ને શુભ ગ્રહ હોય તો સારો હૃદયવાળો થાય છે.

સસમાંશનો સ્વામી જન્મ કુંડળીમાં શનિ સાથે સાતમા ભાવમાં હોય તો તેને સંતાનનું સુખ સાડ મળતું નથી ને શુભ ગ્રહો સાથે હોય તો સંતાનનું સુખ સાડ મળે છે.

(૨૩૨) નવમાંશ લગ્નનું ફળ

માર્ધ્વં શેખલાત્મા બલસુત ધનવાનપિઙ્ગુલાક્ષ્મકામી
અન્દ્રાંશે લોગશાલી પરબુવતિરતઃ પંડિતો ગોધનાદયઃ
લૌમાંશે કુરકર્મા ચલમતિ રતનઃ પિતરોગો ચલુપ્ધઃ
ત્યાગી રાગી બુધાંશે લલિતતતુરય ખ્યાત વિદ્યોપશાસ્ત્રી ॥

જીવાંશયદિ હેમ કેશતલુગઃ શેષઃ સુધી રૂપવાન
મન્વી પંડિતવાદય પ્રસન્ન વદનો રાજા પિરાજ પ્રિયઃ
શુક્રાંશેપર કામિની જનરતસ્ત્યાગી સુખી પંડિતો
મન્દાંશયદિ પાપ બુદ્ધિરધનઃ સ્વલદ્વિજો રોગવાન ॥

અર્થ—સૂર્યના નવ માંશમાં જન્મેલો—લુપ્તજી
અળવાન. છોકરાવાળો; ધનવાન, પીળી આંખોવાળો, ને
કામી થાય છે.

અન્દ્રના નવમાંશમાં જન્મેલો લોખી, પારકી સીંચેમાં
પ્રીતિવાળો, પંડિત ને ગાયોના ટોળાવાળો, થાય છે.

મંગળના નવ માંશમાં જન્મેલો ખરાબ ક્રમ કરનાર,
અંચળ જોટલે સારી બુદ્ધિવાળો. ઘરેક જગોયે લમનદાર,
પિત્તનો રોગી ને લેણી થાય છે.

બુધના નવ માંશમાં જન્મેલો ત્યાગી, કામી, સુંદર શરીરવાળો ને પ્રસિદ્ધ વિદ્યાવાળો થાય છે.

અર્થ—શુક્રના નવ માંશમાં જન્મેલો—સોના જેવા કેશ અને શરીરવાળો પ્રધાન અને પંડીતો જેવી બુદ્ધિવાળો, રૂપવાન, પ્રસન્ન સુખવાળો, ને મોટા રાજાઓને બહાલો, થાય છે.

શુક્રના નવ માંશમાં જન્મેલો—પારસી સ્ત્રીઓમા પ્રીતિ વાળો. ત્યાગી, સુખીને પંડિત, થાય છે.

શનિના નવ માંશમાં જન્મેલો પાપ બુદ્ધિવાળો, નિર્ધન, યોગીને સ્થૂળ કાંતવાળો થાય છે.

વિશેષ—નવ માંશ કુંડળીના લગ્નનો સ્વામી જન્મ-કુંડળીના લગ્નમાં બેઠો હોય તો તે નાની જિંમરમાં સારી સમાનરૂપવાળી સ્ત્રીને પરણે છે. જન્મકુંડળીમાં નવ માંશલગ્નનો સ્વામી છઠ્ઠા આઠમા ભાવમાં હોય તો તેની સ્ત્રી લગ્ન થયા પછી શુભરી ભાય છે અને ખીલ સ્ત્રી સાથે ફરીથી લગ્ન થાય છે. નવ માંશ કુંડળીના લગ્નનો સ્વામી જન્મલગ્નમાં ચા દશમે બેઠો હોય તો, ભાગ્યશાળી સ્ત્રી મળે છે, ને તે સ્ત્રીના ભાવમાં હોય તો પરવ્યા પછીથી ધનવાળો થાય છે ને ખારમા ભાવમાં હોય કે નીચ ગ્રહની રાશીમાં હોય તો ચોરી કરનારી વ્યભીચારી યોદ્ધામાં બહુ ચતુર અને ઘણું નીચ કામ કરનારી સ્ત્રી મળે છે. નવ માંશનો સ્વામી, સાતમા, ત્રીજા, પાંચમા, નવમા કે બળીયારમા ભાવમાં જન્મકુંડળીમાં હોય, તો તેની સ્ત્રી શુભવંતી, પતિવ્રતા, સારી આંખોવાળી, અતિ-શય રૂપવાન ને સતી મળે છે.

નવ માંશ કુંડળીના લગ્નનો સ્વામી જન્મ લગ્નમાં કેન્દ્રમાં હોય તો તેનું બાર વરસ સુધીમાં લગ્ન થાય છે ને પાંચમા તથા નવમા ભાવમાં હોય તો બાર વરસ પછી

લગ્ન થાય છે. નવ માંશ કુંડળીના લગ્નનો સ્વામી પાપ ગ્રહ હોય ને તે જન્મકુંડળીમાં પાપગ્રહ લેગો બેઠો હોય તો તેની સ્ત્રી ખોટું બોલનાર, કઠોર કેશવાળી; મોટા મુઠાવાળી ને વેશ્યા જેવી થાય છે.

નવ માંશ કુંડળીના લગ્નનો સ્વામી શુભ ગ્રહ હોય ને જન્મકુંડળીમાં શુભ ગ્રહ લેગો બેઠો હોય તો શુભ ગ્રહો ભેટા હોય તો તે પુરુષની સ્ત્રી તેના સાથે ઘણો સ્નેહ રાખનારી, સારી આલસી, ધીરજવાન, ચતુર ને મીઠું બોલનારી થાય છે.

નવ માંશ લગ્નનો સ્વામી જન્મકુંડળીમાં જો આઠમે ભાવે બેઠો હોય, તો તેની સ્ત્રી પોતાના સ્વામીના હાથથી મરણ પામે છે. ને તેની સાથે ચંદ્રમા હોય તો તેની સ્ત્રી પાણીમાં ડુબી મરણ પામે છે. નવ માંશ કુંડળીમાં સૂર્ય અને રાહુ છઠા ભાવમાં હોય તો તેની સ્ત્રી ઝેરથી, ને સૂર્ય શુક્ર સાથે બેઠો હોય તો અગ્નિથી, ને બુધ સાથે સૂર્ય હોય કે બુધની દષ્ટિ હોય તો તેની સ્ત્રી દુઃખથી મરણ પામે છે.

નવ માંશ લગ્નનો સ્વામી જન્મલગ્નમાં સાતમા ભાવમાં ચંદ્ર સાથે હોય અથવા ચંદ્ર દેખતો હોય તો તે પુરુષની સ્ત્રી બ્યભિચારી, કપટી, પતિ ઉપર થોડો સ્નેહ રાખનારી, અને ખરાબ વચન બોલનારી થાય છે. નવ માંશનો સ્વામી પાપગ્રહો સાથે કેન્દ્રમાં બેઠો હોય, અથવા પાપ ગ્રહો દેખતા હોય, તો તેની સ્ત્રી બુદ્ધિ વિનાની છત્તની પર્વત શરીરે દુઃખી થાય છે ને તેનું મરણ હથીયારથી થાય છે.

નવ માંશનો સ્વામી જન્મ કુંડળીમાં મિત્રના ઘરમાં બેઠો હોય ને તે શુભ ગ્રહ હોય ને દુઃખનો તો સ્વગ્રહી હોય તો તેને સ્ત્રી તરફથી બહુ સુખ મળે છે ને તે બુદ્ધિશાળી, ભાગ્યશાળી, ને શરીરે સુખી થાય છે ને

ચોથા સ્થાનમાં નવ માંશનો સ્વામી હોય તો તેની સીડું મરણ થાય છે.

(૨૩૩) દ્વાદશાંશ લગનનું ફળ.

અતોમેષ દ્વાદશાંશે ખસાત્મા ચોરઃ પાપાચાર ધર્માશુરક્તઃ
સીવિતાદયો રોગવાતુક્ષલાંશે મુખ્યાશિતુ છૂતકૃત્યઃસુશીલઃ ॥
દુષ્ટાચારઃ કર્કશંશે તપસ્વી સિંહેલાગેરાજ કૃત્યઃસશૂર
ધૃતાચારઃ સીરતાઃકન્યકાંશે વ્યાપારીસ્વાતોલિભાશિધનાઃકથઃ ॥
કીમાંશકેવધર્મચિર્ણેચોરનાથ આપાંશકે પિતૃમહિ સુરદેવભક્તઃ
સસ્યાધિપો મુગમુખાંશભવઃ સભૃત્યઃ કુસ્થેખલ સ્વનિમિષે
ધનિકશ્રવિદ્વાન્ ॥

અર્થ—મેષ દ્વાદશાંશમાં જન્મેલો હુચ્ચો, ચોર, પાપ આચરણ કરવાવાળો, પાપી પણ ધર્મમાં પ્રિતિવાળો થાય છે.

વૃષભ દ્વાદશાંશમાં જન્મેલો સીવાળો, ધનવાન ને રાગી થાય છે.

મિથુન દ્વાદશાંશમાં જન્મેલો ભુગારનું કામ કરનાર પણ સારા સ્વભાવવાળો થાય છે.

કર્ક દ્વાદશાંશમાં જન્મેલો ખરાબ આચારવાળો ને તપસ્વી થાય છે.

સિંહ દ્વાદશાંશમાં જન્મેલો રાખનાં કામ કરનાર ને શૂરવીર થાય છે.

કન્યા દ્વાદશાંશમાં જન્મેલો ભુગાર રમનાર ને સીમાં પ્રિતિવાળો થાય છે.

તુલા દ્વાદશાંશમાં જન્મેલો વ્યાપારી ને ધનવાન થાય છે.

વાંચક દ્વાદશાંશમાં જન્મેલો—વધ કરવામાં પ્રીતિવાળો, હુચ્ચો અને ચોરોનો સ્વામી થાય છે.

ધનના દ્વાદશાંશમાં જન્મેલો—પિતૃ, પ્રાણી અને દેવતાઓનો ભક્ત થાય છે.

મકર દ્વાદશાંશમાં જન્મેલો—ધનવાન ને ચાકરવાળો થાય છે.

કુંભ દ્વાદશાંશમાં જન્મેલો—કારણ વગર હુચ્ચાઈ કરનાર થાય છે.

મીન દ્વાદશાંશમાં જન્મેલો ધનવાન અને વિદ્વાન થાય છે.

વિશેષ—દ્વાદશાંશ કુંભનીના લગ્નનો સ્વામી જન્મકુંભનીમાં લગ્ને બેઠો હોય તો બાપ કરતાં ઓછા શુભવાળો, થોડા ધનવાળો થાય છે. બીજા ભાવે બેઠો હોય તો, બાપ કરતાં વધારે ધનવાન થાય છે. ત્રીજા ભાવે બેઠો હોય તો બાપ કરતાં વધારે યશ મેળવનાર, ને ધન વીગેરે સર્વ બાબતોમાં બાપ કરતાં વધારે સુખી થાય છે. ચોથે ભાવે બેઠો હોય તો બાપ તરફથી દુઃખી પણ બાપ કરતાં વધારે સુખી થાય છે. પાંચમે ભાવે બેઠો હોય તો, પોતાના પરાક્રમથી પિતાને સુખી કરનાર, ભાગ્યશાળી અને સારી ભુદ્ધિવાળો થાય છે. છઠે ભાવે બેઠો હોય તો બહુ શત્રુઓવાળો થાય છે. સાતમે ભાવે બેઠો હોય તો રાજની મહેરબાનીથી ઘણું ધન મેળવનાર, ઘણી ક્ષિતિવાળો ને પરાક્રમી થાય છે. આઠમે ભાવે બેઠો હોય તો પોતાના પિતાનું મરણ, હેરાથી, શત્રુથી, હુથીયારથી, પાણીથી, વિજળી પડવાથી કે આત્મઘાત કરવાથી થાય છે. નવમે ભાવે બેઠો હોય તો સઘળાં તીર્થ કરનાર, પ્રાણીઓને પાળનાર, ધર્મ ઉપર આસ્થા રાખનાર અને ધર્મનાં કામ કરનાર થાય છે, દશમે ભાવે બેઠો હોય તો બાપથી, અને બાપના બાપથી પણ વધારે ભાગ્યશાળી

થાય છે તેમ બાંપ તરફથી સુખી થાય છે ને તેના જન્મ પછી બાંપને પણ સારો લાલ થાય છે. અળીવારમે લાવે બેઠો હોય તો તેના બાપનું છાનું રાખેલું ધન મળે છે અને તેથી તે ધનવાન થાય છે. અને દ્વાદશાંશ કુંડળીના લગ્નને ક્વામી જન્મકુંડળીમાં બારમે લાવે બેઠો હોય તો નીચ કામ કરનારો અને દરેક ખરાબ કામમાં હુશીયાર થાય છે.

દ્વાદશાંશનો સ્વામી જન્મ કુંડળીમાં ઉચ્ચનો અથવા સ્વચ્છ હોય, યા શુભ ગ્રહ સુક્રત હોય યા શુભ ગ્રહો તેને દેખતા હોય તો તે માણસ દરેક કામમાં આગેવાની કરનાર, નાના પ્રકારના સુખને લોગવનાર, અને શત્રુઓનો નાશ કરનાર થાય છે. દ્વાદશાંશનો સ્વામી જન્મકુંડળીમાં શત્રુના ઘરમાં કે પાપગ્રહના ભેગો હોય યા પાપ ગ્રહો ભેતો હોય, યા પાપ ગ્રહના ઘરમાં બેઠો હોય ને તે ગ્રહ નીચનો અથવા અસ્તનો હોય તો તે માણસ બહુ શત્રુઓવાળો શત્રુઓથી પીડા પામનારો, યા રોગથી અગ્રિથી રાજથી અને ચોર વિગેરેથી હુઝી ચનારો પાપ બુદ્ધિવાળો મનમાં પરિતાપ રાખનારો અને છાકરાં પ્રત્યે થોડો સ્નેહ રાખનારો થાય છે.

(૨૩૪) ત્રીશાંશ લગ્નનું ફળ.

ત્રીશાંશધરણી સુતસ્થચપલઃ કાઠિન્યવાદ્કૂરધીઃ
મન્દસ્થાનતત્પરો મહિનધીર્જવાંરાકેવિતવાન્
સૌમ્યાંશુશુદ્ધવસક્રિતિરત સાહુપ્રિયો બન્યુમાન્
કામીકાન્તવપુઃ સુખીચ ભૂમ્યત્રિશાંરાકેભયતે ॥

અર્થ—મંગળના ત્રીશાંશમાં જન્મેલો અચળ, કઠોર વચનવાળો, ને દૂર બુદ્ધિવાળો થાય છે.

શનિના ત્રીશાંશમાં જન્મેલો દરેક જગોળે લામનારને મહિન બુદ્ધિવાળો, થાય છે.

શુદ્ધના ત્રિશાંશમાં જન્મેલો ધનવાન થાય છે. બુધના ત્રિશાંશમાં જન્મેલો શુદ્ધ અને દેવની ભક્તિમાં પ્રીતિવાળો, સત્પુરુષોને બહાલો ને ભાઈઓવાળો થાય છે.

શુક્રના ત્રિશાંશમાં જન્મેલો કામી-સુંદર શરિરવાળો, અને સુખી થાય છે.

વિશેષ—ત્રિશાંશ કુંડળીના લગ્નનો સ્વામી જન્મ કુંડળીમાં છઠાં ભાવે બેઠો હોય તો તે મોણસુત્ર રાજથી બંધન થાય છે સાતમા ભાવે બેઠો હોય તો તેને ઘણી સ્ત્રીઓ થાય છે આઠમા ભાવે બેઠો હોય તો રાજથી મુક્ત થાય છે બારમા ભાવે બેઠો હોય તો તકરાર તોફાનથી રાજ તરફથી દુઃખ થાય છે પણ તેની સાથે બારમી કોષ સુખ બહુ હોય તો રાજ્ય તરફથી સુખી થાય છે અને જો શત્રુ બહુ બેઠો હોય તો તેને રાજ્ય તરફથી સુખી નહીં થતાં દુઃખી થાય છે ને તકરારમાં હાર પામે છે.

ત્રિશાંશ કુંડળીના લગ્નનો સ્વામી પાપ બહુ હોય અને તે જન્મ કુંડળીમાં નીચનો હોય તો તેના કુટુંબ સાથે વિરોધ થાય છે ને સુખ બહુ હોય તો શરીર સુખી થાય છે.

ત્રિશાંશ કુંડળીમાં જે રાશીમાં સૂર્ય બેઠો હોય તે રાશીનો સ્વામિ જે બહુ હોય તે બહુના જેવા શુભ વાળો થાય છે.

ત્રિશાંશ કુંડળીના લગ્નનો સ્વામી સૂર્ય, ચંદ્ર કે શુક્ર હોય તો જો ત્રણ બેઠો સત્વગુણી હોવાથી કથાવાળો, ધીરજ વાળો, શત્રુ અને પરોપકારી, બ્રાહ્મણ અને દેવ ઉપર પ્રીતિ રાખનારો થાય છે. તેમ તિર્થયાત્રા કરનાર પોતાના ધર્મનો પાલક થયે અને ક્રીડા મેળવવા ઉપર લક્ષ રાખનાર, વૃત્ત અને નિયમ ઉપર પ્રીતિ રાખનાર, લોભા

સ્વભાવનો, નીતિ અને શાસન ઉપર આસ્થાવાળો, સારી બુદ્ધિવાળો, સારા આચરણવાળો, અને સારા લક્ષણવાળો સત્વશુભી થાય છે.

બુદ્ધ કે શુદ્ધ હોય તો એ એ બ્રહ્મ. રમે. શુભી હોવાથી બુદ્ધિ, કાવ્ય, હુન્નરને ચક્ષુ કરનાર, સ્ત્રીઓ ઉપર વધારે પ્રીતિ રાખનાર, અને ઘણા શૂરાતનવાળો અભિમાની, લોકોમાં પોતાની શોભા ખતાવવાને કામ કરનાર, પોતાની મરણ પ્રમાણે વર્તનાર, પોતાના આંબુખા-બુના સગા વહાલોને સાચવનાર, દુઃખિતા અને રસિક પુસ્તકો વાંચવા ઉપર પ્રીતિ રાખનાર, અધિકારી, ઓછાંદાર અને બહુસ્થ માણસો સાથે પ્રીતિ રાખનાર, સંસારના વૈભવો ભોગવવા ઉપર પ્રીતિ કરનાર, ઉઠા કિલનો, સાધારણ બુદ્ધિવાળો, કીર્તિદાન ઉપર ભાવવાળો. રમેશુભી થાય છે.

મંગળ કે શનિ હોય તો એ એ બ્રહ્મ. તમેશુભી હોવાથી ચાડી કરનાર, સુખી આળસુ, કોપી, ઘણી ઉઘ લેનારો ચોર, છળ લેઈ કરનાર, કપટવાળો, હમેશાં કલેશ કરનાર, દૂર સ્વભાવવાળો, કુતંગી, કંઠવુંને કંઠવું વચન બોલનાર, ઘણો રણકનાર, બુદ્ધ બોલનાર, માણસોમાં લડાઈ કરાવનાર, નિંદા કરનાર, દેવ પ્રાંણજીને સ્વધર્મ ઉપર અશ્રદ્ધાવાળો, નકારાં કામ કરનાર, સ્વાર્થી, કૃપણ, પોતે પીળને પીડા કરનાર, અનીતિવાળો, વ્યસની, દુરાચરણી, દિંશા કરનાર, થોડી બુદ્ધિવાળો, તમેશુભી થાય છે.

પ્રકરણ ૧૯ મુ.

(૨૩૫) કુલદીપકથાગ.

આત્મસ્થાને યજ્ઞાલવો લાભસ્થાનેયદારશી ।

સલોકે શુદ્ધ મધ્યસ્થો જાયતે કુલદીપકઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ—જેની જન્મકુંડળીમાં ત્રીજા ભાવે શુક્ર હોય અને અગ્નીવારમા ભાવે ચંદ્રમા હોય તો તે પોતાકુળમાં કુળદીપક નર થાય છે અર્થાત્ દરેક સુભકાર્યો કરી આખા કુળને તારે છે ને ઘણા ભાવ્યશાળી થાય છે.

સિદ્ધે લંબે યદા લૈભઃ પંચમેય નિશાકરઃ ।

વ્યયસ્થાનેયદાશકુંઃ સભતઃ કુલદીપકઃ ॥ ૨ ॥

અર્થ—જેની જન્મકુંડળીમાં સીંહરાશીમાં લંબે મંગળ પાંચમા ભાવે ચંદ્રને બારમા ભાવે શકું હોય તો જેમ રજનીમાં દીપકપ્રકાસ આપે છે તેમ આ પુરૂષ પોતાના કુળનો પ્રકાસ કરનાર કુલદીપક થાય છે.

એકઃપાપોયદાસંબે પાપશ્રીકો રસાતલે ।

ભયતેયવિનાલીસ્થાસભતઃ કુલદીપકઃ ॥ ૩ ॥

અર્થ—જેની જન્મકુંડળીમાં એક પાપશ્રીક લંબે અને એક પાપશ્રીક આઠમે હોય તો તે નિશ્ચય કરીને તેના કુળમાં દિપક સમાન તે નર થાય છે.

લંબે વા સપ્તમે લૈભઃ પંચમે ચ દિવાકરઃ ।

વ્યયસ્થાને યદાશકુંઃ વિખ્યાતઃસનસંશયઃ ॥ ૪ ॥

અર્થ—જેની જન્મકુંડળીમાં લંબે અથવા સાતમે ભાવે મંગળ હોય પાંચમા ભાવે ચંદ્રમા અને બારમા ભાવે શકું હોય તો તે કુળમાં દીપકરૂપ કુળદીપક નર થનાર છે.

કેદ્રે શુભેયદેકેપિ બલીવિધપ્રકાશકઃ ।

સર્વં દોષાઃ ક્ષયંયાંતિ દીર્ઘાયુઃસર્વેભવન્ ॥ ૫ ॥

અર્થ—જેની જન્મકુંડળીમાં કેન્દ્ર (૧,૪,૭,૧૦) ભાવ મધે એક ભાવમાં પશુ સુભ ગ્રહે વિધપ્રકાશક જે બળવાન થઇને બેઠેલા હોય તો સર્વ દોષોનો નાશ કરી સર્વેરીધી સીધીને આપવાવાળો છે તેમ શરીરે નિરોગી રાખી લાંબુ આયુષ્ય આપનાર થાય છે.

(૨૩૬) રાજયોગ.

ચંદ્રત્રિજ્યેયાદસમે, શુક્રજિયમાં હોય ।

પૃથ્વિસિરાજયથે, ભલેનિયકુંહોય ॥ ૧ ॥

અર્થ—જન્મકુડળીના ત્રીજા ભાગમાં અથવા દસમા ભાગમાં ચંદ્ર હોય ને શુક્ર જિયનો થયેલો હોય તો ભલે નીચાં જોટલે હલકા કુળમાં પણ જન્મેલો ક્ષત્રી ઘણી ભુમીનો સ્વામી પૃથ્વિસિ રાજ થાય છે.

એક ચાર સપ્તદસમાં, જિયશુક્રજેધાય ।

દસમેશુક્રજર્ધવથે, પૃથ્વિસિજેધાય ॥ ૨ ॥

અર્થ—જન્મકુડળીના લગ્નમાં જોટલે પહેલાં ભાવે યા થોથા ભાવે યા સાતમા ભાવે શુક્ર સંમપુર્ણ જિયનો થઈ જોડેલો હોય ને દસમા ભાવે શુક્ર હોય તો ઘણા દેશોનો રાજ થાય છે.)

લગ્નેશુક્રસાતેશુક્ર, શુક્રદસમેધાય ।

ચંદ્રચારેપુર્ણકળા, રાજ્યસીંહાસનપાંચ ॥ ૩ ॥

અર્થ—લગ્ને શુક્ર સાતમે શુક્ર દસમે શુક્ર અને પુર્ણ કળાનો ચંદ્રમા ઠરકે રાશીમાં સ્વગૃહી થઈ થોથા ભાવમાં હોય તો તે પુરૂષ રાજ્ય સીંહાસનને લોગવે છે.

લગ્નેશસ્વામીકિન્દ્રિમાં, જિત્તખંડીજેધાય ।

ગોવાળોગામજધણી, રજવડારાજયથા ॥ ૪ ॥

અર્થ—જન્મકુડળીના લગ્નનો સ્વામી કેન્દ્રિ (૧,૪,૭,૧૦) સ્થાનપૈકીના કોઈ સ્થામાં સંપુર્ણ બળવાન જોટલે પર જિયનો. યા સ્વગૃહી થઈને રહ્યો હોય તો તે પુરૂષ ભલે ગાંભનો. ગોવાળ અર્થા ઠોરાનો ચારનાર હોય તો પણ ગામ ધણી થાય છે ને જો રાજકુળમાં જન્મેલો હોય તો ઘણા ગામોનો રાજ થાય છે.

શુક્રયુધંજીજેવથે, જન્મકાલમાંભણ ।

ભુમીસાક્તાગાંમજધણી, સતુર્સીંહારજમાન ॥ ૫ ॥

અર્થ—જન્મકુટળીમાં બીજા ભાવે શુક્રને બુધ હોય તો તે પુરૂષ ભુમી કેતાં જમીનનો માલીક ગામધણી શત્રુઓનો સીંહાર કરવાવાળો થાય છે.

ધનરાશીમાંશુક્રરાશી, મેષેસૂર્યસન્નેશ ।

તુલારાશીમાંચંદ્રશી, રાજ્યસીંહાસનલેશ ॥ ૬ ॥

અર્થ—જન્મકુટળીના કોઈપણ ભાવમાં ધન રાશીમાં શુક્ર અને રાશી હોય સન્ને મેષ રાશીમાં સૂર્ય હોય ને તુલા રાશીમાં ચંદ્ર હોય તો રાજયોગ થાય છે.

સન્નેશુક્રબુધમંગળો, શુક્રચંદ્રસાતેભય ।

ચંદ્રશુક્રરાશીકેખતા, રાજ્યસીંહાસનપાથ ॥ ૭ ॥

અર્થ—જન્મકુટળીના સપ્તમાં શુક્ર બુધને મંગળ હોય આતમા ભાવે શુક્રને ચંદ્ર રાશીની દ્રષ્ટિમાં હોય તો તે પુરૂષ રાજા થાય છે.

ધનઅથવામિનરાશીમાં, સન્નેશુક્રભય ।

શુક્રદ્રષ્ટિબુધભિચથી, ગામધણીવિધાય ॥ ૮

અર્થ—જન્મકુટળીના સપ્તમાં ધન અથવા મિન રાશીમાં શુક્ર હોય ને તેને શુક્ર દેખતો હોય ને બુધ કોઈ પણ ભાવમાં કન્યા રાશીએ જાયતો હોય તો તે પુરૂષ ગામ ધણી જમિન જાયગાનો માલીક થાય છે.

પંચમેચ્ચંદ્રશુક્રવશે, રાશીદ્રષ્ટિપંચમેહોય ।

શુક્રમિનમાંવર કરે, યે રાજયોગતો ભેય ॥ ૯ ॥

અર્થ—જન્મકુટળીના પાંચમા ભાવે ચંદ્રને શુક્ર હોય ને તેના જીવર રાશીની દ્રષ્ટિ હોય અને શુક્ર કોઈપણ ભાવમાં મિન રાશીમાં હોય તો તે પુરૂષ રાજ્ય પદને પામે છે.

શુક્રસપ્તમાંજન્મજથાય, સન્નેકુટળમાંચંદ્રભય ।

સાતે બુધ ખર સૂર્યભાષુ, ચોથે મુક દસ શુક્રમાં ॥

ત્રિજે લોભ રાશિનોવાસ, રાજ્યસિંહાસનમસ્તકતાજ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—શુકલ (સુદિ) પક્ષમાં જન્મહોય લગ્ને કર્કરા-
શીમાં ચંદ્ર હોય સાતમા ભાવે યુધ છકે સૂર્ય ચોથે શુક
દસમા ભાવે શુરને ત્રિજો મંગળને શનિ હોય તો આ પુરૂ-
ધને રાજ્યનું સિંહાસન મળે છે અર્થાત રાજ્યનો અધિપતી
થાય છે.

લગ્ને શનિ મકરમાં થાય, મિનેચંદ્ર યુધકન્યાપાય ।
મીથુનમંગળપુરૂધનવાસ, રાજ્યસિંહાસનમસ્તકેતાજ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ—લગ્નમાં શનિ મકર (૧૦) રાશીમાં હોય ને કોઈપણ
ભાવે મિન (૧૨) રાશીમાં ચંદ્ર કન્યા (૬) રાશીમાં યુધ
મીથુન (૩) રાશીમાં મંગળ ને ધન (૯) રાશીમાં શુર હોય
તો રાજ્યના સીંહાસનનો અધિપતિ મસ્તકેતાજ કહેતાં
સુગઢને ધારણ કરવાવાળો રાજ થાય છે.

મેસે મંગળ શુર કહેલાંજી, કુંભ રાશીયે શુકમાંન ।

તસકેતરંગાઅયોભાજી, રાજયોગ એને તો ગણે ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—જન્મકુંડળિના કોઈપણ ભાવમાં મેષ (૧)
રાશીમાં મંગળ કર્ક (૪) રાશીમાં શુર ને કુંભ (૧૧)
રાશીમાં શુક હોય તો રાજયોગ થાય છે.

લગ્નેશુરકર્કેરાશીજાજી, કયેમેષનોસૂર્યમાંન ।

વરખે ચંદ્ર યુધ શુક જાય, રાજયોગ એ નરને થાય ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—લગ્નમાં શુર કર્ક (૪) રાશીમાં હોય દસમે ભાવે મેષ
(૧) રાશીમાં સૂર્ય ને કોઈપણ ભાવે વરખ (૨) રાશીમાં ચંદ્ર
યુધ ને શુક હોય તો રાજધિરાજ થાય છે.

લગ્નેયુધ કન્યામાંવસે, ચંદ્રશુરમિનમાં જો ધરે ।

મકરેશની વાસ કરેત; મિથુન સુકેરાજ્યકરેત ॥ ૧૪ ॥

અર્થ—જન્મ લગ્ને કન્યા રાશીમાં યુધ હોય કોઈ પણ
ભાવમાં મીન રાશીમાં ચંદ્ર ને શુર હોય, મકર રાશીમાં
શની હોય અને મિથુન રાશીમાં શુક હોય તો રાજ્યોનો
પણ રાજ થાય છે

શીઘ્રમાં સૂર્ય શુક્રનો વાસ, શનીકુલમાં કરે નિવાસ ।
 વરખે ચંદ્ર વાસજ કરે, વૃશ્ચિકે મંગળજ અરે ॥
 મિથુને જુધ વાસ કરેત; મેશલગ્નથી રાજ્યકરેત ॥ ૧૫ ॥

અર્થ—જન્મકુંડળીના કાષ્ઠપણુ ભાવમાં, શીઘ્ર રાશીમાં સૂર્ય અને શુક્ર હોય, શની કુલરાશીમાં હોય, ચંદ્ર વરંખ રાશીમાં હોય મંગળ વૃશ્ચિક રાશીમાં હોય અને જુધ મિથુન રાશીમાં હોય ને મેશ રાશી લગ્નમાં હોય તો રાજયોગ થાય છે.

(૨૩૭) રાજભાગાદિયોગ.

પાંચ ગ્રહ હોય અસ્તના, ચા સત્તુ રાશીયે હોય; ।
 રાજયોગ ભાગ જ કરે, ભલે હબરો હોય. ॥ ૧ ॥

અર્થ—જન્મકુંડળીમાં પાંચ ગ્રહ અસ્તના અથવા સત્તુ ક્ષેત્રી એટલે સત્તુ ગ્રહના ઘરમાં હોય તો હબરો રાજયોગ થયા હોય તો પણ તેનો ભાગ થાય છે. અર્થાત્ રાજ પ્રાપ્તિ ચા લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિ થતી નથી.

ક્ષીણ કળાનો ચંદ્રમા, પુર્ણ નિચનો હોય ।
 રાજયોગ ભાગ જ કરે, જેમ વનમાં સિંહા જેથ. ॥૨॥

અર્થ—જન્મકુંડળીમાં ક્ષીણકળાનો ચંદ્રમા સંપૂર્ણ નીચ રાશીનો હોય તો જેમ વનમાં સિંહા કહેતાં સિંહ માત્ર એકલો હબરો પશુઓનો નાશ કરે છે, તેમ આ એકલો બળહીણ ચંદ્રમા હબરો રાજયોગનો નાશ કરે છે.

સૂર્ય તુલા રાશીયે, દસ અંશે પુરો નીચ ।
 રાજયોગ સહુ રદ કરે, શુક્ર હોય પણ નીચ. ॥૩॥

અર્થ—જેની જન્મકુંડળીમાં તુલા રાશીનો સૂર્ય પુરો દસ અંશે નીચનો હોય તો તમામ રાજયોગનો નાશ કરે છે તેવીજ રીતે શુક્ર નીચનો હોય તો પણ રાજ્યભાગ યોગ કરે છે.

સગ્ને શુર, ભલે મકરે, પણ કરકે ચંદ્ર ન હોય; ।
રાજયોગ ત્યાં શુ કરે, જેમ બંદર વરૂચે ન હોય. ॥૪॥

અર્થ—જન્મકુંડળીના લગ્નમાં શુર મકર રાશીમાં હોય
પણ કઈ રાશીમાં ચંદ્ર ન હોય તો ત્યાં કોઇપણ પ્રકારનો
રાજ્યયોગ જેમ વરૂ કહેતાં વાઘફ આગળ બંદર કહેતાં
વાંદરો ટકી શકતો નથી તેમ તે રાજ્યયોગ ટકી શકતો નથી.

ત્રણ ગ્રહ જેને નીચના, ભલે રાજકુળમાં હોય; ।
રાજકુવર લીખ માગશે, નીરધનીયો તે હોય. ॥ ૫ ॥

અર્થ—જન્મકુંડળીમાં જેને ત્રણ ગ્રહ નીચના હોય
તે ભલે રાજકુમાર હોય તો પણ ધનહીણ નીરધનીયો
અર્થ લીખારીની માફક બટક્યા કરે છે.

મકર સગ્ને શુરવશી પુષ્ક નીચનો થાય; ।
ભાતકા ભરણે ઐમ કહ્યું, રાજ્યભંગ તો થાય. ॥ ૬ ॥

ચંદ્રમાયા સગ્ને, કોઈની દ્રષ્ટી ન હોય; ।
પારાસર મુનિ ઐમ કહે, રાજ્યભંગ તો ભય. ॥ ૭ ॥

નવ કસ કે અગીયારના, નિચ કે અસ્ત ના થાય; ।
ભાવ કુતુહલ ઐમ કહે, રાજ ભંગાઈ થાય. ॥ ૮ ॥

અર્થ—જન્મકુંડળીમાં સંપૂર્ણ નીચનો મકર રાશીમાં
શુર સગ્ને હોય તો ભાતકા ભરણમાં કહ્યું છે કે રાજ્ય ભંગ
થાય છે.

જન્મકુંડળીના લગ્ન ઉપર અથવા ચંદ્ર ઉપર કોઈ
પણ ગ્રહની દ્રષ્ટી ન હોય તો પારાસર મુનિ કહે છે કે
રાજ્યભંગ થાય છે.

જન્મકુંડળીના નવમા કસમા કે અગીયારમા ભાવના
સ્વામીયો નીચ રાશીના કે અસ્તના હોય તો ભાવ કુતુહલમાં
કહ્યું છે કે રાજ્યભંગ થાય છે.

રાજયોગ કરનાર ગ્રહ, સત્રુ વર લામતો હોય; ।
છકે અથવા અપ્રથી, રાજ ભંગ તો હોય. ॥ ૯ ॥

રાજયોગ ને ભાગયોગ, બુદ્ધિથી તો પાય. ૧

તલક તર્ક તાલીમ લીધે, વચન સીધ તો થાય. ૧૧૧૦

અર્થ—જન્મકુલનીમાં રાજયોગ કરનાર ગ્રહ શત્રુના ઘરમાં અથવા છદ્મ ભાવે કે આઠમા ભાવે હોય તો રાજયોગનો ભાગ કરે છે.

રાજયોગ અને રાજભાગયોગ બુદ્ધિથી તલકથાંદ કહે છે કે તર્ક બાંધી સમયનો, દેશનો અને ભતિનો વિચાર કરી કહેવાથી યોગાંનયોગના આધારે વિદ્વાનોનું કહેલું વચન પાછું પડતું નથી, પરંતુ સાહસ અને સ્વાર્થથી કહેલાં વચનો કુદ્રત પાછાં પાડે એમાં કંઈ કળાદેશનો દોશ નથી.

(૨૩૮) ભતિભેદ રાજયોગ કૃણ.

ક્ષત્રી કુળમાં જન્મ જ થાય, રાજયોગથી રાજ જ પાય; ૧

વણીક કુળમાં જન્મ જ હોય, રાજયોગથી લક્ષ્મી હોય. ૧૧૧૧

ભત તણા ઊંચમે ભણુ, રાજયોગનું એ ફરમાન; ૧

ભલે નિચ કુળ ક્ષત્રીને થાય, રાજયોગથી રાજ જ પાય. ૧૧૧૨

હું અજ્ઞાની બાળક છું, વિદ્યામાં છું ઘણું અભુજ; ૧

તલક એમ ચીંતા કરે, ગુરૂ વિના શુભવણ બહુ પડે. ૧૧૩૧

હાપારાભ્ય રહીયાળો દેશ, ચક્ર તવક કામદાર કરેશ; ૧

રાજા વખતસિદ્ધ ગણે વિવેક, પ્રભ દુઃખમાં નહીં કલુ લેશ. ૧૧૪૧

વિક્રમ ઓગણીત્યાશી ભણુ, કારતક સુદ અકેમ નીરમાણુ; ૧

વાર શની વિશાખે હોય, કાન્ય રચે સીરચંદ્ર સુત જોય. ૧૧૫૧

(૨૩૯) લક્ષ્મીયોગ.

ભગ્નેશ ધનેશ જો તનુમાં ભય, ભુજ બળે તો લક્ષ્મી પાય; ૧

જો બીજા ભાવે વાસ કરત, અણુધારી લક્ષ્મી આવત. ૧૧૧૧

ત્રીજા ભાવે વાસ જ થાય, ભાઈ થકી તો એ ધન પાય; ૧

ચોથા ભાવે જઈને વસે, માતાથી લક્ષ્મી મુખ થશે. ૧૧૨૧

પંચમ ભાવે જો કદી ભય, પુત્ર થકી તો ધન બહુ થાય; ૧

છા ભાવે જો કરે વાસ, શત્રુથી તો ધનનો નાશ. ૧૧૩૧

લગ્નેશ ધનેશ બે સાતે વસે, સ્વશુરંથકી તો લક્ષ્મી થશે.
આઠે જઈ બે કરતા વાસ, મૃત્યુ લગી નહીં ધનની આશ.
નવમાં ભાવે વાસ જ કરે, હરેક વાતમાં લક્ષ્મી વરે;
દસમાં લગ્નેશ ધનસી ભય, રાજ કાજથી લક્ષ્મી પાય.
અગીયારે બે વાસ કરંત, વેપારે બહુ ધન મીલંત;
બારે બે જઈ કરતા વાસ, ખરચ થકી નહીં લક્ષ્મી પાસ.
ત્રીણી પેરે ધન ભાવકેળ બધું, શુભ થકીએ મુખજ માનક
ચુલે શુભ દ્રષ્ટિએ અનંત, ફર થકી હોય કમ જ મંદ.

અર્થ—લગ્નેશ માલીક લક્ષ્મીમાં હોય, અને તેના સાથે
ધન ભાવનો સ્વામી હોય તો પોતાના જીવ બળથી લક્ષ્મીને
મેળવે છે. ને જીવ ભાવનો સ્વામીને લગ્નેશ, જીવ
ભાવે હોય તો અણુધારી લક્ષ્મી મળે છે. લગ્નેશ
સ્વામીને ધન ભાવનો એટલે જીવ ભાવનો સ્વામી
ત્રીજા ભાવે આવે તો ભાઈઓથી ધન મળે છે.
ચોથા ભાવે આવે તો માતાથી ધન મળે છે. પાંચમા ભાવે
આવે તો છોકરાઓ પાસેથી ધન મળે છે. છઠ્ઠા ભાવે આવે
તો શત્રુથી ધનનો નાશ થાય છે લગ્નેશ સ્વામી ને ધન
ભાવનો સ્વામી સાતમે ભાવે આવે તો સ્વશુર એટલે
સાસરા પાસેથી ધન મળે છે. આઠમા ભાવે આવે તો
મરણ સુધી ધન મળતું નથી. નવમા ભાવે આવે તો
હરેક રીતથી ધન મળે છે. દસમા ભાવે આવે તો રાજકા-
જનાં કામોથી ધન મળે છે. અગીયારમા ભાવે આવે તો
વેપારમાં બહુ ધન મળે છે બારમા ભાવે આવે તો ખર-
ચનો વધારો થાય છે. એ પ્રમાણે ધનભાવનું ફળ બહુવું.
શુભ ગ્રહોથી મુખ સારું મળે છે. ને શુભ ગ્રહોની દ્રષ્ટિથી
ધનનો વધારો થાય છે. અને પાપગ્રહ હોય હે પાપગ્રહની
દ્રષ્ટિ હોય તો ધન વગરનો થાય છે.

(૨૪૦) ભાગ્યોદય યોગ.

જન્મ કાળમાં સૂર્યેતો, ઊંચકે સ્વમહી થાય ।
 બાવિસ વર્ષે ભાગ્યોદય, કુળ બળે કમાય ॥ ૧ ॥
 ચંદ્ર ઊંચકે સ્વમહી, ચોવીસે બળવાન ।
 લક્ષનાંજુ લક્ષ્મીસિ બહુ બુધી નિધાન ॥ ૨ ॥
 મંગળ સ્વમહી ઊંચમાં, અઠાવિસે જાણ ॥
 પ્રાંભર પ્રાકભિ બને, લક્ષિમની નહી તાંજુ ॥ ૩ ॥
 બુધ સ્વમહી ઊંચમાં, બતિસે બળવાન ।
 બુદ્ધાથી લક્ષિમ વરે, હાંમદામને મંમ ॥ ૪ ॥
 ગુરુ સ્વમહી ઊંચનો, શોળે તો મુખકાર ।
 સ્વચરીદ્વિએ લોગવે, માનપાન શ્રીકાર ॥ ૫ ॥
 શુક્ર સ્વમહી ઊંચનો, પચવીસે પરભાય ।
 ત્રિયાતુરી રથ પાલખી, લક્ષિમવંત લેખાય ॥ ૬ ॥
 શનિ સ્વમહી ઊંચનો, સતિસે મુખકાર ।
 હીમતમાં હારે નહી, બળ બુદ્ધિ હાતાર ॥ ૭ ॥
 કેન્દ્ર ત્રીકોણમાં, સુભ અતી મુખકાર ।
 ચંદ્ર તલક ચિંતા નહી, લોભ વૃથા હાતાર ॥ ૮ ॥
 અર્થ—સ્પષ્ટ સમજી શકાય તેમ હોવાથી લખ્યા નથી.

(૨૪૧) સુસાક્ષરી યોગ.

ચંદ્ર બને જો મંગળો, ત્રણ નવ બારે જાય.
 સુસાક્ષરી એ નર કરે, મિન કરકે લંબે જાય.
 ત્રીજા નવમા સ્થાનમાં, રાહુ કે શની હોય.
 વિગ્ર કરે છે વાટમાં, નિશ્ચે કરી તુ જાય.

અર્થ—જન્મ કુંડળીમાં ચંદ્ર ને મંગળ ૩ જા ૫ મા
 થા ૧૨ મા ભાવે હોય તો દેશાવર જતું પડે છે પરંતુ જો
 મિન (૧૨) થા કરક (૪) રાશીમાં હોય તો ગણા લાંબા
 દેશાવરનિ સુસાક્ષરી કરાવે છે.

જન્મ કુંડળીમાં ૩ જા અથવા ૬ મા ભાવમાં રાહુ
 થા શની હોય તો સુસાક્ષરીયે દેશાવર જતાં વાટમાં વિગ્ર
 થાય છે.

(૨૪૨) વાહન (ગાડી-ઘોડા) યોગ

ચોથો ગુરૂ કે સંગમે લગ્ને જઇ વસંત ।
ગાડી ગોડા લોગવે, કળુ પગે ન ચલત. ॥ ૧ ॥
ગુરૂ સંગ ચોથો વસે, ચંદ્ર શુક સાથે જાય ।
કેન્દ્ર ત્રિકોણથિ, ગાડી ગોડા પાય. ॥ ૨ ॥

અર્થ—જન્મકુલનીના ચોથા ભાવનો સ્વામી ગુરૂના સાથે લગ્નમાં હોય, તો જો માણસ ગાડીઘોડાને લોગવવાવાળો થાય છે. અને કેઇ દીવસ પગે ચાલતો નથી.

ગુરૂ સાથે ચોથા ભાવનો સ્વામી હોય, ચંદ્ર, શુક સાથે હોય અને તે ૧, ૪, ૭, ૧૦ અથવા ૬, ૫, મા ભાવમાં રહ્યા હોય તો ગાડી, ઘોડાનો યોગ થાય છે.

ચોથો સ્વામિ શુક સંગ, લગ્ને જઇ વસંત; ।
પાપિ દ્રષ્ટિ સંગ મિત્ર, પાલખિ મુખ કહંત. ॥૩॥
ચોથો અગિઆરે વસે, અગિઆરે ચારે જાય; ।
ચૌદ વર્ષમાં બાળથે, નરવાહનિ થાય. ॥૪॥
પુણ્ય કળાનો ચંદ્રમા, શુક સંગેમાં જાય ।
કેન્દ્ર ત્રિકોણથિ, નરવાહનિ નર થાય. ॥૫॥
લગ્નેરા સંગ ચોથો વસે, શુક ચંદ્ર સંગેજાણુ ।
એક રાશી ચારે થતા, નર વાહન મુખ માન. ॥૬॥
ગુરૂ સંગ ચોથો વસે, પાપ દ્રષ્ટિ સંગનવ હોય. ।
ગાડી ઘોડા રથ પાલખી, ભવિષ્ય ભાવકળ જોય. ॥૭॥

અર્થ—ચોથા ભાવનો સ્વામી શુકના સાથે લગ્નમાં હોય, અને પાપ ગ્રહોની દ્રષ્ટિ ન હોય તો પાલખીના મુખવાળો થાય છે.

ચોથા ભાવનો સ્વામી અગ્રીયારમા ભાવમાં જાય અને અગ્રીયારમા ભાવનો સ્વામી ચોથા ભાવમાં જાય, તો જો માણસને ચૌદ વરસમાં નરવાહન મુખ મળે છે એટલે મેનાં ચા પાલખી મળે છે. ચા તેટલું મુખ મળે છે.

પૂર્ણ કળાનો ચંદ્રમા શુક્રના સાથે હોય, અને તે ૧, ૪, ૭, ૧૦, અથવા ૫ મા કે ૬ મા ભાવમાં હોય તો એ માણુશ નરવાહનના સુખવાળો થાય છે.

લગ્નના સ્વામી સાથે ચોથા ભાવનો સ્વામી ને તેની સાથે શુક્ર અને ચંદ્ર હોય, એ ચાર ગ્રહો એક રાશીમાં હોય તો નર વાહન એટલે એનાં પાલખીના સુખવાળો થાય છે.

શુરના સાથે ચોથા ભાવનો સ્વામી હોય, ને પાપ ગ્રહોની દ્રષ્ટિ ન હોય તો ગાડી, ઘોડા, રથ, અને પાલખીના સુખવાળો થાય છે.

(૨૪૩) મર્કન (ધર) ચોગ.

લગ્નના ચોથે ધર કરે, તે નરને ધર શુભ ।

સ્વગ્રહી લગ્નના સંગ ચોથાથી નહિ દુઃખ. ॥ ૧ ॥

ચાર દસના સ્વામીથી, એક બિંબ ધર ભય ।

બળવાન લગ્નના ચોગથી, ધર અનંત થાય. ॥ ૨ ॥

અર્થ—જન્મ કુલનીના લગ્નનો સ્વામી ચોથા ભાવે હોય તો તે માણસને રહેવાના માટે ધરનું સુખ મળે સારું હોય છે જો લગ્નનો સ્વામી સ્વગ્રહી હોય ને તેના લેણા ચોથા ભાવનો સ્વામી હોય તો ઘણા સુસોશીન રણીયાંમણા ધરમાં વાસ કરનાર તે પુરૂષ થાય છે.

ચોથા ભાવનો સ્વામી દસમા ભાવે ને દસમા ભાવનો સ્વામી ચોથા ભાવે એક બિંબના ધરમાં હોય ને કોઈ પણ ભાવે મંગળ બળવાન એટલે સ્વગ્રહીના જીવનો આ મીત્રના ધરમાં બેઠેલો હોય તો તે પુરૂષ એકથી વધારે ધરનો માલીક થાય છે,

બિંબ ચોથા બારના, જે સ્વામિ કેન્દ્ર ભય ।

તેટલાં તે નર ધર કરે, બાકી વૃથા થાય. ॥ ૩ ॥

અર્થ—જિજ્ઞાસુ, યોધા, ને બારમા સાવના સ્વામિયો
મધેથી જેટલા કેન્દ્ર (૧,૪,૭,૧૦) સાવમાં જાય તેટલાં ઘરાંનો
માલીક તે નર થાય છે.

બે ચાર દસ બારના સ્વામિ જે કહેવાય ।

ત્રિકસ સ્થાને જઈ પડે, સંગ પાપિનો થાય ॥ ૪ ॥

જેટલા પાપિ સંગમાં ત્રીકસ સ્થાને જાય ।

ઘર જલે ધતની વખત, અગ્નિધિ લાય પાય ॥ ૫ ॥

અર્થ—૪-મ કુડળીના ૨, જા ૪ થા ૧૦, મા ને ૧૨ મા
સાવના સ્વામી જે ગ્રહો હોય તેમાંથી જેટલા ગ્રહ ત્રિકસ્થાને
જોડેલે ૬, ૮, ને ૧૨ મા સાવે જેટલા પાપી ગ્રહોના લેગા
જેટલા હોય તેટલા વખતે અગ્નિથી ઘર જળીત થઈ નાસ
થાય છે.

(૨૪૪) વિક્ષાચોગ.

ગ્રેશે શનિ ચંદ્ર દ્રષ્ટિયે, વિક્ષા માગી ખાય ।

નિર્ધન મંગળ દ્રષ્ટિયે, અજ વિના અથડાય ॥ ૧ ॥

શનિ દ્રષ્ટિ કે સંગમાં, લગ્ન ચા ચંદ્ર હોય ।

એ નરતો લોભાળને, મુલ દ્રષ્ટિ સંગભિ ન જોય ॥ ૨ ॥

અર્થ—મેષનો શનિ હોય, ને તેના ઉપર ચંદ્રની દ્રષ્ટિ
હોય તો વીક્ષા માગનારો થાય છે ને મંગળની દ્રષ્ટિ હોય
તો અજ વિના અથડાય છે.

શની લગ્નને ચા ચંદ્રમાને દેખતો હોય અર્થવા લગ્નમાં
ચા ચંદ્રમા લેગો શની હોય અને મુલગ્રહની દ્રષ્ટિ ચા
સંગધ ન હોય તો તે માણસ ઘણો લોભી થાય છે.

(૨૪૫) ચિત્તઅમિત ચોગ.

પાંચ સાત નવ જીવનમાં, મંગળ કરે નિવાસ; ।

ગોડો નર થઈ તે લગ્ન, જો લગ્ને શનિનો વાસ ॥ ૧ ॥

બે પાંચ કે સાતમાં, મંગળ કરે જઈ વાસ ।

લગ્ને શનિ જઈ ને રહે, ચિત્તઅમિત આશ ॥ ૨ ॥

લગ્ને શુક્ર સાતે શનિ, વાસુદેવી જાય. ।

સાતે મંગળ લગ્ને શુક્ર, ચિત્તભ્રમીતો માન. ॥ ૩ ॥

અર્થ—જન્મકુળીમાં પાંચમા, સાતમા, અને નવમા ભાવમાં મંગળ હોય ને લગ્નમાં શનિ હોય તો જો માણસ ગાંડો થાય છે.

બીજા, પાંચમા અને સાતમા ભાવમાં મંગળ હોય ને લગ્નમાં શનિ હોય તો ચિત્તભ્રમી નામનો યોગ થાય છે.

લગ્નમાં શુક્ર અને સાતમા ભાવમાં શનિ હોય તો વાસુદેવ રોગવાળો થાય છે.

સાતમા ભાવમાં મંગળ અને લગ્નમાં શુક્ર હોય તો ચિત્ત ભ્રમીત જોટલો ગાંડો માણસ થાય છે.

(૨૪૬) નપુસક યોગ.

સૂર્ય જોડે રાશીમાં, ચંદ્ર બેકીમાં હોય, ।

જોકે મેકનિ દ્રષ્ટિથી, નપુસકતા જાય ॥ ૧ ॥

ચંદ્ર જોડે રાશીમાં, સુર બેકીમાં જાય ।

જોકે મેકનિ દ્રષ્ટિથી, જો નર નપુસક થાય ॥ ૨ ॥

ચંદ્રમા બેકી રાશીયે, છુધ જોડીમાં જાય, ।

દ્રષ્ટિ ફેળે મંગળો, નિશ્ચે નપુસક માન ॥ ૩ ॥

મંગળ જોડી રાશીયે, સુરબેકી જો હોય, ।

જોકે મેકનિ દ્રષ્ટિયે, જો નર નપુસક જાય ॥ ૪ ॥

અર્થ—સુર્ય, જોડી રાશીમાં ને ચંદ્ર બેકી રાશીમાં હોય, અને જોકે બીજાની દ્રષ્ટિ હોય તો નપુસકયોગ થાય છે.

ચંદ્ર જોડી રાશીમાં ને સૂર્ય બેકી રાશીમાં હોય, અને જોકે બીજાની દ્રષ્ટિ હોય તો જો માણસ નપુસક થાય છે.

ચંદ્રમા બેકી રાશીમાં ને છુધ જોડી રાશીમાં હોય, અને મંગળની દ્રષ્ટિ હોય તો જરૂર જો માણસ નપુસક થાય છે.

મંગળ જોડી રાશીમાં અને સૂર્ય બેકી રાશીમાં હોય, ને જોકે બીજાની દ્રષ્ટિ હોય તો જરૂર જો માણસ નપુસક થાય છે.

(૨૪૭) ચાકરી યોગ

મકર રાશી ગુરુ વસે, ખટ અષ્ટ કે બાર ।

ચોથે જમ ચંદ્ર કશે ચાકરી યોગ વિચાર ॥ ૧ ॥

અર્થ—જન્મ કુલનીમાં. મકર રાશીનો ગુરુ, છટ્ટા થા
આઠમા ભાવે હોય ને ચોથા ભાવે ચંદ્રમા હોય તો-
ચાકરી કરનાર ભણવો. ॥ ૧ ॥

કશે સૂર્ય મંગળ શનિ. જન્મ કાળમાં ભણ ।

સુભગદ સંગમ દ્રષ્ટિનિ ચાકરી યોગ તે માન ॥૨॥

દશમા ભાવમાં સૂર્ય, મંગળ, અને શની જન્મકુલનીમાં
હોય અને શુભ ગ્રહોની દ્રષ્ટિ તથા લોગ ન હોય તો
ચાકરી (નોકરી) કરનારો થાય છે. ॥ ૨ ॥

મંગળ છટે જમ વસે. ગુરુ ચારે નીરધાર ।

કસમે સૂર્ય ઘર કરે. એ ચાકરી યોગ વિચાર ॥૩॥

છટ્ટા ભાવમાં મંગળ ચોથા ભાવમાં ગુરુ અને કસમા
ભાવમાં સૂર્ય જેની જન્મકુલનીમાં હોય તે માણસ નોકરી
કરનારો થાય છે. ॥ ૩ ॥

(૨૪૮) ચોર યોગ.

ચોથાનો સ્વામિ જઈ. છટે વાસ કરંત ।

એ નર ચોરી તો કરે. દિલમે નહિ કરંત ॥૧॥

અષ્ટ ગ્રેશ બિજે વસે, તોપણ ચોરીયોગ ।

મંગળ બુધ છટે વસે, એ પણ ચોરીયોગ ॥ ૨ ॥

એક ત્રણ અગીઆરમાં, પાપગ્રહ એ હોય ।

નિચ ગ્રહનિ દ્રષ્ટિયે, ચોર યોગ તો ભોય ॥ ૩ ॥

ત્રિજે ભાવે શનિ વસે, પાપિ દ્રષ્ટિ થાય ।

સુભ દ્રષ્ટિકે સંગમિન, ચોરીયોગ ગણાય ॥ ૪ ॥

શનિ મંગળને બુધ તો, ચોથે થા સાતે ભય ।

બુધ દ્રષ્ટિયે ચંદ્રમા, ગોહોટો ચોર ગણાય. ॥ ૫ ॥

અર્થ—ચોથા ભાવનો સ્વામી છઠા ભાવમાં હોય તો એ માણસ ચોરી કરનારો થાય છે. આઠમા ભાવનો સ્વામી બીજા ભાવમાં હોય તો તે માણસ ચોરી કરનારો થાય છે. મંગળ અને બુધ છઠા ભાવમાં હોય તો—તે માણસ ચોરી કરનારો થાય છે. પહેલા, ત્રીજા અને અગીયારમા ભાવમાં પાપ ગ્રહો હોય, અને પાપી ગ્રહોની દ્રષ્ટિ હોય તો તે માણસ ચોરી કરનારો થાય છે. ત્રીજા ભાવમાં શનિ હોય, અને પાપ ગ્રહોની દ્રષ્ટિ હોય, અને શુભ ગ્રહો સાથે ન હોય ને શુભ ગ્રહોની દ્રષ્ટિ ન હોય તો તે માણસ ચોરી કરનારો થાય છે. શની મંગળ, અને બુધ ચોથા અથવા સાતમા ભાવમાં હોય ને તેઓને ચંદ્રમા સંપૂર્ણ જોતો હોય તો એ માણસ મોટો ચોર થાય છે.

(૨૪૯) કપટિ યોગ.

બુધ સુકા હોય મંગળો, યા બુધ પાપિ કે સંગ ।
 નવમે જઘને ધર કરે, કપટી યોગ કરંત ॥ ૧ ॥
 ચાર નવના સ્વામિયો છઠે કરે જે વાસ ।
 ત્રિજા ભાવે મંગળો, એ કપટી તો ખદમાસ ॥ ૨ ॥

અર્થ—બુધના સાથે મંગળ હોય, યા બુધ પાપી ગ્રહોના સાથે નવમા ભાવમાં હોય તો તે માણસ કપટી થાય છે, ॥ ૧ ॥

ચોથા અને નવમા ભાવના સ્વામીયો—છઠા સ્થાનમાં હોય, અને ત્રીજા ભાવમાં મંગળ હોય તો એ માણસ ઘણો ખદમાશ અને કપટી થાય છે. ॥ ૨ ॥

(૨૫૦) દરિદ્રતા યોગ.

ચાર કેન્દ્રિ પાપિ વસે, યા ધનમાં પાપિ હોય ।
 હોશ રત્ન એમ કહે, કારીદ્રિ નર જોય ॥ ૧ ॥
 મૂર્ધ શનિ ભોગો વસે, શુક પર્ણ ભોગો ભય ।
 ચંદ્ર તલક એમ જ કહે, ધન બિન ધકા ખાય ॥ ૨ ॥

ધનમાં સૂર્ય-શનિ થકિ, દારીદ્ર નર ભણુ. ૧.
-મંગળ-શનિ ના યોગથિ, અતિ દરીદ્રિ માંના ૩ ॥

અર્થ—કેન્દ્ર સ્થાનમાં એટલે ૧, ૪, ૭, અને ૧૦ માં
ભાવમાં પાપગ્રહો હોય અથવા બીજા ભાવમાં પાપગ્રહો હોય
તો એ માણસ હરિદ્રી થાય છે. ॥ ૧ ॥

સૂર્ય, શની, અને શુકર, એ ત્રણે ગ્રહો કેાઈપણ ભાવમાં
લોગા હોય તો કર્તા કહે છે કે તે માણસ ધન વેગર જ્યાં
ત્યાં ધક્કા ખાયાં કરે છે. ॥ ૨ ॥

બીજાં ભાવમાં સૂર્ય, અને શનિ હોય તો હરિદ્રી થાય
છે. મંગળ ને શની હોય તો ઘણો હરિદ્રી થાય છે.

(૨૫૧) વ્યભિચાર યોગ.

અંદ્રથિ શુક દશમે, શનિ ચૌથે કરે વાસ ।
ઘરનારી ગમતિ નહી, પરથિ કરવિ વાત. ॥ ૧ ॥
શુક બુધ શનિ સાતમે, યાદ સમે જો ભય ।
શુક હોય જો સ્વચ્છિ, પરત્રિયાને આય ॥ ૨ ॥
સુકે ભાવે રવિ મંગળો, વંધાથિ વહેવાર ।
અંદ્ર થકી દારી કહી, બુધથિ વેષા ચાર ॥ ૩ ॥
શુર થકિ તો ગ્રાંઘણી, ગર્ભાંવંતિ શુક સુ ખાર ।
શનિ થે તો નિચ નારીશુ, કરેતો વ્યભિચાર ॥ ૪ ॥
શનિ અંદ્ર હોય સાતમે, યા સાતમે દ્રષ્ટિ દેત ।
કામાતુર એ નર થશે, પરપુષિત કરેશ ॥ ૫ ॥
સ્તમેશ વશે એકાદશે, ને સાતે બુધ વસંત ।
કામાતુર એ નર થશે, હોય ભલે માહાસંત ॥ ૬ ॥
સાતે ઘર કરે અંદ્રમા, બુધ શુક શનિ કે સંગ ।
યા દ્રષ્ટિ કરે જો સાતમે, કામાતુર એ નંદ ॥ ૭ ॥
શુક બુધ હોય સાતમે, યા દસ કે બારે હોય ।
ઘરનારી ગમતિ નહી, પરનારી ચીત જોય ॥ ૮ ॥
શુક બુધ સંગે અંદ્ર, દસ બાર સાતમાં જાય ।
રંભા સમ રમણી સુકી, પરનુ ચુંબન આય. ॥ ૯ ॥

શુક મંગળ સંગમાં, દસ થા ચારે ભય ।

શુભાભ વર્ણિ કર તણ, પરનિ ને રસ પાય. ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—અંદ્રથી શુક દશમે હોય, અને શનિ ચોથા ભાવમાં હોય તો એ માણસને પોતાની સ્ત્રી ગમતી નથી ને ખીલ સ્ત્રીને પ્રેમી થાય છે. ॥ ૧ ॥

શુક, બુધ ને શનિ, સાતમે અથવા દસમે હોય થા શુક સ્વર્ગથી હોય તો—પારકી સ્ત્રીને ચાહનારો થાય છે. ૨

સાતમા ભાવે—સ્ત્રી, ને મંગળ હોય તો—વાંઝણી સ્ત્રીથી અંદ્ર હોય તો ફાસીથી બુધ હોય તો વેશ્યાથી શુક હોય તો પ્રાંશુણીથી શુક હોય તો ગર્ભવંતી સ્ત્રીથી પ્રીતિ કરે છે. અને શનિ હોય તો નીચ સ્ત્રીથી બેસીચાર કરનારો થાય છે. ॥ ૩-૪ ॥

શની, અંદ્ર સાતમા ભાવે હોય અથવા સાતમા ભાવ બીજર દ્રષ્ટિ હોય તો એ માણસ કામી થાય છે. અને પારકી સ્ત્રીથી પ્રીતિવાળો થાય છે. ॥ ૫ ॥

સાતમાનો સ્વામી અગ્નિચારમા ભાવમાં હોય, ને સાતમા ભાવમાં બુધ હોય તો એ માણસ ભદ્રે—સંત મહાત્મા હોય તો પશુ કામી થાય છે. ॥ ૬ ॥

સાતમા ભાવમાં અંદ્રમા હોય, બુધ, શુક, શનિ સાથે હોય અથવા સાતમા ભાવ બીજર દ્રષ્ટિ હોય તો એ માણસ કામોત્તર થાય છે. ॥ ૭ ॥

શુક, બુધ સાતમા ભાવમાં હોય, અથવા દશમા કે બારમા ભાવમાં હોય, તો તેને પોતાની સ્ત્રી ગમતી નથી ને ખીલ સ્ત્રીને ચાહનારો થાય છે. ॥ ૮ ॥

શુક, બુધ સાથે, દશમા, બારમા, અથવા સાતમા

ભાવમાં હોય તો રંભા સમાન પોતાની રમણી (સી) સુકીને ખીબની સી સાથે ચુંબન કરવાની ઇચ્છા કરે છે. ॥૬॥

શુક્ર, મગળ સાથે દશર્મા અથવા ચોથા ભાવમાં હોય તો શુભાળ વર્ષિ પોતાની સીને સુકી પારકી નીચ સીથો સાથે અથડાય છે. ॥ ૧૦ ॥

(૨૫૨) માતા સાથે બલિચાર યોગ.

અંદ્ર અથવા સૂર્ય તો, કેન્દ્રમાં ભય ।

પાપિ દ્રષ્ટિ સંગથી, માતા શુ ભરી થાય ॥ ૧ ॥

પાપિ ચોથે જઇ વશે, પાપિ દ્રષ્ટિ થાય ।

માતા શુ રજનિ રમે, રાંકા કથુ નવ પાય ॥ ૨ ॥

પાપિ સંગે અંદ્ર તો, ચા દ્રષ્ટિ પાપિનિ હેત ।

સૂર્ય વશે કેન્દ્રમાં, વિચપુત્ર માતને હેત ॥ ૩ ॥

અંદ્ર શુક્ર કેન્દ્રે વશે, પાપિ દ્રષ્ટિ થાય ।

પાપિ ચોથે થર કરે, શુર પતિને થાય ॥ ૪ ॥

અર્થ—અંદ્ર, અથવા સૂર્ય કેન્દ્ર સ્થાનમાં હોય અને પાપગ્રહોની દ્રષ્ટિ હોય તો માતા સાથે બલિચાર કરનારો થાય છે ॥ ૧ ॥

પાપગ્રહ ચોથા ભાવમાં હોય, અને તેના ઉપર પાપગ્રહોની દ્રષ્ટિ હોય, તો માતાની સાથે લોગ લોગવે એમાં કંઈપણ શંકા કરવા જોઈ નથી. ॥ ૨ ॥

પાપગ્રહના સાથે અંદ્રમા પાપગ્રહની દ્રષ્ટિમાં હોય અને સૂર્ય કેન્દ્ર સ્થાનમાં હોય તો તે પુત્ર માતાને વીર્ય આપનારો થાય છે. ॥ ૩ ॥

અંદ્રને શુક્ર કેન્દ્ર સ્થાનમાં પાપગ્રહોની દ્રષ્ટિમાં હોય ને પાપગ્રહો ચોથા ભાવમાં હોય તો એ માણસ શુર પત્નીને લોગવનારો થાય છે. ॥ ૪ ॥

(૨૫૩) બહેન સાથે વ્યભિચાર યોગ.

સાથે શનિ જઇને વસે, મુલ દ્રષ્ટિ સંગન હોય ।

પાપ દ્રષ્ટિ યા સંગથી, બેન શુરંગ રસ હોય ॥ ૧ ॥

અર્થ—સાથા ભાવમાં શનિ હોય, ને મુલ ગ્રહોની દ્રષ્ટિ ન હોય અને પાપગ્રહોની દ્રષ્ટિ યા સંગ હોય તો એ માણસ પોતાની બેન સાથે વિષય લોગ લોગવનારો થાય છે ॥ ૧ ॥

(૨૫૪) સુષ્ટિ વિચ્છિન્ન યોગ.

ચંદ્ર ચક્રિ સાતે શનિ, બે કરે જઇને વાસ, ।

સુષ્ટિના સંયોગથી, કર વિચ્છિન્ન નાસ. ॥ ૧ ॥

અર્થ—જેનિ જન્મ કુંડળિમાં ચંદ્રચિ સાતમે શનિ રહેલો હોય તે પુરૂષ ગમે તેટલી સીયોને લોગવે છતાં પણ પોતાની યા પારકાની સુષ્ટિ (સુક્રિ) ના સંયોગથી પોતાના વિચ્છિન્ન નાશ કરી દેહનિ પાપમાલિ કરી છેવટ મર્ચુને સરણુ થાય છે, કારણ કે છ માસ સ્ત્રીનો સંલોગને એક દિવસ સુષ્ટિનો સંલોગ શરીરનિ સરણી રીતે પાપમાલિ કરતા છે માટે કોઈ પુરૂષોએ આ બુદ્ધિયા કર્મ કરવું નહીં.

(૨૫૫) પીતાનો વ્યભિચારી યોગ.

છ ચાર ના દેવાભિ બે, દશમે બર્ધ પટકાય ।

માતા શુ રીજે નહી, ખિત્તા પરધર ભય. ॥ ૧ ॥

ચાર છના દેવાભિયો, બે નવમા ભાવે થાય ।

માતા ભાલે હોય પદ્મનિ, પણ પિતા પરને થાય ॥૨॥

સાથા દેવાને દેવગ્રહી, ને નવમે સંગે થાય ।

ચેર ચંપક વહ્નિ ચ ચળા, પરચુંબન પિતા થાય ॥૩॥

દસ ચાર છ લગનના, દેવાભિ એકમાં ભય. ।

પરથી પિતા જનમિયો, દોષ કોને દેવાય ॥ ૪ ॥

અર્થ—જેની જન્મકુંડળીમાં છઠા, અને સાથા ભાવના દેવાભીઓ દશમા ભાવમાં હોય તો તેનો પિતા વ્યભિચારી બાણુવો. ॥ ૧ ॥

ચોથા અને છઠા ભાવના સ્વામીઓ નવમા ભાવે હોય તો તે પુરૂષની માતા પદ્મની જેવી હોય તો પણ તેનો પિતા પારકી સ્ત્રી સાથે પ્રીતિ કરનારો થાય છે. ॥ ૨ ॥

ચોથા ભાવનો સ્વામી સ્વચ્છ હોય, ને નવમા ભાવનો સ્વામી ચોથા ભાવમાં હોય તો તે પુરૂષની માતા ચંપાની કળી સમાન મુંદર અને સ્વભાવે ઘણી ચંચળ-હોય તો પણ તેનો પિતા પારકી સ્ત્રીને પ્હોનારો થાય છે. ॥ ૩ ॥

દશમા, ચોથા, છઠા, અને લક્ષ્મના સ્વામી કોઈ પણ ભાવમાં લેગા હોય તો તેનો પિતા પરપુરૂષથી જન્મેલો હોવાથી કોઈને દોષ દેવા જેવું રહેતું નથી. ॥ ૪ ॥

(૨૫૬) માતાનો વ્યભિચાર યોગ.

રાહુ સંગે ચોથો વસે, શનિ સંગે પાપિ થાય ।

યા પાપિ સૂર્ય સંગથિ, માતા પરને આય ॥ ૧ ॥

છઠા સંગે મંગલો, ચોથે ચંદ્ર જાંણુ ।

યા સૂર્ય રાહુ હોય આરમાં, માતા પરવર માંન, ॥ ૨ ॥

આરે ચંદ્ર શનિ સંગથિ, સુદ્રથકિ વેહેવાર ।

ભુધ સંગના ચોગથિ, વૈરાથિ કરતિ આર ॥ ૩ ॥

ગુરુ યા શુક્ર સંગથિ, આઘાણુ ચારી જાંણુ ।

સૂર્ય સંગના ચોગથિ, ક્ષત્રિ શુ દિલ જાંન ॥ ૪ ॥

રાહુ કેતુ સંગથિ, નિચ શુ તે લપટાય ।

ખટમાં મંગળ ચંદ્રથિ, આઘાણુથી પલટાય. ॥ ૫ ॥

અર્થ—જેની જન્મકુંડળીમાં રાહુ સાથે ચોથા ભાવનો સ્વામી હોય, ને શનિના સાથે પાપગ્રહ હોય. અથવા સૂર્યના સાથે પાપગ્રહ હોય, તો તે પુરૂષની માતા વ્યભિચારી થાય છે. ॥ ૧ ॥

છઠા ભાવના સ્વામી સાથે મંગળ હોય, ચોથા ભાવમાં ચંદ્રમા હોય, અથવા સૂર્ય, રાહુ ચોથા ભાવમાં હોય તો તે પુરૂષની માતા વ્યભિચારી થાય છે. ॥ ૨ ॥

ચોથા ભાવમાં ચંદ્ર, સાથે શનિ હોય તો તે પુરૂષની માતા શુદ્ધથી યુધ્ધ હોય તો વૈશ્યથી શુદ્ધ અથવા શુદ્ધ હોય તો બ્રાહ્મણથી સૂર્ય હોય તો ક્ષત્રિથી રાહુ યા કેતુ હોય તો નિચ માણસથી પ્રિતિ કરી વ્યભીચાર કરનારી થાય છે. ને છઠા ભાવમાં મંગળ, ને ચંદ્ર હોય તો બ્રાહ્મણથી પ્રીતિ કરે છે. ॥ ૩-૪-૫ ॥

(૨૫૭) વ્યભીચારથી જન્મ યોગ.

સૂર્ય ચંદ્ર એક સ્થાનમાં, એ જઈ કરતા વાસ ।
શુદ્ધ દ્રષ્ટિ બિન સંગથી, પરનિ એ પેદાશ ॥ ૧ ॥

સૂર્ય ચંદ્ર શનિ મંગળો, એકજ સ્થાને જાય ।
પરથી પુત્ર જન્મિયો, વાત કૈને કહેવાય ॥ ૨ ॥

એક નવ ખટ ચારના, સ્વામિ સંગે હોય ।
પર પલંગ માતા સહિ ગર્ભે લિધો જોય ॥ ૩ ॥

બિજ રવિ ને, સ્વાતિતો, બિબ્બનિ પેદાશ ।
સાતમ યુધ્ધને રેવતિ, એ પણ બિબ્બે બાપ ॥ ૪ ॥

ધનિષ્ઠા રવિ ને ચારથે, પરચુન્દિ એ તો જાણુ ।
ઉત્તમ કુળ લલે હોય પણ, ભાવિએ બલવાન ॥ ૫ ॥

અર્થ—સૂર્ય અને ચંદ્ર એક સ્થાનમાં હોય અને શુદ્ધ સાથે ન હોય તેમજ શુદ્ધની દ્રષ્ટિ ન હોય તો એ માણસ બીજથી પેદા થયેલો જાણવો. ॥ ૧ ॥

સૂર્ય ચંદ્ર શનિ ને મંગળ એકજ ભાવમાં લેગા હોય તો તે બીજથી પેદા થયેલો જાણવો. ॥ ૨ ॥

પહેલા, નવમા, છઠા, અને ચોથા ભાવના સ્વામીયો એકજ ભાવમાં હોય તો પર પુરૂષના પલંગ પર જઈ વ્યભી-ચારથી માતાએ લીધેલા ગર્ભથી પેદા થયેલો જાણવો. ॥ ૩ ॥

બીજ, સ્વીવાર, ને સ્વાતી નક્ષત્રમાં જન્મ હોય તો બીજની પેદાશ જાણવી. સાતમ, યુધ્ધવાર, ને રેવતી નક્ષત્રમાં જન્મ હોય તો પણ બીજથી પેદા થયેલો છે એમ જાણવું.

ખારસ, રવિવાર, ને ધનિષ્ઠા નક્ષત્રમાં જન્મ હોય તો
ખીખના વીર્યથી ઊત્પન્ન થયેલો છે એમ જાણવું. હલે
ઉત્તમ કુળ હોય પણ હાવી જલવાન છે. માટે સોચન
કરતાં સંસારનું ગાડું આગળ ગળઠાયા કરવું. ॥ ૫ ॥

(૨૫૮) સમાધિ યોગ.

દશમેશ નવમે વરો, નવમેશ બળિજો થાય ।
શુર શુક સંગમ દ્રષ્ટિ, જપધાન સમાધિ આણે ॥૧॥

અર્થ—દશમાનો સ્વામી નવમા હાવમાં હોય, ને
નવમા હાવનો સ્વામી જળવાન થઈ શુર-શુકની દ્રષ્ટિમાં
રહેલો હોય તો તે માણસ જપ જપાઠીકને સમાધી
જ્ઞાનવાળો થાય છે. ॥ ૧ ॥

(૨૫૯) બ્રહ્મજ્ઞાન યોગ.

રાહુ કેતુ શનિ સંગમાં, ચા શુર સમે થાય ।
બુધ ચા શુક દ્રષ્ટિ, બ્રહ્મયોગ તો પાય ॥ ૧ ॥

અર્થ—શનિના સાથે રાહુ, ચા કેતુ, કે શુર હોય ને
તેના ઉપર બુધ ચા શુકની દ્રષ્ટિ હોય તો તે માણસ બ્રહ્મ વિદ્યા—
એટલે બ્રાહ્મણની વિદ્યા જાણવાવાળો થાય છે. ॥ ૧ ॥

(૨૬૦) જ્યોતિષ્ય યોગ.

કેન્દ્રિયે બુધ વરો, ધનેશ બળિ જો થાય ।
શુભમહ સાથે શુકરો બિજો ચા ત્રિજો જાય ॥ ૧ ॥
વનમાં શુક ઊંચનો, ચે યોગાયોજો જાંબુ ।
એ જ્યોતિષિ જાણીયે, જેતું પંડિતમાં પુછાણુ ॥ ૨ ॥
ધન હાવે ચદ્ર મંગળો, બુધને દ્રષ્ટિ પાય ।
ચા કેન્દ્રિ બુધવરો, ગણીત જ્ઞાની તો થાય ॥ ૩ ॥
ધનેશ સ્વામિ બુધ ઊંચમાં, હમને શુર જો જાય ।
અષ્ટમે સ્થાને શનિ વરો, ગણીત જ્ઞાન એ પાય. ॥૪॥

અર્થ—જન્મકુંડળીના કેન્દ્રસ્થાનમાં એટલે ૧, ૪, ૭, કે ૧૦ માં ભાવમાં બુધ હોય, ને બીજા ભાવનો સ્વામી બળવાન હોય, કે શુભ ગ્રહ સાથે શુક્ર, બીજા અથવા ત્રીજા ભાવમાં હોય અથવા ધન ભાવમાં શુક્ર જોવાનો હોય તો તે માણસ જ્યોતિષને જાણનાર અને પંડીતોમાં માન મેળવનાર થાય છે. ॥ ૧-૨ ॥

બીજા ભાવમાં ચંદ્રને મંગળ બુધની દ્રષ્ટિમાં હોય, અથવા કેન્દ્ર (૧, ૪, ૭, ૧૦) સ્થાનમાં બુધ હોય તો તે માણસ ગણીતના જ્ઞાનને જાણનારો ગણીત શાસ્ત્રી થાય છે. ॥૩॥

ધન ભાવનો સ્વામી બુધ હોય ને તે બુધ જોવાનો હોય ને લગ્નમાં શુદ્ધ હોય, ને આઠમા ભાવમાં શનિ હોય તો તે માણસ ગણીત શાસ્ત્રના જ્ઞાનને જાણનારો થાય છે. ॥ ૪ ॥

(૨૬૧) વિદ્યાયોગ.

પંચમ સ્વામિ એકલો, યા બુધ શુદ્ધ કે સંગે ।
 ખરૂં અષ્ટ બારે વરી, વિદ્યા કરતો મંદ ॥ ૧ ॥
 લગ્ને ચંદ્ર યા મંગળો, બુધ દ્રષ્ટિ જો લેત ।
 બુધિહીણુ જો નર રથશે, વિદ્યા કયુ નવ લેશ ॥ ૨ ॥
 ચંદ્ર અને લગ્ને શને, મંગળ જોતો હોય ।
 વિદ્યા થડે નહીં પાંચિયે, બુદ્ધિ હીણુ નર જોય ॥ ૩ ॥
 પંચમ સ્થાને સ્વમહી, ચાકેન્દ્ર થાય ।
 અથવા નવમે જઈ વરી, જો નર વિદ્યા પાય. ॥ ૪ ॥
 પંચમ સ્વામી લગ્નમાં, અથવા ચોથે જાય ।
 તલક તકથી જોમ કહે, જો નર વિદ્યા પાય ॥ ૫ ॥
 બુધ લગ્ન કે ચારમાં, લગ્નેશ સંગમાં જાય ।
 વિદ્યા જો નર મેળવે, વઢિલ ભેરીશ્ચર થાય ॥ ૬ ॥

અર્થ—જન્મકુંડળીમાં પંચમા ભાવનો સ્વામી બુધ કે શુદ્ધ સાથે છઠા આઠમા કે બારમા ભાવમાં હોય તો વિદ્યા જોઈ શકે છે. ॥ ૧-૬ ॥

લક્ષમાં ચંદ્ર અને મંગળ યુધની દ્રષ્ટિમાં હોય તો
યુદ્ધિ હીણ વિદ્યા વગરનો થાય છે. ॥ ૨ ॥

ચંદ્ર, અને શનિ, લક્ષમાં હોય, ને મંગળ ભેટો
હોય, તો તેને વિદ્યા ચક્રતી નહીં હોવાથી યુદ્ધિ હીન તે
રહે છે. ॥ ૩ ॥

પાંચમા ભાવનો સ્વામી સ્વચ્છ હોય અથવા કેન્દ્ર
સ્થાનમાં કે નવમાસ્થાનમાં હોય તો વિદ્યાવાળો થાય છે. ॥૪॥

પાંચમા ભાવનો સ્વામી લક્ષમાં અથવા ચોથા ભાવમાં
હોય તો કર્તા તર્ક બાંધી કહે છે કે વિદ્યાવાળો થાય છે. ॥૫॥

યુધ લક્ષમાં કે ચોથા ભાવમાં લક્ષના સ્વામી સાથે
હોય તો તે માણસ વિદ્યા મેળવે છે ને વકીલ કે ઘેરીસ્તર
જેવો વિદ્વાન થાય છે. ॥ ૬ ॥

(૨૬૨) ચિત્રકળા યોગ.

યુધ શુકની દ્રષ્ટિ તો, બે મંગળને થાય ।

ચિત્ર કળાની કુન્નરે, લાભ અનેરો પાય ॥ ૧ ॥

અર્થ—જન્મ કુંડળીમાં મંગળ ઉપર યુધ અને શુકની
સપૂર્ણ દ્રષ્ટિ હોય તો તે માણસ ચિત્રકળાના કુન્નર ઉલ્લોગમાં
હોંસીયાર હોય છે ને તેમાંથી લક્ષિ મેળવી શકે છે. ॥૧॥

(૨૬૩) વ્યાકરણ શાસ્ત્રીયોગ.

ધનમાં ગુરૂ પૂર્ણ બળી, સૂર્ય શુક દ્રષ્ટિ હોય ।

વ્યાકરણ વાંછી વિસાળનર, પંડિત પુરો બેય ॥ ૧ ॥

અર્થ—બીજા ભાવમાં ગુરૂ પૂર્ણ બળવાન હોય, ને
સૂર્ય, શુકની દ્રષ્ટિ હોય તો બે માણસ વ્યાકરણ ભણનાર
મોટો પંડિત થાય છે. ॥ ૧ ॥

(૨૬૪) ન્યાય શાસ્ત્રી યોગ,

ધન ભાવનો સ્વામિ જે, ગુરૂ થા શુક બે હોય. ।

સૂર્ય મંગળ દ્રષ્ટિ થકી, ન્યાયવંત નર બેય ॥ ૧ ॥

અર્થ—ધન ભાવનો સ્વામી શુર અથવા શુક્ર હોય,
ને તેના ઉપર સૂર્ય ને મંગળની દ્રષ્ટિ હોય તો તે માણસ
ન્યાય કરવાવાળો ન્યાયવંત થાય છે. ॥ ૧ ॥

(૨૬૫) ચન્દ્રકારક યોગ.

દસમે ભાવે બુધ વસે, દસમેસ નવમે ભય ।

પાપ રહીત સુભ દ્રષ્ટિ, ચન્દ્ર યોગ તો થાય ॥ ૧ ॥

દસમેસ સ્વામિ બુદ્ધ જિંચનો, નવમે વાસ કરત ।

પાપિ દ્રષ્ટિ સંગ બિન, ચન્દ્ર યોગ કહુંત ॥ ૨ ॥

અર્થ—દશમા ભાવમાં બુધ હોય, દશમાનો સ્વામી
નવમા ભાવમાં હોય પાપ અહો સાથે ન હોય ને શુભ
અહોની દ્રષ્ટિ હોય તો તે માણસ ચન્દ્ર કરનારો થાય છે. ॥૧॥

દશમા ભાવનો સ્વામી બુધ હોય ને તે જિંચનો થઈ
નવમા ભાવે હોય ને પાપઅહોની દ્રષ્ટિ તેમ લેના ન હોય
તો ચન્દ્ર કરવાવાળો થાય છે. ॥ ૨ ॥

(૨૬૬) ધર્મિષ્ઠ યોગ.

આર નવ કે દસના, સ્વામિ કેન્દ્રિ ભય ।

કર્ણ સમ દાની બને, શુર દ્રષ્ટિ દવાદસ થાય ॥ ૧ ॥

નવમેસ સ્વઅહી જિંચનો, સુભળે દ્રષ્ટિ કેત ।

વિક્રમે સમદાની બને, ધર્મ તથા રસ લેત ॥ ૨ ॥

અર્થ—ચોથા, નવમા, દશમાના સ્વામી કેન્દ્રસ્થાન
(૧, ૪, ૭, ૧૦) માં હોય, અને શુરની દ્રષ્ટિ આરમાના
સ્વામી પર હોય તો, કર્ણ સમાન, દાન દેવાવાળો થાય છે.

નવમા ભાવનો સ્વામી સ્વઅહી કે જિંચનો હોય, અને
શુભઅહીની દ્રષ્ટિ હોય તો જો માણસ વિક્રમ સમાન દાન
આપનારો અને ધર્મને ભણનારો થાય છે. ॥ ૨ ॥

(૨૬૭) બ્રહ્મધાતિક યોગ.

સૂર્ય સંગે મંગળ વસે, યા રાત્રિ સંગે શુર ભય ।

અઠાવીસમા વર્ષમાં, બ્રહ્મ ધાત તો થાય ॥ ૧ ॥

અર્થ—જન્મકુંડળીમાં સૂર્ય સાથે મંગળ હોય અથવા શનિ સાથે ગુરુ હોય તો અઠાવીસ વરસમાં પ્રજ્ઞાવાત કરનારો થાય છે. ॥ ૧ ॥

(૨૬૮) જાતિભ્રષ્ટ થોગ.

નિચ રાશીએ પાપબદ્ધ, હાએ જઈ પડકાય ।
 શનિ રાહુ બારે જતાં, દાહડિ નર થાય ॥ ૧ ॥
 પાંચે રાહુ મંગળો ધનમાં શનિ જો જાય ।
 શસિ ભાંગુ અષ્ટે વસે, વિસવર્ષે મહિશ ચાય ॥ ૨ ॥
 બિજે શનિ આઠે શસિ, કરતા જઈને વાસ ।
 બ્રહ્મ કુળમાં ઊપનિ, કરે નિચનાં કાજ ॥ ૩ ॥
 હાએ યા આઠે શનિ, ચોરે મંગળ જાણ ।
 જાતિ ભ્રષ્ટ એ જાણીયે, પાપિ નર એ માન ॥ ૪ ॥
 હાએશ જઈ બારે વસે, શનિ સંગમાં હોય ।
 હાએ રાહુ આવતાં, જાતિ ભ્રષ્ટ તો જોય ॥ ૫ ॥
 મંગળ કુરનિ દ્રષ્ટિયે, ઈંજા ભાવે જાણ.
 નહી ખાવાતુ ખાય એ, નિચ વૃત્તિ નરમાંન, ॥ ૬ ॥

અર્થ—જેની જન્મકુંડળીમાં નીચ રાશિનો પાપબદ્ધ હાસમાં હોય, ને શનિ, રાહુ બારમા ભાવમાં હોય તો તે માણસ દાહડીયો થાય છે. ॥ ૧ ॥

પાંચમા ભાવમાં રાહુ ને મંગળ હોય, ધનભાવમાં શનિ હોય, ને ચંદ્ર, સૂર્ય આઠમા ભાવમાં હોય તો વીસ વરસમાં દાહ પીનારો થાય છે. ॥ ૨ ॥

બીજા ભાવમાં શનિ ને આઠમા ભાવમાં ચંદ્રમા, હોય તો પ્રાણજી કુળમાં જન્મ થાય તો પણ નીચ કામ કરનારો થાય છે. ॥ ૩ ॥

હાએ અથવા આઠમા ભાવમાં શનિ હોય, અથવા ચોથા ભાવમાં મંગળ હોય, તો એ માણસ જાતી ભ્રષ્ટ થતાં પોતાની જાતથી હીન થાય છે. ॥ ૪ ॥

લગ્નનો સ્વામી બારમા ભાવમાં શનિ સાથે હોય, ને લગ્નમાં રાહુ હોય તો તે માણસ જાતી બ્રહ્મ થાય છે. ॥૫॥

મંગળ પાપ ગ્રહોની દ્રષ્ટિમાં બીજા ભાવમાં હોય તો તે માણસ નહીં ખાવાની વસ્તુ ખાય છે અને નીચ વૃત્તિવાળો થાય છે. ॥ ૬ ॥

(૨૬૬) વંશનાસ યોગ.

એક પંચ અષ્ટ બારમાં, ચા એક આઠને બાર ।

પાપિ ગ્રહો જુદા વંશ, વંશ નાસતો થાય ॥ ૧ ॥

એક આઠને બારમાં, પાપિ વાસ જો હોય ।

પંચમ ભાવે ચંદ્રમા, વંશ નાસ્તિ જોય ॥ ૨ ॥

પંચ અષ્ટ ને બારમાં, પાપિ જો પડકાય ।

વંશ નાસ તેનો થશે, આશા નિષ્ફળ થાય ॥ ૩ ॥

લગ્ને પાપિ લગ્નેશ પંચમે, ચોથે ચંદ્ર જાય ।

પંચમેશ નિર્જળ થયે, વંશ નાસ્તિ થાય ॥ ૪ ॥

શુક્ર સંગ બુધ સાતમે, ચંદ્રધિ અષ્ટમે પાપિ હોય ।

ચોથે પાપિ પંચમ શુક્ર, વંશ નાસ્તિ જોય ॥ ૫ ॥

લગ્ને શુક્ર શશિ સંગમાં, સાતે મંગળ કે શનિ હોય ।

બાકી પાપિ ચોથે વંશે, વંશ નાસ્તિ જોય ॥ ૬ ॥

લગ્ને જીવા જર્મ વસે, ધનમાં શનિ જો જાય ।

સાતે પાપિ ઘર ફરે, વંશ નાસ્તિ થાય ॥ ૭ ॥

એક સાત ને બારમાં, પાપિ ગ્રહ જો હોય ।

સુભ સંગ દ્રષ્ટિ વિના, વંશ નાસ્તિ જોય ॥ ૮ ॥

અર્થ—જેની જન્મકુંડળીમાં પહેલા, પાંચમા, આઠમાને બારમાં, અથવા પહેલા, આઠમો અને બારમા ભાવમાં પાપ ગ્રહો હોય તો વંશનો નાશ થાય છે. ॥ ૧ ॥

પહેલા, આઠમા, અને બારમા ભાવમાં પાપ ગ્રહો હોય ને પાંચમા ભાવમાં ચંદ્રમાં હોય, તો વંશનો નાશ થાય છે. ॥ ૨ ॥

પાંચમા, આઠમા, ને જારમા ભાવમાં પાપ ગ્રહો હોય, તો વંશનો નાશ થાય છે. ॥ ૩ ॥

લગ્નમાં પાપ ગ્રહો હોય, લગ્નનો સ્વામી પાંચમે હોય, ચોથા ભાવમાં ચંદ્રમા હોય, અને પાંચમા ભાવમાં શનિ નીર્જળ હોય તો વંશનો નાશ થાય છે. ॥ ૪ ॥

શુક સાથે બુધ સાતમા ભાવમાં હોય, ચંદ્રથી આઠમા ભાવમાં પાપ ગ્રહો હોય, પાંચમા ભાવમાં શુક હોય તો વંશનો નાશ થાય છે. ॥ ૫ ॥

લગ્નમાં શુક, ચંદ્ર સાથે હોય સાતમા ભાવમાં મંગળ અથવા શનિ હોય, અને જીભ પાપ ગ્રહો ચોથા ભાવમાં હોય તો વંશનો નાશ થાય છે. ॥ ૬ ॥

લગ્નમાં શુક હોય, અને જીભ ભાવમાં શનિ હોય, અને સાતમા ભાવમાં પાપ ગ્રહો હોય તો વંશનો નાશ થાય છે. ॥ ૭ ॥

પહેલા, સાતમા ને જારમા ભાવમાં પાપ ગ્રહો શુભ ગ્રહોની દ્રષ્ટિ રહીત હોય તો વંશનો નાશ થાય છે. ॥ ૮ ॥

(૨૭૦) દત્તકપુત્ર યોગ.

સાતે અથવા પાંચમે, શનિ મંગળ જો જાય :

ખિન્ન દ્રષ્ટિ સંગ ખિન્ન, પરને દત્તક થાય ॥ ૧ ॥

ચંદ્ર શનીકું દેખતે, શનિ સંગ કે દ્રષ્ટિ પાય :

ચંદ્ર તણક એમ થેતવે, એ પરને ખોળે જાય ॥ ૨ ॥

અર્થ—જેની જન્મકુંડળીમાં સાતમા અથવા પાંચમા ભાવમાં શનિ, મંગળ હોય, ને જીભ ગ્રહો સાથે ન હોયને દ્રષ્ટિ પાંચ નહોતી તો જીભને ઘેર રહેવા વાળો દત્તક થાય છે.

ચંદ્ર શનિને જોતો હોય. અથવા શનિ સાથે ચા તેની દ્રષ્ટિમાં હોય તો દત્તા કહે છે કે-એ જીભને ઘેર ખોળે રહી દત્તક પુત્ર થાય છે.

(૨૭૧) દત્તક પુત્ર લેવા વિશે.

લગ્નેશ જઈ પાંચ વરે, યા પંચમ લગ્ને જાય ।
 પરપુત્ર જોળે લઈ, મનથિ બહુ હરખાય ॥ ૧ ॥
 એક અને પંચમ ધણી, ખર અષ્ટ ખારમાં જાય ।
 મુલ અહ દ્રષ્ટિ યોગથી, દત્તક પુત્ર પાવ ॥ ૨ ॥
 પાપ રાશીમાં ચંદ્રમા, પંચમ નવમે જાય ।
 લગ્નેશ નવ યા પંચથિ, દત્તક પુત્ર થાય ॥ ૩ ॥
 પંચમ શનિ ચંદ્ર દ્રષ્ટિ, દત્તક પ્રજા પાવ ।
 બુધ દ્રષ્ટિના યોગથિ વેચાણ પુત્ર રખાય ॥ ૪ ॥

અર્થ—જેની જન્મકુંડળીમાં લગ્નનો સ્વામી પાંચમા
 ભાવમાં હોય, અથવા પાંચમા ભાવનો સ્વામી લગ્નમાં હોય,
 તો બીજાના છેકરાને જોળે લઈને બહુ આનંદ કરે છે. ॥૧॥

પહેલા અને પાંચમા ભાવનો સ્વામી છઠા, આઠમાને
 ખારમા ભાવમાં શુભ અહોની દ્રષ્ટિમાં હોય તો દત્તક પુત્ર
 લેવો પડે છે. ॥ ૨ ॥

પાપ અહની રાશીમાં ચંદ્રમા હોય, ને પાંચમાનો
 સ્વામી નવમા ભાવમાં હોય, અને લગ્નનો સ્વામી નવમા અ-
 થવા પાંચમા ભાવમાં હોય તો દત્તક પુત્ર લેવો પડે છે. ॥૩॥

પાંચમા ભાવે શનિ અને ચંદ્રની દ્રષ્ટિ હોય તો દત્તક
 પુત્ર અને બુધની દ્રષ્ટિ હોય તો વેચાણ પુત્ર રાખવાનો
 યોગ થાય છે. ॥ ૪ ॥

(૨૭૨) નિવાર્ણ મિલકત મળવા વિશે.

જીંચ શુર અષ્ટમ ભાવમાં, પુણી બળી જો હોય ।
 લગ્ન થકી યા વિલથિ, લક્ષિ મળશે જોય ॥ ૧ ॥
 વરખ વૃક્ષા કે મિનમાં, અષ્ટમે શુક થાય ।
 લગ્ન થકિ લાભ જ કરે, યા વિલથિ લક્ષિપાય ॥૨॥
 જોથે શનિ હોય જીંચનો, યા સ્વચ્છિ હોય ।
 સ્થાવર મિલકત લોખવે, આર્થિતિતો જોય ॥ ૩ ॥

ચોથે સ્થાને ઊંચનો, જો શુક વાસ કરત ।

મંગળ દ્રષ્ટિ બિન ચોથાથિ, વારશે લક્ષ્મિ મિલત ॥૪॥

અર્થ—જેની જન્મકુંડળીમાં ઊંચનો શુક આઠમા ભાવમાં પુરુષ જાળવાન હોય તો લક્ષ્મી અથવા વીલ્લથી લક્ષ્મી મળે છે. ॥ ૧ ॥

આઠમા ભાવમાં વરખ, તુલો કે મીન રાશીમાં શુક હોય તો સાસરીયા તરફથી ચા કેાઈ નિરવંસીયા તરફથી લાભ મળે છે. ॥ ૨ ॥

ચોથા ભાવમાં શનિ ઊંચનો હોય અથવા સ્વચ્છા હોય તો આર્ચાંતી કેાઈના તરફથી સ્થાવર મિલકતનો વારસો મળે છે. ॥ ૩ ॥

ચોથા ભાવમાં શુક ઊંચનો હોય ને મંગળની દ્રષ્ટિ ન હોય તો કેાઈના વારસ પાણીમાં લક્ષ્મી મળે છે. ॥ ૪ ॥

(૨૭૩) પરપુરૂષથિ પુત્ર થવા વિશે.

જુધનિ રાશી પંચમે, નવમાંશે તે હોય ।

પરવિર્ય પત્નિ લિયે, પુત્ર મુખતો જોય. ॥ ૧ ॥

શનિ રાશી પંચમે નવમાં શેતે થાય ।

જુધ દ્રષ્ટિ જુ ભાણ બિન, પરવિર્યે પુત્ર પાય ॥ ૨ ॥

અર્થ—જન્મકુંડળીમાં જુધનિ રાશી, ૩ ચા ૬ પાંચમા ભાવે હોય. ને નવમાઊંચ કુંડળીમાં પજુ તે પાંચમે હોય. તો તેની સ્ત્રીને પરપુરૂષના સબંધ શીવાય પુત્રનિ પ્રાપ્તિ પોતાના પુરૂષથિ થતી નથી. ॥ ૧ ॥

જન્મ કુંડળીમાં, પાંચમા ભાવે શનિનિ રાશી. ૧૦ ચા ૧૧ મી હોય ને નવમાંઊંચકુંડળીમાં પજુ તે પાંચમે ભાવે હોય ને તેના ઉપર જુધનિ દ્રષ્ટિ હોય. ને મંગળનિ કે સૂર્યની દ્રષ્ટિ ન હોય તો તે પુરૂષનિ સ્ત્રીને પરપુરૂષને શેલ્યા શીવાય પુત્રનિ પ્રાપ્તિ પોતાના પુરૂષથિ થતી નથી. ॥ ૨ ॥

(૨૭૪) બંધિખાન પહેવા વિશે.

તણું ખરના સ્વામિ જો, શનિ સંગે કેન્દ્રિ જાય ।
 અથવા ત્રિકોણે પડે, બંધિ ખાના નર પાય ॥ ૧ ॥
 રાહુ કેતુ સંગમે, લગ્નેશ અને ખર થાય ।
 કેન્દ્રિ ત્રિકોણે જો ચરે, બેડી શુ' બંધાય ॥ ૨ ॥
 જો પાંચ નવ કે બારમાં, પાપી જો પડકાય ।
 ચંદ્ર તક્ષક નિશ્ચે કરે, જાય જેલ કે દાર ॥ ૩ ॥

અર્થ—જેની જન્મકુંડળીમાં લગ્નનો સ્વામી છઠા ભાવના સ્વામી સાથે હોય, શનિ કેન્દ્રસ્થાનમાં એટલે, ૧, ૪, ૭ કે ૧૦ માં ભાવમાં અથવા ત્રિકોણમાં એટલે ૫ માં કે ૬ માં ભાવમાં હોય તો જો માણસ બંધિખાનામાં પડે છે. ॥૧॥

રાહુ અથવા કેતુ સાથે લગ્નનો સ્વામી અને છઠાનો સ્વામી, ૧, ૪, ૭, ૧૦, ૬ કે ૫ માં ભાવે હોય તો, બેડી સાથે જેલમાં જવું પડે છે. ॥ ૨ ॥

જન્મ કુંડળીમાં, બીજા, પાંચમાં, નવમાં, અને બારમાં ભાવમાં પાપ ગ્રહો હોય તો ક્રતા નિશ્ચે કરીને કહેછે કે તે માણસને જેલમાં એટલે કેદખાનામાં જવું પડે છે. ॥૩॥

(૨૭૫) ફાંસીએ જવા વિશે.

એક પાંચ કે નવમાં, જો ચંદ્ર કરે જઈ વાસ ।
 ચંદ્ર સંગે પાપિ મળે, જો નર ને ફાંસી પાસ ॥ ૧ ॥
 આઠે ઘર કરે ચંદ્રમાં, સુલ નિ અધે ન હોય ।
 પડવાથિ યા અગ્નિથી, ફાંસાથિ મર્ણુ જોય ॥ ૨ ॥
 મકર કુંભે ચંદ્ર તો, સંગ પાપિ નો થાય ।
 ફાંસાથિ યા અગ્નિથી, મૃત્યુ નિશ્ચે પાય ॥ ૩ ॥

અર્થ—પહેલા, પાંચમાં, કે નવમાં ભાવમાં ચંદ્ર હોય ને ચંદ્ર સાથે પાપ ગ્રહ હોય તો જો માણસ ફાંસીની શીક્ષાએ જાય છે. યા ગળે પાસ (ફાંસી) ખાવાથી મર્ણુ પાંખે છે. ॥ ૧ ॥

આઠમા ભાવમાં ચંદ્રમા શુભ અહોની મધ્યમાં નહોય
તો પડવાથી અથવા અગ્નીથી, અથવા ક્ષંસીથી યા ક્ષંસાથી
મરણ થાય છે. ॥ ૨ ॥

મકર, કે કુંભ રાશીમાં ચંદ્રમા પાપ અહોના ભોગો
હોય તો ક્ષંસીથી અથવા અગ્નીથી મૃત્યુ થાય છે. ॥૩॥

(૨૭૬) રાહ્યમાં દંડ ભરવા વિશે.

એકાદશે મંગળ વસે, બિજે રાહુ ભણુ ।

રાહ્ય થકિ દંડ ભોગવે, આખર દુઃખિયો માન ॥ ૧ ॥

જન્મ ભગ્ને શનિ વસે, યા શનિ દ્રષ્ટિ ભે હોય ।

ચોર કળારા ભય કરે, યા રાહ્ય થકિ ભય ભોય ॥ ૨ ॥

અર્થ—અગીયારમા ભાવમાં મંગળ હોય, બીજા
ભાવમાં રાહુ હોય તો રાહ્ય તરફથી દંડ ભોગવિ છેવટે
દુઃખિ થાય છે. ॥ ૧ ॥

લગ્નમાં શનિ હોય અથવા શનિની દ્રષ્ટિ હોય તો
ચોરલોકોથી કે કળારાઓથી ભય થાય છે અથવા રાહ્યનો
ભય આવી પડે છે. ॥ ૨ ॥

(૨૭૭) નાતિ ભતિથિ દુર થવા વિશે.

લગ્નેશ ખરમાં જઈ વસે, ખર દ્રષ્ટિ યા સંગ થાય ।

નાત થકિ પિઠા થસે, દંડ ભરે સુખ પાય ॥ ૧ ॥

ખર સ્વામિ શુર શુકરો, લગ્ને વાસ કરત ।

રાહુ શનિ મંગળ દ્રષ્ટિયે, નાતથિ દુર રહત ॥ ૨ ॥

અર્થ—જેની જન્મકુંડળીમાં લગ્નેશ સ્વામી છઠા ભા-
વમાં હોય, અને છઠા ભાવના સ્વામીની તેના ઉપર દ્રષ્ટિ હોય
અથવા ભોગો હોય તો નાત તરફથી દંડ ભોગવવો પડે છે. ॥૧॥

છઠાનો સ્વામી શુર અથવા શુકર લગ્ને હોય, અને
રાહુ કે શનિની દ્રષ્ટિ હોય તો જો માણસ નાતથી તબીય છે.
અર્થાત નાતથી દૂર (નાત બહાર) થાય છે. ॥ ૨ ॥

(૨૭૮) નાતાથિ આલવકા ચાલવા વિશે.

લગ્નેશ સુભ શ્રદ્ધ સંગમાં, હરકોઈ ભાવે થાય ।
ખટમાં જઈ ચંદ્ર વસે. યા સુભ બીજે કોઈ ભય ॥૧॥

કેન્દ્રિ ત્રિકોણ માં, જો ગુપ્ત જઈ વસત ।
ચંદ્ર તક્ષક એમ જ કહે, એવું ચોપણ નાત કરત ॥૨॥

અર્થ—જેની જન્મકુંડળીમાં લગ્નેશ સ્વામી. શુભ શ્રદ્ધ સાથે કોઈ પણ ભાવમાં હોય, અને છકા ભાવમાં ચંદ્ર અથવા કોઈ પણ શુભશ્રદ્ધ હોય, અને કેન્દ્ર (૧, ૪, ૭, ૧૦) સ્થાનમાં કે ત્રિકોણ, (૫, ૬,)માં ગુપ્ત હોય તો તે પુરુષનું ચોપણ અર્થાત આલવીકા નાત તરફથી ચાલે છે. ॥૧-૨॥

(૨૭૯) પ્રવળ્યા (દિક્ષા) યોગ.

જે માણસની જન્મકુંડળીમાં નિચે પ્રમાણેનો પ્રવળ્યા યોગ થયો હોય તો તે માણસ પ્રવળ્યા એટલે દિક્ષા લઈ વેરાગી સાધુ કે સંન્યાસી થાય એમ સમજવું.

અદ્વૈ શ્વતુર્ભિર્દિ પંચભિર્વા પદ્મિસસ્તથૈ કાલય સંસ્થિતૈશ્ચ ।
નરયતિ સર્વે બહુ રાજયોગાઃ પ્રમાળકો યોગધતિ પ્રદિષ્ઠઃ ॥૧॥

અર્થ—જે મનુષ્યની જન્મકુંડળીમાં એકજ રાશીમાં ચાર, પાંચ, છ, કે સાત ગ્રહો બળવાન થઈને બેઠા હોય તો તેને બળવાન થયેલો પણ રાજયોગ નહીં થઈ ત્યાગ યોગ થતો હોવાથી તે માણસ ત્યાગી થાય છે. ॥ ૧ ॥

વિશેષ—આ પ્રવળ્યા યોગમાં એક ગ્રહ બળવાન હોય અને બીજા નિર્બળ હોય તો તે માણસ એક જાતની દિક્ષા લેશે, અને બે ગ્રહ બળવાન હોય તો બે જાતની, એ રીતે બેટલા ગ્રહ બળવાન હોય, તેટલી જાતની દિક્ષા તે માણસ લેશે. તેમાં વધુ જાતની દિક્ષા, એક પછી, એક દિક્ષા સુકી બીજી દિક્ષા લે એમ સમજવું.

શાઈલ વિકીડી છંદ

ઋશ્યૈશ્વતુરાદિ સિર્ષલિયુ તૈર્જાતઃ પૃથગ્વીયયગઃ

સાકથા છવીઃસિદ્ધુવૃદ્ધ ચરકા નિર્મિત્ય વન્યાશના ।

માહેયમ શુરૈશ્વ પાકરૈશીત પ્રાસા કરીનેઃ ઋઋમાત પ્રવળ્યા
અલિલિ. સમા. પરજિતૈસ્તાત્સ્વાસિમિઃ પ્રવ્યુતિ ॥ ૨ ॥

અર્થ—જેની જન્મકુંડળીમાં સૂર્ય બળવાન હોય તેો વનમાં રહેનારા અને ક્ષણકુલ ખાનારા તપસ્વિની દીક્ષા લેવરાવે છે. ચ દ્ર બળવાન હોય તેો શ્રાવક, કાપાલિક અને અપર મોંગનારની આ કાંનકટા કે શૈવની દીક્ષા લેવરાવે છે મંગળ ભગવાં વચ્ચે પેરનાર શાક્યની દીક્ષા લેવરાવે છે શુદ્ધ સન્યાસી કે મતિની દીક્ષા લેવરાવે છે શુદ્ધ અયાચક દીક્ષા લેવરાવે છે શુદ્ધ શરીર ઉપર ચક્ર વિગેરે નિશાનીઓ ધારણ કરનારની દીક્ષા લેવરાવે છે અને શનિ, કિંગમ્બરી (કપડાં વગરની) દીક્ષા લેવરાવે છે એમ સમજવું.

ઉપર પ્રમાણે પ્રવળ્યા યોગ કરનારા ગ્રહો પોતપોતાની મહાહથા, અંતરહથામાં દીક્ષા લેવરાવે છે. ॥ ૨ ॥

વૈતાલીક છંદ

રવિ હુપ્ત કરે ૨ દીક્ષીતા

બલી સિસ્ત સ્તન્દત ભક્તયોનરાઃ ।

અસિ યા ચિત માત્ર દીક્ષીતા

નિહૃ તૈરન્ય નિરીક્ષિ તૈ રપિ ॥ ૨ ॥

અર્થ—પ્રવળ્ય યોગ કરનારો ગ્રહ બળવાન હોય પણ પરાળ્ય પામેલો હોય તેો દીક્ષા લેવરાવે પણ પાછળથી તે દીક્ષા સુક્રી લેવરાવે. પણ તે ગ્રહ ઉપર કોઈ ગ્રહની દ્રષ્ટિ હોય તેો આ માણસ મનમાં દીક્ષા લેવાનો વિચાર કરે પણ દીક્ષા લે નહિ. ॥ ૩ ॥

માલિની ૭૬

જન્મેશૌર્વૈર્ધ્યદ્દરોઃકૃત્ત્વપરયત્યાર્કિન્નજન્મપંવાળસોનમ્ ।
દીક્ષાંપ્રાપ્યોત્પત્તિકર્ત્ત્રેષ્કાણુ સંસ્થે ભૌમાકર્થ્યે સૌરદૃષ્ટેચચંદ્રેષ્કા ॥

સુર શુર શશિ હોરા સ્વાર્કિ દષ્ટા મુધર્થા

શુર રથ નૃપચીનાં ચોગ જન્મતીર્થ કૃત્ત્યાન ।

નવન ભવન સંસ્થે મન્દગે નૈર દૃષ્ટે

ભવતિ નરપ ચોગે દીક્ષીતઃ પાર્થિવેન્દ્ર ॥ ૫ ॥

અર્થ—જેની જન્મકુંડળીમાં કોઈપણ જાતનો રાજયોગ થયો હોય, તેની જન્મકુંડળીમાં નવમા ભાવે શનિ રહેલો હોય, અને તેને બાકીના અહો દેખતા હોય તો તે માણસ રાજા છતાં પણ ત્યાગી થાય છે. રાજયોગ થયો હોય તેવા માણસની જન્મકુંડળીમાં શુર નવમા ભાવે બેઠો હોય અને શનિ, હગ્ને, શુર તથા ચંદ્રમાને દેખતો હોય તો આ રાજા તિર્થ યાત્રા કરનાર તથા શાસ્ત્રોનો બનાવનાર થાય છે. જન્મકુંડળીમાં બળ વગરના જન્મ પતિને, બળવાન શનિ દેખતો હોય તો આ માણસ ત્યાગી થાય છે. જન્મકુંડળીમાં ચંદ્રમાની રાશીના સ્વામિને જન્મપતિ કહે છે જન્મપતિને કોઈ અહો દેખતા ન હોય પણ શનિને જન્મપતિ દેખતો હોય તો આ માણસ ત્યાગી થાય છે. દૃષ્કાણુ કુંડળીમાં ચંદ્રમા મકર કે કુંભરાશીનો હોય, અને નવમાંશ કુંડળીમાં મેષ, વૃશ્ચિક, કુંભ કે મકર રાશીનો હોય તેમ તેને શનિ સિવાય બીજા અહો દેખતા ન હોય, અને જન્મકુંડળીમાં ચંદ્રમા ગમે તે રાશીનો હોય તો આ માણસને શનિ પોતાની દીક્ષા લેવરાવે છે. ॥ ૪-૫ ॥

(૨૮૦) માતા મહર્ષિ ચોગ.

રાહુ ધ્રુવ શની શુક્રો, સૂર્ય સંગે ધનમાં જાય ।

માતાનું મહર્ષિ કરે, પુત્ર પણ સંગે થાય ॥ ૧ ॥

ખરે બારે પાપી વશે, શુભ સંગ દ્રષ્ટિ ન હોય ।

માતાનું મહર્ષિ કરે, અપના ચાલે ન હોય. ॥૨॥

અર્થ—જન્મકુટળીના બીજા ભાવમાં, રાહુ, બુધ, શનિ, શુક્ર, ને સૂર્ય હોય તો પુત્ર અને માતા એ બંનેનું મર્ણુ થાય છે.

છઠ્ઠા અને બારમા ભાવે પાપિ અહો હોય ને શુભ અહો દેખતા ન હોય તેમ લેગા ન હોય તો માતાનું મર્ણુ થાય છે તેમાં કોઈનો કંઈ પણ ઉપાય ચાલી શકતો નથી. ॥૨॥

ત્રીજે અથવા સાતમે, સૂર્ય કરે જઈ વાસ ।

લગ્ને તો મંગળ વશે, એક વર્ષે માત્ર ખલાસ. ॥ ૩ ॥

ત્રણ પાપિનિ દ્રષ્ટિ, ચંદ્ર કળુ સપડાય ।

શુભ અહુ દ્રષ્ટિ સંગમિન, માતા મૃત્યુ પાય. ॥ ૪ ॥

જન્મકુટળીમાં ત્રીજા અથવા સાતમા ભાવે સૂર્ય હોય ને લગ્નમાં એટલે પહેલા ભાવે મંગળ હોય તો એક વર્ષે માતામર્ણુ પામે છે. ॥ ૩ ॥

ચંદ્રમા બિપર ત્રણ પાપિ અહોની સંપુર્ણ દ્રષ્ટિ પકેતી હોય ને શુભ અહો દેખતા ન હોય તેમ લેગા ન હોય તો માતાનું મર્ણુ થાય છે. ॥ ૪ ॥

બિજે શનિ લગ્ને શુક્ર, સાતે રાહુ હોય ।

માતાનો નાસજ કરે, બાળક રેતા બોય. ॥ ૫ ॥

લગ્નેશ ચોથો નિર્બળી, અને ચંદ્ર નિર્બળ હોય ।

પુત્ર ગર્ભે માતા મરે, રાખણ હાર ન કાય. ॥ ૬ ॥

જન્મ કુટળીમાં બિજા ભાવે શનિ, લગ્ને શુક્ર ને સાતમે રાહુ હોય તો માતાનો નાશ થાય છે ને બાળક રેતો રહે છે. ॥ ૫ ॥

લગ્નનો સ્વામી ચોથા ભાવનો સ્વામિ ને ચંદ્રમા એ ત્રણ અહો બળહીણ હોય તો તે પુત્રના રહેલા ગર્ભનો જ જન્મ થતાં માતાનું મર્ણુ થાય છે તેનો બચાવ કરનાર કોઈ પણ હોતું નથી. ॥ ૬ ॥

દ્વિષુ ચંદ્રમા અષ્ટમે, ચામટ બારે પાપિ સંગ ।

ચોથે પાપિ જઈ વશે, પરલોકે માત્ર વસંત. ॥ ૭ ॥

શિશુષુ કળાનો ચંદ્રમા આઠમા ભાવમાં અથવા પાપિ
અહના લેગો છઠ્ઠા યા બારમા ભાવમાં હોય તો માતા આલોકને
તણ પરલોકમાં વાસ કરે છે અર્થાત મર્ણુ પામે છે. ॥ ૭ ॥

(૨૮૧) પિતામર્ણુ ચોગ.

લગ્ને શનિ સાતે મંગળો, છઠ્ઠે ચંદ્ર હોય ।

બાપ તણ મૃત્યુ કરે, લવીધ્ય ભાવમાં જોય. ॥ ૧ ॥

સૂર્ય પાપિ કે સંગમાં, યા પાપિ મધ્યે હોય ।

સૂર્યથી સાતે પાપીથી, પિતા ધાત તો જોય ॥ ૨ ॥

અર્થ—જન્મ કુંડળીમાં લગ્નમાં શનિ હોય સાતમા
ભાવે મંગળ હોય અને છઠ્ઠા ભાવમાં ચંદ્ર હોય તો પિતાનું
મર્ણુ થાય છે. ॥ ૧ ॥

સૂર્ય પાપી અહના લેગો હોય અથવા જે પાપી
અહના મધ્યમાં હોય. અગર સૂર્યથી સાતમા ભાવે પાપી
અહો હોય તો પિતાનું મૃત્યુ થાય છે. ॥ ૨ ॥

સાતે સૂર્ય દશે મંગળો, બારે રાહુ હોય ।

પિતા કષ્ટથી જીવશે, પણ દેહે પિતા જોય ॥ ૩ ॥

રાત્રુ રાશી મંગળો, હસમે વાસ કરેત ।

સુલ અહ દ્રષ્ટિ સંગ બિન, પિતા સ્વર્ગે પાઠંત ॥૪॥

અર્થ—જન્મકુંડળીમાં સાતમા ભાવે સૂર્ય હસમે
મંગળ ને બારમા ભાવે રાહુ હોય તો પિતા મહા કષ્ટ
લોગવિ બચે છે પણ શરીરે ગણી પીડા લોગવે છે ॥૩॥

હસમા ભાવે રાત્રુ અહની રાશીમાં મંગળ હોય ને તેને
સુલ અહ દેખતા ન હોય તેમ લેગો કોઈ સુલ અહ ન હોય
તો પિતા સ્વર્ગમાં સીધાવે છે અર્થાત મર્ણુ થાય છે. ॥૪॥

ભાગ્યનો સ્વામી બારમે, બારમો નવમે જાય ।

વર્ષ ચુભાળી સ બાપનું, આયુધ્ય એહ ગણાય ॥૫॥

છે ચંદ્ર લગ્ને શનિ. સાતે મંગળ હોય ।

સુલ અહ દ્રષ્ટિ સંગ બિન, પિતા મૃત્યુ જોય ॥ ૬ ॥

અર્થ—જન્મકુંડળીમાં નવમા લાવનો સ્વામી બારમે ને બારમા લાવનો સ્વામિ નવમા લાવે હોય તો પિતા સુભાળી વર્ષનું આશુષ લોગવી મર્જી પામે છે. ॥ ૫ ॥

છઠ્ઠા લાવે ચંદ્રમા લગ્નમાં શનિ ને સાતમા લાવે મંગળ સુભ ગ્રહની દ્રષ્ટિ કે સંગ વિનાના હોય તો તે બાળકના પિતાનું મર્જી થાય છે. ॥ ૬ ॥

થોથે દસમે બારમે, પાપ ગ્રહ જો જાય ।

માતા પિતા નારતી, બાળો પરબર ખાય ॥ ૭ ॥

અર્થ—થોથે દસમે અને બારમે લાવે પાપગ્રહો બેઠેલા હોય તો તે બાળકની માતા ચા પિતા અથવા બનેનું મર્જી થવાથી તે બાળક પારકા ઘેર પોષાઈ મેહોટો થાય છે. ॥૭॥

શનિ મંગળ ચા રાહુ જો, નવ અગીયારે જાય ।

પિતા તથા મૃત્યુકરે, માતા તો રંડાય ॥ ૮ ॥

અર્થ—શનિ મંગળ કે રાહુ નવમા લાવે ચા અગીઆરમા લાવે હોય તો તે બાળકનો પિતા મર્જી પામે છે ને માતા રંડાય છે. ॥ ૮ ॥

ધન લાવ માં સૂર્યતો, મંગળ છુધ શનિ જાય ।

પુત્ર લગ્ને પિતા મર્જી. જો ગુરુ તલુ ચે થાય ॥ ૯ ॥

અર્થ—ધનલાવ એટલે બિન્ન લાવમાં સૂર્ય, મંગળ, છુધ, અને શનિ હોય તનુલાવ એટલે પહેલા લાવે લગ્ને ગુરુ હોય તો પુત્રના લગ્નમાં પિતાનું મૃત્યુ થાય છે. ॥૯॥

(૧૮૨) માતા પિતા કાકા ને માશીના સુખદુઃખ વિષે જેનો જન્મ રાત્રી થાય, શનિ પિતા ચંદ્ર માત ગણાય ।

સૂર્ય કાકા શુક્ર માશી જાણ, એહ યોગથી કળ તુ માંન ॥૧॥

એકી રાત્રી પિતા સુખી, બેકીયે દુખ જાણ ।

બેકી ચંદ્ર માતા સુખી, એકીયે દુખ માંન ॥ ૨ ॥

એકી સૂર્ય કાકા સુખી, બેકીયે દુખ પાય ।

બેકી શુક્ર માશી સુખી, એકીયે દુખ થાય ॥ ૩ ॥

જેનો જન્મ દીવસે થાય, સૂર્ય પિતા શુક્ર માતા ગણાય ।
શનિ કાકો ચંદ્ર માસી ભાંજી, જોહુ યોગથી ફળ તુ માંન ॥૪૫॥

પિતા સુખી સૂર્ય ઝોકીથી, બેકીયે દુખ થાય ।
શુક્ર ઝોકી માતા દુખી, બેકીયે સુખ પાય ॥૪૬॥
શનિ ઝોકી કાકા સુખી, બેકી દુખ નિરવાર ।
માસી દુખી ચંદ્ર ઝોકીથી, બેકી સુખ વિચાર ॥૪૭॥

અર્થ—૧, ૩, ૫, ૭, ૯, ને ૧૧ એ રાશીઓમાં રહેલા
અહો ઝોકીરાશીના ગણાય છે.

૨, ૪, ૬, ૮, ૧૦ ને ૧૨ એ રાશીઓમાં રહેલા અહો
બેકી રાશીના ગણાય છે. શીવાય, અર્થ સપ્ત સમજ સકાય
તેવા હોવાથી લખ્યા નથી.

(૨૮૩) નેત્રરોગ યોગ.

લગ્નાધિપતિ મંગળો, યુધ ધર કરે બર્ધ વાસ ।
અથવા યુધનિ દ્રષ્ટિયે, નેત્ર રોગનિ આસ ॥ ૧ ॥
શુક્ર હોય લગ્નેશ સગ, બે બારે સંગે હોય ।
સહુ ખટ અષ્ટ બારે વસે, અંધયોગ તો જોય ॥૨॥
ચંદ્ર સંગે જાય શુક્ર તો, ખટ અષ્ટ કે બાર ।
દિવસે નર કેખતા, રાત્રે હોય અંધકાર ॥ ૩ ॥
શુક્ર ચંદ્ર કે સંગમાં, ધનેશ લેજો થાય ।
સહુ સપ કરી લગ્ને રહે, રાત્રે નહી કેખાય ॥૪॥
પાપિ ધન ભાવે વસે, શનિ દ્રષ્ટિ જો હોય ।
અક્ષુ રોગિ જાણીયે, ભવિષ્ય ભાવ ફળ જોય ॥૫॥

અર્થ—લગ્નનો સ્વામી મંગળ હોય, ને તે યુધના
ઘરમાં કન્યા, (૬) રાશીમાં કે મિથુન (૩) રાશીમાં કેાઇ પણ
સ્થાનમાં હોય, અથવા યુધની દ્રષ્ટિમાં હોય તો—આંખનો
રોગી થાય છે. ॥૧॥

શુક્ર લગ્નના સ્વામી સાથે હોય ને તેના સાથે ખીજા અને
બારમાના સ્વામી હોય, ને એ સઘળા—છ, આઠ, અને બારમા
સ્થાનમાં રહ્યા હોય તો—અંધપણનો યોગ થાય છે. ॥ ૨ ॥

ચંદ્રના સાથે શુક્ર, છ, આદિ અને બારમા સ્થાનમાં
ભય તો તે માણસ હીવસે દેખે છે. અને રાત્રે આંધળો
થાય છે. ॥ ૩ ॥

શુક્ર અને ચંદ્રના સાથે-ધનભુવનનો સ્વામી હોય ને
એ સઘળા લગ્નમાં હોય તો એ માણસ રાતના દેખે નહિ. ૪

ધન ભાવમાં પાપ ગ્રહો, શનીની દ્રષ્ટિમાં હોય, તો
આંખના રોગવાળો થાય છે. ॥ ૫ ॥

મંગળ ચંદ્ર લગ્ને વરો, ગુરુ શુક્ર દ્રષ્ટિ થાય ।

એ નર તો કાંણા બને, કોપ્રધિ નવ ઠગાય ॥૬॥

અર્થ—ચંદ્રને મંગળ, લગ્નમાં ગુરુ, શુક્રની દ્રષ્ટિમાં
હોય તો એ માણસ આંખે કાંણા થાય છે. અને કોપ્રધિ
ઠગાતો નથી. ॥ ૬ ॥

બારે અથવા ખરમાં, સૂર્ય ચંદ્ર એ ભય ।

સવિધ્યભાવ એમજ લખે, નરનારી કાંણાં થાય ॥૬॥

અર્થ—બારમા ભાવમાં ચા છઠા ભાવમાં સૂર્ય ને
ચંદ્ર લેગા હોય તો સ્ત્રી પુરુષ બને એક એક આંખે
કાંણાં હોય છે. ॥ ૭ ॥

(૨૮૪) અંધાપા યોગ.

સૂર્ય લગ્ને રાહુ દ્રષ્ટિથી, રાત્રિ મંગળ ત્રિકોણે હોય ।

અંધાપા એ યોગ તો, શુભ દ્રષ્ટિ સંગળીન ભય ॥૧॥

ચંદ્ર હોય પાંચ સંગમાં, શુક્ર પશુ સંગે થાય ।

બિજે ચા બારે ભર કરે, તેજ આંખનું ભય ॥ ૨ ॥

શુક્ર સૂર્ય લગ્નેશ સંગ, એ ખર ચા આઠે થાય ।

અથવા બારે જઈ વસે, અંધા એ નર થાય ॥ ૩ ॥

અર્થ—સૂર્ય લગ્નમાં હોય અને રાહુની દ્રષ્ટિ હોય
શનિ, મંગળ નવમા પાંચમા ભાવે હોય અને શુભ ગ્રહોની
દ્રષ્ટિ ન હોય તો—અંધાપા યોગ થાય છે. ॥ ૧ ॥

અંદ્ર અને શુક પાપ ગ્રહના સાથે ખીજા કે બારમા સ્થાનમાં રહ્યા હોય તો આંખનું તેજ નાશ થાય છે. ॥૨૧॥

શુક સૂર્ય, લગ્નના સ્વામી સાથે છઠ્ઠા, આઠમા કે બારમા સ્થાનમાં રહ્યા હોય તો એ માણસ આંધળો થાય છે. ॥ ૩ ॥

(૨૮૫) નાકે, કાન ને પગ છેદન થોગ.

શુક છઠ્ઠા સ્થાનમાં, લગ્ને મંગળ હોય ।
નાકે જાય તે નરતણુ, મિથ્યા તે નવ જોય ॥૧॥
શનિ કેળે અંદ્રને, અંદ્ર કેળે શનિરાય ।
શુક લગ્ને જઈ વરો, શુભ બિન કાંન છેકાય ॥૨॥
નવ પંચ ત્રણ અગિઆરમાં, પાપ ગ્રહ જો જાય ।
શુભ ગ્રહ દ્રષ્ટિ સંગ બિન, નિશ્ચ બહેરો થાય ॥૩॥
કરો શુક યુધ ખટમાં, રાત્રી જન્મ જો હોય ।
મધ્યમ બહેરો જાણીયે, હોરા રત્ને જોય ॥૪॥
બિજે અથવા બારમે, શુક ચા મંગળ થાય ।
કાને રોગી એતો ઘરો, અંદ્ર સંગે અક્ષુ જાય ॥૫॥
લગ્ને મંગળ જઈ રહે, પાપિ દ્રષ્ટિ જોય ।
શુભ ગ્રહ સંગમ બિના, પગ છેદન તો હોય ॥૬॥
અંદ્ર મંગળ લગ્ને વરો, યા મંગળ સાતે જાય ।
ચંદ્ર હોરા એમ કહે, અંગ છેદન તો થાય ॥૭॥

અર્થ—શુક છઠ્ઠા સ્થાનમાં, ને લગ્નમાં મંગળ હોય, તો એ માણસને નાકનું તુકચાન થાય છે. ॥ ૧ ॥

શનિ, અંદ્રને જોતો હોય કે અંદ્ર શનિને જોતો હોય, ને શુકલગ્નમાં હોય, અને શુભ ગ્રહોની દ્રષ્ટિ નહોય તો—કાનને તુકચાન થાય છે. ॥ ૨ ॥

નવમા પાંચમાં, ત્રીજા ને અગીયારમા ભાવમાં પાપ ગ્રહ શુભ ગ્રહોની દ્રષ્ટિ ચા સંગ રહિત હોય તો બહેરો થાય છે. ॥૩॥

દશમા સ્થાનમાં શુક્ર, છઠા સ્થાનમાં.યુધ, અને રાતના જન્મ હોય તો હોશ રત્નમાં કહ્યું છે કે તે માણસ કંને થોડો ગહેરો થાય છે. ॥ ૪ ॥

ઝીઝ અથવા ખારમા સ્થાનમાં-શુક્ર અથવા મંગળ હોય, તો એ માણસ કાનના રોગવાળો થાય છે. અને ચંદ્ર સાથે હોય તો આંધળો થાય છે. ॥ ૫ ॥

લગ્નમાં મંગળ હોય, શુભ ગ્રહો સાથે નહોય, અને પાપ ગ્રહોની દ્રષ્ટિ હોય તો-પગને તુકસાન થાય છે. ॥૬॥

ચંદ્રને મંગળ લગ્નમાં હોય, અથવા મંગળ સાતમા ભાવમાં હોય તો સંભુ હોશમાં કહ્યું છે કે અંગ છેલ્લું થાય છે. ॥ ૭ ॥

(૨૮૬) બેડોળ ફંત થોગ.

મેષ વરખ વૃશ્ચિક લાગે જો, દ્રષ્ટિ પાપિની હોય ।
લાગે મુલાગ્રહ દ્રષ્ટિ બિન, બેડોળ ફંત તો જોય ॥૧॥

સાતે પાપિ થર કરે, યા પાપી દ્રષ્ટિ હોય ।
માન સાગરી એમ કહે, ફંત રોગી તો જોય ॥૨॥

અર્થ—જન્મ કુળીમાં લગ્ને જોટલે પહેલાં ભાવે મેષ, વરખ યા વૃશ્ચિક રાશી હોય ને તેને પાપ ગ્રહ હેખતા હોય તો તે માણસના ફંત બેડોળ થાય છે તેમ ફંતે રોગ ગર્ભ પડવા માંડે છે. ॥ ૧ ॥

સાતમા ભાવે પાપી ગ્રહ હોય. અથવા પાપી ગ્રહની દ્રષ્ટિ હોય તો માનસાગરી કહે છે કે તે માણસ ફંતનો રોગી થાય છે. ॥ ૨ ॥

(૨૮૭) ચિન્હ થોગ.

મંગળ અથવા ચંદ્ર તો, લાગે વાસ કરેત ।
ખાર વર્ષે એ બાળને, માથે ચિન્હ કરેત ॥ ૧ ॥
રાહુ ત્રણ નવખટમાં મંગળ યુધ લાગે વસંત ।
લિંગ અને શુદ્ધ ઊપરે, તલ યા મજા કરેત ॥૨॥

રાહુ શની હોય દસમાં, આઠે સૂર્ય જા'ણુ ।
 નવમે શુક્ર જઈ વસે, કુંડિમાં ચિન્હ માંન ॥ ૩ ॥
 ત્રણ ખટ અગીયારમાં, બુધ જો વાસ કરત ।
 ત્રણે શુક્ર બારે શુક્ર, છાતિ ચિન્હ ધરત ॥ ૪ ॥
 અર્થ—સપ્ત સમભય છે તેથી લગ્યા નથી.

(૨૮૮) વામનરૂપી યોગ.

બુધ ત્રણ કે ચારમાં, લગ્ને શની જો હોય ।
 વામન રૂપી નર થયે, કેહુ ઠીંગણી જોય. ॥ ૧ ॥
 અર્થ—જન્મકુળીમાં ૩ ભ કે ચોથા ભાવમાં બુધ
 હોય ને લગ્ને જોટલે પહેલા ભાવે શની હોય તો તે માણસ
 ઠીંગણો વામન રૂપી થાય છે. ॥ ૧ ॥

(૨૮૯) દન્ત જન્મ ફલ યોગ.

સકન્તભતઃ કુલનાશકારી દ્વિતિયમાસાદિચતુષ્ઠ્યાન્તે ।
 જન્તોદ્ભવો મૃત્યુકરઃપિતૃઃસ્થાતપૃષ્ઠે શિશોસ્તપરત શુભસ્થાત ॥
 અર્થ—હાંત સાથે જન્મેલો બાળક કુળનો નાશ કરે
 છે. બીજા, ત્રીજા ને ચોથા માસમાં હાંત આવે તો બાપનો
 નાશ કરે ને છઠા માસમાં હાંત ઉગે તો બાળકનો નાશ
 થાય છે અને ત્યાર પછી ઉગે તો શુભ ફળ આપે છે. ॥૧॥

(૨૯૦) રોગી યોગ.

બીજે મંગળ જઈ વસે, સૂર્યની દ્રષ્ટિ પાય ।
 શુભઅહુ દ્રષ્ટિ સંગ બીન રૂધીર વીકારી થાય ॥૧॥
 બીજા સંગે ત્રીજે વસે, રાહુ સોખત થાય ।
 ગળામાંહી દરદ જ ગણુ' દુખ જોયું નવ જાય ॥૨॥

અર્થ—બીજા સ્થાનમાં મંગળ હોય, સૂર્ય તેને જોતો
 હોય ને શુભ ગ્રહોની દ્રષ્ટિ કે સંગે નહોત્ય તો—લોહી
 ગળાડવાળો થાય છે. ॥ ૧ ॥

બીજા ઘરના સ્વામી સાથે ત્રીજાનો સ્વામી-રાહુ સાથે
 હોય તો ગળાતું દરદ થાય છે. ॥ ૨ ॥

પાપ ગ્રહો કે બીજમે, ચંદ્ર વાસ કરેત ।
સાતે સૂર્ય શની ચોગથી શાસનો રોગ કહુંત ॥૩૩॥
હજને યા તો અષ્ટમે, બળી પાપી કરે વાસ ।
શુભગ્રહ સંગમ દ્રષ્ટિ બીન, અંદ રોગની આશ ॥૩૪॥

અર્થ—પાપ ગ્રહોના વચમાં ચંદ્રમા હોય, અને સાતમે સૂર્ય અથવા શનિ હોય તો શાસનો રોગ થાય છે. ॥૩૩॥

હજને અથવા આઠમા સ્થાનમાં બળવાન પાપ ગ્રહ હોય, અને શુભ ગ્રહની દ્રષ્ટિ કે સંગ નહોય તો અંદરોગ થાય છે. ॥ ૪ ॥

હજનેશ વસે જો અષ્ટમે, અષ્ટમેશ જાય હજનેશ ।
શુભ ગ્રહ દ્રષ્ટિ સંગ બીન, રોગી એ નર કહેશ ॥૩૫॥
હજનેશ જ્યાં વસે ખરમાં. ચંદ્ર હજને જાય ।
હજને પાપી દ્રષ્ટિથી, રોગ ચોગ તો થાય ॥ ૬ ॥

હજનેશ સ્વામી આઠમા ભાવમાં હોય, અને આઠમા ભાવનો સ્વામી હજનેશમાં શુભ ગ્રહોની દ્રષ્ટિ યા સંગ વળરનો પાપ ગ્રહોની દ્રષ્ટિ યા સંગમા હોય તો—રોગવાળો થાય છે. ॥ ૫ ॥

હજનેશ સ્વામી છઠા ભાવમાં હોય. ચંદ્ર હજનેશમાં હોય, અને હજ ઉપર પાપ ગ્રહોની દ્રષ્ટિ હોય તો—રોગી થાય છે. ॥ ૬ ॥

જો પાપી વચે ચંદ્રમા, મકરે સૂર્ય જાય ।
શાસક શુભ ક્ષય તન ગાંઠ તો, મન ખીડા અતી થાય ॥૩૬॥
ચંદ્ર સંગ પાપી વસે, યા પાપી દ્રષ્ટિ હોય ।
ખરજ ખરજવા ગજકર્ણ તો, શુર ખારેથી પશુ જાય ॥૩૭॥

જો પાપ ગ્રહોના વચમાં ચંદ્રમા હોય, ને મકર-રાશિમાં સૂર્ય હોય, તો શાસક, શુભ. ક્ષય, અને ગાંઠના રોગવાળો થવાથી ઘણા દુઃખી થાય છે. ॥ ૭ ॥

ચંદ્ર સાથે પાપગ્રહ હોય, અથવા પાપ ગ્રહોની દ્રષ્ટિ હોય, અને બારમે શુક્ર હોય તો ખરબ, ખરબડું, અને ગજકર્ણ કહેતાં ધાધરનો દરદી થાય છે. ॥ ૮ ॥

શત્રુ સ્થાને મંગળ શની, શુભ દ્રષ્ટિ સંગ બીન હોય ।
હર્ષ રોગી થે જાણીયે, મરતાં સુધી જાય ॥ ૯ ॥

જન્મકુલબીમાં મંગળ અને શની સત્રુ ગ્રહની રાશીમાં હોય ને સુભ ગ્રહોની દ્રષ્ટિ યા સંગ ન હોય તો તેને હર્ષ (મજા) નું દરદ થાય છે તે મરતાં સુધી મટતું નથી. ॥૧૦॥

સૂર્ય ચંદ્ર શનિ લગ્નમાં, જો ભોગા વાસ કરત ।
મરતાક પીડા વાચુ તો, હોરા રત્ને કહંત ॥ ૧૦ ॥

રાહુ શનિ સંગે મળી, ધન ભાવમાં જાય ।
સંગણી રોગ જ કરે, મરતાં સુધી નહી જાય ॥ ૧૧ ॥

સૂર્ય, ચંદ્ર, અને શનિ લગ્નમાં જો સાથે હોય તો હોરા રત્નમાં કહ્યું છે કે માથાનો દુઃખાવો અને વાચુનો રોગી થાય છે. ॥ ૧૦ ॥

રાહુ, શનિ સાથે, બીજા ભાવમાં હોય તો-સંગ્રહણીને રોગ લાગુ પડે છે. અને તે મરતાં સુધી મટતો નથી. ॥૧૧॥

રાહુ શનિ ને ચંદ્રમાં, જો કરે બીજે વાસ ।
સનેપાત શરદી થશે દેહ સુખ નવ આશ ॥ ૧૨ ॥

શુકર અથવા મંગળો, વસે સાત કે બાર ।
પાપ ગ્રહ દ્રષ્ટિ થકી, વાચુ રોગી ધાર ॥ ૧૩ ॥

રાહુ, શનિને ચંદ્રમાં જો બીજા સ્થાનમાં હોય તો-શરદી અને સન્નેપાતનું દરદ થાય છે. ॥ ૧૨ ॥

શુક્ર, અથવા મંગળ સાતમાં કે બારમાં ઘરમાં પાપ ગ્રહની દ્રષ્ટિમાં હોય તો વાચુનો રોગી થાય છે. ॥ ૧૩ ॥

કન્યા સશિ ચંદ્રમાં પાપની મધ્યે હોય ।
શુભ ગ્રહ દ્રષ્ટિ સંગ બીન લોહી બીગાડો હોય ॥૧૪॥

સૂર્ય રાહુ મંગળ શનિ જો લક્ષમાં જાય ।

રૂધીરવિકારી નર થશે શુભ દ્રષ્ટિ સંગ સુખ થાય ॥૧૫॥

કન્યારાશિનો ચંદ્રમા પાપગ્રહોની વચ્ચમાં હોય,
અને શુભગ્રહોનો સંગ થા દ્રષ્ટિ ન હોય તો-લોહીનો
ખીંગાડો થાય છે. ॥ ૧૪ ॥

સૂર્ય, રાહુ, મંગળ, અને શનિ દબનમાં હોય તો,
રૂધિર વિકારી (લોહીનો ખીંગાડો) થાય છે. અને શુભ
ગ્રહોની દ્રષ્ટિ હોય તો સુખ થાય છે. ॥ ૧૫ ॥

ધનેશ ગુરૂકે સગમાં, જો કથુ આઠે જાય ।

એ નર તો સુખા અને, વાચા કથુ નવ પાય ॥૧૬॥

અર્થ—જન્મકુળીના ધન (૨) ભાવનો સ્વામી ગુરૂની
સાથે આઠમા ભાવે બેઠેલો હોય તો તે માણસ સુખો
અર્થાત વાચા વગરનો થાય છે. ૧૫

(૨૬૧) રીષ યોગ.

સૂર્યોઽથ નવમે તાત ચંદ્રે માતા ચતુર્થગઃ ।

લૈભસ્થ તૃતીયે ભ્રાતા બુધે ચતુર્થ માતૃભા ॥૧॥

ગુરો પંચમતઃ પુત્રો ભૃગુ સપ્તમતઃ સ્ત્રિયા ।

શને રષ્ટ મતો મૃત્યુ ધંકા કરો ભવે જર ॥ ૨ ॥

અર્થ—સૂર્યથી નવમા ભાવમાં પીતાનું ચંદ્રમાથી
ચોથે માતાનું મંગળથી ત્રિને ભાઈઓનું બુધથી ચોથા ભાવે
મામાઓનું ગુરૂથી પાંચમે પુત્રોનું શુક્રથી સાતમે સ્ત્રીનું
અને શનીથી આઠમે પોતાનું મૃત્યુનું સ્થાન જણાય છે તો
જો સ્થાનોમાં જ્યાં જ્યાં પાપગ્રહો પડેલા હોય તેનું અરીષ્ટ
ફળ જાણવું. ॥ ૧-૨ ॥

ચતુર્થે નવમે સૂર્યે અષ્ટમે ચ બૃહસ્પતૌ ॥

દ્વાદશે ચ રાશ્યાંકે ચ સપ્તા મૃત્યુ કરો ભવેત્ ॥ ૩ ॥

ચોથા કે નવમા ભાવે સૂર્ય આઠમા ભાવે શુર ને
ખારમા ભાવે ચંદ્રમા હોય તો તે બાળક બાળપણમાં
મર્ણ્ય પામે છે. ॥ ૩ ॥

અતુર્યે ચ યદા રાહુઃ પદ્મે ચંદ્રોદયેપિ વા ।

સહ્યોવ ભવેન્મૃત્યુ રીકરો યદિ રક્ષતિ ॥ ૪ ॥

જન્મકુંડળીમાં ચોથા ભાવે રાહુ ૬૬૫ કે ૮મા ભાવે
ચંદ્રમા હોય તો બાલક તત્કાલ મૃત્યુ પામે છે. જો તેને
ચંકર રક્ષા કરે તો પણ બચે નહીં. ॥ ૪ ॥

ક્ષીણચંદ્ર વ્યયસ્થાને પાપભાગે સ્મરેદ્યમે ।

શુભૈશ્ચ રહિતે કેદે રીક્ષાં નશ્યતિ બાલકઃ ॥ ૫ ॥

જન્મ કાલમાં ક્ષીણ ચંદ્રમા ૧૨મા સ્થાનમાં અથવા
પાપરાશીના ભગ્નમાં ચા સાતમા કે આઠમા ભાવમાં હોય ને
કેન્દ્રમાં સુભગ્રહ નહીં હોય તો એ બાળક તત્કાલ મૃત્યુ
પામે છે. ॥ ૫ ॥

દશમસ્થૌ દિવાનાથઃ પાપેર્બહુનિરીક્ષતઃ ।

મેષવૃશ્ચિક્કર્કસ્થૌ સહો મૃત્યુમદો ભવેત્ ॥ ૬ ॥

જન્મકાલમાં મેષ, વૃશ્ચિક કે કર્ક રાશિમાં સૂર્ય દશમા
સ્થાનમાં હોય ચા પાપગ્રહની દ્રષ્ટિમાં હોય તો તે બાલક
તત્કાલ મૃત્યુ પામે છે. ॥ ૬ ॥

સપ્તમે ભવને લૌભશ્ચાદ્યમે ભાગવિા યદિ ॥

નવમે ભવને સૂર્યઃ સ્વલ્પાયુષ્યઃ પ્રભવતે ॥ ૭ ॥

સપ્તમી સાત સ્થાનમાં મંગલ, આઠમા સ્થાનમાં શુક્રને
નવમા સ્થાનમાં સૂર્ય હોય તો એ બાળકનું અલ્પ આયુષ્ય
જાણવું. ॥ ૭ ॥

ક્ષીણચંદ્રો યદા ભાગે પાપાશ્ચાદ્યમેકેન્દ્રગાઃ ।

સ્મરે ભગ્નપતિઃ પાપેર્ધૃક્તો નશ્યેતદા સિશુઃ ॥ ૮ ॥

શ્રીષ્ઠ ચંદ્રમા લગ્નમાં હોય, પાપગ્રહ કેંદ્રમાં કે
આઠમા ભાવે હોય, લગ્નપતિ ૭ મેં પાપગ્રહની સાથે હોય તો
જો બાલક તત્કાલ મૃત્યુ પામે છે. ॥ ૮ ॥

લગ્ને ચ કૂર ભવને કૂર:પાતાલગા યદા ।

દશમે ભવને કૂર: કંઠે ભવતી બાલક: ॥ ૯ ॥

કૂર (પાપી) ગ્રહની રાશીનું લગ્ન હોય ને ચાર ભાવોમાં
પાપ ગ્રહ હોય, ને ૧૦મા સ્થાનમાં પણ પાપ ગ્રહ હોય
તો જો બાળકનું જીવન ઘણા કષ્ટથી જાણવું. ॥ ૯ ॥

અષ્ટમસ્થો યદા રાહુ: કેંદ્રે ચન્દ્રસ્ય નીચગ: ।

તત્પ્રસથો ભવેન્મૃત્યુબાલિકસ્ય ન સશય: ॥ ૧૦ ॥

આઠમા સ્થાનમાં રાહુ ને કેંદ્રમાં નીચનો ચંદ્રમા
હોય તો તે બાલકનું દુર્લભ મૃત્યુ થાય છે તેમાં સંદેહ
નહીં ॥ ૧૦ ॥

દ્વાદશસ્થો યદા ચંદ્ર: પાપાભ્યાષ્ટમગેહગા ।

માસેનેકેન મૃત્યુ: સ્વાત્તરસ્ય બાલિકસ્ય નિશ્ચિતમ્ ॥૧૧॥

બારમા સ્થાનમાં ચંદ્રમા, ને આઠમા સ્થાનમાં પાપગ્રહ
હોય તો તે બાલકનું ૧ માસમાં મૃત્યુ થાય છે. ॥ ૧૧ ॥

પૃષ્ઠાષ્ટમે યદા ચંદ્રો બુધયુક્તસ્ય તિષ્ઠતિ ।

વિષદોષેષુ બાલિકસ્ય તદા મૃત્યુસ્ય જાયતે ॥ ૧૨ ॥

જન્મ સમયે ચંદ્રમા બુધ યુક્ત છદ્મા કે આઠમા
ભાવે હોય તો તે બાલક વિષ દોષથી મૃત્યુ પામે છે. ॥૧૨॥

અષ્ટમે ચ નિશાનાથે કેંદ્રે કૂર ભવેત્ ।

ચતુર્થે ચ યદા રાહુર્વર્ષમર્ક સ ભવતિ ॥ ૧૩ ॥

જન્મ લગ્નથી આઠમા સ્થાનમાં ચંદ્રમા હોય ને કેંદ્રમાં
પાપ ગ્રહ હોય ત્યાંથી સ્થાનમાં રાહુ હોય તો તે બાલકનું
૧ વર્ષે મૃત્યુ થાય છે. ॥ ૧૩ ॥

લગ્નેષ્ટમે યદા રાહુસ્યંદ્રસ્તં યદિ પરયતિ ।

દશાદૈર્જયતે તસ્ય બાલિકસ્ય મરણં ક્ષુબ્ધ ॥ ૧૪ ॥

લગ્નમાં ચા આઠમા ભાવે રાહુ હોય ને ચંદ્રમા દેખતો
હોય તો તે બાળકનું ૧૦ દીવસમાં મૃત્યુ થાય છે. ॥૧૪॥

વહી રાનિહૌમિચુલે કેંદ્રે ષષ્ઠાષ્ટમેપિ વા ।

કુબેજ બલિના દૃષ્ટો ભવેદ્ધર્ષદ્ધર્ષ શિશુઃ ॥ ૧૫ ॥

જન્મ સમયે વહુગતીનો શની મંગળના ઘરમાં મેષ
ચા વૃશ્ચિકરાશીમાં કેન્દ્રસ્થાનમાં ચા છઠ્ઠા કે આઠમા સ્થાનમાં
ઠેકો હોય ને તેના ઉપર બળવાન મંગળની દ્રષ્ટિ હોય તો
તે બાળકનું મૃત્યુ ૨ વર્ષે થાય છે ॥ ૧૫ ॥

શનિરાહુકુબૈર્ધૃક્તાઃ સસમે નવમે રાશી ।

સસમે દિવસે હૃતિ ખાસે વા સસમે શિશુમ્ ॥૧૬॥

શનિ, રાહુ ને મંગલ યુક્ત ચંદ્રમા ૭ મેં ચા ૬ મેં
હોય તો ૭ દીવસમાં ચા ૭ માસમાં તે બાલકનો નાશ
થાય છે. ॥ ૧૬ ॥

કશમે ભવને રાહુઃ પિતૃભાત્ ૩ પીઠનમ્ ।

કશમે વત્સરે મૃત્યુર્બલિહસ્ય ન સંશયઃ ॥ ૧૭ ॥

કશમા સ્થાનમાં રાહુ હોય તો માતાપિતાને દુઃખી
કરે છે ને ૧૨મા વર્ષે તે બાળકનું મૃત્યુ થાય છે. ॥૧૭॥

હાઃ સ્થાને યદાસાનુઃ પંચમસ્થાને નિશાકરઃ ।

અષ્ટ' સ્થાને યદા પાપા સ્તદાભવતો ન ભવતિ ॥૧૮॥

જેના જન્મ લગ્નમાં સૂર્ય ને પાંચમે ચંદ્રમા ને આઠમે
પાપગ્રહ હોય તો તે બાળક બાળપણમાં મર્ચુ પામે છે. ॥૧૮॥

ચંદ્રસસમભવને રાનિ હૌમ રાહુ સંયુતો ।

યદા સસમાદિનેમૃત્યુઃ સસમાસે ન સંદેહઃ ॥ ૧૯ ॥

જેની જન્મકુંડળીમાં સાતમા સ્થાનમાં ચંદ્રમા શની
ને મંગળ, રાહુ યુક્ત હોય તો તે બાળક સાત દીવસ ચા
સાત મહીના સુધી ભવતો રહે છે. ॥ ૧૯ ॥

સૂર્યમંદુલે શુક્રો શુક્રણા ચ વિલોકિતઃ ।

નવલિખરિયત્થે નવવર્ષોર્જિતન સંશયઃ ॥ ૨૦ ॥

જન્મકુંડળીમાં સૂર્યના સ્થાન એટલે સીંહ (૫) રાશી
ઊપર ચા મંગળના સ્થાન એટલે મેશ (૧) રાશી તથા વૃશ્ચિક
(૮) રાશી ઊપર શુક્રની કે શુક્રની દ્રષ્ટિ હોય તો તે બાળક
નવમા વર્ષે મર્ણુ પામે છે. ॥ ૨૦ ॥

સૂર્યેષુ સહીતશ્ચંદ્રો બુધચુલ્લગતઃ સદા ।

નવીક્ષિતશ્ચસૌમ્યેન નવ વર્ષેષુ મૃત્યુઃ ॥ ૨૧ ॥

સૂર્ય ને ચંદ્ર બુધના સ્થાન (૩, ૬) માં સાથે
હોય, ને બુધ કેબતો ન હોય તો તે બાળકનું મૃત્યુ નવમે
વર્ષે થાય છે. ॥ ૨૧ ॥

પાતાલસ્થો યદા રાહુચંદ્રઃ પશ્ચાદ્ગમેપિ ચ ।

પાપદણ્ડોપિ ક્ષેપેશ્ચ સદાઃ પ્રાણહરઃ શિશોઃ ॥ ૨૨ ॥

જેના જન્મ લગ્નમાં સાતમા ભાવે રાહુ, છઠ્ઠા ચા
આઠમા ભાવે ચંદ્રમા પાપ ગ્રહોની દ્રષ્ટિમાં હોય તો તે
બાળકનું મૃત્યુ જન્મ થતાંની સાથે થાય છે. ॥ ૨૨ ॥

જન્મલગ્ને યદા રાહુઃ પછો ભવતિ ચંદ્રમા ।

ભતો મૃત્યુમવાપ્નોતિ કુદૃષ્ટ્યા ત્વપમૃત્યુન્મા ॥ ૨૩ ॥

જન્મ લગ્નમાં રાહુ હોય ને છઠ્ઠા ભાવે ચંદ્રમા હોય
ને લગ્ન ઉપર પાપગ્રહોની દ્રષ્ટિ હોય તો તે બાળકનું અદ્યપ
મૃત્યુ થાય છે. ॥ ૨૩ ॥

જન્મલગ્ને યદા લૌખિક્યાદ્ગમે ચ બૃહસ્પતિ ।

વર્ષે ચ દ્વાદશૈ મૃત્યુર્યદિ રક્ષતિ ચંકરઃ ॥ ૨૪ ॥

જેના જન્મ લગ્નમાં મંગળ ને આઠમા ભાવે શુક્ર
હોય તે બાળકનું રક્ષણ ચંકર જેવા કરે તો પણ ૧૨ મા
વર્ષે મૃત્યુ બાણુર્લુ ॥ ૨૪ ॥

શનિદેવે યદા સૂર્યો લાગુદેવે યદા શનિઃ ।

વર્ષે ચ દ્વાદશે મૃત્યુર્દેવો વૈ રક્ષિતા યદિ ॥ ૨૫ ॥

શનીના ઘરમાં જોટલે જેની જન્મ કુળીમાં મકર (૧૦) ચા કુબા (૧૧) રાશીમાં સૂર્ય હોય ને સૂર્યના ઘરમાં જોટલે સીહ (૫) રાશીમાં શની હોય તો તે બાળકનું દેવ રક્ષણ કરતો પણ ૧૨મા વર્ષે મૃત્યુ થાય છે. ॥ ૨૫ ॥

પદ્માષ્ટમે તથા મૃતૌ શત્રુ દેવે યદા બુધઃ ।

ચતુર્થવર્ષે મૃત્યુર્થ યદિ રક્ષિતિ શંકરઃ ॥ ૨૬ ॥

જેની જન્મ કુળીમાં છઠે આઠમે ચા લગ્નમાં શત્રુ ક્ષેત્રી બુધ હોય તો બલે શંકર રક્ષણ કરે તો પણ તે બાળક ૪ થા વર્ષે મર્ત્ય પામે છે. ॥ ૨૬ ॥

લૌભદેવે યદા જીર્વાઃ પદ્મસુ ચ ચંદ્રમાઃ ।

વર્ષેષ્ટમેપિ મૃત્યુર્ધ ધર્મિરે રક્ષિતા યદિ ॥ ૨૭ ॥

જેની જન્મ કુળીમાં મંગળના ઘરમાં શુક્ર હોય ને છઠે ચા આઠમે ચંદ્રમા હોય તો તે બાળકનું ધર્મર રક્ષણ કરે તો પણ આઠમે વર્ષે મૃત્યુ થાય છે. ॥ ૨૭ ॥

દશમેચ યદા રાહુજન્મભગ્નેપિવા ભવેત ।

વર્ષે તુ વાદશે જ્ઞેયો બુધમૃત્યુર્નરસ્ય ચ ॥ ૨૮ ॥

દશમસ્થાનમાં અથવા લગ્નમાં રાહુ હોય તો સોળમા વર્ષે તે બાળકનું નિશ્ચે મૃત્યુ થાય છે. ॥ ૨૮ ॥

શત્રુદેવેષ્ટમેષ્ટે દ્વિતીયે દ્વાદશે શનિઃ ।

અષ્ટદિનાન્યષ્ટમાસા નષ્ટવર્ષાણિ જીવતિ ॥ ૨૯ ॥

જેની જન્મકુળીમાં શત્રુના ઘરમાં શની આઠમે કે બીજે અથવા બારમે હોય તો તે બાળક આઠ દીવસ ચા આઠ માસ ચા આઠ વર્ષ જીવતો રહે છે ॥ ૨૯ ॥

લૌભદેવે યદા જીર્વા જીર્વાદેવે ચ બુધસુત ।

દ્વાદશે વત્સરે મૃત્યુર્ભવિત્કસ્ય ન સંશય ॥ ૩૦ ॥

શુક્ર મંગળના ઘરમાં મેશ વૃશ્ચિકમાં ને મંગળ
શુક્રના ઘરમાં ધન મીનમાં હોય તો તે બાળક બાર વર્ષે
મરણ પામે છે. ॥ ૩૦ ॥

રાહુ ચ કેન્દ્રને મૃત્યુઃ પાપાનાં દ્રષ્ટિ સંયુતે ।

સંવત્સરે તુ કશમે પોહ્યે તુ વિશેષતઃ ॥ ૩૧ ॥

જેની જન્મકુંડળીમાં રાહુ પાપગ્રહોની દ્રષ્ટિમાં કે યુક્ત
કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) સ્થાનમાં હોય તો તે બાળક ૬૬ વર્ષે
યા સોલમા વર્ષે મર્ણ પામે છે. ॥ ૩૧ ॥

સક્ષમે નવમે રાહુઃ શત્રુ ક્ષેત્રે યદા ભવેતઃ ।

પોહ્યેવત્સરે મૃત્યુ બલિકસ્ય ન સંશયઃ ॥ ૩૨ ॥

જેની જન્મકુંડળીમાં શત્રુના ઘરમાં રાહુ સાતમા
ભાવમાં યા નવમા ભાવમાં હોય તો તે બાળકનું સોલમા
વર્ષે મર્ણ થાય છે. ॥ ૩૨ ॥

(૨૬૨) મર્ણુનિમિત્ત.

તુલાયાં શુક્રિરે યાતે વૃષભસ્થે દિવાહરે ।

અન્દ્રેમન્કચુહં ગ્રાપ્તે વિષમધ્યે મરણું ભવેત્ ॥૧॥

અર્થ—જેના જન્મ કાળમાં મંગળ તુલા રાશિનો,
સૂર્ય વૃષભરાશિનો ને અન્દ્ર મકર કે કુંભરાશિનો, હોય, તો
તેનું મરણ ખરાબ જગ્યામાં થાય છે. ॥ ૧ ॥

બલિના શનિના દૃષ્ટે ક્ષીણેન્દ્રો નિધનાશ્રિતે ।

શુદાક્ષિરૂપીડયા વા મૃત્યુ શસ્ત્રકૃતો ભવેત્ ॥ ૨ ॥

ક્ષીણકળાનો અન્દ્રમા આઠમા ભાવે રહ્યો હોય, ને
બળવાન શનિ તેને ભેટો હોય તો, તે માણસ શુદાને આં-
ખના દોગથી અથવા શસ્ત્રથી મરણ પામે છે. ॥ ૨ ॥

લગ્નાચ્છિદ્રત્રિકોણસ્યૈ રકારિકિં નિશાહરૈઃ ।

મૃત્યુસ્વાચ્છેલવાતેન વજ્રકુડપાદિવિશ્લેષવા ॥ ૩ ॥

લગ્નથી આઠમે, નવમે ને, પાંચમે, સૂર્ય, મંગળ,
શનિ ને અન્દ્રમા હોય તો તે માણસનું મરણ પહોડ ઉપરથી

પડવાથી, અથવા વાયુથી, અથવા વજ કે ઘર વિગેરેના
પડવાથી થાય છે, ॥ ૩ ॥

હૌ આરુણો યદિ પરસ્પર રાશિયુક્તો ।

કેન્દ્રસ્થિતો નિધનનાયક ખેચરેન્દ્રાત્ ॥

જાતોડવસાન સમયે ક્ષિતિપાલકોપાત્ ।

રૂલા દિકા યુધિરૈ નિધનં સમેતિ ॥ ૪ ॥

જેની જન્મકુંડળીમાં સૂર્ય, ને મંગળ પરસ્પર જોક
બીજાની રાશિમાં હોય ને તે આઠમા લાવના સ્વામીથી કેન્દ્રમાં
રહ્યા હોય, તો તે માણસ રાજના કોપથી, ફાંસી વડે કરીને,
અથવા ગરહન મારવાથી મરણ પામે છે. ॥ ૪ ॥

અન્દ્રે તનો દિનકરે વિભલેષ્ટમસ્થે ।

લગ્નાન્વયે સુર્યુરૈ સુખગે ચ પાપે ॥

જાતસ્ય તસ્ય રાચનાગ્રુતહેતુ મુત્ત્ત ।

શસ્ત્રેષુ વા નિશિ નિપાદ કૃતેન વા સ્થાત્ ॥ ૫ ॥

જેની જન્મકુંડળીમાં અંદ્રમાં લગ્નમાં હોય ને નિર્મળ
થએલો, સૂર્ય, આઠમે હોય, ને બારમે ગુરુ હોય, ને પાપમહ
ઘોથે ભાવે હોય, તો તે માણસનું મરણ ખાટલા ઉપરથી
પડવાના કારણે અથવા રાત્રીયે ચોરના હાથથી શસ્ત્ર વડે
મરણ થાય છે. ॥ ૫ ॥

જન્મસ્થાને યદા રાહુ પશ્ચ સ્થાને ચ અંદ્રમા ।

અપસ્મારસ્તકારોગો બાલકસ્યહિ જાયતે ॥ ૬ ॥

જેના જન્મ સ્થાનમાં જોટલે લગ્નમાં રાહુ ને છઠા
સ્થાનમાં અંદ્રમાં હોય તો જો બાળકને અપસ્માર (વાઈ)
ને રોગ નિસન્દેહ થાય છે ને તેનાથી મર્ણ પામે છે. ॥ ૬ ॥

લગ્નેધરે વાહન નાથ યુકતે, વાગીધરેણાપિયુતે ત્વછર્ણાત્ ।

દારેધરે વાહન વિત્તશશિ નાથાન્વિતે વા મરણં ત્વછર્ણાત્ ॥ ૭ ॥

હજનનો સ્વામી, બીજા અને ચોથા ભાવના સ્વામી
લેગો રહ્યો હોય તો અણર્થ થવાથી મરણ પામે છે તેમજ
સાતમા ભાવનો સ્વામી બીજાને ચોથા ભાવના સ્વામી સાથે
રહ્યો હોય, તોપણ અણર્થથી મરણ પામે છે. ॥ ૭ ॥

૨ન્દ્ર સ્થાનગતે સૂર્ય કૌભે વા બસવર્જિતે ।

વિત્તે પાપમહૃદ્ ઝુકિતે પિત્ત રોગાન્મૃતિ વહેત્ ॥ ૮ ॥

સૂર્ય અથવા મંગળ નિર્જળ ચર્ધ આઠમે ભાવે
બેઠા હોય, ને બીજા ભાવમાં પાપ મહા હોય, તો પિત્તના
રોગથી મરણ પામે છે. ॥ ૮ ॥

જલરાશિગતે ચન્દ્રે આશ્વમસ્યેડ્યવાગુરૌ ।

પાપમહૃદ્ સંહૃષ્ટે ક્ષય રોગાન્મૃતિ વહેત્ ॥ ૯ ॥

જેની જન્મકુંડળીમાં જલચર રાશિમાં ચન્દ્ર અથવા
શુક્ર, આઠમે ભાવે બેઠા હોય, ને પાપ મહા તેને ભેતા
હોય તો ક્ષયના રોગથી મરણ થાય છે. ॥ ૯ ॥

આશ્વમ સ્થાનગે શુક્રે પાપમહૃદ્ નિરીક્ષિતે ।

વાત રોગાત્ ક્ષયા દ્વાડપિ પ્રમેહા દ્વામૃતિ વહેત્ ॥ ૧૦ ॥

જેની જન્મકુંડળીમાં શુક્ર આઠમા ભાવે બેઠા હોય,
ને તેને પાપ મહા ભેતા હોય, તો સંધિવા, ક્ષયરોગ,
અથવા પરમીયાના રોગથી મરણ પામે છે. ॥ ૧૦ ॥

સૂર્ય સ્થાનગતે કૌભે પાપમહૃદ્ નિરીક્ષિતે ।

ત્રિદોષાન્મરણં વિધાત્ જવર રોગેષુ વા વહેત્ ॥ ૧૧ ॥

જેની જન્મકુંડળીમાં શુક્ર સિંહ રાશિમાં હોય, ને
તેને પાપમહા ભેતા હોય, તો ત્રિદોષથી અથવા તાવથી
મરણ પામે છે. ॥ ૧૧ ॥

મૃત્યુ સ્થાનગતે રાહૌ પાપમહૃદ્ નિરીક્ષિતે ।

પિટ્તકા પુષ્ણ રોગાદ્વા સર્પ દોષાન્મૃતિ ભવિત્ ॥ ૧૨ ॥

જેની જન્મકુંડળીમાં રાહુ આઠમા ભાવે હોય, ને પાપ
અહ તેને જોતો હોય, તો વંશપરંપરાથી ઊતરતા પિત્તના
રોગથી, અથવા સાપના કચડવાથી, મરણ થાય છે. ॥ ૧૨ ॥

પરાક્ષવગતે રાહૈ પાપઅહ નિરીક્ષિતે ।

મસૂરિકાદિ વૈશાઢ્યા પિત્ત જ્વરાન્મૃતિવદેત્ ॥ ૧૩ ॥

જેની જન્મકુંડળીમાં રાહુ આઠમે ભાવે હોય, ને પાપઅહ
તેને જોતો હોય તો શીતળા કે જોવા બીજા રોગોથી
અથવા પિત્તના રોગથી મરણ થાય છે. ॥૧૩॥

ધર્મશતે આડ્યશુરે તૃતીયે કર્મિજ્ઞા સ્થાનિધને વ્યથેવા ।
કર્મસ્થિતાચ્ચેદિ રાહુમન્દસૌમ્યાઃ કરન્દ્યુતોડવ્રજતઃ ॥૧૪॥

જેની જન્મકુંડળીમાં શનિ નવમે ભાવે ને શુક્ર ત્રીજે
ભાવે હોય, અથવા તે બે ગ્રહો આઠમે કે બારમે હોય તો,
તે માણસના હાથ કપાઈ જાય છે. ને જો રાહુ, શનિ, ને
શુક્ર દશમે ભાવે હોય, તો તે માણસના હાથ બિપર કાપો
પડે છે. ॥ ૧૪ ॥

મન્દોદયે સૌમ્યદશા વિહીને સપર્કિચુકતે ચદિ કૃષ્ણ અન્દ્રે ।
નાભિમહેશો તર ભેદમાહુઃ સન્નેષુજાતસ્ય પરાશરા યાઃ ॥૧૫॥

જેના જન્મકાળે લગ્ને શનિ હોય, ને તેને શુભ અહ
જોતા ન હોય, ને કૃષ્ણવૃક્ષનો અંદમા રાહુ ને સૂર્ય ભેગો
હોય, તો તે માણસને કુંડીના બિપરના ભાગ ઉપર શસ્ત્રથી
જખમ થાય છે. જોતું પરાશરાદિ સુનિઓ કહે છે. ॥૧૫॥

મેષૂરજુસ્થે ચદિ ચિત્રલાનો, લૌમેચતુર્થે ન ચ સૌમ્યચુકતે ।
સૌમેયેવિલ્લબોપગતે વૃ મૃત્યું ગોશૂર્ણતઃ શૂલનિપાતતો વા ॥૧૬॥

જેના જન્મકાળે સૂર્ય દશમે ને મંગળ ચોથે ભાવે હોય,
ને તેમાં કોઈ પણ શુભગ્રહ ન હોય ને શુક્ર લગ્ને હોય, તો
તે માણસનું મરણ બળદનાં અથવા ગાયનાં શીંગડાં વાગવાથી,
અથવા પહી જવાથી, કે લાલો વાગવાથી થાય છે. ॥ ૧૬ ॥

દશમસુખસમેતૈઃ પાપદૃષ્ટેચ સૌમેયે, ।

રૂદ્યનિધનયાતૈઃ શૂલપાતાન્મૃતિઃ સ્થાત્ ॥

શશિનિ તતુશુદ્ધયે બન્ધુગે લાભુપુત્રે ।
કલહજનિત દોષે રંબરસયે ચ હૈભે ॥ ૧૭ ॥

જેના જન્મકાળે હથમે, ચોથે, લગ્ને, કે આઠમે ભાવે
શુભ શ્રેષ્ઠો ખેડા હોય, ને તેને પાપશ્રેષ્ઠો જોતા હોય, તો
ભાલાવડે કરીને તેનું મરણ થાય છે. ને જો લક્ષમાં ચંદ્ર હોય
ને શનિ ચોથે ભાવે હોય ને મંગળ હથમે ભાવે, હોય તો
કળ્યા કંકાસથી તેનું મરણ થાય છે. ॥૧૭॥

લગ્ન ગતે દિનકરે તરુણિગતેન્દ્રો ।
પાપેક્ષિતે કલહુતોય ભયાન્નૃતિઃ સ્યાત્ ॥
લગ્ને દિનેશ શશિનો દ્વિશરીરકેન્દ્રયે ।
પાપેક્ષિતા યદિ બહુદકશુર્કિઃ સંપ્રાત્ ॥ ૧૮ ॥

જેના જન્મકાળે સૂર્ય લક્ષમાં હોય ને ચંદ્ર કન્યા રાશિનો
હોય, ને તેને પાપશ્રેષ્ઠ જોતા હોય, તો કળ્યાકંકાસથી અથવા
પાણીના ભયથી, મરણ થાય છે. ને જો સૂર્ય ચંદ્ર લક્ષમાં ને
બીજા શ્રેષ્ઠ દ્વિસ્વભાવ રાશિમાં હોય ને પાપશ્રેષ્ઠો તેને
જોતા હોય, તો શીંગડાંવાળા અથવા ઠાંતવાળા જીનવરથી
અગર પાણીથી મરણ થાય છે. ॥૧૮॥

મીનાદયે શશિરવી યદિ પાપશુકતૌ ।
પાપેન્દ્રમે ચ મરણં રમણીકૃતં સ્યાત્ ॥
હૈભે સુખે દિનકરે યદિ વા મદસ્યે ।
મન્દેન્દ્રમે શશિનિ ચાત વિશેષબન્ધમ્ ॥ ૧૯ ॥

જેના જન્મકાળે મીન રાશિનું લગ્ન હોય ને તેમાં
સૂર્ય, ચંદ્ર, પાપશ્રેષ્ઠ યુક્ત હોય, ને આઠમે પણ પાપશ્રેષ્ઠ
હોય, તો વેશ્યા સ્ત્રીના હાથથી મરણ થાય છે. ને મંગળ
ચોથે, અથવા સૂર્ય સાતમે, હોય અને શનિ, ચંદ્ર આઠમે
હોય તો ભારે ખોરાક ખાવાથી મરણ થાય છે. ॥ ૧૯ ॥

મન્દે ધને સુખગતે શશિ નિ ક્ષમાજે ।
માનસ્થિતે પ્રણ કૃતેન મૃતિ સમૃતિ ॥

અન્ધુસ્થિતેડવનિચુતે ધનજે શશાઙ્કે ।

ભાનો નભસ્થલગતે તુ ગભધયાનાત્ ॥ ૨૦ ॥

જેના જન્મકાળે શનિ ખીજે, ચંદ્ર ચોથે, ને મંગળ
દશમે હોય, તો ઘા વાગવાથી મરણ થાય છે. ને મંગળ
ચોથે, ખીજે ચંદ્ર, ને દશમે સૂર્ય હોય તો હાથી કે ઘોડા
ઊપરથી પડી જવાથી મરણ થાય છે. ॥૨૦॥

૨ન્દ્રે રાનો વિયતિ હ્રીનખલે શશાઙ્કે ।

ભાનો મુખે નિભૂત કાષ્ટહતેન મૃત્યુઃ ॥

પાપાન્તરે જનન લગ્નપતૌ સકૃતૌ ।

લભાષ્ટમે ખલચુતે સતિ માતૃકોપાત્ ॥ ૨૧ ॥

જેના જન્મકાળે શનિ આઠમે, ને નિર્જળ ચંદ્ર દશમે
ને સૂર્ય ચોથે હોય તો લાકડું વાગવાથી મરણ થાય છે ને લગ્નનો
સ્વામી કેતુ સાથે બે પાપગ્રહની વચ્ચે હોય, ને આઠમે ભાવે
પાપગ્રહ હોય, તો માતાના કોપથી મરણ થાય છે. ॥૨૧॥
મુખાસ્પદસ્થે રશુલૈર્ઋહિન્દ્રૈઃ સિકોણૈર્વાઙ્કે વિલભરાશૌ ।
૨ન્દ્રેચરે ભૂતનયેન સાઙ્ક મુર્ધ્ન્યનાત્તસ્થ મૃતિ વહન્તિ ॥૨૨॥

જેના જન્મકાળે પાપગ્રહો ચોથે, દશમે અથવા નવમે, પાંચમે
હોય ને આઠમા ભાવનો સ્વામી, મંગળ સાથે લગ્નમાં હોય, તો
તે માણસ પોતાના હાથે ફાંસો ખાવાથી મરણ પામે છે. ॥૨૨॥

લગ્ને રવૌ મુતે મન્દે ૨ન્દ્રસ્થે તુહિનાંશુકે ।

ધર્મગતે ધરા શૂનો વૃક્ષારાનિ ભયાન્મૃતિઃ ॥ ૨૩ ॥

જેના જન્મકાળે સૂર્ય લગ્ને, શનિ પાંચમે, ચંદ્રમા
આઠમે, ને મંગળ નવમે, ભાવે હોય તો ઘાઠ ઊપરથી
અથવા પથ્થર ઊપરથી પડી જવાથી મરણ થાય છે ॥૨૩॥
લૌ માઙ્કજલ્લેગતે શશાઙ્કે પાપેક્ષિતે પાપખગાન્તરસ્થે ।
કન્યા ચૃહે વા હિયુકોપયાતે મૃતિવદેહશિજશસ્રપાતેઃ ॥૨૪॥

જેના જન્મકાળે મંગળ કે શનિની રાશિનો ચંદ્રમા
પાપગ્રહોની દ્રષ્ટિમાં પાપગ્રહોની વચ્ચે હોય અથવા ચોથા
ભાવે કન્યા રાશીમાં ચંદ્રમા પાપ ગ્રહોની વચ્ચે પાપ ગ્રહોની

દ્રષ્ટિમાં હોય તો તે માણસનું મરણ જોઈએમ બંદુક કે હથીયાર
વાગવાથી થાય છે. ॥ ૨૪ ॥

અષ્ટમે ભાવે સૂર્યે, મર્ચું અગ્નિથી હોય ।
ચંદ્ર કરે જળથી મર્ચું, મંગળ શસ્ત્રથી ભય ॥ ૨૫ ॥

બુધ થકી તાવજ કહો, શુક્ર આમ વાતવિકાર ।
શુક્રે તરસથી મર્ચું છે, શનિયે ભુખથી ધાર ॥ ૨૬ ॥

અર્થ—જન્મકુળીમાં આઠમા ભાવે સૂર્ય હોય તો
અગ્નિથી ચંદ્ર હોય તો જળથી મંગળ હોય તો શસ્ત્ર
(હથીયાર)થી બુધ હોય તો તાવથી શુક્ર હોય તો આમ
વીકારથી આ વાતપિત્તને કહી શુક્ર હોય તો પાંચી વિના
તરસથી અને શનિ હોય તો ભુખથી મર્ચું થાય છે. ॥ ૨૫—૨૬ ॥

અષ્ટ ભાવ હોય ગ્રહભીન, દ્રષ્ટિ કોઈ ગ્રહ કત ।
એહ નિમીત્ત મૃત્યુ તણુ, જ્યોતિષ્ય શાખ પુરેશ ॥ ૨૭ ॥
બુધ દૃષ્ટિ ત્રીદારા છે, સૂર્ય મંગળ પિત્તવિકાર ।
ચંદ્ર શુક્ર શુક્ર શનિ, કદ વાચુ તન વિચાર ॥ ૨૮ ॥

અર્થ—જન્મકુળીમાં આઠમા ભાવે કોઈ ગ્રહ ભેઠલો
ન હોય, અને જો બુધની દૃષ્ટિ હોય તો ત્રીદોશથી. સૂર્ય આ.
મંગળની દૃષ્ટિ હોય તો પિત્તના વિકારથી. અને ચંદ્ર, શુક્ર,
શુક્ર ને શનિ મધેના કોઈ ગ્રહની દૃષ્ટિ હોય તો કદ અને
વાચુના રોગથી મર્ચું થાય છે. ॥ ૨૭—૨૮ ॥

(૨૯૩) મર્ચું થવાનું ઠેકાણું.

નવાર્ષિસ લક્ષ નો સ્વામિ જે, જન્મે મેષમાં જાય ।
થેડા બકરા સ્થાનમાં, જો નર મૃત્યુ પાય ॥ ૧ ॥
બેલ સ્થાન વરખે કહ્યું, મિથુન કુંભ ઘર માંય ।
કૂવોકરક કન્યા કલો, સિંહે તો વન માંય ॥ ૨ ॥
તુલાયે બજારમાં, વૃશ્ચિક ખાડો બંધ ।
ધને મૃત્યુ થોડાલમાં, જળ મકર મિતે માન ॥ ૩ ॥

અર્થ—નવમાંસ કુડળીના લગ્નનો સ્વામિ જન્મકુડ-
ળીમાં મેષ રાશીમાં ઝેઠેલો હોય તો. થેટાં બકરાં બાંધવાના
ઠેકાંણે, વરણ રાશીમાં હોય તો બળદ બાંધવાના ઠેકાંણે
મીથુન ચા કુંભ રાશીમાં હોય તો પોતાના રહેવાના ઠેકાંણે
કરકં ચા કન્યા રાશીમાં હોય તો કુવાના નણકના ઠેકાંણે.
સિંહ રાશીમાં હોય તો વગડામાં તુલા રાશીમાં હોય તો
બજારમાં વશિક રાશીમાં હોય તો ખાડામાં ધન રાશીમાં
હોય તો ઘેઠવાણમાં ને મકર ચા મીન રાશીમાં નવમાંસ
લગ્નનો સ્વામી જન્મ કુડળીમાં હોય તો કુવો, તળાવ, નદી
વિગે પાણીના ઠેકાંણે મૃત્યુ થાય છે. ॥ ૧-૨-૩ ॥

(૨૬૪) સૂર્યથી મર્ણુ યોગ.

સાતે શની રાહુ રવી, સુભ મહ દ્રષ્ટિ ન જોય ।

ખાડ અહીને લલે રહો, સૂર્ય ડશ તો હોય ॥ ૧ ॥

ખડ ભાવે સસી મંગળો, સૂર્ય સંગમાં જાય ।

ભવિષ્ય ભાવ એમજ ભણે, સૂર્ય તણે લય થાય ॥ ૨ ॥

અર્થ—જન્મ કુડળીમાં સાતમા ભાવે શનિ, રાહુ, ને
સૂર્ય, સુભમહોની દ્રષ્ટિ વગરના હોય તો તેનું મૃત્યુ સૂર્યના
કરકવાથી થાય છે. ॥ ૧ ॥

છઠ્ઠા ભાવમાં ચંદ્ર મંગળને સૂર્ય હોય તો તેને પણ
સૂર્ય કરકવાનો લય આવી પડે છે. ॥ ૨ ॥

(૨૬૫) વાઘથી મર્ણુ યોગ.

શુક્ર સ્થાનમાં યુધ પડે, શની ધર મંગળ જાય ।

પુનિસ વર્ષે જાણીને વાઘયિ મૃત્યુ થાય ॥ ૧ ॥

અર્થ—જન્મ કુડળીમાં શુક્રની રાશી (૯, ૧૨)માં
યુધ હોય શનીની (૧૦, ૧૧) રાશીમાં મંગળ હોય તો
પત્નીસ વર્ષની ઉંમરે વાઘના સુખથી તેનું મર્ણુ થાય છે. ॥ ૧ ॥

(૨૬૬) તલવારથી મર્ણુ યોગ.

શુક્ર સ્થાને ચંદ્રતો, શની કરકમાં જાય ।

વર્ષે અઠાવીશે કહ્યું, મર્ણુ તલવારે થાય ॥ ૧ ॥

અર્થ—જન્મકુળીમાં શુકની રાશી (૨, ૭)માં ચંદ્ર હોય. ને શની કરક (૪) રાશીમાં હોય તો અઠાવીસમા વર્ષે તલવારના બટકાથી મર્ણ થાય છે. ॥ ૧ ॥

(૨૬૭) તિરથી મર્ણ થોગ.

મંગળ રાની રાહુ રવી, નવમે વાસ કરત ।

મુલ ગ્રહ દ્રષ્ટિ બીના, તિરથી મૃત્યુ કહુંત ॥ ૧ ॥

અર્થ—જન્મકુળીમાં નવમે ભાવે મંગળ શનિ રાહુને સૂર્ય મુલ ગ્રહની દ્રષ્ટિ વગરના હોય તો તેનું તિર વાગવાથી મર્ણ થાય છે. ॥ ૧ ॥

(૨૬૮) બળદથિ મર્ણ થોગ.

સૂર્ય મંગળ લગ્ને દ્રષ્ટિથી, બેલથી મર્ણજ થાય ।

શુક શુક દ્રષ્ટિ સગથી, થાય કરક બચાવ ॥ ૧ ॥

અર્થ—જન્મ કુળીના લગ્ન ઉપર સૂર્યને મંગળની સંપૂર્ણ દૃષ્ટી હોય તો તેનું બળદના મારથી મર્ણ થાય છે પણ તેમાં શુક શુક ને કંઈ લગ્ને દૃષ્ટી હેતા હોય ચા તો લગ્નમાં હોય તો બચાવ થાય છે. ॥ ૧ ॥

(૨૬૯) પોતાના માણસથી મર્ણ થોગ.

કન્યારાશી લાગુ રાશી, દ્રષ્ટિ પાપીની ભેચ ।

મૃત્યુ થાય માણસ થકી, પોતાનો તે હોય ॥ ૧ ॥

અર્થ—જન્મકુળીમાં કન્યારાશી (૯)માં સૂર્ય ને ચંદ્ર પાપગ્રહોની દ્રષ્ટિમાં હોય તો પોતાના માણસના હાથે મૃત્યુ થાય છે. ॥ ૧ ॥

(૩૦૦) મારથિ મર્ણ થોગ.

લગ્ને રાની ચોથે રવી, હસમે મંગળ હોય ।

ક્ષિપુ ચંદ્ર આઠે ખડે, મારથી મૃત્યુ ભેચ ॥ ૧ ॥

બુધ નીર્બળી ધનમાં, મલ્લ કુદ્ધે માર્યો જાય ।

શુક સંગે બિભે નિર્બળી, વાણ રોગી થાય ॥ ૨ ॥

અર્થ—જન્મકુલનીમાં લગ્ને શની ચોથા ભાવે સૂર્ય
કસમા ભાવે મંગળ ને આઠમા ભાવે શિશુ કળાનો ચંદ્ર હોય
તો મારથિ તેવું મરણ થાય છે ને તેમાં ધન (૨) ભાવમાં
બુધ બળહીન હોય તો મલ યુદ્ધથી ને શુદ્ધના લેગે બિલ
ભાવનો સ્વામી બળહીન થઈ પડ્યો હોય તો વાયુના રોગથી
મર્ણ થાય છે. ॥ ૧-૨ ॥

(૩૦૧) પોતાની સ્ત્રીથી મર્ણ થોગ.

સાતે પાપી સંગ ચંદ્રમા, મીન લગ્ને સૂર્ય થાય ।
મેશ રાશી શુક પડે, પ્રિયા હાથે પ્રાણ જ જાય ॥ ૧ ॥

અર્થ—જન્મકુલનીમાં સાતમા ભાવે ચંદ્રમા પાપચંદ્રના
સાથે હોય ને લગ્નમાં મીન (૧૨) રાશીમાં સૂર્ય હોય ને
શુક મેશ (૧) રાશીમાં કોઈ પણ ભાવે હોય તો તેની
સ્ત્રીના હાથે તેવું મર્ણ થાય છે. ॥ ૧ ॥

(૩૦૨) જળઘાત થોગ.

ત્રણ ૭ નવ ખારતો, લગ્ને રાશી હોય ।
ભાતુ સસી લેગા લગ્ને, જળ ઘાત તો જાય ॥ ૧ ॥
સૂર્ય પદ કે અષ્ટમે, સૂર્યથી ખારે ચંદ્ર જાય ।
પાંચ વર્ષ જળ ઘાતતો, પા નવે જળ લાય થાય ॥ ૨ ॥

અર્થ—જન્મકુલનીમાં લગ્ને ૩ ૭ ૬ ૮ થા ૧૨ મી
રાશી હોય ને તેમાં સૂર્ય ને ચંદ્ર લેગા હોય તો જળઘાત
જાણવી. ॥ ૧ ॥

લગ્નથી છૂટા ભાવમાં કે આઠમા ભાવમાં સૂર્ય હોય
અને સૂર્યથી ખારમા ભાવે ચંદ્ર હોય તો પાંચમા વર્ષે પા
નવમા વર્ષે જળથી ઘાત થાય છે. ॥ ૨ ॥

(૩૦૩) ક્રોધે મોત થોગ.

આઠે ખારે ચંદ્રમા, શની રાહુ સંગે જાય ।
લગ્નેશ તણી તો દ્રષ્ટિયે, મોત ક્રોધે થાય ॥ ૧ ॥

હજને રવી મંગળ પાંચમે, શની આઠે નીરધાર ।

નવમે ચંદ્ર જઈ પડે, કંઈ પડવાથી ચગદાય ॥ ૨ ॥

અર્થ—જન્મકુંડળીમાં આઠમા કે બારમા ભાવે ચંદ્ર શની ને રાહુ એક સ્થાન (ભાવ)માં હજનના સ્વામીની દૃષ્ટિમાં હોય તો તે પુરુષનું ક્રમાંતે માંત થાય છે ॥ ૧ ॥

હજનમાં સૂર્ય, પાંચમે મંગળ આઠમે શની ને નવમા ભાવે ચંદ્ર હોય તો તે માંબુસનું કંઈક પડવાથી ચગદાઈને મર્ણુ નીપજે છે. ॥ ૨ ॥

(૩૦૪) હાથ છેદન યોગ

સસી સાત કે આઠમાં, મંગળ શુક્ર સંગ જાય ।

હાથ જાય એ નર તણા, બચાવ એ નહીં થાય ॥ ૧ ॥

સૂર્ય આઠ કે બારમાં, નવમે શની જો જાય ।

ત્રીજો શુક્રના યોગથી, હાથ તેના તો કપાય ॥ ૨ ॥

અર્થ—જન્મકુંડળીમાં સાતમા કે આઠમા ભાવે ચંદ્ર હોય ને મંગળ શુક્રના લેગો કોઈ પશુ ભાવે હોય તો માંબુસના હાથ કપાઈ જાય છે ॥ ૧ ॥

સૂર્ય આઠમા ભાવે અથવા બારમા ભાવે હોય નવમા ભાવે શની હોય. ને ત્રીજા ભાવે શુક્ર હોય તો તેના હાથ કપાય છે. ॥ ૨ ॥

(૩૦૫) અંગ ખોડ યોગ.

આઠે શની ઘર કરે, હજને ચંદ્ર વંસંત ।

ખોડીલો એ નર થશે, પેટ અગ્નિ મદ ॥ ૧ ॥

સૂર્ય થકી બિજો શની, ચંદ્ર દસમે જાય ।

સાત ભાવમાં મંગળે, અંગ ખોડતો થાય ॥ ૨ ॥

અર્થ—જન્મકુંડળીમાં આઠમા ભાવમાં શની ને હજનમાં ચંદ્ર હોય. તો તેના સરીરમાં ખોડ આવે છે તેમ પેટમાં અગ્નિનિ મંદતાઈ થતી હોવાથી ખોરાક પચી શકતો નથી. ૧

સૂર્ય જે ભાવમાં બેઠેલો હોય તે ભાવથી બીજા ભા-

વર્મા શની હોય કસમે ચંદ્ર ને સાતમે મંગળ હોય તો તેના સરીરના કોઈ પણ ભાગમાં ખોડ આવે છે. ॥ ૨ ॥

(૩૦૬) અપંગ યોગ.

મીન લગ્ને ચંદ્ર વશે, પાપી મેષ સિંહ ધન જાય ।
જ્યોતિષિ નર એમ કહે, હુલો નર એ થાય ॥ ૧ ॥
વરખ રાશી ભાલુ સરી, શની મંગળ દ્રષ્ટિ જોય ।
મુલ ગ્રહ દ્રષ્ટિ સંગ બિન, પગે લંગડો હોય ॥ ૨ ॥
શુક લેગો શની વશે, યા શુક શુક સંગ થાય ।
મુલ ગ્રહ દ્રષ્ટિ સંગ બિન, એ અપંગ યોગ ગણાય ॥ ૩ ॥

અર્થ—જન્મકુંડળીમાં લગ્ને મીન રાશીમાં ચંદ્ર હોય ને કોઈ પણ ભાવે મેષ સિંહ ને ધન રાશીમાં પાપી ગ્રહો જોડેલા હોય તો જ્યોતિષ્યના જાણકાર પુરૂષો કહે છે કે એ યોગવાળો મનુષ્ય પગે હુલો થાય છે. ॥ ૧ ॥

શની અને મંગળની દ્રષ્ટિમાં વરખ રાશીમાં સૂર્ય ને ચંદ્ર હોય ને મુલ ગ્રહની દ્રષ્ટિ કે સંગ ન હોય તો તે માણસ પણ પગે હુલો થાય છે. ॥ ૨ ॥

શુકના લેગો શની હોય. અથવા શુકને શુક લેગો જોડેલા હોય. ને બિજા મુલ ગ્રહની દ્રષ્ટિ ન હોય તો તે અપંગ યોગ થતો હોવાથી પગની ખોડવાળો થાય છે. ॥ ૩ ॥

(૩૦૭) મરીને છવ કયાં ગયો.

દેવ મત્યં પિતૃનાર કાલયપ્રાણિનો શુક રિનક્ષ માસુતો ।
કૃત્યુરિન્કુલશુભૌ બુધાર્કજૌ મૃત્યુકાલભવ લભગાયત્રિ ॥ ૧ ॥
અર્થ—માણસના મરણ વખતનું લગ્ન શુકનું, ને તે લગ્નમાં શુક હોય તો મરણ પછી દેવલોકમાં જાય છે, ને સૂર્ય કે મંગળ હોય તો મૃત્યુ લોકમાં, ને ચંદ્ર શુક હોય તો પિતૃલોકમાં, ને બુધ કે શનિ હોય તો નરકલોકમાં જાય છે. ॥ ૧ ॥

જ્યૈષ્ઠં ત્યાત્ પુમ્બુશઘ ચતુષ્ઠ સિંહાગારાઘભુવશ્ચક્રમાહુઃ ।
આપાદિત્યં તત્સુવશ્ચક્રજન્મ છવો મૃત્યુક્ષેત્ર લોક સમેતિ ॥

અર્થ—મેષથી અનુક્રમે ચારરાશિ ભૂલોક છે, સિંહથી ચાર રાશી ભૂલોક છે, ને ધનથી ચાર રાશિ સ્વર્ગલોક છે, માટે મરણ લગ્ન જે લોકનું છે તે લોકમાં જીવ જાય છે. ॥૨॥
 રિક્તઃ ક્ષીયે પાપ પશ્યંશયાતે પાપેદૃષ્ટે નારકં લોકમેતિ ।
 શઙ્કે શિક્ષે માન્દિ રન્દ્રેશ ચુકતે શત્રુસ્થાનસ્વાભિદૃષ્ટે તથાસ્થાત્ ॥

અર્થ—બારમા ભાવનો સ્વામી પાપગ્રહ અષ્ટ યંશમાં રહ્યો હોય ને તેને પાપગ્રહો જોતા હોય તો મરણ પામેલો નર્કમાં જાય છે, ને રાહુ બારમે માંદિ ને આઠમ ભાવના સ્વામી લેગો હોય ને છઠા ભાવનો સ્વામી તેને જોતો હોય તો પણ નર્કલોકમાં જાય છે ॥ ૩ ॥

ઉચ્ચસ્થે શુભખેચરે વ્યયગતે પાપગ્રહે શીલનૈઃ ।

અન્દ્રે શુભવર્ગકે ચ વિપુલ સ્વર્ગાર્દિ ભોગવદેત્ ॥

કર્મ સ્થાનપતૌ પુરન્દરશુરૌ રિ.રોપયાતેડ્યવા ।

સૌમ્ય વ્યોમ નિવાસ દ્રષ્ટિ સહિતે તત્કાલમરત્વભવેત્ ॥૪॥

અર્થ—જો જોકે ઉચ્ચનો શુભગ્રહ બારમા ભાવે હોય, ચા શુભ ગ્રહની રાશિનો થઈ બારમે હોય, ને તેને શુભ તથા પાપ ગ્રહો જોતા હોય તો તે ને સ્વર્ગમાં અત્યંત સુખ મળે છે ને જો દશમા ભાવનો સ્વામી શુર હોય ને તે બારમા ભાવે શુભ ગ્રહની દ્રષ્ટિમાં હોય તો તે સ્વર્ગમાં અમરપદને પામે છે. ॥૪॥

બૃહસ્પતૌ આપ નવાંશ કસ્યે બલ્લાન્વિતે કર્કે લગ્નયાતે ।

ત્રિભુજપુલિઃસહ કેન્દ્રેષુ નભસ્ચરેર્થલપદં પ્રચારિત્ ॥ ૫ ॥

અર્થ—જ્યારે શુર જળવાન થઈ ધનરાશીના નવમાં-શમાં હોય ને જન્મમાં કર્કરાશીનો શુર લગ્ને હોય ને ત્રણ અથવા ચાર ગ્રહો કેન્દ્રમાં હોય તો પ્રલપદને પામે છે. ॥૫॥

ધનુર્વિલગ્ને યદિ પુંબરાંશકે લગ્નેશુરૌ કાનવ પૂજિતેડસ્તે ।

કન્યા ગતે શીત કરે બલ્લાન્વિતે પરંપદલોકસુપૈતિ શાશ્વતમ્ ॥

અર્થ—જો ધનરાશિનું લગ્ન હોય ને નવમાંસ લક્ષમાં મેષનો શુર હોય, શુક સાતમે હોય, ને જળવાન ચંદ્રમા કન્યા રાશિનો હોય તો તે માણસ પરપદને પામે છે. ॥૬॥

પ્રકરણ ૨૦ સું.

(૩૦૮) સુતીકાને સુવાના સ્થાન વિષે.

તુલાલિ કુમ્ભાજ કુલીર લગ્ને વેદ્ય પ્રસુતાગ્રહં પૂર્વધ્વારે ।
 કન્યા ધનુર્મિનવૃશ્ચભલગ્ને સ્યાદુત્તરધ્વારી પ્રતીચિગારથઃ ॥
 મૃગશિરિલગ્ને મકરે તથાપિ ભવેત્રપ્રસુતા શુદ્ધ કક્ષિણસ્થામ્ ।
 એવં હિ લગ્નાપરિચિન્તનીયં સૂતીશુદ્ધદ્વારમિદં પ્રદિષ્ટમ્ ॥

અર્થ—જન્મ સમયે તુલા, વૃશ્ચિક, કુંભ, મેષ અને
 કર્ક લગ્ન હોય તો પ્રસૂતિકાવાળા ધરતું બારણું પુર્વ દીશાનું,
 કન્યા, ધન, મિન અને મિથુન લગ્ન હોય તો ઉત્તર દીશાનું,
 વૃષભ લગ્ન હોય તો પશ્ચિમ દીશાનું. સિંહ કે મકર લગ્ન હોય
 તો કક્ષિણ દીશાના બારણાવાળા ઘરમાં જન્મ થયેલો બાણવો.

મેષાલિકર્ક ઘટ કુમ્ભજ એન્દ્રભાગે ।
 શુવક્ષવેશ્મનિતથોત્તરભાગ કે ચ ॥
 નકે હરૈ ચમદિશા મુ વૃષે પ્રતીચ્યાં ।
 તદ્વાસ્તુનીતિ વસતિ પ્રવદત્રપ્રસૂતાઃ ॥

અર્થ—જન્મ વખતે મેષ, વૃશ્ચિક, કર્ક તુલા ને કુંભ લગ્ન
 હોય તો ઘરના પૂર્વ ભાગમાં ધન, મિન, મિથુન ને કન્યા
 લગ્ન હોય તો ઉત્તર ભાગમાં, મકર ચા સિંહ લગ્ન હોય
 તો કક્ષિણ ભાગમાં, અને વૃષભ (વરખ) લગ્ન હોય તો
 ઘરના પશ્ચિમ ભાગમાં જન્મ થયેલો બાણવો.

(૩૦૯) જી પસુતીકાઓ બાણુવા વિષે.

લગ્નચન્દ્રાન્તર્ગતસ્થૈર્મહે સ્તત્રોપસૂતિકાઃ ॥
 બહિરન્તશ્ચ ચકાર્દે દશ્યાદશ્યેઽયથાપરે ॥
 અંગેચન્દ્રે શ્રુભાત્રાદષ્ટે નિર્જને પ્રસવઃ ॥
 મીને મેષે ચ ધ્વી ભાર્યા ચત્વારિ વૃષકુમ્ભયોઃ ॥
 મકરે મિથુને પંચ બાણુઃ ચ ધન કર્કયોઃ ॥
 અન્ય લગ્ને ભવે ત્રીણિ પ્રવદન્તિમનીયિણુઃ ॥

અર્થ—લગ્ન અને ચંદ્રમાની વચ્ચે જેટલા ગ્રહો હોય તેટલી સ્ત્રીઓ જાળકના જન્મ વખતે જાણવી. જેટલા ગ્રહો દ્રશ્ય ચક્રાર્ધ (લગ્નથી સાતમા ભાવ સુધી)માં હોય તેટલી સ્ત્રીઓ ધરની અંદર જાળકના જન્મ વખતે પાસે હોય છે અને અદ્રશ્ય ચક્રાર્ધ (આઠમા ભાવથી બારમા ભાવ સુધી) માં જેટલા ગ્રહો હોય તેટલી સ્ત્રીઓ ધરની બહાર જાળકના જન્મ વખતે છેટે હોય છે. જો લગ્નમાં ચંદ્રમા હોય ને તેને કોઈપણ ગ્રહ દેખતો ન હોય તો જાળકના જન્મ વખતે કોઈપણ સ્ત્રી પાસે નહીં હોય એમ જાણવું.

મીન અને મેષ લગ્ન હોય તો બે સ્ત્રીઓ, વૃષભ અને કુંભ હોય તો ચાર, મકર, મિથુન, ધન અને કર્ક હોય તો પાંચ અને સિંહ, કન્યા, તુલા અને વૃશ્ચિક લગ્નમાં જન્મ હોય તો ત્રણ સ્ત્રીઓ સુવાવડી પાસે હતી એમ કહેવું.

(૩૧૦)જન્મ વખતે દીવો, દીવેલ ને દીવેટ જાણવા વિધે.

અન્દ્રાતેલ જ્ઞાનમેવ વિચાર્યણુદ્, યા સર્વ સૂતિકા વેશમનીહ ।
લગ્નારમ્ભે વર્તિકા પૂર્ણ દેહામધ્યેત્વદ્દાં સ્વલ્પશેષાડવસાને ॥

અરલગ્ને અરોદીપઃ ક્ષિત્તરે સ્વસ્થાન સંસ્થિતઃ ।
દ્વિદેહલે કરસ્થઃ સ્થાકિતિ કેચિદુધાજન્યુઃ ॥

અર્થ—જન્મ વખતે ચંદ્રની રાશીના ગત થયેલા અંશના આધારે યુદ્ધિથી વિચાર કરી દીવામા રહેલા તેલનું પ્રમાણ કહેવું જોટલે ચંદ્ર રાશીમાં દાખલ થતા જન્મ હોય તો દીવો તેલથી સંપૂર્ણ ભરેલો જાણવો. જો ચંદ્ર રાશીના મધ્યમાં આવતા જન્મ હોય તો દીવામાં અરધું તેલ જાણવું અને ચંદ્રરાશીના ઉત્તરતા ભાગમાં જન્મ હોય તો દીવામાં તેલ થઈ રહેલું જોઈ જાણવું. તે પ્રમાણે લગ્ન ઉપરથી ખત્તી કહેવી. લગ્ન રાશીના આરંભમાં હોય તો ખત્તી-આખી, મધ્યમાં હોય તો અરધી બળેલી અને લગ્ન-ઉત્તરતા ભાગમાં

૧૦૧૧૬

હોય તો બતી બધી બગી ગયેલી હતી એમ કહેવું. સૂર્ય
જે ચર રાશીનો હોય તો હીવો ફેરવેલો, સ્થિર રાશીનો
હોય તો હીવો એકજ જગ્યાએ કાયમ રાખેલો ને દિઃસ્વભાવ
રાશીનો સૂર્ય હોય તો હીવો એક વખત ફેરવીને મૂકી દીધેલો
છે એમ કહેવું.

(૩૧૧) અધારે કે અજવાળે જન્મ થવા વિષે.

મન્દહીચે શશિનિ હિષ્ટકે મન્દ દ્વરે ડખ્ખગેવા ।

તથુકતે વા તમસિ રાયન નીચ સંસ્થેશ્વ ભૂમો ॥

યદ્દશશિર્વજતિ હાર્ણજં ગર્ભે મોક્ષસ્તુતકત્ ।

પાર્પથ્યન્દ્રાન્ રમરમુખર્ગતઃ ક્લેશમાહુર્જનન્યાઃ ॥

અર્થ—અંદ્ર શનીની રાશીમાં કે તેના નવમાંશમાં
હોય અથવા લગ્નથી ચોથા ભાવમાં હોય કે અંદ્ર ને શની
જોતો હોય અથવા જળચર રાશી (કર્ક કે મીન)માં અંદ્ર
રહ્યો હોય કે અંદ્ર સાથે શની રહ્યો હોય તો અધારામાં
જન્મ થયેલો જાણવો.

જન્મકુંડળીમાં ત્રણ કે તેથી વધારે અહોનીચના હોય તો
સૂર્યના ભોંયતળીયે ખુલ્લી જમીનપરચુલી હતી એમ જાણવું.
જન્મસમય ને રીતે ક્ષિતિજ તરફ જતુ હોય તે રીતે ગર્ભનો
મોક્ષ થાય છે અંદ્રથી પાપઅહો ગ્રાનત્રે કે ચોથે પડેલા
હોય તો પ્રત્યવ વખતે માનને ધણી પીડા થાય છે એવું
સુનીઓ કહે છે.

(૩૧૨) જન્મ વખતે હીવો ને છરી રાખ્યાની દીશા ને
પથારીની સ્થિતી વિષે.

યત્ર રાહુસ્તત્ર શિરો મંગલે ભુમિખંડનમ્ ।

રવિ સ્થાને ભવેદ્વિપઃ સર્ના લોહું નિગદ્યતે ॥

અર્થ—જન્મ કુંડળીમાં જે ભાવમાં રાહુ હોય તે
દીશામાં જન્મ વખતે બાગકનું સીર (માથું) હોય છે. જે
ભાવમાં મંગળ હોય તે દીશામાં ભુમિ ખંડીત યા ખાટલાનો
તે દીશા તરફનો ભાગ ખંડીત યા પાથાંલુ, મટોરી, લેકાં

વિગેરે તે હીશા તરફ હોય છે. જે ભાવમાં સૂર્ય હોય તે હીશામાં હીવો મુકેલો હોય છે. જે ભાવમાં શની હોય તે હીશામાં છરી કે ચપ્પુ ચા લોખંડની વસ્તુ મુકેલી હોય છે તે પ્રભાણે વિદ્વાનોએ બુદ્ધિથી વિચાર કરીને કહેવું.

(વિશેષ—જન્મ લક્ષ ૧ લા ભાવને પુર્વે હીશા ૪ થા ભાવને ઉત્તર હીશા ૭ મા ભાવને પશ્ચિમ હીશા અને ૧૦ મા ભાવને દક્ષિણ હીશા બાણવી.

લક્ષ અને બીજા ભાવ તે ખાટલાનું ચીકુ ત્રીજા ભાવ તે ઝોશીકાની બાબુનો જમણો પાયો ચોથા ને પાંચમા ભાવ તે ઝોશીકાની બાબુની જમણી ઈસ છટો ભાવ તે પાંગતની બાબુનો જમણો પાયો, સાતમા ને આઠમા ભાવ તે ખાટલાની પાંગત, નવમા ભાવ તે પાંગતની બાબુનો ડાબો પાયો, દસમા ને અગીઆરમા ભાવ તે ખાટલાની ડાબી ઈસ અને બારમા ભાવ તે ઝોશીકાની બાબુનો ડાબો પાયો બાણવો.

પ્રકરણ ૨૧ મું.

(૩૧૩) સ્ત્રીઓની જન્મકુંડળી જોવા વીધે.

વૈધવ્યં નિધનેન લક્ષ ભવના તેજોયશઃ સંપદ ।

પુત્રં પંચમભાવતઃ પતિસુખં કાર્ત્ત્ત્વેન કેચિદ્વિદુઃ ॥

પ્રવ્રજ્યામપિથોપિતા મતિ સુખં ધર્મેપિપાત મદ્દે ।

શૈવભાવભયોગજન્યમખિલં નારી નરાણાં સમમ ॥

અર્થ—કેટલાક આઠમા ભાવથી વિધવાપણું લક્ષથી આબરૂ તેજ અને સંપત્તિ પાંચમા ભાવથી સંતતિનું સુખ દુઃખ સાતમા ભાવથી સ્વામીનું સુખ દુઃખને નવમા ભાવથી સ્ત્રીઓને પ્રવ્રજ્યા (યોગિની) યોગ વિગેરે જોવાય છે બાકીનું કળાદેશ બીજા ભાવોનું તથા યોગોનું ચતુ કળ પુરૂષો અને સ્ત્રીઓનું સરખું છે.

(૩૧૪) સ્ત્રીઓના સદ્ગુણો વિષે.

શુકેન્દુલે રૂપગુણાભિરામા કલાવતિ ભવ બુધોદયેતુ ।
લગ્ન સ્થિતા ભવ બુધા મુરેભ્યા જાતાંજનાસર્વગુણપ્રસિદ્ધા ॥

અર્થ—લગ્નમાં ચંદ્ર અને શુકની રાશી હોય તો રૂપ અને સદ્ગુણોથી આનંદ આપનારી થાય લગ્નમાં શુક કે બુધની રાશી હોય તો બારીક કળાઓમાં કૃશળ થાય લગ્નમાં શુક બુધ અને શુક હોય તો તે સ્ત્રી સર્વ સારા ગુણોથી સર્વ જગોયે સારી પ્રસિદ્ધતા મેળવનારી થાય છે.

વાચસ્પતૌ નવમ પંચમ કેન્દ્ર સંસ્થે ।
તુર્જાદિકે ભવતિ સ્ત્રીસ સમન્વિતાય ॥
સાધ્વી સુપુત્રજનની સુખીની ગુણાઢયા ।
વૃન કલ દ્વયચક્ર સ્ફરિણી ભવેત્સા ॥

અર્થ—શુક પાંચમે નવમે અથવા કેન્દ્રમાં સ્વમહાદિકે ઉત્થનો હોય તો સારા આચરણવાળી સારા છોકરાઓને જન્મ આપનારી નીતિવાળી સુખી ગુણવતી ને બને કુળમાં એટલે પિયરને સાસરીમાં ચક્ર મેળવનારી થાય છે.

(૩૧૫) સ્ત્રીઓના સુખદુઃખ વિષે

યદિ શુભ કર દૃષ્ટા શિલ્પિની શુદ્ધ ચિત્તા ।
સતત મિત્ર સલિજ્ઞ ચારુમૂર્તિઃ સુપુત્રા ॥
ખડુ ધન શુભચક્રા વદન્તે વદન્તે સર્વ ।
મજતિ શુભ શતાનાં ભાજનત્વં ચ હોરા ॥

અર્થ—લગ્ન ઉપર શુભ ગ્રહોની દૃષ્ટિ હોય તો હુન્ન-
માં કુશળ શુદ્ધ મનવાળી હમેશા સહચતાવાળી ખડુ સુંદર
રૂપવતી સારા છોકરાઓવાળા ધનવાળી સુખવાળી પોતાના
સ્વામી સાથે પ્રીતિ રાખનારી ને સેંકડો આશીર્વાદો મેળ-
વનારી થાય છે.

અન્દ્રે સ્ફટકે કોદયેચ બલિભિઃ શુકગ્રભવેન્દુભિઃ ।
નાનાશાસ્ત્ર કલારસમ્પત્તિપુરા વિખ્યાત તેજસ્વિની ॥

અર્થ—લક્ષમાં ચંદ્ર કર્ક રાશીનો હોય કે શુક્ર બુધ, શુક્ર યા ચંદ્ર બળવાન હોય તો તે સ્ત્રી ઘણા પ્રકારના શાસ્ત્ર અને કળાઓમાં કુશળ પ્રખ્યાત ચતુર અને તેજવાળી થાય છે.

ભાષ્યાસ્થાઃ શુભભેદરાઃ સ્મરગતે પાપેષ્ટમસ્યેષ્ઠવા ।

ભર્તૃ શ્રી બહુપુત્રસૌખ્ય વિભવે સાર્દ્ધ ચિરં જીવતિ ॥

કૂરે બન્ધુ મૃદ્ધોપગૈર્બન્ધુ મૃત પ્રાપ્ત્વા ભવત્યર્જુના ।

આપે વા કહેકોઢયે પતિ મૃત પ્રાપ્ત્યા હરિદ્રા નિવતા ॥

અર્થ—નવમા ભાવમાં શુભ ગ્રહો હોય અને સાતમા આઠમા ભાવમાં કોઈ પાપગ્રહ હોય તો તે સ્ત્રી સ્વામીનું લક્ષ્મીનું અને પુત્રો વિગેરેનું સાડું મુખ ભોગવનારી વૈશવોવાળી ને લાંબો વખત જીવનારી જાણવી

પાપગ્રહો થોથા સ્થાનમાં હોય તો તે સ્ત્રીને ઘણાં છોકરાં થાય છે પણ લક્ષમાં કર્ક કે ધનરાશી હોય તો સ્વામી અને પુત્રો તરફથી દુઃખ ભોગવનારી હરિદ્રી થાય છે.

ગા સિદ્ધાસિ વધૂદયે મૃતગતે ચન્દ્રેષ્ઠ પુત્રાન્વિતા ।

પાપેષ્ટ શુભોદયાષ્ટમગતે હરિષ ચોક્કાકુલા ॥

સૌમ્યા સૌમ્ય મૃતેશ્ચ મિશ્રકલિની સૌમ્યેઃ શુભશ્રીયુતા ।

પુત્રેશૃંગિતેતનો રિપુપતૌ શસ્ત્રેષુ મૃત્યુભવેત ॥

અર્થ—લક્ષમાં વૃષભ, સિંહ, વૃશ્ચિક કે કન્યારાશી હોય અને પાંચમા ભાવમાં ચંદ્ર હોય તો તે સ્ત્રી થોડાં છોકરાં વાળી થાય છે. અને પાપગ્રહો આઠમાભાવથી નવમા ભાવમાં કે લક્ષથી આઠમા ભાવમાં હોય તો હરિદ્રી અને દિવળીરીમાં રહેવાવાળી થાય છે પણ ઉપર કહેલાં સ્થાનોમાં શુભ તેમ પાપગ્રહ હોય તો મિશ્રકળને પામે છે તેમજ તે સ્થાનોમાં ફક્ત શુભગ્રહો જ રહેલા હોય તો ભાગ્યવાન ને સુખી થાય છે પણ જો પાંચમાનો સ્વામી છટે હોય ને છઠ્ઠાનો સ્વામી લગ્ને હોય તો તે સ્ત્રીનું શસ્ત્રથી મૃત્યુ થાય છે.

• ગુણે લગ્ન નિશાકરી યદિ વર સ્ત્રીરૂપ શિલાન્વિતા ।
 સૌમ્યા લોકિત સંયુતો ગુણવતી સાધ્વી ચ સંપદ્યુતા ॥
 આજ્ઞાદે પુરૂષાકૃતિચ ચપલા યુગેષ્ટિતા પાપીની ।
 પાપ બોમ ચરેણ વીક્ષિત યુતી જાતા દુરાચારિણી ॥

અર્થ—લગ્ન અને ચંદ્ર બન્ને એકી રાશીમાં હોય તો તે સ્ત્રી રૂપવતી ને શીયળવતી હોય છે જે બેકી રાશીનું લગ્ન અને ચંદ્રમા હોય ને શુભગ્રહો જોતા હોય કે સાથે બેઠા હોય તો ગુણવતી હુશીયાર સંપત્તિવાળી સાધ્વી સમાન સર્વ પ્રકારે સંપત્તિયુક્ત થાય છે ને લગ્ન અને ચંદ્ર બન્ને એકી રાશીના હોય તો પુરૂષ જેવી આકૃતિવાળી વિલ્કળ પુરૂષ જેવાં આચરણવાળી ને પાપી કામ કરવાવાળી થાય છે ને તેની સાથે પાપગ્રહ બેઠા હોય કે જોતા હોય તો ખરાબ ચાલની થાય છે.

(૩૧૬) સ્ત્રીઓને પતિના સુખ દુઃખ વિષે.

યસ્યા મન્મથ મન્દિરે ગતબલે શૂન્યે ખલાલોકિતે ।
 સૌમ્યબોમનિવાસદષ્ટિ રહિતે ભર્તા નરઃ કે ભવેત ॥
 કદીભાસ્યાત્પતિરસ્તથે શશિમુતે સાકર્ત્તમજે દુર્લભા ।
 બન્ધ્યા વા તદ્વણી ચરે મદયદે નિત્ય પ્રવાસાન્વિતઃ ॥

અર્થ—સાતમા ભાવમાં કેઈ નિર્જળ ગ્રહ હોય ને પાપગ્રહો જોતા હોય ને શુભગ્રહો જોતા ન હોય તો તે સ્ત્રીનો સ્વામી ખરાબ ચાલનો થાય છે.

• બુધ સાતમે હોય તો તે સ્ત્રીનો સ્વામી નપુંસક ચા શનિ સાથે હોય તો સ્વામી તરફથી તિરસ્કાર પામનારી કે વાંજણી થાય છે. સાતમે ચરારાશી હોય તો તેનો સ્વામી હુમેશાં પરદેશમાં સુસાકરી કરનારો થાય છે.

સ્વામી ભાસ્વતિ કામગે મુદુરતિકીકાવિના દીપતિઃ ।
 ચન્દ્રે સૌમ્ય મુપેતિ બૃભિ તનયો ભરે વધુ તત્પરઃ ॥
 વિદ્વાન ચન્દ્રમુતે જીતેન્દ્રિયવરો જીવે મદસ્થાનગે ।
 શુકે કાન્તવપુઃ સુખી ચ રવિજે વૃધ્ધોઽતિ મુખેભિવેત ॥

અર્થ—નવમાંસ કુંડળીમાં સાતમા ભાવે પોતાની રાશીમાં સૂર્ય હોય તો રીકા વચન બોલનાર નરમ સ્વભાવનો મોજ શોખવાળો વ્યંદ્ર હોય તો સુખી મંગળ હોય તો પોતાની સ્ત્રીને નહિ ચાહનારો બીજી સ્ત્રીઓમાં લંપટ યુધ હોય તો વિદ્વાન શુદ્ધ હોય તો એક સ્ત્રીવાળો છતેન્દ્રિય શુદ્ધ હોય તો સુંદર શરીરવાળો કામી અને શનિ હોય તો તે સ્ત્રીનો સ્વામી વૃદ્ધ અવસ્થાવાળો પતિ થાય છે.

સ્થા-માઠવાર્ધો શુભવાન્ પ્રગલ્ભો ભમિતરાશ્યશકભતમુત્યઃ ।
સૌરેડસ્તગે સ્વાંશ શુહોપયાતે વૃધ્ધોર્જતમૂર્ખઃ પતિરેવ તસ્થાઃ ॥

અર્થ—જન્મકુંડળીના સાતમા ભાવમાં જે રાશી હોય તેજ રાશી નવમાંસ કુંડળીમાં લગ્ને હોય તો તે સ્ત્રીને કામળ શરીરવાળો શુભવાન ને ગભીર સ્વામી મળે છે.

પોતાના નવ માંસમા સાતમે શનિ હોય તો તેને વૃદ્ધ અને બહુ મૂર્ખ સ્વામી મળે છે.

દુઃસ્થૈઃ ધર્મશુભેશ દેવસચિવૈ ભતર્ગતાશુર્ધવેત્ ।
દીર્ઘાયુધનવાન્ ત્રિકોણ શુભગે કેન્દ્ર સ્થિતૌ વાયાતિ ॥
વિદ્વાન્ બોધન વાહનૈશ સહિતૌ સારાક્ષ્ણે કર્ષકઃ ।
સ્વભાન્તુ વ્યજસંયુતૌ યદિભક્ષઃ સારીચર સ્થોરશ્ચ ॥

અર્થ—જન્મકુંડળીમાં ખરાબ સ્થાન (૬-૮-૧૨) માં નવમા ભાવનો સ્વામી અને શુદ્ધ જંને હોય તો તે સ્ત્રીનો સ્વામી આયુષ્ય વિનાનો ભણુવો પણ કેન્દ્ર (૧,૪,૭,૧૦)માં કે ત્રિકોણ (૫, ૬) માં જંને હોય તો તેનો પતિ લાંબા આયુષ્યવાળો ધનવાન થાય છે.

નવમા ભાવનો સ્વામી અને શુદ્ધ યુધ કે ચોથા ભાવના સ્વામી સાથે હોય તો તે સ્ત્રીને વિદ્વાન પતિ મળે છે ને મંગળ થા શનિ સાથે હોય તો ખેડત જેવો મળે છે. અને રાહુ કે કેતુ સાથે હોય તો લુપ્ત અને છઠ્ઠા ભાવના

સ્વામી સાથે હોય તો તે સ્ત્રીને સ્વામી ચોરોનો ઉપરી થાય છે.

ગૌરાંજ્ઞપતિઋતમે દિનકરે કામી સરોવેશ્વરઃ
અન્દ્રે રૂપશુદ્ધાન્યતઃ કૃષાત્તુભોગી રૂગાર્તો ભવેત્ ॥
નમ્રઃ કંરરસોલસઃ પદુવચઃ સંરજકાન્તિ કુન્દે ।
વિદ્યા વિત્તશુભ્ર પ્રપંચ્યરશિકઃ સૌમ્યેભદ્ર સ્થાનમે ॥

અર્થ—સૂર્ય સાતમે ભાવે હોય તો તે સ્ત્રીને ગૌર શરીરનો કામી અને ક્રોધી આંખોવાળો સ્વામી મળે અંદ્ર હોય તો રૂપવાન, શુભ્રવાન, દુર્બળ શરીરનો ભોગી અને રોગી મળે મંજળ હોય તો ગંભીર, ઘાનદ્રી કામ કરનાર આગચુ બદ્ધી બોલનારો, રાતા રંગના અગવાળો મળે ને શુદ્ધ સાતમા સ્થાનમાં હોય તો તેનો સ્વામી શ્રોષીન, વિદ્યાવાળો, ધનવાન, શુભ્રવાન ને પ્રપંચી મળે છે.

દીર્ઘાશુર્નૃપતુલ્ય વિત્તવિભવઃ કામી ચ બાલ્યેશુરઃ ।
કાન્તો નિત્યવિનોદ કેલિચતુરઃ કાલ્યે કવિ કમાપતિઃ ॥
મન્દે વૃદ્ધ કલેવરેઽસ્થિરતત્ત્વ પાપીપતિઃ કામમે ।
રાહો વા શિખિનિ સ્થિતે મલીન ધીર્નાચોઽધવાનત્સમઃ ॥

અર્થ—શુદ્ધ સાતમા ભાવમાં હોય તો તે સ્ત્રીને સ્વામી લાંબા આયુષ્યવાળો, રાખના જેવો ધન અને વૈભવવાળો, બાલ્યાવસ્થામાં કામી મળે શુદ્ધ હોય તો પોતાની સ્ત્રીને વહાલો ખુશમિલ્લછ, મરકરી કરવામાં ચતુર કવિ જનો જીપર સ્વામીપણું કરનારો મળે રાહુ કે કેતુ સાતમે હોય તો તે સ્ત્રીને મલીન બુદ્ધિવાળો નીચ અથવા નીચ જેવાં કામ કરનારો મળે છે.

રાજમાત્ય વરાજના ચદિ શુભે કામંગતે કન્યકા ।
મારસથે તુ શુભત્રયે શુભવતી રાણી ભવેદ્ભૂપતેઃ ॥

અર્થ—સાતમે શુભચંદ્ર હોય તો રાજના પ્રધાનની સ્ત્રી થાય છે જો સાતમે ત્રણ શુભચંદ્ર હોય તો મહા શુભ-વાળી રાજની રાણી થાય છે.

(૩૧૭) સ્વામીથી ત્યાગ થનારી સ્ત્રીઓ વિષે.

બલહીનેસ્તતમે પાપે સૌમ્ય ગ્રહ નિરીક્ષિતે ॥

પત્યા વિસૃજ્યતે નારી નીચારીસ્થ ચ વૈરિણી ॥

અર્થ—સાતમે ભાવે નિર્જળ પાપગ્રહ હોય ને શુભ ગ્રહો ભેતા હોય તો તેનો સ્વામી તેને તબે છે પણ સાતમે રહેલો નિર્જલ પાપગ્રહ નિચનો કે શત્રુની રાશીનો હોય તો પોતાના સ્વામી સાથે વિરોધ રાખનારી થાય છે.

ભીસ્યુષ્ઠા મહનસ્થિતે દ્વિનકરે શત્રુશૃહા લોહી તે ।

વિધેસ્તાવનિબે વધુરમણ્યોરન્યોન્યવૈરં તુ વા ॥

અર્થ—સાતમા ભાવમાં સૂર્ય હોય ને તેને શત્રુગ્રહો ભેતા હોય તો તેનો સ્વામી તેને તબે છે ભે તે પ્રમાણે મંગળ હોય તો તે વિધવા થાય છે ચા સ્ત્રીપુરુષ પરસ્પર વૈર રાખનારાં થાય છે.

સૌમ્યા સૌમ્યશ્રુતે કલત્ર ભવને જાતા પુનર્જ્ઞઃ શનૌ ।

કામસ્થે રિપુ વીક્ષિતેત્વવિધવા જાતા જરાંગમ્ભતિ ॥

અર્થ—સાતમા ભાવમાં શુભ અને પાપગ્રહો રહ્યા હોય તો તે સ્ત્રી પોતાના લગ્ન કરેલા પતિને સુકી બીભ પુરુષ સાથે નાતરૂં (પુનરલગ્ન) કરે છે ને સાતમા ભાવમાં શની શત્રુગ્રહોની દ્રષ્ટિમા હોય તો લાંબી સુકત સુધી કુવારી રહે અથવા વૃદ્ધ થતાં સુધી પણ કુવારી રહે છે.

(૩૧૮) વિધવા ને અભિચારી સ્ત્રીઓ વિષે.

પુરૂષસ્થા ગગનાઢના શુભકરા રન્મે શે પાપેવધુ ।

વૈધવ્યં સમુપૈતિ પાપભવને પાપગ્રહા લોહકિતે ॥ ૧ ॥

રન્મે શાંશપતૌ ખલે ચ વિધવા નિઃસંશયો ભામિનિ ।

સૌમ્યે રન્મગતે સમૈતિ તરૂણી પ્રાગેવ મૃત્યુપતે ॥ ૨ ॥

અર્થ—જેની જન્મકુંડળીમાં શુભગ્રહો ઉચ્ચના હોય પણ આઠમે ભાવે પાપગ્રહ પાપગ્રહની રાશીમાં હોય અને

પાપઅહો જોતો હોય તો તે સ્ત્રી વિધવા થાય છે ને આઠમાનો સ્વામી નવમાંસ કુંડળીમાં જે રાશીમાં હોય તે રાશીનો સ્વામી પાપઅહો હોય તો તે સ્ત્રી સંશય વિના વિધવા થાય છે પણ આઠમા સ્થાનમાં જો શુભઅહો હોય તો નાની ઉંમરમાં સ્વામી પહેલાં મરણ પામે છે.

કૂરઅહો રસ્તગતેઃ સ્મસ્તૌ વિલગ્નરાશે વિધવા ભવેતસા ।
મિત્રૈઃ પુનર્જીવિહ જાતકન્યા પત્યુ ઝિજ્ઞતા હ્રીનમ્ભૈ રસચિદઃ ॥૩૩॥

અર્થ—સર્વે પાપઅહો લગ્નથી સાતમે હોય તો વિધવા થાય, મિત્ર જોટલે શુભ અને પાપઅહો સાતમે હોય તો તે સ્ત્રી ફરીથી લગ્ન કરનારી (પૂનર્જીવિહ) થાય છે.

પાપઅહો નિર્જળી યદ્ સાતમે રહ્યા હોય તો તે સ્ત્રીનો સ્વામી તેને તણ દે છે.

સ્ત્રી જન્મ લગ્નાન્મદગે રાશાઃ શુકારચુકતે ચક્રિ જાતકન્યા ।

સા પત્યનુજ્ઞાપર ગામિનિ સ્યાત્સૌરાર ભાંશોપગતે તયૈવ ॥૪૪॥

અર્થ—ચંદ્ર યા લગ્નથી સાતમે શુક્ર અને મંગળ સાથે હોય તો તે સ્ત્રી પોતાના સ્વામીની રબથી બીજા પુરુષ સાથે પ્રીતિ કરનારી થાય છે તેમજ ચંદ્ર સાનમા ભાવમાં મંગળ કે શનિની રાશી કે નવમાંસમાં હોય તો પણ ઉપર પ્રમાણે પર પુરુષની પ્રીતી કરનારી તે સ્ત્રી થાય છે.

સૌરાર ભાંશો પગતમેહપુ શુકેન્દુ ચુકતેષ્વ શુભનૃહેષ્ઠ ।

જાતા કુલાચાર શુભૈવિહિના માત્રા ચ સાકં વ્યભિચારણી

અર્થ—લગ્ન યા લગ્નને નવમાંસ શનિ કે મંગળની રાશીનો હોય ને તેમાં ચંદ્ર કે શુક્ર પાપઅહોની સાથે બેઠા હોય તો પોતાના કુળનો આચાર અને શુભોને તળનારી અને માતા સાથે રહી વ્યભિચાર કરાવનારી થાય છે.

કામા સકત મનસ્વિની ચ વિધવા પાપ દ્વયે સ્પૃતમે ।

પશ્ચાત્પ્રાપ્તિ વધ કરોતિ કુલા પાપત્રયે આસ્તમે ॥ ૬ ॥

અર્થ—સાતમે જો પાપઅહો હોય તો કામની ઈચ્છા-

વાળી ઇચ્છા પ્રમાણે કરનારી ને વિધવા થાય છે ને સાતમે ત્રણ પાપગ્રહો હોય તે અનીતિવાળી અને આખરે સ્વામીનો નાશ કરનારી થાય છે.

અન્યો ન્યાસગતો સિતાર્કતન્યા વન્યોન્ય દુષ્ટો ટુવા ।

કુલો ચાણ્ય ભાગ ભતવનિત । કામાગ્નિ તપ્તા ભવેત્ ॥ ૭ ॥

અર્થ—નવમાંશ કુંડળીમાં શુક્ર અને શનિ એક બીજાની રાશીમાં હોય અથવા એક બીજાને ભેટા હોય તો કે કુંભ-રાશીના આદ્યમા નવમાંશમાં જન્મેલી કન્યા બહુ કામની ઇચ્છાવાળી થાય છે.

(૩૧૬) દિક્ષા યોગવાળી સ્ત્રીયો વિષે.

કામ સૌરથવા વિલગ્ન ભવનાદર્શ સ્થિતેઃ ખેચરૈઃ ।

પ્રમલ્યા મુપચાતિ જન્મસમયે પાણિશુદ્ધે ચિન્તયેત્ ॥૧॥

અર્થ—જન્મકુંડળીના લગ્નથી સાતમે અથવા નવમે ભાવે ગ્રહો રહેલા હોય તો તે સ્ત્રીને પ્રવલ્યા યોગ ઓટલે સન્યાસી થઈ ભક્તિ કરનારી થાય છે તે જન્મકુંડળીનો લગ્ન વખતે પણ વિચાર કરવો ॥

પાપેઽસ્તે નવમગત ગ્રહસ્ય તુલ્યાં પ્રમલ્યામુપચિ રૂપેત્યસંશયેન ઉંધાલે વરણુ વિધૌ પ્રદાનકાલે ચિન્તાયામપિ સકલવિધયમેતત્ ॥

અર્થ—સાતમા ભાવમાં પાપગ્રહ હોય ને નવમા ભાવમાં કોઈ ગ્રહ રહ્યા હોય તો તે ગ્રહની દિક્ષાનો વૈરાગ્ય તે સ્ત્રીને સંશય વિના પ્રાપ્ત થાય છે. તે સ્ત્રીના વિવાહ વખતે સગપણ વખતે કન્યા દાન સમયે કે સ્ત્રી સંબંધી પ્રશ્ન પુછે તે સમયે ઉપર જણાવેલું કૃણ વિચારી કહેવું.

(૩૨૦) સ્ત્રીયોને ગર્ભપાત મા ગર્ભ નહી રહેવા બાબત.

લગ્ને સૂર્ય હોય અને શનિ સાતમે હોય તો ગર્ભ રહે નહિ.

સૂર્ય તથા શની સાતમા સ્થાને હોય, શુક્રની દ્રષ્ટિ વિનાનો ચંદ્ર કશમા ભાવે હોય તોપણ ગર્ભ રહે નહિ.

ચોથા અને છઠ્ઠા સ્થાનમાં શનિ તથા મંગળ હોય તોપણ ગર્ભ રહે નહિ.

ઉપર જણાવેલા યોગો છતાં ગર્ભ રહે તો ૫ નાશ થાય.

(૩૨૧) વિષ, કન્યા-યોગ સ્ત્રી વિષે.

(વિષ કન્યા સ્ત્રી વિધવા અથવા તો વંધ્યા થાય છે.)

આસ્ટ્રેષા, કૃતિકા અને શતતારકા નક્ષત્રમાં; રવી, શની અને મંગળવારે; ખીજ, સાતમ અને બારસે જે કન્યા જન્મે તે વિષકન્યા જાણવી. આસ્ટ્રેષા નક્ષત્ર, રવીવાર અને ખીજને દિવસે જન્મેલી કૃતિકા, શનીવાર અને સાતમને દિવસે જન્મેલી, શતતારકા મંગળવાર અને બારસને દિવસે જન્મેલી, વિશાખા, રવીવાર અને બારસે જન્મેલી, શતતારકા, મંગળવાર અને સાતમે જન્મેલી, અને આસ્ટ્રેષા શનિવાર અને ખીજને દિવસે જન્મેલી, કન્યા વિષ કન્યા જાણવી.

જન્મકાળે મંગળ નવમા ભાવે હોય, શની લક્ષમાં હોય અને સૂચ પાંચમા સ્થાને હોય તો તે સ્ત્રી વિષકન્યા જાણવી.

જન્મકુંડળીમાં જે શુભ ગ્રહ લગ્ને હોય, ઠશમાસ્થાને એક પાપગ્રહ હોય અને જે પાપગ્રહો છઠ્ઠા ભાવે હોય તો તે પણ વિષકન્યા જાણવી.

જન્મકુંડળીમાં લગ્ન સ્થાનથી અથવા ચંદ્રમાથી સાતમાનો સ્વામી અથવા શુભગ્રહ સાતમાજ સ્થાનમાં હોય તો વિષકન્યા યોગનો ભંગ થાય છે.

જે સ્ત્રીનો જન્મ બારસ, રવીવાર અને શતલિખા નક્ષત્રમાં અથવા સાતમ, મંગળવાર અને વિશાખા નક્ષત્રમાં, અથવા ખીજ, શનિવાર અને આસ્ટ્રેષા નક્ષત્રમાં થયો હોય તેને વિષકન્યા કહેવી.

જે સ્ત્રીનો જન્મ બીજા, ખારસ અને સાતમ તિથીમાં, આશ્લેષા કૃતિકા શતભિષા નક્ષત્રોમાં, રવી, મંગળ કે શનિ-વારના રોજ થયો હોય તે સ્ત્રીને વિષકન્યા કહેવાય છે.

હવે શત્રુબહુની રાશીના જે શુભઅહો રહ્યા હોય અથવા હવે શત્રુબહુની રાશીનો એક પાપઅહો હોય તેા આ કન્યાને વિષકન્યા બોલવી.

વિષકન્યા નિર્ભાંગી, દુઃખી, વિધવા, વ્યભિચારિણી અને સંતાનના દુઃખવાળી થાય છે. તે જે ઠેકાણે રહે તે ઠેકાણે દુઃખ થાય, એટલે તે સ્ત્રી નહારાં પગલાંની સમજવી. પણ હવે અથવા અદ્યથી સાતમા ભાવનો સ્વામી સ્વઅહુનો થઈ રહેલો હોય તેા ઉપરના વિષકન્યાના દોષ નહતા નથી.

(૩૨૨) સ્ત્રી યોનીમાં રોગ થવા વિષે.

ક્ષિતિ તનય નવાંચે લગત સમમર્થે ।

કિનકર યુધ દ્રષ્ટે વ્યાધિ યોનિ પ્રજાતા ॥૧॥

અર્થ—લગ્નથી સાતમે મંગળનો નવમાંસ હોય ને સૂર્ય યુધ જોતા હોય તેા તે સ્ત્રીના શુદ્ધ (હુપા) ભાગમાં રોગ થાય છે.

(૩૨૩) સ્ત્રીપુરુષનું સાથે મર્ણુ થવા વિષે.

રન્ધ્રે મિશ્રભલે શુભાશુભ ખગે શલોઠિતે વા યુતે ।

દમ્પત્યૈઃ સમકાલ મૃત્યુમખિલ જ્યોતિર્વિઃ સંવિદુઃ ॥૧॥

એકસથે મદ લમપૌ ચ ચદિ વા લમ સ્થિતિ કામપે ।

કામસથે તત્તપે શુભ મહુચુતે મૃત્યુસ્યપૌ સ્તુલ્યતઃ ॥૨॥

અર્થ—આઠમા ભાવમાં શુભ અને પાપઅહો બળવાન હોય કે તેમની દષ્ટિ આઠમા ભાવ પર હોય તેા તે મિશ્ર-ફળ યોગ ગણાય છે તેથી સ્ત્રી અને તેનો સ્વામી સાથે મરણ પામે એમ જોશીએ કહે છે.

સાતમાનો અને લગ્નનો સ્વામી એક ભાવમાં હોય કે

સાતમાનો સ્વામી લગ્નમાં અથવા લગ્નનો સ્વામી ત્રાતમે હોય ને તેમાં શુભઅહો બેઠા હોય તો તે સ્ત્રી પુરુષનું સાથે મરણ થાય છે.

(૩૨૪) સ્ત્રીનું મૃત્યુ થવા વિષે.

સત્ત્વર્થગેષુ સ્વયમેવસા સ્ત્રી વિપદતે તત્પરિપાક કાલે ।

રન્ધ્રસ્થતન્નાથ ત દંશપાનાં, દશાપહારે મૃતિ માહુરાયાઃ॥૧॥

અર્થ—શુભઅહો બીજા ભાવમાં હોય તો તે અહોની દસામાં સ્ત્રી પોતે હાથે જ મરણ પામે છે.

આઠમે રહેલા અહની અથવા તેના સ્વામીની કે નવ-માંસ કુંડળીમાં જે રાશી હોય તેના સ્વામીની દશા અન્ત-દશામાં પંડીતો મર્ણુ કહે છે.

વિશેષ—જન્મકુંડળીમાં મંગળની રાશી (૧,૮)માં ચંદ્ર પાપઅહની કર્તરીમાં હોય તો તે સ્ત્રીનું સસ્ર કે અગ્નિથી મૃત્યુ થાય છે.

કન્યારાશીમાં ચંદ્ર હોય ને તેને સૂર્ય પાપઅહ કેખતા હોય કે તેમની લેગા બેઠા હોય તો તે સ્ત્રીનું અંધનથી મૃત્યુ થાય છે.

કર્કરાનીશીમાં શનિ અને મકર રાશીમાં ચંદ્ર હોય તો જલંદરના રોગથી તે સ્ત્રી મૃત્યુ પામે છે.

ચંદ્રથી દશમા સ્થાનમાં સૂર્ય અને ચૌથા સ્થાનમાં મંગળ હોય તો તે સ્ત્રીનું ઉચ્ચી જગ્યાએથી પડવાથી મૃત્યુ થાય છે.

ચંદ્ર અને સૂર્ય દ્વિસ્વભાવ રાશીમાં હોય અને તેને પાપઅહની દષ્ટિ કે સમાગમ હોય તો તે સ્ત્રી જળમાં ડુબવાથી મરણ પામે છે.

ચંદ્રથી બીજે મંગળ, સાતમે જુધ, અને ચોથે શનિ હોય તો તે સ્ત્રીનું કુવામાં પડવાથી મૃત્યુ થાય છે.

હીઓની બાબતમાં શુકથી સામ્રાજ્ય, સૂર્યથી સસરાજ્ય,
લગ્નથી શરીરજ્ય, ચંદ્રથી મનજ્ય અને સાતમા ભાવથી તથા
- સાતમા ભાવના સ્વામિથી હીના પતિજ્ય મુખ દુઃખ જોવાય છે.

(૩૨૫) સામ્રા, સસરા, દિયર ને જોકનો મર્ણુયોગ

કરનાર હીયો વિષે.

જે છોકરી મુળ નક્ષત્રના પ્રથમના ત્રણ ભાગ (ચર્ણ)
માં જન્મે તે તેના સસરાનો નાશ કરે છે. અશ્લેષા નક્ષત્ર-
ના છેલા ત્રણ ભાગમાં જન્મે તે તેની સામ્રાજ્ય નાશ
કરે છે, જેણે નક્ષત્રના છેલા એક ભાગમાં જન્મે તે તેના
જોકનો નાશ કરે છે અને વિશાખા નક્ષત્રમાં જન્મેલી તેના
દિયરનો નાશ કરે છે.

પ્રકરણ ૨૨ મું.

(૩૨૭) જન્મકાળની મહાદશા કાઢવા વિષે.

ગુર્જર કન્ધ સૌરાષ્ટ્ર પાંચાલે સિંધુ પર્વતે ।

એતેજ્જટોત્તરીમાદ્યા અન્ય વિશોત્તરીમતા ॥ ૧ ॥

અર્થ—ગુજરાત, કન્ધ, સૌરાષ્ટ્ર, (કાઠીયાવાડ) પાંચાલ,
સિંહાદ્રિ પર્વત, એ સર્વ દેશોમાં હમેશાં અષ્ટોત્તરી (૧૦૮)
વરસનું દશા પ્રમાણ ગણવાથી તે દશાનું ધરાબર ફળ મળે
છે ને બાકીના દેશોમાં વિશોત્તરી (૧૨૦) વરસનું દશા
પ્રમાણ ગણવાથી તેનું ફળ ધરાબર મળે છે જેથી આમત
ધણા વિદ્વાનો એ માન્ય કરેલો છે.

(૩૨૭). આષ્ટોતરી મહાદશા કાલવાનો કોઠો.

ચંદ્ર.	રવિ	મં.ક.	મંગળ	શુક્ર	શનિ	ગુરુ	રાહુ	કુજ
ક્યાં ક્યાં ન નક્ષત્રમાં દશા જોસે.	આદ્યો. પુનર્વસુ. પુષ્ય આશ્લેષા.	મૃગશીર. પ. ફાલ્ગુ- ની. છંદ ફાલ્ગુની.	હસ્ત. ચિત્રા. સ્વાતિવિશાખા	અશ્વિ. મૃગશીર. મૃગશીર.	ઉત્તર. પૂર્વાષાઢા. અભિ- રાષાઢા અભિ- જીત અવજી.	ધનિષ્ઠાચતુર્તાર મા પુર્વાભાદ્રપદ	ઉત્તરભાદ્રપદ રેવતી. અશ્વિ- ની. ભરણી.	મૃતિકા. રોહિણી મૃગશીર.
કેટલા વરસ ની દશા ?	૬	૧૫	૮	૧૭	૧૦	૧૬	૧૨	૨૧
દરેક નક્ષત્ર કેટલા વર- સનું ?	૧૧	૫	૨	૫-૮ માસ	૨૧	૬-૪ માસ	૩	૭
દરેક નક્ષ- ત્રની એક ઘડીએ કેટ- લા કલાકા જોણ થાય	૯	૩૦	૧૨	૩૪	૧૫	૩	૧૮	૪૨

કોઠો જોવાની સમજ—રવિની નીચે ચાર નક્ષત્રો છે તે રવિનાં સમજવાં, તેની નીચે ૬ છે એટલે રવિની મહા-દશા ૬ વર્ષની છે, તે નીચે ૧૧ સૂકેલો છે એટલે દરેક નક્ષત્રનું હોઠ વર્ષ છે, તે નીચે ૮ છે એટલે દરેક નક્ષત્રની એક ઘડીએ ૮ દિવસ જોણ થાય છે એમ સમજવું. એ પ્રમાણે દરેક ચંદ્ર માટે સમજી લેવું.

હવે ઉપલા કાળલામાં, બાળકનો જન્મ ચિત્રા નક્ષત્રમાં ૧૨ ઘડી ને ૫૧ પળ જતાં થયો છે તો કોઠામાં જણાવ્યા મુજબ ચિત્રા નક્ષત્ર મંગળનું છે તો મંગળની મહાદશામાં બા-ળકનો જન્મ થયો એમ સમજવું, પરંતુ ઉપર જણાવ્યા મુજબ ચિત્રા નક્ષત્રની ૧૨ ઘડી અને ૫૧ પળ તો લોગવાઈ ગયેલી છે તો કોઠામાં જણાવ્યા પ્રમાણે મંગળના ખાનામાં દરેક નક્ષત્રની એક ઘડીએ ૧૨ દિવસ જોણ થાય છે. તે હિસાબે ગણતાં ૧૨ ઘડી અને ૫૧ પળના ૧૫૪ દિવસ થયા એટલે—૫ માસ

અને ૪ દીવસ થયા. તે અને મંગળનાં ચાર નક્ષત્ર પૈકીનું પહેલું નક્ષત્ર હસ્ત છે તેનાં ૨ વરસ લોગવાઈ ગયાં એટલે કુલ ૨ વરસ ૫ માસ ને ૪ દીવસ પુર્વે જન્મમા લોગવાઈ જતાં ચાલુ જન્મમાં મંગળની હસા વરસ ૮ મધેથી બાક કરતાં ૫ વરસ ૬ માસને ૨૬ દીવસ બાકી રહ્યા તે ચાલુ જન્મના દીવસથી લોગવવાનાં સરૂ થયાં એમ જાણવું આ પ્રમાણે જે નક્ષત્રમાં જન્મ થયો હોય તે નક્ષત્રના મથાળે લખેલા ગ્રહની હસા નકી કરવી

(૩૨૮) અઠોતરી મહાદશામાં આવતી અંતરદશાઓના કોડા.

સુર્યની માહા દશા વર્ષ ૬ ની તેમા આવતી અંતર દશાઓ				ચંદ્રની મહા દશા વર્ષ ૧૫ ની તેમા આવતી અંતર દશાઓ				મંગળની મહા દશા વર્ષ ૮ ની તેમા આવતી અંતર દશાઓ				બુધની માહા દશા વર્ષ ૧૭ ની તેમા આવતી અંતર દશાઓ			
અ	વ	મા	દિ	પ્ર	અ	વ	મા	દિ	પ્ર	અ	વ	મા	દિ	પ્ર	અ
૧	૦	૪	૦	૦	અ	૨	૧	૦	૦	સુ	૦	૭	૩	૨૦	અ
૨	૦	૧૦	૦	૦	સુ	૧	૧	૧૦	૦	અ	૧	૩	૩	૨૦	સુ
૩	૦	૫	૧૦	૦	અ	૨	૪	૧૦	૦	સુ	૧	૮	૨૬	૪૦	અ
૪	૦	૧૧	૧૦	૦	સુ	૧	૪	૨૦	૦	અ	૧	૪	૨૬	૪૦	સુ
૫	૦	૬	૨૦	૦	અ	૨	૭	૨૦	૦	સુ	૧	૧૦	૨૦	૦	અ
૬	૦	૧	૨૦	૦	સુ	૧	૮	૦	૦	અ	૧	૬	૨૦	૦	સુ
૭	૦	૮	૦	૦	અ	૨	૧	૧	૦	સુ	૧	૫	૧૦	૦	અ
૮	૦	૧	૨	૦	સુ	૧	૧૦	૦	૦	અ	૧	૧	૧૦	૦	સુ
૯	૦	૧	૦	૦	અ	૨	૧૫	૦	૦	સુ	૧	૮	૦	૦	અ

શનિની માહા દશા વર્ષ ૧૦ ની તેમા આવતી અંતર દશાઓ				ગુરુની માહા દશા વર્ષ ૧૬ ની તેમા આવતી અંતર દશાઓ				રાહુની માહા દશા વર્ષ ૧૨ ની તેમા આવતી અંતર દશાઓ				કુર્બની માહા દશા વર્ષ ૨૧ ની તેમા આવતી અંતર દશાઓ								
અ	વ	મા	દિ	પ્ર	અ	વ	મા	દિ	પ્ર	અ	વ	મા	દિ	પ્ર	અ	વ	મા	દિ	પ્ર	
૦	૧	૩	૨૦	અ	૩	૪	૩	૨૦	સુ	૧	૪	૦	૦	અ	૪	૧	૦	૦	સુ	
૧	૬	૩	૨૦	સુ	૨	૧	૧૦	૦	અ	૨	૪	૦	૦	સુ	૨	૧	૨	૦	અ	
૨	૧	૧	૧૦	૦	અ	૩	૮	૧૦	૦	સુ	૦	૮	૦	૦	અ	૨	૧	૦	૦	સુ
૩	૧	૧	૧૦	૦	અ	૧	૦	૨૦	૦	અ	૧	૮	૦	૦	સુ	૧	૬	૨૦	૦	અ
૪	૧	૧	૨૦	૦	અ	૧	૭	૨૦	૦	સુ	૧	૦	૨૦	૦	સુ	૧	૩	૨૦	૦	અ
૫	૦	૪	૨૦	૦	સુ	૧	૪	૨૬	૪૦	અ	૧	૧૦	૨૦	૦	અ	૧	૧	૧૦	૦	અ
૬	૦	૮	૨૬	૪૦	અ	૨	૧	૨૬	૪૦	સુ	૧	૧	૨૦	૦	અ	૩	૮	૧૦	૦	સુ
૭	૧	૬	૨૬	૪૦	સુ	૧	૬	૩	૨૦	અ	૨	૧	૧૦	૦	સુ	૨	૦	૦	૦	અ
૮	૧	૦	૦	૦	૦	૧	૬	૦	૦	૦	૧	૨	૦	૦	૦	૨	૧	૦	૦	૦

(૩૨૯) વિંશોત્તરી મહાદશા કાઢવાનો કોઠો.

શેષકો	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯
મહો.	૨	મ.	મ.	રા.	શુ.	શ.	શુ	કેટુ	ચુક
કયા કયા જન્મ વખતનાં દિનનક્ષત્રો	કે.	રે.	મુ.	આ.	પુન.	પુષ્ય	આસ	મધા	પ. ફા.
ઉપરથી મહાદશા	ઉ. ફા.	ઉ. ૬૦	અ. રવા.	વિશા.	અનુ	જ્યે	મૂળ	પૂ. પા	
એસે તે નક્ષત્રો.	ઉ. પા.	અ. ૩	ધ. સત.	પૂ. શા.	ઉ. શા.	રેવતી	અશ્વ	શર.	
દશાના વર્ષ.	૬	૧૦	૭	૧૮	૧૬	૧૯	૧૭	૭	૨૦
અત્યેક નક્ષત્રની એકે ધડીમાં કેટલા દિવસ	૩૬	૬૦	૪૨	૧૦૮	૬૬	૧૧૪	૧૦૨	૪૨	૧૨૦
થાય છે તે.									

વિંશોત્તરી મહાદશા કાઢવાનો કોઠો.

કોઠો ભેવાની સમજ—જે નક્ષત્રમાં જન્મ થયો હોય તે નક્ષત્રના મધાળે જે ગ્રહ હોય તે ગ્રહની મહાદશામાં જન્મ થયો સમજવો. તે નક્ષત્રની જન્મ વખતે જેટલી ઘડી ગઇ હોય તે ઘડીઓના હિસાબે ઉપરના કોઠામાં છેક નીચેના પાંચમાં ખાનામાં જે દિવસો આપેલા છે તેટલા દિવસોને તે ઘડીઓ વડે શુભતાં, જેટલા દિવસો આવે તેટલા દિવસો પૂર્વ જન્મમાં લોગવેલા હોવાથી તે ગ્રહના જે ચોળ ખાનામાં વર્ષ બતાવેલાં છે તેમાંથી બાદ કરતાં બાકીનાં આ જન્મમાં લોગવવાનાં સરૂ થાય છે એમ જાણવું.

ભવિષ્ય મહાવાની વિદ્યા.

૪૧૯

(૩૩૦) વિદ્યોત્તરી માહા દશામાં આવતી અંતર દશાયોના કોઠા.

સૂર્યની માહા દશા વર્ષ ૬ ની તેમાં આવતી અંતર દશાયો					ચંદ્રની માહા દશા વર્ષ ૧૦ ની તેમાં આવતી અંતર દશાયો					મંગની માહા દશા વર્ષ ૭ ની તેમાં આવતી અંતર દશાયો							
અં	વં	મા.	દિં	ધં	ફળ	અં	વં	મા.	દિં	ધં	ફળ	અં	વં	મા.	દિં	ધં	ફળ
સુ	૦	૩	૧૮	૦	અ	ચં	૦	૧૦	૦	૦	સુ	મ	૦	૪	૨૭	૦	અ
ચ	૦	૬	૬	૦	સુ	મ	૦	૭	૦	૦	અ	રા	૧	૦	૧૮	૦	અ
મં	૦	૪	૬	૦	અ	રા	૧	૬	૦	૦	અ	શુ	૦	૧૧	૬	૦	સુ
રા	૦	૧૦	૨૪	૦	અ	શુ	૧	૪	૦	૦	સુ	કા	૧	૧	૬	૦	અ
શુ	૦	૬	૧૮	૦	સુ	કા	૧	૭	૦	૦	અ	ભુ	૦	૧૧	૨૭	૦	સુ
કા	૦	૧૧	૧૨	૦	અ	ભુ	૧	૫	૦	૦	સુ	કે	૦	૪	૨૭	૦	અ
ભુ	૦	૧૦	૦	૦	સુ	કે	૦	૭	૦	૦	અ	શુ	૧	૨	૦	૦	સુ
કે	૦	૪	૬	૦	અ	શુ	૧	૮	૦	૦	સુ	સ	૦	૪	૬	૦	અ
શુ	૧	૦	૦	૦	સુ	સ	૦	૬	૦	૦	અ	ચં	૦	૭	૦	૦	સુ

રાહુની માહા દશા વર્ષ ૧૮ ની તેમાં આવતી અંતર દશાયો					ગુરુની માહા દશા વર્ષ ૧૬ ની તેમાં આવતી અંતર દશાયો					શનીની માહા દશા વર્ષ ૧૯ ની તેમાં આવતી અંતર દશાયો							
અં	વં	મા.	દિં	ધં	ફળ	અં	વં	મા.	દિં	ધં	ફળ	અં	વં	મા.	દિં	ધં	ફળ
રા	૨	૮	૧૨	૦	અ	શુ	૨	૧	૧૮	૦	સુ	શ	૩	૦	૩	૦	અ
શુ	૨	૮	૨૪	૦	સુ	કા	૧	૬	૧૨	૦	અ	ભુ	૨	૮	૬	૦	સુ
કા	૨	૧૦	૬	૦	અ	ભુ	૨	૩	૬	૦	સુ	કે	૧	૧	૬	૦	અ
ભુ	૨	૬	૧૮	૦	સુ	કે	૦	૧૧	૬	૦	અ	શુ	૩	૨	૦	૦	સુ
કે	૧	૦	૧૮	૦	અ	શુ	૨	૮	૦	૦	સુ	સ	૦	૧૧	૧૨	૦	અ
શુ	૩	૦	૦	૦	સુ	સ	૦	૬	૧૮	૦	અ	ચ	૧	૭	૦	૦	સુ
સ	૦	૧૦	૨૪	૦	અ	ચ	૧	૪	૦	૦	સુ	મ	૧	૧	૬	૦	અ
ચ	૧	૬	૦	૦	સુ	મં	૦	૧૧	૬	૦	અ	રા	૨	૧૦	૬	૦	અ
મં	૧	૦	૧૮	૦	અ	રા	૨	૪	૨૪	૦	અ	શુ	૨	૬	૧૨	૦	સુ

શુક્રની માહા દશા વર્ષ ૧૭ ની તેમાં આવતી અંતર દશાયો						કેતુની માહા દશા વર્ષ ૭ ની તેમાં આવતી અંતર દશાયો						શુક્રની માહા દશા વર્ષ ૨૦ ની તેમાં આવતી અંતર દશાયો						
અ	વ	મા	દિ	ધ	ક્ર	અ	વ	મા	દિ	ધ	ક્ર	અ	વ	મા	દિ	ધ	ક્ર	
શુ	૨	૪	૨૭	૦	સુ	કે	૦	૪	૨૭	૦	અ	શુ	૩	૪	૦	૦	સુ	
કે	૦	૧	૨૭	૦	અ	શુ	૧	૨	૦	૦	સુ	શુ	૧	૦	૦	૦	અ	
શુ	૨	૧૦	૦	૦	સુ	શુ	૦	૪	૬	૦	અ	શુ	૧	૮	૦	૦	સુ	
શુ	૦	૧૦	૬	૦	અ	શુ	૦	૭	૦	૦	સુ	શુ	૧	૨	૦	૦	અ	
શુ	૧	૫	૦	૦	સુ	શુ	૦	૪	૨૭	૦	અ	શુ	૩	૦	૦	૦	અ	
શુ	૦	૧	૨૭	૦	અ	શુ	૦	૧	૦	૧૮	૦	અ	શુ	૨	૮	૦	૦	સુ
શુ	૨	૬	૧૮	૦	અ	શુ	૦	૧	૧	૬	૦	સુ	શુ	૩	૨	૦	૦	અ
શુ	૨	૩	૬	૦	સુ	શુ	૧	૧	૬	૦	અ	શુ	૨	૧૦	૦	૦	સુ	
શુ	૨	૮	૬	૦	અ	શુ	૦	૧	૨૭	૦	સુ	કે	૧	૨	૦	૦	અ	

(૩૩૧) મહા દશાયોમાં અંતર્દશાયોનું કલ

સૂર્ય દશાક્રમ

દશાંતર ચ નિજબંધુવિયોગદુઃખ ।

ઉદ્દેગરોગભયચોરભવા ચ પીડા ॥ ॥

પૂર્વસ્થિતસ્ય નિખિલસ્ય ધનસ્ય ।

નાસો ભાનોદશા જન્મકાલે ભવતિ ॥ ૨ ॥

અર્થ—પરદેશમ ગમન થાય, બંધુઓથી વીયોગ
મનમાં ચીન્ટા રોગ નો ભય ચોરનો ભય. ધનનો નાસ.
ને હરેક વાતે મનને સંતાપ એ સૂર્યની દશાનું ક્રમ બાણુ

ચંદ્ર દશાક્રમ

હેમાદભામવરવાહનયાનસાસા ।

શત્રુમતાપખલવૃદ્ધિપરપરા ચ ૩ ॥

મિષ્ટાન્નપાનશયનાસનસોજનાનિ પૂર્વ ।

સદા શશિ દશા ગમને ભવતિ ॥ ૪ ॥

અર્થ—મુવર્ણ, ઘોડા, રથ પાણી વિગેરેનું મુખ શત્રુનો નાસ બલની વૃદ્ધિ અધિકાધિક, ઉત્તમ સયન, ઉત્તમ આસન, મિષ્ઠભોજન ઇત્યાદિ મુખ ચંદ્રની દશાનું ફળ ભણવું.

મંગળ દશાફળ

ભૂપાલચોરભયવન્નિકતા ચ પીઠા ।
સર્વાંગરોગભયદુઃખસુદુઃખિતા ચ ॥ ૧ ॥
ચિંતા ભવરથ બહુકષ્ટહરિદ્ર્યુકતા ।
સ્વાત્સર્વકા કુલદશા જનને ભવતિ ॥ ૨ ॥

અર્થ—રાજાથી ચા ચોરથી ભય, અગ્નિથી પીઠા, સર્વઅંગમાં પીઠા, સર્વકા દુઃખી, નાનાપ્રકારની ચિંતા, ભવરની ધીમારીથી અત્યંત કષ્ટ, અને હરિદ્રતાથી યુક્ત, એ મંગળની દશાનું ફળ ભણવું;

રાહુ દશાફળ

હીનો નરો ભવતિ બુદ્ધિવિહીનચિંતા ।
સર્વાંગરોગભયદુઃખસુદુઃખિતા ચ ॥ ૧ ॥
પાપાનિ બધબહુકષ્ટહરિદ્ર્યુકતા ।
રાહો દંશા જનને જન્મ કાલે ભવતિ ॥ ૨ ॥

અર્થ—હીનતા, બુદ્ધિની હીનતા મનમાં ચીનતા સર્વકા શરીરમાં રોગ, અત્યંત ભય, દેહથી દુઃખિ બધન કષ્ટ, અને ઘણી હરિદ્રતા, એ સહુ રાહુની દશાનું ફળ ભણવું.

શુક્ર દશાફળ

રાજ્યાધિકારપરિવર્ધિતચિત્તવૃત્તિ ।
ધર્માધિકારપરિપાલનસિદ્ધિબુદ્ધિ ॥ ૧ ॥
સદ્ધિયહોપિ ધનધાન્યસમૃદ્ધિતા ચ ।
સ્વાદેવતાશુરુદશાગમને ફલ્ય ॥ ૨ ॥

અર્થ—રાજ્યાધિકાર અને મનની સ્થિરતા ધર્મમાં પ્રિતી ઉપ

શરીરમાં આરોગ્યના અને ધન ધાન્યનો લાભ ને સર્વ વાંતે સિદ્ધી કાર્યક શુદ્ધ દશાનું કળ જાણવું.

શનિ દશાકળ.

મિથ્યાપવાદ વધબંધન અર્થ હાનિ ।

મિત્રે ચ બંધુ વચનેષુ ચ શુદ્ધ યુદ્ધિઃ ॥ ૧ ॥

સિદ્ધિ ચ કાર્યમપિ યત્ર સદા વિનષ્ટં ।

સ્થાત્સર્વદા શનિદશાગમને ફલહિ ॥ ૨ ॥

અર્થ—કાળુ વગરનું માથે કલંક આવે વધ બંધન કરાવે
ધારેલા કાર્યનો નાશ કરે દ્રવ્યનો હાનો કરે મીત્રો અને
બંધુઓ સાથે કલેશ કરવા ખોટાં વચન બોલવાની યુદ્ધી
થવાથી કલેશ કંકાત્ર થાય ને સર્વ કાર્યનો નાશ થાય અને
મનને ત્રંતાપ થાય એ સદુ શની દશાનું કળ જાણવું.

યુધ દશાકળ.

દિવ્યાંગનામદનસંગમકેલિસૌખ્ય ।

નાનાવિલાસમલિરાગમનોલિરામેઃ ॥ ૧ ॥

હેમાદિરતનવિલવાગમકોશધ્યાન ।

સ્થાત્સર્વદા યુધદશાગમને ફલચ ॥ ૨ ॥

અર્થ—સુંદર સ્ત્રીથી પ્રેમ, સર્વે પ્રકારના વિલાસ લોગ,
સુવર્ણ, રતનની પ્રાપ્તિ ધનસંગ્રહ, ઇશ્વરનું ધ્યાન, એ સર્વે
સુખ યુધ દશાનું કળ જાણવું.

કેતુ દશાકળ.

ભાર્યા વિયોગજનિતં ચ શરીરદુઃખં ।

દ્રવ્યસ્ય હાનિરતિકષ્ટપરપરા ચ ॥ ૧ ॥

રોગાશ્ચ બંધુકલહશ્ચ વિદેશના ચ ।

કેતોદ્દેશાજનનકાલ દશાફલહિ ॥ ૨ ॥

અર્થ—ઓનો વિયોગ શરીરમાં દુઃખ, દ્રવ્યની હાનિ,
હરેક પ્રકારે કષ્ટ, રોગ, બંધુકલેશ, અને દેશાંતરગમન, એ
સર્વે કેતુદશાનું કળ જાણવું.

શુક દશાક્ષણ.

આરામવૃદ્ધિમપિસર્વશરીરવૃદ્ધિં ।

સ્વેતાતપત્રધનધાન્યસમાકુલ ચ ॥ ૧ ॥

આશુઃ શરીરમુતપૌત્રમુખં નરાણાં ।

દ્રૌઢ્યં ચ ભાગવદશાગમને ફલંહિ ॥ ૨ ॥

અર્થ—આરામ સ્થાનપ્રાપ્તિ, શરીરેપુષ્ટિ, સ્વેતછત્ર-પ્રાપ્તિ, અને ધનધાન્યની વૃદ્ધિ, આશુષ્ય, પુત્ર, પુત્રી અને દ્રૌઢ્ય, વૃદ્ધિ એ સર્વે શુક દશાનું ફળ જાણવું.

ભાવ દશાક્ષણ

પાપો વિલગ્ન શૃહ્વો યદિ તદ્રશાયાં ।

પાપા પહાર સમયે બહુ શોક રોગમ્ ॥ ૧ ॥

વિત્તક્ષય વૃષ સપત્નભય નરાણાં ।

સૌમ્યસ્ય મિશ્રમગિલ પ્રવદન્તિસન્ત ॥ ૨ ॥

અર્થ—લગ્નમાં પાપગ્રહ હોય, અને તેની મહા દશામાં પાપગ્રહની અંતરદશા હોય, તો ઘણાં દુઃખ પડે છે તેમ રોગની પ્રાપ્તિ થાય છે, ધનનો નાશ થાય છે રાજ તથા શત્રુથી ભય થાય છે. અને શુભ ગ્રહની અંતરદશા હોય તો બધું ફળ મિશ્ર જાણવું.

લગ્નાધિપ દશાકાલે મન્દ શુકતો ધનક્ષયમ્ ।

ધૃષ્ટબન્ધુ વિરોધસ્ય ભવિષ્યતિ ન સંશયઃ ॥ ૩ ॥

અર્થ—લગ્નના સ્વામીની મહા દશા હોય, અને તેમાં શનિની અંતરદશા હોય તો ધનનો નાશ, મિત્રો અને સગાં સંબંધીઓમાં વિરોધ થાય છે. એમાં કંઈ સંશય જેવું નથી. ધનાધિપ:પાપગ્રહો યદિરયાત્ સન્ધ્યારભોગી શક્તિનિધરાણામ્ । અન્તર્દશાયાં ધનનાશમાકુઃ પાપાન્વિતે તદ્દવને તથૈવ ॥૪॥

અર્થ—ધન સ્થાનનો સ્વામી પાપગ્રહ હોય, અને તેની મહાદશામાં સૂર્ય, મંગળ, શની, રાહુ કે કેતુ એ પાપગ્રહોની અંતરદશા હોય, તો ધનનો નાશ થાય છે. અને ધન સ્થાનમાં તે પાપગ્રહો પૈકીનો કોઈ ગ્રહ હોય તો ધનનો વધારે નાશ થાય છે.

ધનાન્વિતઃપાપખગસ્ત દ્વીશઃ સ્થાત્ દશાયાં ક્ષિતિપાલકોપાત્ ।
માનાર્થનાશ નિગલનશુભાં સ્થાનચ્યુતિમિત્ર વિરોધમતિ ॥૫॥

અર્થ—ધન સ્થાનમાં પાપગ્રહ હોય, તો ધનના સ્વા-
મીની મહા દશામાં તેનીજ અંતરદશા હોય ત્યારે રાજના
ક્રોધથી આગર અને ધનનો નાશ, ગંધન હોદ્દાની હાની,
અને મિત્રથી વિરોધ થાય છે.

પાપગ્રહે વિક્રમભાવનાથે પાપાન્વિતે પાપવિચચ્ચરાણામ્ ।
અન્તર્દશાયામ નિશસ્ત્રચોરૈર્દુઃખં સમાચાતિશુભાન્નિતે વા ॥૬॥

અર્થ—ત્રીજા ભાવના સ્વામી પાપગ્રહ હોય, અથવા પાપ-
ગ્રહો સાથે હોય તો તેની મહાદશામાં પાપગ્રહોની અંતરદશા
હોય ભારે શત્રુ અને ચોરોથી દુઃખ થાય, અને શુભ ગ્રહો
સાથે હોય તો મધ્યમ ફળ આપે છે.

દુશ્ચિકણભાવાધિપકાયકાલે મન્દારસોગિ ધ્વજભાવુ ભુક્તૌ ।
નાશવતેતત્ર સહોદરાણાં ભવેદ્વિશેષાસહ નૈર્વિરોધઃ ॥ ૭ ॥

અર્થ—ત્રીજા ભાવના સ્વામીની મહાદશામાં શનિ,
મંગળ, રાહુ, કેતુ અને સૂર્યની અંતરદશા હોય, તો
ભાઈઓનો નાશ થાય છે કે ભાઈઓની સાથે વૈર થાય છે.
ક્ષેત્રાધિનાથસ્ય શુભેતરસ્યપાકે તુ પાપગ્રહ ભુક્તિકાલે ।
સ્થાનચ્યુતિ અન્ધુજનૈર્વિરોધ ક્રૂપ્યાદિગોવિત્તવિનાશમાહુઃ ॥૮॥

અર્થ—ચોથા ભાવનો સ્વામી પાપગ્રહ હોય, અને
તેની મહાદશામાં પાપગ્રહની અંતરદશા હોય, તો હોદ્દાથી
છુટો થનાર, સગાંઓની સાથે વિરોધ કરનાર ખેતી, ગાય
બળદ વિગેરે ઠેકા અને ધનનો નાશ કરનાર થાય છે.

પાપાપહાર સમયે સુતરાશિ પસ્ય ।

પાકે નૃપાલસય મિષ્ટસુતાર્તિમાહુઃ ॥ ૯ ॥

સૌમ્યાપહાર સમયે સુતવિત લાસ ।

સુવીંશ અન્ધુજન લાલન મિષ્ટસિદ્ધિમ્ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ—પાંચમાં ભોવની સ્વામીની મહાકંઠમાં પાંચ અંકોની અંતરદશા હોય તો રાત્રીથી લઈ થાય છે, બહોલા સંગા અને સંતેલી રોગથી પીડાય છે. પછી શુભ અહની અંતરદશા હોય તો છોકરાં અને ધર્મનાં લાભોગો, રાત્રી અને લાઇઓ તરફથી માને પામીનેરા, તેમજ મનની ઇચ્છાઓ સિદ્ધ કરનારા થાય છે.

૪૭૨૧ પાકસમયે તુ શુભેતરણાં ।

શુક્રતો નૃપાનંદલય વ્યસન ચ રોગમ્ ॥ ૧૧ ॥

પાકેકસત્રશુભપસ્ય ખસાપ હોરે ।

યત્ની વિનાશમરન ચ વિદો વદન્તિ ॥ ૧૨ ॥

અર્થ—છઠ્ઠીની સ્વામીની મહાકંઠમાં પાંચ અંકોની અંતરદશા હોય, તો રાત્રી અને અંગીથી લઈ થાય છે, તેમજ દુઃખ અને રોગની પ્રાપ્તિ થાય છે.

સાતમાંના સ્વામીની મહાકંઠમાં પાંચઅંકની અંતરદશા હોય, તો પરદેશ જવાનું થાય કે સ્ત્રીનો નાશ થાય.

સ્ત્રીસ્વામિ દશાંગે રિયુલય પાંચપદારેવંશા ।

માર્ગવિતયશો વિનાશમરન સ્થાનચુતિ વો વદત્ ॥ ૧૩ ॥

પાકેધર્મશુભાધિપસ્ય મરણ પિત્રાર ધર્મયતિ ।

શુક્રતો પાપવિચારસ્ય નિગલપ્રાપ્તિ ચ વિતક્ષયમ્ ॥૧૪॥

અર્થ—આઠમાના સ્વામીની મહાકંઠમાં પાંચઅંકની અંતરદશા હોય તો શત્રુથી લય, આવરહા, દ્રવ્ય, અને કીર્તિનો નાશ થાય, તેમજ પરદેશ ભટકવું પડે, અને સ્થાનનો નાશ જાણવો.

નવમાના સ્વામીની મહાકંઠમાં પાંચ અંકની અંતરદશા હોય તો મોં બાપનું મરણ થાય ધર્મરહીત અધર્મી થાય અંધન લોગવનાર થાય અને વિત્ત (ધન)નો નાશ થવાથી દુઃખી થાય છે.

કર્મ શસ્ય ખંદેરયે પાક સમયે શુક્રતો યદા પાંચિના ।

મિંદાતિ પદવિચુતિ સુખંયશોહાનિ ચ વિતક્ષયમ્ ॥૧૫॥

મન્દારાક્ષઃ કૃષ્ણીશ શ્રુક્તિ સમયે લાલેશ દાયે મુખમ્ ।

કૃષ્ણાદિ મ વિનાશનં વૃષભાયં વિતસ્થનારાં વિદુઃ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ—દશમાનો સ્વામી પાપગ્રહ હોય, અને તેની મહાદશામાં પાપગ્રહની અંતરદશા હોય, તો મિત્રોને માંદગી, પદવીનું છુટવું, મુખ અને કિર્તિનો નાશ, તેમજ ધનનો નાશ થાય છે.

અગીયારમાના સ્વામીની મહાદશામાં શનિ, મંગળ, રવિ અને રાહુની અંતરદશા હોય, તો ખેતીનો નાશ, રાખથી ભય અને ધનનો નાશ થાય છે.

વ્યયેશ દાયે રવિમન્દ લૌભશ્રુક્તૌ ક્ષત્રાત્મજ બંધુવૈરમ્ ।

બલકાયં માનધનકાયં ચ કૃષ્ણીશ શ્રુક્તૌ વિપત્તિભાદુ ॥૧૭॥

અર્થ—બારમાના સ્વામીની મહાદશામાં સૂર્ય, શની કે મંગળની અંતરદશા હોય તો સ્ત્રી પુત્ર અને સગાઓથી વૈર, બળનો નાશ, માન અને ધનનો નાશ અને રાહુની અંતરદશા હોય તો વિપત્તિ ભય થાય છે.

અન્યોન્યપ્રકાષ્ઠમ પાકશ્રુક્તૌ પદચ્યુતિ વા મરણં નશણામ્ ।

એક સ્થથૌરન્તરદાયકાલે મૃત્યુ વકે દુર્બલશાલિનો દ્યુ ॥૧૮॥

અર્થ—છઠ્ઠાના સ્વામીની મહા દશામાં આઠમાના સ્વામીની અંતરદશા અને આઠમાના સ્વામીની મહાદશામાં છઠ્ઠાના સ્વામીની અંતરદશા હોય તો માણસોને મરણ કે હોદ્દાનો નાશ કહેવો.

છઠ્ઠે આઠમે એક રાશીમાં બેઠેલા ગ્રહોની અંતરદશા હોય, અને બંને નિર્બળ હોય તો મરણ કહેવું.

કૂરગ્રહ દશાકાલે કૂરસ્થાન્તર્દશા ગમે

મરણં તસ્ય ભતસ્ય ભવિષ્યતિ ન સંશયઃ ॥૧૯॥

અર્થ—કૂર (પાપ) ગ્રહની મહાદશામાં કૂર ગ્રહની અંતરદશા હોય, તો તેમાં જન્મેલા માણસનું અવશ્ય મરણ થાય છે.

કૂરરશિ ગતાઃ પાપાઃ શત્રુબેદનિરીક્ષિતાઃ

શત્રુબેદર સંચુકતા સ્તવશાંયા મૃતિ ભવિત્ ॥૨૦॥

અર્થ—પાપગ્રહો ફર રાશિમાં હોય, અને શત્રુ ગ્રહો જોતા હોય, કે સાથે હોય તો તેની દશામાં મરણ થાય છે.

દશાધિપસ્ય ચઃ શત્રુસ્તસ્ય ભુક્ત્યન્તરાન્તરૈઃ ।

મૃત્યુકાલો ભવેન્નૂનં પાપગ્રેહસ્ય નિશ્ચયઃ ॥ ૨૧ ॥

અર્થ—જે મહા દશાનો સ્વામી હોય, તેમાં તેના શત્રુગ્રહની અંતરદશામાં મરણ લાયક બન્યો. પણ તે પાપગ્રહ હોય તો અવશ્ય મરણ બન્યું.

સ્વોચ્ચાદિ જન્યમશુભસ્ય દશા પ્રવેશા ।

ભાવાદિજંક્ષમ શ્રાવણપાક મધ્યે ॥ ૨૨ ॥

દષ્ટચુલ્કવં સહસ્રપાકં વિચચ્છરાણાં ।

પાકાવસાન સમયે ફલમાહુરાયઃ ॥ ૨૩ ॥

અર્થ—જે પાપગ્રહ ઉચ્ચાદિક વર્ગમાં મળવા ન હોય, તે દશા ભેદતાંજ જે ભાવ સંબંધી ફળ આપતો હોય, તે અશુભ ફળ સમજવું.

પાપગ્રહોની દષ્ટિથી ચતુ અશુભ ફળ, દશાના અંતમાં મળવાતું મુનિઓ કહે છે અર્થાત દશાની શરૂઆતમાં શુભ ફળ અને અંતમાં અશુભ ફળ મળે છે

પાકસ્યાદૌ ભાવજન્યં શુભાનાં તતદ્રશિસ્થાનજં પાક મધ્યે ।
દાયસ્યાન્તે દષ્ટિસંજાતમેવં સર્વે તારાપાકલેહં વદન્તિ ॥૨૪॥

અર્થ—શુભગ્રહોનાં ભાવ સંબંધી ફળ દશાના આરંભમાં, રાશિ સંબંધી ફળ દશાના મધ્યમાં અને દષ્ટિ સંબંધી ફળ દશાના અંતમાં આપે છે. આ પ્રમાણે સર્વે શુભ ગ્રહોની નક્ષત્ર દશાના લેહ કહ્યા.

વિશેષ—જે ગ્રહની મહાદશા ચાલતી હોય, તેની સાથે રહેલા ગ્રહની અંતરદશામાં સ્ત્રી, પુત્ર, આકર, ધન જેવી વાડી અને દલોખતો નાશ. પોતાના માણસોથી વિરોધ અને અણધારે આળ (તોહોમત) આવે એમ બન્યું.

દશો પતિથી બીજે રહેલા ગ્રહની અંતરદશામાં, હલકુ ખાનાર પીનાર, સારાં ને છુટાં વસો પહેરનાર, અંદનને પુષ્પની મોળા ધારણ કરનાર, બીજા ઉપર લોપધાર કરનાર, પોતાના મંથિસો સાથે મિત્રતા વધારનાર, અને સ્ત્રી પુત્રને સાંકડુ વીગેરેથી સુખી ને આનંદમાં રહેનારો થાય છે.

દશાપતિથી ત્રીજે રહેલા ગ્રહની અંતરદશામાં રાક્ષસ-જોથી માન મરતબો ને ધન મેળવનાર કુળધર્મી વસ્તુજો, પુષ્પ, વસ્ત્ર ને આભૂષણ ધારણ કરનાર, મિત્રોનો વધારો ને તે તરફથી લોભનીદિનું સુખ મેળવનાર બાંધવો.

દશાપતિથી ચોથે રહેલા ગ્રહની અંતરદશામાં સ્ત્રી, પુત્ર, ધન, ઘર, ધર્મ, વાહન વિગેરે લોભવનાર મીઠું (મીઠી) વસ્તુ ખાનાર પીનાર અને વસોને આભૂષણ ધારણ કરનાર થાય છે પણ જોતે અંતરદશાપતિ સ્વગ્રહી, કે ઉચ્ચાદીક બળ, પામેલો હોય, ને તે પાપગ્રહ હોય, તો પણ શુભ ફળ આપે છે, પણ સ્વગ્રહીને ઉચ્ચાદી બળને પામેલો ન હોય એવો શુભગ્રહ હોય, તો તે અશુભ ફળ આપે છે.

દશાપતિથી પાંચમે રહેલા શુભ ગ્રહની અંતરદશામાં પુત્રાદિનું સુખ, અને પાપ ગ્રહની અંતરદશામાં પુત્રાદિનો નાશ બાંધવો.

દશાપતિથી ઝૂટે રહેલા પાપગ્રહની અંતરદશામાં ચોર ને લેણદારથી ભય થાય છે પુત્રથી તથા દેહથી પીડા થાય છે ને પદ બ્રહ્મ થવાય છે પણ તે શુભગ્રહ હોય, તો તે દરેકથી સુખ મળે. ને તે ઉચ્ચનો કે મૂળ ત્રિકોણાદી બળ પામેલો હોય, તો પુત્રને મિત્રની વૃદ્ધિ (વધારો) કરનારો બાંધવો.

દશાપતિથી સાતમે રહેલા પાપગ્રહની અંતરદશામાં સ્ત્રી, ધન, પુત્ર, બંધુ, વિગેરેનો નાશ ને રાક્ષસી ભય થાય છે, અને તે શુભગ્રહ હોય તો, તે દરેકથી સુખ મળે છે અને તે નીચ

કે શત્રુની રાણીનો ન હોય તો, સારાં રત્ન, વસ્ત્ર, ને આ-
ભૂષણ મળે એમ ભાષ્યવું.

દશાપતિથી આઠમે રહેલા શુભઅહની અંતરદશામાં,
પ્રથમ સુખ ને શુભફળ થાય છે ને અંતમાં કષ્ટ થાય છે. ને તે-
પાપઅહ હોય તો, મૃત્યુ, ચોર અગ્ની અથવા રાખથી ભય
થાય છે એમ ભાષ્યવું.

દશાપતિથી નવમે રહેલા પાપઅહની અંતરદશામાં,
અશુભ કર્મ, સ્થાનનો નાશ, ને મનની વ્યાકુળતા થાય. અને
તે શુભઅહ હોય તો, વિવાહ ચર, ને હાનાદિક કરનાર થાય.

દશાપતિથી દશમે રહેલા પાપઅહની અંતરદશામાં, કર્મનો
નાશ, ખરાબ કીર્તિવાળો, અથવા ઘણા પ્રકારની આપદા
લોગવનાર થાય. ને તે શુભઅહ હોય તો સર્વ વાતે સુખની
પ્રાપ્તિ પાણીની પરબો વાળ્ય કુવા તળાવ. ગામનો દરવાજો
ઈત્યાદિ પુણ્ય કર્મો કરવામાં વધારો કરનાર થાય છે.

દશાપતિથી અગીઆરમે રહેલા પાપઅહની અંતરદશામાં
પુત્ર, મિત્ર, ધન, સ્થાન (જમીન-ઘર) વિગેરેની પ્રાપ્તિ થાય
ને તે શુભઅહ હોય તો દરેક વાતે સુખ ભાગ્યની વૃદ્ધિ,
રાખથી પ્રીતિ સ્ત્રી અને પુત્રોના સુખનો વધારો થાય.

દશાપતિથી બારમે રહેલા પાપઅહની અંતરદશામાં,
હુઝ ધનનો નાશ, રાખનો કોપ, સ્થાનનો નાશ ને થાક
શક્તિનો ઘટાડો થાય. ને તે શુભ અહ હોય તો, વાહન,
વૈભવ. ને ભાગ્યનો વધારો, વસ્ત્ર ને આભૂષણ, મળે.

દશાપતિ—એટલે એ અહની મહાદશા આલ્પી હોય.
તે અહને દશાપતિ કહે છે.

લગ્નેશની દશામાં ઘણા ધનવાન, ધનેશની દશામાં
મૃત્યુ અથવા કષ્ટ, સહજેશની દશામાં ઘણું કરીને પાપફળ,
સુખેશની દશામાં ઘરનું સુખ. પંચમેશની દશામાં વિદ્યાતુ
સુખ, ષષ્ઠેશની દશામાં શત્રુથી ભય, સપ્તમેશની દશામાં

શોક અષ્ટમેશની દશામાં નિશ્ચય મરણ ધર્મેશની દશામાં ધન કર્મેશની દશામાં રાજનો આશ્રય. લાલેશની દશામાં લાલ અને વ્યેશની દશામાં રોગ, ધનનો નાશ ને ઘણું કષ્ટ થાય છે એમ જાણવું.

જે ભાવનો સ્વામી જીવનો જીવ્ય રાશિનો પોતાની રાશિનો, મૂળ ત્રિકોણનો, મીત્રાના ઘરનો યા શુભઅહોના વર્ગમાં, રહેલો. અહ હોય, તો તે અહની દશાનું કહેવું કૃળ પરીપુર્ણ આપે છે. પણ જો શત્રુની રાશિનો નીચનો, અસ્તનો યા પાપઅહોના વર્ગમાં રહેલો. અહ હોય, તો તે અહ ઘણું કરીને અશુભ એટલે બરાબ કૃળ આપનાર થાય છે.

પોતાનું, ભાંડુનું, માતાનું, પ્રજાનું, સ્ત્રીનું અને પિતાનું મરણ જોવું હોય તો જેના તેના ભાવ થકી સાતમે રહેલો. અહ, ને તેના ભાવથી આઠમાનો સ્વામી, તે બેમાં જે અહ વધારે બળવાન હોય તે અહની દશામાં મરણ જાણવું જુઓ કે બાપનું મરણ જોવું હોય તો દશમાથી સાતમે એટલે ચોથે ભાવે રહેલો. અહ અને દશમા થકી આઠમાનો સ્વામી એટલે પાંચમા ભાવનો સ્વામી તે બેમાં જે બળવાન હોય તે અહની દશામાં બાપનું મૃત્યુ જાણવું. એવી રીતે જેનું મરણ જોવું હોય તેનું જીવર બતાવ્યા પ્રમાણે જેના તેના ભાવથી જાણવું.

જીવર બતાવ્યા પ્રમાણેનું દરેક દશાકૃળ અષ્ટોતરી વશોત્તરી કે ચોગીની વિગેરે કોઈ પણ દશા જોતી વખતે વિચાર કરીનેજ દશાકૃળ કહેવું.

પ્રકરણ ૨૩ મું

(૩૩૨) અહ ગોચર

(કોઈ પણ નામરાશીના અહો જોવાની રીત.)

જેના આહુ અહો જોવાના હોય. ને તે માણસને પોતાની નામરાશીની બળર ન હોય તો પોતાના નામનો પ્રથમ

અક્ષર નામ પાડવાની રીતમાં. જે રાશીમાં હોય તે રાશી તે માણસના નામની બહુવી અને તે રાશીના આંકના આધારે ચાલુ ગ્રહ દશા નીચે જતાવેલી રીત પ્રમાણે જોઈ દેખાડેસ કહેવું.

ચાલુ ગ્રહ દશા જોવાની રીત એવી છે કે દરેક પંચાંગમાં સુદી ૧૫ ની અને વદી ૦)) અમાસની દરેક માસમાં બે કુળીયો કાઢવામાં આવેલી હોય છે તેમાં આપણે જે પક્ષમાં ગ્રહો જોવાના હોય તે પક્ષની કુળીમાં જેના તેના નામ રાશીના આંકથી ગણતાં જે રાશીમાં ગ્રહ હોય ત્યાં સુધી જેટલો આંક આવે તેટલામાં તે ગ્રહ જાણવો.

અંક સહરહુ અને કુળીયોમાં સુદી. ૧૫ અને વદી ૦)) અમાસનો મુકેલો હોય છે. માટે જે તીથીનો જોવાનો હોય, તે પંચાગની તિથીયોમાં દરરોજનો અંક મુકેલો હોય છે. તેમાં જોતાં જે રાશીનો હોય તે નામરાશી ગણતાં જેટલામાં થાય. તેટલામાં જાણવો. આ પ્રમાણે દરેકના ચાલુ ગ્રહો જોવાય છે.

ચાલુ સૂર્યનું ફલ

સહજ દશમ પદે લાભે પ્રાપ્તિ સૂર્યે ।

ધન ધર્મ વૃષ માન્ય સર્વકાર્યેશ્વસિદ્ધિમ ॥

શુભ મતિ મપિસાર્થ બંધુ વર્જેપિ સૌખ્ય ।

સુત સુખ લાભ પ્રુણ વૃદ્ધિ કરોતિ ॥૧૧

અર્થ—જન્મરાશીથી કે નામરાશીથી ૩ જો ૬ કો ૧૦ મો કે ૧૧ મો સૂર્ય થાય ત્યારે ધન તથા શુદ્ધિનો લાભ થાય તાબ તરફથી માન મળે સર્વ કાર્યમાં સિદ્ધિ થાય પુષ્કળ દ્રવ્ય સંહિત કુટુંબ વર્ગને વિષે સુખ પ્રાપ્ત થાય તેમજ પુત્રનું સુખ ધનનો લાભ અને પુત્રની વૃદ્ધિ પણ એ સારા સૂર્યથીજ થાય છે.

જન્માત્ય સર્વે દિવ્ય ચતુર્થ સંસ્થા ।

પંચાક્ષ કે વૈ નવમેઽપિ ભાનુઃ ॥

રોગ ચ શોક ભય અગ્નિ પીડાં ।

વ્યાધિ પ્રવાસ કુરુતેઽર્થ હાનિભ્ ॥ ૨ ॥

જન્મર શીથી કે નામરાશીથી ગણતાં જો ૧ લો,
૨ જો, ૪ શો, ૫ શો, ૭ શો, ૯ શો અને ૧૨, શો સૂર્ય
આવે તો તે નળજો જાણવો તેથી તે શરીરે પીડા
કરે ચા રોગ ઉત્પન્ન કરે તેમજ શોક અને ભય અને અગ્નિ
સંબંધી પીડા કરાવે વળી વ્યાધી પ્રવાસ અને દ્રવ્યની હાની
પણ કરે અને પરદેશ જવાનું પણ થાય

નકતા સૂર્યની શાન્તી

જપાકુસુમસંકારા કારયપેયં મહાકૃતિમ્ ।

તમેઽરિ સર્વપાપધનં પ્રણતોઽસ્મિ દિવાકરમ્ ॥ ૩ ॥

ગહાણુમાદિરાદિત્યોલોકરક્ષકારકઃ ।

વિષમરથાન સન્ભૂતાં પીડાં હરેતુ મે રવિઃ ॥ ૪ ॥

નકતા સૂર્યમાં ઉપર સુજળ હમેશાં પ્રાતઃકાળમાં નાહી
સ્વચ્છ કપડાં પેરી આસન પર બેસીને ૭૦૦૦ સાત હજાર
જપ કરવા કે કરાવવા જેથી સૂર્યની શાન્તી થાય છે.
માણિક ગોધુમ સવાસ ધેનું, કુસુમ વસ્ત્રમ્ ગુહ હેમ તમ્રમ ।
આરતક કે ચંદન પંકજે ચ વદન્તિ દાનમહિ પ્રદી ધામી ॥૫॥

માણેક, ઘઉં વાછરડા સહિત ગાય, રાત્રી વસ્ત્ર, સુવર્ણ,
વાંળું, રક્તચંદન, અને કમળ એ સર્વ વસ્તુનું દાન
યથાશક્તિ પ્રમાણે સૂર્યની શાન્તી અર્થે કરવું.

ચાલુ ચદ્રનું કૃષ્ણ.

જન્મ ત્રિ સપ્ત દિવ્ય દશાય સૂર્યેશ્વા ।

પૃથ્વી વિદ્યુઆયિ કરોતી, લાલમ્ ॥

દ્રવ્યાગમં મિત્ર સમાગમંચ ।

સદ્યુદિ વૃદ્ધિ દિવ્યદેવ ભક્તિમ્ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—જન્મારશિથી કે નામારશિથી ગણતાં ચંદ્ર
૧, ૨, ૩, ૪, ૫, ૬, ૭, ૮, ૯, ૧૦, ૧૧, ૧૨, અને ૧૧ મો આવે તો તે
ઘણાજ સારી જાણવો, તે ચંદ્ર દ્રવ્યનો લાભ કરાવે મિત્રનો
સમાગમ કરાવે શુદ્ધિની વૃદ્ધિ અને પ્રાપ્તિ તથા દેવોની
ભક્તિ કરાવે છે.

धर्माणि च गच्छन् सुत ईर्ष्यं गतो व्यवर्द्धया ।
 प्रपार्थं ह्यनि भगिनीनां कुक्षेऽपि बन्धः ॥
 योराग्निं क्षीतीं वधं नधं सुतं करोति ।
 ह्यनिं विभोऽगं प्रयत्नं सुतं करोति ॥ ७ ॥

જન્મરાશીથી કે નામરાશીથી ૪ મો, ૫ મો, ૮ મો, ૯ મો, અને ૧૨ મો, ચંદ્ર આવે તો, દ્રવ્યની હાની થાય, ચોર તથા અગ્નિના ભય શસ્ત્રથી ખીસ હરેક વાતે કલેશ અને અંતઃકરણમાં ચેન પડે નહીં.

વિશેષ-શુદ્ધ પક્ષમાં જન્મરાશિથી અથવા નામરાશિથી બીજી, પાંચમો, કે નવમો, ચંદ્ર હોય અને દૃષ્ટપક્ષમાં ચોથો, આઠમો, કે બારમો, ચંદ્ર હોય તો તે સારાકારોએ સારા સુખ ફળ આપનાર ગણાશે છે જેમ માતા પોતાના બાળકનું રક્ષણ કરે છે તેમ તે ચંદ્ર તે માણસનું રક્ષણ કરે છે.

નકતા ચંદ્રની શાંતી

इधिरभुतपाशैर्लक्ष्मीदेहाद्युपसृज्यते ।
 नभामि शशिनं सौम्यं शशौः सुकुटं लूषणम् ॥ ८ ॥
 रोहिणीशः सुधामूर्तिः सुधागात्रः सुधाशन ।
 विषमस्थानसंज्ञतां पीडां हरेत् मे विदुः ॥ ९ ॥

નરતા ચંદ્રમાં ઉપર મુજબ હંમેશાં પ્રાતઃકાળમાં નાહી
સ્વચ્છ કપડાં પહેરી આસન ઉપર બેસીને ૧૧૦૦૦ અગીયાર
હજાર જુદા કરવા કે કરાવવા જેથી ચંદ્રની શાંતી થાય છે.

સકંશ પતને સ્થિતતકુલાદિ કથુ મુક્તા ફલ શુભ વચ્ચમ્ ।
ગવાચ ચુક્ત વૃષભચ રોધ્ય ચંદ્રાય દયાત કૃત પૂર્ણ કુલમાર્ગ ॥

વાંસના પાત્રમાં ભરીને ચોખા, કપુર, મોતી, શ્વેત
(ઘોણ) વચ્ચ ગાય સહિત વાછરડો, રૂપુ અને ઘીનો
ભરેલો ઘડો એ સર્વ વસ્તુનું દાન યથાશક્તિ પ્રમાણે ચંદ્રની
શાન્તિ અર્થે કરવું.

ચાલુ મંગળનું કૃષ્ણ

પૃષ્ઠ ત્રિ લાલો ધરણી મુતમ્યાત ।

ગાભ હિરણ્યાં બરલાભ કારી ॥

શત્રુ ક્ષય રાજ કૃપા વિધત ।

આરોગ્ય સૌખ્ય વિવિધ કરોતી ॥ ૧૧ ॥

અર્થ:—જન્મરાશીથી કે નામરાશીથી ગણતાં ૩ જો
૬ જો અને ૧૧ મો, મંગળ હોય તો દ્રવ્યનો જમીનનો
સોનાનો વચ્ચનો લાભ થાય છે તેમ શત્રુનો નાશ કરે છે,
રાજ્યની કૃપા થાય છે, વળી સરીરે મુખ અને વિવિધ
પ્રકારના વૈભવને પણ પ્રાપ્ત કરાવે છે.

જન્માર્ધ પંચ દ્વાદશ સપ્ત ઈ નવ દ્વિતીય દશર્થેષુ ।
વ્યાધિ વિદેશ ગમન મિત્ર વિરોધ કુજ કુરૂતે ॥ ૧૨ ॥

જન્મરાશીથી કે નામરાશીથી ગણતાં ૧ જો ૨ જો
૪ જો ૫ જો ૭ જો ૮ જો ૯ જો ૧૦ જો અને ૧૨ જો
મંગળ હોય તો શરીરે વ્યાધી કરાવે, શુભમાં ઉત્પન્ન કરે,
પરદેશ ગમન કરાવે, અને મિત્રોની સાથે વિરોધ પણ કરાવે છે.

નકતા મંગલની શાન્તી

ધરણીગર્ભસંભૂત વિદુલ્કાન્તસમપ્રભમ્ ।

કુમાર શકિતહરત તં મગલ પ્રભુમાખ્યહમ્ ॥ ૧૩ ॥

ભૂમિપુત્ર મહાતેજા જગત્કાયકૃતસદા ।

વૃષ્ટિ કૃદ્ધિહર્તા ચ પીઠા હરતુ મે કુજઃ ॥ ૧૪ ॥

નતડા મંગળમાં ઉપર સુજળ હ મેશાં પ્રાતઃકાળમાં વહેલાં ઉઠી ન્હાઈ સ્વચ્છ કપડાં પહેરી આસન ઉપર બેસીને ૧૦૦૦૦ હસહજાર જપ કરવા કે કરાવવાથી મંગળની શાન્તી થાય છે.

પ્રવાળ, ગોધૂમ મસુરિકાંચ વૃષો અણુશ્રાયામિશ્રુતં સુવર્ણમ્ ।
આરક્તવસ્ત્રં કરવીર પુષ્પં તામ્રમહિ સોમસ્ય વહન્તિ દાનમ્ ॥૧૫॥

પરવાળ, લઈ, મસુરની દાળ, રાતો બળદ, ગોળ, સોનું, લાલ વસ્ત્ર, રાત્રી કરણનાં ફુલ, અને તાંબુ, એ સર્વ વસ્તુનું દાન ચથાશકિત પ્રમાણે મંગળની શાન્તી અર્થે કરવું.

ચાલુ યુધનું ફલ.

હોલો દ્વિ પર્વે ઈશંભે ચતુર્થે ર્ધ્વેયુધમાપિ કરોતિ લાભમ્ ॥
સોભાચ્ય સૌખ્યં મનસોઽપિ હર્ષમ્ ચાર્થાગમં કાંતિ વિવર્ધનચ્ચ ॥૧૬॥

અર્થ:—જન્મરાશીથી કે નામરાશીથી ગણતાં, ૨ એ ૪ થો ૬ હો ૮ મો ૧૦ મો, અને ૧૧ મો યુધ હોય તો તે હરેક રીતે લાભ આપે ભાગ્યનો ઉદય થાય, સુખ તથા મનને વિષે હર્ષની વાત સંભળાય, કાન્તિની વૃદ્ધિ થાય અને મિત્ર વર્ગનું સુખ થાય છે.

જન્મ દ્વોદશ પંચમેઽપિ નવમે ચુને તત્તીયેઽપિવા ।
સૌખ્ય સ્વાપિ વિનાશન પ્રકરેતે દ્રવ્યાર્થે હ્રાન્તિ યુધ ॥
ભાતુ શાપિ વિરોધ મેવજ્ઞ ભવચા ગેપિક્ષ્ટં મહત્ ।
નાના શત્રુ ભયં સૈદ્ધવં ન સુખં વિશેષં તપ્ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ:—જન્મરાશીથી કે નામરાશીથી ગણતાં ૧ હો ૩ એ ૫ મો ૭ મો ૯ મો અને ૧૨ મો યુધ હોય તો તે સુખનો નાશ દ્રવ્યની હાની કુટુંબમાં વિરોધ ભય, શરીરને વિષે મોટું કષ્ટ થાય છે વળી નાના પ્રકારના શત્રુઓના ભયથી નિરાંતર દુઃખ થાય છે. શરીર સંબંધી પીડા અને મિત્ર વર્ગમાં વિશેષ પ્રાપ્ત થાય છે. -

નહેતા યુધની શાન્તી

પિંચથુકલિકારયામઃ રૂપેણાપ્રતિમયુધમ્ ।

સૌમ્ય સૌમ્ય શુભોચેતં યુધં પ્રજુમામ્યહમ્ ॥ ૧૮ ॥

ઉત્પાતરૂપે જગતાં ચંદ્રપુત્રે મહાધૃતિઃ ।

સુર્યાગ્નિચક્રે વિદ્યાન્વીડાં હરતુ મે યુધઃ ॥ ૧૯ ॥

નહેતા યુધમાં ઉપર સુજળ હમેશાં પ્રાતઃકાળમાં વહેલાં ઉઠીને ન્હાઇ સ્વચ્છ કપડાં પહેરી આસન ઉપર બેસીને ૪૦૦૦ ચાર હજાર જપ કરવા કે કરાવવા બેઠી યુધની શાન્તી થાય છે.

ચૈલંચની લોકત ધોત કાંડ્ય મુદામ્ ગોરોચન ગંધ પુષ્પં ।
દાસીશ્ચ દ્વાદ દ્વિજ હરત કેચ ઐતદ્વિદાનં વિદુ નંકનસ્ય ॥૨૦॥

કાશુ વસ્ત્ર, ઉજ્જવળ કાંસાપાત્ર; મગ, સુગંધીદાર પુષ્પ, ગોરોચન, અને દાસી જો સર્વ વસ્તુનું દાન થયા-શક્તિ પ્રમાણે, યુધની શાન્તી અર્થે કરવું

ચાલુ શુરુતું રૂળ

દ્વિ^૧ર્ધર્મે^૨ચ લાલે^૩ સુતે^૪સંપન્ને^૫સ્યાત્ ।

શુરૂ^૬ લાલકારી ક્રિયે^૭ વિક્રમે^૮કપિ ॥

પ્રતિષ્ઠા વિવૃદ્ધિ તથા યુદ્ધિ^૯ વૃદ્ધિઃ ।

કરોત્યર્થે^{૧૦} લાલં સુખ સંપદશ્ચ ॥ ૨૧ ॥

અર્થ-જન્મરાશી યા નામરાશીથી ગણુતાં ૨ જો, ૫ મો, ૭ મો, ૯ મો, અને ૧૧ મો, શુરૂ હોય તો તે ઘણો સારો જણવો. તેનાથી દ્રવ્યનો લાલ સારો થાય. મિત્ર સાથે સંપ. સારો રહે. સુખ સંપતિ મળે. પ્રતિષ્ઠાની તથા યુદ્ધની વૃદ્ધિ કરે અને સર્વ રીતનું સુખ મળે.

૧૨ ૧^૦ ૪^૫ ૧^૧ ૬^૬ ૮^૮ ૩^૩
દ્વાદશ દશમ ચતુર્થે જન્મનિ પ્કાષ્ઠે તૃતીયેકપિ, ।

વ્યાધિ વિદેશ ગમન મિત્ર, વિરોધ શુરૂ; કરતે, ॥ ૨૨ ॥

જન્મરાશીથી કે નામરાશીથી ગણતો ૧ હો ૩ નો
૪ થો ૬ હો ૮ મો ૧૦ મો, અને ૧૨ મો શુક્ર આવે
તો તેને નકારો બાણવો. તે કલેશ કરાવે, ને હરેક
ધારેલાં કામમાં વિશ્વરૂપ થાય. કુટુંબમાં તેમ સ્વજનમાં વિરોધ
કરાવે. પૈસાની તંગી રખાવે, અને મિત્ર સાથે કલેશ કરાવે છે.

નકતા શુક્રની શાન્તી

દેવાર્તાંય ઋત્રીણાં શુક્ર મંજીન સમિર્ભમ ।

બુદ્ધિર્ભૂતં ત્રિલોકેશં તત્રમામિ બૃહસ્પતિમ્ ॥ ૨૩ ॥

દેવમેત્રી વિશાલાક્ષઃ સદાલોક હિતેહુતઃ ।

અનેકશિષ્ય સચુક્તઃ પીઠાં હરતુ મે શુક્ર ॥ ૨૪ ॥

ઉપર સુજન હમેશાં પ્રાતઃકાળમાં વહેલાં ઉઠીને
સ્નાનવિધી કરી, સ્વચ્છ કપડાં પહેરી, આસન ઉપર બેસીને
૧૬૦૦૦ જોગણીશ હંભર નંબ કરવા કે કરાવવા બેઠી શુક્રની
શાન્તી થાય છે.

શકેશંચ રજનીંતુરગમં પીતધાન્યમપિ સુપીતાંબરમ ।

પીત પુષ્પ મયહેમ સૈન્ધવ પ્રિતથેશુર શુરોઃ પ્રહીયતામ્ ॥૨૫॥

સાકર, હળધર, અથ (લોહો), પીણુ ધાન્ય
(ચણાની દાળ), પીણુ વસ, પીણુ પુષ્પ, મીઠું, અને સુવર્ણ,
એ સર્વ વસ્તુનું દાન યથાશક્તિ પ્રમાણે શુક્રની શાન્તી
અર્થે કરવું.

ચાલુ શુક્રનું ફળ

દ્વિં ધર્મ લોભાર્થમને મુતેસ્થાત ।

બ્યયાખ્ય વૈન્દિ પ્રથમોર્પિ શુક્રઃ ॥

ચતુર્થ ગત્રાપિ સંભાંગમંચ ।

સતપુત્રવર્ગાં હિમુર્ખાં કૃતેતિ ॥ ૨૬ ॥

અર્થ:—જન્મરાશીથી કે નામરાશીથી ગણતો ૧ હો
૨ નો ૩ નો ૪ થો ૫ મો ૮ મો ૯ મો અને ૧૧ મો શુક્ર હોય

તો તે સારા ગૃહસ્થોની સાથે મેળાપ કરાવે છે. તેમદ્રવ્યની તથા સત્પુત્ર વીળેરથી સુખને પણ પ્રાપ્ત કરાવે છે.

^{૧૦} ^૭ ^૬
કર્મ સમ રિપુ રમગ સ્મૃતો ।

વ્યાધી શોકમયિ વૈદ દાત્યયમ્ ॥

કાર્ય નારાન મયો મહાપદં ।

સ્ત્રી વિરોધ મયિ રોગતાલુથુઃ ॥ ૨૭ ॥

જન્મરાશી થા નામંરાશીથી ગણતાં ૬ ફો. ૭ મો અને ૧૦ મો શુક્ર હોય તો શરીરે વ્યાધી થાય શોક થાય, ધારેલા કામોમાં વિશેષ થાય, અંતકરણમાં ચેન પડે નહીં અને સ્ત્રીથી વીરોધ થાય કે રોગ થાય છે.

નકતા શુકની શાન્તી

હિમકુન્દમૃણાલાલ દૈત્યાનાં પરમ શુરમ્ ।

સર્વશાસ્ત્રમવકતાર લાર્ગવ પ્રજામામ્યહમ્ ॥ ૨૮ ॥

દૈત્ય મત્રી શુરસ્તેષાં પ્રાણ દશ્ય મહામતિ ।

પ્રજુસ્તારાં મહાજ્વાલ પીડા હરતુ ચ લુથુ ॥ ૨૯ ॥

નકતા શુકમાં ઉપર સુજળ હમેશો પ્રાતઃકાળમાં વહેલાં ઉઠી સ્નાન કરી સ્વચ્છ કપડાં પહેરી આસન ઉપર બેસીને ૧૬૦૦૦ સોલ હબર જપ કરવા કે કરાવવા જેથી શુકની શાન્તી થાય છે.

ચિત્રાંબર શુભતરસ્તુ રંગાયેતુ સવત્સારંજત સુવર્ણમ્ ।

સતંજુલંચાપિ મુગધશુકતંભાદાનં ભૃગુનંદનસ્ય ॥ ૩૦ ॥

વિચિત્ર વસ્ત્ર, ઘોળો અથ (ઘોડો), વાછરડા સહીત ગાય, રૂપુ (ચાંદી) સુવર્ણ ચોખા મુગંધીવાળો સુખક અને યેત પુષ્પ એ સર્વ વસ્તુનું દાન યથાશક્તિ પ્રમાણે શુકની શાન્તી અર્થે કરવું.

આલુ શનિનું ફેલ

ત્રિર્ધષ્ટે ચ લાલે શનિઆયી સોખ્યં ।

તતો લાલકારી હિરણ્યાં બરાણામ્ ॥

નૃપાન્નિત્ર પક્ષાન્નય ચાર્થં લાભ' ।

કરોત્યર્થલાભ' સુખ શીપદશ્ચ ॥ ૩૧ ॥

અર્થ:--જન્મરાશીથી કે નામરાશીથી ગણતાં ૩ જો
૬ હો અને ૧૧ મો. શની હોય તો તેનાથી દ્રવ્ય અને વસ્તુનો
લાભ થાય. રાગ તરફથી તથા મિત્ર તરફથી સારો લાભ
મળે, જસ મળે. સારી વસ્તુનો લાભ થાય અને સર્વે
પ્રકારનું સુખ મળે છે.

૧૨ કશ જન્મ ચતુર્થે પંચાષ્ટ દશ દ્વિ સપ્ત નવમૈપિવા ।

સ્વજનસ્થાગિહિ કલહં દ્રવ્યાર્થહાનિ મહંજઃ કુરૂતે ॥૩૨॥

જન્મરાશીથી કે નામરાશીથી જોતાં ૧ હો ૨ જો
૪ મો ૫ મો ૭ મો ૮ મો ૯ મો ૧૦ મો અને ૧૨ મો
સૂર્યનો પુત્ર (શની) આવે તો તે સ્વજનની સાથે તેમ
કુટુંબની સાથે કલેશ કરાવે દ્રવ્યની હાનિ કરાવે અને
સરીરે દુઃખી કરે છે.

નકતા શનીની શાન્તી

નીલાંજનસમાલાસ' રવિપુત્ર ચમાગ્રજમ્ ।

બ્રાહ્મભાર્તૃક સંજ્ઞતંતે નમામિ શનેશ્વરમ્ ॥ ૩૩ ॥

સૂર્યપુત્રોદીર્ઘફેહો વિશાલાક્ષ સિવમિત્રમ્ ।

મંદ્યાશઃ પ્રજાત્મા પીડાં હરતુ' મે શની ॥ ૩૪ ॥

નકતા શનીમાં ઉપર સુજળ હમેશાં પ્રાતઃકાળમાં
વહેલા ઉઠી સ્નાન કરી સ્વચ્છ કપડાં પહેરી આસનપર
બેસીને તેના ૨૩૦૦૦ ત્રેવીસ હજાર જપ કરવા કે કરાવવા
જેથી શનીની શાન્તી થાય છે.

માપાશ્ચતૈલં વિમલેન્દ્રનીલનીલાંબરં વૈમહીધીચલોદ્ભવમ્ ।

સહશિષ્ણુરોતિવદંતિ ગુનાં દુષ્ટસ્વદાન મરશિનંદનસ્ય ॥ ૩૫ ॥

અહં, તેલ, કાળો મણી, કાળુવસ્ત્ર લેસ, એ સર્વ
વસ્તુનું દાન યથાશક્તિ પ્રમાણે શનીની શાન્તી અર્થે કરવું.

શનીની નાંખી રા વર્ષની પનોતીનું ફલ
(શાફલ વિકિરિત ૭૬)

કંદ્યાણી ખલુ દુઃખદાયકિરવીશુતે રાશી ચતુર્થાદિને ।
વ્યાધિ વધુ વિશેષ દેશ ગમન કલેશમં ચિતાધિકમ ॥
મૃત્યુએવ કરેતિ ચાપિ મહાદુઃખાશુત સદસ્યમ ।
લોહકે લાયક સદૈવમુખ કુર્યાદૈશ સર્વદા ॥ ૩૬ ॥

અર્થ—જન્મરાશી યા નામરાશીથી ગણુતાં જેને ગ્રાસે
યા આક્રમે શની આવેતો તેને ન્હાની રા વર્ષની પનોતી
જાણવી. તે ૧૦ મહીનામાંથી ૧૦ મહીના છાતીથી અને ૧૦
મહીના પગે રહે છે તે મહા ભયકર દુઃખ આપનારી છે. તે
પનોતી જે માણસને પ્રાપ્ત થઈ હોય તેને રોગ થાય, કુટું-
બમાં તેમ સગા સંબંધી સાથે કલેશ થાય અને મનને અસ્થિત
ચિંતા ઉપજાવે તેમજ દુઃખ અને અશિનો ભય તથા
મૃત્યુ થંબુ નિપજાવે વળી લોહાદોશજનો ભય અને નિરંતર
અમુખ (દુઃખ) પણ કરે છે.

શનીની મોટી ૭૫ વર્ષની પનોતીનું ફલ
(શાફલ વિકિરિત ૭૬)

રાશી દ્વાદશ મુખિ જન્મ દ્વયે પદ્મિદેતીયે શનિ ।
નાના કલેશગંભુ કરેતીચ્છાય પીડા શિશૂનાં તથા ॥
હાનિઃ સ્યાન્મરણં વિદેશ ગમનં સૌખ્યમ સાધારણં ।
રામારિદિ વિનાશાનં પ્રકુરતે તુર્યાષ્ટમે વાયવ ॥ ૩૭ ॥

અર્થ—જન્મરાશી યા નામરાશીથી ગણુતાં જેને શની
ખારમો આવે તો મસ્તકે (માથે) પહેલો આવે તો છાતીએ
અને બીજો શની આવે તો પગે પનોતી આવેલી જાણવી.
આ મોટી પનોતી એકદર સાંકોસાંત વરસ સુધી રહે છે.

આ મોટી પનોતીમાં ન્હાના પ્રકારના કલેશ, ભય અને
પુત્રિને પીડા, દ્રવ્યનો નાશ, મરણ કે મરણસંભ પીડા કરે છે
પરદેશગમન કરાવે છે તેમજ સાધારણ મુખ કરે છે પણ

પ્રાછળથી દ્રવ્યનો નાશ કરે છે તેમજ સી તરફના મુખનો નાશ કરે છે.

નાની મોટી પનાતીના પાયાની સમજાવુ.

(ઉપનતિ ૭૬)

જન્મે રમે રૂઢે સુવર્ણપાદ દ્વિપદે નુંદા રતનં શુભમ્ ॥
ત્રિ સત્ય દિક્ તાઅપદ.વદંતિ પુર્યાષ્ઠમકે ખિવતિ લોહપાદમા ॥૩૮॥

અર્થ—પનોતીના ચાર પાયા છે. સોનાનો, રૂપાનો, ત્રાંબાનો અને લોહનો. તેમાં જ્યારે શની બદલાતો હોય તે દિવસે જે માણસને પોતાની રાશીથી ગણુતાં પહેલો, છઠ્ઠો અને અગીયારમો અંક હોય તો તે સોનાને પાથે પનોતી બાણવી.

તેમજ બીજો, પાંચમો અને નવમો અંક હોય તો તે રૂપાને પાથે પનોતી બાણવી.

ત્રીજો, સાતમો અને દશમો અંક હોય તો તે ત્રાંબાને પાથે પનોતી બાણવી.

અને ચોથો, આઠમો તથા બારમો અંક હોય તો તે લોહને પાથે પનોતી બાણવી.

વિશેષ—આ પ્રમાણે દરેક અહોના માટે પણ ઉપર પ્રમાણે પાયા બેવાય છે અને તેવીજ રીતે બેસતા વરસના દિવસે જે અંક હોય તે ઉપરથી વરસના તથા બેસતા માસના દિવસે જે અંક હોય તે ઉપરથી માસના પાયા દરેક અહોના પણ ઉપર પ્રમાણે બાણવા.

પુનાતીના પાયાનું ફળ.

(ઉપનતિ ૭૬)

કુટુંબરેષં બહુ રોગ મુક્તં કલેશાશ્ચ ચેવ કરોતી નીત્યમ્ ।
દ્રવ્યાર્થે નારા બહુલં કરોતિ સુવર્ણપાદે સ્વજન્મે વિરોધમ્ ॥૩૯॥

અર્થ:—જો સોનાના પાથે પનાંતી બેઠેલી હોય તો નકારી બહુવી. પોતાના કુટુંબમાં વિરોધ કરાવે, નિરંતર અનેક પ્રકારના રોગ તથા કલેશ ઉત્પન્ન કરાવે, તેમજ દ્રવ્યનો નાશ અને સ્વજનમાં વિરોધ કરાવે.

વ્યાપાર મુગ્ધનં ધન ધાન્ય સંપદં મહત્પ્રતાપં ખલુ રાજ્ય માનં ।
તદ્ધર્મ મધ્યે સુખ સંપદાપ્તિં કાર્યાન્નિ મલે યદિ રૈખ્ય યાદઃ ॥૪૦॥

અર્થ:—જો રૂપાને પાથે પનોતી બેઠેલી હોય તો તે સારી બહુવી. તે બહુ ધન, ધાન્ય અને સંપત્તિ પ્રાપ્ત કરાવે અને તેથી પણ મોટા રાજ્યો તરફથી સારું માન પણ મળે અને આખા વરસ મધ્યે સુખ સંપત્તિની પ્રાપ્તિ અને સારાં કામો કરાવે અને ધારેલાં કામ પાર પડે.

અનંતલક્ષ્મી પ્રકરોતિ લાભઃ કલત્ર પુત્રો સુખસંપદાપ્તત્ર ।
લાભોદયઃચૈવ કરોતિ સૌખ્યં તામ્રસ્યપાદ સુખઃ શુભઆદર

અર્થ:—જો ત્રાંબાને પાથે પનોતી બેઠેલી હોય તો તે સારી બહુવી. તેનાથી લક્ષ્મીનો બહુ લાભ થાય તેમજ સ્ત્રી પુત્ર સંબંધી સુખની પ્રાપ્તિ થાય અને સર્વ પ્રકારે સુખ મળે અને ધારેલાં કામમાં મળ્યા લાભ થાય.

શરીર પીડા રૂધિર પ્રકોપ કલત્ર પુત્રાદિક પીડનમ્ ।
વ્યાપાર નાશો નૃપતેભ્યંચ લોહસ્ય યદે ધનહાનિરેવ ॥૪૧॥

અર્થ:—જો લોહને પાથે પનોતી બેઠેલી હોય તો તે નકારી સમજવી. તેનાથી શરીરમાં પીડા અને રૂધીરનો (લોહીનો) પ્રકોપ. ઓ, પુત્ર અને પશુને પીડયા, વ્યાપારનો નાશ, રાજ્યનો લય, અને દ્રવ્યનો નાશ થાય છે.

ચાલુ રાહુનું ફલ.

ઉપર્યર્થે પ્રથમે નવમે તમે દર્શીત પુત્ર કલત્રધૈના મુમત્ ॥
ક્ષિતિથે પચ્ચમ ર્નધ મુનિરિષિતો હિષ્ણુક રિંદ મરણં મુવમાહૃત્ ॥

અર્થ:—જન્મરાશી થા નામરાશિથી ગણુતાં પહેલો, ત્રીજો, છઠો, નવમો, દસમો, અને અગીયારમો, રાહુ આવે

તો પુત્ર, સ્ત્રી, અને દ્રવ્યનો લાભ કરાવે છે ને સર્વ પ્રકારે સુખ પશુ આપે છે.

અને જો બીજો, ચોથો, પાંચમો, સાતમો, આઠમો અને બારમો રાહુ આવે તો તે નકારો સમજવો. તેનાથી કુટુંબમાં કલેશ, મરણસમ પીડા અને સ્વજન સાથે વિરોધ કરાવે છે.

નકતા રાહુની શાન્તી

અર્ધકાર્ય માવીર્ય ચંદ્રાદિયવિમર્દનમ્

સિદ્ધિકાગર્ભસંભૂતં તં રાહુ પ્રજ્ઞામામ્યહમ્ ॥

મહાશિરા મદાવકો દીર્ઘ દંડો મહાબલ . ।

અતનુંશ્ચોર્ધ્વ કેશસ્થ પીડાં હરતુમે તમ ॥ ૪૪ ॥

નકતા રાહુમાં ઉપર સુજળ હમેશાં પ્રાતઃકાળમાં વહેલાં હોઈ, સ્નાન વિધી કરી, સ્વચ્છ કપડાં પહેરી, આસનપર બેસીને ૧૮૦૦૦ અઠાર હજાર જપ કરવા કે કરાવવા જેથી રાહુની શાન્તી થાય છે.

ગોમેઢરત્નં ચતુરંગમંચ સુનીલકૈલતીલ કમલ ચ ।

તિલાંશ્ચતૈલખલુ લોહુમિશ્ચં સ્વભાનિવેદાન મિદહિ દ્વિધાત્ ॥૪૫॥

ગોમેઢરત્ન કાળો અથ, કાળુ વસ, કાળો કામળો, તલ. તેલ, તથા લોહું આ સર્વ વસ્તુનું દાન યથાશક્તિ પ્રમાણે રાહુની શાન્તી અર્થે કરવું.

ચાલુ કેતુનું ફલ

ઉપમર્થે પ્રથમે નર્વમે તમે દર્શીતિ પુત્રકલત્ર ધના શુભમ ॥

દ્વિતીય પથમે દર્વમ સુનિ સ્થિતો હિયુક રિધં ગતોમરણં કુર્વા ॥૪૬॥

અર્થ—જન્મરાશી યા નામરાશીથી ત્રણતાં પહેલો, ત્રીજો, છઠો, નવમો, અને અગીયારમો, કેતુ આવે તો પુત્ર સ્ત્રી અને દ્રવ્યનો લાભ આપે છે.

બીજો, ચોથો, પાંચમો, સાતમો, આઠમો અને બારમો કેતુ આવે તો મરણતોલ પીડા કરે અને દ્રવ્યની હાની કરે છે.

નકેત્તા કેતુની શાન્તી

પલાશપુષ્પવસંકારી તારકામહ મસ્તકમ્ ।

રૂદ્ર રૂદ્રાંભુક ચાર ત કેતુ પ્રજ્ઞામ્યહમ પ્રજ્ઞા

અનેક રૂપ વણ્યશ્ચ રાતરોધ સહસ્રશઃ ।

ઉત્પાત રૂપો જગતાં પીડાં હરતુ મેં શિખી : ॥૪૮૮॥

નકતા કેતુમાં ઉપર સુજળ હંમેશાં પ્રાતઃકાળમાં વહેલાં
ઉઠી સ્નાનવિધી કરી સ્વચ્છ કપડાં પહેરી આસન ઉપર
બેસીને ૧૮૦૦૦ અઢાર હજાર જપ કરવા કે કરાવવા જેથી
કેતુની શાન્તી થાય છે

વૈદ્યર્થસ્તિલંચતેલ મુદ્ગમલ ચોતમુહોમૃગશ્ય

વસંચકેતોઃ પરિતોષહેતો રૂદ્રીરીતાં કાનમિદંમુનીદ્રે ॥ ૪૮૯ ॥

અર્થ—વૈદ્યર્થસ્તન, તલ, તેલ, કાળો કામળો, કસ્તુરી,
અને વસં એ સર્વ વસ્તુનું દાન થયા શક્તિ પ્રમાણે કેતુની
શાન્તી અર્થે કરવું.

દીન દશા બાણુવાની રીત.

રવિહિન મંખસંખ્યા ચંદ્રમાન્ધો મંખાણી. ૧૦

ક્ષિતિતનયગર્ભાથ ચંદ્રજઃપદ્મ શરીણી ૫૧

શનીરસશુભસંખ્યા વાકર્ષતિ નાગબાણૈઃ ૩૬

નયન મુગ ચ રાહુઃ સંસતિ શુક સંખ્યા ૪૨ ॥૫૦॥

અર્થ:—સૂર્યની દશા ૨૦ દિવસની, ચંદ્રની દશા ૫૦
દિવસની, મંગળની દશા ૨૦ દિવસની, શુક્રની દશા ૫૬
દિવસની, ગુરૂની દશા ૫૮ દિવસની, શુક્રની દશા ૭૦
દિવસની, શનીની દશા ૩૬ દિવસની, અને રાહુની દશા ૪૨
દિવસની બાણુવી.

જન્મના વિશતીમુર્થે વૃતિયદેશ ચંદ્રમા ।

ચતુર્થે લોભધાન્યેય પૃષ્ટેવેદ છુધસ્તથા ॥

સસમે શની દશા શ્રૈવ નવમેશુરુરુકમ ।

દશમે વિશતિ રાહુ શેષીઃ શુકદશાસ્ત્રુતા ॥૫૧॥

અર્થ:—હરકોઈ માણસને પોતાની રાશીનો સૂર્ય થાય તે દીવસથી ૨૦ દીવસ સુધી સૂર્યની દશા રહે, ત્રીજી રાશીના સૂર્યના ૧૦ દીવસ જતાં સુધી ચંદ્રની દશા રહે, ચોથી રાશીના સૂર્યના ૪ દીવસ જતાં સુધી બુધની દશા રહે. સાતમી રાશીના સૂર્યના ૧૦ દીવસ બાદ ત્યાં સુધી શનીની દશા રહે, નવમી રાશીના સૂર્યના ૮ દીવસ બાદ ત્યાં સુધી શુક્રની દશા રહે, દસ મી રાશીના ૨૦ દીવસ બાદ ત્યાં સુધી રાહુની દશા રહે અને બારમી રાશીના સૂર્યના દીવસો પુર્ણ થતાં સુધી અર્થાત બારમો સૂર્ય ઉતરે ત્યાં સુધી શુક્રની દશા રહે છે.

દિન દશાનું ફલ

સૂર્યોવિતવિનાશનં પ્રકૃરતે ધર્મર્થિ લાભં શશી।
લોભ શસ્ત્રવિધાતરોગ મરણં ચંદ્રભજઃ સંપદન ॥
મંદોભઃ ગતિ શુક્રશ્ચ વિભવં રાહુસ્તથા બધનં ।
સર્વા ઇષ્ટફળ મદો નિગદિતઃ શુક્રો દશાસંસ્થિતઃ ॥૫૨॥

અર્થ:—સૂર્યની દશા ધનનો નાશ કરે છે. ચંદ્રની દશા ધર્મ અને ધનનો લાભ કરે છે. મંગળની દશા શસ્ત્રથી પીડા, રોગ અને મરણ કરે છે. બુધની દશા સંપત્તિ આપે છે. શનીની દશા મંદગતિ કરે છે. શુક્રની દશા વૈભવ આપે છે. રાહુની દશા બંધન પ્રાપ્ત કરે છે. અને શુક્રની દશા સર્વ પ્રકારનાં સુખ ઇષ્ટફળ આપે છે.

હરરોજનું ગ્રહ ફળ જાણવાની રીત

ગતતીથી ગત વાર ગણી જે, નાંમ અક્ષરને તેમાં દીજે ।
સર્વે ઝંકને ઝેક કરી જે. નવ ભાગથી ભાગ ધરી જે ॥૫૩॥
ઝેક વધે ભાગ દુખકાર જે વચંતાં સરી સુખકાર ।
ત્રણ વધે મંગળ દુખ જાંજ. ચાર વધે રાહુ દુખ માંન ॥૫૪॥
પંચ વધે શુક્ર સુખ કહ્યો. છ વધે શની દુખ લહ્યો ।
સાત વધે બુધ સુખ નીરધાર. આઠે કેતુ દુખ વિચાર ॥૫૫॥

શુન્ય પડે શુક શુભલક્ષ્ણ. ચંદ્ર તલક એ ગણીતજ કહ્યું ।
એણીયેરે દીનકશા તે ભણે. વીધવાનો દીન એકની ગણે ॥૫૬॥

જેન વીઠી પ્રમાણે નહતા ગ્રહોની શાન્તિ

ૐ હ્રીં વસુપ્રમ નમસ્તુભ્યમ્ મમ શાન્તિઃ ॥ ૫૭ ॥

સૂર્ય નહતો હોય તે ભાલ વસ્ત્ર પહેરી ભાલ નોકાર-
વાળી ધારણ કરી ઉપર પ્રમાણેના મંત્રથી દરરોજ એક
નોકારવાળી ગણવી અને પદ્મપ્રભુની ભાલ પુષ્પોથી સૂર્યની
દશા હોય ત્યાં સુધી પૂજા કરવી.

ૐ હ્રીં સંપ્રમમ નમસ્તુભ્યમ્ મમ શાન્તિઃ શાન્તિઃ ॥૫૮॥

ચંદ્ર નહતો હોય તે ધોળાં વસ્ત્ર પહેરી ધોળી
નોકારવાળી ધારણ કરી ઉપર પ્રમાણેના મંત્રથી દરરોજ
એક નોકારવાળી ગણવી અને ચંદ્ર પ્રભુની ધોળાં પુષ્પોથી
ચંદ્રની દશા ચાલતી હોય ત્યાં સુધી પૂજા કરવી.

ૐ હ્રીં વાસુપુજ્ય પ્રમો નમસ્તુભ્યમ્ મમ શાન્તિઃ શાન્તિઃ ॥૫૯

મંગળ નહતો હોય તે રાતાં વસ્ત્ર પહેરી રાતી નો-
કારવાળી ધારણ કરી ઉપર પ્રમાણેના મંત્રથી દરરોજ
એક નોકારવાળી ગણવી અને વાસુપુજ્ય પ્રભુની ભાલ
પુષ્પોથી મંગળ નહતો હોય ત્યાં સુધી પૂજા કરવી.

ૐ હ્રીં શાંતિનાથપ્રમો નમસ્તુભ્યમ્ મમ શાન્તિઃ શાન્તિઃ ॥૬૦॥

બુધ નહતો હોય તે પીળાં વસ્ત્રો પહેરી પીળી
નવકારવાળી ધારણ કરી ઉપર પ્રમાણેના મંત્રથી દરરોજ
એક નોકારવાળી ગણવી અને શાંતિનાથ પ્રભુની પીળા
પુષ્પોથી બુધ નહતો હોય ત્યાં સુધી પૂજા કરવી.

ૐ હ્રીં ક્રમમદેવપ્રમો નમસ્તુભ્યમ્ મમ શાન્તિઃ શાન્તિઃ ॥૬૧॥

શુક્ર નહતો હોય તે પીળાં વસ્ત્રો પહેરી પીળી નો-
કારવાળી ધારણ કરી ઉપર પ્રમાણેના મંત્રથી દરરોજ
એક નોકારવાળી ગણવી અને રીખદેવ પ્રભુની પીળાં પુષ્પોથી
શુક્ર નહતો હોય ત્યાં સુધી પૂજા કરવી.

ॐ હ્રીં સુવિધિનાથપ્રમો નમસ્તુમ્યમ્ મમ શાન્તિઃ શાન્તિઃ ॥૬૨॥

શુક નહતો હોય તો ધોળાં વસ્ત્ર પહેરી ધોળી નો-
કારવાળી ધારણ કરી ઊપર પ્રભાણેના મંત્રથી હરદોજ એક
નોકારવાળી ગણવી અને સુવીધીનાથ પ્રભુની ધોળાં પુષ્પોથી
શુક નહતો હોય ત્યાં સુધી પુજા કરવી.

ॐ હ્રીં મુનિસુવ્રતપ્રમો નમસ્તુમ્યમ્ મમ શાન્તિઃ શાન્તિઃ ॥૬૩॥

શની નહતો હોય તો ધોળાં વસ્ત્ર પહેરી કાળી નો-
કારવાળી ધારણ કરી ઊપર પ્રભાણેના મંત્રથી હરદોજ એક
નોકારવાળી ગણવી અને મુનિસુવ્રત પ્રભુની કાળાં (કમરો)
પુષ્પોથી શની નહતો હોય ત્યાં સુધી પુજા કરવી.

ॐ હ્રીં નૈમિનાથપ્રમો નમસ્તુમ્યમ્ મમ શાન્તિઃ શાન્તિઃ ॥૬૪॥

રાહુ નહતો હોય તો પીળાં વસ્ત્ર પહેરી પીળી નો-
કારવાળી ધારણ કરી ઊપર પ્રભાણેના મંત્રથી હરદોજ એક
નોકારવાળી ગણવી અને નૈમીનાથ પ્રભુની પીળાં પુષ્પોથી
રાહુ નહતો હોય ત્યાં સુધી પુજા કરવી.

ॐ હ્રીં પ્રાર્થનાથપ્રમો નમસ્તુમ્યમ્ મમ શાન્તિઃ શાન્તિઃ ॥૬૫॥

કેતુ નહતો હોય તો લીલાં વસ્ત્ર પહેરી લીલી નોકા-
રવાળી ધારણ કરી ઊપર પ્રભાણેના મંત્રથી હરદોજ એક
નોકારવાળી ગણવી અને પ્રાર્થનાથ પ્રભુની લીલા અગર
અપાના પુષ્પોથી કેતુ નહતો હોય ત્યાં સુધી પુજા કરવી.

અહશાન્તિ મંત્ર જપ સંખ્યા

રવેઃસપ્તસહસ્રાણી ચન્દ્રસ્યૈકાદશસ્મૃતાઃ ।

ભૌમૈકસપ્તસહસ્રં ચ બુધે વેદ સહસ્રકમ્ ॥

રકેનવિંશતિર્થિવે ભગૌર્તપ્ત સહસ્રકમ્ ।

ત્રયોવિંશતિ સૌરૈશ્વરશહોરાષ્ટાદશસપ્તાદશહેતવે ॥૬૬॥

અર્થ—નહતા સૂર્યના જપ ૭૦૦૦ સત્ હજાર,
ચન્દ્રના ૧૧૦૦૦ અગીઆર હજાર, મંગળના ૧૦૦૦૦ દસ

હજાર, યુધર્તા ૪૦૦૦ ચાર હજાર, ગુરુના ૧૬૦૦૦
ઝોગાણી હજાર, શુક્રના ૧૬૦૦૦ સોલ હજાર, શનીના
૨૩૦૦૦ તેવીસ હજાર, રાહુના ૧૮૦૦૦ અઠાર હજાર અને
કેતુના ૧૭૦૦૦ સત્તર હજાર.

આ પ્રમાણે સૂર્યાદિ ગ્રહોની જપસંખ્યા સામકારોએ
કહેલી છે તે કરવા કે કરાવવાથી નહતા ગ્રહોની શાન્તી
થાય છે.

પ્રકરણ ૨૪ મું.

(૩૩૩) વિજય આંકી વર્ષ ફળ.

આહુ વર્ષ કેવું જશે તે જાણવાની રીત.

વયોરાશિસ્વનક્ષત્ર મેકીકૃત્ય પૃથક્ પૃથક્ ॥

દ્વિચતુસત્રિચુષ્ કૃત્વા સા સદ્ રસ ભાણતમ્ ॥

આશ્વતથોદ્ધિવિ દુઃખી મધ્યે શુન્યંધનક્ષયઃ ॥

સ્થાનત્રયેભયૈષંતુ મૃત્યુઃ સાકરેષુવૈજયી ॥

જેને જેટલાનું વર્ષ આહતું હોય તે વર્ષની સંખ્યા તથા
જન્મ કુંડળીમાં જે રાશીનો ચંદ્રમા હોય તે રાશીની
સંખ્યા, અને જે નક્ષત્રમાં જન્મ હોય તે નક્ષત્રની સંખ્યા
એ ત્રણેનો ભેગો સરવાળો કરવો; અને એ સરવાળાને
ત્રણ જગોએ સુકવો તેમાં એક જગાએ ૨ થી શુભી ૭ થી
ભાગવા, બીજી જગાએ, ૪ થી શુભી ૮ થી ભાગવા, અને
ત્રીજી જગાએ, ૩ થી શુભી ૬ થી ભાગવા તેમાં જે શેષ
વધે તેનું ફળ પહેલાંની શેષ ૦ હોય તો, કે ત્રીજાની શેષ
૦ હોય તો આહુ વરસમાં દુઃખ થાય, અને બીજામાં શેષ
૦ રહે તો તે સાલમાં ધનનો નાશ થાય તેમજ પહેલામાં
ને બીજામાં બેઠે જગ્યાએ ચા બીજા ને ત્રીજા બેઠાંમાં
શેષ ૦—૦ હોય, તો દુઃખ અને ધનનો નાશ થાય છે

અને ત્રણે જગોયે શેષ ૦-૦-૦ આવે તો તે વર્ષમાં મૃત્યુ જાણવું. અને ત્રણે જગોયે શેષમાં અંક રહે તો તે વર્ષમાં વિજય મેળવશે એમ જાણવું. તેને વિજય અકી કહે છે.

(૩૩૪) જન્મ કુંડળી ઉપરથી ચાલુ વર્ષ કેવું જશે તે જાણવાની રીત.

જન્મ કુંડળીનું લક્ષ્ય એટલે પહેલો ભાવ. તે પહેલું વર્ષ બીજો ભાવ તે બીજું વર્ષ એમ ગણતાં ખાસમા ભાવ તે ખાસ વર્ષ જાણવું. તેમજ વળી તે પછી લક્ષ્ય તે ૧૩ મું બીજો ભાવ ૧૪ મું, એમ ગણતાં ૧૨, મો ભાવ તે ૨૪ મું વર્ષ જાણવું. તે પછી લક્ષ્ય ૨૫ મું અને ૧૨ મો ભાવ ૩૬ મું પછી લક્ષ્ય ૩૭ મું ત્યાંથી ગણતાં ૧૨ મો ભાવ ૪૮ મું વર્ષ એ પ્રમાણે અનુક્રમે વર્ષો જાણવાં. હવે જે વર્ષ ચાલતું હોય તે વર્ષ ઉપર પ્રમાણે ગણતાં જે ભાવમાં આવે તે ભાવમાં રહેલી રાશી તે લક્ષ્ય (પહેલો ભાવ) તે વર્ષની વરસ કુંડળીના જાણવો અને તેની એક જુદી કુંડળી સુકવી તે કુંડળીનાં લક્ષ્યમાં તે ભાવવાળી રાશી સુકીને તેનાથી અનુક્રમે ખાસ ભાવમાં રાશીઓ સુકવી અને જન્મ કુંડળીમાં જે જે રાશીમાં જે જે ગ્રહો હોય તે આ વર્ષ કુંડળીમાં તે તે રાશીમાં સુકવા અને તે કુંડળીથી તે વર્ષના માટે તે વર્ષ કુંડળીમાં લક્ષ્યની રાશીના સ્વામીને વર્ષના સ્વામી જાણવો તે વર્ષના સ્વામી તે કુંડળીમાં ૬ કે ૮ મે કે ૧૨ મે જોડો હોય અથવા જન્મ કુંડળીમાં ૬ કે ૮ મે કે ૧૨ મે જોડો હોય, તો તે વર્ષ ખરાબ જાણવું તેમજ તે વર્ષમાં જે ગ્રહની મહાદશામાં જે ગ્રહની અંતરદશા ચાલતી હોય તે ગ્રહ વર્ષ કુંડળીમાં કે જન્મકુંડળીમાં ૬ કે ૮ મે કે ૧૨ મે ભાવે જોડેલો હોય તો તે વરસ ખરાબ જાણવું. તથા વર્ષ કુંડળીના લક્ષ્યને

ઐટલે વર્ષનો સ્વામી બળવાન હોય તો સારૂ અને નીર્ભય હોય તો માહું ક્ષણ કહેવું

ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે જો વર્ષ કુંડળીમાં ખરાબ ક્ષણ હોય અને વિજય અંદ્રીમાં પણ વર્ષ ખરાબ હોય, તો તે વર્ષ વધારે જ ખરાબ બાણવું પણ એક જગ્યાએ સારું ને બીજી જગ્યાએ ખરાબ હોય, તો મધ્યમ ને બેજી જગ્યાએ સારૂ હોય તો તે વર્ષ ઘણુંજ સારૂં બાણવું.

તેવી જ રીતે આઠ વર્ષમાં ધન, કુટુંબ, માતા, પીતા, સ્ત્રી પુત્રાદિક વિગેરે જેવું સુખ દુઃખ જોવું હોય તે તેના ભાવ થકી નવી કુંડળીમાં ઐટલે વર્ષ કુંડળીમાં ૬ કે ૮ એ કે ૧૨ એ તે ભાવનો સ્વામી પડેલો હોય કે તે ભાવ ઉપર પાપઅહની દૃષ્ટિ હોય કે તે ભાવથી ૬ કે ૮ એ કે ૧૨ એ પાપઅહો હોય કે તે ભાવમાં પાપઅહ બેઠા હોય, તો તે ભાવના સુખનો તે વર્ષમાં નાશ કહેવો. જો શુભ અહો બેઠા હોય કે જોતા હોય કે તે ભાવનો સ્વામી તે ભાવમાં જ બેઠો હોય તો તે ભાવના સુખની વૃદ્ધિ બાણવી.

હાખલ તરીકે બાપતુ સુખ દુઃખ જોવું છે તો વર્ષ કુંડળીમાં ૧૦ મા ભાવથી ૬, ૮, કે ૧૨ એ ભાવે પાપઅહ કે ૧૦ માનો સ્વામી બેઠો હોય કે પાપઅહો ૧૦ એ બેઠા કે જોતા હોય કે ૧૦ માથી ૬, ૮, કે ૧૨ માનો જન્મ કુંડળીનો કે વર્ષ કુંડળીનો સ્વામી ૧૦ એ બેઠો હોય તો બાપના સુખનો નાશ બાણવો ને ૧૦ એ શુભ અહ બેઠા કે જોતા હોય કે ૧૦ માનો સ્વામી ૧૦ એ હોય તો બાપના સુખનો વધારો બાણવો એવીરીતે દરેક ભાવતુ જોવું.

પ્રકરણ ૨૫ મું.

(૩૩૫) વર્ષકુંડળ-ગનાવવાની તથા જોવાની રીત.

સૂર્ય દર એક વર્ષે બરોબર પોતે જે રાશીનો જેટલા અંશનો જન્મ વખતે હોય તેટલાજ અંશ અને રાશીનો જે ઘડી પળે થાય તે ઘડી પળના વખતની કાઢેલી કુંડળીને વર્ષકુંડળ કહે છે. તેપરથી વર્ષની બારે માસની વિગત જોવાય છે.

જન્મ વખતે સૂર્ય જે રાશીનો જેટલા અંશ, કળા, વિકળાનો હોય તે રાશીના તેટલા અંશ, કળા, વિકળાનો સૂર્ય વર્ષોવર્ષ બ્યારે થાય ત્યારે વર્ષમાં પ્રવેશ થાય છે.

જન્મકુંડળીમાં બારે ભાવમાં રાશી ગ્રહો માંડવાની જેવી રીત છે તેવીજ રીતે વર્ષ કુંડળીમાં લગ્ન, રાશી અને ગ્રહો માંડાય છે. તેમાં લગ્ન એ પહેલો ભાવ છે. હવે જે વખતે વર્ષ બેઠું તે વખતે ગ્રહો આઠાશમાં કયી કયી રાશીમાં હતા તે પંચાંગમાં જોઈ જે ગ્રહ જે રાશીનો હોય તે રાશીવાળા ભાવમાં વર્ષકુંડળીમાં ચુકવામાં આવે છે.

દિવસે વર્ષ બેસતું હોય તો વર્ષકુંડળીમાં સૂર્ય જે રાશીમાં બેઠો હોય તે રાશીના સ્વામિને દિવસપતિ કહે છે.

રાત્રિએ વર્ષ બેસતું હોય તો વર્ષકુંડળીમાં ચંદ્ર જે રાશીમાં બેઠો હોય તે રાશીના સ્વામિને રાત્રિપતિ કહે છે.

દિવસે વર્ષ બેસતું હોય તો અને વર્ષકુંડળીમાં ચેતરાશીનું લગ્ન આવે તો ત્રિરાશીકપતિ સૂર્ય ભણવો. અને જો વરખ કે કર્ક લગ્ન હોય તો શુક ભણવો, મિથુન લગ્ન હોય તો શનિ ભણવો. સિંહ લગ્ન હોય તો શુક ભણવો. કન્યા લગ્ન હોય તો ચંદ્ર ભણવો. તોલા લગ્ન હોય તો પુષ ભણવો. વૃશ્ચિક લગ્ન હોય તો મંગળ ભણવો, ધન લગ્ન હોય તો શનિ ભણવો. મકર લગ્ન હોય તો મંગળ ભણવો.

કુંભ લગ્ન હોય તો શુક્ર જાણવો, અને મીન લગ્ન હોય તો ચંદ્ર જાણવો.

રાત્રિએ વર્ષ જોસતું હોય અને મેષ લગ્ન હોય તો ત્રિરાશીક પતિ શુક્ર જાણવો, વરુણ લગ્ન હોય તો ચંદ્ર જાણવો, મિથુન લગ્ન હોય તો બુધ જાણવો, કર્ક લગ્ન હોય તો મંગળ જાણવો, સિંહ લગ્ન હોય તો સૂર્ય જાણવો, કન્યા લગ્ન હોય તો શુક્ર જાણવો. તોલા લગ્ન હોય તો શનિ, વૃશ્ચિક લગ્ન હોય તો શુક્ર, ધન લગ્ન હોય તો શનિ, મકર લગ્ન હોય તો મંગળ, કુંભ લગ્ન હોય તો શુક્ર અને મીન લગ્ન હોય તો ચંદ્ર જાણવો.

(૩૩૬) લઘુ પંચવર્ગી કોઠો.

વર્ષફળમાં લઘુપંચવર્ગી કોઠો કરવામાં આવે છે એટલે તેમાં જન્મપતિ, વર્ષપતિ, મુથાપતિ, ત્રિરાશિકપતિ, અને દિવાપતિ કોણ કોણ છે તે વર્ષ કુંડળીમાં કયા સ્થાને બેઠો છે અને તે શ્રેષ્ઠ છે કે કેમ તે આવે છે.

જન્મપતિ, એટલે જન્મ લગ્નનો સ્વામી જે જન્મ-કુંડળીમાં હોય તે.

વર્ષપતિ, એટલે વર્ષ લગ્નનો સ્વામિ, મુથાપતિ, એટલે વર્ષકુંડળીમાં મુથા જે ગ્રહની રાશીમાં બેઠો હોય તે.

ત્રિરાશીકપતિ, એટલે વર્ષનો પ્રવેશ દિવસે કે રાત્રે થયો હોય તે વખતે જે લગ્નમાં વર્ષ બેઠું હોય તેમાં ઉપર પ્રમાણે બેઠ તે રાશીનો સ્વામિ.

દિવાપતિ, એટલે દિવસે કે રાત્રે વર્ષ બેઠું હોય તો સૂર્ય કે ચંદ્ર કુંડળીમાં જે રાશીમાં બેઠો હોય તે રાશીનો સ્વામી.

ઉપર પ્રમાણે લઘુપંચવર્ગી કોઠામાં એક ગ્રહ એક કરતાં વધારાનો સ્વામિ થાય તો તે બેટલાનો સ્વામી થયો હોય તેટલા અધિકાર પામ્યો છે એમ જાણવું.

(૩૩૭) બૃહત્ પંચવર્ગી કોઠો.

વર્ષ ફળમાં બૃહત્ પંચવર્ગીનો કોઠો કાઢવામાં આવે છે. તેમાં ૧ હો કોઠો સ્થાનભળનો, બીજો ઉચ્ચ ભળનો, ત્રીજો હંફાભળનો, ચોથો હંધાણુ ભળનો એમ પાંચે કોઠામાં સાતે ગ્રહોનું ભળ દાખલ થાય છે.

(૩૩૮) હર્ષ ભળના કોઠો વિશે.

વર્ષકુંડળીમાં હર્ષ ભળનો કોઠો આવે છે. જે બૃહત્ પંચવર્ગી ભળના જેવુંજ હર્ષભળ છે. તેમાં સૂર્ય વિગેરે સાતે ગ્રહોનું ભળ લખાય છે.

ગ્રહોનું ખરેખરું ભળ બૃહત્પંચવર્ગી ઉપરથી ભેવાય છે. પણ કોઈ ગ્રહ બૃહત્પંચવર્ગી ભળમાં ભળ વળરનો હોય અને હર્ષભળમાં તે ગ્રહ ભળવાળો હોય તો વર્ષનો રાજા કરાવવામાં હર્ષભળનું ભળ ભેવાય છે.

(૩૩૯) ત્રિપતાકા ચક્ર.

વર્ષમાં ત્રિપતાકા ચક્ર કાઢવામાં આવે છે. તેમાં વર્ષ કુંડળીમાં જે રાશીનું લગ્ન હોય તેજ રાશીનું લગ્ન ત્રિપતાકા ચક્રમાં માંડી અલુકેએ રાશીઓ માંડવી.

જન્મકુંડળીમાં સૂર્ય જે રાશિમાં બેઠો હોય તેની તેજ રાશિમાં ત્રિપતાકા ચક્રમાં સૂર્ય રહે, બાહ બીજા ચાર વર્ષ પછી તેની પછીની રાશીમાં બદલાતો જાય. એવી રીતે ચંદ્ર નવ વર્ષે, મંગળ છ વર્ષે, શુક્ર ૫ વર્ષે અને શની ચાર વર્ષે, તથા રાહુ છ વર્ષે એક રાશી બદલે છે. અને કેટલું રાહુથી સાતો સાતમી રાશીએ આવે છે.

વર્ષ કુંડળીમાં ત્રિપતાકા ચક્રમાં ચંદ્રની સાતી સીધી લીટીમાં જે ગ્રહ આવે તે ગ્રહ સાથે ચંદ્રનો વેધ થયેલો કહેવાય છે અને તેનું ફળ નિચે પ્રમાણે આપે છે.

અંદ્રની સાથે મંગળનો વેધ હોય તો દોહિવિકાસની પીડા થાય.

અંદ્રની સાથે બુધનો વેધ હોય તો ક્ષેત્ર અને વિજય મળે.

અંદ્રની સાથે શુક્રનો વેધ હોય તો મુખ શાંતિ પ્રાપ્ત થાય,

અંદ્રની સાથે શુક્રનો વેધ હોય તો લક્ષ્મી મળે.

અંદ્રની સાથે શનિનો વેધ હોય તો દુઃખનો ઉભા થાય.

અંદ્રની સાથે રવીનો વેધ હોય તો તાવની પીડા કરે.

અંદ્રની સાથે રાહુનો વેધ હોય તો રિષ્ટ તુલ્ય પીડા કરે અને પૈસાનું તુલ્ય શાંતિ કે મેળામણ કરે.

દુઃકામાં અંદ્ર રાહુનો વેધ હોય તો કોઈપણ રીતે ખરાબ ફળ મળે

(૩૪૦) સહમ બાબત.

જુદી જુદી બાબતો બાર ભાવ ઉપરથી જાણી શકાય છે પરંતુ પેટા બાબતો વિગતવાર જાણવા માટે સહમ ઉપયોગી છે. સહમો ૫૦ છે.

વર્ષ પ્રવેશની કુંડળી તેજ સહમની કુંડળી જાણવી, માત્ર દરેક સહમ કઈ રાશીનો છે તે સહમના કોઠામાંથી જોઈ સહમની કુંડળીમાં તે રાશી જે ભાવે હોય તે ભાવમાં તે સહમને દાખલ કરવો.

(૩૪૧) માસ બાબત.

સૂર્ય દરેક માસે જાહેર રાશી જઈલે છે એટલે વર્ષ પ્રવેશ વખતે સૂર્ય મકર રાશીમાં હોય તો બીજે મહીને કુંભ રાશીમાં એમ દર માસે જાહેર રાશી જઈલે.

હવે માસ ઉપજાવવા માટે વર્ષ પ્રવેશ વખતે સૂર્ય જે રાશિનો જે અંશ, કળા વિકળાનો હોય, તે અંશ, કળા, વિકળાનો તેની પછીની રાશિમાં આવે ત્યારે બીજા માસમાં

પ્રવેશ થાય તથા તે પછીની રાશિમાં તેટલા અંશ, કળાનો આવે ત્યારે ત્રિજા માસમાં પ્રવેશ થાય, એવી રીતે દરેક માસે અઠેક રાશિ જલ્લતાં વર્ષ પ્રવેશના અંશ, કળા, વિ-કળાનો સૂર્ય થાય ત્યારે દરેક માસમાં પ્રવેશ થાય છે.

એ રીતે દરેક માસ, પ્રવેશ થકી પણ ઉપરથી વર્ષની કુંડળીની માફક વર્ષના તમામ માસની કુંડળીઓ ઉપજાવવી તેમાં વર્ષ પ્રવેશની કુંડળીને પહેલા માસની કુંડળી જાણવી.

(૩૪૨) વર્ષના રાજા બાબત.

લઘુ પંચવર્ગોના પાંચ અધિકારી મહેનો જે અહ વર્ષ લગ્નને વધારે દેખતો હોય તે વર્ષનો રાજા જાણવો. અને તે અધિકારવાળા અહોની સરખી દૃષ્ટિ પડતી હોય તો વધારે જાણવાળો વર્ષનો રાજા થાય.

સરખું જાણ હોય તો સુંધાનો સ્વામિ વર્ષનો રાજા થાય, પણ સુંધાનો સ્વામિ વર્ષ લગ્નને દેખતો ન હોય તો અને દિવસે વર્ષ જેટું હોય તો સૂર્ય જે રાત્રીમાં બેઠો હોય તે રાશિનો સ્વામી વર્ષનો રાજા થાય અને રાત્રિએ વર્ષ જેટું હોય તો ચંદ્ર જે રાશિમાં બેઠો હોય તે રાશિનો સ્વામિ વર્ષનો રાજા થાય. તે રાશિનો સ્વામિ વર્ષનો રાજા થાય, તે પણ વર્ષ લગ્નને દેખતો ન હોય તો ચંદ્ર સાથે જે અહ દૃત્યશાળ યોગ કરેલો હોય તે અહ વર્ષનો રાજા થાય તે પણ લગ્નને દેખતો ન હોય તો લગ્નની રાશિનો સ્વામિ વર્ષનો રાજા થાય, અને તે પણ વર્ષ લગ્નને દેખતો ન હોય તો વર્ષનો રાજા નથી એમ સમજવું પણ વર્ષનો રાજા કોઈ અહ થતો ન હોય તો રીષ્ટ યોગ સમજવો.

(૩૪૩) વર્ષના રાજાનું કૃણ

વર્ષનો રાજા જે અહ થયો હોય તે અહ જન્મકુંડળીમાં શુભાસ્થાનમાં બેઠો હોય કે પોતાની ઉંચ રાશી, સ્વઅહરાશી, મિત્રઅહરાશી વિગેરે શુભરાશીમાં બેઠો હોય અને શુભઅહનો

સમાગમ કે દષ્ટિ હોય તો તે વર્ષના રાખતું ઉત્તમ ફળ મળે. પણ જો તે સ્થાને ન હોય તો નેષ્ટ અને એક ઠેકાણે નષ્ટ અને એક ઠેકાણે શ્રેષ્ઠ હોય તો મધ્યમ ફળ મળે. લઘુ પંચવર્ગીના કોઠા ઉપરથી વર્ષનો રાખ ઉપર પ્રભાણે નક્કી કરવો.

વર્ષ કુંડળીમાં વર્ષનો રાખ, ત્રિકસ્થાન, અગર નેષ્ટ સ્થાન સિવાય કોઈપણ ભાવમાં રહેતો હોય તેમજ જન્મ-કુંડળી તથા વર્ષ કુંડળીમાં પણ શ્રેષ્ઠ બળવાળો હોય તો આખા વર્ષનું શ્રેષ્ઠ ફળ સમજવું. જો મધ્યમ બળવાળો હોય તો મધ્યમ ફળ અને તદ્દન નિર્બળ હોય તો આખા વર્ષનું ફળ નકારૂં સમજવું.

વર્ષ કુંડળીમાં વર્ષનો રાખ બળવાન હોય અને તે જન્મકુંડળીમાં નિર્બળ હોય તો વર્ષનું ફળ મધ્યમ સમજવું. અથવા વર્ષનો રાખ વર્ષ કુંડળીમાં નિર્બળ હોય અને જન્મકુંડળીમાં શ્રેષ્ઠ સ્થાને હોય તોપણ મધ્યમ સમજવું.

વર્ષનો રાખ શુભ ગ્રહ હોય અને તે ત્રિકોણ, કેંદ્રમાં કે લાભ સ્થાનમાં બેઠો હોય તો આખું વર્ષ ઉત્તમ ફળ મળે. પણ નિર્બળ થઈને ૬-૮-૧૨ માં ભાવે બેઠો હોય તો આખું વર્ષ દુઃખ ઉપભવે, વર્ષનો રાખ પાપગ્રહ અને તે ૪-૬-૧૧ માં ભાવે બેઠો હોયને ઉત્તમ બળવાળો હોય તો ઉત્તમ ફળ મળે પણ જો તે ૮-૧૨ માં ભાવે નિર્બળ થઈને બેઠો હોય તો આખું વર્ષ ઘણું નકારૂં ફળ મળે.

વર્ષનો રાખ સૂર્ય હોય અને તે ઉત્તમ બળનો હોય તો રાખ તરફથી સુખ મળે, પુત્ર ધનનો લાભ થાય, કુંડળને પૃથ્વી અને પરિવારનું સુખ મળે, અનેક પ્રકારથી કીર્તિ અને માન મળે શત્રુનો નાશ થાય.

જો તે મધ્યમ બળનો હોય તો ઉપરનું ફળ મધ્યમ રીતે મળે, અને હિન બળનો હોય તો પ્રદેશમાં સુસાક્ષરી

કરાવે, ધનની હાની કરાવે દીલગીરી કરાવે શત્રુથી ભય ઉપજાવે, શરીર આળસુ રાખે, રાજ્યનો ભય, લોકાપવાદ, રહે, માતાપિતા તરફથી સુખ મળે નહિ અને મિત્ર તથા પુત્ર તરફથી દીલગીરી ઉપજાવે.

વર્ષનો રાજ ચંદ્ર હોય અને તે ઉત્તમ બળનો હોય તો ધન, સ્ત્રી પુત્ર, મિત્ર અને ઘર સંબંધી સુખ મળે. ઉત્તમ વસ્ત્રો, લાલ, વૈભવ અધિકાર અને મિત્રનો વધારો થાય.

જો તે મધ્યમ બળનો હોય તો મધ્યમ ફળ મળે અને હિન બળનો હોય તો રોગ કરે, ચોરી, કુસંપ, સુસાક્રી કરાવે અને સુખનો નાશ કરે.

વર્ષનો રાજ મંગળ હોય અને તે ઉત્તમ બળનો હોય તો કીર્તિ, જથ્થા શત્રુ નાશ, ધનલાભ, સ્ત્રી સુખ અને સેનાધિપતિ થાય.

જો તે મધ્યમ બળનો હોય તો ઉપરનું ફળ મધ્યમ મળે અને હિનબળનો હોય તો શત્રુભય, ચોરી, અગ્નિ ભય, લોકાપવાદ, રોગ, સુસાક્રી, અપજથ્થા અને વાહનનો નાશ કરે.

વર્ષનો રાજ યુધ્ધ હોય અને તે ઉત્તમ બળનો હોય તો લેખકથી કે વિદ્યાથી ધન લાભ, ઠળા કુશળતા, વૈદ્ય વિદ્વાનું જ્ઞાન, મોટાઈ અને રાજ્યાધિકાર મળે, પણ મધ્યમ બળનો હોય તો ઉપરનું મધ્યમ ફળ મળે અને હિન બળનો હોય તો બળ, યુદ્ધિ ને ધર્મની હાનિ, અને ધન, પુત્ર અને મિત્ર થકી ચિંતા રહે.

વર્ષનો રાજ શુદ્ધ હોય અને તે ઉત્તમ બળનો હોય તો પુત્ર પરિવારનું સુખ મળે, અને શુણનો વધારો થાય, સુખ, વિશ્વાસપણું પરાક્રમ, ધનલાભ, મોટાઈ અને શત્રુનો નાશ થાય. જો તે મધ્યમ બળનો હોય તો ઉપરનું ફળ મધ્યમ મળે અને હિન બળ પામેલો હોય તો, ધન, ધર્મ અને સુખનો નાશ થાય, કુટુંબમાં કુસંપ થાય અને કષ્ટ ઉપજે.

વર્ષનો રાજા શુક્ર હોય અને ઉત્તમ બળ પામેલો હોય તો શરીર નિરોગી રહે, ખાનપાનનું સુખ, સ્ત્રીનું સુખ મળે, પરાક્રમ, શત્રુથી છૂત, અજ તથા ધનનું સુખ મળે. જો મધ્યમ બળનો હોય તો મધ્યમ કું મળે અને હિન બળનો હોય તો ચિંતા અપકીર્તિ, હાંસી, સંકટ, રોજગારનો નાશ, કુટુંબમાં કલેશ અને સુખનો નાશ થાય તથા ઉદ્યોગ, નિષ્ફળ ભાય.

વર્ષનો રાજા શનિ હોય અને તે ઉત્તમ બળનો અર્ધબેઠો હોય, તો નવું ઘર કે જમીન મળે, ધન વધે, કાર્યસિદ્ધિ થાય, ખાગ બળીઆનું સુખ, શરીરપુષ્ટ, અને સુખ મળે. પણ જો મધ્યમબળનો હોય તો મધ્યમ અને હિનબળનો હોય તો ધર્મો રોજગાર ફેગટ ભાય, શત્રુભય, કુટુંબમાં કુસંપ, અને નકાંર કું મળે.

ઉપર પ્રમાણે સૂર્ય વિગેરે ગ્રહોમાં વર્ષનો રાજા ઉચ્ચ-રાશિનો કે સ્વગ્રહનો હોય તો પુરે પુરું સુખ મળે, અને હંફા, ઇષ્ટાણુ, કે સ્વનવમાંશનો હોય તો મધ્યમ અને અસ્તનો, નિચનો કે શત્રુ ગ્રહની રાશીનો હોય તો નેષ્ટ કું મળશે.

(૩૪૪) મુંથા બાળત.

લગ્ન જેને પહેલો લાવ કહે છે તેને મુંથા કહેવાય છે. જન્મકુંડળીનું લગ્ન જો લગ્ન વખતની મુંથા સમજવી મુંથા દરેક વર્ષે અઠેક રાશિ બદલે છે માટે ઉચ્ચરના દરેક એક એક વર્ષ પુરું થયે જન્મ લગ્નમાં અઠેકી રાશી ઉચ્ચરતાં ચાલતા વર્ષની મુંથા સ્પષ્ટ રીતે નિકળશે, જે વર્ષ કું મળે સ્પષ્ટ ગ્રહ અકમાં નોંધવામાં આવે છે.

જેમકે જન્મકુંડળીમાં લગ્ન તેજ પહેલા વર્ષની મુંથા બાળવી અને બીજા લાવમાં જે રાશિ હોય તે બીજા વર્ષની મુંથા બાળવી એમ જે લાવમાં જે જે રાશી હોય તેટલામા વર્ષની મુંથા બાળવી. એટલે ૧૨ મા લાવમાં જે રાશિ હોય તે, તે

રાશીની ખારમા વર્ષની સુંથા જાણવી અને ફરીને લગ્નમાં જે રાશી તે તેરમા વર્ષની એ પ્રમાણે ગણતાં ખાર ખાર વર્ષ પછી તેની તેજ સુંથા આવે આ પ્રમાણે સુંથાની રાશિ નક્કિ કરીને નિચે જન્મ લગ્નનાજ અંશ, કળા, વિકળા હોય તેના તેજ ઠાખલ કરવા.

એ પ્રમાણે સુંથા નક્કિ કરી વર્ષ કુંડળીમાં સુંથા જે લાવે આવે તે ઉપરથી શુભા શુભ ફળ નિચે પ્રમાણે જોવું.

(૩૪૫) સુંથાનું ભાવ ફળ.

વર્ષ કુંડળીમાં સુંથા જે લાવે જોડી હોય ત્યાં જો પોતાના સ્વામિ, અથવા પોતાના સ્વામિના મિત્ર ગ્રહ કે બળવાન શુભ ગ્રહની દ્રષ્ટિવાળી હોય તો શુભફળ મળે, પોતાના શત્રુ ગ્રહ અથવા નિર્બળ પાપગ્રહના સમાગમ કે દ્રષ્ટિવાળી હોય તો નેષ્ટ ફળ આપે અને મિશ્ર હોય તો મિશ્રફળ આપે.

સુંથા જે રાશીમાં જોડી હોય તે રાશીનો સ્વામી તેજ સુંથાનો સ્વામી જાણવો.

વર્ષ કુંડળીમાં ૪-૭-૧૨-૬-૮ માં ભાવમાં સુંથા હોય તો નેષ્ટ સમજવી, તે સિવાયના ભાવમાં હોય તો શ્રેષ્ઠ અને ૬-૧૦-૧૧ માં ભાવે હોય તો ઉત્તમ ફળ આપે. રાજ્ય સુખ આપે અને ૧-૨-૩-૫ માં ભાવે જોડી હોય તો ઉદ્યમથી ધન પ્રાપ્તિ થાય.

વર્ષ કુંડળીમાં સુંથા જો ૧ લા ભાવે (લગ્ને) જોડી હોય તો શત્રુનો નાશ, સતોષ, ધન લાભ, પ્રાક્રમનો વધારો, રાજ્યદ્વારથી લાભ, શરીરે પુષ્ટ અને ઉદ્યમથી ધન મળે

૨ જા ભાવે સુંથા હોય તો જ્ઞાનંદ, ધન, લાભ, કિર્તિ, કુટુંબમાન રાજ્ય આશ્રય અને શરીરે બળ આપે.

૩ જા ભાવે મુંથા હોય તો ધન, માન, આરોગ્યતા અને સુખ મળે શ્રદ્ધા ભક્તિવાળો પરોપકારી થાય અને રાજ્યાશ્રય અને પુષ્ટ થાય.

૪ થા ભાવે મુંથા હોય તો, શરીરે પીડા, શત્રુ ભય, કુટુંબ કલેશ, માનસિક ચિંતા, રોગગાર નાશ લોકાપવાદનો ભય તથા દુઃખ ઉપજે.

૫ મા ભાવે મુંથા હોય તો સારી છુદ્ધિ, સંતાન સુખ, ધનલાભ, વૈભવ સુખ અને પ્રાક્રમને વધારે, ભક્તિ કરાવે, રાજ્યદ્વારે માન મળે.

૬ ઠા ભાવે મુંથા હોય તો, શરીર દુર્બળ, શત્રુ ભય, રોગ, ચોરી, ચિંતા, ધન નાશ, કાર્ય નાશ અને કદેલા કામથી હીલગીરી થાય.

૭ મા ભાવે મુંથા હોય તો સ્ત્રી, ભાઈ, શત્રુથી દુઃખ કે ભય થાય, વૈભવ, હેત અને ધર્મનો નાશ અને અજ્ઞાનતા વધે.

૮ મા ભાવે મુંથા હોય તો શત્રુ, ચોરનો ભય, ધન નાશ, રોગ થાય, સુસાક્ષરી કરાવે, અને ધર્મનો નાશ થાય.

૯ મા ભાવે મુંથા હોય તો ધર્મ, ધનનો લાભ, સંપ, રાજાની પ્રિતિ થાય, ક્ષિતિ વધે, ભાગ્યોદય થાય, કાર્ય સિદ્ધ અને શરીરે સુખી થાય.

૧૦ મા ભાવે મુંથા હોય તો રાજ્યદ્વારે સુખ, દેવપર શ્રદ્ધા ક્ષિતિ વધે, ધન વધે અને યોગ્ય અધિકાર મળે. સાફ કામ સિદ્ધ થાય.

૧૧ મા ભાવે મુંથા હોય તો સૌભાગ્ય સુખ મળે, શરીર નિરોગી રહે આનંદ થાય, ધન વધે, મિત્ર અને પુત્રથી મનોરથ સિદ્ધ થાય.

૧૨ મા ભાવે મુંથા હોય તો ખર્ચ વધે, રોગ થાય, ઉદમ નિષ્ફળ ભય, ધર્મ અને ધનની હાનિ થાય, સહશુભી માણસો સાથે વૈર થાય.

શુભ ભાવમાં મુશા બેઠી હોય અને તે ભાવમાં પાપ-
અહ હોય અથવા પાપઅહની કે શત્રુઅહની દ્રષ્ટિ હોય તો
શુભ ફળને બદલે અશુભ ફળ મળે.

પણ તે ભાવમાં શુભઅહનો સમાગમ કે દ્રષ્ટિ હોય
તો તેનું ઉત્તમ ફળ મળે. અને કદાચ નષ્ટ સ્થાને હોય
તો પણ તેના નષ્ટ ફળને બદલે ઉત્તમ ફળ મળે.

(૩૪૬) મુંથાતું રાશિ ફળ.

વર્ષકુંડળીમાં મુશા સૂર્યની સિંહ રાશીમાં બેઠી
હોય અને સૂર્યનો સમાગમ કે દ્રષ્ટિ હોય તો રાજ્ય
મુખ મળે, રાજ્ય સમાગમ થાય. અધિકાર મળે.

ચંદ્રની કર્ક રાશીમાં બેઠી હોય અને ચંદ્રનો સમાગમ
કે દ્રષ્ટિ હોય તો ધર્મ, જશનો લાભ; નિરોગીપણ, સંતોષ,
ભુદ્ધિ વધે, પણ પાપઅહ દેખતો હોય તો તે ફળ મળે નહીં.

મંગળની મૈષ કે વૃશ્ચિક રાશીમાં બેઠી હોય અને
મંગળનો સમાગમ કે દ્રષ્ટિ હોય તો પીત તથા ગરમીની
પીડા લોહી વિકાર થાય અને શનિનો સમાગમ કે દ્રષ્ટિ
હોય તો અથવા શનિની રાશીમાં હોય અને મંગળનો
સમાગમ કે દ્રષ્ટિ હોય તો પણ ઉપરનું ફળ જરૂર મળે.

બુધની મિથુન કે કન્યા રાશીમાં હોય અને બુધનો
સમાગમ કે દ્રષ્ટિ હોય તો સ્ત્રીમુખ, ભુદ્ધિ વધે, ધન લાભ
થાય, ધર્મ થાય, મુખ સંતોષ વધે.

શુક્રની ધન કે મીન રાશીમાં હોય અને શુક્રનો સમાગમ
કે દ્રષ્ટિ હોય તો પુત્ર સ્ત્રીનું મુખ મળે, વસાહતકારનું મુખ મળે.

શુક્રની વરુણ કે તુલા રાશીમાં હોય અને શુક્રનો સ-
માગમ કે દ્રષ્ટિ હોય તો બુધની રાશી જેવું ફળ મળે.

શનીની મકર કે કુંભ રાશીમાં હોય અને તેને શનીનો
સમાગમ કે દ્રષ્ટિ હોય તો વામુની પીડા થાય, અશિભય,

ધનહાનિ થાય પણ શુરની રાશીની દ્રષ્ટિ હોય તો નકાદું ફળ કમી કરી સારું ફળ મળે.

(૩૪૭) વર્ષકુંડળીનું ભાવ ફલ.

વર્ષ કુંડળીમાં લગ્ને છુધ રહેલા હોય તો ઘણું હર્ષ થાય.

ખીબ ભાવે જધા શુભ ગ્રહો રહેલા હોય તો અધિક ધન મળે. અને પાપગ્રહ હોય તો ધનનું નુકશાન થાય. અને શની રહ્યો હોય તો કામકાજનો નાશ કરે.

ત્રીબ ભાવે પાપગ્રહો રહ્યા હોય તો ધર્મનો નાશ કરાવે અને રાજ્યથી ભય આપે. જો તે પાપગ્રહો જળવાન હોય તો પૃથ્વી (ભુમી) થી લાભ મળે. અને તે ભાવમાં શુભ ગ્રહો હોય તો સુખ અને ધન લાભ, પૃથ્વી અને જશ આપે. જો ચંદ્ર હોય તો હર્ષ આપે.

ચોથા ભાવે શુભ ગ્રહો હોય તો સુખ આપે અને પાપગ્રહો રહ્યા હોય તો ધનનો નાશ કરી દુઃખ આપે.

પાંચમા ભાવે શુભ ગ્રહો હોય તો પુત્ર, ધન, સુખનો વધારો કરે, શુક્ર હોય તો હર્ષ આપે અને પાપગ્રહો હોય તો પુત્ર, ધન, મિત્ર અને છુદ્ધિનો નાશ કરી ચોર ને રોગનો ભય ઉપજાવે.

છઠ્ઠા ભાવે પાપગ્રહો હોય તો ધનનો લાભ અને સુખ આપે. મંગળ હોય તો હર્ષ અને ધનનો લાભ આપે જો શુભ ગ્રહો હોય તો ધન નાશ કરી રોગ ઉપજાવે.

સાતમા ભાવે પાપગ્રહ હોય તો વ્યાધિ તથા ભય ઉપજાવી સ્ત્રીનો નાશ કરે કે તેને પીડા આપે. અને નોકર ચાકરથી ભય ઉપજાવે. જો શુભ ગ્રહો રહ્યા હોય તો ધન નો લાભ આપે, સુખ વધારે અને કુટુંબનું સુખ આપે.

આઠમા ભાવે પાપગ્રહ સાથે ચંદ્ર હોય તો મૃત્યુ થાય. પાપગ્રહો હોય તો મરણ તથા પીડા, ચિંતા અને

ભય ઉપજાવે. શુભ ગ્રહો હોય તો ધાતુવિકારનો રોગ, ધન, મિત્રનો નાશ થાય.

નવમા ભાવે પાપગ્રહો હોય તો કુટુંબ તરફથી દુઃખ અને જનનવરથી પીડા થાય, સૂર્ય હોય તો હર્ષ થાય. શુભગ્રહો હોયતો ધનધાન્યનો વધારો થાય અને દેશાંતરથી સુખ ઉપજાવે. નવમા ભાવે રહેલા પાપગ્રહોનું ઉત્તમ ફળ મળે છે.

દશમા ભાવે શની હોય તો જનનવર અને ધનનો નાશ થાય, પશુ ળીળ પાપગ્રહ હોય તો ધંધા રાજગાર ને પરાક્રમ, ધન ને સુખનો વધારો થાય. શુભગ્રહો હોય તો ધન પુત્રનો લાભ, રાજ્યદ્વારે માન અને ધન વધે.

અગીઆરમા ભાવે પાપગ્રહ કે શુભગ્રહ હોય તો ધનનો વધારો કરી સુખ, આરોગ્ય, જશ, મિત્રલાભ આપે. શુર હોય તો હર્ષ ઉપજાવે.

બારમા ભાવે પાપગ્રહો હોય તો પીડા, રોગ, ધન-હાનિ ચોર ભય થાય. શુભગ્રહો હોય તો સારા પ્રસંગે ધનનું ખર્ચ કરાવે.

(૩૪૮) વર્ષકુંડળીમાં રહેલા ગ્રહોનું ફલ.

સૂર્ય | ૩ | ૬ | ૧૦ | ૧૧મા ભાવે હોય તો, ધનથી સુખ આપી જ્ય કરાવે. અને ૧ | ૪ | ૭ | ૮ | ૧૨ મા ભાવે હોય છે સંકટ અને પીડા આપે. અને ૨ | ૫ મા ભાવે હોય તો, ધન, પુત્ર, મિત્ર ને કાર્યનો નાશ કરે.

ચંદ્ર | ૨ | ૩ | ૫ | ૧૧ મા ભાવે હોય તો સુખ અને ધન આપે. ૧ | ૬ | ૭ | ૮ | ૧૨ મા ભાવે પાપગ્રહ સાથે કે દ્રષ્ટિમાં હોય તો ચમનો ભય થાય, પશુ શુર શુક્ર જો તેને પૂર્ણ દ્રષ્ટિથી દેખતા હોય તો આ ચોગનો ભંગ થાય. ચંદ્ર ચોથા ભાવે હોય તો હૃદયરોગ ને કંદ

રોગ થાય. દશમા ભાવે હોય તો ધન ને હાસ્યવિલાસ આપે. નવમા ભાવે હોય તો બુદ્ધિને વધારે અને ખારમા ભાવે હોય તો ગરીબાવસ્થા લાવે.

મંગલ | ૧ | ૪ | ૭ મા ભાવે હોય તો શરીરે પીડા, આઠમા ભાવે મૃત્યુ, ખાર મા ભાવે ખર્ચ કરાવે, પાંચમા ભાવે પુત્ર ધનનો નાશ, બીજા ભાવે ધનનો નાશ, છ ઠા ભાવે શત્રુ નાશ કરી પૃથ્વી લાલ આપે અને એ સિવાયના ભાવમાં મંગળ ધનનો લાલ આપે. નવમા ભાવે હોય તો ભાગ્ય અને ધનનો નાશ કરે.

બુધ | ૧ | ૨ | ૩ | ૪ | ૫ | ૭ | ૧૦ મા ભાવે હોય તો હાસ્ય વિલાસ, વૈભાવ, ધન અને સુખ આપે ૬ | ૮ | ૧૨ મા ભાવે હોય તો, ધન, સુખ, કિર્તિ, કાર્યનો નાશ કરી ભય વધારે ૧૧ મા ભાવે લાલ આપે પણ શુભ ગ્રહ સાથે ભેડા હોય તો ધરતીમાંથી ધન જડે.

ગુરુ | ૧ | ૨ | ૩ | ૪ | ૫ | ૭ | ૬ | ૧૦ | ૧૧ મા ભાવે હોય તો કાર્યસિદ્ધિ, ધન, સુખ વધે, ૬ | ૧૨ મા ભાવે હોય તો ધન સુખનો નાશ કરી, રોગ, શત્રુ ઉપભવી ખર્ચ કરાવે, અને ૮ મા ભાવે હોય તો શરીરે પીડા કરે.

શુક્ર—૧ | ૨ | ૩ | ૪ | ૫ | ૭ | ૬ | ૧૦ | ૧૧ મા ભાવે હોય તો સુખ, ધન, કાર્યસિદ્ધિ અને વસ્ત્રાલંકારનો લાલ આપે અને ૬ | ૮ | ૧૨ મા ભાવે હોય તો ખર્ચ, રોગ શત્રુનો વધારો કરે.

શનિ—૧ | ૭ | ૮ | ૧૨ મા ભાવે હોય તો ધન સુખનો નાશ કરે, ૩ | ૬ | ૧૧ મા ભાવે હોય તો ધારેલું કામ પાર પાડી ધનનો લાલ આપે. બીજા ભાવે હોય તો ધનનો નાશ કરે પાંચમા ભાવે હોય તો પુત્ર સાથે શત્રુતા ઉપભવે અને નવમા ભાવે હોય તો પાપકામો કરાવે અને દસમા ભાવે હોય તો મનોરથની હાની કરી દુઃખી કરે.

અહોની સ્થિતિ, બળાબળ અને શુભ તથા પાપઅહોની દૃષ્ટિ વિશેરે બાબતો આ ભાવસ્થ જેવામાં ધ્યાનમાં રાખી કુળાદેશ કહેવું.

(૩૪૯) વર્ષકુળના માસની કુંડળીચોતુ કુળ.

જે માસ કુંડળીમાં લગ્નનો સ્વામી છઠ્ઠે હોય તો તે માસમાં રોગની ભિત્તિ ગાડી થોડા ને ધનનો નાશ બહુ થતુઓ ઉભા કરે કર્મનો નાશ કરે ને પ્રમેહાદી રોગ થાય છે.

જે માસ કુંડળીમાં ત્રીજે શુક્ર કે ચંદ્ર હોય ને ચોથે શુક્ર હોય તો તે માસમાં સુખ થાય ને દુઃખનો નાશ થાય છે.

જે માસ કુંડળીમાં લગ્નનો સ્વામી આઠમે હોય તો શરીરમાં અનેક પ્રકારે વ્યાધી ને થતુઓથી ભયને શરીરે સંતાપ થાય છે.

જે માસ કુંડળીમાં લગ્નનો સ્વામી કેન્દ્રમાં શુભ અહો સાથે કે શુભ અહોની દૃષ્ટિમાં હોય તો ઘણા દુઃખનો નાશ ને ધનની આવક શરીરે કાન્તીનો વધારો અને અનેક પ્રકારે સુખ થાય છે.

જે માસ કુંડળીમાં લગ્નને શુક્ર અને બુધ હોય શુક્ર ચોથા સ્થાનમાં હોય તો શરીરે સુખ ધનનો લાભ અને રાજાઓથી યા શ્રીમાંનોથી ધન ધાન્ય ને માન મરતબાનો વધારો થાય છે.

જે માસ કુંડળીમાં લગ્નનો સ્વામી આઠમે કે બારમે હોય તો ઘણા થતુ થાય તાવની ખીડા થતુથી ઘાત ઝેર કે ભગ્નીથી ખીડા થાય છે.

જે માસ કુંડળીમાં ત્રીજે સૂર્ય ને હસમે શુક્ર હોય તો હરેક રીતે સુખ મળે ને દુઃખનો નાશ થાય.

જે માસની કુંડળીમાં લગ્નનો સ્વામી લગ્નમાં હો તો ધનની આવક સંતતિનું સુખ કર્મનો ઉદય હાથના બળનો પ્રતાપ થતુનો નાશ ને શ્રીમા તથા રાજ્યથી સનમાન મળે છે.

જે માસની કુંડળીમાં લગ્નનો સ્વામી ને આઠમાનો સ્વામી આઠમે હોય તો લોહીનો બીગાડો ને ઘણા પ્રકારનું શરીરે દુઃખ થાય છે.

જે માસની કુંડળીમાં સાતમે રાહુ સાથે ચંદ્ર હોય તો મનને ઘણું દુઃખ તેમ સ્ત્રીને પણ વધારે દુઃખ થાય છે.

જે માસની કુંડળીમાં લગ્નમાં ચંદ્ર શુક્ર સાથે હોય તો તે બાતી આનંદ ધન ધાન્ય ને છોકરાનું સુખ થાય છે.

જે માસની કુંડળીમાં પાંચમાનો સ્વામી આઠમે હોય તો સંતાન (છોકરાં) ને પીડા થવાથી દુઃખી થાય છે.

જે માસની કુંડળીના લગ્નનો સ્વામી નવમે હોય તો લાગ્યનો ઉદય ધર્મનો વધારો સ્ત્રીઓ સાથે વિદાસ સુખ મિત્રોનો લાભ ને સંતાનનું સુખ થાય છે.

જે માસની કુંડળીમાં લગ્નનો સ્વામી પાંચમે હોય તો ધનની પેદાશ થાય સંતતીનું સુખ સ્ત્રીથી વિદાસ શત્રુ તેમ રોગનો નાશ ને સુખની સિદ્ધિ થાય છે.

જે માસની કુંડળીમાં લગ્નમાં ચંદ્ર રાહુની સાથે હોય તો શરીરે દુર્બળતાને તાવની પીડા થાય છે.

જે માસની કુંડળીમાં મંગળ શુક્ર સાથે નવમે હોય તો અરીષ્ટ (ખરાબ કૃષ્ણ) નો તેમ દુઃખનો નાશ કરે છે.

જે માસની કુંડળીમાં લગ્નનો સ્વામી કેન્દ્રમાં હોય તો કર્મનો ઉદય રાજ્ય સુખનો વધારો સ્ત્રીઓથી વિદાસ સુખ ધનધાન્યનો લાભ ને જહાલાઓનો મેળાપ થાય છે.

જે માસની કુંડળીમાં લગ્નનો સ્વામી પાંચમે હોય તો ધનની આવક સંતતીનું સુખ જસકીર્તિનો વધારો શત્રુઓ સાથે વિજય ને હરેક પ્રકારે પૈસાનો લાભ થાય છે.

જે માસની કુંડળીમાં મંગળ ચંદ્રમાની સાથે ત્રીજે ભાવે હોય તો મોટો લાભ ધન ધાન્ય ને સ્ત્રીનું સુખ થાય છે.

જે માસની કુંડળીમાં લગ્નનો સ્વામી નવમે ને નવમાનો સ્વામી પાંચમે હોય તો 'જે માસમાં સુખ લાભ ને લાગ્યનો ઉદય સારી રીતે થાય છે.

પ્રશ્નકૃણ તરંગ ૩ જો.

પ્રકરણ ૨૬ મું.

(૩૫૦) પ્રશ્ન જોવાની રીત.

એકનો એક પ્રશ્ન બિજા વખત જોવાતો નથી પ્રથમ જોતાં જે સુભાસુભકૃણ આવે તેનાથી જ સતોષ માનવો પણ જો પ્રશ્ન કરતા એકજ ટાઇમના એકજ લગ્નમાં અનેક પ્રશ્ન કરે તો જ્યોતિષીયે પ્રથમ લગ્નથી પહેલા પ્રશ્નનો ચંદ્ર જે રાશીમાં હોય તે રાશીનું લગ્ન ગણી બીજા પ્રશ્નનો સૂર્ય જે રાશીમાં હોય તે રાશીનું લગ્ન ગણી ત્રીજા પ્રશ્નનો શુક્ર જે રાશીમાં હોય તે રાશીનું લગ્ન ગણી ચોથા પ્રશ્નનો પશુ શુક્ર નીચનો કે હસ્તનો હોય તો જે રાશીમાં વક્રીબદ્ધ હોય તે રાશીનું લગ્ન કદ્દમી નીર્ણય કરવો. જે રાશીમાં બુધ, શુક્ર, અને મંગળમાંનો કોઈ બદ્ધ બળવાન થઇને બેઠો હોય તે રાશીનું લગ્ન કદ્દમી પાંચમા પ્રશ્નનો અને શની જે રાશીમાં બેઠો હોય તે રાશીનું લગ્ન કદ્દમી છઠ્ઠા પ્રશ્નનો નિર્ણય કરવો પણ શની નિર્જળ હોય તો બુધ, શુક્ર, અને મંગળના વધુ બળવાન બદ્ધની રાશી છોડી દેઈ તેનાથી જોછા બળવાળો બદ્ધ જે રાશીમાં હોય તે રાશીનું લગ્ન કદ્દમી છઠ્ઠા પ્રશ્નનો નિર્ણય કરવો. બીયર પ્રમાણે એકજ ધણીના વધારે પ્રશ્નો ન હોય પણ જુદાજુદા ધણીયે એકજ ટાઇમે જુદા જુદા પ્રશ્ન કર્યા હોય તો પણ બીયર પ્રમાણે પહેલા પ્રશ્ન કારને લગ્નથી બિલનો ચંદ્રથી ત્રીજાનો સૂર્યથી એમ અનુક્રમવાર પ્રશ્નનો નિર્ણય વિદ્વાનોયે દેશ કાળ અને વ્યનો વિચાર કરી શુદ્ધિથી નીર્ણય કરવો.

(૩૫૧) આત્મછાયા પ્રશ્ન.

આત્મછાયાત્રિયુષિતાત્રયોદશસમન્વિતા ॥

વસુલિશ્વરેદ્દલાગ શૈવ ચૈવશુભાશુભમ ॥ ૧ ॥

લાલશ્રૈકેત્રિકેસિક્ષિર્વૃદ્ધિઃપંચમ સપ્તમે ॥

દ્વયોહ્વાનિશ્વતુઃશોકઃપષ્ટાષ્ટે મરણ્ય ક્ષુવમ્ ॥ ૨ ॥

અર્થ—પ્રશ્ન વખતે તરૂંકામાં લિલા રહી આપણી છાયાને પગલેથી ચા ફેર્ક પણ માપથી માપી એને ત્રણ ગણા કરી તેમાં ૧૩ નો આંક મેળવી આંકથી લાગતાં જે શેષ આવે તેનું કૃષ્ણ નીચે પ્રમાણે બાણુવું.

શેષ	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮
૧૭	લાલ	હાની	સીદ્ધિ	શોક	વૃદ્ધિ	મરણ્ય	વૃદ્ધિ	મરણ્ય

એકી પગલે લાલ ને બેકીચે હાની બાણવી.

(૩૫૨) પ્રશ્ન કરનારની પરીક્ષા.

પ્રશ્ન કરનારાના ચિત્તની સરળતા યા કુટિલતા કેવી છે, તે વિચાર કરીને જ્યોતિષીએ કૃષ્ણ કહેવું. પૃથ્વીકની વૃત્તિની પરીક્ષા પ્રશ્ન કુંડળીના લગ્ન પરથી નીચે પ્રમાણે કરવી.

લગ્નમાં ચંદ્ર, કેન્દ્રમાં શનિ અને યુધ અસ્તગત હોય તથા ચંદ્રમા અને લગ્નમાં મંગળ યુધની દૃષ્ટિ હોય તો પ્રશ્ન કરનારાને કુટિલ બાણવો.

લગ્નમાં શુભ ગ્રહ હોય તો સરલ અને પાપગ્રહ હોય તો કુટિલ તથા લગ્ન અને સાતમે શુભ ગ્રહની દૃષ્ટિ હોય તો સરળ ચિત્તવાળો બાણવો. યુધ ચંદ્ર સમમેશને શત્રુદૃષ્ટિથી જુવે તો કુટિલ અને તેના ઉપર મિત્રદૃષ્ટિથી જુવે તો સરલ ચિત્તવાળો પૂછનાર છે એમ બાણવું.

જો ફેર્ક જાતે આવીને યા કાગળ લખીને યા તાર કરીને પ્રશ્ન પુછે તે વખતની કુંડળીમાં જો ચંદ્રમા જે રાશીમાં

હોય તે રાશીમાંથી તરતનોજ બીજી રાશીમાં બદલાતો હોય તો તે વખતનો અક્ષ પુછાયેલો રહ બાતલ છે કારણ કે એવા વખતે જે માણુ પ્રશ્ન કરે છે તે માંજુસ પોતે તે સવાલની બાબત ઉપરથી પોતાનું મન જેમ ચંદ્ર એક રાશીમાંથી બીજી રાશીમાં ફેરે છે તેમ તેનું મન ફેરવો નાંખે છે. જેથી તરતના બદલાતા ચંદ્ર વખતનો પુછાયેલો પ્રશ્ન રહ બાતલ ગણેલો છે.

(૩૫૩) લક્ષ્મીપ્રશ્ન ફળ.

કોઈ મનુષ્ય પ્રશ્ન પુછે તે વખતના લડી પળની પ્રશ્નકુંડળી કરવી અને પછી લગ્ન, લગ્નપતિ, રાહુ, તથા ચંદ્રના સ્થાન ઉપરથી શુભાશુભનો નિર્ણય કરવો તે તાર્કાલિક લગ્નનું શુભાશુભ ફળ નીચે સુજળ છે.

૧-૮ મેષ કે વૃશ્ચિક લગ્ન પ્રશ્નકુંડલીમાં હોય અને તેનો સ્વામી લોમ ૩, ૬, ૯, ૧૦, ૧૧, સ્થાને હોય તો શ્રેષ્ઠ છે અને ૧, ૨, ૫, સ્થાને હોય તો વિલગ્ન સિદ્ધિ થાય. ચંદ્ર ૧, ૨, ૩, ૪, ૫, ૭, ૯, ૧૦, ૧૧, સ્થાને હોય તો તુરત કાર્ય સિદ્ધિ થાય છે.

૨-૭ વૃષ કે તુલાલગ્ન હોય અને તેનો સ્વામી શુક ૧, ૨, ૩, ૪, ૫, સ્થાને હોય તો શ્રેષ્ઠ છે ૭, ૯, સ્થાને મધ્યમ છે ૧૦, ૧૧, સ્થાને ઉત્તમ છે અને ૮, ૧૨, સ્થાને નિંદ છે. ચંદ્ર ૧, ૭, સ્થાને સામાન્ય ૨, ૩, ૪, ૫, સ્થાને ઇષ્ટસિદ્ધિને આપનારો છે અને ૬, ૮, ૧૨, સ્થાને હોય તો પ્રશ્ન નજા જોવો એવો અતિનિંદ છે.

૩, ૬, મિથુન કે કન્યાલગ્ન હોય તો તેનો સ્વામી મુક ૩, ૬, ૯, ૧૦, ૧૧, સ્થાને હોય તો શ્રેષ્ઠ છે ૧, ૨, ૫, સ્થાને મધ્યમ છે ૭, ૮, ૧૨, સ્થાને નિંદ છે. ચંદ્ર ૧, ૭, સ્થાને સામાન્ય ૨, ૩, ૪, ૫, સ્થાને ઇષ્ટસિદ્ધિને આપનારો છે અને ૬, ૮, ૧૨, સ્થાને હોય તો પ્રશ્ન નજા જોવો એવો અતિનિંદ છે.

* જન્મકુંડળી બનાવવાની રીત પ્રમાણે પ્રશ્ન વખતના દાષ્ટમ ની કુંડળી બનાવવી તેને પ્રશ્ન કુંડળી કહેવાય છે ને તેના પહેલા ભાવને લગ્ન કહેવાય છે.

આપનાર છે ૧૦, ૧૧, સ્થાને સામાન્ય છે ૬, ૮, ૧૨ સ્થાને કાર્યની હાનિ કરનાર છે ચંદ્ર ૬, ૮, ૧૨, સિવાયના સ્થાને હોય તો શુભ છે.

૪ કંઈ લગ્ન હોય તો તેનો સ્વામીચંદ્ર ૧, ૪, ૭, ૧૦, સ્થાને શ્રુત ચિંતાનો નાશ કરી વાંછિત સિદ્ધિ આપનાર છે ૨, ૩, ૫, સ્થાને સામાન્ય છે ૬, ૧૦, ૧૧, સ્થાને મહાન લાભકારક છે અને ૮, ૧૨, સ્થાને ચિંતા ઉપજવનાર છે.

૫ સિદ્ધિ લગ્ન હોય અને તેનો સ્વામી રવિ ૨, ૩, ૬, ૬, ૧૦, ૧૧, સ્થાને હોય તો દરેક ચિંતાને હરનાર છે ૧, ૪, ૭, સ્થાને દોષપ્રગટાવનાર છે અને ૮, ૧૨, સ્થાને હોય તો અશુભ છે.

૧૦-૧૧ મકર કે કુંભ લગ્ન હોય અને તેનો સ્વામી શનિ- ૧, ૨, ૩, ૪, ૫, સ્થાને હોય તો શ્રેષ્ઠ છે ૬, ૭, સ્થાને સામાન્ય છે ૬, ૧૦, ૧૧, સ્થાને મનોભિષ્ટ પૂરનાર છે અને ૮, ૧૨, સ્થાને હોય તો કાર્યનો નાશ કરનાર છે.

૬-૧૨ મેન કે મીન લગ્ન હોય તો તેનો સ્વામીશુક્ર છે તે અને ચંદ્ર ૧, ૨, ૩, ૪, ૫, ૭, ૬, ૧૦, ૧૧, સ્થાને હોય તો ઉત્તમ મહાસિદ્ધિ કરનાર છે અને ૬, ૮, ૧૨, સ્થાને હોય તો કાર્યનો નાશ કરનાર છે.

૧-૧૨ મૈષ થી મીન મુષિના બારે લગ્નમાં રાહુ બળભેદુ તેમાં રાહુ—૩, ૬, ૬, ૧૦, ૧૧, ૧૨, સ્થાને હોય તો શ્રેષ્ઠ છે. અને તે સીવાયના સ્થાને હોય તો કનીષ્ઠ છે.

પ્રશ્ન સમયે સંપૂર્ણ શુભગ્રહ પુરુષ (એકી) રાશિમાં હોય તો તે પ્રશ્ન કરનારને સર્વ સુખ આપવાવાળા છે પણ તે બારમાં આઠમાં સ્થાનમાં હોય તો માન અને મન વાંછિત ફળનો નાશ કરનાર ભયદાતા થાય છે.

લગ્નેશ અથવા ચંદ્ર કેન્દ્ર (૧, ૪, ૭, ૧૦) સ્થાનમાં

અળવાંન થઈ રહ્યા હોય કે મુશ્કેલીની દૃષ્ટિ હોય તો કાર્યની સીધી થાય છે.

લગ્નેશ અથવા ચંદ્ર આપો કિલ્મ (૩, ૬, ૯, ૧૨) સ્થાનમાં હોય કે પાપગ્રહોની દૃષ્ટિ હોય તો કાર્યની સીધી થતી નથી.

લગ્નેશ લગ્નને અને હસ્યમેશ હસમા સ્થાનને ભેટા હોય તો કાર્યની સીધી ભણવી.

લગ્ને શુક્ર હોય અને તેને ચંદ્ર ભેટો હોય અથવા પૂર્ણ કળાનો ચંદ્ર લગ્ને હોય અને તેને શુક્ર ભેટો હોય તો કાર્યની સિદ્ધિ થાય છે.

લગ્નમાં રહેલી રાશી ૩ અંશમાં હોય, અથવા છેલ્લા ૩ અંશમાં બાકી રહેલી હોય તો તે કુટળી ભેવી નહીં. કારણ કે તે સંધી લગ્ન કહેવાય છે જેથી તે સંધીલગ્નમાં મુકાયેલા પ્રશ્ન સીધા થતો નથી.

કાર્યસીદ્ધ થવાનો પ્રશ્ન નહીં થાય તો તે કાર્ય જે દીવસે ચંદ્ર હસમા સ્થાને આવે તે દીવસે કાર્યની સિદ્ધિ થશે એમ ભણવું.

ચર લગ્ને તરતજ કશું કાર્ય સીદ્ધતો થાય. ॥

સ્થિર લગ્ને સ્થિરજ લક્ષ્ય ચીરતામાં એ ગણાય. ॥૧॥

દ્વિ સ્વભાવ ભે લગ્નમાં નહીં એવું નીચમાં ॥

તલક ભેતિથી એમ કહે. એ ભાવી ઉપર ભણ. ॥૨॥

પ્રશ્ન વખતે પ્રશ્ન કુટળીના પહેલા ભાવે, એટલે લગ્ને ચર (૧-૪-૭-૧૦) રાશી પૈકીની રાશી હોય તો કાર્યની સીધી થાય છે એ સ્થિર (૨-૫-૮-૧૧) રાશી પૈકીની રાશી હોય તો વિલંબે કાર્ય થાય છે ને એ દ્વિસ્વભાવ (૩-૬-૯-૧૨) રાશી પૈકીની રાશી હોય તો ખારેલા કાર્યનો નીર્ણય થઈ શકતો નથી માટે કતા કહે છે કે એ ભાવીના હાથ વાત છે કારણકે કાર્યની સીધી થાય પણ ખરી અને નહીં થાય પણ ખરી.

પ્રકરણ ૨૭ મું.

(૩૫૪) ધન લાભ મળવા વિષે પ્રશ્ન.

પ્રશ્ન સમયે પ્રશ્ન કુંડળીમાં પાપગ્રહ ધનલાભમાં હોય તો તેથી વિલંબે ધન લાભ મળે છે. પણ કાંઈક અશુભ થાય છે.

લગ્નમાં યુધ્ધ હોય અને તેને ચંદ્ર યા પાપગ્રહ ભેટા હોય તો ધન પ્રાપ્તિ જલદી થાય છે. પરંતુ પ્રશ્ન કરનારને કાંઈક અનર્થ થાય છે. ચંદ્રમા લગ્નેશ અને ધનેશ ધનમાં યા કેન્દ્રમાં યા ત્રિકોણમાં હોય અને અરુપરસ દ્વિતીયવા સાથમાં હોય તો તત્કાળ લાભ થાય છે.

ચોથામાં અથવા સાતમાં લાવમાં ચંદ્ર અને હશમે સૂર્ય તથા લગ્નમાં શુભ ગ્રહ હોય યા શુર હોય તો પ્રશ્ન કરનારને તત્કાળ લાભ થાય છે.

ચંદ્રમા લગ્નેશ, ધનેશ, એ ત્રણે એક લાવમાં હોય યા એક જીભને ભેટા હોય અને પહેલા જીભ પાંચમાં નવમાં લાવમાં ચંદ્રમા લગ્નેશ ને ધનેશ હોય તો તેજ સમયે તે મનુષ્યને દ્રવ્ય લાભ કહેવો ઉચિત છે.

ચંદ્ર, યુધ્ધ, શુર ને શુક્ર, એ સંપૂર્ણ ગળવાનું હોય અને ધન, લાભ, ધર્મ, સુત તથા કેન્દ્રના સ્થાનોમાં પોતાની ઉચ્ચ રાશિને પ્રાપ્ત થયેલ હોય, અને પાપગ્રહ રહિત હોય તો પ્રશ્ન કરનારને જલદી ધણી લાભ કહેવો યોગ્ય છે. શુક્ર પોતાની ઉચ્ચ રાશિપર સ્થિત થયેલો લગ્નમાં હોય યા ચોથા લાવે હોય અથવા પાંચમે સ્થિત હોય અને શુભગ્રહ ભેટા હોય યા પોતાની નીચ રાશિપર રહેલો લાભ લાવમાં હોય તો પણ પૂછનારને ગામ પુર આદિનો લાભ કહેવો.

લગ્નેશ પોતાની ઉચ્ચ રાશિપર હોય વા, લગ્નમાં હોય અને કર્મેશ લગ્નેશને ભેટો હોય યા શુભ ગ્રહોએ

જેથેલો હોય તો પૃથ્વીકને રાજથી બહુ લાભ કહેવો અને પાપગ્રહોએ જેથેલ હોય તો સ્વદેવ લાભ કહેવો.

ધનેશ પોતાની ઉચ્ચ રાશિ પર હોય તા સ્વગ્રહી હોય કે મિત્રના ઘરમાં હોય તોપણ ઘણો લાભ થાય અને નિચ રાશિપર હોય તા શત્રુ રાશિપર હોય તો સ્વદેવ લાભ થાય કે ન થાય એમ કહેવું.

(૩૫૫) ખેતીના લાભ વિષે પ્રશ્ન.

પ્રશ્નમાં લગ્ન એ ખેતી કરનાર-ચોથું ભુવન એ ભૂમિ સાતમું ભુવન એ ખેતી અને દશમું ભુવન એ અન્ન વૃક્ષાદિ એ સર્વ લાવેનો વિચાર કરીને શુભાશુભ ફળ કહેવું. લગ્નમાં પાપગ્રહ હોય તો ખેતી કરનારને ચોરી થાય. પાપ ગ્રહ વધી હોય તા અતિચારી હોય તો ચોરથી પણ લાભ થાય.

લગ્નમાં શુભ ગ્રહ હોય તો ખેડથી ખેડ કરનારને ફળ મળશે અને ચોથે પાપ ગ્રહ હોય તો જમીન છોડી ખેડત નાશી જશે.

સાતમે શુભ ગ્રહ હોય તો સારી ખેતી થાય. પાપ ગ્રહ હોય તો નાશ થાય. દશમે દશમેશ હોય અને શુભ ગ્રહથી દૃષ્ટ તા શુભ હોય તો વૃક્ષ અને અન્નાદિ સારાં થાય છે. જેથી પ્રશ્નકારને લાભ થાય છે.

(૩૫૬) જમીન મહત્તુલ સંબંધી પ્રશ્ન.

લગ્ન એ પ્રશ્ન કેહેનાર, સપ્તમ સ્થાન એ જમીનનું ભાડું, દશમસ્થાન એ પેદા થવું, ચતુર્થસ્થાન એ લાભ હાંનીનું પરીણામ એ સર્વે સ્થાનોપસ્થી વિચાર કરીને શુભ અશુભ પ્રશ્નનો ઉત્તર કહેવો. લગ્ન તા લગ્નેશ શુભગ્રહની દૃષ્ટીમાં હોય તા સાથે હોય તો શુભ થાય છે. પાપથી દૃષ્ટ તા સાથે હોય તો ભાડા વિગેરેનું અશુભ ફળ થાય. સાતમે પાપ ગ્રહ હોય તો ભાડા વિગેરેમાં કોઈ પ્રકારનો અનર્થ થાય છે. દશમ ભાવે પાપ ગ્રહ હોય તા તેની દૃષ્ટિ

હોય તો પ્રશ્ન કરનારને ભાડું વધારે નહીં મળે અને ચોથા સ્થાનમાં પાપમહુ હોય તો ભાડાનું પરિણામ સારું નહિ આવે.

(૩૫૭) સંતાન પ્રાપ્તિ થવા વિષે પ્રશ્ન.

કોઈ મનુષ્ય પ્રશ્ન કરે કે ગર્ભવતી સ્ત્રીને કન્યા થશે કે પુત્ર થશે. ત્યારે પ્રશ્ન વેળાની તિથિ, વાર, નક્ષત્ર અને ચોગ તેને ઝોકઠા કરી ત્રણે ગુણવા અને ૭ થી ભાગ આપવો. બાકી સમ (૧) રહે તો કન્યા અને વિષમ (૨) રહે તો પુત્ર અને શૂન્ય રહેતો ગર્ભની હાની થાય છે.

બીજી રીતે—તિથિ, વાર, નક્ષત્ર અને ગર્ભવતીના નામના અક્ષર તેની સંખ્યા કરી ૭ થી ભાગ આપવો. બાકી સમ રહે તો કન્યા અને વિષમ રહે તો પુત્ર સમજવો.

ત્રીજી રીતે—પ્રશ્ન સમયનું લગ્ન બૃહસ્પતિ ચંદ્રમા અને સૂર્ય વિષમ એટલે સ્ત્રી રાશિમાં હોય તો પુત્ર થશે.

સમ એટલે પુરૂષ રાશિઓમાં હોય તો કન્યા થશે. પ્રશ્ન લગ્નથી શનિ વિષમ એટલે બેકી રાશિમાં હોય તો પુત્ર અને સમ એટલે બેકી રાશિમાં હોય તો કન્યા થશે—લગ્નનથી સૂર્ય મંગલ શુક્ર ૬-૫-૭ ભાવમાં હોય તો ગર્ભિણીને પુત્ર થશે અને એ ભાવોમાં બીજા અહુ હોય તો કન્યા થશે એમ કહેવું.

પાંચમાનો સ્વામી જો પહેલા ભુવને હોય તો પહેલે વરસે, જો બીજા ભુવને હોય તો બીજે વરસે, જો ત્રીજા ભુવને હોય તો ત્રીજે વરસે જો સાતમા ભુવને હોય તો ચોથે વરસે, ચોથા ભુવને હોય તો પાંચમે વરસે. અને જો પાંચમાનો સ્વામી ઝડપી ચાલેનો હોય અને ચર રાશીમાં હોય તો બિતાવળે છાકરાં થશે એમ જાણવું, પણ જો વક્રી હોય અથવા સ્થીર રાશીમાં હોય તો ઘણો વખત લાગશે એમ જાણવું.

(૩૫૭) રોગી વિશે પ્રશ્ન.

રોગી માણસ રોગથી ઉઠશે કે નહીં. એ પ્રશ્નમાં લગ્ન એ વૈધ સમસ્યાવ એ વ્યાધિ દર્શનોભાવ એ રોગી, યાથો-ભાવ એ ઔષધ એમ વીધ્વાંન આચાર્યોએ કહેલું છે તે તે ભાવો ઉપર વીચાર કરી સુભાસુખ રૂણા દેસ કહેવું.

પ્રશ્નસમયે લગ્નમાં પાપગ્રહ હોય તો જે વૈધની દવા ચલાવતી હોય તે વૈધથી રોગ સારો નહી થાય અને તેના ઔષધથી રોગ વધશે અને ઉસમે પાપગ્રહ હોય તો પોતાના દુરશુભોથી રોગનો વધારો થશે એ સ્પષ્ટ પાપગ્રહ હોય તો રોગથી રોગનો વધારો થશે અને યોગે પાપગ્રહ હોય તો ઔષધથી ઊલટો રોગ થશે અને એ સર્વે ભાવમાં શુભગ્રહ હોય તો રોગ જાય, ને આરોગ્ય થાય છે.

લગ્નમાં અષ્ટમેશ અને હગ્નેશ હોય અને ચંદ્રમા આઠમે હોય તો તેથી મૃત્યુ થાય છે.

હગ્નેશ સૂર્યથી ખારમા અંશપર હોય તો પશુ મૃત્યુ થાય. અથવા હગ્નેશ અષ્ટમેશ લગ્નમાં હોય યા જાનેની પરસ્પર દષ્ટિ હોય તોપણ મૃત્યુ થાય. પ્રશ્ન સમયે ચર લગ્ન હોય તો રોગીને ક્ષણમાં સાફ અને ક્ષણમાં વ્યાકુળતા થાય, દિવસભાવ લગ્ન હોય તો એક રોગ છે અને બીજો રોગ થાય. સ્થિર લગ્ન હોય તો એક જ રોગ રહે તેમ જાણવું.

પ્રશ્નના પહેલા સાત અથવા ચાર દિવસમાં સૂર્ય અને ચંદ્ર શુભ ગ્રહથી દષ્ટિ હોય યા સાથે હોય તો રોગીને શુભ જાણવું. ને તેથી ઊલટું હોય તો અસુખ જાણવું.

(૩૫૮) વિવાહ પ્રશ્ન.

વિવાહ પ્રશ્નમાં પ્રશ્નસમયે એ ૧૦-૧૧-૩-૭-૫ એ સ્થાનમાં ચંદ્રમા શુક્રથી દષ્ટિ હોય તો જલદી વિવાહ થશે, એમ કહેવું. એ લગ્ન ૨-૭-૪ રાશીનું હોય અને તે શુભ ગ્રહોથી યુક્ત હોય તો પણ વિવાહ જલદી થાય છે.

લગ્નેશ તથા સસમેશનો પરસ્પર સંબંધ હોય એટલે લગ્નેશની રાશિમાં સસમેશ અને સસમેશની રાશિમાં લગ્નેશ હોય અથવા બન્નેની સામસામી દષ્ટિ હોય અથવા બન્ને એકજ સ્થાનમાં હોય તો પણ વિવાહ જલદી થાય છે.

મ્રશ લગ્નથી ચંદ્રમા છઠ્ઠા સ્થાનમાં ચા આઠમા સ્થાનમાં હોય, લગ્નમાં પાપગ્રહ હોય અથવા સાતમા સ્થાને મંગલ હોય તો વિવાહ થયેલી સ્ત્રી આઠમા વર્ષે વિધવા થાય છે.

મ્રશ લગ્નથી પાપગ્રહ પાંચમે હોય અને તેને શત્રુગ્રહ દેખતા હોય અથવા નીચ રાશિ નીચાંશકમાં હોય તો તે વિવાહ થયેલી કન્યા બ્યભિચારિણી થાય અને તેને પુત્ર થાય તો છુવે નહીં.

કૃષ્ણ પક્ષનો ચંદ્રમા મ્રશ લગ્નથી ૨-૪ આદિ સમ એટલે એકી ભાવની રાશિમાં હોય તથા ૬-૮ ભાવમાં હોય પાપ ગ્રહ તેને દેખતા હોય તો તેનો વિવાહ નહિ થાય.

મ્રશ લગ્નથી ચંદ્રમા સાતમે હોય તો વિના માથે સ્ત્રી લાભ થાય. સાતમે પાપગ્રહ અથવા અષ્ટમેશ હોય તો સ્ત્રી લાભ નહીં થાય સસમ લગ્નેશયુક્ત ચા લગ્નેશ સપ્તેશ યુક્ત ચા એક બીજાથી દષ્ટ હોય તો સ્ત્રી લાભ થાય.

એકથી બીજી સ્ત્રી વીશેના—મ્રશસમયે મ્રશકુંડળીમાં પહેલાનો સ્વામી, ધન, કે મીન રાશીમાં હોય તો અથવા ઘણા ગ્રહોની સાથે હોય, અથવા પાંચમે કે સાતમે બિપત્રી રાશીયો હોય તો એકથી વધારે સ્ત્રી કરવાનો યોગ બાબુવો, પણ જો પહેલા ઘરનો માલીક ધન કે મીન સ્ત્રીવાયની રાશીમાં હોય તો અથવા એકજ ગ્રહને જોતો હોય અથવા ચંદ્ર (પુરુષને માટે) અથવા સૂર્ય (સ્ત્રીને માટે) એકજ ગ્રહને દષ્ટિ કરતો હોય તો બાબુકું કે

તમારાં લગ્ન એકજ વખત થશે, બીજી વખત પરણવાનો યોગ નથી. એમ જાણવું.

(૩૫૬) રીસાયેલી સ્ત્રી વિશે પ્રશ્ન

પ્રેક્ષલગ્નથી ચોથા ભાવની અંદર સૂર્ય હોય અને ચોથા ભાવ ઉપર શુક્ર હોય તો રીસાયેલી સ્ત્રી નહીં આવે અને શુક્ર વક્રી હોય તો પાછી આવશે એમ કહેવું. સૂર્યથી શુક્રનો ઉદય થયો હોય અને વક્રી હોય તો સ્ત્રી પોતાની મેળે ચાલી આવશે. અને તેનાથી વિપરીત હોય તો નહીં આવે. ક્ષીણ-ચંદ્ર હોય તો ઘણા દિવસ લાગશે અને પૂર્ણ ચંદ્ર હોય તો જલદી આવશે.

(૩૬૦) કન્યાની પરીક્ષા વિશે પ્રશ્ન.

કુમારી નિર્દોષ છે કે નહીં, એ પ્રશ્નમાં લગ્ન સ્થિર હોય અને સ્થિર રાશિમાં લગ્નેશ હોય તથા ચંદ્રમા સ્થિર હોય અને સ્થિર રાશિમાં લગ્નેશ તથા ચંદ્રમા હોય તો એ કન્યા નિર્દોષ છે.

લગ્ન અને લગ્નેશ તથા ચંદ્રમા ચર રાશિમાં હોય તો કન્યા દોષીત છે લગ્નેશ તથા ચંદ્રમા દ્વિસ્વભાવમાં હોય અને ચર લગ્ન હોય તો સ્વદપ (ચોટો) દોષ કહેવો.

ચંદ્ર અને મંગળ એક રાશિમાં હોય પરંતુ ચર રાશિ ન હોય તો એ કન્યા બીજાની સાથે ચોરીથી જારી રમી છે. અને શનિ ચંદ્ર લગ્નમાં હોય તો જાહેર રીતે બીજાની સાથે વિષય બીલાસ લોગવે છે.

મંગલ શનિ કેન્દ્રમાં હોય અને વૃશ્ચિકરાશીમાં શુક્ર હોય અને તેને ચંદ્રમા દેખતો હોય અથવા વૃશ્ચિકના દ્રેષ્ટાણુમાં શુક્ર હોય તો એ સ્ત્રી જરૂર દોષીત છે.

(૩૬૧) પંથા પ્રશ્ન

પ્રશ્ન સમયની તીથી નક્ષત્ર વાર અને આવતો મહુર

એ સર્વે એકઠા કરી ૭ થી લાગ આપતાં બાકી શેષ ૧, રહે તો જ્યાં છે ત્યાંજ છે ૨, રહે તો માર્ગમાં છે ૩, રહે તો અર્ધ માર્ગમાં છે ૪, રહે તો ગામની સમીપ આવેલો છે ૫, રહે તો આવતાં આવતાં પાછો ગયો છે ૬, રહે તો રોગથી પી-ડાય છે અને ૦ રહે તો મોટા કષ્ટમાં મૃત્યુ તુલ્ય માહા દુઃખમાં છે.

બીજી રીતે—કૃત્તિકા નક્ષત્રથી લેઈને પ્રશ્ન વળતના આલતા દીવસના નક્ષત્ર સુધી ગણી સાતથી લાગ આપતાં જે શેષ રહે તેનું ફળ પણ ઉપર પ્રમાણે કહેવું.

ત્રીજી રીતે—પ્રશ્ન પૂછનારના મુળના પ્રશ્ન કરતાં જે-ટલા અક્ષર કહે તેમાં ૧૧ મેળવી ૭ થી લાગ આપી બાકી શેષ રહે તેના ઉપર પ્રમાણે ઉત્તર કહેવો.

ચોથી રીતે—પ્રશ્ન સમયે બીજા ત્રીજા સ્થાનમાં શુક્ર શુક્ર હોય તો પ્રવાસી જલદી ઘેર આવે.

શુક્ર શુક્ર ચંદ્ર સહિત પાંચમે અથવા સાતમે હોય તો પણ મનુષ્ય બહુજ જલદીથી ઘેર આવે.

સૂર્ય બુધ શનિ શુક્ર એ ચારેમાંથી કોઈ પણ ગ્રહ અથવા લગ્નમાં હોય તો પરદેશી જલદી ઘેર આવશે અને પરદેશ જવાનો હશે તો જલદી ઘેરથી જશે.

પાંચમી રીતે—

બુધે ચંદ્ર તથા માર્ગે સમીપેશુક્ર શુક્રયોઃ ॥

રવોલ્લાભે તથા ફરેશનો અપરિપીડ્યતે ॥ ૧ ॥

અર્થ—બુધવાર કે સોમવારના રોજ પ્રશ્ન હો તો પ્રવાસી માર્ગમાં છે. શુક્રવાર કે શુક્રવારના રોજ પ્રશ્ન હોય તો નજીક આવે છે રવીવાર કે મંજળનારના રોજ પ્રશ્ન હોય

તો ઘણો દુર છે ને શનીવારના રોજ પ્રશ્ન હોય તો દુઃખમાં છે તેમ બાંધવું.

છઠી રીતે—

નિર્ભયઃ સમન્વક્ષાશ્ચિસલ્લવોદ્ધાન્નોભવેત્ ॥

વ્યાધિતોનવમક્ષાશ્ચિ સૂર્યવિષ્ણુચાત્તથાંદભય ॥ ૨ ॥

પ્રશ્ન વખતે સૂર્ય નક્ષત્રથી ચંદ્રનક્ષત્ર સુધી જોવું તેમાં પ્રથમ ૭ નક્ષત્ર સુધીમાં ચંદ્રમા હોય તો નળવંન બીજા ૧૨ નક્ષત્ર સુધીમાં હોય તો સલ્લવંન અને ત્રીજા ૬ નક્ષત્રમાં ચંદ્રમા હોય તો વ્યાધી બાંધવી.

(૩૬૨) કાર્મકાર્મ પ્રશ્ન.

તિથિપ્રહરસંયુક્તા તારકા વાસુભિમિતા ॥

અભિભિરતુ હરેન્દ્રાગ શેષ સત્વ રજસ્તમઃ ॥ ૧ ॥

સિદ્ધિસ્તાત્કાલિકે સત્વે રજસ્યા તુ વિલંબતા ॥

તમસા નિષ્ફલ કાર્યે ક્ષાતવ્ય પ્રશ્નકોવિદેઃ ॥ ૨ ॥

અર્થ—તિથિ, પ્રહર, નક્ષત્ર, અને વારની સંખ્યાને જોડીને ત્રણનો ભાગ આપવો, જો ૧ શેષ રહે તો સત્વ, ૨ શેષ રહે તો રજ, અને ૩ શેષ રહે તો તમ બાંધવું. તેનું ફળ સત્વથી તત્કાલ કાર્યની સિદ્ધિ કહેવી, રજથી વિલંબ કહેવો તથા તમથી નિષ્ફળ કહેવું. આ પ્રકારે પંડિતોએ પ્રશ્ન ફળ કહેવું છે.

(૩૬૩) કાર્મસિદ્ધિ પ્રશ્ન.

દિશાપ્રહરસંયુક્તા તારકાવાસુભિમિતા ॥

અશ્વભિરતુ હરેન્દ્રાગ શેષ પ્રશ્નસ્ય લક્ષણમ્ ॥ ૧ ॥

પૃથૈકે ત્વરિતા સિદ્ધિઃ-પદ્ તુર્યે ચ દિનત્રયમ્ ॥

ત્રિસપ્તકે વિલંબત્ર દ્વો આસ્રો ન ચ સિદ્ધિદૌ ॥ ૨ ॥

અર્થ—પ્રશ્ન કર્તાનું સુખ જે દિશામાં હોય તે દિશા ત્યાહુ પ્રહર, નક્ષત્ર અને વારની સંખ્યાનો સરવાળો કરી આઠનો ભાગ આપવાથી પાંચ અને એક શેષ રહે તો તત્કાળ કાર્ય સિદ્ધિ થાય, છ અને ચાર શેષ રહે તો ત્રણ દિવસમાં કાર્ય સિદ્ધિ થાય, ત્રણ અને સાત શેષ રહે તો વિલંબથી કાર્ય સિદ્ધિ થાય તથા જે અને આઠ શેષ રહે તો કાર્ય સિદ્ધિ ન થાય.

(૩૬૪) પશુ નષ્ટ પ્રશ્ન.

કુમણિ ભાત્ર વલોષુ વને પશુતઃકુપરસુ ચ કર્ણપથે સ્થિતમ્
અચલલોષુ ગતે શુભભાગત દ્વયગતે ગતમેવ મૃતે ત્રિષુ ॥૧૥

અર્થ—સૂર્ય નક્ષત્રથી દિનીઆં નવ નક્ષત્ર સુધીમાં પશુ જોવાઈ જાય તો વનમાં છે એમ કહેવું, બીજાં છ નક્ષત્રમાં જોવાઈ જાય તો માર્ગમાં છે એમ કહેવું, ત્રીજા સાત નક્ષત્રમાં જોવાઈ જાય તો ઘરમાં આવેલું છે એમ કહેવું, ચોથા જે નક્ષત્રમાં જોવાઈ જાય તો આવશે નહીં એમ કહેવું, તથા પાંચમા ત્રણ નક્ષત્રમાં જોવાઈ જાય તો મરણ પામ્યું છે એમ કહેવું.

(૩૬૫) નષ્ટ વસ્તુ પ્રશ્ન.

અંધકં તદ્વત્ મન્દલોચનં મધ્યલોચનમતઃ સુલોચનમ્ ॥

રેહિણીપ્રભૃતિલાં ચતુર્વિધં નૂનમત્ર ગણયેત્પુનઃ પુનઃ ॥૧૥

અર્થ—રેહિણી નક્ષત્રને લઈને ચાર નક્ષત્ર કેમથી અંધલોચન, મન્દલોચન, મધ્યલોચન, અને સુલોચન સંજ્ઞાવાળા જાણવા તે નીચેના ચક્રમાંથી સ્પષ્ટ સમજી લેવા.

અધેસઘઃ પ્રાપ્યતે વસ્તુનષ્ટં કષ્ટાત્પ્રાપ્યં મંદ નેત્રેચતદ્વત્ ॥
દ્વરામ્પ્રાપ્યં મધ્યનેત્રેન લક્ષ્ય ન મૌતવ્યં નૈવલક્ષ્યં મુનત્રે ॥૨૥

અર્થ—અંધલોચનના નક્ષત્રમાં જોવાયેલી વસ્તુ શીઘ્ર મળે, મન્દલોચનના નક્ષત્રમાં જોવાયેલી વસ્તુ કષ્ટથી મળે,

મધ્ય દોષ્યનના નક્ષત્રમાં જોવાયેલી વસ્તુ ભણુ પડે તથા
સુદોષ્યનના નક્ષત્રમાં જોવાયેલી વસ્તુ ભણુ પડે નહીં તેમજ
ગ્રાહ પણુ થાય નહીં.

અંધકોચન	રો.	પુ.	ચ.	વિ.	પૂ.	ચ.	રે.
મંદકોચન	મૃ.	ક્રે.	હ.	ક્રુ.	ચ.	ચ.	અ.
મધ્યકોચન	આ.	મ.	ચિ.	જ્યે.	અ.	પૂ.	મ.
મુલકોચન	પુ.	પૂ.	સ્વા.	મૃ.	અ.	ચ.	કૃ.

મધ્યાદિ ચાર્યમાંતે ચ હરીષે વસ્તુ દશ્યતે ॥

હસ્તાદિ વસુપર્યંતમન્યહસ્તે ચ દશ્યતે ॥ ૩ ॥

શતતારામમાંતે વૃ સ્વચ્છે વસ્તુ દશ્યતે ॥

અન્યપરિસાર્યપર્યંતમદષ્ટે દુર્ગ તથા ॥ ૪ ॥

અર્થ—મધ્યા નક્ષત્રથી ઉત્તરાશ્વાદશુની નક્ષત્ર સુધીમાં
જોવાયેલી વસ્તુ સમીપમાંજ દેખાશે, હસ્ત નક્ષત્રથી ધનિષ્ઠા
નક્ષત્ર સુધીમાં જોવાયેલી વસ્તુ બીજાના હાથમાં દેખાશે,
શતભિષા નક્ષત્રથી ભરણી નક્ષત્ર સુધીમાં જોવાયેલી વસ્તુ
પોતાનાજ ઘરમાં દેખાશે તથા કૃતિકા નક્ષત્રથી આશ્લેષા
નક્ષત્ર સુધીમાં જોવાયેલી વસ્તુ દેખાશે નહીં તેમજ જહશે
પણુ નહીં.

પ્રકરણ ૨૭ મું.

(૩૬૬) ચોરાયેલા અથવા જોવાયેલા માલ વિષે પ્રશ્ન.

પ્રશ્નકૃંડળીમાં જો ચંદ્ર પહેલાનો સ્વામી ચર્મ ચોરા થયેને
જોઈ હોય કે બીજાનો સ્વામી ચોરા થયેને હોય, તો ભણુવું

કે માલ છુપાવેલો છે. જો ચંદ્ર બીજા ભુવને હોય, અને સાતમાના સ્વામી સાથે હોય તો બાણુવું કે માલ કોઈ જગાએ ગુમાયેલો છે. જો સાતમાનો સ્વામી પહેલા ભુવને હોય તો બાણુવું કે માલ ચોરાયેલો નથી પણ ઘરમાં જ ગુફા દેવાયેલો છે. જો ચંદ્ર પહેલા કે બીજાના સ્વામી સાથે હોય અથવા મંગળ કે શની પહેલા અથવા બીજા ભુવનમાં હોય તો બાણુવું કે માલ ચોરાયેલો છે એમ સમજવું.

(૩૬૭) ચોર બાણુવા વિશે પ્રશ્ન

પ્રશ્નકુંડળીમાં સાતમા ભાવનો માલીક ૧, ૪, ૫, ૬, ૭, કે ૧૦ મા ભુવને હોય તો ચોરનાર માણસ ઘરનો બાણુવો જો પહેલાને સાતમાના માલીક એકજ ભુવનમાં અને સાથે હોય તો પણ ધરનો માણસ ચોરનાર બાણુવો જો સાતમાનો માલીક પહેલા ભુવને હોય તો સલાહ કરનાર ધણી પોતે ચોર છે બીજા ભુવને હોય તો પશ્ચ કરનારની સ્ત્રી અથવા માણસે ચાતો ઘરની નોકરાણી ત્રીજા ભુવને હોય તો બાપ કે બેન પાઠ પાઠાશી કે પીત્રાઈ ચોરામાં હોય તો કોઈ છુટો માણસ અથવા બાપ પાંચમામાં હોય તો જીવાન શસ્ત્ર અથવા અન્ય કે કાસદીયો છટ્ટા ભાવમાં હોય તો બાહુત આકર નોકર સાતમે હોય તો પોતાની સ્ત્રી અથવા માણસ અથવા ભાગીયો અથવા કોઈ ઘરમાં આવેલો માણસ અથવા જેની સાથે લેવડદેવડ હોય તે. આઠમે હોય તો નોકર કે કોઈ કોઈ વખત જે ઘરમાં આવતો હોય તેનવમે હોય તો પારકો માણસ ધર્મશુદ્ધ કે બ્રાહ્મણ અથવા તો સ્ત્રી તરફનું કોઈ સગુ વહાલુ જો દસમે હોય તો કોઈ મોટો માણસ શેઠ વિગેરે અગીઆરમે હોય તો મીત્ર અથવા કોઈ માણસ કે જેણે કોઈ વખતે તમારું કામકાજ કર્યું હોય તેવો સજસ અને જો લગ્નનો માલીક બારમા ભુવને હોય તો બાણુવું કે કોઈ દુન્યો લકંગો કેદખાને જઈ આવેલો ચોરનાર (ચોર) માણસ બાણુવો જો સાતમાનો માલીક ૮, ૯, કે

૧૨ મા ભુવને હોય તો ઘણું કરીને - કોઈ પારકો ભણુસ ચોરનાર (ચોર) હોવો નોંધયે.

(૩૬૮) ચોર પકડવા વિશે પ્રશ્ન

જો સાતમાનો સ્વામી કે આઠમાનો સ્વામી પહેલાં ભુવને હોય, અથવા પહેલાના સ્વામી સાથે હોય, ચંદ્ર બિદ્યનો હોય, અને પહેલાના સ્વામી સાથે હોય કે જો તો હોય, અથવા ચંદ્ર સાતમા ભુવને હોય અને સૂર્ય, મંગળ કે બુધ સાથે દ્રષ્ટિ કરતો હોય અથવા તો કોઈ ગ્રહોથી છુટો થઈને સૂર્યને જઈ મળ તો હોય તો અથવા ચંદ્ર અને સાતમાનો સ્વામી જોઈ કોઈ પાપ ગ્રહની દ્રષ્ટિમાં આવ્યા હોય તો ચોર પકડાશે, જોમ ભણુવું પણ જો સાતમાનો સ્વામી ઝડપી (ભિતાવળી) આવેનો હોય અથવા શુક્ર, શુક્ર, કે ચંદ્ર સાથે શુભની દ્રષ્ટિમાં અને ચર રાશીમાં હોય તો ચોર પકડાશે નહીં. વળી જોવું કે સાતમાનો સ્વામી કયા ભુવનમાં છે, જો બારમામાં હોય તો ચોર ચાકરોની મદદથી, અને અગીયારમામાં હોય તો પોતાના મોત્રીની મદદથી ત્રીજામાં હોય તો કોઈ પારકાની મદદથી, હથમામાં હોય તો પોતાની મહેનતથી ચોથામાં હોય તો બહેર રીતે નજર સામેથી નવમે હોય તો પોતાના ભાઈ-અંધની મદદથી ચોર નાસી જાય છે જો પ્રમાણે જાણવું.

(૩૬૯) ચોરાચેલો માલ મળવા વિષે પ્રશ્ન

પ્રશ્ન સમયે ૧-૩-૫-૭ જો સ્થાને રાહુ શનિ શુક્ર મંગળ જો ચારે ગ્રહોમાથી કોઈપણ ગ્રહ હોય ત્યારે જોવાઈ ગયેલ યા ચોરાઈ ગયેલી વસ્તુ યા દ્રવ્ય મળે.

પ્રશ્ન સમયે ૧-૩-૧૦-૫-૪-૬-૧૧ જો ભાવમાં શુભ ગ્રહ હોય તથા ૧-૪-૭-૧૦-૫-૬-૮-૧૧ જો ભાવમાં પાપ-ગ્રહ ન હોય તો પણ ઉપર પ્રમાણે ગયેલું દ્રવ્ય મળે.

૧-૪-૭-૧૦-૫-૬-૮-૨ જો સ્થાનમાં પાપગ્રહ હોય અથવા જો ભાવે પાપગ્રહની દ્રષ્ટિ હોય અથવા જો ભાવે

સૌમ્ય (મુલ) ગ્રહ સાથે હોય તોપણ ખોયેલી વસ્તુ યા દ્રવ્ય નહીં મળે, અને ઉલટું પોતાના ઘરનું ખર્ચ વિશેષ કરતું પડશે.

ચંદ્ર જે રાશિમાં હોય તે રાશિના અધિપતિની ચંદ્રમાં ઉપર દષ્ટિ હોય તો ચોરાયેલું યા ખોવાયેલું દ્રવ્ય મળે છે.

(૩૭૦) પત્રોત્તર પ્રશ્ન.

પ્રશ્ન સમયે બુધ ચંદ્ર એકજ સ્થાનમાં હોય અને તેના ઉપર સૌમ્ય ગ્રહની દષ્ટિ હોય તો કાર્યસિદ્ધ થઈને ઉત્તર જલદી આવે અને એથી ઉલટું હોય તો ફળ પણ ઉલટું આવે.

પ્રશ્ન લગ્ન મુલ ગ્રહ મુક્ત ચળ રાશીના લગ્નમાં હોય તો પત્ર લેઈ માણસ આવે છે ને તે જલદીથી આવશે.

જો સ્થીર રાશીના લગ્નમાં હોય તો કાંઈક વિલંબથી પત્ર લેઈને માણસ આવશે.

જો દ્વિસ્વાભાવ રાશિના લગ્નમાં હોય તો પત્ર લઈને માણસ આવવાના વિચારમાં હતો, પણ હાલ તે રોકાયે તેનાથી નહીં અવાય.

(૩૭૧) શિક્ષા અથવા મુક્તિ પ્રશ્ન.

લગ્નેશ લગ્ને અથવા ૩-૬-૯-૧૨ મા ભાવમાં હોય અથવા તે તે ભાવના સ્વામી તે તે ભાવમાં હોય તો બંધ નથી મુક્ત થાય અને તે પ્રમાણેનો યોગ પાપગ્રહની સાથે હોય તો જલદી બંધનથી મુક્ત થાય અને મુલ ગ્રહનો યોગ તે પ્રમાણે હોય તો બંધનમાંથી મુક્ત નહીં થતાં વધારે બંધનમાં આવે છે.

ચાલતા કેસમાં હારણત વધેનો પ્રશ્ન

જે દિવસે કળ્યાની તારીખ હોય, તે તિથિ નક્ષત્ર અને વાર તે સર્વે જુદા જુદા લગ્ની તે ત્રણમાં પ્રશ્ન

કરનારના નારના અક્ષર મેળવી તિથીને યમણી કરવી નક્ષત્રને ચાર ગણા કરવા. અને વારને ત્રણ ગણા કરવા પછે તિથીના આંકને છથી ભાગ દેવો નક્ષત્રના આંકને આઠથી ભાગ દેવો અને વારના આંકને સાતથી ભાગ દેવો તેમાં ત્રણેના અંકમાં શેષ વધે તો મુકરદમો અથવા જે કામનો વિચાર કરેલ હોય તે કામ ઘણુંજ ઉત્તમ છે અને તે કાર્ય પ્રશ્નકારના લાભમાં જલદી થાય જો યેના નીચે અંકમાં શેષ વધે તો કલ્યાણની તારીખ નોંધાય એકના નીચે અંકમાં શેષ વધે તો નુકશાન થાય અને ત્રણે જગ્યેએ અંકમાં શેષ નહીં વધતાં શુન્ય આવે તો કલ્યે હારી જાય અને જે કાર્યના વિચાર કર્યો હોય તે કામ ન થાય.

(૩૭૨) રાજ્ય લાભ વિશે પ્રશ્ન

લગ્નેશ દશમે અને દશમેશ લગ્નમાં પાપગ્રહ યુક્ત ન હોય તો ચિંતવેલું રાજ્ય સુખ મળશે. લગ્નેશ અને દશમેશ શુભ ગ્રહની સાથે હોય તો પણ રાજ્ય મળશે. કદાચ તે પાપથી પીડિત મંદ ગતિનો ગ્રહ હોય તો પણ રાજ્ય મળશે અને ચોથે હોય તેમ કૂર ગ્રહની દૃષ્ટિ હોય તો અપવાદ આવશે. શુભ ગ્રહની દૃષ્ટિ હોય તો કીર્તિવંત થાય, મંદગતિ ગ્રહ યજ્ઞવાન્ હોય અને પાપગ્રહનો યોગ ન હોય, ચંદ્રમા નિર્જળ હોય અને શનિ યજ્ઞવાન્ હોય તો વ્રમણ કરવાથી રાજ્યપ્રાપ્તિ થાય. લગ્નેશ સ્વગૃહિ હોય, મંગળ પોતાના ઉચ્ચમાં હોય તેથી પણ રાજ્યપ્રાપ્તિ થાય.

લગ્નેશ તથા દશમેશ પરસ્પર હોય ચંદ્રમા પોતાના ઘરમાં અથવા ઉચ્ચમાં હોય તો ઉત્તમ રાજ્યપ્રાપ્તિ થાય. જો તે સ્થાનમાં તે ગ્રહ અસ્તંગત હોય તો કષ્ટથી રાજપ્રાપ્તિ થાય અને શત્રુગ્રહનીદૃષ્ટિ હોય તો રાજ્યમાં કેઈ પ્રકારની કડવાશ કે કનડગત થાય.

લગ્નેશ અને દશમેશનો સાથ હોય અને તેમાં એક મંદગતિ થઈને કેંદ્રમાં હોય તો રાજ્યની ગાદી સ્થિર રહે અને જો વક્રીઅહ હોય તો પ્રથમ રાજ્ય જાય અને પછી પાછું મળશે.

(૩૭૩) નોકરી વિષે પ્રશ્ન

નોકરી મળવા વિશે પ્રશ્ન સમયે પહેલા ભાવનો સ્વામી દશમા ભુવને હોય અને શુભઅહોની દ્રષ્ટિ હોય ચંદ્ર કે સૂર્ય દશમાના સ્વામા હોય, ચંદ્ર જો દશમાના સ્વામીથી છુટો પડી પહેલાના સ્વામીને જઈ મળતો હોય, પહેલાનો સ્વામી દશમાના સ્વામીને જોતો હોય, પહેલાનો સ્વામી કેન્દ્રસ્થાને બળવાન હોય, અને સૂર્ય, ચંદ્ર કે શુર સાથે શુભ દ્રષ્ટિ કરતા હોય, પહેલાનો સ્વામી દશમા ભુવનમાં કોઈ શુભ અહને દ્રષ્ટિ કરતો હોય તો જાણવું કે નોકરી મસશે. શની કેન્દ્રસ્થાને હોય અને ચંદ્રને તથા પહેલાના સ્વામીને પાપ અહની દ્રષ્ટિ હોય તો નોકરી નહીં મળે એમ જાણવું.

નોકરી કાયમ રહેવા વિશે પ્રશ્ન સમયે જો પહેલા અને દશમાનો સ્વામી શુભ દ્રષ્ટિમાં હોય-વૃષભ, સિંહ, વૃશ્ચિક, કુંભ, મિથુન. કન્યા, ધન, કે મીન એ રાશીઓ કેન્દ્રસ્થાને હોય અથવા શુર, શુક્ર કે રવી પહેલાના સ્વામી સાથે શુભ દ્રષ્ટિ કરતા હોય, અને પાપઅહની દ્રષ્ટિમાં નહીં હોય, અથવા પહેલા અને દશમાના સ્વામીઓ એક બીજાના ઘરમાં હોય તો નોકરી લાંબો વખત કાયમ રહે. એમ જાણવું જો દશમાનો સ્વામી અથવા ચંદ્ર કોઈ કેન્દ્રસ્થાનમાં હોય અને તે અહ ધીમી ચાલતો કે વકરી હોય તો નોકરી જશે એમ જાણવું અથવા તો તેવો અહ જ્યારે એક રાશી છોડી બીજી રાશીમાં અથવા એક ભુવનેથી બીજા ભુવને જાય. અથવા તો દશમાનો સ્વામી જ્યારે પોતાની રાશી બદલે તે વખતે નોકરી છોડવી પડશે એમ જાણવું.

નોકરી સોડવા વિશેના પ્રશ્ન સમયે જો દશમાનો સ્વામી અને પહેલાનો સ્વામી એક જીભના ઘરમાં હોય, બળવાન હોય શુભ દ્રષ્ટિમાં હોય, કેન્દ્ર સ્થાનમાં હોય પાપ ગ્રહોથી જુદા હોય, તો નોકરી છોડવી નહીં.

(૩૭૪) નિધિ (ધન) સંશ્ય પ્રશ્ન.

નિધિ કહેતાં ધન અમુક જગ્યામાં છે કે નહીં તેવો કોઈ પ્રશ્ન કરે તો તેનો નિર્ણય કરવા માટે નૃપતિજય આચારીયે ૨૭ સ્લોક બનાવેલા છે તેમાંથી સમજી શકાય તેવા માત્ર ૬ સ્લોક તેના અર્થ સાથે અત્રે દાખલ કરીયે છીયે તો તેનાથી નિધિ સંશ્ય પ્રશ્નનો વિદ્વાનોએ બુદ્ધિનો પણ ઉપયોગ કરી નિર્ણય કરવો.

ચંદ્રવત્સાધયેત્સૂર્યમૃક્ષસ્થં ચેષ્ટાકાલિકમ્ ॥

પશ્ચાદ્દિલોકયેતૌ ચ સ્વક્ષે વા ચાન્યત્રે સ્થિતૌ ॥ ૧ ॥

ચંદ્રમક્ષે યદાકેન્દ્રં નિધિસ્તત્ર ન સંસય ॥

લાનુષ્ઠક્ષે સ્થિતૌ તૌ ચેત્તદા શલ્યં ચ નાન્યથા ॥ ૨ ॥

સ્વસ્વભદ્રિતયં જ્ઞેયં નાસ્તિકિંચિદ્વિપર્યયે ॥

સ્થિતં ન લલતે દ્રવ્યં ચંદ્રે કુરગ્હાન્વિતે ॥ ૩ ॥

પુષ્ટે ચંદ્રે ભવેન્મુદાક્ષીણે ચંદ્રેલ્પકો નિધિઃ ॥

અહદષ્ટિવશાત્સોપિ વિજ્ઞેયો નવધા ભુવૈઃ ॥ ૪ ॥

હિમ તારં ચ તામ્રારં રત્નં કાંસ્યાયસં ત્રયુ ॥

નાગં ચંદ્રે વિભનીયાદ્ભ્રુવા સ્કરાદિ અહેક્ષિતે ॥ ૫ ॥

અર્થ—પ્રશ્ન વખતે તે વખતના પંચાંગમાં ચંદ્ર સૂર્ય કીયા કીયા નક્ષત્રમાં છે તે જોવું જો નિચે બતાવેલ અહીં-બળ ચક્રમાં સૂર્ય ચંદ્રનાં જે નક્ષત્રો દાખલ કરેલાં છે તેમાંના ચંદ્રના નક્ષત્રમાં ચંદ્ર સૂર્ય ભેગા હોય તો સંશ્ય પડતી ભુમીમાં નિધિ (ધન) છે એમ કહેવું જો સૂર્યના નક્ષત્રમાં સૂર્ય ચંદ્ર ભેગા હોય તો નિધિ નથી પણ શલ્ય

(નકાંમી વસ્તુ) છે એમ કહેવું ચંદ્ર અને સૂર્ય પોત પોતાના નક્ષત્રમાં હોય તો શલ્ય અને નિધિ બને છે એમ કહેવું જો ક્ષિણ કળાનો ચંદ્રમા હોય તો ચોડું ધન પુર્ણ કળાનો ચંદ્રમા હોય તો ઘણુ ધન જાંણવું. હવે અહોની દષ્ટિ ઉપરથી કંઈ જાતની ધાતુ છે તેનો નિર્ણય કરવો સૂર્ય ની દષ્ટિ હોય તો સોનું ચંદ્રની હોય તો મોતી મંગળની હોય તો ત્રાંજુ બુધની હોય તો પીતલ શુક્રની હોય તો રત્ન શુક્રની હોય તો કાંસુ શનીની હોય તો લોહું ને રાહુની દષ્ટિ હોય તો સીસું જાણવું. બધા અહોની દ્રષ્ટી હોય તો ઘણી નિધિ જાંણવી. પણ પ્રજન વખતે સુભઅહના ઘરમાં ચંદ્રમા હોય તો નિધિનો લાભ થાય છે ને કુર (પાપી) અહોના ઘરમાં ચંદ્રમા હોય તો લાભ થતો નથી એમ જાણવું.

બીજી રીતે—પ્રશ્ન વખતની પ્રશ્ન કુંડળીમાં ચોથા ભુવનનો માલીક ચોથા ભુવનમાં હોય તો જાંણવું કે સંશય પડતી જમીનમાં ધન હોવું જોઈએ જો ચોથા ભુવને પોતાના ઘરમાં (સ્વગૃહી) સૂર્ય હોય તો સોનું અથવા ઝવેરાત ચંદ્ર હોય તો રૂપુ યા રૂપાના સિંચા યા દાગીના મંગળ હોય તો લોખંડ શુક્ર હોય તો રૂપુ યા ટીન શુક્ર હોય તો પીતલ બુધ હોય તો રૂપુ યા ઝવેરાત યા પૈસાના સિંચા કે શની ચોથા ભાવે પોતાના ઘરમાં હોય તો સીસું યા કાલસા નીકળે છે જો ચોથા ભાવનો સ્વામી ચોથા ભાવ સ્ત્રીવાય કોઈ પણ ભાવમાં સ્વગૃહી યા ભિંચનો થઈને બેઠો હોય તો પણ જીવર પ્રમાંજી જાંણવું તે સ્ત્રીવાય બીજી રીતે અહોનો યોગ હોય તો જાંણવું કે તે ભુમીમાં ધન દોલત કે કંઈ પણ ખજાનો નથી. ખાસ કરીને ચોથાનો સ્વામી નીચનો થઈને બેઠો હોય તો અથવા પાપ અહોની દષ્ટીમાં ચેરાચેલો હોય તો તે ભુમીમાં કંઈ નથી એમ જાણવું એવો પ્રેક્ટીકલ એસ્ટ્રોલોજી નામના ગ્રંથમાં મીં હોમીયારનો મત છે.

આહી' બળ ચક્ર

અશ્વીશ પૂર્વાષાઢાદિત્રિકં પંચ ચતુષ્થયમ્ ॥

રેવતી પૂર્વાષાઢાદોષાનિધિષ્ઠ્યાનિ ભાસ્વતા ॥

અર્થ—અશ્વનીથી ૩ આદ્રાથી ૫ પુર્વાષાઢાથી ૪ ને રેવતી તથા પુર્વાભાદ્રપદ એટલાં નક્ષત્રો ચંદ્રનાં માનેલાં છે ને બાકીનાં સૂર્યનાં છે.

દશાંશ પાંચે દે							
અશ્વની	ભરણી	કૃત્તિકા	આદ્રા	પૂર્નર્વસુ	પુષ્ય	અશ્લેષા	
મગ	પૂ. પાદા	ઉ. પાદા	અભીજિત	શ્રવણ	રેવતી	પુ. ભાદ્રપદ	

દશાંશ પાંચે દે							
રોહિણી	શ્રવણીર	પૂ. રોહિની	ઉ. રોહિની	હસ્ત	ચીના	સ્વાતી	
વિશાખા	અનુરાધા	જ્યેષ્ઠા	મૂળ	ધનીષ્ઠા	શ્રતતારા	ભ. ભાદ્રપદ	

(૩૭૫) પ્રશ્નના ફળની અવધિ કહેવાની સમજ.

કાર્ય સીધીના પ્રશ્ન સમયે કાર્ય સીધી થવાનો નિર્ણય થયો હોય તો તે વખતે જે સૂર્ય નક્ષત્ર હોય ત્યાંથી પ્રશ્ન સમયના ચંદ્ર નક્ષત્ર સુધી ગણતાં જેટલા અંક આવે, તેટલા અંકસુધી અશ્વની નક્ષત્રથી ગણતાં જે નક્ષત્ર આવે તે નક્ષત્રના નીચે જે પુવાંકના આંકડા મુકેલા છે તેટલા દિવસમાં તે કાર્યની સિદ્ધિ થાય એમ જાણવું.

અ.	ભ.	કુ.	રો.	મુ.	આ.	પુ.	પુ.	આ.	મ.
૨૭	૧૮૦	૨૦	૧૨	૩૨	૧૬	૯૦	૧૮૦	૧૫૦	૨૪૦
પુ.	કા.	ઉ.	કા.	હ.	ચિત્રા.	સ્વા.	વિ.	અ.	જ્યે.
૧૬	૧૨૦	૧૫૦	૧૨૦	૧૨૦	૨૦	૩૨	૧૧		
મૂ.	પૂ.	ધા.	ઉ.	ધા.	શ્ર.	ધ.	શ.	પૂ.	ભા.
૧૬	૯૦	૧૫૦	૬૦	૩૦	૯૦૦	૧૫	૧૫	૨૭૦	

પ્રકરણ ૨૮ મું.

(૩૭૬) મંદવાડની મુદત જાણવા વિશે.

સ્વાતી અક્ષેચા આદ્ય, ત્રીન પુર્વા અપાઠ. નંદારિકતા તિથીમાં. ભોમ શની રવી ધાર. ૧

પરે પથારી પ્રાંણીને. રક્ષા કળુનવી હોય. શંકર સમર્થ હોય તો, વીરભો જીવે કોય. ૨

દેવતી ને અનુરાધીકા, બચે કઠીને પ્રાંન. ઊત્તરા અસાઢા દેવતી, માસ એક દુઃખ માંન. ૩

મગા વીસદી વશકરે, હસ્ત પંદરે જાંણ. દ્રોણ ભોગ થઇને પરે, થાય કળુ નહી હાંણ. ૪

મુલ અશ્વની કંતિકા, ધનીસ્થાને વિસાખ. દીવસ નવ દુઃખ ભોગવે, સંમ કરે રક્ષાય, ૫

ચીત્રા શ્રવણ સ્તતારક, ભરણી ભુખી ન હોય.
 રેણ ભોળ અગ્નીઆરકો, ચીન્તા મ કરે કોય. ૬
 પુર્વાફાશુની પુરુષતો, કિતરાભાદ્ર અભીજિત.
 પુનરવસુ પશુ જાણજો, સ્તહી રેણ ખચીત. ૭
 ગર્ગ્યનિધે ભાસીતં, છંદ તલક રચીત,
 અભણ ને અજ્ઞાનતા, છુદ્ધિ નહી કીચીત, ૮

જે દીવસના જે ટાઇમે દર્દની સરૂવાત થાય. તે વખ-
 તના પચાંગમાં જે દીનીયું નક્ષત્ર ચાલતું હોય. તે નક્ષત્રના
 ચોગે જીવર પ્રમાંણે દરદીના દર્દ માટે સમજવું.

(૩૭૭) મરણ સુધીના મંદવાક વિશે.

(૧) મેષ રાશીવાળા મનુષ્યને પુર્વા ફાશુની પુર્વા અ-
 માદા ને પુર્વા ભાદ્રપદ નક્ષત્રમાંના કોઈ પણ નક્ષત્રમાં ખીમારી
 (મંદગી) થાય તો મરણ સુધીની જાણવી.

(૨) વરુણ રાશીવાળાને હસ્તનમાં.

(૩) મીથુન રાશીવાળાને સ્વાતીમાં.

(૪) કરક રાશીવાળાને અનુશઘામાં.

(૫) સીહ રાશીવાળાને પુર્વા અષાઢામાં.

(૬) કન્યા રાશીવાળાને શ્રવણમાં.

(૭) તુલા રાશીવાળાને સ્તતારામાં.

(૮) વૃશ્ચિક રાશીવાળાને રેવતીમાં.

(૯) ધન રાશીવાળાને ભરણીમાં.

(૧૦) મકર રાશીવાળાને રોહણીમાં,

(૧૧) કુંભ રાશીવાળાને આદ્રામાં.

(૧૨) મીન રાશીવાળાને અષ્ટૈષા નક્ષત્રમાં થયેલી ખી-
 મારી મરણ સુધી જાણવી.

(૩૭૮) સ્ત્રી પુરૂષમાં પ્રથમ મરણ થવા વિશે.

સ્ત્રી પુરૂષ અર્થાત્ પતી પત્ની (ધણીધણીઆણી)માં કેવલ આયુષ્ય વધારે છે અને કેવલ ઓછુ છે તે જાણવા સંબંધીના પ્રશ્નમાં નીચે પ્રમાણેની ગણતરી કરીને કહેવું.

સ્ત્રી પુરૂષના નામના અક્ષરોમાં જે અક્ષર ઉપર કાંતો માતર અનુસ્વાર, દીર્ઘાઈ, રસ્વાઈ વિગેરે જે કંઈ હોય, તેવા ફરેક અક્ષરના પાંચ પાંચ આંક ગણવા, અને જે અક્ષર ઉપર કંઈ ન હોય તેવા અક્ષરના ત્રણત્રણ આંક ગણવા.

સ્ત્રી પુરૂષનાં નામ જને તેટલા ટુકાં કરી, તેના અક્ષરની ઉપર ખતાવ્યા પ્રમાણે ગણતરી કરવી. ટુંકું નામ કરવામાં સ્ત્રીઓના નામ પાછળ જે બેન, બાઈ, વહુ વિગેરે વિશેષ શ્વ લાગે છે તેમ પુરૂષોના નામ પાછળ, અંક લાલ છ, શા, શેઠ, વિગેરે લાગે છે, તે વિશેષશ્વમાં લાગેલા શબ્દો કાઢી નાંખી ટુકા નામથી ગણતરી કરવી.

પુરૂષનાં નામ જે હોય તો જાને નામના અક્ષરોની ગણતરી કરી તેના અર્ધ કરી નાંખી, સ્ત્રીના નામના અક્ષરોની ગણતરીના અંક સાથે જોડી દેવા.

સ્ત્રીનાં નામ જે હોય તો જાને નામના અક્ષરો ગણતરી કરી તેના અર્ધ કરી નાંખી પુરૂષના નામના અક્ષરો ગણતરીના અંક સાથે જોડી દેવા.

સ્ત્રી પુરૂષના નામના અક્ષરોની ઉપર પ્રમાણે ગણતરી કરીને જાનેના ભેગા થયેલા સરવાળાના આંકને ત્રણે ભાગ ભાગાકારમાં ભાગાંક બેકી આવે તો પુરૂષ પહેલો મરે, ભાગાંક બેકી આવે તો સ્ત્રી પહેલી મરે. શેષમાં કંઈ તેનો વીચાર કંઈ કરવો નહીં.

સમજીતી માટે લેખક પોતાનો હાજલો ટાંકી બતાવે છે.

પુરૂષર્થ નામ તલકચંદ. દુ'કું નામ તલક.

૩.૩.૩.

સ્ત્રીનું નામ. ચંચળ. દુ'કું નામ ચતુ' નથી.

૫.૩.૩.

૬ નો આંક પુરૂષનો થયો.

૧૧ નો આંક સ્ત્રીનો થયો.

૩)૨૦(૬ ભાગાંક બેઠી આવ્યો.

૧૮

૨

આ ગણરીરીએ પ્રથમ સ્ત્રીનું મૃત્યુ નિર્ણય થાય છે.

અષ્ટાંગ નિમીત તરંગ ૩ બે.

પ્રકરણ ૨૯ મું.

(૩૭૯) શાસ્ત્રિક લક્ષણ ક્રમ નિમીત.

પુરૂષ ચંદ્રબહેલુરયા લલક્ષણ વાચ્ય લલક્ષણમ.

ઈતર બાધ્યતે તેન બલવત્કલ્હ પુનઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ—મનુષ્યના શરીર ઉપર જે સાઈં અથવા માકું લક્ષણ પ્રબળ હોય તે બીજા સર્વ લક્ષણોને કોરે મુકે છે અને પોતે જોરાવર હોવાથી તેના ગુણ પ્રમાણે તે ક્રમદાથી થાય છે.

અથાતઃ સંપ્રવક્ત્યામિ મનુષ્યલક્ષણ વિચારણું ।

દક્ષિણે પુરૂષ રોય વામે વામા કરં શુભમ્ ॥ ૨ ॥

અર્થ—હમે હવે મનુષ્યલક્ષણનો વિચાર કહીએ છીએ તેમાં પુરૂષનાં લક્ષણ જમણા અને સ્ત્રીનાં લક્ષણ ડાબા અંગમાં તેમ હાથમાં જોવાથી સુભાસુભ ક્રમની માલમ પડે છે.

વામ જુવાં પુનર્વામિ અયંશકસ્યચ નર સ્યચ ।

ધાતોડપિદક્ષિણે કેશ્ચ નર સ્યાગિ શુભોમતઃ ॥ ૩ ॥

અર્થ—પુરૂષની જમણી ખાભુએ જે સારાં લક્ષણ કહ્યાં તે સ્ત્રીઓની તથા સ્ત્રી લગ્ન ઉપર ઉત્પન્ન થયેલા પુરૂષોની ડાબી ખાભુએ સારાં જાણવાં કેટલાક સાસ્ત્રકારો પુરૂષની જમણી ખાભુએ થએલો ખડગાદિકનો ધાત પણ સારો કહે છે.

વિશેષ—મહિષંધથી એટલે કાંઠાથી આગળ જે હાથનો ભાગ આવેલો હોય છે તેને કરતલ-હથેળી કે પોચો કહેવાય છે તેને એક અંગુઠો અને બીજી ચાર આંગળીયો હોય છે.

તે ચારે આંગળીઓનાં નામ અંગુઠાની ખાભુથી અનુક્રમે તર્જની (૧) મધ્યમા (૨) અનામિકા (૩) અને કનિષ્ઠા (૪) એવાં જાણવાં એ નામ અર્થના અનુસારથી રાખ્યા છે જેમ તર્જના કરે તે તર્જની મધ્યભાગમાં આવેલી તે મધ્યમા જેને વિશેષ નામ આપેલું નથી તે અનામિકા અને જે સર્વ કરતાં નાની તે કનિષ્ઠા. એ પ્રમાણે ચારે આંગળીઓનાં નામ સાસ્ત્રકારોએ આપેલાં છે.

કરતલમાં અંગુઠાથી ત્રીજા નંબરની આંગલી (અનામિકા) ની નીચે સૂર્યનું સ્થાન છે. કરતલમાં પુર્વની ખાભુએ એટલે છેલ્લી અંગુઠાથી ચોથા નંબરની આંગલી (કનિષ્ઠિકા) ની ઠેક નીચે મહિષંધ નજીક ચંદ્રનું સ્થાન છે. મંગળના એ સ્થાન બતાવેલાં છે. એક બુધના સ્થાનની નીચે અને બીજી શુક્રના સ્થાન ઉપર શુક્રના સ્થાનના નીચેના ભાગમાં મંગળનું સ્થાન છે, કનિષ્ઠિકાની નીચેના ભાગમાં બુધનું સ્થાન છે, અંગુઠા જોડેની પહેલી આંગલી (તર્જની)ની નીચે શુક્રનું સ્થાન છે; અંગુઠાની નીચે મહિષંધની ઉપર શુક્રનું સ્થાન છે, બીજી આંગલી (મધ્યમા)ની નીચે શનિનું સ્થાન છે. આ પ્રમાણે દરેક ગ્રહોના સ્થાન જોવાની રીત એવી છે કે જે જે ગ્રહોનાં સ્થાન ઉચ્ચ અને મજબૂત જણાતાં હોય તે ગ્રહો જન્મ-કાળે ખલવાન ગણાતા હોવાથી સાફ કૃણ આપે છે. અને

જે જે અહોનાં સ્થાનં મેસી ગએલો અથવા નરમ કે ખડખડા ભાગવાળાં જણાતાં હોય તે અહો જન્મકાળે નિર્બંધીગણાતા હોવાથી તે ખરાબ ફળ આપે છે.

કોઈ પણ અહના સ્થાન ઉપર કોસનું ચિન્હ સાફ ગણેલું છે. જવ (ટાપુ) ખરાબ ફળ આપે છે. ચોખંડું (સ્કવેર)નું ચિન્હ દુઃખી કરે, નિર્ધન બનાવે, અને અનેક સંકટો આપે છે. બિંદુનું ચિન્હ હોય તો બેઠજનત કરે, નુકસાનીઓ કરાવે, કુટુંબથી દુઃખી કરે છે, જાળી જેવું (ગ્રીસ)નું ચિન્હ હોય તો દુષ્કર્મ કરાવનાર, બ્યભીચાર કરાવનાર, દુષ્ટ સ્વભાવ, નીચ કામ કરનાર, સ્વચ્છંદી, દુરાચારી, ઉડાઈ, અને બચસની બનાવે છે આ પ્રમાણે જુદા જુદા અહો ઉપર જુદાં જુદાં ચિન્હ, હોય છે તેનું સુભાસુભ ફળ વિકાસોચે યુધી અનુસાર અનુભવ કરીને કહેવું.

(૩૮૦) રેખા વિચાર.

ઠરેક સી પુરૂષના હાથની હથેળીમાં સુખ્ય ચાર રેખાઓ પ્રધાનપદ ભોગવતી ગણાય છે તેમાં પ્રથમ કનિષ્ઠા (ટમ્લી)આંગળીના મુળ નીચે લગભગ એક જવ જેટલા નીચેના ભાગમાં પોચામાંથી એક રેખા નીકળે છે તેને આયુષ્ય રેખા કહેવાય છે બિંદુ રેખા અંશુકો અને ત્રજનિ (અંશુકાના ભેડની) આંગળીએ ઝંનેના મધ્ય ભાગમાંથી તર્જની આંગળી તરફથી નીકળી હાથેલી વચે થઈ નીચે પોચા તરફ જાય છે તે પિતાની રેખા કહેવાય છે ત્રીજી રેખા જીપર ખતાવેલ પિતાની રેખાની બાજુમાંથી અંશુકા તરફથી નીકળી અંશુકા તરફ હથેળીમાં થઈ મણી બંધ આગળ આવે છે તે માતાની રેખા ગણાય છે. અને ચોથી રેખા જે માતાની રેખા મણીબંધ આગળ આવે છે તેની નજીક ડાબી બાજુથી એક રેખા નીકળી હથેળી વચે થઈ આંગળીઓ તરફ જાય છે તેને ભાગ્ય (જીર્ધ) રેખા

કહેવાય છે એ પ્રમાણે સ્ત્રી અને પુરુષના હાથમાં ચાર રેખાઓ સુખ્ય પ્રાણસ્થવાળી ગણેલી છે તે જેમજેમ સપષ્ટ. અખંડ લાલ અને અણીસુદ્ધ હોય તેમ તેમ તે ઘણી સારી ગણાય છે. જેના હાથમાં અસપષ્ટ ઘણી રેખાઓ હોય તે સારી ગણેલી નથી.

(૩૮૧) આયુષ્યની રેખા.

જેની ટચલી આંગળીના ચડમાંથી રેખા નીકળી અંશુઠા ની જોડની જે તર્જની આંગળીના ઉપલા ભાગને મળે તો તે માણસનો આવરદા ૧૨૦ વરસનો અને તે આંગળીના નીચેના ભાગને મળે તો ૧૦૦ વરસનો વચલી આંગળી મધ્યમા નાભિલા ભાગને મળે તો ૭૫ વરસનો અને તે આંગળીથી એક આંગળના છેટે જો હથેળી તરફ તે રેખા હોય તો ૪૮ વરસનો જો ટચલી કનિષ્ઠા આંગળીની જોડની અનામીકાના ઉપલા ભાગને મળે તો ૩૦ વરસનો અને ટચલી આંગળીના મુંળસુંધીમાં જ માત્ર તે રેખા હોય તો ૨૦ વરસની અંદરનો આવરદા જાણવો.

જેના હાથમાં આયુષ્યની અદ્યરેખા હોય તો જાણવું કે તેનો આવરદા દુઠ્ઠો છે અને તે લંગાઈના પ્રમાણુ પ્રમાણુ મનુષ્યનો આવરદા જુદિવાન વિક્કાનોયે તર્ક સાક્ષ્યથી વિચાર કરીને કહેવો.

જેના કપાળમાં ૩ રેખાઓ સ્પષ્ટ જણાતી હોય તો તે માણસનો આવરદા ૧૦૦ વરસનો જાણવો. ચાર રેખાઓ જણાતી હોય તો રાજકાજમાં હુશિયાર જાણવો પાંચ રેખાઓ જણાતી હોય તો તે માણસનો આવરદા ૬૫ વરસનો જાણવો. જેના કપાળમાં એકે રેખા ન હોય તો તેનો આવરદા ૮૦ વર્ષનો જાણવો કદાપી કપાળ ઉપર ઘણી રેખાઓ શેળશેળ

થઈ ગઈ હોય તો તે માણસ પરત્વી લંપટ તથા પરધન ચોરી કરનારો કે મનમાં તેવા ખોટા વિચાર રાખનારો જાણવો એકાદી રેખા કપાળના ઉપર છેક વાળના થડમાં હોય તો તે માણસનો આવરદા ૮૦ વરસનો જાણવો અને તે માણસ સંસારમાં પોતાનો જન્મરો સુખમાં ગુજરનારો માનવો.

જેના કપાળમાં પાંચ પાંચ છ છ રેખાઓ સેળસેળ થઈ ગઈ હોય, અથવા અગીયાર રેખાઓ હોય તેથી પશુ ઘણી રેખાઓ હોય અને ગણતી ફાવે તેમ ન હોય તો તે માણસનો આવરદા ૪૦ વર્ષનો જાણવો કદાપી કપાળ ઉંચું નીચું હોય અને ફક્ત એક રેખા આંખ ઉપર ભમરના થડમાં હોય તો તે માણસનો આવરદા ૩૦ વરસનો જાણવો. જેના કપાળની ડાબી બાજુએ છાણી છાણી વિશેષ રેખાઓ હોય તો તેનો આવરદા ૨૦ વરસનો જાણવો કદાપી ભમર ઉપરની રેખાનો આકાર ચંદ્રમા જેવો હોય તો તે માણસનો આવરદા ૧૨૦ વરસનો છે એમ જાણવું પણ તે રેખાનો આકાર ચંદ્રમા જેવો ન હોય તેમ તે રેખા મોટી પણ ન હોય તો તે માણસનો અદ્ય આવરદા જાણવો.

જેના કપાળમાં ભમર ઉપર એક રેખા અર્ધચંદ્રાકાર જેવી હોય અથવા કપાળ ઉંચું હોય અથવા એક રેખા રોમ રહીત હોય અને તે રેખા ઉપર કપાળમાં ઝીણા ઝીણા વાળ ઉગેલા ન હોય ને ચોખી દેખાતી હોય તો તે માણસ રાજ્ય રીધી સમાન ઘણું સુખ ભોગવનારો થાય છે.

(૩૮૨) ધાતિક રેખા.

જે આયુષ્ય રેખા ટચલી આંગળના થડમાંથી નીકળી અંગુઠાની જોડની આંગળી તરફ જાય છે તે રેખા જો વચમાંથી ટુટી ગઈ હોય તો જળ વાત થાય છે કેવી વચમાંથી જોઈ ચઢી જાય તો પાછો નીચે જોડો ખાધો હોય

તો 'ઝાઠ પહાઠ પર્વત કે પાષાંજીવાળી જગો પરથી પડીને તેનો ઘાત થાય છે.

(૩૮૩) માતાપિતા રેખા.

અંશુઠો તથા તેના ભેડની આંગળીના વચ્ચમાંથી બે રેખાઓ નીકળી હથેળી તરફ આવે છે તેમાંની એક હથેળીની વચ્ચમાં થઇને નીચે જાય છે તે પિતાની રેખા કહેવાય છે અને બીજી અંશુઠો તરફ થઇને મણીબંધ (કાંડા) તરફ જાય છે તે માતાની રેખા કહેવાય છે તે બંને રેખાઓ આળી અણી સુધે હોય તો જાંજીરું કે તે માણસના મા બાપમાં સંપ રહેલો છે અને દુટક પડી હોય તો જાંજીરું કે માંગાપમાં સંપ નથી માતા પિતાની બંને રેખામાં જેની રેખા વધારે લાંબી ને સપટ ચોખી હોય તેનો આવરઠા વધારે જાંજીરો અને જેની રેખા ટુંકી ને અસપટ મલીનતાવાળી હોય તેનો આવરઠા ઓછો જાંજીરો માતા પિતાની બંને રેખા વચ્ચે ત્રિશુળ જેવું ચિન્હ હોય તો જાંજીરું કે માતાપિતા સ્વર્ગવાશી થઈ દેવલોકમાં જશે.

(૩૮૪) લગ્ન રેખા.

જે હાથની ટચલી (કનીટા) આંગળીના મુળ નીચે અને આયુધ્ય રેખાની વચ્ચમાં બિજના ચંદ્ર આકાર જેવી જાણી આડી જવ જેટલી લાંબી રેખા હોય છે. તે રેખાઓ જેટલી પુરૂષને હો તેટલી સ્ત્રીઓ સાથે ને સ્ત્રીને જેટલી હોય તેટલા પુરૂષો સાથે તેનો લગ્ન સમ્બંધ થાય છે.

જો તે રેખા સુઠી વાળતાં ટચલી આંગળીના નીચે દ-ખાતી હોય તો લાંબી મુદતે લગ્ન થાય છે એમ અમારો અનુભવ છે.

(૩૮૫) સંતતિ રેખા.

જે મણીબંધના મુળમાં પિતાની રેખા કહેલી છે ત્યાંથી

તે આયુષ્ય રેખા સુધી હથેળીની બાજુમાં જેટલી આડી રેખાઓ હોય તેટલા પુત્ર-પુત્રી જાણવાં. તેમાં જેટલી અખંડ અને સપટ હોય તેટલા પુત્ર પુત્રી જીવતા રહે છે અર્થાત તે બાળક બાળપણમાં મરતાં નથી હુમારા અનુભવ પ્રમાણે જેટલી મોટી ને વધારે સપટ હોય તેટલા પુત્રને જેટલી નાંની ને અસપટ રેખાતી હોય તેટલી પુત્રીઓ થાય છે.

(૩૮૬) લાંન્ડુ' રેખા.

જે મણિબંધના મુળમાં પિતાની રેખા કહેલી છે ત્યાંથી તે અંગુઠા સુધીના વચલા ભાગમાં. જેટલી આડી રેખાઓ પડી હોય તેટલા ભાઈ જ્ઞેન જાણવાં. તેમાં જેટલી મોટી અને વધારે સ્પષ્ટ હોય તેટલા ભાઈ અને જેટલી નાંની ને અસ્પષ્ટ હોય તેટલી જ્ઞેનો હોય છે.

(૩૮૭) ભાગ્ય (હિર્વ) રેખા.

મણિબંધથી ઊંચી ગયેલી રેખા તે હિર્વ (ભાગ્ય) રેખા કહેવાય છે તે પાંચ પ્રકારની છે એક મણિબંધથી અંગુઠા સુધી જાય છે તેથી રાજ્યના તથા મુખના લાભને આપનાર થાય છે.

બીજી મણિબંધથી તર્જની આંગળી સુધી જાય છે તેથી રાજ અથવા રાજ સરખો રૂઢિવંત પુરૂષ થાય છે.

ત્રીજી મણિબંધથી મધ્યમા સુધી જાય છે તેથી મોટો આચાર્ય યા પ્રખ્યાત રાજ અથવા સેનાપતિ થાય છે.

ચોથી મણિબંધથી અનામિકા તરફ જાય છે તેથી મોટો ધનવાન. શાસ્ત્રીવાદ થાય છે.

પાંચમી મણિબંધથી કનિષ્ઠા તરફ જાય છે તેથી લોકમાં એક અને સારો પ્રતિષ્ઠાવંત તે પુરૂષ થાય છે.

(૩૮૮) રાજ્ય રિધી લક્ષણ.

જેનાં નાક. આંખ, કાન, હાંત હોઠ હાથ અને પગ એ સાત અવયવ સીધા હોય તે માણસ સ્વભાવન સીધા

સમજવા અને ઉપર કહેલા સાત અવયવો વાંકા હોય તો સ્વભાવના વાંકા બાણવા.

જેના આંખના યુણ, જીભ તાળવું નખ હોઠ હાથનાં તથા પગનાં તળીયાં એ સાત અવયવ રાતા હોય તો તેથી કાર્ય સિદ્ધિ કરનાર થાય છે.

જેનાં છાતી મુખ તથા કપાળ એ ત્રણે પહોળા હોય તો વખાણવા લાયક બાણવાં તથા નાહી, સ્વભાવ અને સ્વર એ ત્રણે ગંભીર હોય તો સારાં બાણવાં.

કંઠ પીઠ લીંગ અને બે બાંગ એટલા પાંચ અવયવો જેના ટુકા હોય તે પુરૂષ હમેશાં સદશુભી પુજવા લાયક ગણાય છે.

જેનાં આંગળીઓના ટેરવાં કેશ નખ ફાંત અને ચામડી એ પાંચવાના સુક્ષ્મ (પતળાં) હોય તે માણસ સુખે જીવે છે.

જેના બે સ્તનોની તથા બે નેત્રોની વચ્ચેનો ભાગ એ બાહુ નાસિકા અને હઠપચી એટલા અવયવો લાંબા હોય તે પુરૂષ ઉત્તમ સ્વભાવના બાણવા.-

જેની નાસિકા ગ્રીવા (ટોક) નખ કાખ છાતી અને મુખ એ છ અવયવ જેના ઉંચા હોય તે પૂરૂષ હમેશાં ઉન્નતિ પામે છે.

જે મનુષ્ય, પોતાના હાથની આંગળીઓના માપથી ૧૦૮ આંગળ જિંચો હોય તે ઉત્તમ અને તેજસ્વી ગણાય છે જે ૯૬ આંગળ હોય તે મધ્યમ ગણાય છે અને જે ૮૪ આંગળ જિંચો હોય તે સામાન્ય ગણાય છે આથી પણ જેની જિંચાઈ ઓછી હોય, તે મનુષ્ય કદ પુર્વક પોતાનું જીવન વ્યતિત કરે છે ને દુઃખી ગણાય છે.

જો ચાઈ માપવાની રીત એવી છે કે એક પાતળી દોરી લેઈ જમણા પગના અંશુકા તળે તે દોરીનો એક છેડો

હબાવી રાખી મસ્તક સુધી માપવી પછી એ દોરીને પોતાની સુઠીથી માપતાં જેટલી સુઠીયો થાય. તેને ચાર ગણા કરતાં જેટલા આંગળ થાય તેટલા આંગળનું પ્રમાણ જાણવું.

(૩૮૯) રાજ્ય યોગ ચિન્હ.

શાંત સહજ લક્ષ્ય કેટલેકધાધથા કમમ્ ॥

મિનાદયઃ કરે સપથા રિષભલિત્રાદયોડ્વપદા ॥ ૧ ॥

અર્થ—જે સ્ત્રી કે પુરૂષના હાથમાં કે પગમાં મત્સ્ય (માછલું) પ્રસુખ ચિન્હો સ્પષ્ટ દેખાતા હોય તો તે અનુક્રમે સો હજાર લાખ અને કોઠ દ્રવ્ય ને પાંચે છે પણ જો છિન્ન ભિન્ન કે અસપષ્ટ હોય તો અદ્ય (થાડું) ધન પાંચે છે. એવો જીવનકલ્પસૂત્રી આચારીય મહારાજનો મત છે.

વિશેષ—જે સ્ત્રી કે પુરૂષના હાથમાં કે પગમાં માછલું મગર જાંબ કે કમળનું ચિન્હ પોતાની સન્પ્રુખ હોય તો તે રાજ રીધિ સમાન ઘણા સુખને આપવાવાળું જાણવું અને જો સન્પ્રુખ ન હોય તો અંતકાળે પણ સારા સુખ ફળને આપવાવાળું જાણવું.

જેના હાથની વચમાં ઠાંડી સહીત ત્રાજવા જેવું. ગામની માફક ચાર યુણા વાળું તથા વજ્ર જેવું. ચીન્હ હોય તેને વેપારમાં ધનની પ્રાપ્તિ થયા વગર રહેજ નહીં અને જીવંતી પર્યંત સુખ ભોગવી આનંદમાં દિવસ નિર્ગમન કરે છે.

જે હાથમાં કામકાના જેવું, તરવારના જેવું, અથવા આઠ યુણાના આકારનું ચિન્હ હોય તો તે ધનવાન થઈ ઘણાકે માણસોનું પાલણપોષણ કરે તેમજ તે મોટો થેલો થાય ને કદાપી આઠ યુણાનું ચિન્હ હોય તો તે ઘણું કરીને રાજ થાય અને પોતાની પ્રજાનું સારી રીતે લાલનપાલન કરે છે.

જેના હાથમાં શંખ, ચક્ર. ને ધ્વજ, વિગેરે ચિન્હો હોય તો તે મનુષ્ય વેપાર રાજગારના કામમાં ઘણું હુશિયાર થઈ ઘણા દ્રવ્યની પ્રાપ્તિ કરે અને પોતાની જીવિતાની ઘણા માનની સાથે પુરી કરે છે.

જેના હાથમાં ચોખ્ખું ત્રીશુળના જેવું ચીન્હ હોય તો તે રાજા થવાની નીશાની છે. અને કદાપી તે ચિન્હ સદેહ પડતું હોય તો તે માણસ રાજાનો કારભારી થઈ ઘણાંક સારાં સારાં કામો કરે. એટલુંજ નહીં પણ તેની જોડે માતાપીતા શુદ્ધ વિગેરેની સારી ખરદાથ કરે, અને ધર્મ તથા પુન્યદાનમાં પણ તેની નીટા પરીપુર્ણ હોય, વળી ધનવાન થઈ યજ્ઞ અને ધર્મદાન કરે તથા દેવસ્થાન અને બ્રાહ્મણોની પુંજ કરે.

જેના હાથમાં શક્તિ તોમર (ભાલોડું) રથ કે ચક્ર જેવું ચિન્હ હોય તો તે રાજવહીભવનુ સુખ લોગવે કદાપી તેમાંનું એકાદ પણ ચિન્હ જેના હાથમાં હોય તે રાજાનો કારભારી થઈ જીવે ત્યાં સુધી ઘણા સુખમાં પોતાના દીવસો નિર્ગમન કરે.

જેના હાથમાં કે પગમાં સિંહાસન સૂર્ય નંદાવર્ત ચંદ્રમા અને તોરણ હોય તો તે માણસ સર્વ ભૌમ રાજ થાય એમાં સંશય નથી.

જેના હાથમાં ઢાંડા સહિત છત્ર તથા બે ચામર હોય તે ચક્રવર્તિ રાજા થાય છે.

જેના હાથમાં પાલખી રથ ઘોડો હાથી તથા બળદ એ પાંચ ચિન્હ રેખાકાર હોય તે મનુષ્ય શત્રુના સૈન્યને બળાત્કારથી પકડવામાં મોટો રણવીર છત્રપતિ રાજ થાય છે.

જેના હાથમાં હોડી, મંગિની (નાનું વહાણ) પોત (મોઢું વહાણ) એ ત્રણ ચિન્હ સંપૂર્ણ સપટ હોય તો સુવર્ણ, રૂપ અને રત્ન એ ત્રણનો માલિક તથા વહાણનો વેપારી થાય છે.

જેના હાથમાં હળ સુશલ (સામિલું) ખાંડણીઓ અને ત્રિકોણરેખા ઇત્યાદિક ચિન્હ હોય તો તે ખેડૂત થાય છે.

જેના હાથમાં દામણ (ગાયને ગળે ખાંધવાના દોરડાનું) ચિન્હ સપટ હોય તે મેનુષ્યે લણી ગાયોનો સ્વામી થાય અને જેના હાથમાં કમડળ કળશ કે સાથીયાનું ચિન્હ હોય તે માણસ ધનવાન થાય છે.

એક મર્યાદાપાણી પદ ત્રિશન્મધ્યતોયકિ ॥

તદા પરે રજ્યેઃ સ્યા ક્ષીરે ભૂમીપતિર્જયી ॥ ૨ ॥

અર્થ—છત્રીશ આયુષોમાંનું એક પશુ આયુષ્ય જો મનુષ્યના હાથમાં રેખા રૂપ હોય તો તે શત્રુથી છતાય નહિ એવો જયવંતો રાજા થાય છે.

(૩૯૦) પુરુષ મસ્તક-લક્ષણ.

જે પુરુષનું મસ્તક (માથું) પર્વતના શીખરની જેમ ઉપર ટોચવાળું હોય તે માણસ એક અવતારી જાણવો ને જેના મસ્તકમાં ટાલ પડેલી હોય તેને ધનવાન તથા પુત્રવાન જાણવો. પણ જેના મસ્તકમાં ખીલકુલ વાળ નહીં ઉગતા હોય તેને ફરીદ્રી તેમ દુઃખી જાણવો જેના વાળ સ્વામરંગના ભમરા જેવા હોય તે ભોગી ભુરા વાળવાળો લંપટ ખરક વાળવાળો સુખવગરનો અને જેના વાળ ઢુંકા ને છુટા છુટા હોય તે મોટો લોભીષ્ઠ જાણવો. કતા કહે છે કે.

કાંણીયા નર કોકસાધુ કોકદાતા મંજરા,

ખોખર હંતા કોકક સુખ કોક નીર્ધન ટાલીયા.

હવે જેના લલાટ (કપાળ)પર વાળ ઉગેલા હોય તે કુલનો નાશ કરનાર થાય છે જેનું લલાટ હમેશાં શીતળ રહેતું હોય કે દુઃખા કરતું હોય તે રોગી તથા દુઃખી થાય છે. જેનું કપાળ વીશાળ હોય તે મોટી પદવીને મેળવે છે જેનું કપાળ નાનું હોય તો તે આયુષ્યથી તથા બળથી હીન થાય છે.

જેનું કપાળ ઉંચું હોય અને તેના કપાળના ઉંચા ભાગમાં ચા આંખપર ભમરના થડમાં શંખના આકાર જેવાં ઝીણાં ઝીણાં ચીન્હ હોય અથવા કપાળ ઉપર અર્ધચંદ્રાકાર જેવી રેખા હોય તો જાણવું કે તેનો જન્મ નિર્ધનના કુટુંબમાં હશે પણ ઘણો ધનવાન ને સુખી થશે.

જેના કપાળમાં છીપના આકાર જેવી રેખા હોય તે માણસ આચાર્ય, સાધુ, અતિત, વેરાગી વગેરેનો વેષ ધારી લોકોમાં જગલગત થશે, અને પાપકર્મ કરવામાં તેની પ્રીતી રહેશે, જેના કપાળ ઉપર કમળના પુષ્પ જેવો આકાર હોય તો તે સર્વ મનુષ્યથી શ્રેષ્ઠ થઈ લોકમાં પ્રખ્યાતી પામશે.

જેના કપાળની વચમાં ખાડ હોય ને આસપાસ ઉંચાણ હોય તો તે માણસ ઘણો ખરાબ ફગાખાજ કુડકપટ કરનાર ને પ્રપંચી હોવાથી વધ કરવાને લાયક છે એમ શંકર પોતાના સાસુદ્રીકમાં પારવતીજીને કહે છે અને હમારો પણ એ અનુભવ કરેલો છે કે તેવા માણસોનો ભડસો રાખવો ને કાળા નાગનો ભડસો રાખવો તે જાનને જોખમમાં નાખવા જેવું છે. જેનું કપાળ નીચું હોય તે માણસ જીવતાં સુધી દુષ્ટ કર્મ ફર સ્વભાવ દુષ્ટ બુદ્ધિવાળો થઈ લોકમાં અપજ્ઞ મેળવે છે અને જે માણસનું કપાળ નાનું હોય તે કંબુસ થાય છે, અને કપાળ ઉંચું હોય તો રાજા થવાની નિશાની છે.

(૩૯૧) પુરૂષ સુખ લક્ષણ.

જે પુરૂષના મુખમાં બત્રીસ દાંત હોય તે માણસ રાજા થાય છે એકત્રીસ હોય તો પ્રધાન થાય છે ત્રીસ હોય તો સુખી થાય છે અને તેથી જેમ જેમ ઓછા દાંત હોય છે તેમ તેમ અનીષ્ટ ક્ષણ મળતું જાય છે.

જેના દાંત છુટા છુટા હોય તે વિધવાન થાય છે જેના દાંત સફેદ રંગના હોય તે લોકોમાં ઘણું માન મેળવે છે લાલ રંગના હોય તો કપટી થાય છે.

જેના હાંતની નીચલી હાર ઊપરના હાંતની હારથી દૂર જતી હોય તે ધન રહીત થાય છે. જેના હાંત બહાર નીકળેલા દેખાતા હોય તે ધનવાન થાય છે.

જેની જીભલાલ રંગની આણીદાર હોય તે વિધ્વાન થાય છે જેની જીભ શ્યામરંગની હોય તે દાસપણ કરે છે સફેત જીભ લંપટપણ કરાવે છે જેની જીભ ઘોલતાં અમ્મકાતી હોય તે સર્વ લોકોથી માન પામે છે તથા તેને ઘેર પુત્રોનો જન્મ થાય છે જેની જીભ સુખની બહાર નીકળતી ન હોય તે પાપી ને નરકગામી થાય છે જેની જીભ તાળવાને અડી ન શકે તે દુઃખી થાય છે ને જેની જીભ સ્વાદને જાણી ન શકે તેનું તત્કાળ મૃત્યુ થાય છે.

જેનું તાળવું શ્યામ રંગનું હોય તે માણસ કુળનો નાશ કરે છે લાલ રંગનું હોય તો રાજ સમાન સાદાથી લોગવે છે હંમેશાં સુકાયેલું રહેતું હોય તો તે દુઃખી થાય છે ને હંમેશાં બીનું રહેતું હોય તો તે સુખી થાય છે જેના સુખમાં ગયેલા જીભ પઠાર્યો તાળવાને લાગ્યાથી પણ તેનો સ્પર્શ ન જણાતો હોય તો તે માણસનું તત્કાલ મૃત્યુ થાય છે.

જેના હોઠ લાલ રંગના હોય તે ભાગ્યશાળી હોય. તથા સ્ત્રીયોને બહુજ વલ્લભ થઈ પડે છે તેથી સ્ત્રીયો તેના ઉપર ઘણો પ્રેમ રાખે છે જેના હોઠ કાળા ને સુકાયેલા હોય. તે માણસ કુલમાં તેમ સગા સબધીમાં વિરોધી થાય છે જેના હોઠ પીળા હોય તે ઘણો વિષયી તથા લંપટ હોય છે જેના હોઠ બહુ બહા હોય તે અદ્ય (થોડો) કાલ સુધી જીવી શકે છે અને જેના હોઠ બહુ ખુદા રહેતા હોય તે ફરીફરી થાય છે.

જેનું નાન વાંકું હોય તે ભાગ્યહીન પીળા રંગ પર હોય તો કાર્યોમાં ધીરો પોપટની આંચ જેવા આકારનું હોય તો મોટો ભાગ્યશાલી કે વિધ્વાન જાણવો અને જેના નાકનું ટેરવું જ્યારે વાંકું થયેલું જણાય ત્યારે તેનું તત્કાલ મૃત્યુ જાણવું.

જે પુરૂષની આંખોના ખુણા લાલ હોય તે કુટુંબમાં બહુ પ્રીતીવાળો થાય છે જેની આંખો લાંબા હોય તે મંત્રી સમાન સુખ ભોગવે છે જેની આંખો ગોળ હોય તે સુરવીર થાય છે જેની આંખો કુટીલ ચારે બાજુ ફરતી રહેતી હોય તે દુરાચારી હોય છે પીળી આંખો વાળો વૈગી. માંજરી આંખો વાળો કપટી બલાહા જેવી આંખોવાળો લંપટ ત્રાંસી આંખવાળો દરીદ્ર ને ઐક આંખે કાંણીયો કપટી હોય છે.

જે પુરૂષનાં કાનનિ કીનારી પર વાળ ઉગેલા હોય તે શુભી સમજી ને શાન્ત પ્રકૃતિ ને વિચાર વાળો થાય છે.

(૩૯૨) પુરૂષ કર (હાથ) લક્ષણ.

જે માણસના હાથ છેક ઘુટણ સુધી લાંબા ને સીધા હોય તે શુભવાન, ધનવાન, પરદુર્બલજન રાજા વિક્રમ સમો રાજ્યરીધીને ભોગવનારો થાય છે. કથાકારો કહે છે કે રાજા વિક્રમના હાથ ઘુટણ સુધી લાંબા હતા. જેના હાથ ટુંકા તે ધન રહીત. થોડા શુભને ભોગવનાર થાય છે.

જેના હાથની હથેળી ભે લાલ હોય તો તે ધનવાન થાય નીલવર્ણ હોય તો મદ્યપાન કરે પીતલવર્ણ (પીળી) હોય તો પરસ્ત્રી ભેડે વિષયભોગ કરે અને કાળર ચિત્રવર્ણવાળી હોય તો દરિદ્રી થાય છે.

જે માણસની હથેળી ભેળી હોય તો દાતા થાય. ભેંડી હોય તો પિતાના દ્રવ્યથી સહિત થાય ભેંડી છતાં સારી વેપારી યુક્ત હોય તો ધનવાન થાય અને ભે વિષમ (ભેળી નીચી) હોય તો નિર્ધન થાય છે.

જે મનુષ્યના હાથમાં બીલકુલ વેળા ન હોય. અથવા ઘણી હોય તો તે અદ્યપાયુષી, દરિદ્ર અને દુઃખી થાય એમાં સંશય નથી: આ અમારો પુરેપુરો અનુભવ કરેલો છે.

જેના હાથની પાછળનો ભાગ વિસ્તારવાળો પુષ્ટ

ભીષા અંદરની નસોના દેખાવ વગરનો સર્પની રૂણા સરખો હોય તો તેને શ્રેષ્ઠ (સારો) જાણવો.

જો પાછળનો ભાગ કંતિરહિત કંઠણુ લુખો રોમવાળો સાંસ વિનાનો અંદરની નસોના દેખાવવાળો અને મણિખંધ (કાંડા) જેટલો નીચો હોય તો તેને નેશ્રેષ્ઠ (ખરાબ) જાણવો.

જેનો મણિખંધ (કાંડુ) દૃઢ (મજબુત) (હાડકાં દૃખાય નહિ એવું) ખરાબર જોડેલા સાંધાથી શોભીતું હોય તો તે ધનવાનપણાનું માહા સુખ આપે છે. અને ઢીલું પાતણુ હલાવતાં કટ કટ શબ્દ કરનારૂં તથા બળ હીન હોય તે નિર્ધનપણાનું માહા દુઃખ આપે છે.

જો મણિખંધ એટલે કાંડા ઉપર જવની ત્રણ પંક્તિ હોય તો તે મતુષ્ય રાજા સંમાન સુખ લોગવનારો થાય છે બે પંક્તિ હોય તો રાજાનો મંત્રી કે મોટો ધનવાન અથવા પંડિત થાય છે. એક પંક્તિ હોય તો લોકમાં શ્રેષ્ઠ—પૂજ્ય તથા સાધારણ ધનવાન થાય પણ જવની પંક્તિ ન હોય તો ફરીદ્રી દુઃખી કે નીરધન થાય છે.

જેના હાથની ટચલી આંગળીના થડમાં એક કાપા જેવી એક રેખા હોય તો જ્ઞાની બે હોય તો ધર્મતમા અને ત્રણ હોય તો યજ્ઞકર્તા ચાર હોય તો રાજ્યસમાન સુખ લોગવનાર પાંચ હોય તો ઘણો વિદ્વાન છ હોય તો સભામાં માન પામનાર અને સ્નાત હોય તો ફરીદ્રી થાય છે.

જેના હાથની વચલી આંગળીના ઝુળમાં વેદાના કાપા નીચે જવના જેવું ચિન્હ હોય તો તે ધનવાન સ્ત્રીપુત્ર તથા ઘરના સુખ વાળો થાય અને ઘણું સુખ લોગવે.

હાથની ચારે આંગળિઓના આંતરા જો છિદ્રવિનાનાં હોય એટલે ચારે આંગળીઓ લેગી સીધી ભીલી રાખતાં જો વચ્ચે છિદ્ર ન દેખાય તો તે પુરૂષ દ્રવ્યનો સંશ્રય કરે એમ જાણવું અને જો તેમ કરતાં વચ્ચે છિદ્ર દેખાય તો તે પુરૂષ દાતાર થાય એમ સમજવું.

તર્જની અને મધ્યમા વચ્ચે છિદ્ર હોય તો આયુષ્યના પહેલા તૃતીયાંશ (ત્રીજા) ભાગમાં મધ્યમા અને અનામીકાની વચ્ચે છિદ્ર હોય તો આયુષ્યના બીજા તૃતીયાંશ ભાગમાં તથા અનામિકા અને કનિકાની વચ્ચે છિદ્ર હોય તો આયુષ્યના ત્રીજા તૃતીયાંશ ભાગમાં શ્રીમાન્ લોકો પશુ લોભનને અવસરે દુઃખ પામે એવો કેટલાક આચાર્યોનો મત છે.

અંતરવાળી આંગળીઓ સુકી જડી અને વાંકી હોય તો હરિદ્રપશુ બહાર નમેલી હોય તો શસ્ત્રનો ઘાત અને અપઘી હોય તો દાસપશુ કરાવે છે.

જેના અંગુઠા ઉપર સફેદ (ધાંજી) ખિંદુ હોય તો અગમ્યાગામી વ્યભિચારી કરે, કાળું હોય તો ક્ષેત્રદારી શુન્દાની આગાહી, કરાવે કનિકા આંગળી ઉપર સફેદ ખિંદુ કાયદો આપે, કાળું નુકસાન કરે; અનામિકા ઉપર સફેદ ખિંદુ વ્યાપારથી ધન લાભ આપે, કાળું નુકસાની આપે મધ્યમામાં સફેદ ખિંદુ જલની સારી રીતે સુસાદરી કરાવે કાળું હોય તો ભારે સંકટ આપનાર થાય, પીળું હોય નણકના સગાનું મરણ દર્શાવે, તર્જની ઉપર સફેદ હોય તો લાભ આપનાર, કાળું હોય તો અપજશ અને નીચ કામ કરવાની આગાહી પુરી પાડે. નખ ઉપર કાળું ખિંદુ, ચિંતા, મુકરદમો, દાવો; વિવાદ, ભય, અપજશ, દેશત્યાગ, શોક, ફીકર, ઇત્યાદી વીગ્નકારી કાર્યકરનાર નીવડે છે. નખના અગ્ર ભાગમાં ખિંદુ હોય તો ભુતકાળ, મધ્યમાં વર્તમાનકાળ અને નીચે હોય તો ભવિષ્યકાળની આગાહી પુરી પાડે છે.

હાથના તથા પગના નખ ઉપર જો સફેદ ભુન્દિઓ ઉત્પન્ન થઈ કેટલાક દિવસ રહી પછી નાશ પામતા હોય તો તે શ્રેષ્ઠ છે એમ લોભ રામચો કહેલું છે.

જેની તર્જની મધ્યમા અનામિકા અને કનિકા એ ચારે આંગળીઓમાં અનુક્રમે એક આંગળીનો પણ જન્મ-થીજ જેનો નખ વાંકો હોય તો તે માણસ અનુક્રમે પચાસ વર્ષ, તેત્રીસ વર્ષ ચાર માસ, પચીસ વર્ષ અને સાડાબાર વર્ષ સુધી જીવે.

કૃષ્ણપક્ષે નહણાં જન્મ વામર્જુષગતૈર્થવૈઃ ॥

ખહુ નામથ વૈકસ્ય ચવસ્ય સ્યાત્સયં ફલમ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ—અંશુકાના મધ્યભાગમાં જવ હોય તો તેથી વિદ્યા જ્યાતિ અને લક્ષ્મી મળે છે તે જવ જો જમણા અંશુકાના મધ્ય ભાગમાં હોય તો તે માણસનો શુકલપક્ષમાં જન્મ થયો એમ જાણવું. અને ડાબા અંશુકામાં જવ હોય તો કૃષ્ણપક્ષમાં જન્મ થયો એમ જાણવું એકથી વધારે જવ હોય તો પણ તે સર્વતું ફળ સરખું જાણવું.

જેના હાથના અંશુકા ઊપર આકાશના જેવું ચિન્હ હોય તે રાજેશ્રી ચિન્હ કહેવાય છે એ ચિન્હવાળો મનુષ્ય છત્રપતિ રાજા થાય અથવા મોટી ફૈજનો સેનાધીજિત થઈ રાજસભામાં માન પામી દુનીયામાં સંપૂર્ણ સુખ ભોગવતાં ૫૫ કે ૬૦ વર્ષ જીવે છે.

વેઠા દસ આંશુલી તણા ગણી ત્રણ કરો ભાગ.
અગીયાર બાર ભાગાંકથી ધન શુણ્ઘુસુખનો ભાગ. ૧
એ રીતે ગણતાં કદી ભાગ રકમ જો તેર
ફાગી દુઃખી ધન હીજીતો અત્ર દાંતને વેર ૨
પંદર જો ભાગાંકતો વડો ચોર ચિત્ત ધાર
જો આવે કદી સોળતો હગ વળી ધુર્ત જુગાર ૩
જો આવે સત્તર કદી મહા પાપી અપમાન
અષ્ટાદશ ભાગાંક તો ધન ધાન્ય સુખ માન. ૪

એગણીશ ભાગાંકતો યુદ્ધિવાન ગુણવાન
 ને આવે કદી વીશ તો ચોગી તપસ્વી જણ ૫
 એકવિશ ભાગાંક તો જ્ઞાની મહાંભા શિષ્ટ
 ગણે તલક તેજસ્વી તે ગણતા લોક વશિષ્ઠ ૬

અર્થ—બને હાથના બે અંગુઠા ને આઠ આંગળીયોના
 વચ્ચેના કાપા (વેઢા) ને ગણી ત્રણે ભાગતાં ભાગાકાર ૧૧
 કે ૧૨ આવે તો ઘણો ધનવાન ગુણવાન ને સુખી થાય છે
 ૧૩ આવે તો દુઃખી રોગી કે ધનહીન થાય છે ૧૫ આવે
 તો તે માંણસ ચોરના જેવો ચોરી કરનાર થાત છે ૧૬ આવે
 તો નકારાં ખોટાં કામ કરનારો થાય છે ૧૭ આવે તો ઘણો
 પાપી થઈ ઘણા પ્રકારના અપજસને મેળવનારો થાય છે
 ૧૮ આવે તો ધન ધાન્યના સુખને ભોગવનારો ભા-
 ગ્યવાન થાય છે ૧૯ આવે તો આખરૂદાર ગુણવાંન થઈ મોટું
 સન્માન મેળવનાર થાય છે ૨૦ આવે તો મોટો તપસ્વી
 થાય છે ને ભાગાકાર ૨૧ આવે તો તલકચંદ્ર કહે છે કે
 મહા જ્ઞાની મહાંભા માનવાન ને મોટો તેજસ્વી થઈ સં-
 સારમાં ઘણો પ્રખ્યાત થાય છે એવું સામુદ્રીકનું વચન છે.

એક શંખ સુખીયો કરે બે દરીદ્રીનું ધામ,
 ત્રણ શંખ નિર ગુણ બને ચારે હોય ગુણવાંન ૧
 પાંચ શંખ નિર્ધન કરે ખર શંખે હોય સરદાર
 જગ જન જાણ્યો જાય તે વ્યાપે યશ તરવાર ૨
 સાત આદિ ને અંતદસ શંખ હોય એ રીત
 દાસ ગ્રહે જન્મો કદી રાજ થાય ખચીત ૩
 એક શીપ ગુણવંતતે બે શીપે વક્તા ને ન્યાસ
 જગત મોહ પામે સદા એવી વાંછી રસાળ ૪
 ત્રણ શીપ ધનવાંન નર જગમાં યશ ફેલાય
 ગુણ માને જન તેહના સજ્જનમાં સોભાય ૫

ચાર શીપથી અધીકને દશે સીમાડા જાણુ
 રીદિ સિદિ સુખ ઘણુ, માહા પુરુષ તે માન ૬
 એક ચક્રે જો હોય તો સુખમાં રહે સદાય
 બે ચક્રે આ જગતમાં ગુણવંતો જ ગણાય ૭
 ત્રણ ચક્રે હોય જ કદી તો તો ધનનો લાભ
 ચાર ચક્રે દારીદ્ર તો ધરતિ હેઠ સીર આભ ૮
 પાંચ ચક્રે કદી હોય તો. અંગે અંગ વિલાસ
 ખર ચક્રે ખર ભાગીનર, રસ કામાદી ઉલાસ ૯
 સાત ચક્રથી સુખ મળે આઠે તનમાં રોગ
 નવ ચક્રે શભ બને કસે સિદિ માહા જોગ. ૧૦

(૩૯૩) પુરુષ રદય (છાતી) લક્ષણ.

જે પુરુષની છાતી ઉપર વાળ ઉગેલા હોય તે માણસ
 ઘણો વિક્રાન તેમ ઉદાર મનનો ભોળો હોય છે અને જેની
 છાતિ ઉપર વાળ હોય નહી તે માણસ વિદ્યાહીન કે
 કંબુસને કપટી હોય છે જેતુ હૃદય (છાતી) નગરના દરવાજા
 જેતુ વિશાળ ને દઢ હોય તે યત્રુઓનો નાશ કરનાર થાય છે.

જેના સ્તનો જરા ઊંચાં તેજવાળાં શ્યામ સુખવાળાં
 ને થોડા રોમ (વાળ) વાળાં હોય તે ધનવાન ભોગી અને
 સુરવિર થાય છે. જેના સ્તનો સુકાં નીચાં અને તેજ વિનાનાં
 હોય તે દરીદ્ર તથા સુખ થાય છે.

જેની નાભી (ડુંટી) બહુજ ઊંડી અથવા બહુજ ઊંચી
 હોય તે ખરાબ જાણુવી ઘણી ઊંડી નહી તેમ ઘણી ઊંચી
 નહી તેવી નાભી હોય તે નર ઉત્તમ સ્વભાવનો જાણુવો.

(૩૯૪) પુરુષ લિંગ લક્ષણ.

પુરુષના પુરુષ ચિન્હ (લિંગ)નું પ્રમાણ સાત આંગળથી
 દસ આંગળ સુધીનું સાચકારોએ કહેલું છે તેમાં જેતુ લિંગ

૬ આંગળથી નાંતું હોય તો ધનવાન થાય છે પણ પ્રભ
થતિ મથી જેનું લિંગ વાંકું ૬ આંગળથી પણ નાંતું તથા
ડાળી બાબુ નમેલું હોય તો તે પુત્રોથી તથા અન્ન દાનથી
રહીત થાય છે બે જમણી બાબુએ નમેલું હોય તો
પુત્રવાન થાય છે અને બન્ને બાબુમાંથી એકે બાબુ
નહી ને ખાલી નિચે નમેલું હોય તો તે પુરૂષ દરીદ્રિ
થાય છે જે પુરૂષનું ચિન્હ વાંકું નાંતું અને ઊપરની ગાંઠ
સુદર લાલ અને જડી હોય તો તે સુખ લોગવનાર તથા
પુત્રોવાળો થાય છે લાંબા ૧૦ આંગળના ચિન્હથી
દારીદ્રિ જરા ચિન્હથી નિર્ધન પાતળા ચિન્હથી સૌભાગ્યતા
અને ૪ થી ૬ આંગળ સુધી નાનાં ચિન્હથી રાજ કે રા-
જસમાન સુખ લોગવનાર ધનવાન થાય છે પુરૂષનું ચિન્હ
ઠંઠણ અને ઠડક હોય તો તે પારકી સ્ત્રીઓ ભેડે કે દાસીયો
ભેડે વ્યભિચાર કરનારો થાય છે પાતળું તથા લાલ ચિન્હ
હોય તો તેને ભત્તમ સ્ત્રી દિવ્ય રાજ સુખ મળે છે અને
તે નાની ભિમરવાળી સ્ત્રીના પતિ થાય છે જે પુરૂષનું ચિન્હ
ફવાંમ રંગવાળું લાલ કુલવાળું નાંતું હોય તો તે ઘણા સુ-
ખનો લોગી થાય છે પણ પરદારાથી પ્રિતિ કરે છે જેનું
લિંગ સિંહના લિંગ જેવું હોય તે માણસ રાજ જેવો
લોગી ધનવાન ને ઘણાને વાહાલો થાય છે જેનું લિંગ
વિષમ આસને બેઠાં થકાં ભુમી પર સ્પર્શ કરે તેને દરીદ્રિ
તથા લોભી જાણવો.

જે પુરૂષના પેસાળની ધાર જમણી બાબુએ જતી હોય
તે માંણસને પુત્રો થાય છે અને જેની ડાળી બાબુએ જતી
હોય તે માંણસને પુત્રિયો થાય છે એમ અમારો અનુભવ છે.

જેની જંઘા (જાંગ-સાથળ) લાંબી હોય ને ઉતાવળી
ગતીએ ચાલતો હોય તે રાજ સરખો જાણવો જેની જંઘા

ઉપર વાળ ન હોય અને જાડી હોય તે માણસ દુઃખી અને
હીન જાણવો જેની જગ્યા ઉપર સાધારણ વાળ હોય તે ઉત્તમ
માણસ જાણવો જેની જગ્યા ઉપર ઘણા વાળ હોય તે ઘણા
દુઃખી હોય છે.

જે પુરૂષના પેગની આંગળીયો અતુકમે ટચલી આંગ-
ળીથી ચઢતી હોય. તે સધળા પ્રકારનું સુખ મેળવી શકે છે
ને તેને રાજાઓ તથા શ્રીમાનો આદરમાન આપે છે.

જેની પહેલી તર્જની ત્રીજી અનામીકા ને ચોથી ઠ-
નિષ્ઠા એ ત્રણ આંગળીયો સરખી હોય તેને વિધવા સ્ત્રીથી
સુખ મળે છે જો મધ્યમા પહેલી આંગળીથી મોટી
હોય તો તે વીકલાત સર્વે શુભોને જાણનાર ઈશ્વર ભજની
થાય છે જો ટચલી આંગળીથી અનામીકા નાંની હોય તો
તે લ'પટ અને લોભી થાય છે જેથી જગતમાં તેનું માન
બીલકુલ હોતું નથી.

જો પહેલી અને છેલી આંગળીથી પણ અંશુકો ચડી-
આતો હોય તો તે અત્યંત જય પામે છે.

જો અંશુકાથી તર્જની આંગળી લાંબી હોય તો તે
રાજા સમાન સુખ લોગવનાર ઘણી સ્ત્રીઓનો લોકતા અતિ
ક્રોધી તેમ રોગી થાય છે જો મધ્યમા આંગળી મોટી હોય
તો તેને આખા જીવનમાં પણ સ્ત્રીનું સુખ મળતું નથી એમ
સામુદ્રિક સાસ્ત્રનું વચન છે.

(૩૬૫) સ્ત્રી મસ્તક લક્ષણ.

જે સ્ત્રીનું મસ્તક ઘણું નાતું હોય તો તે દુર્ભાગિણી ઘણું
મોહાટું હોય તો તે સુખ જાણવી જેના વાળ ભુરા રંગના ને
કઠોર-જાડા ને ટુંકા હોય તે દુરાચારી પરીવારનો નાશ

કરનારી ને પતિને હુઃખ દેનારી, કાળરચીત્રા હોય તો વ્યાસ-
ચારી જરા રતાશપર બાકા હોય તો તે વિધવા થનારી ને જેના
કેશ, છુટા છુટા હોય તે ધન ધાન્યનો નાશ કરનારી બાણુવી
જેના કેશ સિદ્ધા સુક્ષ્મ અને ચિકાશવાળા હોય તે પતિવ્રતા
માહા સતી પત્તિપર પ્રેમ રાખનારી બાણુવી. ઘણા કાળા ને
લંબા વાળ વાળી દરેકને પ્રેમનો પાસ લગાડનારી અમારા
અનુભવ પ્રમાણે જોઈએ છીએ.

(૩૯૬) સ્ત્રી સુખ લક્ષણ.

જે સ્ત્રીને બત્રીસ દાંત દાંડીમની કળી સમાન એક
સરખા હોય તો તે રાજાની રાણી સમાન સુખ લોગવે છે.

જે સ્ત્રીના સુખમાં ત્રીસ દાંત હોય તે ભાગ્યવાળી
થઈ ભર્તારને અત્યંત પ્યારી થઈ પડે છે જેના દાંત છુટા
છુટા હોય તેના ઉપર પતિનો પ્રેમ અપાર હોય છે જેના
દાંતોની ઉપલી હાર નીચલી હારની ઉપર બરોબર આવતી
હોય તે સૌભાગ્યવાળી બાણુવી. જે સ્ત્રીનો જન્મ નીચ ઘરમાં
થયો હોય પણ તેના દાંત સ્વભાવીક શુભાળી રંગની જાંબ
મારતા સંપુર્ણ બત્રીસ દાંત હોય તો તે ઘણા શુભવાળી
ધનને વધારનારી જાંણી તુરત પરણવી એમાં વિલંબ કરવો
નહીં જે સ્ત્રી સૂઝ ગયા પછી જો ઊઘમાં પોતાના દાંત કચ-
કચાવે તો અશુભ કળ આપનાર જાંણવી.

જેના દાંત હોઠની બહાર નીકળેલા દેખાતા હોય. તે
સ્ત્રી નિશ્ચે વિધવા થાય છે એ અમારો જાતી અનુભવ છે.

જે સ્ત્રીની જીભ સ્વામ રંગની હોય તે શંખણી કહે-
વાય છે અને શ્વેત રંગની હોય તે દાસી સમાન ગણાય છે.

જે સ્ત્રીનું વાળનું સ્વામ રંગનું હોય તે ભરથારને
કષ્ટકારી જાંણવી લાલ રંગનું હોય તે ભરથારને વશ કરનારી

ને ખરબચડું હોય તો તે સ્ત્રી અત્યંત વિધથી હોય કે ઘણા પુરૂષો શેવવાથી પણ સંતોષ પામે નહીં. એમ સામુદ્રીકર્ત્ત્વ વચન છે.

જે સ્ત્રીના હોઠ બહા તથા જરા ખુલ્લા રહેતા હોય તે કુટુંબને હુઃખદાયક નિવડે છે.

જે સ્ત્રીની આંખો પીળા રંગની હોય, તે માહા પાપીષ્ઠ થાય છે. જેની હાંખી હોય તેને પરપતિપર અત્યંત ખ્યાર રાખનારી થાય છે જેની આંખ નાંખી હોય તે પતિને તુરત વશ કાનારી થાય છે.

જે સ્ત્રીને પુરૂષની પેઠે મુછની જગોચે વાળ ઊગેલા હોખાતા હોય તો તે વાંઝણી બાંજીવી અને તેની સાથે સંગ કરનાર પુરૂષ અતે નપુષક થાય છે આવા કાખલા અમારી દૃષ્ટીએ જોવાઈ ચુક્યા છે.

જે સ્ત્રીની કાઠીયે પુરૂષની પેઠે વાળ ઉગે છે તે સ્ત્રી ઘરમાં રહેલી લક્ષ્મીને દુર કરે છે તથા શત્રુઓને લાભા કરનારી થાય છે અને લોકોમાં અપમાનને પામે છે.

જે સ્ત્રીને હસતી વખત ગાલમાં ખાડા પડતા હોય તે વાંઝણી થાય છે જેના ગાલ કુવા જેવા ઉંડા હોય તે પરપુરૂષ સાથે વીલાસ કરવાની બહુ અલીલાષા રાખે છે. અને બહુજ શુસ્સાવાળી થાય છે. તેથી પોતાના પતિને અત્યંત કષ્ટકારી થઈ પડે છે જેના ગાલની આંખડી કઠ્ઠશ અને બહુજ ભડી હોય તે ધનનો ને અને કુટુંબનો નાશ કરે છે માટે તેવી સ્ત્રીને પરણ્યા બાદ પણ ઘરમાં રાખવી નહીં. અમારા અનુભવ પ્રમાણે તે વિધવા પણ થાય છે ઘણા બહા ને ઉંચા ગાલવારી સ્ત્રી પતિને દગાથી મારે કે પરપુરૂષના પ્રેમમાં પડે છે એ પણ અમે અનુભવ્યું છે.

જે સ્ત્રીના કંઠમાં વાળનું ચક્ર હોય તે કુલટા અને પતિધાતિની થાય છે ત્રણ રેખા હોય તે ઉત્તમ ભાગ્યશાળી જાંભુવી પણ તે રેખાઓ વચ્ચેથી ટુટેલી હોય તો નુકશાનકારક જાંભુવી.

જે સ્ત્રીના ખભા પર શંખ અથવા ચક્રનું ચિન્હ હોય તેને પદ્મિની સમાન જાંભુવી સાથીયાનું હોય તો લક્ષ્મિવાન તથા પુત્રવાન જાંભુવી.

જે સ્ત્રીના હાથ ઘણા લાંબા હોય તે દરીદ્ર હોય ને ટુંકા હોય તે શુભોથી હીન હોય છે.

(૩૯૭) સ્ત્રી રહય (છાતી) લક્ષણ.

જે સ્ત્રીની છાતીમાં સ્તનો કાચી કેરી (આંખા ફળ) સમાન કઠીણ ને ઉંચા સ્થામ રંગની દિંટડીવાળા હોય તો તેના પર પતિનો અત્યંત ખ્યાર હોય છે. જો સ્તનો સદા શીતળ રહેતાં હોય તો તેને દુર્ભાગિણી જાંભુવી ને જાંભુ રહેતાં હોય તો તે કામ વિલાસમાં અતુર ને શુભવંતિ જાંભુવી જેનાખંને સ્તનોની વચ્ચે બિલકુલ માર્ગ રહેતો ન હોય તેને દુર્ભાગિણી કુટુંબનો નાશ કરનારી જાંભુવી અમારા અનુભવ્યા પ્રમાણે વીધવા કે વાંજણી પણ થાય છે જો સ્તનો પર વાળ હોય તો તે હાકણ સરખી જાંભુવી. માંસ વિનાના જો નરમ હોય તો શંખણી જાંભુવી. જેના હાખા સ્તનપર તલ કે મશ હોય તો ઉત્તમ જાંભુવી. જમણા સ્તનપર હોય તો હમેશાં કંકાસ કરનારી દુર્ભાગણી જાંભુવી. જો જમણા સ્તનપર સાથીયાનું ચિન્હ હોય તો તેને તેના ભરથાર તરફથી ઘણું સુખ મળે છે જો સ્તનપર જાંબલ કે મુસલનું ચિન્હ હોય તો દુરાચારથી વ્યભીચારણી તથા કુલનો નાશ કરનારી જાંભુવી જેના

સ્ત્રીની હાંડીથી તમામ સ્વામ રંગની હોય તો તે ધનનો નાશ કરે પણ જરા કાળી અને રતાશની જાંબે મારતી હોય તો તે ભિત્તમ જાણવી જો ખાંને સ્ત્રીનો વચ્ચે દેવમંદિરનું જેને ચિન્હ હોય તે ચક્રવર્તિની પટરાંણી સમાન જાણવી જેની હાંડીચોમાંથી પ્રથમ વખતે દુધ વહેતું નથી તેને સંત-તિ નોક્ષ કરનારી જાણવી આ અમારી દૃષ્ટિએ જોયેલું છે અને જે સ્ત્રીના સ્ત્રીનો ચપટા છાતિમાં ચાંટી ગયેલા હોય તેને વાંઝણી ને દરેક વાતે દુઃખી જાણવી જો, અમોયે સીદ કરેલું છે.

જેનો જમણો સ્તન ભર્યો હોય તેને પુત્રો ને ડાળો ભર્યો હોય તેને પુત્રીયો નો જન્મ થાય છે અને સરખા હોય તો પુત્ર ને પુત્રીયો અને થાય છે એમ કાંક રૂપિ-નો મત છે.

(૩૯૮) સ્ત્રીના પેટનાં લક્ષણ

જે સ્ત્રીના ઉદર (પેટ) ઉપર ત્રણ આડી વધી (રેખા) થો હોય તેને ભિત્તમ જાણવી. પણ તેમાંથી એક પણ ખંડીત (દુટેલી) હોય તો તે તુરત વિધવા થાય છે જેનું પેટ ઘડા સરખું જોયું હોય તથા સ્ત્રીની અને પેટની ઉંચાઈ સરખી હોય તેને શંખિની તથા દુર્ભાગણી જાણવી જેના ઉદરની જમણી બાજુએ ધનુષનું ચિન્હ હોય તેને રાણી જેવું સુખ લોગવનારી જાણવી જેના ઉદરપર ઘણાજ વાળ ભોગેલા હોય તેને રાક્ષણી સમાન જાણવી અને તે સ્ત્રી કુટુંબનો નાશ કરી પોતે એકલી કાંઈ પરપુરૂષ સાથે વ્યભીચારણી થાય છે પણ જે સ્ત્રીના ઉદર પર ન જણાય તેવા સુક્ષ્મ વાળની ફાંટી હોય તેને ભિત્તમ જાણવી. જેના ઉદરનો લાગ અત્યંત કુવાની પેઠે અદર ભિતરી ગયેલો હોય તેને દુર્ભાગણી ને પતિનો દેશ કરનારી જાણવી.

જે સ્ત્રીના ખરડામાં વાળનું ચક્ર કેં જોડી વાળની દોર જેને લોકીક વેવારે સાપણ (નાગણ) કહેવામાં આવે છે તે હોય તો તે કુળનો નાશ કરનારી જાણવી.

જે સ્ત્રીની નાભી (કુંટી)માં વાળ ઉગેલા હોય તે રાક્ષણી સરખી કુળ તથા ધનનો નાશ કરનારી થાય છે.

(૩૯૯) સ્ત્રીની કેડનાં લક્ષણ.

જે સ્ત્રીની કમર (કેડ) ખત્રીસ આંગળથી ચાળીસ આંગળ સુધીના ઘેરાવાની હોય તેને અત્યંત ઉત્તમ જાણવી ખત્રીસથી ઓછી કમરવાળી વ્યભિચારી જાણવી ને ચાલીસથી વધારે કમરવાળી ધન વિગેરેનો નાશ કરનારી જાણવી.

જે સ્ત્રીના નિતંબસ્થલો (કેડનિ પાછળનો ભાગ) પર વાળ ઉગેલા હોય તેને રાક્ષણી જાણી ઘરમાં રાખવી નહીં ને જો કરચળીયો પડતી હોય તો ધનની હાની કરનાર જાણવી જો જમણા ભાગમાં વિમાનનું ચિન્હ હોય તો પક્ષિની ભરનારું હોય તો શંખની જાણવી જો જમણા ભાગ જરા નિચો ને ડાબો ભાગ ઉચો હોય તો કુટુંબમાં કલેશ કરાવનારી તથા અપજસ અપાવનારી જાણવી ને ડાબી જાણવી જો મુશળનું ચિન્હ હોય તો ધનનો ક્ષય કરનારી જાણવી અમારા અનુભવ્યા પ્રમાણે જે સ્ત્રીના કમરના પાછળના ભાગમાંથી દોરડાની મીસલે ઉભી વાળની દોર જતી હોય તો તેને સાપજુ કહેવાય છે. તેવી સ્ત્રી પતિનો ને ધનનો નાશ કરનારી જાણવી.

(૪૦૦) સ્ત્રીના પેડુનાં લક્ષણ.

જે સ્ત્રીને પેડુંના ભાગ પર ખીલકુલ વાળ ઉગતા ન હોય તેને વાંગણી જાણવી જેનું પેડું ટોમળ તથા સપાટ હોય તેને રાજાની પટરાણી સમાન જાણવી જેના પેડુપરના વાળમાં ચક્રનો આકાર હોય તેને વાસુદેવ જેવાની પટરાણી થનાર જાણવી જો ભરનારા જેવો આકાર હોય તો કુળનું લક્ષણ કરનાર રાક્ષસી જેવી જાણવી, શંખ જેવો આકાર હોય તો તેને ચક્રવર્તિની પટરાણી સમાન જાણવી જેનું પેડું ઘણું કઠિન અને માંચિનાનું હોય તેને દુર્ભાગિણી જાણવી જેનું પેડું ઉંચું પેટથી આગળ દેખાતું હોય તે સ્ત્રી

વિધવા થઇ દુઃખી થનારી જાણવી જેના પેટુ પર લાંબી લીટી હોય તે બલિચારણી; કાળી કુળમાં લીટી હોય તે વાંઝણી કુંટી પર લીટી હોય તે પતિવ્રતા અને પીઠમાં લીટી હોય તે પતિને મારનારી થાય છે. એમ અમારું માનવું છે.

(૪૦૧) સ્ત્રીની યોનીનાં લક્ષણ.

જે સ્ત્રીની યોની (ગુદાંગ) લાંબી હોય તેને દુર્ભાગી, તથા કુળનો નાશ કરનારી જાણવી જેની યોની ઘણી કઠણ હોય તેને દુર્ભાગણી જાણવી જેની યોનિ નીચેના ભાગમાં વધારે ગયેલી હોય તેને બલિચારણી જાણવી. જેની યોનીનો અંદરનો ભાગ ગુદાગિ રંગનો હોય તો પશ્ચિમી સ્વેત હોય તો સુખ ને કાળો હોય તો ધનનો નાશ કરનારી જાણવી.

જે સ્ત્રીનું ગુદાંગ (યોની) પીપળાના પાનના સરખા આકારવાળું તથા ઢંકાએલ મણિવાલું હોય તો તે શુભ છે ચૂલાના પેટના સરખું, હરિણની ખરીઓ સરખું, બહુ વાળોથી ઢંકાએલું, તથા દેખાવમાં અઘીક ભગ (યોની) હોય તો તે ખરાબ છે. સ્ત્રીનું ભગ કચુકા જેવું અર્થાત્ બંને બાજુ ઉંચું અને વચ્ચેથી ઢળી ગયેલું કે ખાલી હોય તો દુર્ભાગ્ય આપનારું છે, અને તે ગર્ભધારણ કરી શકતું નથી, પણ સુખડ જેવી અલખેલી નગરીમાં હુમારી દ્રષ્ટીથી ગણો અનુભવ લેઈ સીદ્ધ કરતાં ગર્ભને ખાધ કરતા જણાયું નથી ભગનો આકાર વાંકો હોય તોપણ દુર્ભાગ્ય આપનારું છે, તે પણ ગર્ભધારણમાં નકારું છે, સ્ત્રીનું ભગ હાથીના કાંધ સરખું તથા કાચખાની પીઠ સરખું હોય તો તે સ્ત્રી રાજાની રાણી થાય છે. જેનું ભગ ઉપસેલું હોય તે સ્ત્રી છાકરીઓ જણે છે. સ્ત્રીનું ભગ કોમલ મોટું તથા ઉંચું હોય તે શુભ છે જેનું ભગ રેખાઓ, નસો કે ઘણા વાળવાળું હોય તે અશુભ છે. સ્ત્રીનું ભગ ચંખના સમાન એક બાજુ મોટું અને એક બાજુ નાનું હોય તે ગર્ભધારણ કરી શકતું નથી. સ્ત્રીનું ભગ કાળી બાજુએ ઉંચું હોય તો છાકરીઓ

થાય છે. જમણી બાજુ ઉંચું હોય તો છોકરાઓ થાય છે. સ્ત્રીનું ભગ જમણી બાજુએ વળેલું સારું છે; ડાબી બાજુએ વળેલું અથવા કે ઈ જગ્યાએ ખંડિત ભગ હોય તો તેવી સ્ત્રી વ્યભિચારિણી થાય છે. સ્ત્રીનું ભગ માંસ વગરનું, થોડું વાંકા જેવું તથા લુપ્ત હોય તો વૈધવ્ય કરનારું છે. ભગ બહુ મોટું તથા બહુ લાંબું હોય તો થોડાજ વખતમાં વિધવા કરનારું છે. સ્ત્રીનું ભગ કામલ, કામલ ફંવાટાંઓથી યુક્ત, ઉંચું, અમકદાર તથા દેખાવમાં સુંદર હોય તો તે પતિને સુખ આપનારું તથા ઐશ્વર્ય દેનારું છે.

(૪૦૨) સ્ત્રીની સાથળનાં લક્ષણ.

જે સ્ત્રીની જંધા (સાથલ) પર ઘણા વાળ હોય તેને પતિ તથા ધનનો ક્ષય કરનારી જાણવી. જેની જંધામાં હાડકાના ટેકરાઓ નિકલેલા હોય તે કુલ તથા ધનનો નાશ કરનારી જાણવી. જેની જંધાના મુલમાં શ્રી વત્સનું ચિન્હ હોય તો તે રાત્રની રાણી કે શ્રીમાનની શેઠાણી થનારી જાણવી. જો જમણી બાજુએ ચક્રનું ચિન્હ હોય તો ચક્રવર્તિની પટ્ટરાણી થનારી જાણવી જો આમરનું ચિન્હ હોય તો તિર્થંકર જેવા કે રામચંદ્રજી જેવા કે કૃષ્ણ જેવા ઉત્તમ પુત્રને ઊત્પન્ન કરનારી જાણવી. જેને દંડનું ચિન્હ હોય તેણીને જગતનો નાશ કરનારા પુત્રને જન્મ આપનારી જાણવી. જેની ડાબી જંધામાં ધ્વજનું ચિન્હ હોય તે માહાધર્માત્મા જેવા પુત્રનો જન્મ આપનાર જાણવી. જેને સુશલ (સાંમેલું)નું ચિન્હ હોય તે ગલસદ્ર જેવા પુરુષનો જન્મ આપનાર જાણવી. જેને ધનુષનું ચિન્હ હોય તે વાસુદેવ જેવાનો જન્મ આપનારી જાણવી. જેની જંધા હંમેશાં બહુ ઊંચુ (ગરમ) રહેતી હોય તેને પુત્રીયો ઘણી થાય. જરા ઠંડી રહેતી હોય તેને સુખ પુત્રો થાય જરા ઠંડાં ને જરા ગરમ રહેતી હોય તેને ઉત્તમ પુત્ર તથા પુત્રીયો થાય. જેની

જંધા ચપટ હોય તેને શંખણી જાંણવી બહુ કઠીન હોય તેને રાક્ષણી કુલનો નાશ કરનારી જાંણવી.

જેની સાથળમાં ખાડા હોય તે તુરત વિધવા થાય છે ટુંડી જંધાવાળી વ્યભિચારી થાય છે જમણી જંધમાં સર્પ જેવા આકારનું ચિન્હ હોય તે શાકની જાંણવી. બંને જંધાઓમાં વીછીના જેવું ચિન્હ હોય તે પુત્રોનો નાશ કરનારી થાય છે તથા જગતમાં બહુજ અપકીર્તિને પામે છે. અને જે સ્ત્રીની જમણી જંધામાં સાથીયાનું ચિન્હ હોય તેને પક્ષિની ને ડાળી જંધામાં કમળનું લંછન હોય તેને ચક્રવર્તિની પટરાંણી જાંણવી.

(૪૦૩) સ્ત્રીના પગનાં લક્ષણ.

જે સ્ત્રીના ઘુંટણ પર વાળ ઉગેલા હોય તેણીને ડાકણ સમાન જાંણવી. તેથી તેનો તુરત ત્યાગ કરવો નહીતર કુટુંબનો નાશ થાય છે જેના ઘુંટણપર બહુ માંસ હોય તે લક્ષ્મીનો નાશ કરનારી જાંણવી જેના ઘુંટણનો ભાગ બિલકુલ જણાતો ન હોય ને તે પગના ભાગો સાથે મલી ગયેલો હોય તે પાતનો નાશ કરનારી જાંણવી. જેની ઘુંટણની વચ્ચમાં ખાડા હોય તે વિધવા થાય છે જેની ઘુંટણની જમણી બાજુએ હાડકાનો ભાગ ઘણોજ બાહ્ય નીકળેલો હોય તે પોતાના સ્વામીથી દુર રહીને પરપુરુષને સેવવાની ઇચ્છા કરે છે જેની ઘુંટણની ડાળી બાજુએ ભમરાનું ચિન્હ હોય તે દુરભાગિણી જાણવી ને જે સ્ત્રીના ઘુંટણ ઉપર નોળી-આનું લંછન હોય તેને શંખણી જાણવી.

જે સ્ત્રીના પગની આંગળીયોની વચ્ચે છીદ્રો દેખાતાં હોય અને તે આંગળીયો એક-બીજાથી ઘણો-છોટો હોય તે તે ભર્તા તથા સસરાના સમસ્ત કુટુંબનો નાશ કરનારી જાંણવી.

જે સ્ત્રીના પગની તર્જની (અંશુઠા જોડની) આંગળી બીજી આંગળીયો કરતાં લાંબી હોય તે સસરા ને સાસુને અને

પતિને પણ પ્રિય લાગે છે જો તર્જની આંગળી કરતાં મધ્યમા આંગળી લાંબી હોય તો તેને અત્યંત ઉત્તમ કૃષ્ણ આપે છે અને જેની કનીષ્ઠા (ટચલી) આંગળી સર્વથી મોટી હોય તો તે સ્ત્રી સ્વજન સંબંધિયોમાં ઘણું સારું માન મેળવે છે

જે સ્ત્રીના પગની સઘલી આંગળીયો ઘણી નાની હોય તે સ્ત્રી મર્યાદામાં રહી શકતી નથી જો પગની ટચલી આંગળીથી પણ અનાસીકા આંગળો નાની હોય તો તેવી સ્ત્રી કદાચ રૂપવાંન હોય તો પણ તેણીને પરણ્યા પછી પણ તણ દેવી કેમકે તેવી સ્ત્રી અંતે પતિને દગો દેઈ તણને ચાલી જાય છે. જો વચલી આંગળી સર્વથી નાની હોય તો તે સ્ત્રી કોઈ પણ પરપુરૂષનો સંગ કરે નહીં ને શીયલવંતી રહે અને જેની તર્જની આંગળો સર્વથી નાની હોય તો તે સ્ત્રીને પણ પરણ્યા બાદ તજવી કારણ કે તેવી સ્ત્રી હુમેશાં પરપુરૂષ સાથે વીલાસ કર્યા કરે છે.

જે સ્ત્રીના પગમાં શંખ, ચક્ર, કમલ, રથ, ધ્વજ, માછલું, વિમાન તથા ચંદ્રના આકાર જેવું ચિહ્ન હોય, તેનો પતિ ઐશ્વર્યવાળો થાય છે. જે સ્ત્રીના પગનાં તળીયાં કોમલ હોય, ઉચ્ચાનીચાં ન હોય તથા શુદ્ધાબનાં કૂલ અરખાં લાલ હોય તે સ્ત્રી કામથી પીડાએલ, રાબાની માનિતી રાણી સમાન ધર્મહીન થાય છે. જે સ્ત્રીનાં તળીયાં ખરાબ ખરબચડાં રંગ વગરનાં હોય તે સ્ત્રી લાગ્યહીન થાય છે. જે સ્ત્રીના પગનો અંશુકો ઉંચો, ગોળ તથા સીધો હોય તે સ્ત્રી સુખ લોગવનારી થાય છે અને સુપડાના સરખા આકારવાળા નખવાળી સ્ત્રી દુઃખ લોગવનારી થાય છે. જે સ્ત્રી ચાલતાં પગે ધુળ ભીડારે અથવા હાથથી ધૂળ ઉડારતાં ચાલે તે સ્ત્રી માતૃપિતા તથા પતિના કુળને કલંક લગાડનારી થાય છે જેના પગની આંગળી ગીંછ આંગળીપર ચડી ગયેલી હોય તે પતિને મારીને વેશ્યા બની જાય છે. જેના પગની ટચલી આંગળી ચાલતી વખતે પૃથ્વીને ન અડકતી હોય તે સ્ત્રી

પોતાના પતિને મારનારી તથા પરપુરુષની સાથે રમણ કરનારી થાય છે. જેના પગની વચલી તથા અનામિકા (ટચલીની બાજુની) આંગળી ચાલતાં પૃથ્વીને ન અડકતી હોય તે સ્ત્રી પણ પતિને મારનારી થાય છે. જેના પગનો ઉપરનો ભાગ સ્વચ્છ, કૌમલ્ય કમળ, કેશર, કે પ્રવાહના સરખો હોય તે સ્ત્રી સફળુણવાળી હોય છે. જેના પગની આંગળીયોના વચમાં નીચાઈ હોય તે સ્ત્રી દરિદ્રિણી થાય છે. જેના પગની આંગળીયોમાં ઘણી નસો હોય તે રસ્તામાં ચાલનારી થાય છે અને જેની આંગળીયોપર વાળ હોય તે દાસી થાય છે. જેના પગની છુટી માંસ વગરની અથવા માંસસહિત ૧૫ રંગોથી યુક્ત ગોળ હોય તે સ્ત્રી સૌભાગ્યવાળી થાય છે. સ્ત્રીના પગની તર્જની (અંશુકા પછીની આંગળી) અંશુકા કરતાં લાંબી હોય તે વ્યભિચારિણી, પતિહીન તથા પતિને હાવાનારી હમહાર થાય છે.

જે સ્ત્રીના ડાબા પગના તળીયામાં ઉર્ધ્વ રેખા હોય તે રાજની. રાણી સમાન સુખ ભોગવનાર બાણવી જે પગના તળીયે લમરા જેવો આકાર હોય તો પુત્ર તથા પતિનો નાશ કરનારી બાણવી જેને પગના તળીયામાં મધ્ય ભાગમાં રથના આકારનું ચિન્હ હોય તે સુરવીર રાજની માનીતી રાણી સમાન બાણવી. જેને શંખનું ચિન્હ હોય તે વાસુદેવ જેવા પુરુષની સ્ત્રી બાણવી અને જે સ્ત્રીને પગના તળીયામાં કોદના જેવું સફેદ ચાકું હોય તે તુરત વિધવા તથા દુઃખી થનારી બાણવી.

(૪૦૪) તલ યા લાંછન કૃણ નિમિત્ત.

કેટલાંકે માણસોને શરીરના જુદા જુદા ભાગો ઉપર, જુદા જુદા રંગના ડાઘા હોય છે, જેને શાસ્ત્રકારો તલ અથવા લાંછન એવા નામથી ઓળખાવે છે,

આવી ભતના તંલયાલંછન જે જુદી જુદી જગાએ હોય છે. તે જગા પ્રમાણે માણસનું સારૂ માકું નસીળ નિર્માણ થયેલું શાસ્ત્રવેત્તાઓ માને છે અને તેનો કેટલોક જાણવાનોગ સાર આ ઠેકાણે આપવામાં આવે છે:—

કપાળની જમણી બાજુએ અથવા જમણા લમણા તરફ જે માણસને તલ હોય તે માણસ એકાએક ધન અને માન-પ્રતિષ્ઠા મેળવવાને લાગ્યશાળી થશે. જો તે તલનો રંગ લાલ હોય તો જાણવું કે તે માણસ પોતાની ૩૦ વર્ષની વય પછી બહુ આબાદ અને સુખવાસી થશે. જો તલનો રંગ પદ્મ અથવા કાળો હોય તો જાણવું કે ૪૦ વર્ષની ઉંમરે તેને ધનપ્રાપ્તિ થશે.

જો કપાળની ડાળી બાજુ ઉપર વાળની નજીકમાં તલ હોય તો તે માણસે નક્કી માનવું કે, તેનીજ પંક્તિના બીજા માણસો તરફથી તેના ઉપર ભારી સીતમ શુભરશે, જો તલનો રંગ લાલ હોય તો માનવું કે એક વખત ભારે અફસોસ થયા પછી તેને કાંઈક આરામ મળશે; પણ જો તે કાળા રંગનો અને ઉપસેલો હોય તો માનવું કે તે જે કાંઈ પ્રયત્ન કરશે તેમાં તે નિષ્ફળ જશે.

જે માણસના નાક ઉપર તલ હોય તે આખી દુનિયામાં સુસાફરી કરવાનું સાહસ ગેઠવાની હીમત કરે છે જે માણસના ગળા ઉપર તલ હોય તેણે ધીરજ રાખવી કે કોઈ વખત ધન મેળવવાને લાગ્યવાન થશે.

જે માણસના કપાળના વચલા ભાગમાં વાળની કિનારી નજીક તલ જોવામાં આવે તો જાણવું કે: તે મિત્રતાને લાયક નથી. જાતે કંઈક હૈયાનો, અને વાતચીતમાં પણ અવિવેકી હોયો જોઈએ; પણ જો તે તલ લાલ રંગનો હોય તો માનવું કે તે માણસને સર્વ કોઈ ચહાશે, પણ

જે તલનો રંગ કીરમજી જેવો હોય તો માનવું કે, તે બહુ તીખા અને ઝનુની સ્વભાવનો હોવો જોઈએ. જે કાળા રંગનો હોય તો માનવું કે તે માણસ તદ્દન જ બદામનો અને ઢંગ ધડા વગરનો હોવો જોઈએ. પણ જે તલ મસાની માફક ઉલો થયેલો હોય તો તે બહુ લાગ્યશાળી જ ન્હેલો છે તેમ જાણવું.

જમણાં લવાં ઉપર જે માણસને ગોળાકાર લીલાશ પડતા રંગનો તલ હશે તે માણસનાં લગ્ન સરજીવાનીમાં થશે, અને તેની સ્ત્રી લણી સફળ શુણ્વસપત્ન અને ધનવાન હશે.

કોઈ પણ આંખના બહારના ખુણા ઉપર જે માણસને જાંબુઆ રંગનો તલ હશે તે માણસ બલે શાણો, મક્કમ વિચારનો અને ગંભીર હશે, પણ નકી માનવું કે તે ઓચિંતો અને લચકર ભોલે મરજી પામશે.

જે કોઈ માણસને કોઈ પણ ગાલ ઉપર તલ હશે તે માણસ ગમે તેટલા પ્રયત્ને પણ સાધારણ સ્થિતિમાંથી ઉઠી સ્થિતિએ પહોંચનાર નથી, પણ ઓટલું તો ખડું કે તે તદ્દન નિર્ધન તો બનશે જ નહિ.

જે માણસને નાક ઉપર તલ હોય તે માણસ જે કાંઈ કામ માથે ઉડાવશે તેમા અવશ્ય ફતેહ મેળવશે.

જે માણસને હેઠલા કે ઉપલા કોઈ પણ હોઠ ઉપર તલ હશે તે માણસ નાનુક શોભાની ચીજોનો બહુ શોખીન નીકળશે, મોજ મજામાં તલ્લીન રહેનારો થશે, અને તેમાં તે ફતેહ મેળવતો રહેશે.

જે માણસને હંડપચી ઉપર તલ હશે તે બહુ આબાદ રહેશે અને બહારની માન પ્રતિષ્ઠા પામશે.

જે માણસને ગરદન ઉપર તલ હશે, તે માણસ એક વાર શુંગળાઈ મરવાની મહા આકૃતમાંથી બચવા પામશે, પણ તે બનાવ બની ગયા પછી તેને ઓચિંતા મોટા વારસાની મીલકતમાંથી હીસ્સો (ભાગ) મળશે.

જે માણસને ગળા ઉપર તલ હશે તે લગ્ન થયા પછી ધનવાન્ બનવા પામશે, પણ જેને જમણી છાતી ઉપર તલ હશે; તે ન ધારેલા અકસ્માતોથી સુખ સંપત્તિમાંથી નીકળી જઈ ઓચિંતો દુર્ઘટના લોગવવા પામશે અને તેને ચેટે ઘણી કન્યાઓ પેદા થશે, પણ તેથી ઉલટું જ જે માણસને ડાળી છાતી ઉપર તલ હશે તે સર્વ ધારેલાં કામમાં પાર પડશે.

જે માણસને છાતીની વચ્ચેવચ્ચ તલ હશે તે માણસ ભાગ્યવાન્ તેમજ ધનવાન્ થવાને સુજેલો છે.

જે માણસની ડાળી છાતીયે હૃદયની ઉપર તલ હશે તે માણસને માટે નક્કી માનવું કે, તે બહુ આકરા મિબજનો હોવો જોઈએ, પણ સાથે બહુ દયુષ્ય મનનો, લટકવાનો શોળ ધરાવનારો અને ઉપર ઉપરથી કામદેનારો હોવો જોઈએ.

કેાણીના કેાધ પણ ભાગ ઉપર જમણી બાજુએ જેને એક અથવા અનેક તલ હશે તે માણસ બહુજ મંદ બુદ્ધિનો અને મુશ્કેલી વળતે સારા નરસાનો વિચાર કરવાની શક્તિ વગરનો હોવો જોઈએ.

ચેટુ ઉપર જે માણસને તલ હોય તેને માટે નક્કી માનવું કે તે બહુ ધીરો હશે, પણ બહુ આધરો, બહુજ આપમતલબીઓ અને ઝીંધરો પીધરો હશે.

જે માણસને જમણી જાંઘ ઉપર નાનો પણ લાલાશ પડતો તલ હશે; તે માણસ હરકરી કુનેહ કળામાં પૂરો માલમ પડશે, તે બહુ ધન લેશું કરશે અને રાજ રજવાડાઓના મોટા મેળાવડામાંથી કોઈ ખૂબસુરત અને બાહોશ બાઈનું અંતઃકરણ છતી જવા પામશે.

પણ એથી ઉઘટું જે માણસને ડાળી જાંઘ ઉપર તલ હશે, તે બહુજ દરિદ્રી નીકળશે; તેના કોઈ મિત્ર થશે નહિ, અને બીજાઓની અદેખાઈ અને અન્યાયના પણ ભોગ થઈ પડશે.

જે માણસના જમણા ઘુંટણ ઉપર તલ હશે તે માણસ પોતાની પરજીવર મેળાવવામાં બહુ ભાગ્યશાળી નીવડવો જોઈએ; અને મરણ પછી કોઈ પણ હાથ ધરેલા કામમાં નાકમેહ થવા પામશે નહિ.

પણ તેથી ઉઘટુંજ જે માણસને ડાળા ઘુંટણ ઉપર તલ હશે તે જાતે ઉછાંછળો અવિચારી અને આકરા સ્વભાવનો હશે.

જે માણસને જમણા ખભા ઉપર તલ હોય તે જાતે શાણો, ડાહ્યો, અને વિચારશીલ અને લેહ લરમ જાણનાર કે જાળવનાર હોવો જોઈએ; પણ તેથી ઉઘટુંજ જેના ડાળા ખભા ઉપર તલ હોય તે માણસ ટંટાખોર, અને કોઈનાં કાણુમાં રહી નહિ શકે એવા સ્વભાવનો હોવો જોઈએ.

જે માણસની જમણી બાજુની બગલમાં તલ હોય તે માણસ બહાદુર, હિંમતવાન અને કશાથી ડર નહિ તેવો હોવો જોઈએ.

જેની ડાળી બગલમાં તલ હોય તે માણસ બહુજ મજબૂત વિચારનો અને લડાઈમાં સદા ક્ષતેહ મેળવનારો હોવો જોઈએ.

જે માણસના હાથના ઘુંટણ નજીક તલ હોય તે માણસ હંમેશાં જીતેન, ભાગતા વિચારનો અને ડગમગતા મનનો અને સાથે અસંતોષી પણ હોવો જોઈએ.

હાથના શુંકણ અને પહોંચાના વચલા ભાગમાં જે માણસને તલ હોય તે માણસ જેમ જેમ ઉમરે વધતો જાય તેમ તેમ ધન દોલત અને માનપાન મેળવતો જાય; પણ તેમ થવા પહેલાં તેણે અનેક કષ્ટો અને વિધ્નો ખમવાને તૈયાર રહેવું જોઈએ.

જે માણસના હાથના પહોંચા ઉપર અગર આંગળાંને છેડે તલ હોય તે માણસ ઉદ્યોગી હોવો જોઈએ અને પોતાના સોબતીઓ તથા મિત્રો તરફ વહાલ ધરાવતો હોવો જોઈએ.

ખલાથી તે કમર સૂધીના ભાગમાં કોઈ પણ ઠેકાણે નાનો અથવા મોટો તલ હોય તે માણસે ખાત્રી રાખવી કે તેની પાસેની દોલત, તેનું માન અને તેની તન્દુરસ્તી ધીમે ધીમે અને અણદ્રીઠ રીતે લથડતી જશે.

જે માણસને હૃદયની સામે તલ હોય તે માણસ બહુ જ તોફાની હોવો જોઈએ.

જે માણસને હોજરીવાળા ભાગ ઉપર તલ હોય તેને માટે જાણવું કે તે બહુજ ખાધરો હોવો જોઈએ, તેમ હોજરીવાળા ભાગની નીચે તલ હોય તો જાણવું કે તે માણસ બહુ જ નખજો હોવો જોઈએ.

જે માણસનાં શુંકણ ઉપર તલ હોય તેણે ખુશી થવું કે તેને એક બહુ ધનવાન ધણીઆણી મળશે.

જમણી આંગળના ઉપલા ભાગ ઉપર ડાબી બાજુએ તલ હોય તો તે માણસ સદા માંદગી ભોગવશે, જો તે કાળા રંગનો હોય તો તે દુકું આશુષ્ય દેખાડે છે, જો મસા સરખા દેખાવનો હોય તો તેનાથી સારો લાલ થાય છે.

જે માણસને કોઈ પણ હોઠ ઉપર તલ જણાય તો ખાત્રીથી માનવું કે તે માણસ બહુ ખાધરો હોવો જોઈએ,

પણ દરેક માણસ તેને ચહાશે. જે માણસને હુંપચી ઉપર તલ હોય તે બહુ ધનવાન થવાની નિશાની દેખાડે છે.

જે માણસને બેમાંના કોઈ પણ કાન ઉપર તલ હોય તો તે માણસ બહુ ધનવાન અને પ્રતિષ્ઠિત નીકળવાનાં ચિન્હો બતાવે છે.

જે માણસને ગરદન ઉપર તલ હોય તે જરૂર ધનવાન થશે, તેને એક સફળતા સ્ત્રી મળશે, અને જેને ગળા ઉપર તલ હોય તેના ભાગ્યમાં ધનભંડાર લખેલો છે, અને ધામધુમ સાથે તેનાં લગ્ન થવાની એ નીશાની છે.

જે માણસના હાથના તળીયા (હથેળી)માં કે હાથ ઉપર તલ હોય તો તે આખાદીની નિશાની સમજવી, એટલુંજ નહિ, પણ આગળ જતાં સુખવાસી અને તન્દુરસ્ત બન્યાંઓનો ખાપ થશે.

જે માણસને જમણી છાતી ઉપર તલ હોય તે ગરીબાઈની નીશાની સમજવી, પણ તેથી ઉલટું જ જો તેની ડાબી છાતી ઉપર હોય તો સારાં નસીબની આગાહી કરે છે.

જે માણસને હોઝરીની ડાબી ખાબુએ તલ હોય તે માણસ બહુજ ઉડાઉ નીકળવો જોઈએ.

જે માણસને ડાબા ખભા ઉપર ખગલની નજદીકમાં તલ હોય તે ખાપડો લુંદગીલાર કળ્યા ટંટામાંજ અટવાઈ જશે.

જેના જમણા કાનની કીનારીના નીચેની અણી ઉપર તલ હોય તેના સંબંધમાં નક્કી માનવું કે, તેનું મરણ ડુબી જવાથી નીપજશે.

જે માણસના નસકોરાના તાળિયામાં તલ હોય તે માણસ લગ્ન થયા પછી સુખી થશે એમ માનવું.

જે માણસના જમણા પગ ઉપર તલ હોય તે માણસ

જાતે ડાહ્યો હોવો જોઈએ, અને તળીયામાં હોય તો વાહન વાળો થાય છે. પણ તેથી ઉલટો ડાખા પગ ઉપર તલ હોય તો તે માણસ, ઉછાંછળો હોઈને બહુ ઉછાંછળાં કામો કરવાથી લચકર પરિણામોના ભોગ થશે. અને તળીયામાં હોય તો વાહન વગરનો થાય છે.

જે માણસનાં લવાં ઉપર તલ હોય તે માણસ જલ-હીથી લસ કરી મુખી થશે.

જે માણસને ડાળી બગલમાં તલ હોય તે માણસ બાપડો કમોતે મરણ પામવા સરજાયલો સમજવો; પણ તેથી ઉલટો જેને જમણી બગલમાં તલ હશે તે મુખી જી-હંગી શુભરશે.

જે માણસને છાતીના વચલા ભાગમાં તલ હોય અને તેમાં વાળ ઊગેલો હોય તો માનવું કે તે માણસ એક કવિ થવાને શરજાયલો છે.

જે માણસને હાથની કોણીપર કે હાથના પહોંચાની વચ્ચે અનેક તલ બાજેલા હોય તે માણસ માટે નક્કી માનવું કે; જીંદગીના વચલા ભાગમાં તે બાપડાને ઘણાક આડા અવળા પ્રસંગો નડશે; પણ અતે તે વટાવી મુખી અને આબાદ થવા પામશે.

હડપચીની એક બાજુએ જે માણસને તલ હોય તે માણસ બહુ જ મળતાવડા સ્વભાવનો હોવો જોઈએ; ઉપરાંત જાતે ઉદ્યોગી અને હાથ ધરેલાં કામોમાં સદા ફતેહમંદ ઉતરશે, અને ઘણાક મિત્રો મેળવવા પામશે.

સ્ત્રીના કપાલમાં અથવા લમરની વચ્ચે જીણાં જીણાં કાણાં વાળો મસો હોય તો તે સ્ત્રી અનેક પ્રકારનાં મુખો ભોગવનારી અને ધનવાળી થાય છે. સ્ત્રીના ગાલની વચ્ચે લાલ રંગનો મસો હોય તો તેની મરજી માફક કાર્ય થાય છે. જો તલ અથવા મસો છાતીપર હોય તો તેને રાજ્ય સમાન મુખ મળે છે અથવા

રાજ્ય સુખ મળે છે સ્ત્રીના સ્તને મંડલપર લાલ તલ હોય તો તેને ચાર પુત્રી અને ત્રણ પુત્ર થાય છે એમ પૂર્વાચાર્યોએ કહ્યું છે. સ્ત્રીના ડાબા સ્તનપર લાલ ચિહ્ન (ચાહું) હોય અથવા કમલના સરખા રંગવાળો કાળો તલ હોય તો તેને એક સારામાં સારો પુત્ર થાય છે પણ પછી તે વિધવા થાય છે. સ્ત્રીની જમણી શુદ્ધ (મેસવાની જગ્યા)માં કાળો તલ હોય તો તે રાજની સ્ત્રી થાય છે તેના ઘરમાં લક્ષ્મી વાસ કરે છે અને સુંદર રાજપુત્રની માતા થાય છે. સ્ત્રીના નાકના આગળના ભાગમાં પરવાળાના રંગ સરખો મસો હોય તો તે દ્રવ્ય આપનારો થાય છે, જો કાળા મેઘના સરખો કાળો હોય તો તે સ્ત્રી જરૂર પોતાના પતિનો નાશ કરનારી અને વિશેષ કરીને બલિચારિણી થાય છે સ્ત્રીની કુંટીની નીચે તલ અથવા મસો કે ચાહું જોવામાં આવે તો તે સૌભાગ્યવાળી થાય છે, સ્ત્રીની હથેળી, ગાલ, કંઠ અથવા કાનની નીચે તલ, મસો કે ચાહું હોય તો પોતાના પતિને વહાલી થાય છે.

જેના પગના નીચે તળીયામાં એક અથવા બે તલ હોય તો તે વાહનસિ ગણાય છે જેથી બાળપણમાં તેને 'પારણ' મળે છે ને દિનર લાયક થતાં બેશવા માટે ગાડી ગોઠા કે પાલખી મળે છે સ્ત્રીના ડાબા અને પુરૂષના જમણા પગે એ ફળ જાણવું

(૪૦૫) અંગ ફરકણ ફળ નિર્મીત.

અંગસ્ય દક્ષિણે ભાગે પ્રશસ્તં સ્ફુરણં ભવેત
અપ્રશસ્તે તથા વામે પૃષ્ઠસ્ય હૃદયસ્યચ ॥ ૧ ॥

અર્થ—પુરૂષનો દક્ષિણ (જમણા) ભાગ ફરકે તો સુલ તથા વામ (ડાબો) ભાગ પીઠ અને હૃદય ફરકે તો અસુલ જાણવું પણ સ્ત્રીનો માટે આથી ઉત્કૃષ્ટ સમજવું,

વિશેષ—અંગ ચા. આંગ ફરકણમાં જે જે હકીકતો પુરૂષો માટે જમણા અંગની કહેવામાં આવે તે સર્વે સ્ત્રીધર્મા

સ્ત્રીઓ માટે ડાળા અંગની સમજવી અને ડાળા અંગની કહેવામાં આવે તે સર્વે જમણા અંગની સમજવી પણ વીધવા સ્ત્રીઓ માટે પુરૂષો પ્રમાંણે અંગ જાણવું મતલબ કે અંગ ફરકણમાં પુરૂષોનું જમણું ને સ્ત્રીઓનું ડાળું અંગ માત્ર સીધવા સ્ત્રીઓ માટે સુલભાયક સમજવું.

જે પુરૂષના મસ્તકનો કે લલાટ (કપાળ)નો જમણી બાજુનો ભાગ ફરકે તો રાત્ર્ય અમલદારી મળે યા કાંઈ પણ પ્રકારે લાભ મળે ડાળી બાજુએ મસ્તક કે કપાળ ફરકે તો કળઓ કંકાસ કે તુકસાંન થાય નીચેનો ઝોડ ફરકે તો સ્નેહી જન મળે ને ઉપરનો ફરકે તો કલેશ પેદા થાય. જમણા કાન ફરકે તો પોતાનો યશ સાંભળવામાં આવે તેમ જ ડાળો કાન ફરકે તો હલકી ખરાબ વાતો સાંભળવામાં આવે જમણી બ્રહ્મટી ફરકે તો હર્ષ ઉત્પન્ન થાય ને ડાળી બ્રહ્મટી ફરકે તો મીત્ર વર્ગ સાથે કલેશ કંકાશ થાય પરંતુ અને બ્રહ્મટી વચે ફરકે તો સ્નેહીજનોનો મેલાપ થાય જમણી આંખ ઉપરથી ફરકે તો ધારણા સફળ થાય યા નીચેથી ફરકે તો ધારણા ભંગ થાય ડાળી આંખ ઉપરથી યા નીચે થી ફરકે તે લાભકારક નથી પણ તુકશાંનકારક છે ડાઢી ફરકે તો સુકર્દમો (કેસ) યા ધારેલું કાંમ ભગડી જાય. જમણી ગરહન ફરકે તો દોલત (ધન) મળે પણ ડાળી ફરકે તો કલેશ પેદા થાય જમણી બાજુની છાતી ફરકે તો સ્નેહી જનનો મેલાપ થાય ને ડાળી બાજુની ફરકે તો પ્રીતર કે ચિંતા ઉત્પન્ન થાય જમણા પડખું ફરકે તો કંઈક ખુશી થવાય ને ડાળું ફરકે તો દીલગીરી થવાય. પેટ ફરકે તો ધારેલી ઇચ્છા પુર્ણ થાય. નાભી (ડુંટી) ફરકે તો અમલદારી ના હોદાથી ઉતરી જવાય. જમણા હાથની હથેળી ફરકે તો લાભ થાય ને ડાળી ફરકે તો તુકસાંન થાય જમણા પગ ફરકે તો દેસમાં કે પરદેસમાં મુસાફરીયે જવાનું થાય ને ડાળો પગ ફરકે તો કંઈક તુકશાંન થાય.

જીને ઠાળા હાથમાં ખંજવાળ આવે તો પૈસાનો લાભ થાય ને ઠાળા પગના તળીયે આવે તો રસ્તે ચાલવાનું આવે ને સાતીમાં ખંજવાળ આવે તો કોઈની મોઠા સમાચાર મળવાથી કુટવાનું આવે એવી લૌકિક વાત છે.

પુરુષને જમણા હાથમાં ખંજવાળ આવે તો પૈસાનો લાભ થાય જમણા પગના તળીયે આવે તો રસ્તે ચાલવાનું આવે ને સાતીમાં ખંજવાળ આવે તો માહાન ચીન્તા આવી પડે એ પણ લૌકિક વાત છે પરંતુ હમોએ અનુભવ લીધેલ હોવાથી એ વાતને માન્ય રાખવાની હમો ભલાંમણ કરીએ છીએ.

(૪૦૬) 'શુકન' રૂળ નિર્મીત.

નક્ષત્રસ્ય શુક્રર્ત્તસ્ય તિથિશ્ચ કરણસ્યચ ॥

અતુલ્યમિપિ ચેતેષાં શંકુનો કંઠ નાયકઃ ॥૧॥

અર્થ—નક્ષત્ર શુક્રર્ત્ત તિથી અને કરણ એ ચારે કરતાં શુક્રન વધારે બળવાન છે તેનું હરિહરસૂરિ વ્યવહાર કદ્યમાં કહે છે.

ઉસં પ્રયાણગર્ગં શુભચિન્હો બૃહસ્પતિ ॥

અંગીરા સ્વમનો ત્સાહો વિપ્રાક્યજનાર્દન ॥૨॥

અર્થ—શુકન સંબંધી ગર્ગાચાર્યનો મત એવો છે કે કોઈ સ્થળે પ્રયાણ કરવું હોય ત્યારે તે ઉસકાળમાં અર્થાત ચાર ઘડી રાત લેખને ઉઠીને પ્રયાણ કરવું એ શુભ છે બૃહસ્પતિ રૂપિનો મત એવો છે કે શુભ ચીન્હોનું કર્શન થવું હોય તો પ્રયાણ કરવું એ શુભ છે અંગીરા સુનીનો મત એવો છે કે પોતાનાં મનને ઉત્સાહને વખતે તે કાર્યે કરવામાં તત્પર થવું એ શુભ છે અને જનાર્દન (શ્રીકૃષ્ણ)નો મત એવો છે કે વિદ્વાન વિપ્ર (પ્રાણી)ની શુભ વચન સીદ્ધીયે કાર્યમાં તત્પર થવું એ શુભ રૂળને આપનાર છે.

(૪૦૭) શુભા શુભ શુકન વિચાર.

ગામ તણે પેસારણે નમ તણા પ્રવેશ પ્રથમ નામ તો સમરીયે ગૌતમ નામ ગણેશ.	૧
વેરયા વહેલ બે માછલાં મદિરા માટી અન એ ખટ બે સામા મળે તો પામે ખડું ધન.	૨
કન્યા ગાય ને વાછડી દધી દુધ કે શંખ સણગારો બે ગજ મળે શુકન લલા એ કહુંત	૩
ગુણ સહીત ગધ્ધુ મળે પોઠી પેઠ સમેત સ્વાર થઇ દત્તિ મળે લાલ રાજ સમ લેત	૪
મળે માલણ ફેલ ફલસુ મળે તળેળી લેઈ પાન મળે નાપીક કર આરસી ધનના ઢગલા બણ	૫
કસકસતો આવે કુતરો હૈયે હોશ ઘણેરી હોય સનમુખ થઇને સાંઢીયે મુખ અતિશે જોય	૬
ગર્જિત ભરું હોય ગાડલું હલપતિ હાકણહાર ધોળા ધોરી જોતરા અલખત અપરંપાર	૭
પોથી લેઈ પડિત મળે મુખ વિપ્ર લણે વેઠ આર લાલે કુમ કુમ ચરચીયુ એહ શુકન શ્રીકાર	૮
વર કન્યા સામાં મળે ગાય સોહાગન ગીત સનમુખ વાળ વાગતાં શુભ શુકન એ રીત	૯
શ્રીફળ શેલડી મુખ ઘણુ આંખા ફળ શ્રીકાર રાંમ શીતા જમરૂખ મળે લાલ અતીશે ધાર	૧૦
કુર લેઈ કાંમની મળે યા મળે કુવારી બાળ મળે ચાર નીસાળીયા, અલખત અપરંપાર	૧૧
હનમત જમણા ગાડગડે સનમુખ અથ અસ્વાર શસ્ત્ર સહીત ક્ષત્રો મળે લાલ તણે નહી પાર	૧૨
ખાંહે ગ્રહો બેટડા માંથે લિલીઆર લેંસ હાકતી લામની મળે નિશ્ચે પરણે નાર	૧૩
કોરે ગડે કુવારીકા ખાંજે જવ કે જર એવા શુકને ચાલતાં નિશ્ચે મળશે નાર	૧૪
ડાખાં બોલે દેવલાં, જમણી લેરવ થાય	

એવા શુકને ચાલતાં, જીવ્યાની ઘણી આય ૧૫
 રૂપારેલ સારસ કાગડો, ધુવડ ગ્રાર અત્રવ સાર
 શીયાળ શીયાળણી, બળદનો ઠાપો બોલ મુખકાર ૧૬
 કામરી બોલે ચાલતાં શુભ શુકન એ જાણ
 નહીં ખતાવે હે પ્રિયા હોશે કાર્ય પ્રમાણ ૧૭
 એકજ બકરોને વૃષભ પાંચ લેસ ખર ધાન
 ત્રણ ગાયો જળ ચીલે એથી અતિ મુખ માન ૧૮
 સન્મુખ વત્સ ધવડાવતી વાછરડાને ગાય
 શુભ ફળ એ શુકન તણું લક્ષ્મી અતિશે પાય ૧૯
 બોલે કોયલ તરે ઠાળ પર શુભ શુકન સલાળ
 પરદેશમાં તું પરવરે દુઃખનો હોય સંહાર ૨૦
 બોલે તેતર ગમને સમે પ્રાતસમય જો હોય
 દુઃખ દોહડંગ દુરે રજે સંશય મનથી બોય ૨૧
 મુકા વૃક્ષ પર સૂર્યભણી વાયસ કરે વિલાપ
 કઠાર બોલી વાણી તો હોય ઘણો પરિતાપ ૨૨
 વામથી દક્ષિણ નહિ લલા રોજ રોગી સોનાર
 સીયાળ બોલે ચણે દિશે સાંજે અશુભ વિચાર ૨૩
 દક્ષિણ પગથી ધાન જો દક્ષિણ અંગ ખુજવાળશે
 રીઢી સીઢી મુખ ઘણું લાભ અતીશે આપશે ૨૪
 એ અંગે જો ધાન ખાજ ખુજાળે વામથી
 તો અશુભ ફળ તું માન ટાળો એ પળ મુલ નથી ૨૫
 ગમન સમે કદી ધાન જો ફેંડાવે નિજ કાન
 હોય ધારણા લાંગ તો કાર્યની કરશે હાણ ૨૬
 રાસલમહિષિ નર ચઢો લડતી મળે મંજાર
 ધાન મહિષ માણસ લડે એ સહુ અશુભ વિચાર ૨૭
 પોથી હીણ પડિત મળે વણ તાળુડી વણીક
 શસ્ત્ર રહિત ક્ષત્રી મળે ખરા લાભમાં ક્ષીણ ૨૮
 પથ્થર ઇંટ ચુનો સહી ગોરમટી ઘર જાય
 કાળી હાંડી કાષ્ટ પણ દેખે દુઃખ અપાર ૨૯
 વિધવા વધ્યા વાંઝણી રજસ્વલા હોય

એવા શુકને ચાલતાં ઘર જોશે નહિ કોય ૩૦
 માતા વિધવા શુભ કહી પર વિધવા દુઃખકાર
 રૂઢન કરે ઘર બાળકા એ પણ દુઃખ ફરિઆવ ૩૧
 આટા કુટા ધી ઘડા મુટા કેશે નાર
 વગર ટીલે વિપ્ર મંજે નિશ્ચે પહોચ્યો કાળ ૩૨
 મદ મધુ કે કોયલા મજે છાંણાં કે છાસ
 મજે ગાસ મુકુ વળી વેદ સમારે વાટ ૩૩
 કર કાઠી કુંહાડલો કર કરવત મુતાર
 ફરી નવ દેખે દેશને જો કર લોહું છુહાર ૩૪
 મશાંણુ જવ મડદુ મજે રેતાં મજે નરનાર
 યોગી જોગી રોગી મજે ત્રીદંડી દુઃખકાર ૩૫
 છીક આવે પર પારકે આડી ઉતરે મંજાર
 ચિરતા રાખી સંચરે દુઃખ ન પાંખે લગાર ૩૬
 નાદ સાપને ગાતણે ગમન સમે જો થાય
 ચા દ્રષ્ટિ પડતાં દુઃખ ઘણું પિડા અતિશે પાય ૩૭
 એક જો અને ત્રણમાં; જો શુભ શુકન નવી હોય
 તો તે દીન જાણું નહી, દુઃખે મુહુર્ત જોય ૩૮
 પ્રથમ શુભ શુકન લયો, પાછળ અશુભ જો થાય
 તો તો મુલ ને સીહારશે, અશુભ થાય પ્રકાસ ૩૯
 શીર ચંદ મુત શાંતી નહી આન્તિમાં લટકાય
 ઘણા અથ અવલોકીને, ભવિષ્ય ભાવ લખાય ૪૦

(૪૦૮) શુકન બળ વિચાર

ઉપર પ્રમાણે શુકનનું કથન નહીં જિતરવામાં રાજ્ય
 તરફથી આવી પડેલા લયમાં ગામમાં પ્રવેશ કરવામાં લ-
 કાર્થમાં જુગાર રમવામાં જોવાયેલી વસ્તુ જોવાવા જવામાં
 રોગીની દવા કરવા જવામાં અને માંદા માણસની બળર
 મુછવા જવામાં અશુભ શુકન થાય તે મુલ જાણવાને શુભ
 શુકન થાય તે અશુભ જાણવા.

જાત્રાએ જવામાં પરદેશ જવામાં તેમ કોઈ પણ શુભ કારે જવામાં શુભ શુકન શુભ ફળ આપે છે ને અશુભ શુકન અશુભ ફળ આપે છે.

પ્રથમ નિકળતાં અશુભ શુકન થાય તો પાછાવળી પાંણીનો એક શુંટડો પી આઠ સ્વાસોસ્વાસ લીધા પછી નીકળવું જો ફરીને અશુભ શુકન થાય તો પાછાવળી પાંણીના બે શુંટડા પી સોળ સ્વાસોસ્વાસ લીધા પછી નીકળવું ને જો ત્રીજી વખતે નીકળતાં અશુભ શુકન થાય તો તે વખતે જવાનું બંધ રાખી બીજા મુહૂર્તે જવું પણ તે દીવસે જવું નહીં.

(૪૦૬) કાગ (વાચસ્) શુકન વિચાર.

ગામ જતાં કાગડો બોલે તો હાંની કરે જો ખાર હાથથી સેટે બોલે તો કોઈ સાથે કલ્થો કંકાસ થાય. કાગડો આમડું લઈ ઘર ઉપર બેસે તો અશિનો ભય થાય. પશ્ચર કે લાકડું લેઈ બેસે તો ગમે તે માડું પરીણામ આવે. પાંખ ફફડાવે. આળસ મરડી બેસે તો અશુભ ફળ આપે ગામ જતાં સનમુખ ચા હાળો આવે તો અશુભ ફળ કરે આંચથી ધરતી ખભે તો લાલ થાય ધાનના ઢગલા પર બેસે તો ધન લાલ થાય વચ્ચે કે આંબડું લેઈ ઉડે તો લાલ થાય.

કાગ, ‘કાળી બાબુથી જમણું’ જાય તો હાંની થાય. ને જમણી બાબુથી હાળે જાય તો લાલ થાય કાગ સ્ત્રીનાં માથા ઉપર બેસે તો મધ્યમ, અશુભ ફળ આપે પુરૂષની પાગડી ઉપર બેસે તો કલેશ કરાવે પુરૂષના ઊગાડા માથા ઉપર બેસે તો પાગડી બંધાવે.

ધાનના ઢગલા ઉપર કાગ ચાલે તો ધાન્યથી લાલ થાય માર્ગમાં જતાં ભુમી જો આંચે ખભેતો ભાળીયે તો કોઈ પણ રીતે લાલ થાય. સુકા વૃક્ષ પર બેસી આંચ ઘસતો દેખાય તો માર્ગમાં ભય થાય. આંચમાં હુગડુ લેઈ ઘરભણી આવે કે ઘરમાં પેસે તો વચ્ચે લાલ થાય. રંગીત કે ધોળુ

સુતર ચાંચમાં લેઈ ઘરના બારણા ઉપર બેસે તો અગ્નિનો ભય થાય. ગાડા ઉપર બેસે તો કષ્ટ દેખાડે મસાંજીમાં ચાંચ ઘસતો હોય તો છત્ર લાંબ થાય.

નદી કે તળાવ ઉપર કાગડો બોલતો જણાય તો ધારેલો લાભ થાય. કાગડો ઘર સામે બેસી મધુર સ્વરે બોલે તો લાભ થાય ઘરના આંગણે ડાબો જમણો કરે તો સગા સંબંધી ઘેર આવે ઘરના આંગણે આવી આકાસ સામે બેઈ મધુર સ્વર કરે તો ૧૦ દીવસમાં કે ૧૦ માસમાં પુત્રનો લાભ થાય. ઘરના બારણા ઉપર ચઢી ડાબુ અંગ ચાંચવતી ખણે ચા અંગ ઘુળવે ચા ચાંચ હુવે ચા ચાંચથી ખોદે તો તે ઘરધણી કષ્ટમાં આવી પડે. કાગ આમન સાંમન માંડિ-માંડિ એકમેકને ખારાક ચાંચવતી ચાંચમાં આપતો ઘર આગળ દેખાય તો પરાણો ઘેર આવે અને કાગ આમન સામન શ્વર કરતા હોય તો રાજ્યમાં માન મળે. કે લક્ષ્મીનો લાભ થાય છે.

(૪૧૦) ઘુવડ શુકન વિચાર.

બાણીયો સહુ દીવસના શુકન ઘુવડના સહેજ ॥

અખર પડે જ્યાં ખરેખરી, બોલે ઊલુક એજ ॥૧॥
પુર્વ દિશામાં દીવસે ઘુવડ પહેલા પોહારે બોલે તો લાભ.

બિને કષ્ટ. ત્રીને લાભ. ને ચોથે મત્યુ ભય કરે છે.
અગ્નિખુણે પહેલા પોહારે, અગ્નિભય. બિને સુખની વાત
ત્રીને ભય ને ચોથે લાભ કરે છે.

દક્ષિણ દીશામાં પહેલા પોહારે કષ્ટ બિને ચિન્તા ત્રીને
સુખ ને ચોથે દુઃખ થાય છે.

નૈરૂત્ય ખુણે પહેલા પોહારે સંતોષ બિને કષ્ટ ત્રિને ભુમી
(જમીન)થી નુકશાન ભય ને ચોથે ઉદ્યોગની પ્રાપ્તિ
થાય છે.

પશ્ચિમ દિશામાં પહેલા પોહારે ભય બિને રાજભય ત્રીને
સુખ ને ચોથે માથે કંઈ પણ આળ આવે છે.

વાયવ્ય ખુણે પહેલા પોહારે બોલે તો રાજ તરફથી સુખ

મળે બીજે ચીંતા લય થાય ત્રીજે ગદ્ય વસ્તુ મળે ને
ચોથે સુખશાંતિ કરે છે.
ઊત્તર દીશામાં પહેલા પોહારે બાલે તો વસ્તુ લાલ થાય
બિજે લાલ ત્રીજે દુઃખ ને ચોથે લાલ થાય છે.
ધશાંન ખુણામાં પહેલા પોહારે બાલે તો લાલ બિજે મત્સ્ય-
નો લય ત્રીજે લય ને ચોથે લાલ થાય છે.

રાત્રી રાજા ધુવડે બાલે જેવા બાલ ॥
મગ્ધ થાય છે પારખું દુર્ત વચનના તોલ ॥૨૧॥
પુર્વ દિશામાં રાત્રે ધુવડ પહેલા પોહારે બાલે તો દ્રવ્ય
લાલ બિજે ચીંતા ત્રીજે અગ્નિ લય ને ચોથે
સુખ થાય છે.
અગ્નિ ખુણામાં પહેલે પોહારે બાલે તો અર્થ લાલ બિજે
સુખ પ્રાપ્તિ ત્રીજે કલેશ ને ચોથે રોગ થાય છે.
દક્ષિણ દીશામાં પહેલે પોહારે બાલે તો દુરથી કાઠ મેમાન
આવે બિજે સીનો લાલ ત્રીજે મીત્રનો લાલ ને
ચોથે રોગની વૃદ્ધિ થાય છે.
નૈરૂત્ય કોણમાં પહેલા પોહારે બાલે તો રોગની વૃદ્ધિ બીજે
રાજથી સન્માન ત્રીજે દ્રવ્યનો લાલ ને ચોથે સીનો.
લાલ મળે છે.
પશ્ચિમ દીશામાં પહેલા પોહારે બાલે તો ચીંતા બીજે
અગ્નિનો લય ત્રીજે ધનનો લાલ ને ચોથે સુખમાં
વૃદ્ધિ થાય છે.
વાયવ્ય ખુણામાં પહેલે પોહારે બાલે તો દ્રવ્ય લાલ બિજે
મીત્રનો મેળાપ ત્રીજે રાજ્ય સન્માન ને ચોથે લય
થાય છે.
ઊત્તર દીશામાં પહેલા પોહારે બાલે તો ચીંતા બિજે મત્સ્ય
લય ત્રીજે યશવાન ને ચોથે લય થાય છે.
ધશાંન ખુણામાં પહેલા પોહારે બાલે તો લય ઉપજે બીજે
લાલ થાય ત્રીજે રોગ થાય ને ચોથે લય આવી પડે છે.

આકાશ તરફ સુખ રાખી દીવસે કે રાત્રે ઘુવડ પહેલા પોહાર
જોલે તો દ્રવ્ય લાભ બિજે છોકરાંને લય ત્રીજે
સુખ ને ચોથે પોહારે જોલે તો દુઃખ થાય છે.

ઓણી રીતે ઘુવડનું દીશા કૃળ દીવસ અને રાતના પહોરનું
જેના ઘર ઉપર જોલે તે ઘરધણી માટે જાણવું તેમ
પરદેશ ગમને યા જાત્રાંચે જનારના માટે પણ તે
પ્રમાણે કૃળ જાણવું.

(૪૧૧) શિયાળ શુકન વિચાર

શુકનાવળી શિયાળની દીવસ તણી તો જાંણ ॥
પ્રગટ જોતાં પારખું કૃળ નિશ્ચય કરી માન ॥૧॥

પુર્વ દીશામાં-શિયાળ દીવસે પહેલા પહોરે જોલે તો રાજને
લય થાય. બિજે કટક (લશ્કર) આવે ત્રીજે રાજ્યથી
માન મળે ને ચોથે અગ્નિનો લય થાય છે.

અગ્નિ ખુણામાં-પહેલા પહોરે જોલે તો અગ્નિનો લય થાય
બિજે રાજનો લય. ત્રીજે રાજ્યથી માન ને ચોથે
પુત્ર લાભ થાય છે.

દક્ષિણ દીશામાં-પહેલે પહોરે જોલે તો મીત્રથી લાભ બીજે
દ્રવ્યનો લાભ ત્રીજે સગા સંબંધીથી વીરોગને ચોથે
હાની થાય છે.

નૈરૂત્ય ખુણામાં-પહેલા પોહારે જોલે તો સંતાનનો લાભ
બિજે જોલે તો રાજ્ય પ્રસાદથી લાભ ત્રીજે દ્રવ્યનો
લાભ ને ચોથે કેઇ પણ કામની હાની થાય છે.

પશ્ચિમદીશામાં-પહેલા પહોરે જોલે તો મીત્રથી વીરોધ થાય
બીજે દ્રવ્ય લાભ થાય ત્રીજે શુભ કૃળ મળે ને ચોથે
રાજનો લય થાય છે.

વાયવ્ય ખુણામાં-પહેલા પહોરે જોલે તો પુત્ર લાભ થાય

બીજે દ્રવ્યની હાંની થાય. ત્રીજે પશુ દ્રવ્યની હાંની થાય ને ચોથે સુખ ને સંતોષ મળે છે.

ઊત્તર દીશામાં-પહેલા પહોરે બોલે તો ઘણા લાભ બીજે સ્ત્રીનો લાભ ત્રીજે શત્રુનો નાશ ને ચોથે મીત્રાચી લાભ થાય છે.

ધશાન ખુણામાં-પહેલા પહોરે બોલે તો સ્ત્રી લાભ બીજે અર્થ લાભ ત્રીજે ચોર ભય ને ચોથે મીત્રનો મેળાપ થાય છે.

સુણીચે શુકન શીયાળના રાત્રે બોલે બોલ, ॥
પ્રગટ તેનું પારખું ટુંક વચન ના તોલ. ॥ ૧ ॥

પુર્વ દીશામાં-રાત્રે શીયાળ પહેલે પહોરે બોલે તો લાભ બીજે રોગ ત્રીજે કલેશ ને ચોથે શત્રુ ભય થાય છે.

અગ્નિ ખુણામાં-પહેલે પહોરે બોલે તો અગ્નિ ભય બિજે દ્રવ્ય લાભ ત્રીજે રાજ્ય લાભ ને ચોથે પુત્ર લાભ થાય છે.

દક્ષિણ દીશામાં-પહેલે પહોરે શુભ ફળ બિજે સ્ત્રી સમાગમ ત્રીજે ભય ને ચોથે રોગ થાય છે.

નૈરૂત્ય ખુણામાં-પહેલે પહોરે બોલે તો કલેશ બીજે લાભ ત્રીજે દ્રવ્ય લાભ ને ચોથે રાજ્યી લાભ થાય છે.

પશ્ચિમ દીશામાં-પહેલે પહોરે બોલે તો સુખ બીજે ચોર ભય ત્રીજે લાભ ને ચોથે કલ્યાણકારી થાય છે.

વાયવ્ય ખુણામાં-પહેલે પહોરે બોલે તો ચોર ભય બીજે દ્રવ્ય પ્રાપ્તિ ત્રીજે રોગ ને ચોથે પુત્ર મરણ થાય છે.

ઊત્તર દીશામાં-પહેલે પહોરે બોલે તો ઉલ્કાપાત બીજે સ્ત્રીહત્યા ત્રીજે અન્ધપ્રાપ્તિ ને ચોથે સગા સગધીમાં વિલેગ થાય છે.

ઈશાન ખુણામાં-પહેલે પહોરે બોલે તો માશીનું મરણ બોળે અગ્નિનો લાય ત્રીજે રાજમાં મરણ ને ચોથે પશુનો નાશ થાય છે.

ઐશ્વરી રીતે શીયાળનું દીશાકુળ દીવસ અને રાત્રીના પહોરનું પરદેશ ગમને યા જાત્રાએ જનાર માટે તેમ ગામની પાકરે બોલે તો ગામ ધણી માટે ને ઘરની આબુ બાબુમાં બોલે તો ઘર ધણી માટે જાણવું.

શીયાળાની રતુનિ ઠંડીમાં શીયાળ ઘણાખરા ઠંકાંણે બોલે છે. પણ તે ફરેક સાથે જેમ રોતાં હોય. તે પ્રમાણે બોલતાં હોય છે તેનું ફળ કંઈ પણ જાણવું નહીં. કારણ કે તે તેમનો જાતીસ્વભાવ છે પણ તે શીયાળોમાં એક ફાવડી નામનું શીયાળ સુખ્ય ટોળાનું નાયક હોય છે ને તે માત્ર એકલું ફાફા કરતું બોલે છે તેનું ફળ ઉપર પ્રમાણે મળે છે. તેવો અડપોહરા તાબે મોહિનપુરના રહીશ શા. હંકમચંદ દેવચંદ શુકનશાસ્ત્રીનો મત છે અને હમો પણ એ મતને માન્ય રાખીએ છીએ.

(૪૧૨) ગરોળી (સાવકી) શુકન વિચાર.

ઘોળી ગરોળી માંથા ઉપર પડે તો છત્ર ધરાવે યા રાજ્ય તરફથી યા શ્રીમાંનો તરફથી શુભ ફળ અપાવે કાળી ગરોળી માંથા ઉપર પડે તો કોઈ પણ પ્રકારની આપદયા આવી પડે કાળી કે ઘોળી ગરોળી કપાળ ઉપર પડે તો ધનનો લાભ થાય આંખ ઉપર પડે તો પોતાનો ધણી કે સોબતી કે પોતાનો પોષક કે વડીલનો નાસ થાય કે દુઃખી થાય. ઉપલા હોઠ ઉપર પડે તો ધનનો નાસ થાય. નીચેના હોઠ ઉપર પડે તો હાથ બંધન થાય. નાક ઉપર પડે તો રાજ તરફથી દુઃખ થાય જમણા કાંન ઉપર પડે તો ધનની હાની થાય ડાબે કાંને પડે તો ધનની પ્રાપ્તિ થાય કેઠ ઉપર પડે તો કંઈ

પણ જાતનું નુકશાન થાય જમણા હાથ ઉપર પડે તો કલેશ કે વઢવાડ થાય ઠાળા હાથ ઉપર પડે તો બંધન કરાવે ગળા ઉપર પડે તો બાળકનો નાસ થાય ચા ફુખી થાય ચેટ ઉપર પડે તો પુત્ર તરફથી દુઃખ થાય જમણી કેડ ઉપર પડે તો શત્રુ તરફથી પીડા તથા કલેશ થાય પુઠ ઉપર પડે તો રોગ થાય કુખ ઉપર પડે તો વીધનો નાસ થાય જોળામાં પડે તો પુત્રની આશા પુરી થાય, બરડા ઉપર પડે તો રાજ તરફથી માન મળે જમણા પગની શુટી ઉપર પડે તો પોતાના વડીલોને માથે દુઃખ આવે ઠાળા પગની શુટી ઉપર પડે તો સાસુ મરે કે માંદી પડે પગના તળીઆ ઉપર પડે તો દુર સુસાફરી કરવાનું થાય. સાધારણ રીતે ઘોળી ગરોળી સારી ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે પુરેપુરું ફળ આપવા વાળી છે ને કાળી ગરોળી અનિષ્ટ સમજવી.

જમતાં જમતાં ઘાંળી ગરોળી ભાંણામાં પડે તો તે માણસ ઘણા સુખને લોગવનારો થાય ને તેનું દારીદ્ર દુર થાય ને ઘણા ધનધાન્યનો લોળી બને.

(૪૧૩) કેટલીક ઉપચોળી બાબતો.

૧ ઘરના હરવાબ કે બારણા પર ખડારથી જડેલી થોડાની નાળ ટાંગેલી હશે તો ભૂત ત્રેતની બીક રહેતી નથી.

૨ જવના ફાંણા ખીસ્સામાં રાખવાથી કે લીલા ઘાસનાં તણખલાં માથે સુકી જવાથી ચૂડેલની બીક રહેતી નથી તેમ તે નજરે પણ પડતી નથી.

૩ બીજનો ચંદ્રમા ખુદી આંજે જમણી તરફથી જોવો અને તરતજ ખીસ્સામાંથી રૂપાનાંણુ કાઢી તેનાં દર્શન કરવાં એ નાણાંની છુટ રખાવનાર છે.

૪ શુકલપક્ષમાં વાળ કપાવવા કે નખ કપાવવા એ અપશુકન છે. એક પક્ષમાં બે વખત હળ્લમત કરાવવી તે અસુલ ફળ આપનાર છે.

૫ ખરતો તારો નજરે પડે તે વખતે ધારેલી ઇચ્છા પૂર્ણ કરવા મનમાં ઇચ્છવામાં આવે તો તે પૂર્ણ થાય છે.

૬ લાલ કરોળીયો કપડાં પર થઇ જા આવ કરતો જણાય તો નાણાંનો લાલ થવાનો સંભવ છે. કરોળીઆને મારવો એ અશુભ કર્તા છે.

૭ રસ્તે ચાલતાં માથા પર થઇને ગરૂઠ પસાર થાય તો ફતેહની નિશાની માનવી.

૮ ઘરની બારીના ખુણામાં ચકલી માળો ખાંધે તો તે શુભ ફળને આપે છે. ઘરમાં ચકલીની થતી આવ જા લાભકારક છે. જેમ વધારે ચકલીયો આવે તેમ વધુ લાભ છે. ચકલાંનો માળો લાગવાથી ખારમાસ દુઃખ લોગવડું પડે છે.

૯ ચકલીઓ આવતી એકદમ બંધ થાય તો તે અપ-શુકન જાણવા.

૧૦ માંદા માણસની બારી પર કયુતર આવીને બેસે તો તે માણસ સાચુ થવાની નિશાની છે.

૧૧ સ્ટીમરપર કે ઠરીયાપર લગ્ન કરવાં એ અશુભ છે.

૧૨ નવા વર્ષને દિવસે કામ કરવાથી આખું વર્ષ ધંધો ચાલે છે.

૧૩ પરણીને દેવળમાં પગે લાગવા જતાં દેવળમાં વરરાજ અથવા કન્યામાંથી જે ખેલાં પગે પડે તે ખેલાં મરણ પામે છે અને પછી પગે લાગે તે પછી મરણ પામે છે બંને સાથે પગે પડે તો તેજ રાતે બેમાંથી પહેલું ઉધશે તે પહેલું મરશે એમ જાણવું.

૧૪ ઉંદરનું ટોણું દીવસે હર વખત ઘરમાં આવતું જતું જણાય તો કોઈના માંદા થવાની કે મરણની નિશાની જાણવી. માંદા માણસના બીછાનાપર ઉંદર ચઢીને ચાંચી કરે તો તે માણસનું મરણ નજીક છે એમ જાણવું.

૧૫ માંદા માણસના ખારણાં આગળ મધરાતે કુતરે ભસે તો તેનું મરણ થશે એમ જાણવું.

૧૬ જો કોઈ બીલાડીને જાણતા કે અજાણતાં મારી નાખે તો તે પછીના સાત વરસ સુધી તે માણસ દુખ ભોગવે છે. ઘરમાં બિલાડી મરી જાય તો તે પણ અશુભ છે.

૧૭ અજાણ્યો કુતરો પાછળ પાછળ ચાલ્યો આવે તો સારા શુકન જાણવા.

૧૮ કોણ નજરે પડે તો સારી નિશાની જાણવી. પણ જો કોણ પુરૂષનાં કપડાં કાતરે તો અપશુકન છે.

૧૯ ઘોડો શાંતપણે ચાલ્યો જતો હોય અને તે એકાદ ઘર આગળ જતાં ખોળાવે તો તે ઘરમાં કોઈ માંદુ થશે એમ માનવું.

૨૦ કોઈનો સંદેશો લઈ જતાં રસ્તામાં સસલું ફરી વળે તો અપશુકન જાણવા.

૨૧ જો કોઈ મહેલામાં કે ધોરી રસ્તાપર સસલું ખડે બાકળુ ઘોડાની માફક દોડતું જણાય તો ત્યાં આગ થવાની નિશાની જાણવી.

૨૨ જમણા હાથની હથેળીમાં ચેળ આવે તો કોઈ તરફથી ભેટ મળવાની વકી છે એમ સમજવું.

૨૩ ચુલામાંથી ઉઠતી બળતી ચીલુગારી જો ગોળ હોય તો સોનાનાંજી મળવાનો સંભવ જાણવો પણ લંબગોળ હોય તો કોઈનું મોત કે મંદવાડ થવાનો સંભવ જાણવો.

૨૪ મ્હાના કપમાં થયેલ પરપોટો અમચા વડે ખી જવાથી લાભ થવાનો સંભવ છે.

૨૫ કાઠું પડેલો કે મરડાઈ ગયેલો તાંબાનો શિકકો હાથમાં આવે તો તે શુભ શુકન ગણાય છે.

૨૬ પથારીમાંથી ઉઠતી વખતે જમણા પાસા તરફ ઉઠવું તે સુભ શુકન છે.

૨૭ હીવાની મદદથી તકતામાં જોડું કે તેણ તલવાર પાણી કે પેશાબમાં જોડું તે આયુષ્યનો ઘટાડો કરે છે.

૨૮ નવા ઘરમાં પાછલા દરવાજાથી પ્રવેશ કરવો કે પરદેશગમને કે જાત્રાએ જતાં પાછલા દરવાજાથી પ્રયાણ કરવું તે અપશુકન છે.

૨૯ જમતાં જમતાં કોળીયો મ્હોંમાં ન જતાં ખૂદાર નીકળી જાય તો તે કોઈ ભયંકર માંદગીમાં પડશે.

૩૦ રાત્રે પુલે (કચરો) વાળવો એ અપશુકન છે. કદાપી વાળવો હોય તો ગત્રે ખૂદાર ફેંકી દેવો નહીં તેમજ ઘરનો કોઈ માણસ ખૂદાર મુસાફરીએ નીકળ્યા પછી તુરત ઘરમાંથી કચરો કઢાડવો એ પણ અપશુકન છે.

૩૧ સ્ત્રીઓએ મ્હોડેથી સીસોટી વગાડવી ચાલતાં પળેથી ધુળ ઉડારવી આંખનો ઇસારો મારવો ગારણમાં લાંબા પગ કરીને ખેસવું એ અપશુકન ભરેલું છે.

૩૨ રસ્તે ચાલતાં ટાંકણી પડેલી જણાય તો ઉપાડી લેવી જો ન ઉપાડી તો અપશુકન જાણવા.

૩૩ મુસાફરી કરવા માટે જતાં ઘરમાંથી નીકળતી વખતે જમણા પગ પ્રથમ બહાર કાઢવો. ડાબો કાઢવાથી મુસાફરીમાં વિઘ્ન આવે છે.

૩૪ ઘરમાંથી ખૂદાર નીકળતાં જો મુડકું જોવામા આવે તો તે અપશુકન જાણવા આવો પ્રસંગ બને તો પાંદડી કે ટોપી ઉતારી આટ્યા જવાથી વાંધો નહોતો નથી.

૩૫ મોઝા, પાટલુન કે ઘાઘરો પહેરતા પ્રથમ જમણો પગ ઘાલવો ને પછી ડાબો પગ ઘાલવો જો ડાબા પગથી પ્રથમ પહેરવામાં આવે તો અપશુકનની નિશાની છે.

૩૬ મીઠું ભરેલું વાસણ એકાએક ઉંધુ વળી જાય અને મીઠું નીચે ઢળી જાય તો અપશુકનની નિશાની છે. તેમ જાય તો અપટ્ટી મીઠું લઈ ખભા ઉપર મુકવું.

૩૭ લક્ષ્મી ખેરામણીમાં ખેરાવેલી વીંટી ઓચિંતી ભાગી જાય તો તે મરણની અગમચેતી સૂચવનાર છે.

૩૮ કોઈ પક્ષી ઉઘાડી બારીમાં થઈ ઉડતું ઉડતું ઘરમાં આવે અને પછી તેજ માર્ગે ખૂદાર ઉડી જાય તો તે ઘરમાંનું માણસ માહુ થશે કે મરશે એમ જાણવું.

૩૯ પાળેલો કુતરો ચોકાતુર થઈ રહવા જેવો અવાજ કહાડે તો અપશુકન જાણવા.

૪૦ માંઠા માણસને કારણ વગર ધબકારા જેવો અવાજ સંભળાય તો તેનો કાળ નજીક આવ્યો છે એમ માનવું.

પ્રકરણ ૩૦ મું.

(૪૧૪) સ્વપ્ન રૂળ નિર્માત

અનુભુતઃ સ્મૃતઃ દૃષ્ટઃ પ્રકૃતેશ્ચવિકારજઃ ।

સ્વ ભાવતઃ સંબંધંત ઋતામનનિ સંભવઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ—અનુભુત, સ્વપ્ન એટલે અનુભવમા આવેલી વસ્તુઓનું શ્રુત એટલે સાંભળેલી વાતોનું દૃષ્ટ એટલે નજરે જોયેલી વસ્તુનું પ્રકૃતિવિકાર એટલે જેના શરીરમાં વાત પિત્ત ને કફ એ ત્રણ દોષોમાં જે દોષ વધારે જે હીવશે હોય તે હીવસનું આવેલું સ્વભાવથી આવેલું અને છડું મનની ચિંતા કે પ્રીતરથી આવેલું સ્વપ્ન નિષ્ફળ જાણવું પણ આ છ કારણો શીવાય આવેલું સ્વપ્ન સુભાસુભ રૂળ આપનાર થાય છે.

વિશેષ—રાત્રીના પહેલા પોહોરમાં આવેલ સ્વપ્ન બાર માસમા બિજા પોહોરમાં આવેલ છ માસમાં ત્રીજા પોહોરમાં આવેલ ત્રણ માસમાં અને ચોથા પોહોરમાં આવેલ એક માસમાં જે ઘડી રાત્રી બાકી રહેતાં આવેલ દસ હીવસમાં અને સૂર્યોદય થતાં આવેલ સ્વપ્ન બહુ થોડા ટાઇમમાં સુભાસુભ રૂળનો અનુભવ કરાવે છે હીવસમાં નિર્દાષીન થવાથી આવેલું સ્વપ્ન કંઈ પણ રૂળ સાફ ચા નરજી આપતું નથી સમસ્ત. (આખો) રાત્રી પર્યંત એક પછી

એક સ્વપ્ન આવે તો તેને માલા યોગ સ્વપ્ન કહેવાય છે તે માલાયોગ સ્વપ્ન તથા સારીરીક આધિ વ્યાધિ ને ઊપાધિથી અને મલ મુત્રાદિની હાજતથી ઉત્પન્ન થયેલાં સ્વપ્ન બધાં નિર્રથક ને નિષ્ફળ સમજવાં.

સુલ સ્વપ્ન આવ્યા પછી સુષુ નહીં પણ જાગૃત થઈ પોતપોતાના ઈષ્ટ દેવનું સમર્થ કરવું અને જો અસુલ સ્વપ્ન. આવ્યું હોય તો જાગૃત ન થતાં નિદ્રાધિન થવું ને કોઈને કહેવું નહીં. સુલ સ્વપ્ન કોઈ વિદ્વાન આગળ કહેવું કે ગાયના કાનમાં કે પોતાના ઈષ્ટદેવ આગળ કહી સુલ કૃણની માગણી કરવી એમ શાસ્ત્રોત્તુ કરમાન છે.

(૪૧૫) સુલ સ્વપ્ન કૃણ.

અલંકૃતાનઃ દ્રવ્યાણા વાણવારણ્યોસ્તથા;।

વૃષભસ્ય ચ શુકલસ્ય કર્ત્તે પ્રાપ્તુયાદ્યશઃ ॥ ૨ ॥

અર્થ—જેને સ્વપ્નમાં શણગારેલો હાથી ઘોડા અથવા બીજી કોઈ ચીજ શણગારેલી નજરે પડે તો તે સુલ છે અને તેથી કાયદો થાય છે સફેદ રંગનો બળદ જોવામાં આવે તો તે ઘણું શ્રેષ્ઠ મનાય છે અને તેથી યજ્ઞ-કીર્તિનો ફેલાવો થાય છે.

વિશેષ—સ્વપ્નમાં જેને કેસરીસિંહ. વ્યાધ્ર, હાથી થા ઘોડા જોડેલા રથ પર આરૂઢ થઈ મુસાફરી કરતો જણાય તો તેને થોડા દીવસમાં સલતન (રાજસ્તા) પ્રાપ્ત થાય અને બીજા લાલો પણ મળે જો ઘોડા પર સ્વાર થઈ સફર કરતો જણાય, તો તેને ધારેલી ધારણા થોડા દીવસમાં સફળ થાય જેને સ્વપ્નમાં મોતીયાંનો ભરેલો થાળ છત્ર આમર ધ્વજ પતાકા આરીસો વિષ્ણુ કે પાકેલું કૃણ દેખેતો હરેક વાર્તા લાભ મળે તેમ ઈજ્જત આખરૂ વધે જો સ્વપ્નમાં પોતાના ઘેર જલસા ઉત્સવ નાચરંગ થતો દેખે તો લાભનિ

પ્રાપ્તિ થાય પણ પોતે નાચ કરતો ગાયન ગાતો જણાયતો સાફ નહીં સ્વપ્નમાં સફેત રગની વસ્તુ જોવી સુલ છે પણ કપાસ અને મીઠું સ્વપ્નમાં જોયેલું સાફ નહીં. સ્વપ્નમાં માટીના બનાવેલા હાથી પર બેસો સસુદ્રમાં પ્રવેશ કરે અને ડુબે નહીં તો થોડા દિવસમાં રાજસ્તાનિ જહાગીરી પ્રાપ્ત કરે જો વણાંજી ઉપર ચડી સસુદ્રની સફર કરતો સ્વપ્નમાં દેખે તો ધનનિ પ્રાપ્તિ થાય ને માંદો માંજુસ જો સ્વપ્ન કે ચંદ્ર સૂર્ય દેખે તો થોડા દિવસમાં તેનો મંદ-વાડ દુર થાય.

સ્વપ્નમાં આકાશગમન બિડતા હોવાનો દેખાવ દેખાય તો ધંધામાં લાભ થાય પરજીલા માણસને સુલામાં દેવતાનો દેખાવ દેખાય તો તેને ફરી પરજીવાની નીશાનિ છે લીખારી જેવા ચીથરે હાલતમાં થયેલાનો દેખાવ દેખાય તો ધનવાન થવાની નીસાની છે તેમ કમળના ફુલનો દેખાવ દેખાય તો લગ્નથી સુખ અને સાફ ગાળક પેદા થવાની નિશાની છે બીજો માણસ તમારા સાથે કપટ કરવાનો દેખાવ દેખાય તો તે માણસ તમારા લાભનો છે અને કાગડો કોકો કરવાનો દેખાવ દેખાય તો તમને મિત્રો ઘણા મળશે.

સ્વપ્નમાં કાચબો જોવો, પોતાને કંજીસ થયેલો જોવો, કેદ લોગવતો જોવો, કુચીઓનો જીમખો લઈ ચાલવું, ફાટેલા ભેડા પહેરવા' પુરશીપર બેસવું, પોતાના માથા ઉપર ગરૂડ બેસવો, ગધેડું જોવું, શુલાખનું ફુલ જોવું, ગરીબાઈ જોવી શુસ્સે થવું, ગેર હાજરી દીલગીરી, ઘર ખાલી કરવું, દીલોતરી ઉપર ચાલવું, ચંદ્ર દર્શન થવાં, ઘોડો જોવો, ચકલી જોવી, જવનો લોટ આપવો, ચોપાનીયું વાંચવું, બહેર ખખર જોવી, થાકેલા જોવા, ડુકરનું માંસ જોવું, જંગલમાં ઝાડ ઝાંખરાં જોવાં, ટેલીફોનનો સંદેશો. ઝાડપાન જોવાં. હુદૈવ થયેલું જોવું તારનો સંદેશો મળતો જોવો. નહીં જોવી સ્ત્રીના તાબેદાર થતા જોવું હુધ જોવું, દવ બળતો જોવો,

હીવાના પહ્લુ થવું, બગીચો જોવો, નિશાળ જોવી. પીસ્તોલ કુટવાનો દેખાવ, પાણીના ઝરા આગળ ઉભા રહેવું, સ્મ-શાનમાં જવું, પોસ્ટ મેન જોવો, પુસ્તક વાંચવાનો દેખાવ જોવો, પિયાનો વગાડતો જોવો છબીઓ જોવી, ફીરેસ્તાઓ જોવા, નહા બળદો જોવા, મજબુત ખાંધો થતો જોવો, બિલાડી જોવી, બારણું ઉઘડી જતું જોવું, ગરીબને ભિક્ષા આપતાં જોવી, વિયોગી ધણીને જોવો, ભરેલો કાથળો જોવો. છોટમાં ભેસી પ્રવાશ કરવો, લાત જોવો મડદું જોવું, મધ-માખ જોવી, મોતી જોવાં, મોગરાનું ફુલ ચુટવું, રડવાનો દેખાવ જોવો, મીઠુબત્તી જોવી, બચ્ચર ભરેલું જોવું, મરઘી જોવી, મહેલ જોવો, મખમલ જોવી, સ્ત્રીએ પોતાને શીવતાં જોવું, વરસાદની કળાંન જોવી, વરસાદ વરસતો જોવો, વસીયતનામું કરતા જોવું, વટાણા જોવા, રાણીને જોવી. રહેલે કીકીટ શુભ થવી, રંગ કે ચિત્રકામ થતો દેખાવ જોવો, દાણાની ભરેલી વખાર જોવી, હંસ જોવો, સ્ત્રીપર પહોરવા, પોતાને ઢરીયામાં કે નદીમાં નહાતો જોવો ઘરડી સ્ત્રીજોવી, કોઈ હ-રીફને જોવો, સ્ત્રીએ હીસાબના કાગળો જોવા સ્વપ્નમાં બીજાના હીરાઓ જોવા, સોનું જોવું, સ્વપ્નમાં સોયનો ઉપયોગ કરતાં જોવું, સ્વર્ગમાં ફરતા જોવું પ્રકાશિત સૂર્ય, જોવો સૂર્યાદ્ય થતો જોવો, સુતર, શણ અને ઉર્ન જોવું, સાપને મારી નાંખવો. એ સહુ શુભ ફળ આપનાર શુભ સ્વપ્નો છે.

(૪૧૬) અશુભ સ્વપ્ન ફળ.

પોતાને સુસ્તપ કે ઉઘમાં પડેલો દેખાય તો તે ભયની ચેતવણી આપનાર છે. સ્વપ્નમાં તકતામાં મોંદું જોવાનો દેખાવ જણાય તો ચાદાસ્ત કમી થાય. સ્વપ્નમાં દાણખાનું કુટતું જોવામાં આવે તો તે ઓળખીતા સાથે ટટો કરાવનાર નિશાની છે. સ્વપ્નમાં કોઈ ઘર બળતું જોવામાં આવે તો નજીકનું સથું મરવાની નિશાની છે. સ્વપ્નમાં ભૂખે મરતાં

કુતરાં જણાય તો તમને મ્હોટા માણસની લલામણની જરૂર પડશે. સ્વપ્નમાં કુંગરી ખાતા જણાવતો. જેની લલામણની જરૂર હશે તેની સાથે ઝઘડો થશે. સ્વપ્નમાં કાનમાં ઢરઢ થતું જણાય તો—પોતાના ઉપર જોટો આરોપ આવવાની તૈયારી છે સ્વપ્નમાં સારાં સારાં વસ્ત્ર અને ઘરેણાં મહેરેલાં જણાય તો જાણવું કે તે નિર્ધનીઆની નિશાની છે. કરોળીઓ દેખાય તો ધારેલા કામમાં નિષ્ફળતા જણાવનાર છે. કથુતર જણાય તો—ઝોળખાણવાળું જાળક માફ પડશે પણ સાબુ થઈ કિર્તીવંત થવાની નિશાની છે. પોતે કસરત કરતો દેખાય તો ના પસંદગીના કામોમાંથી તેને પસાર થવું પડશે. કંકાસ થતો જોવામાં આવે તો તે માફું પરીણામ સૂચવનાર છે. કોથળીમાંથી નાણાં કહાડવાં, કેદમાં જવું, હર્ષમા આવી જવું. જેલાડુ સ્ત્રીને જોવી, સ્વપ્નમાં જમવું, ગાયન ગાવું, ગાડીમાંથી પરડું નીકળી જવું. ગામડામાં રહેઠાણ કરવું, નાક દહડવું, ધુવડ જોવો ઘંટ વાગતો સંભળાવો. ઘડીઆળ જોવી, ચાંદી જોવી, ચેટાં જોવાં, કોર્ટની જ્યુરી જોવી, છરી જોવી, ચટકો લાગવો, ડંખ વાગવો, ચેક જોવો, ચાહ પીવો, સ્વપ્નમાં ભટકવું, ચોપાનીયું લખતાં દેખાવું, ચુંબન કરવું, કોઠર ખાઈને પડવું, હુકકર જોવું, ખંધ કરેલું ટેબલ જોવું, ટપાલ ઓફીસ જોવી, તપેલીમા પાણી ઉકળતું જોવું, નાટકશાળા જોવી, દવા પીવી, તેલ જોવું, દોરડું જોવું, નાણું જોવું, લાંબા નાકવાળું મનુષ્ય જોવું, ધન દોલત જોવી, નાચ જોવો, દીવો ખંધ થતો જોવો દાંત પડતા જોવા ડખ મારતો સર્પ જોવો ખરણી જોવી, કપડાં ખદલવાં, ન્યાયાધીશ જોવો, ગળામાં હાર પહેરેલો જોવો નારંગી કે નારંગીકુલ જોવું, પક્ષીઓને ઘરમાં દાખલ થતાં જોવાં, પવનના ઝપાટા લાગવા, પાંજરામાં પુરાયેલું પક્ષી જોવું, પતંગ ચડાવતા જોવા પટેટા રોપવા, તરસ લાગવી, પાણીમાં ડુબવું, પોતાના પર કોઈને પથ્થર ફેંકતો જોવો, કુવારો જોવો, કુલનો તોરો જોવો પુડીંગ

ખાતો જોવો, ઘરક ઉપર ચાલતા જોવું, બક્ષીસ આપવી, પાતળા બળદો જોવા, માથાના વાળ ખરી પડતા જોવા, બેઠાં જોવાં, યુરખો ઓઢેલા માણસને જોવો, બેઠેલી ચોપડી ભોંયપર પડેલી જોવી. ભૂખ્યા થવાનો દેખાવજોવો લાલો જોવો, ખાલી કોથળો જોવો, બેઠે નોટ ખોવાવી, બંદુકનો અવાજ સાંભળવો, રાત પડતી જોવી. રહેવાનું મકાન શોધવા નીકળવું, મીઠાણાનીમાં શામેલ થવું. માથું ડુંખવું, વીજળી પડતી જોવી, વેલો જમીન ઉપર પથરાયેલો જોવો, વાંકરો જોવો, વિધવા સ્ત્રી જોવી; લગ્નના સાટાની વીંટી ભેટ મળેલી જોવી. લોકનાં ટોળાં જોવાં, લગ્ન મિજલસમાં હાજર રહેવું. સ્વપ્નમાં બીજા કોઈના હાથ ધોવા, પોતાના હીરાઓ જોવા, સોનાની ખાણ જોવી. સસલું જોવું, દરિયાનો દેખાવજોવો, એ અમુલ્ય સ્વપ્નો છે.

મુખમાંથી કંઈ પડતો જોવો કચરો કહાડવાનો દેખાવ જોવો કોઈ સ્ત્રીપર કાટ ચડેલો જોવો કાંનમાં વાત કરવાનો દેખાવ જોવો અને ઘણી મેનતનુ કામ કરવાનો દેખાવ જોવો એ સહુ અમુલ્ય ફળ આપનાર અમુલ્ય સ્વપ્નો છે.

સ્વપ્નમાં પોતાના ઉપર વિજળી પડેલી દેખે તો થોડા દિવસહાં કેદ મળે જેના થોડા રથ ગાડી આસન કે વસ્ત્ર ચોર લેધ જતો સ્વપ્નમાં દેખે તો તે થોડા દિવસમાં ઇજત આપકથી માનસંગ થાય.

(૪૧૭) કુવાંકે પ્રશ્નકું નિમીત્ત.

કુવાંકે.

૧ લાલ અલાલના પ્રશ્નમાં	કુવાંકે ૪૨
૨ જીવન મરણના	”	” ૪૦
૩ સુખ દુઃખના	”	” ૩૫
૪ ગમના ગમનના	”	” ૩૪
૫ જય પરાજયના	”	” ૩૫

૬ વૃષ્ટિના	”	”	૩૨
૭ ચાત્રાના	”	”	૩૫
૮ ગર્ભવતી સીના				”	૩૨

જે જાતનો પ્રશ્ન હોય તે જાતના મુવાંક ગણવા. એ પ્રમાણે મુવાંક કદા પછી હવે સ્વર વ્યંજન મુવાંક નીચે પ્રમાણે જાણવા.

અ ના મુવાંક ૨૪, આ ના ૨૧, ઇ ના ૧૨, ૠ ના. ૧૬, ઊ ૨૫, ઝ ૨૨, ઞ ૧૬, ષ ૨૬, ઝો ૧૬, ઝો ૨૫, જ ૧૦, ઝ ૨૨.

ઘ ના ૨૧, ઙ ના ૩૧, ગ ૧૦, ગ ૧૬, ઙ ૨૧, ઘ ૨૭, છ ૧૬, જ ૩૪, જ ૨૫, જ ૨૬, ટ ૨૧, ઠ ૩૫, ઢ ૧૩, ઢ ૧૪, ણ ૧૭, ત ૨૭ થ ૧૩, દ ૨૬, ઘ ૧૮, ન ૧૮, પ ૨૮, ફ ૨૭, વ ૨૧, મ ૨૬, મ ૧૬, ય ૪૨, ર ૧૧, લ ૬, વ ૭, શ ૨૫, ષ ૧૧, સ ૨૫, હ ૧૨, જ ૫,

આ પ્રમાણે અક્ષરની સામેના આંકડા તે અક્ષરનો મુવાંક જાણવો.

પ્રશ્ન જોવાની ઇચ્છા ધરાવનારે જો પ્રજ્ઞાતનો વખત હોય તો બાળકની પાસે કોઈ પણ બાહ્ય નામ દેવડાવવું, બપોરનો હોય તો જીવાન માણસ પાસે કોઈ પુખ્ત નામ દેવડાવવું અને સાંજનો વખત હોય તો વૃદ્ધ માણસ પાસે કોઈ કુળનું નામ દેવડાવવું. ત્યાર પછી જે જે અક્ષર બાંક, પુખ્ત અને કુળમાં જે વેળાએ નામ દેવડાવ્યું હોય તેના દરેક અક્ષરના મુવાંક લઈ તેનો સરવાળો કરવો. પછી જે જાતનો પ્રશ્ન હોય તે જાતના મુવાંક પણ તેમાં ઉમેરવા ને પછી જે આવે તેને નીચે પ્રમાણે લાગવા.

૧ લો લાલાલાલનો પ્રશ્ન હોય તો આવેલી રકમને ત્રણે લાગવી જો શેષમાં એક વધે તો લાલ, બે વધે તો થોડો લાલ અને શુન્ય પડે તો હાનિ ધારવી.

૨ જો જીવન મરણનો પ્રશ્ન હોય તો આવેલી રકમને ત્રણે ભાગવી. એક વધે તો જીવે, જે વધે તો કષ્ટ પામે અને શૂન્ય આવે તો મરણ થાય.

૩ જો સુખ દુઃખનો પ્રશ્ન હોય તો આવેલી રકમને જે વડે ભાગવી. એક વધે તો સુખ અને શૂન્યે દુઃખ જાણવું.

૪ જો ગમનાગમનનો પ્રશ્ન હોય તો આવેલી રકમને ત્રણે ભાગવી. એક વધે તો આવે, જે વધે તો આગળ વધે અને શૂન્ય વધે તો પરદેશમાં જ રહે.

૫ જો જય પરાજયનો પ્રશ્ન હોય તો ત્રણે ભાગ દેવો, એક વધે તો જય, જે વધે તો સંધિ અને શૂન્ય વધે તો પરાજય.

૬ જો વૃદ્ધિ પ્રશ્ન હોય તો ત્રણે ભાગ દેવો. એક વધે તો પુણ્ય વૃદ્ધિ થાય જે વધે તો અદ્વૈત વૃદ્ધિ થાય અને શૂન્યે અનાવૃદ્ધિ જાણવી.

૭ જો યાત્રાનો પ્રશ્ન હોય તો ત્રણે ભાગ દેવો. એક વધે તો ભલી રીતે યાત્રા થાય, જે વધે તો મધ્યમ યાત્રા થાય, અને શૂન્યે માર્ગમાં જ દેહ પડે.

૮ ગર્ભવતીનો પ્રશ્ન હોય તો ત્રણે ભાગ દેવો. એક વધે તો છોકરો થાય, જે વધે તો છોકરી થાય અને શૂન્યે ગર્ભવતીનું મરણ થાય કે ગર્ભપાત થાય.

સમજવાના માટે ઠાપલો આપું કે—ગર્ભવતી બાઈને શું આવશે ? એવા પ્રશ્ન સવારમાં જ જોવા હોય તો બાળક પાસે આડનું નામ દેવડાવવું, બાળકે આડનું નામ લીધું કે—આંબા.

હવે જુવો મુવાંક આ, ૨૧

મુવાંક બ. ૨૧

૪૨

ગર્ભવતી પ્રશ્ન મુવાંક.....૩૨

ગર્ભવતી પ્રશ્ન છે માટે ત્રણે ભાગો } ૩) ૭૪ (૨૪

૭૨

૨

જે વધ્યા માટે પુત્રી-છોકરી આવશે. આ પ્રમાણે પ્રશ્ન ભરે પણ જોવાય છે.

(૪૧૮) આંક શુકનાવળી રૂળ નિર્મીત.

૧૦	૨૦	૩૦	૪૦	૫૦
૧	૨	૩	૪	૫

ખુલાસો

જ્યારે કોઈ માણસને અસુક પ્રશ્નનો ખુલાસો જાણવાની ઇચ્છા થાય ત્યારે એક સોપારી લઈ પોતાના ઈષ્ટદેવનું એકાગ્ર ચિત્તે સ્મરણ કરાવી પ્રશ્નનું પરિણામ ચિંતવન કરાવી પ્રથમના પાંચ ખાનામાંથી ગમે તે એક ખાનામાં સોપારી સુકાવવી ત્યાર બાદ તેજ પ્રમાણે નીચેના ખાનામાંના ગમે તે ખાનામાં સુકાયા બાદ તે બંને ખાનાના આંકનો સરવાળો કરી જે આંક નક્કી થાય તેનું ભાવરૂળ નીચે અતાવ્યા પ્રમાણેનું જાણવું.

૧૧ નો આંક આવે તો ધારેલું કાર્ય સિદ્ધ થશે. પરદેશની ધારણાનો પ્રશ્ન હોય તો પરદેશથી આવશે એમ કહેવું. વ્યાપાર, ગર્ભિણી સ્ત્રી અને ખેતી સંબંધીનો પ્રશ્ન ધારેલા હોય તો પણ ધારેલી ધારણા પુરી પડશે. કાર્ય સિદ્ધ થશે.

૧૨ નો આંક આવે તો જાણવું કે દેવદેવીનું કાર્ય પુનઃન અર્ચન, પોતાના ઈષ્ટદેવની લક્ષિત ભાવના કરતા વિલંબે કાર્ય સિદ્ધ થશે આગર પરિણામ જુરૂં નહિ આવે.

૧૩ નો આંક આવતો હોય તો ધારેલા કામમાં ઘણા વિઘ્નો આવશે, મુશ્કેલીમાં ઉતરવું પડશે; પરંતુ ધુરા કામે પ્રશ્ન ઠીક છે.

૧૪ નો આંક આવે તો મનમાં ધારેલી ધારણા સિદ્ધ થશે તેમાં સંશય નહિ જાણવો યોગ્ય રહે, કાળજી મત કરો.

૧૫ નો આંક આવે તો કાર્ય સિદ્ધ થશે તેમાં શંકા નથી પરંતુ તે કાર્યની પાછળ વધારે ઉત્સાહથી લાગ્યા રહેવાથી સીદ્ધી થશે.

૨૧ નો આંક પ્રશ્ન સમયે આવી લાગે તો ધારેલા કામમાં કંઈક ચિંતા ઉત્પન્ન થશે કારણ કે ધારેલા કાર્યમાં બે તરેહની ભુદ્ધિ ઉત્પન્ન થયેલી પ્રશ્ન જણાવે છે. માટે તેને તણ એક નિર્ણય ઉપર આવી મનને મજબુત કરી કાર્ય કરવાથી સિદ્ધ થશે.

૨૨ નો આંક આવે તો જાણવું કે જાત સામર્થ્ય (બાહુબળ) થી કામ થશે અને કોઈ પુરૂષ અથવા સ્ત્રી તેમાં અડચણ કરશે પરંતુ તેની હાર થશે અને તમારી જીત થતાં કામ પાર પડશે.

૨૩ નો આંક આવે તો ધારેલા કાર્યમાં વિધન છે માટે છાડી દો. પ્રશ્નકાળ સારો નથી. જો ધારેલ કાર્ય કરશો તો પસ્તાશો.

૨૪ નો આંક આવે તો ધારેલ કાર્ય મંગળકારી પરિપૂર્ણ પાર પડશે તેમજ જવામાં, આવવામાં, નોકરી-આકરીમાં, જીવન અને મરણમાં, વેપાર વણજમાં સીદ્ધ થશે.

૨૫ નો આંક આવે તો જાણવું કે મનનો મનોરથ મોટો છે. પરમાત્મા પૂર્ણ કરશે પરંતુ બીજાનો વિશ્વાસ કરવો નહીં પોતાના પરાક્રમથીજ કાર્યની સીદ્ધી થશે.

૩૧ નો આંક પ્રશ્નકાર નક્કી કરતો હોય તો જાણવું કે જે કાર્ય ધાડું છે તે કાર્ય થશે. વેપારમાં લાભ થશે. ચિંતા તણ પ્રશ્નકાર્ય કયાં કરો.

૩૨ નો આંક આવે તો જાણવું કે મુકેલા પ્રશ્નનું ધારેલ કાર્ય પ્રથમ તો બધું નાશ થશે અર્થાત્ બગડી જશે પણ પાછળથી હિંમત રાખી ઉદ્યમ કરશે તો બગડેલી બાજી સુધરશે.

૩૩ નો આંક આવે તો જાણવું કે પ્રશ્ન પરિણામ સાફ નથી માટે ધારેલું કામ પાર નહિ પડે છોડી દેવામાં મન છે નહિતો ઘોઠ નિંદા પાત્ર અને અપજન્ય પાત્ર થવાશે તેમ નુકશાની ભોગવવી પડશે.

૩૪ નો આંક આવે તો જાણવું કે ઊંચા જીવે અદ્ધર મને કામ કરવામાં આવતું હોવાથી સફળ થતું નથી માટે તન મનથી ખંત રાખી ઉદ્યમ કરો કે પરિણામે ધારેલી ક્ષતિ પરિપૂર્ણ થશે.

૩૫ નો આંક આવે તો જાણવું કે જે કાર્ય ધારો છો તેમાં માથાકુટ કરવા જેવું છે ગમે તેમ કરો પણ કાર્ય નહીં થાય બીજો વિચાર કરો.

૪૧ નો આંક આવે તો જાણવું કે ધારેલ કાર્ય નિર્વિઘ્ને પરિપૂર્ણ થશે એમાં સંદેહ નથી મનમોજી કરશો નહિ.

૪૨ નો આંક આવે તો જાણવું કે ઉદ્યમ કીધાથી તમારું કામ પોતાની મેળે સીધું થશે. ચિંતા ન કરો છટ-દેવનું સમરણ કરો.

૪૩ નો આંક આવે તો જાણવું કે પ્રશ્ન કાર્યમાં બધે સીદ્ધિજ દેખાય છે અર્થાત્ ધારેલું કરશે તે થશે માટે વાર મત કરો.

૪૪ નો આંક આવે તો જાણવું કે થોડી મહેનત કરવી પડશે પણ ઉત્તર અથવા પાશ્વિમ દશા તરફથી કાર્યની સીદ્ધિ થશે.

૪૫ નો આંક આવે તો બાણવું કે ધારેલું કામ મોટું છે અને તે હાલ બીજાના હાથમાં છે. ગળ ઉપરાંતનું કામ કરવું કઠીન છે.

૫૧ નો આંક આવે તો બાણવું કે ધારેલું કાર્ય સીધું થતાં જશ મળશે.

૫૨ નો આંક આવે તો બાણવું કે પ્રશ્ન વિચાર જરૂર સફળ થશે.

૫૩ નો આંક આવે તો બાણવું કે ધારેલું કાર્ય શુભ રાખી છાની કોશીસ કરેા જેથી સફળ થશે તમારો ભાગ્યો-દય હવે નજીક આવ્યો છે માટે સર્વે કાર્ય સિદ્ધ થઈ જશે મનમાં હીમ્મત રાખો. હિમ્મતે મઠાં તો મઠદે ખુલા-

૫૪ નો આંક આવે તો બાણવું કે તમારા કામમાં શત્રુ વિરોધી આડે આવે છે થોડો વખત સખુર કરો સાહ-સમાં શુભ પરિણામ નહિ આવે.

૫૫ નો આંક પ્રશ્ન સમયે આવે તો બાણવું કે તમારું ધારેલું કામ પાર ઉતરસે કાળજી કરશેા નહિ મનોબળ મજબુત રાખી કાર્ય કરેા.

(૪૧૬) વર્ષ ભાવકૃળ નિર્મીત.

અનેક જ્યોતિષવેત્તાઓએ વરસ કેવું નિવડશે અને તેજી મંદી શુ થશે તેના વર્તારાઓ કહાડવાની રીતો અનેક પ્રકારે સમજાવેલી છે, અને તેને અનુસરીને કહાડવા-માં આવેલા વર્તારાઓ ઘણું કરીને તેમાં જણાવ્યા પ્રમાણેનાં ફળો આપે ભય છે. એમાંની કેટલીક સુલભ અને સહેલી રીતો અત્રે આપવામાં આવે છે:—

(૪૨૦) આવતા વરસનો વરતારો.

૧—વિક્રમ સંવતનો જે આંકડો હોય તેને ત્રણે શુભતાં જે શુભાકાર આવે તેમાં ત્રણ હમેરવા અને જે સરવાળો

થાય તેને ૭ ના આંકડાએ ભાગ આપતાં શેષમાં ૪ કે ૦
શૂન્ય વધે તો જાણવું કે વરસ સુકાળિયું નિવડશે.
૧-૨-૬ વધે તો જાણવું કે વરસ સાધારણ ઉતરશે અને
૩-૫ વધે તો માનવું કે વરસ બહુ ખરાબ પરિણામે
નિપજાવશે. એજ પ્રમાણે શકની સાલને ત્રણ ગણી કરી.
તેમાં જે ઉમેરવા અને જે રકમ આવે તેને ચારે ભાગતાં
શેષમાં જે વધે તો માનવું કે વરસાદ અદ્ય થાય; પણ જો
૧-૩ વધે તો માનવું કે વરસાદ ઘણો થાય.

સૂર્ય-મંગળ. શની અને રાહુ એકજ રાશીમાં આવે
તો પૂર્વ દિશામાં ઉત્પાત થાય. સૂર્ય-ચંદ્ર શનિ ને રાહુ
એક રાશીમાં આવે તો ગમે તે ચક્રવર્તી રાજાનું મરણ થાય.
ચંદ્ર, મંગળ શનિ અને રાહુ એક રાશીમાં આવે તો લો-
કામાં રોગચાળો ચાલે. સૂર્ય મંગળ અને શુક્ર એક રા-
શીમાં આવે તો અનાજ રસ કસ મોંઘા થાય અને રાજને
ભય ઉત્પન્ન થાય.

બુધ શુક્ર ને ચંદ્ર સિદ્ધ રાશિમાં એકઠા હોય તો કોઈ
રાજા મરે અને પ્રજાને કષ્ટ થાય. એમ વેદ વ્યાસનો મત
છે. સૂર્ય-શુક્ર-શનિ અને રાહુ એક રાશીમાં હોય તો બધા
લોક સુખી થાય. મંગળ શુક્ર શુક્ર અને શની એક રાશીમાં
હોય તો વરસાદ થોડો અને અનાજ મોટું તથા પ્રજાને
નાશ થાય સૂર્ય-શુક્ર-કેતુ કે રાહુ એક રાશીમાં હોય તો
બધા લોક સુખી થાય.

રાહુ કેતુ ને શુક્ર વિનાના છ ગ્રહ એકરાશીમાં આવે તો
તેને ગોલક યોગ કહે છે. અને તે ગોલકયોગ થવાથી છત્ર
ભંગ થાય છે મંગળ-શની ને રાહુ એકરાશીમાં આવે તો
તેને કર્તરીયોગ કહે છે. તે કર્તરીયોગથી રાજાઓમાં લડાઈ
થાય વરસાદ વરસે નહિ. કાતર જેમ કાતરે તેમ જગતને
કર્તરી યોગ કાતરે છે.

(૪૨૧) વિક્રમના બેસતા વરસનું વાર ફળ.

સોમવાડું વિક્રમનું (કારતકી) વરસ બેસે તો દરેક માણસની કરજ છે કે અનાજનો સંગ્રહ કરી રાખવો અને બે વેચાણ કરવું હોય તો લાઠરવા સુદ બીજથી તે આસો સુદ આતમ સુધીમાં વેચી નાખવું તો તે લાભકર્તા થઈ પડશે.

મંગળવાડું બેસે તો અનાજનો સંગ્રહ કરી તે આસો માસમાં વેચવું ઉપરાંત મરી, ખારેક, ગોળ, કપાસિયા અને પિત્તળ ઝોટલી જણસો લાઠરવા માસમાં વેચવાથી લાભ થશે.

બુધવાડું બેસે તો, તેલ, ઘી, માખણ, મઠ, કપાસિયા, ગોળ કસુબો, મરી, જોરંડી સુવા, ખાંડ, રાજ, મજીઠ, સોપારી ને કાળાં મરી, એ જણસોનો વેચાણ ધર્મ દ્રાગણ માસમાં કરવાથી સારો લાભ પ્રાપ્ત થાય.

ગુરુવાડું બેસે તો, અષાઠ કે લાઠરવા માસમાં અનાજનો સંગ્રહ કરવો જે લાભકારી થશે. ગોધમ, ગોળ, કપાસીયા, ખાંડ, શાકર, તેલ અને હળદરના લાવ વધે ને વેચનારને લાભ થાય.

શુક્રવાડું બેસે તો, ધાન્યનો સંગ્રહ કોઈપણ વેળાએ કરીને આસો કે કાર્તિક માસમાં વેચે તો સારો લાભ થાય.

શનિવાડું બેસે તો, અષાઠ સુદ ૧૫ થી ધાન્ય મોંઘું થાય, અને સંઘર્ષ હોય તો માગશર માસમાં વેચવાથી લાભ થાય.

રવિવાડું બેસે તો, ગોળ, ઘી, તેલ, ઘઉં, બાજરો, અષાઠ સુદ ૨ થી તે શ્રાવણ સુદ ૨ સુધીમાં વેચે તો લાભ થાય. વરસાદ ઘણો સારો થાય તેથી સુકાળ થાય, છતાં ઘી, તેલ કાર્તિક માસ સુધી મોંઘું રહે.

***એસતી સંકાંતિનું ફળ.**

રવિવારી સંકાંતિ જેસે તો તે આકરી કહેવાય, તેજ મહિનામાં અનાજની મોંઘવારી થાય, અને ભયના નાદ સંભળાયા કરે; ઘી, તેલ, ખાંડ, ગોળ, નાળિયેર એ સર્વ મોંઘા થાય.

સોમવારી સંકાંતિ જેસે તો મધ્યમ આકરી કહેવાય, પણ ઘી, તેલ, કપાસ; સુતર સસ્તાં થાય.

મંગળવારી જેસે તો અનાજમાં આકરી દેખાય અને રસકસ મોંઘા થાય, ઉપરાંત રોગ કરે. ઘી, તેલ, ખાંડ, દૂધ મોંઘાં કરે, અગ્નિનો ભય ઉપજાવે, લોહી વિકારી રોગ ઉત્પન્ન થાય અને રાતી વસ્તુ મોંઘી થાય.

બુધવારી સંકાંતિ જેસે તો આળાદી ફેલાવે. પ્રજાને સુખી-સંતોષી રાખે, ધાન્ય મોંઘા થાય. વેપાર રોજગાર સારો ચાલે અને વેપારીઓને સારો લાભ કરાવે.

ગુરૂવારી સંકાંતિ જેસે તો તેને શ્રીકાર માનવામાં આવે છે. કરેક પ્રકારની સુખ શાન્તીને આળાદી ફેલાવી સર્વેનાં મન શાન્ત રાખે છે.

શુક્રવારી સંકાંતિ જેસે તો સુકાળ જેવી શાન્તી રખાવી સર્વ ઠેકાણે જગતની આળાદી તે માસમાં રખાવે છે.

શનિવારી-સંકાંતિ જેસે તો તે આકરી ગણાય છે, એટલે સુધી કે જો તે ચોમાસાની રૂતુમાં હોય તો તે માસમાં વરસાદનું ટીપું પણ પડે નહિ.

આદ્રા, સ્વાતિ કે મૂળ નક્ષત્રમાંના કોઈપણ નક્ષત્રમાં કોઈપણ સંકાંતિ બદલાય તો તેનું ફળ એ થાય કે અનાજ મોંઘું થાય.

કર્ક સંકાંતિ જેસતાં ભરણી; મઘા કે ચિત્રા નક્ષત્રમાંનું

* એક રાશીમાંથી બીજી રાશીમાં સર્વ ભય તેને સંકાંતિ કહે છે

કેાઇપણ એક નક્ષત્ર હોય તો ધાન્યનો સંગ્રહ કરી રાખવો. લાભકારી થાય છે એમ બાંધવું.

કુંભ અને મીન સંક્રાંતિ વચ્ચે રોહિણી નક્ષત્ર આવે છે, તે બે આઠમને દિવસે આવે તો તેનું કળ એવું આપવામાં આવે છે કે વરસાદ થોડો થાય, નોમને દિવસે આવે તો મધ્યમ થાય, અને દશમને દિવસે આવે તો વરસાદ પુષ્કળ થાય.

ચૈત્ર માસની મેષ સંક્રાંતિ, રવિ, શનિ કે મંગળવારી હોય તો ઘઉં અથ્વા મોંઘા કરે, કટકારી થાય, ઠારોમાં મરણ ઘણું થાય, રોગ-આગો વિશેષ રહે. સોમવારી થાય તો સુખાકારી સારી રહે પણ પશુ પક્ષીને રોગ-પીડાકારી થાય. ધોળી વસ્તુ અને ઘી, તેલ, કપાસ, મોંઘાં થાય. ને રૂમાં ટકા ૩૨ ની તેજ થાય. બુધ-શુક્ર કે શુક્રવારી હોય તો પ્રભને સુખાકારી કરે અને અનાજ પણ સોંઘાં થાય.

વૈશાખ માસની વરખસંક્રાન્તિ-રવિ શનિ કે મંગળવારી હોય તો પ્રજા હુણી થાય ઘણી, અથા, બુવાર મોંઘી, કરીયાણાની વસ્તુ, રસાદિ સોપારી, મજાક ને કપાસ મોંઘાં, થાય રૂમાં ૨૫ ટકાની તેજ થાય સોમવારી હોય તો ધાન્ય સસ્તાં થાય. શુક્રવારી રોગ કરે. બુધ કે શુક્રવારી હોય તો રસાદિ પદાર્થ સામાન્ય નપજે.

જેઠ માસની મિથુન સંક્રાન્તિ-રવિ શનિ કે મંગળવારી હોય તો નગરજનોને પીડાકારી, રોગ ઘણા, ધાન્ય મોંઘાં, અગ્નિનો ભય. બુધવારી આનંદકારી, વસ્તુ સમભાવે હોય, સોમ શુક્ર કે શુક્રવારી-હોય તો સુકાળ હોય પણ સિંધુ દેશમાં હુલિંક્ષ ને રૂમાં ટકા ૩૦ ની તેજ થાય.

અશાઠ માસની કર્ક સંક્રાન્તિ-રવિ-શનિ કે મંગળવારી હોય તો વરસાદ ઘણો, અજની નીપજ થોડી થાય, ક્ષત્રિ-

ચોમાં વિશ્વ થાય, ધાન્ય મોંઘાં થાય ને રૂમાં ટકા ૩૦ની તેજ થાય સોમવારી હોય તો રસકસ મોંઘા થાય ને રૂમાં ટકા ૩૦ તેજ થાય. શુક્રવારી હોય તો ઘણા વાયરો ને વરસાદ થાય. ગોળ મોંઘો થાય. બુધ કે શુક્રવારી હોય તો સુકાળ હોય, કરાં પડે, વરસાદ ઘણો વરસે. રવિવારી હોય તો સર્વ વસ્તુનો સંશ્વ કસવો. ધાન્યના ભાવ વધે, કર્ક ને મકરસંક્રાંતિ રવિ શનિ કે મંગળવારી બંને ગ્રહ-માંના જોક વારી આવે તો મોંઘવારી. અતિવૃષ્ટિ કે હુકાળ પડે યુદ્ધ થાય. જો કર્ક સંક્રાંતિ મંગળવારી અને મકરસંક્રાંતિ શનિવારી હોય, અને તે બંને સંક્રાંતિની મૂર્તિ ૧૫ હોય તો ઘણા દેશ ભિન્ન થાય.

શ્રાવણ માસની સિંહ સંક્રાંતિ-રવિવારી હોય તો વરસાદ થોડો વરસે, અન્ન ઘણું થાય, મંગળવારી હોય તો વરસાદ ઘણો થાય. સોમ, બુધ, શુક્ર કે શુક્રવારી હોય તો કઠોળ ઠીક નીપજે. કલેશ સળગે ને પીઠાકારી થાય. શનિ વારી હોય તો મેઘવૃષ્ટિ થાય, પણ કણ થોડો નીપજે, સર્વ વસ્તુ મોંઘી કરે, ગજાં અને રસકસ મોંઘા થાય. રૂમાં ટકા ૩૫ ની તેજ થાય.

ભાદરવા માસની કન્યા સંક્રાંતિ-રવિવારી જેસે તો વરસાદ ઘણો થાય, સોમવારી જેસે તો સુખાકારી, મંગળવારી હોય તો વરસાદ થોડો થાય. બુધ શુક્ર કે શુક્રવારી હોય તો ધાન્ય ઘણું નીપજે, ઘોડો સુખી થાય પણ પશ્ચિમે સિન્ધદેશે વિશ્વ થાય. શનિવારી જેસે તો અનાજ મોંઘું થાય.

આસો માસની તુળા સંક્રાંતિમાં વરસાદ થાય તો ધાન્ય આદિકમાં શુભકારી નથી. રવિવારી હોય તો બ્રાહ્મણોને પીઠા. મંગળવારી હોય તો શાળ (ડાંગર) ઘણી નીપજે, શુક્રવારી હોય તો ધાન્ય મોંઘાં, શુક્રવારી અન્ન મોંઘું કરે, કપાસ મોંઘા થાય ને રૂમાં ટકા ૪૦ ની તેજ થાય શાળ ઘણી નીપજે અને શનિવારી અન્ન મોંઘું કરે.

કારતક માસની વૃશ્ચિક સંક્રાન્તિમાં વરસાદ થાય તો મધ્યમ પ્રકારનું ધાન્ય થાય. રવિવારી હોય તો ઘણો કણુ નિપળે, સોમવારી હોય તો ઘોઠ સુખી, મંગળવારી હોય તો ધાન્યનો સંગ્રહ કરવો તેમાં સારો લાભ થાય. બુધવારી હોય તો ઘી ને ધાન્ય સોંધાં. શુક્રવારી હોય તો ધાન્ય મોંઘાં અને રસકસ સોંધાં કરે. શુક્રવારી જેસે તો ઘી, મગ, ચોખા સોંધા થાય. શનિવારી હોય તો કણુ ખગાડે, રોગ ને પીડા થાય. મંગળ બુધ કે શુક્રવારી હોય તો તલ, તેલ, કપાસ મોંઘા થાય. રવી, શુક્ર, શુક્ર, કે મંગળવારી હોય તો રૂમાં ટકા ૫૦ ની તેજ થાય.

માગશર માસની ધન સંક્રાન્તિમાં-વરસાદ થાય તો મધ્યમ પ્રકારનું ધાન્ય થાય, રવિ મંગળ કે શનિવારી હોય તો સઘળે રાજદેશે પીડા, કપાસ, ઘી, તેલ, સુવર્ણ મોંઘા થાય ને રૂમાં ટકા ૬૦ ની તેજ થાય ઠંડી ને હીમ પડે. સોમવારી હોય તો અષાઠ સુદ ૧૫ પહેલા રૂનો દોઢો ભાવ થાય, બુધ કે શુક્રવારી હોય તો ધાન્ય મોંઘાં, શુક્રવારી હોય તો સુખાકારી. નીવડે પશુ હિંદમાં વિગ્રહ થાય ને રૂમાં ટકા ૫૦ની મંદી થાય.

પોષ માસની મકર સંક્રાન્તિ-રવિવારી હોય તો ધાન્ય અને ઘી મોંઘાં કરે, ઘણો લાભ થાય, સર્વ વસ્તુ સોંધી, રાજમાં વિગ્રહ થાય. સોમવારી સારી મંગળવારી અનાજ મોંઘું કરે, બુધવારી જીવસ માત્ર સોંધી થાય, શુક્ર કે શુક્રવારી અનાજ ઘણું નીપળે, ને રૂમાં ટકા ૫૦ ની મંદી થાય અને શનિવારી હોય તો ભય ઘણો, ધાન્યમાં ઘણો લાભ થાય.

માહા માસની કુંભસંક્રાન્તિ-રવિવારી હોય તો ક્ષત્રિયોને શુદ્ધકારી, થાય સોમવારી મગ, જીવાર, ચણા, વાલ, મસુર, ઘી, કપાસમાં તેજ થાય ને રૂમાં ટકા ૧૫ ની તેજ થાય તેલ ગોળ ખાંડ સાકર મધ સંગ્રહવા. માસ જે પછી સારો લાભ થાય. સોમ બુધ કે શુક્રવારી હોય તો ધાન્ય મોંઘું થાય.

બુવાર, જાનરો મધ મોંઘા વેચાય, તે માસમાં મધ, સાકર વિગેરે રસનો સંગ્રહ કરવો. ગમણો લાભ કરે. શુક્રવારી હોય તો ધોળી અથવા રાતી વસ્તુના ભાવ તેજ રહે ને રૂમાં ટકા ૨૦ ની તેજ થાય. શનીવારી હોય તો સમભાવ રહે અને અન્ન મોંઘાં. લવણ અને ધાન્યનો સંગ્રહ કરવો અને ઘી વેચવું.

ફાગણ માસની મીન સંક્રાંતિ-રવિવારી હોય તો રસ મોંઘા, સોમવારી લોક સુખી, પશુ પક્ષીને પીડાકારી, મંગળવારી-રૈયત સુખાકારી, સુવર્ણ મોંઘું. બુધવારી હોય તો અનાજ સોંઘુ, શુક્રવારી-રસકસ મોંઘા, પશુ પીડાકારી, શુક્રવારી-ધોળી વસ્તુ સોંઘી, શનિવારી ઉલ્કાપાત કરાવે, રવિ, શની કે મંગળવારી હોય તો ઘી, રૂ તથા રસકસ મોંઘા થાય. રૂમાં ટકા ૪૦ ની તેજ થાય.

(૪૨૩) ગ્રહણના માસનું ફળ.

ગ્રહણ જે દેશમાં થાય એટલે દેખાય તે દેશમાં તેનું ફળ મળે. ચોથા ભાગનું ગ્રહણ થાય તો ચાર માસમાં ફળ આપે. ત્રીજા ભાગનું ગ્રહણ થાય તો ત્રણ માસમાં ફળ આપે. બે ભાગનું ગ્રહણ થાય તો બે માસમાં ફળ આપે અને પોણા ભાગનું ગ્રહણ થયું હોય તો એક માસમાં ફળ આપે અને આખું ગ્રહણ થાય તો વીસ હિવસમાં ફળ આપે.

૧ અધિક માસમાં ગ્રહણ થાય તો દેશ ભંગ થાય.

૨ કારતક સુદ ૧૫ ને માગશર સુદ ૧૫ ના એ બે ગ્રહણ થાય તો વરસ શ્રીકાર લાભ ઘણો આપે.

૩ પોસ સુદ ૧૫ ને પોસ વદ ૦)) ના એ બે ગ્રહણ થાય તો હુકાળ પડે.

૪ માહ સુદ ૧૫ ને માહ વદ ૦)) ના એ બે ગ્રહણ થાય તો નીપજ થાકી થાય.

૫ ચૈત્ર સુદ ૧૫ ને ચૈત્ર વદ ૦)) ના એ બે ગ્રહણ થાય તો હુકાળ પડે.

૬ જેઠ માસમાં ગ્રહણ થાય તો ઘણી વસ્તુનો વિનાશ કરે, સર્વે ધાન્ય લેવાથી લાભ થાય. ઘી ઘઉં તથા તેલની તેજ થાય.

૭ અસાડ સુદ ૧૫ ને અસાડ વદ ૦)) નું ગ્રહણ થાય તો વરસ સુકાળ થાય.

કારતક સુદ ૧૫ નું ચંદ્રગ્રહણ થાય તો સુકાળ થાય; પણ દરીયામાં વિથલો થાય. ભિક્ષાપાત થાય અને પૃથ્વી કંપે.

માગશર સુદ ૧૫ નું ચંદ્ર ગ્રહણ થાય તો ધાન્યનો સંગ્રહ કરવો તો તે આઠ માસમાં લાભ આપે.

પોષ સુદ ૧૫ નું ચંદ્રગ્રહણ થાય તો રસકસ તથા રૂ, કપાસ સુતર મોંઘાં ખરવાળાં સંગ કોડી કસુઓ કેસર એક માસ પછે મોંઘાં થાય. ને રૂમાં ટકા ૪૦ ની તેજ થાય.

માહ સુદ ૧૫ નું ચંદ્રગ્રહણ થાય તો રસકસનો સંગ્રહ કરવો તે તરતજ લાભ આપે પણ વરસાદ માગ્યા પ્રમાણે વરસે ને સુકાળ થાય.

ફાગણ સુદ ૧૫ નું ચંદ્રગ્રહણ થાય તો સર્વ ધાન્ય સોંધું થાય; પણ રસકસ મોંઘા થાય.

ચૈત્ર સુદ ૧૫ નું ચંદ્રગ્રહણ થાય તો ધાન્ય સર્વે સોંધું થાય. ઊપજ આવે નહીં નાંણા ભીડ થાય અને આવતું વરસ કાળ રહેજેથી રાજા અને પ્રજા પીડાય.

વૈશાખ સુદ ૧૫ નું ચંદ્રગ્રહણ થાય તો ગજાં તેલ ગાંજ ખરચાં તાંબુ વગેરે રાતી વસ્તુ તથા રૂ કપાસ સુતરમાં ત્રીજે માસે તેજ આવે રૂમાં ટકા ૩૦ ની તેજ થાય.

જેઠ સુદ ૧૫ નું ચંદ્રગ્રહણ થાય તો સર્વ ધાન્યનો સંગ્રહ કરવો છ માસની અંદર એક વાર જરૂર તેજ આવે ને લાભ થાય વરસ કરવરું થાય. ને રૂમાં ટકા ૪૦ ની તેજ થાય.

અસાડ સુદ ૧૫ નું ચંદ્રગ્રહણ થાય તો ધાન્ય કપાસી આમાં તેજ થાય ને રૂમાં ટકા ૩૦ ની તેજ થાય. ખડ (ધાસ) ને વરસાદ સારો ધાન્ય સોંધુ પણ રવીવાફ હોય તો માંણુ કહેવરાવે.

આવણુ સુદ ૧૫ નું ચંદ્રગ્રહણ થાય તો ધી તેલનો સંગ્રહ કરવો જે માસમાં લાભ થશે ખાકી સર્વે અનાજની મંદી થાય પણ રૂ, સુતર, કાપડ અને રસકસના ભાવ વધે. ને રૂમાં ટકા ૩૦ ની તેજ થાય.

ભાદરવા સુદ ૧૫ નું ચંદ્રગ્રહણ થાય તો સોનું વેચી ધી તેલ ને દાણા લેવા જે માસમાં લાભ થાય. કપાસના ભાવ વધે. ને રૂમાં ટકા ૬૦ ની તેજ થાય.

આસો સુદ ૧૫ નું ચંદ્રગ્રહણ થાય તો રૂમાં ટકા ૫૦ની તેજ થાય ને સુતરનો ભાવ વધે ને વેપાર ચાલે.

કારતક વદ ૦))નું સૂર્ય ગ્રહણ થાય તો સુકાળ થાય. પણ ધી મોંઘું થાય ને રૂમાં ટકા ૫૦ ની મંદી થાય.

માગશર વદ ૦))નું સૂર્યગ્રહણ થાય તો રૂ, તથા કપાસ મોંઘા થાય અને તેમાં લાભ મળે. ને રૂમાં ટકા ૪૦ ની તેજ થાય.

પોસ વદ ૦))નું સૂર્ય ગ્રહણ થાય તો ધાન્યનો મોલ ઘણો આવે, વરસાદ ઘણો થાય પણ અનાજ ઘણું મોંઘું રહે.

માહ વદ ૦)) નું સૂર્ય ગ્રહણ થાય તો વરસ શ્રીકાર, વરસાદ ઘણો થાય.

ફાગણ વદ ૦)) નું સૂર્ય ગ્રહણ થાય તો અનાજ ઘણું મોંઘું થાય ને ખડ (ગાસ)નો કાળ થાય.

ચૈત્ર વદ ૦)) નું સૂર્ય ગ્રહણ થાય તો ગોધમ(ગજી) મોંઘા થાય પણ પાછો ભાવ ઘટી જાય.

વૈશાખ વદ ૦)) નું સૂર્યગ્રહણ થાય તો રસકસ મોંઘા થાય ને દાણા સોંઘા થાય.

જેઠ વદ ૦)) નું સૂર્ય ગ્રહણ થાય તો સોનું વેચવું ને દાણા સંઘરવા, ખાકી સર્વે વસ્તુ સોંઘી થાય ને વરસ શ્રીકાર નીવડે પણ આગળ જતા અનાજ મોંઘું થાય ને લાભ થાય,

અસાદ વદ ૦)) નું સૂર્ય ગ્રહણ થાય તો વરસાદ તો થાય પણ કેઈ દેશમાં રાજ વિગ્રહ થાય.

શ્રાવણ વદ ૦)) નું સૂર્ય ગ્રહણ થાય તો અનાજ ને રસકસ મોંઘાં થાય. કારતક માસમાં મરકી ચાલે.

લાઠરવા વદ ૦))નું સૂર્ય ગ્રહણ થાય તો સર્વે જળ-સોનો સુકાળ થાય.

આસો વદ ૦)) નું-ગ્રહણ થાય તો સુગાળ થાય પણ ઘી, તેલ મોંઘાં થાય.

(૪૨૪) ગ્રહણના વારનું ફળ.

રવિવારું ચંદ્ર ગ્રહણ થાય તો ધાન્યનો સંગ્રહ કરવાથી પાંચમે માસેલાલ મળે.આખું ગ્રહણ થાયતો રાજવિગ્રહ થાય.

સોમવારું ચંદ્ર ગ્રહણ થાય તો તેલ,ઘીના ભાવો વધે, રૂમાં ટકા ૪૦ વધે.

મંગળવારું ચંદ્ર ગ્રહણ થાય તો કપાસ, સોપારી ગજિં ગાંજ તેલ મરચાં તાંબુ વિગેરે રાત્રી વસ્તુઓમાં સારો લાભ થાય.

બુધવારું ચંદ્ર ગ્રહણ થાય તો રૂના ભાવ વધે, કપાસ સોપારી અને રાત્રી વસ્તુઓ ગજિં ગોળ તેલ મરચાં અને તાંબુ વિગેરેના ભાવ વધે.

ગુરુવારું ચંદ્ર ગ્રહણ થાય તો કસુંબો, ઘી, તેલના ભાવ વધે, ખેમાસમાં રૂમાં ટકા ૨૦ થી ૨૫ વધે.

શુક્રવારું ચંદ્રગ્રહણથાય તો રાજા પ્રજા સુખી થાય, જળસમાવ્ર સોંઘી થાય, રૂનાભાવ ત્રણમાસ સુધી તેજીથાય, અને ત્યાર પછી જેટલા ભાવ વધ્યા હોય તેટલા ઘટે. ત્રણ માસની અંદર રૂમાં ટકા ૫૦ વધે.

શનિવારું ચંદ્રગ્રહણ થાય તો બુવાર, બાજરો, અરીસુ, લોહું કાળાં કપડાં અને કાળી વસ્તુઓના ભાવો વધે.

રવીવારું સૂર્ય ગ્રહણ થાય તો ઘી તેલ ખાંડનો ભાવ અઢી માસથી ચાર માસ સુધીમાં ડાંઢા થાય ને લાભ મળે.

સોમવારું સૂર્યગ્રહણ થાય તો અનાજનો સંગ્રહ કરવો, આગળ મોંઘું થાય; રાજ્યને ઉપદ્રવ થાય.

મંગળવારું સૂર્યગ્રહણ થાયતો સર્વ ચીજોના ભાવ સાહા-
ચાર માસ સુધી વધે, અને કપાસ વિગેરે વસ્તુઓનો સંગ્રહ
કરવાથી અઢી માસમાં લાભ આપે.

શુક્રવારું સૂર્યગ્રહણ થાય તો રાત્રી જણસોનો સંગ્રહ
કરવાથી આગળ જતાં લાભ આપે.

શુક્રવારું સૂર્ય ગ્રહણ થાય તો તલ, તેલ અને રાત્રી
જણસોના ભાવ વધે.

સુક્રવારું સૂર્યગ્રહણ થાય તો સર્વ વસ્તુનો સંગ્રહ કરવો.
સુતર, કપાસ, અને રૂના ભાવો વધે અને લાભ થાય,
વરસાદ થણો થાય.

શનિવારું સૂર્યગ્રહણ થાય તો રાત્રી અને પીળી વસ્તુ-
ઓના ભાવ વધે.

(૪૨૫) ગ્રહણની નક્ષત્રનું ફળ.

અશ્વની નક્ષત્રમાં ગ્રહણ હોય તો મગમાંગા થાય
ભરણીમાં હોય તો ઘોળા કાપડમાં ત્રણ માસ પછી લાભ
થાય કત્તિકામાં હોય તો સોનું ચાંદી પ્રવાળાં મણી માંચુક
માંગાં થાય રૈહણીમાં હોય તો સુતર કપાસ ખાંડ અનાજ
તથા રસાદિ પદાર્થોનો સંગ્રહ કરવો જેથી ફક્ત માસપછે
લાભ થાય મૃગશીરમાં હોય તો મજાલ લાખ કાર કુર્મ
ઘણી ડાંગર તથા સોનામાં ફક્ત મહીને લાભ થાય આદ્રામાં
હોય તો ઘોમાં પાંચમે મહીને લાભ થાય પુનર્વસુમાં હોય
તો પાંચમે મહીને તેલમાં લાભ થાય પુષ્યમાં હોય
તો ત્રણ મહીને ગોધમ (ગજી)માં લાભ થાય અશ્લેષામાં હોય
તો પાંચમા મહીને મગમાં લાભ થાય મઘાદિવાર નક્ષત્રમાં
હોય તો ચણાદિ ચાર વસ્તુઓમાં લાભ થાય ચીત્રામાં હોય
તો બે માસમાં જુવારમાં જ્યેષ્ઠામાં હોય તો પાંચમા માસે
ગાંધ ખાંડમાં સુળમાં હોયતો કપાસીયા જુવાર બાજરી અજમે
સાકર એલચી ચોખા (ચાવલ) માં પુર્વાષાઢામાં હોય તો
ઘોળા કાપડમાં બિતરાષાઢામાં હોય તો ચાર માસ પછે ના-

ળીયેરમાં શ્રવણમાં હોય તો સતાવરીમાં ધનીષ્ઠામાં હોય તો અહમમાં અને સતલીષામાં હોય તો ચણામાં લાલ થાય પુર્વા કાદ્યુનીમાં હોય તો માણસોને પીડા થાય ઉત્તરાશ્વિનીમાં હોય તો ત્રણ માસમાં મીઠામાં ઢાંલ અને રેવતી નક્ષત્રમાં ગ્રહણ થાય તો મગ અહમમાં છઠે મહીને લાલ થાય.

(૪૨૬) માસના વારતુ ક્રમ.

પાંચ રવિવારો મહીનો હોય તો-ધાન્યાદિ તથા અપ્રીણની તેજ થાય.

પાંચ સોમવારો મહીનો હોય તો-રૂમાં તેજ, અને ચાંદી, અફીણુમા વધાઘટી થાય.

પાંચ મંગળવારો મહીનો હોય તો-અફીણુમાં તેજ. રૂ, ચાંદીમાં વધાઘટી થાય.

પાંચ બુધવારો મહીનો હોય તો-ચાંદીમાં ૮૬, ૨-૩ ની વધાઘટી હોય; તેજમંદી લગાડનારને લાલ હોય. દિવસ ૧૫ પહેલાં અને દિવસ ૧૫ પછી એ પ્રમાણેના એક માસમાં અફીણુમાં વધાઘટી હોય. રસ, કસ, ગોળ. ખાંડ, ઘી, તેલ, આદિમાં તેજ હોય.

પાંચ શુક્રવારો મહીનો હોય તો-મીઠોના સુતર, કપડ અને શેરોના ભાવો વધે અફીણુ તથા ચાંદીમાં મંદી થાય.

પાંચ શુક્રવારો મહીનો હોય તો-રૂ ચાંદીની વધાઘટી થઈ રૂમાં મંદી આવે ચાંદીમાં સમભાવ રહે આ માસમાં ઘોના ભાવ વધે તો વેચવું.

પાંચ શનિવારો મહીનો હોય તો-ઢોઢ માસમાં અફીણુમાં મોટી તેજ થાય, ધાન્ય તેજ, ચાંદીના ભાવમાં ફેરફાર થાય.

પાંચ રવિ અને સોમવારો મહીનો હોય તો-આ માસેમાં વેપારની ઘણી વસ્તુઓનાં ભાવોમાં ફેરફાર થયાં કરશે. ચાંદીના ભાવમાં ફેરફાર થતા રહેશે. જેઓ બજાર પ્રમાણે ચાંદી વેપાર કરશે તે લાભ પામશે.

પાંચ સોમ અને મંગળવારે મહીનો હોય તો-મીઠોના શેરોમાં બહુ જ વધાવટી થાય.

પાંચ મંગળ અને બુધવારે મહીનો હોય તો-આ માસમાં ચાંદીમાં બહુ જ ફેરફાર હોય, તેજમંદી લગાડનારને લાલ હોય, જોળના લાવ તેજ થાય.

પાંચ બુધ અને શુક્રવારે મહીનો હોય તો-આ માસમાં ચાંદીમાં ટકા ૨ થી ૩ ની તેજ યા મંદી થાય. માટે તેજ મંદી લગાડવી, રૂમાં મંદી અને ચાંદીમાં તેજ હોય. મીઠોના શેરોના લાવ વધે.

પાંચ શુક્ર અને શનિવારે મહીનો હોય તો-૩, ચાંદીમાં વધાવટી હોય.

પાંચ શુક્ર અને શનિવારે મહીનો હોય તો રૂમાં તેજ થાય ચાંદીમાં ટકા ૨-૩ ની તેજ આવે તથા અળસી અને શેરોના લાવોમાં વધાવટી થાય. અગ્રીણમાં ટકા ૧૦૦ પહેલા તેજ અને પછી મંદી થાય. જે વસ્તુના લાવ પહેલા તેજ થાય, તેના લાવ પછી મંદી થાય અને જે વસ્તુના લાવ પહેલા મંદી થાય તેના લાવ પછી તેજ થાય.

પાંચ શનિ અને રવિવારે મહીનો હોય તો-૩ની નીપજને હાનિ થાય.

માહો માસમાં પાંચ રવિવાર આવે તો-ધી, તેલ, મોંઘા થાય.

શ્રાવણ માસમાં પાંચ રવિવાર આવે તો દિવસ ૧૦ જતાં અનાજના લાવ વધે.

(૪૨૭) શુદ્ધ બીજના ચંદ્રનું ફળ.

ચંદ્રમાર્તુ પાંખડું ઉત્તર તરફનું ઉંચું હોય તો રૂમાં તેજ ફેરે અને દાક્ષણ દિશા તરફનું હોય તો રૂમાં મંદી ફેરે છે.

રવિવારે ચંદ્રદર્શન થાય તો-દિવસ ૧૫ માં સૂર્યે વસ્તુની મંદી થાય, અગ્રીણમાં ટકા ૫૦ ની મંદી થાય. રૂમાં વધાવટ થાય.

સોમવારે ચંદ્રદર્શન થાય તો—દિવસ ૧૫ માં અપ્રીણમાં ટકા ૧૦૦ની તથા રૂમાં ટકા ૧૦ની અને ચાંદીમાં ટકા ૧—૨ ની તેજ થાય. ધાન્યાદિ પણ તેજ હોય. મગ, મઢ, ચણા વિગેરે કઠોળમાં પણ તેજ થાય.

મંગળવારે ચંદ્રદર્શન થાય તો—અપ્રીણમાં ટકા ૨૫ની મંદી હોય. દિવસ ૨૫ માં રૂમાં તેજ થાય, અને ચાંદીમાં વધઘટરૂપે મંદી થાય.

બુધવારે ચંદ્રદર્શન થાય તો—અપ્રીણ આદિ સ્પર્શ મંદા હોય. ચાંદીમાં તેજ રૂપે વધાઘટી થાય. તેજ મંદી લગાડનારને લાભ હોય. રૂમાં મંદી થાય.

ગુરુવારે ચંદ્રદર્શન થાય તો—રૂ અને અપ્રીણમાં તેજ થાય. ચાંદીમાં વધાઘટી થાય, ધીમાં તેજ થાય.

શુક્રવારે ચંદ્રદર્શન થાય તો—એક માસમાં અપ્રીણમાં ટકા ૧૦૦ ની તેજ થાય. રૂમાં ટકા ૧૦ ની વધઘટ થઈને તેજ થાય. સ્વાદિષ્ઠ વસ્તુની ખપતી થાય. ચાંદીમાં ટકા ૧—૨ ની વધઘટ થાય. ઉનમાં ટકા ૧૫—૨૦ની મંદી થાય. ચણા, અડદ, તલના ભાવ વધે.

શનિવારે ચંદ્રદર્શન થાય તો—એક માસમાં ધાન્યમાં તેજ, રૂમાં થોડી તેજ થાય, ચાંદીમાં તેજ થાય.

મેષ રાશિના ચંદ્રમાં ચંદ્રદર્શન થાય તો—ધાન્યના ભાવ તેજ થાય. વૃષભમાં થાય તો—અડદ, તલ, અગર, હલકાં ધાન્ય મોંઘાં થાય. મિથુનમાં થાય તો—કપાસ, સુતર, ધાન્યાદિ તેજ હોય, કર્કમાં થાય તો—અનાવૃષ્ટિ થાય. સિંહમાં થાય તો—ધાન્યના ભાવ તેજ થાય. કન્યામાં થાય તો—પશુ-ઓનો નાશ થાય, રાજાઓમાં પરસ્પરવિરોધ થાય. તુલામાં થાય તો—વેપારની વસ્તુઓના ભાવ આકરા થાય. વૃશ્ચિકમાં થાય તો—ધાન્યની ઉત્પત્તિ થાય. ધન કે મકરમાં થાય તો—શુભકારી હોય. કુંભમાં થાય તો—ચણા, અડદ, તલનો નાશ હોય. મીનમાં થાય તો—મુલશક્તિ હોય.

(૪૨૮) તિથિ વારના યોગાયોગનું ફળ.

સુદ ૧ બુધવારી હોય તો—દિવસ ૨૦ માં ચાંદીમાં ટકા ૧ થા ૨ ની મંદી થાય. અષ્ટીણમાં દિવસ ૧૫ પહેલાના અને દિ. ૧૫ પછીના એ પ્રમાણેના એક માસમાં ટકા ૧૦૦ ની ઘટા વધી થાય, ધીના ભાવ વધે.

સુદ ૧ શુક્રવારની હોય તો—તે પક્ષમાં ચાંદીમાં કાંઈક મંદી થાય.

સુદ ૧ શુક્રવારી હોય તો—રૂના ભાવ તેજ થાય.

સુદ ૧ શનિવારી ને સુદ ૧૦ રવિવારી હોય તો રૂ અને ધાન્યના ભાવ તેજ થાય.

સુદ ૧, ૮, ૧૫ બુધવારી હોય તો—ધાન્યાદિ સર્વ વસ્તુની તેજ થાય. રૂમાં વધાઘટી થાય.

સુદ ૨ સોમવારી ભંગે તો—રૂના ભાવ દિવસ ૧૫ સુધીમાં તેજ થાય. શુક્રવારી કે શનિવારી ભંગે તો પણ રૂના ભાવ તેજ થાય.

સુદ ૨ બુધવારી—સુદ ૬ રવિવારી, સુદ ૧૦ કે ૧૫ શુક્રવારી હોય તો ધીના ભાવ વધે.

શુક્રવારી તિથિનો ક્ષય હોય અને સુદ ૨ તથા ૧૦ શુક્રવારી હોય તો—રૂમાં ટકા ૨૦થી ૨૫ વધે.

સુદ ૩ થા ૪ ની વૃદ્ધિ હોય તો—મગ અને ઘી મોંઘાં થાય.

સુદ ૩ થા ૪ ની ભાદરવા અને પોષ માસમાં વૃદ્ધિ થાય તો—અનાજ આદિની તેજ થાય.

સુદ ૧-૫-૧૪ વધે તો સુલેક્ષ કરે અને ઘટે તો દુર્લેક્ષ કરે.

સુદ ૫ સોમવારી હોય તો—તેજ દિવસે અષ્ટીણમાં તથા રૂમાં તેજ થાય.

સુદ ૫ ને મંગળવાર હોય તો—ચાંદીમાં દિવસ ૮ માં થોડી તેજ થાય શુક્ર કે શનીવારી હોય તો રૂના ભાવ વધે.

સુદ ૬ સોમ કે મંગળવારી હોય તો-ગોળ, ઘઉં વગેરે રાત્રી વસ્તુઓ મોંઘી થાય.

બુધ શુક્ર શુક્ર કે શીનવારી હોય તો ધાન્ય એક માસ મોંઘું રહે.

સુદ ૬ શુક્રવારી અને સુદ ૧૦ રવિવારી આખી હોય તો રૂના ભાવ તેજ થાય, તે માસ મધ્યે રૂના ભાવ એકદમ વધે.

સુદ ૬ કે સુદ ૧૦ રવિવારી હોય તો-રૂના ભાવ તેજ થાય.

સુદ ૬ ઓછી ઘડીની હોય તો-રૂના ભાવ તેજ થાય. ને ઘડી યેની અંદર હોય તો ટકા ૪૦ વધે.

સુદ ૭ સોમવારી અને સુદ ૧૩ શનિવારી આવે તો તે માસ આકરો વર્તાય.

સુદ ૮ બુધવારી હોય તો-એ એક પક્ષમાં ધાન્ય તથા અગ્રીણમાં વધાઘટી થાય.

સુદ ૧૦ રવિવાર હોય તો તે પક્ષમાં રૂના ભાવ તેજ થાય.

સુદ ૧૧ વધે તો-ધીના ભાવ ઘટે.

સુદ ૧૧ ઘટે તો-ધીના ભાવ વધે.

સુદ ૧૫ વધે તો-ધીના ભાવ ઘટે.

સુદ ૧૫ ઘટે તો-ધીના ભાવ વધે.

સુદ ૧૫ એ હોય તો-ચાંદીમાં તથા અનાજમાં મંદી થાય.

સુદ ૧૫ ઘડી પાંચ સુધીની હોય તો રૂના ભાવ વધે.

સુદ ૧૫ પાંચ ઘડી ઉપરાંત વધારે હોય તો-રૂની મંદી થાય.

સુદ ૧૫ રવિવારી હોય તો-દિવસ ૧૦ માં રૂમાં વધાઘટી અળશીમાં થોડી મંદી અને સરસવમાં થોડી તેજ થાય.

સુદ ૧૫ શુક્રવારી હોય તો મીઠીના શેર તેજ હોય. ધાન્યાદિ તેજ અને રૂમાં મંદી થાય,

સુદ ૧૫ શનિવારી હોય તો રૂમાં એક મહીના સુધી મંદી રહે.

સુદ ૧૫ ના નક્ષત્રથી પુનમ ઝોછી ઘડીની હોય તો અનાજના ભાવ ઘટે અને સરખી હોય છે સરખા રહે, અને વધારે હોય તો ભાવ વધે.

સુદ ૧૫ નો ચન્દ્રમા રતાસ ઉપર ઉગે તો રૂના ભાવ વધે અને કાળાસ ઉપર ઉગે તો રૂનું ભળર ઘટે.

સુદમાં ૧૬ દિવસનું અને વદમાં ૧૪ દિવસનું પખ-વાડિયું હોય તો ચાંદીમાં તેજ થાય.

એક પક્ષમાં ત્રણ બુધવાર આવે તો ધીના ભાવ તેજ થાય.

વદ ૧ બુધવારી હોય તો—અફીણ અને ચાંદીમાં વધાઘટી થાય.

વદી ૫ થે હોય તો રૂમાં ટકા. ૩૦ ની તેજ થાય.

વદી ૬ નો ક્ષય હોય તો રૂમાં ટકા ૩૦ની તેજ થાય,

વદી ૬ થે ઘડીની અંદર હોય તો રૂમાં ટકા ૫૦ ની મદી થાય.

રવીવારે રેવતી નક્ષત્ર હોય તો રૂમાં ટકા ૩૦ ની તેજ થાય.

શુક્રવારે વ્યતિપાત થતો હોય તો તેજ દીવસે, રૂમાં તેજ થાય.

પંચક સોમવારે અગર બુધવારે બેસે તો રૂમાં ટકા ૨૦ ની મદી થાય ને શનીવારે બેસે તો વધગટ રૂપે ટકા ૧૦ ની:મદી થાય.

રવીવારી તીર્થીના ક્ષય હોય અને સોમવારી અઘોસ હોય તો રૂના ભાવમાં ટકા ૩૦ સુધીની મદી થાય.

કારતક સુદી ૫ ના રોજ સુળ નક્ષત્ર જેટલી ઘડી હોય. તે તથા અસાઠ સુદી ૧૫ ના રોજ સુળ નક્ષત્ર જેટલી ઘડી હોય. તે બંનેનો સરવાળો હેવાથી જેટલી ઘડી થાય તેટલા શેરનું અનાજ તે સાલમાં થાય.

અજવાળી સુદની ૧૦ ઘડી ૫૦ અથવા તે બિપરંત હોય તો જે સાલમાં એવી એક દસમ હોય તો ૧૫ શેરનું અને એવી બે દસમ હોય તો ૩૦ શેરનું અનાજ.

વેશાય. એ રીતે બાર માસની અજવાળી દસમો નેઈ નકી-કરવું.

કારતક સુદી ૫ અને પોસ વદી અમાસ એ. બે. શની રવી. કે મંગળવારં હોય તો અનાજ દોહું માધું થાય.

ચૈત્ર સુદી ૧ થી તે વૈશાખ સુદી પુનમ સુધીમાં જે જળસનો ભાવ તેજ થાય. તે જળસનો ભાવ ભાદરવે તેજ થાય એમ જાણવું.

કારતક સુદી ૫ તથા ફાગણ સુદી ૨ જે વારી આવે તે વારના ભાવની વીગત—

મંગળવારી હોય તો ફાંણા તથા રસકસે માંગા થાય.

રવીવારી હોય તો માંગવારીના થોગે હૈયે ખારણુ રહે નહી.

શનીવારી હોય તો વરસ સારૂ નહી. અનાજમાં તેજ કરે.

સોમ. બુધ શુક્ર કે શુકરવારી હોય તો અનાજની મંદી કરે અને વરસ સારૂ ગણાય. સર્વના જીવને શાન્તી આપે. પુસડીયો અગર છોગાળો તારો (ધૂમકેતુ) જિગે તો રૂ ના ભાવ હોય તેથી જમણા થાય.

પુર્ણાહુતિ

સર્વ મંગલમાંગલ્યં સર્વ કલ્યાણ કારણ;

પ્રધાનં સર્વં ધર્માણાં જૈનજ્યોતીશાશનમ્ ॥ ૧ ॥

શીવમસ્તુ સર્વજગત પરહીત નીરતાભવંતુ ભુતગણા.

દ્રોષા-પર્યાપ્ત નાશં સર્વત્ર સુખી ભવંતુ લોકા. ॥ ૨ ॥

॥ ૐ શ્રી શાન્તિ શાન્તિ મર્વંતુ ॥

પુસ્તક મળવાનું ઠેકાણું

લેખક પાસેથી—શા. તલકચંદ શીરચંદ જૈનજ્યોતિષી

સુ. રૂપાલ તા. મહીકાંકા

વાયા-તલોદ. એ. પી. રેલવે.

સીવાય મુંબાઈ, અમદાવાદ વિગેરે સ્થળે જાણીતા

બુકસેલરો પાસેથી.

